1177—1178. 116. ΧΑΡΙΤΩΝ.

Χαρίτων ὁ τοῦ Μιχαὴλ διάδοχος ἐπεκαλεῖτο Εὐγενειώτης καὶ ἦν μοναχὸς καὶ ἡγούμενος τῆς μονῆς τῶν Μαγγάνων. Ἐχειροτονήθη μετὰ θάνατον τοῦ Μιχαὴλ Γ' καὶ ἀπεδίωσεν ἐπισκοπήσας μῆνας ἕνδεκα[486].

Ὁ πατριάρχης Χαρίτων ἐπέβαλε τοῖς ἁγιορείταις μοναχοῖς τὴν εἰς τὸν «πρῶτον» τοῦ Ἁγίου Ὄρους ὑποταγήν[487].

1178—1183. 117. ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ Α'.

Πατρίδα μὲν ἔχων τὴν Ἀντιόχειαν, ἐξ Ἀρμενίας δὲ καταγόμενος ὁ Θεοδόσιος Α' ἐπί τινα χρόνον ἐμόνασε πλησίον τοῦ βουνοῦ τοῦ ἁγίου Λύξεντίου, τοῦ σήμερον Καΐς-Δὰγ, τέσσαρα μίλια πρὸς ἀνατολὰς κειμένου τῆς Χαλκηδόνος[488], οὗ ἴσως πλησίον ἦν ἱδρυμένη ἡ μονὴ τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Θωμᾶ εἰς τὰ Βοραιδίου[489]· ἀπ' αὐτῆς ὁ Θεοδόσιος ἐπεκαλεῖτο Βορραδιώτης[490]. Ἐποίμανε τὴν Ἐκκλησίαν ἔτη ἓξ

---

486. Ὁ χρονογράφος Ἐφραίμιος στιχουργεῖ· «τούτου (Μιχαὴλ δηλ.) μεταστάντος δὲ πρὸς πόλου πλάτος—Εὐγενειώτης ἐν μονοτρόποις θύτης—μονῆς πρωεστὼς χρηματίσας Μαγγάνων—κλῆσιν Χαρίτων παραλαμβάνει θρόνου» στιχ. 10186—10189. Τὴν πατριαρχείαν αὐτοῦ ὁ παρὰ Λαυρακλαβίῳ καὶ ὁ τοῦ Καλλίστου κατάλογος ἐκτείνει εἰς μῆνας ἕνδεκα· ὁ τοῦ βατοπεδινοῦ PIE' χειρογράφου εἰς ἐννέα.

487. M. I. Γεδεών Ὁ Ἄθως· σελ. 119. Langlois Mont Athos et ses monastères· Παρίσι· 1867, σελ. 41.

488. Α. Γ. Πασπάτη Τὰ βυζαντινὰ ἀνάκτορα καὶ τὰ πέριξ αὐτῶν βρύσματα· ἐν Ἀθήναις, 1884, σελ. 453.

489. Ducange Constant. Christiana· Βενετίας· βιβλ. Δ', σελ. 80, ὅπου φαίνεται τοπίζων τὰ Βορράδιον ἢ Βοραΐου ἐν Κωνσταντινουπόλει.

490. Ὁ ψευδώνυμος Μαθὲς ἐν ἐκδόσει α' τοῦ πατριαρχικοῦ αὐτοῦ καταλόγου κακῶς ἔγραψε **Βορραδιώκτην**! **Βορραδιώκτην** ἔγραψεν ἐν τῇ

μὲν κατὰ τὸν ἐπίτομον πατριαρχικὸν κατάλογον τοῦ Νικηφόρου Καλλίστου, τρία δὲ κατὰ τὸν τοῦ Θεοδώρου Ἀγαλλιανοῦ καὶ τὸν τοῦ βατοπεδινοῦ χειρογράφου ΡΙΕ'. Πιεζόμενος κατὰ τὸ τελευταῖον τῆς πατριαρχείας ἔτος ἵνα προβῇ εἰς πράξεις ἀθέσμους, καὶ τῶν κειμένων θεσμῶν ὑπερμαχῶν ἀπεσύρθη εἰς τὴν μονὴν τοῦ Παντεπόπτου· ἀλλ' ἀμέσως ἀνεκλήθη διότι ἦν τὸ ἀντικείμενον τῆς λατρείας τοῦ λαοῦ· καθ' ἣν ἡμέραν ἐπέστρεφεν ἀπὸ τῆς τοῦ Παντεπόπτου μονῆς εἰς τὴν Ἁγίαν Σοφίαν, ὁ λαὸς τῆς πρωτευούσης ἔστρωσεν εἰς τὴν ὁδὸν ἄνθη καὶ εὐωδίασε τὴν ἀτμόσφαιραν καίων ἀρώματα καὶ ξυλαλόην, ἡ δὲ συρροὴ τοῦ πλήθους ἦν τοσαύτη καὶ τοσοῦτον ἡ πορεία δύσκολος, ὥστε μία ὁλόκληρος ἡμέρα ἀπῃτήθη πρὸς τὴν ἀπὸ τοῦ Παντεπόπτου (σήμερον Ἐσκὶ-ἰμαρὲτ) μέχρις Ἁγίας Σοφίας μετάβασιν. Ἀναγκαζόμενος οὐ μετὰ πολὺ ὑπὸ τοῦ τυράννου Ἀνδρονίκου ἵνα χορηγήσῃ τὴν ἄδειαν γάμου τινος ἀθεμίτου, παρῃτήσατο τὸν θρόνον καὶ ἀπελθὼν ἐγκατεβίωσεν εἰς τὴν ἐν τῇ νήσῳ Τερεβίνθῳ τῆς Προποντίδος μονήν[491].

Ἐπὶ τῆς πατριαρχείας τοῦ Θεοδοσίου Α' εἰκάζω ὅτι κατεβλήθη μεγάλη σπουδὴ ὅπως ἐμποδισθῇ εἰς τοὺς λαϊκοὺς ἵνα εἰσέρχωνται· εἰς τὸ ἅγιον βῆμα τοῦ ναοῦ τοῦ Σωτῆρος ἐν τῇ Χαλκῇ καὶ τῆς Θεοτόκου τῶν Ὁδηγῶν. Εἰργάσθη πρὸς τοῦτο Θεόδωρος ὁ Βαλσαμών, ἀλλ' ἤκουσεν ὅτι ἡ τῶν λαϊκῶν εἰς τὰ δύο ταῦτα ἱερὰ βήματα εἰσέλευσις ἦν ἀρχαῖον ἔθος καὶ ὅτι ἔπρεπε ἵνα μὴ ἐμποδισθῇ[492].

Τοῦ πατριάρχου Θεοδοσίου Α' γινώσκομεν ἀποφάσεις τρεῖς·

ἐκδόσει τῶν Σωζομένων τοῦ Μιχαὴλ Ἀκομινάτου Χωνιάτου καὶ ὁ πολυμαθὴς ἐν τῷ Ἀθήνησιν ἐθνικῷ πανεπιστημίῳ καθηγητὴς τῆς ἑλλην. ἱστορίας Σπυρίδων Π. Λάμπρος.

491. Τὰ περὶ Θεοδοσίου πολλαχοῦ τῆς ἱστορίας αὐτοῦ ἀφηγεῖται κατ' ἔκτασιν Νικήτας ὁ Χωνιάτης.

492. Βαλσαμῶνος ἑρμηνεία εἰς ΞΘ' κανόνα τῆς Πενθέκτης.

ἡ μὲν ἐγένετο κατ' αἴτησιν τῶν μοναχῶν τῆς μονῆς τῆς Εὐεργέτιδος λεγόντων ὅτι τὸ τυπικὸν τῆς μονῆς ὁρίζει 'να ἐξομολογῇ ὁ ἡγούμενος τοὺς μοναχούς, οἱ δ' ἡγούμενοι τότε τῶν μονῶν ἦσαν συνήθως μοναχοί· ὅθεν ἐκρίθη συνοδικῶς ὅπως ᾖ ἱερεὺς ὁ τῆς μονῆς τῆς Θεοτόκου Εὐεργέτιδος ἡγούμενος· ἡ δευτέρα τῶν γνωστῶν τούτων πράξεων τοῦ Θεοδοσίου ἐγένετο τῇ 30 Ἰουλίου 1179, καθ' ἣν ἐκηρύχθη μνηστεία τις ἄκυρος καὶ ὡς μὴ γενομένη· ἡ τρίτη ἐστὶν ὁμοία τῇ δευτέρᾳ, ἐγένετο δ' αἰτήσει τοῦ Μεσοποταμίτου Μιχαήλ[493].

1183—1187. **118. ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Β'.**

Πόσον χρόνον ἔμενε χηρεύων ὁ πατριαρχικὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνος μετὰ τὴν τοῦ Θεοδοσίου Α' παραίτησιν ἄγνωστον, ἀλλὰ καὶ βέβαιόν ἐστιν ὅτι δυσκόλως ἦν δυνατὸν 'να εὑρεθῇ πατριάρχης συμφρονῶν τῷ τυράννῳ

---

493. Δημητρίου Χωματηνοῦ σημείωμα· Συντάγματος τόμ. Ε', σελ. 493. Βαλσαμῶνος ἑρμηνεία εἰς τοὺς κανόνας ΣΓ' τῆς ἐν Καρθαγένῃ καὶ ΞΗ' καὶ ΞΘ' τοῦ Μ. Βασιλείου. Μεταξὺ δὲ τῶν ἀποκρίσεων τοῦ Μιχαὴλ Γλυκᾶ πρός τινας ἐρωτήσεις εὑρηται καὶ αὕτη, μνείαν μὲν ἐποιησάμην τινὸς τῆς τοῦ Θεοδοσίου Α' πατριαρχείας πεπυσμένη, ἀλλ' οὐδὲν ἡμῖν εἰσφέρουσα τὸ χρήσιμον, δῆτα οὐδὲν λέγει. Ὅ,τι μανθάνομεν δηλοῦται μόνον ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς τῆς ἀποκρίσεως, ἐχούσης οὕτω· «τοῦ Γλυκᾶ· ὅτι ἀλυτός ἐστιν ὁ παρὰ τῶν ἱερέων ἐπαγόμενος δεσμός, καὶ ὅτι κατ' ἐξουσίαν ἀρχιερατικὴν καὶ οὐ κατ' ἔγκραν **ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης κὺρ Θεοδόσιος ἀφορισμῷ καθυπέβαλε τῶν ἀρχόντων τινὰς, ἡνίκα τῆς ἐκκλησίας ἀποσπάσαι τοὺς πρόσφυγας παρὰ τῶν κρατούντων ἐστάλησαν**». Ἐντεῦθεν δείκνυται ὅτι ὁ Γλυκᾶς ἔζη μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Θεοδοσίου, ἴσως δὲ καὶ μετ' αὐτούς ἤκμαζεν, οὐχὶ δὲ κατὰ τὰ μέσα τοῦ ΙΒ' αἰῶνος, ὡς εὑρίσκομεν παρὰ Δημητρακοπούλῳ· Ὀρθόδ. Ἑλλάς· σελ. 15—21. Σώζονται τοῦ Γλυκᾶ πολλαὶ κανονικαὶ ἀποκρίσεις καὶ μελέται, αἱ πλεῖσται ἐπίπονοι, ἵνα μή τι χεῖρον εἴπῃ τις.

Ἀνδρονίκῳ. Δυστυχῶς εὑρέθη τοιοῦτος, ὁ διάκονος καὶ χαρτοφύλαξ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας Βασίλειος ὁ Καματηρός, ὁ καὶ Φυλακόπουλος ἐπιλεγόμενος, ὅστις συνεβλήθη μετὰ τοῦ Ἀνδρονίκου ἵνα πράττῃ κατὰ τὸ διάστημα τῆς πατριαρχείας αὐτοῦ πᾶν ὅ,τι θέλει ὁ τύραννος, ἵνα μὴ πράττῃ ὃ ὅ,τι ὁ Ἀνδρόνικος ἀποστρέφεται. Ἐπειδὴ δὲ μετὰ τὴν ἐπὶ τοῦ θρόνου ἀνάβασιν ἑτέρου τυράννου, Ἰσαακίου τοῦ Ἀγγέλου, ὁ πατριάρχης Βασίλειος ὁ Καματηρὸς ἐπέτρεψε ἵνα ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν κατὰ κόσμον πολιτείαν αἱ εὐγενεῖς γυναῖκες, ὅσας ὁ τύραννος ἀπέκειρε καλογραίας, ὁ Ἰσαάκιος κατέσπασε τοῦ θρόνου τὸν πατριάρχην· καὶ ζῶντος ἴσως τοῦ Θεοδοσίου Βρυεννίου, κοσμικῇ βίᾳ κατεβιβάσθη καὶ δεύτερος πατριάρχης, πρόδρομος τριῶν ἄλλων ἀδίκως παυθέντων ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ἰσαακίου.

Ἐπὶ Βασιλείου Β' τοῦ Καματηροῦ, κατὰ σεπτέμβριον τοῦ 1186, συνεζητήθη συνοδικῶς, παρουσιαζόντων αὐτοῦ τοῦ Ἰσαακίου, τῶν πατριαρχῶν Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων καὶ τεσσαράκοντα μητροπολιτῶν, καὶ ἀπεφασίσθη: ὅτι αἱ γυναῖκες τῶν ἱερέων ἢ διακόνων τῶν χειροτονίαν ἐπισκόπου λαμβανόντων πρέπει ν' ἀποκείρωνται μοναχαὶ ἔν τινι μοναστηρίῳ. Συγχρόνως δὲ ἐξέδιδεν Ἰσαάκιος ὁ Ἄγγελος «σημείωμα βασιλικὸν ἀκυροῦν τὰς γινομένας ψήφους ἀπουσίᾳ τινὸς τῶν τῇ μεγάλῃ πόλει ἐνδημούντων ἀρχιερέων, καὶ διοριζόμενον εἰς τὸ ἑξῆς μὴ ἄλλως γίνεσθαι ψῆφον, εἰ μὴ πάντες οἱ ἐν τῇ μεγάλῃ πόλει ἐνδημοῦντες ἀρχιερεῖς μετακληθῶσι, καὶ ἢ παρουσιάσουσιν ἢ δώσουσι γνώμας[494]».

Ὁ πατριάρχης Βασίλειος Β' περὶ τὰ 1184—85 ἐπεφόρτισε τὸν μητροπολίτην Ἀθηνῶν Μιχαὴλ Χωνιάτην ἵνα διαλύσῃ ἔριδά τινα ὑφισταμένην μεταξὺ τοῦ ἐπισκόπου Εὐ-

494. Βαλσαμῶνος ἱερμ. εἰς τὸν κανόνα ΜΗ' τῆς Πενθέκτης· Ἰσαακίου Ἀγγέλου σημείωμα ἐν Σύνταγματι Ῥάλλη καὶ Ποτλῆ· τόμ. Ε', σελ. 314—323.

ρίπου καὶ τοῦ (Εὐθυμίου) μητροπολίτου Νέων Πατρῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει τότε διαμένοντος[495].

Ἐν ταῖς ταραχαῖς αἵτινες τὸν σεπτέμβριον τοῦ 1185 ἐπηκολούθησαν τῷ ἐκθρονισμῷ τοῦ τυράννου Ἀνδρονίκου καὶ τῇ ἀναγορεύσει τοῦ Ἰσαακίου Ἀγγέλου ἁρπαγὲν ὑπὸ ὄχλου μαινομένου ἀπωλέσθη τὸ ἱερὸν σκεῦος, τὸ περικλεῖον τὴν τοῦ Σωτῆρος ἐπιστολὴν πρὸς τὸν τοπάρχην τῆς ἐν Μεσοποταμίᾳ Ἐδέσσης Ἄβγαρον[496].

Εἰς τὸν πατριάρχην Βασίλειον Β' τὸν Καματηρὸν σώζονται ἐν τῷ Escurial προσφωνήματα Λέοντος Βαλιανίτου καὶ Γρηγορίου Ἀντιόχου[497].

1187—1190. **119. ΝΙΚΗΤΑΣ Β'.**

Νικήτας Χωνιάτης καὶ Ἐφραίμιος οἱ βυζαντινοὶ χρονογράφοι εἰσὶν αἱ πρώτιστοι ἡμῶν πηγαὶ πρὸς ἔκθεσιν ἀκριβῆ τῶν κατὰ τὰ ἔτη ταῦτα γεγονότων. Κατ' αὐτούς, τὸν πατριάρχην Νικήταν Β' τὸν ἐπικαλούμενον Μουντάνην ἐξελέξατο ὁ Ἰσαάκιος, θέλων ν' ἄγῃ καὶ φέρῃ κατὰ τὸ δοκοῦν, ἀλλὰ καὶ τὸν ἄνθρωπον τοῦτον, γέροντα ὄντα «ἀφέλειαν καταγνοὺς αὐτοῦ, καὶ γῆρας ἐπεγκαλέσας, ἀνέγκλητον καὶ ἄκοντα τοῦ θρόνου ἀπεσφενδόνισεν». Ἦν δ' ὁ Νικήτας Μουντάνης διάκονος καὶ μέγας σακελλάριος τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, καὶ κατεβιβάσθη ἀπὸ τοῦ θρόνου, κατὰ τὸν Καλλιστον, «διαβληθεὶς ὅτι λειτουργῶν οὔρησεν ἔνδον τοῦ ἱεροῦ βήματος[498]».

495. Σπυρίδωνος Π. Λάμπρου αἱ Ἀθῆναι κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΒ' αἰῶνος· ἐν Ἀθήναις· 1878, σελ. 75.

496. Δοσιθέου περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμ. πατριαρχ. σελ. 803. Τὰ κατὰ τὴν ἐκθρόνισιν τοῦ Ἀνδρονίκου μετὰ χάριτος καὶ ζώσης γραφῆς ἀφηγηθεὶς ἔλαβεν ἀντικείμενον διατριβὴς ὁ πολυμαθέστατος νομοδιδάσκαλος Μάρκος Ῥενιέρης, ἐν τ' Ἀττικῷ Ἡμερολογίῳ τοῦ ἔτους 1884, σελ. 402—418.

497. βλ. σελ. 69 σημ. 115 τοῦ παρόντος βιβλίου.

498. Κάλλιστα γράφει τὰ κατὰ τοὺς πατριάρχας τούτους ὁ Νικήτας

Κατὰ τὸ 1187 ὁ Νικήτας Β' συνοδικῶς ἀνέθηκε τὴν πνευματικὴν τῆς Αἰγίνης ἐπίσκεψιν καὶ φροντίδα καὶ τὴν ἄθροισιν τῶν ἀπ' αὐτῆς εἰς τὸ πατριαρχικὸν ταμεῖον ὡρισμένων καταβάλλεσθαι εἰς τὸν μητροπολίτην Ἀθηνῶν Μιχαὴλ Χωνιάτην, ὅστις τῷ ἑπομένῳ ἔτει παρῃτήσατο τὴν φροντίδα ταύτην[499].

Εἰς τὸν πατριάρχην Νικήταν Β' τὸν Μουντάνην λόγοι Νικηφόρου Χρυσοβέργη καὶ Βασιλείου Πεδιαδίτου σώζονται ἐν τῷ Escurial[500].

1190—1191. 120. ΛΕΟΝΤΙΟΣ.

Βέβαιόν ἐστιν ὅτι ἔζων οἱ δύο πρώην ἀρχιεπίσκοποι Κωνσταντινουπόλεως ὁ Θεοδόσιος Α' καὶ ὁ Βασίλειος Β', ὅτε προσετίθετο εἰς τὸν ἀριθμὸν τοῦτον ὁ Νικήτας· ἐπιζήσαντες οἱ σύντρεις ἑπτὰ ἢ ὀκτὼ μῆνας μετὰ τὴν παῦσιν τοῦ Νικήτα εἶδον ὅτι εἰς τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν προσετίθετο καὶ τέταρτος· διότι ὁ Λεόντιος ἑπτὰ μῆνας ἐν ὅλῳ ἐκόσμησε τὸν πατριαρχικὸν θρόνον. Ὁ σεβάσμιος ἀνὴρ ἦν μοναχὸς καὶ ἡγούμενος τῆς ἐν τῷ βουνῷ τοῦ ἁγίου Αὐξεντίου μονῆς τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, καὶ πρότερον διάκονος τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας· ἐπωνομάσθη Θεοτοκίτης, διότι μεθ' ὅρκου διεβεβαιοῦτο ὁ Ἰσαάκιος ὅτι ἡ Θεοτόκος ὑπέδειξεν αὐτῷ κατ' ὄναρ τὸν Λεόντιον, ὅτε δ' ἔπαυσεν, ἐβεβαίου τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ κληρικοὺς ὅτι ἡ Θεοτόκος φανεῖσα καθ' ὕπνον ἐπέβαλεν αὐτῷ τὴν τοῦ Λεοντίου παῦσιν[501]. Ἐχειροτονήθη πα-

---

Χωνιάτης· ὁ δὲ Ἐρραίμιος δὶς στιχουργεῖ περὶ αὐτῶν· ἐν καταλόγῳ αὐτοκρατόρων, στιχ. 6000—6023 καὶ ἐν καταλόγῳ πατριαρχῶν· στιχ. 10196—10224.

499. Σπ. Λάμπρου αἱ Ἀθῆναι· σελ. 85—87.

500. βλ. τοῦ βιβλίου τούτου τὴν σελ. 69, ἐν ὑποσημειώσει 115.

501. Ὁ Ἐρραίμιος στιχουργεῖ περὶ Λεοντίου κατὰ τὸ πνεῦμα τῶν ὑπὸ

τριάρχης ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Καισαρείας Καππαδοκίας Δημητρίου, διότι ὁ Ἡρακλείας ἦν ἀποθανών[502].

1191—1192. 121. ΔΟΣΙΘΕΟΣ.

Πιθανῶς ἀπὸ τῶν πρώτων μηνῶν τοῦ 1191 διοικήσας τὴν Ἐκκλησίαν ὁ Δοσίθεος ἐπαύθη, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τὸν αὔγουστον τοῦ 1192. Ὁ ἀνὴρ οὗτος, τὸ γένος ἔλκων ἐκ Βενετίας καὶ ἄλλοτε μοναχὸς τοῦ Στουδίου, διεῖπε μέχρις ἐκείνου τοῦ καιροῦ τὸν θρόνον τῶν Ἱεροσολύμων. Μνεία αὐτοῦ ἐγένετο ἐν ἀρχῇ τοῦ παρόντος βιβλίου (σελ. 23—24) ὅπου καὶ παραπέμπεται ὁ ἀναγνώστης. Ἐπειδὴ ἡ ἀπὸ Ἱεροσολύμων μετάθεσις ἦχει κακῶς, ἠναγκάσθη ὁ

Νικήτᾳ Χωνιάτου γεγραμμένων· «Προχειρίζεται (ὁ Ἰσαάκιος δηλ.) μέγαν πυμένα Λεόντιόν τινα μοναχὸν, διαβεβαιούμενος ἐπὶ συλλόγων καὶ δεομένους ὡς οὐκ ἤδει τὸν ἄνδρα πρότερον· νυκτὸς δὲ ἡ Θεομήτωρ τοῦτον αὐτῷ καθυπέδειξε, τὸ εἶδος καὶ τὴν ἀρετὴν ὑπογράψασα, ἀλλὰ καὶ τὸν τόπον διασαφήσασα, καθ' ὃν τὴν οἴκησιν ἔλαχεν. Ἀλλ' οὕπω ἐνιαυτὸς ἐξῆκεν, καὶ καταστρέφει καὶ τὸν Θεοτοκίτην τοῦτον ἐκ τοῦ πατριαρχικοῦ ὑφώματος, μηδένα λόγον θέμενος». Ἀλλ' ὁ τοῦ Καλλίστου κατάλογος προστίθησιν ὅτι ὁ Λεόντιος «ἐξεβλήθη παραίτησιν δοὺς, πάλιν εἰπόντος τοῦ βασιλέως Ἰσαακίου· ἡ Θεοτόκος οὕτω κελεύει». Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ Λεοντίου. Προστεθείσθω δ' ὅτι τὴν μονὴν τοῦ Βορειδίου, ἐν αὐτῇ ἦ ἡ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου Θωμᾶ, ἢ ἡ παρ' αὐτὴν τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων δέον να δεχθῶμεν ἐγειρομένην ἐν τοῖς κατὰ τὴν ἀνατολικὴν παραλίαν προαστείας τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Περὶ δὲ τοῦ βουνοῦ τοῦ ἁγίου Αὐξεντίου, ἐν ᾧ ἐμόναζον ὅσιοι ἄνδρες πολλοὶ γεραιρόμενοι ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας βλ. διατριβὴν τοῦ ἰατροῦ Α.Γ. Πασπάτη: «Τὰ ἀνατολικὰ προάστεια τοῦ Βυζαντίου» ἐν περιοδικῷ τοῦ ἐνταῦθα Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου, τόμ. ΙΒ', σελ. 48—50. Μέτοχ περὶ Βορείδιου τὴν τοῦ Σκ. Βυζαντίου Κωνσταντινούπολιν· τόμ. Β', σελ. 282, ἔνθα τοποθετεῖ ταύτην ἐν τῇ ἀνατολικῇ παραλίᾳ.

502. Βαλσαμῶνος ἀρμ. εἰς τὸν Γ' κανόνα τῆς Β' Συνόδου.

Δοσίθεος ν' ἀποσυρθῇ ἀπὸ τῆς διοικήσεως τῶν κοινῶν πραγμάτων, στερηθεὶς δύο πατριαρχικῶν θρόνων[503].

Οὕτω κατὰ τὸ 1192 οἱ πρώην πατριάρχαι τῆς Νέας Ῥώμης Δοσίθεος, Λεόντιος, Νικήτας, Βασίλειος καὶ Θεοδόσιος, θύματα τυραννικῆς ἀρροσύνης, ἓζων καὶ οἱ πέντε, τοῦτο δὲ «ἀστειότερον μᾶλλον δὲ ἀτιμότερον» κρίνει τις τῶν τότε λογίων[504]· καὶ ἐν τοσούτῳ ἐκλήθη καὶ ἔκτος πρὸς διαῤῥύθμισιν ἀληθοῦς χάους, ὅπερ ἡ ἀθλιότης τοῦ Ἰσαακίου Ἀγγέλου ἐδημιούργει· ὠνομάσθη δὲ πατριάρχης οἰκουμενικὸς

1192—1199. 122. ΓΕΩΡΓΙΟΣ Β',

ὁ ἐπωνυμούμενος Ξιφιλῖνος, μέγας σκευοφύλαξ ὢν, διοικήσας τὴν Ἐκκλησίαν ἓξ ἔτη καὶ μῆνας ἑπτὰ, μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, συμβάντος ἴσως τὸν ἰούνιον τοῦ 1199.

Τοῦ πατριάρχου Γεωργίου Ξιφιλίνου σώζεται συνοδικὸν σημείωμα περὶ ἐνοριακῶν δικαίων, γενόμενον τῇ 4 φεβρουαρίου 1197, ἡμέρᾳ δευτέρᾳ, ἐπὶ συνόδου συγκροτουμένης ἐξ ἀρχιερέων δεκαπέντε[505]. Ὁ αὐτὸς δὲ πατριάρχης γινώσκομεν ὅτι ἀνεβίβασεν εἰς τὴν πρώτην πεντάδα τὸ ἐκκλησιαστικὸν ὀρφίκιον τοῦ πρωτεκδίκου, ὅπερ ἦν πρότερον εἰς κατωτέραν τάξιν· ἐπὶ τούτῳ δὲ συνέταξε τὸ νενομισμένον πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν ὑπόμνημα ὁ Θεσσαλονίκης Εὐστάθιος[506].

Ἐπὶ Γεωργίου Β' τοῦ Ξιφιλίνου ἱδρύθη ὑπὸ Σάββα καὶ

503. Δοσιθέου περὶ τῶν ἐν Ἱερουσ. πατριαρχ. σελ. 803.

504. Τὸ τεμάχιον παρὰ Anselmi Banduri Annotationes.

505. Συντάγματος τόμ. Ε', σελ. 401—402.

506. Ἰωάννου Κίτρου ἀποκρίσεις πρὸς Κωβίσιλαν· ἀπόφ. ρ'. Σύνταγμα· Ε', σελ. 409. Χρυσάνθου Συνταγμάτιον περὶ ὀρφικίων· ἔκθεσ. α', σελ. ια'.

Συμεὼν τῶν σέρβων ἡγεμόνων ἡ μονὴ τοῦ Χιλινδαρίου ἐν Ἁγίῳ Ὄρει[507].

Ἡ ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἤρξατο ταραττομένη διὰ τὴν θεολογικὴν ἔριδα «περὶ τοῦ μεταλαμβανομένου σώματος τοῦ Σωτῆρος, τῶν μὲν ἄρθαρτον αὐτὸ λεγόντων, τῶν δὲ φθαρτὸν καὶ ἄνουν καὶ ἄψυχον αὐτὸ αἱρεσιολογούντων καὶ φλυαρούντων[508]».

Γεωργίου Τορνίκη καὶ Κωνσταντίνου Στιλβῆ λόγοι εἰς τὸν πατριάρχην Γεώργιον Β' τὸν Ξιφιλῖνον εὑρηνται ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Escurial[509].

1199—1206. 123. ΙΩΑΝΝΗΣ Ι'.

Μετὰ δίμηνον τοῦ θρόνου χηρείαν, κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς, οὓς ποιεῖταί τις ἀναγινώσκων τὸν παρὰ Λεουγκλαβίῳ καὶ τὸν τοῦ Νικηφόρου Καλλίστου κατάλογον[510], τῇ 3

507. Μ. Ι. Γεδεών Ὁ Ἅθως· σελ. 179.

508. Περὶ Ξιφιλίνου βλ. τοὺς πατριαρχ. καταλόγους· τὴν δὲ ἑτεροδιδασκαλίαν ταύτην ὁ Χωνιάτης γράφει ἀρξαμένην ἐπιδαλεῖσθαι καὶ φύεσθαι ἐπὶ τοῦ Γεωργίου Β' Ξιφιλίνου.

509. βλ. σελ. 69, ὑποσημ. 115 τοῦ μετὰ χεῖρας βιβλίου.

510. Ἴδε τί γράφουσιν οἱ κατάλογοι οὗτοι· «Ἰωάννης δικαιος . . . ὁ Καματηρὸς, ἔτη μὲν τῆς ἁλώσεως πέντε, μῆνας ὀκτὼ, ἡμέρας ἑπτά· ἔζησε δὲ καὶ μετὰ τὴν ἅλωσιν (12 ἀπριλίου 1204) χρόνους δύο, μῆνας δύο, ἡμέρας δεκατέσσαρας». Ἕως ὧδε συμφωνοῦσιν οἱ κατάλογοι Καλλίστου καὶ Λεουγκλαβίου· ἐντεῦθεν ὁ μὲν παρὰ Λεουγκλαβίῳ γράφει· «μετὰ δὲ τὴν ἅλωσιν, ἐπὶ ὁ πατριάρχης οὗτος ἐν Διδυμοτείχῳ ἐτελεύτησεν, ἐχήρευεν ὁ θρόνος χρόνον ἕνα, μῆνας δέκα»· ὁ δὲ τοῦ Καλλίστου, ἀκριβέστερον· «ἔζησε δὲ καὶ μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς πόλεως ἔτη δύο ἐν Ἀδριανουπόλει καὶ μῆνας δύο, ἡμέρας δεκατέσσαρας, καὶ ἐνδεῖξε ὕδατος ἀπὸ τῆς ἐπιθέσεως τῶν λατίνων τελευτᾷ· πρότερον δὲ ζητηθεὶς ὑπὸ τῶν ἐν Νικαίᾳ παρῆτήσατο». Συνδυάζων τις τὰ ῥήματα τῶν δύο καταλόγων συνάγει ὅτι ἡ παραίτησις αὐτοῦ ἔδωκε περὶ τὰ μέσα φεβρουαρίου τοῦ 1206.

αὐγούστου 1199 ἐκλέγεται πατριάρχης ὁ διάκονος καὶ χαρτοφύλαξ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας Ἰωάννης ὁ Καματηρός,

> ἥρις σοφίας παντοδαπῆς καὶ λόγων
> ἐπήβολός τε δογμάτων τῶν ἐνθέων[311],

διευθύνας τὴν Ἐκκλησίαν ἐν μέσῳ τῶν πολιτικῶν ἐκείνων ἀσυνεσιῶν καὶ φαυλοτήτων, αἵτινες ἀπέληξαν εἰς τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν σταυροφόρων· μεθ' ἣν ὁ Καματηρὸς ἀνεχώρησεν εἰς Διδυμότειχον, μετὰ τὴν 12 ἀπριλίου 1204, λάθρα, ἵνα μὴ γνωσθῇ ὑπό τινος, ἐκεῖθεν δ' ἀπέστειλεν εἰς Νίκαιαν, τότε γενομένην πρωτεύουσαν τοῦ βυζαντινοῦ κράτους, τὴν ἀπὸ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου παραίτησιν αὐτοῦ, κατὰ τὰ μέσα φεβρουαρίου τοῦ 1206. Ἔζησεν ὁ ἀτυχὴς Ἰωάννης Γ' μέχρι τῆς 26 ἰουνίου 1206, ὅτε συνέβη ὁ θάνατος αὐτοῦ ἐν Διδυμοτείχῳ.

Κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος αὐτοῦ κατεδίκασεν ὁ Καματηρὸς Ἰωάννης τὴν περὶ τῆς φθαρτότητος τοῦ μεταλαμβανομένου σώματος τοῦ Κυρίου διδασκαλίαν τοῦ μοναχοῦ Σικιδίτου, ἥτις ἀπὸ τοῦ Ξιφιλίνου ἀρξαμένη ὑπολαλεῖσθαι, κατὰ τὴν λέξιν τοῦ Νικήτα Χωνιάτου, ἐπὶ τῆς πατριαρχείας αὐτοῦ ἐξεδηλώθη φανερώτατα[312].

---

311. Ἐρραίμιος· στιχ. 10230 – 10231. Δημητρακοπούλου Ὀρθόδ. Ἑλλάς· σελ. 35—36. Ὁ ἱστορικὸς Νικήτας Χωνιάτης ἐν θλίψει διηγεῖται ὅτι, μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν λατίνων ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, πολλῶν φευγόντων τὴν φραγκικὴν κατάκτησιν, προηγεῖτο «ὁ οἰκουμενικὸς ἀρχιποίμην, μὴ πήραν φέρων, μὴ χρυσὸν ἐπὶ τὴν ὀσφύν, ἄραβδος καὶ ἀσάνδαλος, καὶ χιτώνιον ἓν περικείμενος, ἐντελὴς εὐαγγελικὸς ἀπόστολος, ἢ μᾶλλον τοῦ Χριστοῦ ἀντίμιμος, καθ' ὅσον ἀναρίθμῳ πτωχαῖῳ ἐπιχορηγούμενος μιθίστατο τῆς νέας Σιών».

312. Ἐρραίμιος· στιχ. 6503—6510. Δοσιθέου περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχ. σελ. 807.

Τοῦ μακαρίου πατριάρχου ἐστὶν ἐκδεδομένον, «συνοδικὸν ψήφισμα κωλύον τὸν αὐτὸν καὶ ἕνα λαβεῖν εἰς γυναῖκα δισεξαδέλφας δύο[313]».

Ἐπὶ τῆς πατριαρχείας Ἰωάννου τοῦ Γ' τοῦ Καματηροῦ κληρικοὶ νομομαθεῖς ἤκμασαν, πλὴν Θεοδώρου πατριάρχου Ἀντιοχείας τοῦ Βαλσαμῶνος, Μιχαὴλ ὁ Χοῦμνος, γράψας «περὶ τῶν βαθμῶν τῆς συγγενείας», Ἰωάννης ἐπίσκοπος Κίτρου, γράψας «ἀποκρίσεις πρὸς Κωνσταντῖνον ἀρχιεπίσκοπον Δυρραχίου τὸν Καβάσιλαν», καὶ Δημήτριος Χωματηνὸς ἀρχιεπίσκοπος Βουλγαρίας, γράψας δύο μὲν ἐπιστολὰς περὶ βαθμῶν συγγενείας, μίαν δὲ περιέχουσαν ἀποκρίσεις εἰς τὰς ἐρωτήσεις τοῦ Κωνσταντίνου Καβάσιλα ἀρχιεπισκόπου Δυρραχίου[314]. Προστεθείσθω ὅτι τοῦ Χωματηνοῦ Δημητρίου σώζεται πρὸς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Κερκύρας Βασίλειον τὸν Πεδιαδίτην «ἄνδρα πάσης ἀρετῆς ἐμπεπλησμένον καὶ δυνάμεως λόγου καὶ σοφίας τῆς τε ἔνδον καὶ τῆς θύραθεν» ἐπιστολὴ «περὶ τῶν χειροτονηθέντων παρὰ τῶν βουλγαρεπισκόπων τῶν ἀπὸ Ζαγορᾶς ἐξελθόντων[315]».

1206—1212. 124. ΜΙΧΑΗΛ Δ'.

Ἐντεῦθεν μέχρις Ἰωάννου ΙΒ' ἀκολουθοῦντες τῷ Νικηφόρῳ Καλλίστῳ, θέλομεν ἔχει μᾶλλον ἠκριβωμένον τὸν χρόνον τῆς ἀναῤῥήσεως καὶ τῆς παύσεως ἢ τοῦ θανάτου ἑκά-

---

313. Σύνταγμα Ῥάλλη καὶ Ποτλῆ· τόμ. Ε', σελ. 402—405.

314. Αὐτόθι· ἀπὸ σελ. 397—440.

315. Σπ. Λάμπρου Κερκυραϊκὰ ἀνέκδοτα· ἐκ χειρογράφων Ἁγίου Ὄρους, Κανταβριγίας, Μονάχου καὶ Κερκύρας δημοσιευόμενα· ἐν Ἀθήναις· σελ. 43—44. Πότε δ' ὁ ἀρχιεπίσκοπος Κερκύρας προήχθη εἰς τιμὴν μητροπολίτου εἶχασί τινα ὁ φιλοπονώτατος Σπ. Κ. Παπαγεωργίου ἐν ἰδίᾳ διατριβῇ· περὶ τοῦ ἁγίου Ἀρσενίου μητροπολίτου Κερκύρας, ἐκδοθείσῃ ἐν Κερκύρᾳ τῷ 1872. βλ. σελ. 42—44.

στου πατριάρχου. Κατὰ τὸν κατάλογον τοῦτον, ὁ Μιχαὴλ Δ' ὁ ἐπωνυμούμενος Αὐτωρειανός, ἐκλεγεὶς τῇ 20 μαρτίου 1206, ἀπεβίωσε τῇ 26 αὐγούστου 1212[516]. Ὁ πατριάρχης Μιχαὴλ Αὐτωρειανὸς ἦν ἀνὴρ λόγιος, εἰδήμων τῆς τῶν τότε χρόνων ἱερᾶς παιδεύσεως καὶ τῆς θύραθεν. Ἀτυχῶς εἶδε καθέδραν τοῦ κράτους τοῦ βυζαντινοῦ ἀπὸ τοῦ 1204 τὴν ἐν Βιθυνίᾳ Νίκαιαν, ὅπου καὶ αὐτὸς ἔμενεν, εἶδε δὲ κατὰ τὴν πατριαρχείαν αὐτοῦ παντοίῳ τρόπῳ πιεζομένους τοὺς ὀρθοδόξους ἐπὶ σκοπῷ 'ν' ἀναγνωρίσωσι τὸν πάπαν τῆς Ῥώμης κεφαλὴν τῆς Ἐκκλησίας, τὰς ἐκκλησίας, τὰς ἐπισκοπὰς καὶ τὰς μητροπόλεις ἁρπαζομένας καὶ παραδιδομένας εἰς τοὺς λατίνους, καὶ λεηλατούμενον τὸν θησαυρὸν τῶν ἁγίων λειψάνων καὶ τῶν ἱερῶν σκευῶν, ἅτινα κατεῖχον οἱ ναοὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ταῦτα διδάσκει ἡμᾶς ἡ τῶν χρόνων ἐκείνων ἱστορία. Πράξεις τοῦ Μιχαὴλ Δ' Αὐτωρειανοῦ γινώσκομεν: ὅτι διώρισε τὸν τότε Ἀθηνῶν Μιχαὴλ Ἀκομινάτον μητροπολίτην Παραναξίας, ὅτι ἐκεῖνος ἠρνεῖτο, καὶ προσκαλούμενος ὑπό τε τοῦ πατριάρχου καὶ τοῦ αὐτοκράτορος εἰς Νίκαιαν ἠρνεῖτο καὶ τοῦτο 'να πράξῃ[517].

Ἐπὶ τῆς πατριαρχείας αὐτοῦ γνωστόν ἐστιν ὅτι κατηργήθησαν αἱ ὀρθόδοξοι ἐπισκοπαὶ Ζακύνθου καὶ Κεφαλληνίας[518],

516. Κατάλογος Καλλίστου· «Μετὰ δὲ τὴν τῆς πόλεως ἅλωσιν, ἐν Νικαίᾳ πρώτως γίνεται κατὰ τὴν 20 τοῦ μαρτίου μηνὸς τῆς Θ' ἰνδικτιῶνος ὁ μέγας τῆς Ἐκκλησίας σακελλάριος Μιχαὴλ ὁ Αὐθωρειανός, καὶ ἀρχιερατεύσας ἔτη ἕξ, μῆνας πέντε καὶ ἡμέρας ἕξ ἐτελεύτησεν». Ζητῶ συγγνώμην ἐὰν παρατηρήσω ὅτι ὁ σιρὶς Murali ὁ τῷ τοῦ Καλλίστου καταλόγῳ ἀκολουθῶν, τὴν μὲν ἐκλογὴν τοῦ Μιχαὴλ Αὐτωρειανοῦ, ὃν ἐκ παροράσεως ἀποκαλεῖ καὶ Εἰρηνικὸν τίθησι κατὰ *μάρτιον* *Η ἀπρίλιον* (δατί ;) τοῦ 1206, τὸν δὲ θάνατον αὐτοῦ μετὰ τὸν αὔγουστον τοῦ 1212. Ἐὰν ᾖ πιστὸς αὐτῷ διὰ τὰ ἀρχαιότερα ὁ Κάλλιστος, ἔστω πιστὸς καὶ μᾶλλον ἀκριβὴς διὰ τὰ περὶ τῶν πατριαρχῶν τοῦ ΙΓ' αἰῶνος.

517. Σπ. Λάμπρου Αἱ Ἀθῆναι· σελ. 107.

518. Ἰωάννου Α. Ῥωμανοῦ Γραπανὶς Ζώζης· κτλ. ἱστορικὴ μελέτη

καὶ ὅτι ἡ Ἄρτα ἐγένετο μητρόπολις προσλαβοῦσα καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν τῆς Ναυπάκτου περιφέρειαν[519].

Κατὰ τὸν αὔγουστον μῆνα τοῦ ἔτους 1210 ὁ τῶν ἐν Κύπρῳ Ταμασέων ἐπίσκοπος Νεῖλος ἐξέδωκε τὴν Τυπικὴν διάταξιν τῆς ἐν Κύπρῳ κτισθείσης ὑπ' αὐτοῦ μονῆς τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Μαχαιρᾶδος[520].

1213—1215. **125. ΘΕΟΔΩΡΟΣ Β'.**

Χρεῖα μηνῶν δέκα καὶ τριῶν ἐπηκολούθησε τῷ θανάτῳ τοῦ Μιχαὴλ Δ' τοῦ Αὐτωρειανοῦ, ἕνεκα τῆς ἐκ Νικαίας ἀπουσίας τοῦ αὐτοκράτορος· τῇ δὲ 20 ἢ 28 σεπτεμβρίου 1213 (Β' ἰνδικτιῶνος, κατὰ Κάλλιστον καὶ Λεουγκλάβιον) ἐκλέγεται πατριάρχης ὁ χαρτοφύλαξ καὶ ὕπατος τῶν φιλοσόφων Θεόδωρος Εἰρηνικός, ὅστις ὑπὸ τῶν πολλῶν ἐπεκαλεῖτο καὶ Κωπᾶς· διῴκησε δὲ τὴν Ἐκκλησίαν, κατὰ τοὺς ἐπιτόμους πατριαρχικοὺς καταλόγους, ἔτος ἕν, μῆνας τέσσαρας καὶ ἡμέρας τρεῖς· μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, δηλονοῦν, ὡς εἰκάζει τις, μέχρι φεβρουαρίου τοῦ ἔτους 1215.

περὶ τῆς ἐν Ἑλλάδι φραγκοκρατίας κλπ. ἐν Κερκύρᾳ, 1870, σελ. 125—127. Νικολάου Κατραμῆ (τοῦ ἀειμνήστου ἀρχιεπισκόπου Ζακύνθου) Φιλολογικὰ ἀνάλεκτα Ζακύνθου· ἐν Ζακύνθῳ· σελ. 73—74.

519. Π. Ἀραβαντινοῦ Χρονογραφία τῆς Ἠπείρου· τόμ. Β', ἐν Ἀθήναις, 1857, σελ. 21 καὶ 115. Κ. Σάθα Χρονικὸν ἀνέκδοτον Γαλαξειδίου· ἐν Ἀθήναις, 1865, σελ. 15.

520. Τυπικὴ διάταξις, ὡς εὑρηται, τῆς κατὰ τὴν νῆσον Κύπρον σεβασμίας καὶ βασιλικῆς μονῆς τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, Μαχαιρᾶδος ἐπιλεγομένης· ὧν πρῶτον τύπος ἐκδίδεται πρὸς ὠφέλειαν τῶν ἐν τυγχανόντων· δαπάνῃ μὲν καὶ ἐξόδῳ τοῦ τῆς ἱερᾶς αὐτῆς μονῆς οἰκονόμου κὺρ Παφνουσίου, ἐπιμελείᾳ δὲ τοῦ ἐν ἱεροδιδασκάλοις κυρίου Ἐφραὶμ· ἐπιστασίᾳ δὲ κυρίου Σεραφεὶμ Πισσιδείου, τοῦ πρωτοσυγκέλλου τῆς ἱερᾶς καὶ βασιλικῆς μονῆς τοῦ Κύκκου. Ἐνετίησιν· παρὰ Ἀντωνίῳ τῷ Βόρτολι· 1756· σελίδες ἐν ὅλῳ 75.

Πλὴν ὧν ἡ Ἐκκλησία ἐξωθεν ὑφίστατο καταπιέσεων ἐκ μέρους ἀνθρώπων εἰς τὸν σταυρωθέντα Θεὸν πιστευόντων καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ δῆθεν ἀγωνιζομένων, κατὰ τὰ ἄλλα διετέλει ἥσυχος, διέπουσα τὸ ὀρθόδοξον ποίμνιον ἐν φόβῳ Θεοῦ καὶ μητρικῶς αὐτοῦ προνοοῦσα[521].

Σημειωτέον ὅτι ἐπ' αὐτοῦ τοῦ πατριάρχου, κατ' αὐτοκρατορικὴν καὶ συνοδικὴν ἀπόφασιν, ἀπεσπάσθη ἀπὸ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχρίδος τὸ Ἰπέκιον μετὰ τῶν ὑποκειμένων αὐτῷ μητροπόλεων καὶ ἐπισκοπῶν[522].

1215. **126. ΜΑΞΙΜΟΣ Β'.**

Τοῦ αὐτοκράτορος ἀπόντος ἐκ τῆς τότε πρωτευούσης, οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ τὰ πρῶτα φέροντες λογάδες συνῆλθον μόνα καὶ ἀπεφάσισαν ἵν' ἀνατεθῇ τῷ κρατοῦντι ἵνα γνωμοδοτήσῃ ἐγγράφως τίνα προβάλλεται πατριάρχην· ἐξελέξατο δὲ τῇ 3 ἰουνίου 1215 τὸν ἡγούμενον τῆς μονῆς τῶν Ἀκοιμήτων Μάξιμον, ἐξ μῆνας κοσμήσαντα τὸν θρόνον, ἤτοι μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ μηνὸς δεκεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους. Ὁ πατριάρχης Μάξιμος ἦν εὐνούμενος τοῦ γυναικωνίτου τῶν ἀνακτόρων, ὑφ' οὗ καὶ τυχὼν προστασίας ἀνῆλθε τὸν πατριαρχικὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως (ἐν Νικαίᾳ) θρόνον· φαίνεται ὅτι πρὸ τοῦ 1204 ἦν ἡγούμενος τῆς ἐν τῷ Βοσπόρῳ μονῆς τῶν Ἀκοιμήτων, ἧς ἐγένετο μνεία ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ (σελ. 196), φυγὼν δὲ τὴν κατάκτησιν ἦλθεν εἰς Νίκαιαν καὶ ἐγένετο πνευματικὸς τοῦ αὐτοκράτορος[523].

Καθ' ὃν καιρὸν διετέλει πατριάρχης οἰκουμενικὸς ὁ Μά-

521. Πατριαρχ. κατάλογοι. Γεώργιος Ἀκροπολίτης· Ἐφραίμιος· στιχ. 10244—10247.

522. Δοσιθέου περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολ. πατριαρχ. σελ. 817.

523. Ἀκροπολίτης· Πατριαρχικοὶ κατάλογοι. Δημητρακοπούλου Ὀρθοδ. Ἑλλάς· σελ. 38.

ξιμος Β', διάταγμα τοῦ πάπα Ἰννοκεντίου Γ' συνεχώνευεν εἰς τέσσαρας μόνον τὰς δεκατέσσαρας ἐπισκοπὰς τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Κύπρου, καὶ ὥριζεν «εἰς αὐτὰς νὰ χειροτονῶνται τέσσαρες ὀρθόδοξοι καὶ τέσσαρες λατῖνοι ἐπίσκοποι[524]».

1215—1222. **127. ΜΑΝΟΥΗΛ Α'.**

Κατὰ δεκέμβριον τοῦ 1215 ἐκλεγεὶς ὁ Μανουὴλ Σαραντηνὸς ὁ καὶ Χαριτόπουλος ἐπωνυμούμενος, διάκονος τοῦ Πατριαρχείου, «φιλόσοφος, ὡς ἐδόκει, ὢν καὶ ὑπὸ πολλῶν κατονομαζόμενος»—«φύλαξ ἀκριβὴς καὶ νόμων καὶ κανόνων», ἀπεβίωσε μετὰ πατριαρχείαν ἐτῶν πέντε καὶ μηνῶν ἑπτά, κατὰ τὸν τοῦ Καλλίστου καταλογον· ἤτοι κατὰ τὸν ἰούνιον τοῦ 1221. Φαίνεται ὅμως ὅτι καὶ κατὰ τὸν σεπτέμβριον τοῦ 1222 ἐκόσμει τὸν θρόνον ὁ Μανουήλ· διότι κατὰ τὸν μῆνα τοῦτον ἐξέδωκεν ὑπόμνημα, δι' οὗ ἀποδίδωσι τῇ μονῇ τοῦ ἁγίου Παύλου τοῦ ἐν τῷ Λάτρῳ τὸ «ἀρχιμανδριτάτον», ὅπερ μετέπεσεν εἰς τὴν τῶν Κελλιβάρων μονήν, καὶ ὑποβάλλει τῇ ἐποπτείᾳ καὶ κυβερνήσει τοῦ ἡγουμένου τοῦ ἁγίου Παύλου τὰς ἐν τῷ Λάτρῳ τότε σωζομένας μονὰς Κελλιβάρων, Μυρσινῶνος, Δυσικοῦ, Εἰρηνούντων, Κισσῶν, Φαλακροῦ βουνοῦ, ἁγίου Ἰωάννου, Ἀσωμάτου τὸ Βάτιν, Ἀσωμάτου τοῦ Βαθέως λιμένος, Ἀσωμάτου τὸ Περιστέριν καὶ Ἱερᾶς[525].

1222—1240. **128. ΓΕΡΜΑΝΟΣ Β'.**

Χάρις εἰς τὸν Νικηφόρον Κάλλιστον, γινώσκομεν ἐκ τοῦ

524. Φιλίππου Γεωργίου Ἱστορικαὶ εἰδήσεις περὶ τῆς ἐκκλησίας τῆς Κύπρου· σελ. 47.

525. Ἀκροπολίτης· Ἐφραίμιος· στιχ. 10251—10253. Κατάλ. Καλλίστου. Miklosich et Müller Acta et Diplomata monasteriorum et ecclesiarum Orientis· τόμ. Α', ἐν Βιέννῃ, 1871, σελ. 295—298.

βίου τοῦ πατριάρχου Γερμανοῦ Β' πλείω τῶν γινωσκομένων περὶ τῶν ἄλλων τοῦ κατ' αὐτὸν αἰῶνος πατριαρχῶν. Παρ' αὐτῷ ὁ Γερμανὸς ἀποκαλεῖται σορώτατος καὶ ἁγιώτατος· εἶχε πατρίδα τὸν Ἀνάπλουν, γεννηθεὶς λοιπὸν ἐν τινι χωρίῳ τοῦ Βοσπόρου, ἦν δ' υἱὸς ἁλιέως· ἐγένετο ἐν Κωνσταντινουπόλει διάκονος τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας· μετὰ τὸ 1204 μεταβὰς ἐμόναζεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη εἰς τὴν κατὰ τὴν Ἀχυράνην μονὴν τοῦ ἁγίου Γεωργίου τοῦ Πανευμόρφου. Προβληθεὶς πατριάρχης ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου Δούκα τοῦ Βατάτζη, ἐκόσμησε τὸν θρόνον ἔτη δεκαοκτώ· κατὰ τὰς τελευταίας τοῦ βίου στιγμὰς μοναχὸς γενόμενος μετωνομάσθη Γεώργιος, καὶ ἐτάφη ἐν Νικαίᾳ, ἐν τῇ μονῇ τῆς Κυριωτίσσης[526].

Καθ' ὅλην αὐτοῦ τὴν πατριαρχείαν ὁ Γερμανὸς ἠγωνίσατο ὑπὲρ τοῦ ὀρθοῦ δόγματος, ἐπικαλούμενος τὴν χριστιανικὴν φιλαδελφείαν τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει λατίνου ἀρχιεπισκόπου, τιμωροῦντος τοὺς μὴ ὑποκύπτοντας τῇ ρωμαϊκῇ ἐκκλησίᾳ· ἐπῆνει ὁ Γερμανὸς τοὺς μοναχοὺς τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει μονῆς τοῦ βαπτιστοῦ Ἰωάννου τῆς Πέτρας ἀνθισταμένους πρὸς τὰς παπικὰς ἐπηρείας· ἀντείχετο τῆς διδασκαλίας τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, καὶ ταύτην ὑπεστήριξε διὰ τῶν ἐν τῷ Πατριαρχείῳ θεολόγων κατὰ τὸ 1233, ὅτε ἐκ μέρους τοῦ πάπα Γρηγορίου Θ' ἐγένετο καὶ νέα ἀπόπειρα πρὸς ἕνωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν· ἐστήριξε τοὺς

526. Κατάλ. Καλλίστου· Ἐφραίμιος· στιχ. 10254—10262. Μονὴ τῆς Κυριωτίσσης ὑπῆρχε, φαίνεται, καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει· Δυκαγγίου Constantin. Christiana· Βενετίας, σελ. 107 Δ' βιβλίου. Εἰρήθη δ' ὅτι τὸ «ἐκ τοῦ Ἀνάπλου», δηλονότι ἐκ τῶν περὶ τὸ σήμερον Μέγα-ρεῦμα μερῶν, ὁ ψευδώνυμος Μαθᾶς (Κ. Οἰκονόμος) ἐξήγησεν ἐκ *Ναυπλίας Πελοποννήσου!* Γράφει δὲ καὶ ὁ Ἐφραίμιος· «αὐχῶν Ἀνάπλουν πατρίδα *Προποντίδος*». Δυστυχῶς καὶ ὁ σοφὸς **Murali** ἔγραψε· «**Germain II Nauplius**».

ἐν Κύπρῳ ὀρθοδόξους εἰς τὴν πίστιν τῶν πατέρων αὐτῶν καὶ ἐπέτυχεν ὑπὲρ αὐτῶν τῆς παπικῆς ἀνεξιθρησκείας, παραταθείσης μέχρι τοῦ ἔτους 1250[527].

Ἐπὶ τῆς τοῦ Γερμανοῦ Β' πατριαρχείας ὁ μητροπολίτης Τορνόβου, κατὰ φιλοτιμίαν αὐτοκρατορικήν, εὐδοκήσει δ' ἐκκλησιαστικῇ, ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ πατριάρχου, ἀλλ' ἐπί τισιν ὅρας, οὓς μανθάνομεν ἐκ μεταγενεστέρου πατριαρχικοῦ γράμματος. Ὁ πατριαρχικὸς τίτλος ἐδόθη — λέγει ὁ πατριάρχης Κάλλιστος—λόγῳ συγκαταβάσεως, οὐχὶ δ' ὅπως ᾖ συναρίθμιος τοῖς λοιποῖς πατριάρχαις, ὅθεν οὐδ' ἐν τοῖς Διπτύχοις μνημονεύεται· ὤφειλε μάλιστα αὐτὸς 'να μνημονιύῃ τοῦ ὀνόματος τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, διότι καὶ ὁ ἐπὶ τούτῳ Τόμος τοῦ πατριάρχου Γερμανοῦ ὁρίζει ὅτι ὁ Τορνόβου ἔσται «ὡς εἷς τῶν ὑπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν μητροπολιτῶν», ὑπόλογος αὐτῇ «ἐάν ποτε παρατραπεὶς τῆς ὁσιμορρίας ἐξελεγχθῇ[528]».

Κατὰ τὴν πατριαρχείαν τοῦ Γερμανοῦ Β' ἀνηγέρθη ὁ καθολικὸς ναὸς τῆς μονῆς Βαρνάκωβας[529]. Ὁ πατριάρχης

527. Δημητρακοπούλου Ὀρθόδ. Ἑλλάς· σελ. 38—43 καὶ Ἱστορία τοῦ σχίσματος· σελ. 50—51. Φιλίππου Γεωργίου Εἰδήσεις ἱστορικαὶ περὶ τῆς ἐκκλησίας τῆς Κύπρου· σελ. 51—53. Δοσιθέου περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολ. πατριαρχ. σελ. 826—828. παρβλ. Ἰωάννου Βατάτζη ἐπιστολὴν πρὸς Γρηγόριον Θ' τὸν πάπαν· ἐκδιδόντος Ἰω. Σακκελίωνος ἐν «Ἀθηναίῳ» Ἀθηνῶν· τόμ. Α', σελ. 369—378.

528. Ἀκροπολίτης· Γρηγορᾶς· Ἐφραίμιος· στιχ. 8484—8485 «τῷ τηνικαῦτα, πομενάρχῃ Τρινόβου— τῷ Βουλγαρίας ὑποκείμενος θρόνῳ— οὐκ οἶδ' ὅπως κέκριτο συνόδου κρίσει— θεσπίσματί τε τοῦ κρατοῦντος Αὐσόνων—τιμὴν πατριάρχου τε καὶ κλῆσιν ἔχειν». **Miklosich** καὶ **Müller** Acta Patriarch. τόμ. Α', σελ. 437—438.

529. Μονὴ Βαρνάκωβας ὑπὸ Ν. Σολομοῦ· «Παρνασσὸς» Ἀθηνῶν· τόμ. Α', σελ. 685. Ἡ μονὴ ἴσως ἐστὶν ἀρχαιοτάτη. δύο ἐπιγραφαί τινες ἐν αὐτῇ δεικνύουσιν ὅτι ὁ ναὸς κτισθεὶς τῷ 1077 ἀνεκτίσθη καὶ τῷ 1147.

οὗτος ἐπεκύρωσε τὸ ἐλεύθερον καὶ ἀδούλωτον τῆς ἐν Λαρίσσῃ μονῆς τοῦ ἁγίου Δημητρίου τῶν Μαρμαριάνων[331]· ἐκήρυξεν ἀνεπηρέαστον ἀπὸ τοῦ ἀρχιμανδρίτου τῶν μονῶν τοῦ Λάτρου τὴν μονὴν τῶν Κελλιβάρων· καὶ τῷ 1236 προσήρτησε τῇ μονῇ τῶν Ῥουφ[νι]ανῶν τὸ μοναστήριον Ζιγρίτζα, κείμενον κατὰ τὰ Πυλοπόθια (σήμερον Κουρὶ τῆς Βιθυνίας) μετὰ τῶν μετοχίων αὐτοῦ Δαφναίας καὶ Ἀξύλου[332]. Κατὰ ἀπρίλιον τοῦ 1235 ἐξέδωκε σημείωμα «κατὰ τοῦ μητροπολίτου Ναυπάκτου Ἰωάννου περί τινων ἐπισκοπικῶν μοναστηρίων καὶ περὶ παρθένου τῆς ἱερολογηθείσης πρὸ τῆς ἥβης»· τὸν ἰούνιον τοῦ 1238 ἐξέδωκε σιγίλλιον «ἐπὶ τοῖς παραλαυρίοις τῶν πατριαρχικῶν μονῶν τίνα ἂν διαφέρειν ὀφείλουσιν», ὡς καὶ ἕτεραν ὁμοίου περιεχομένου[333]. Τῷ δ' ἔτει 1228 ἀπελύθη χρυσόβουλλον Ἰωάννου Δούκα τοῦ Βατάτζη διοριζόμενον ὅπως τὰ κατὰ τὸν θάνατον οἰουδήτινος ἀρχιερέως ἐν τοῖς κελλίοις αὐτοῦ εὑρεθέντα, «ἄν τε βιβλία ὦσιν, ἄν τε ζωαρκῆ εἴδη, ἄν τε ζῶα, καί ἕτερά τινα χρειώδη» παραλαμβάνῃ ὁ τῆς μητροπόλεως ἢ ἐπισκοπῆς ἐκείνης οἰκονόμος, ἐνώπιον τοῦ κλήρου παντὸς, διατηρῶν μέχρι τῆς ἐλεύσεως νέου ἀρχιερέως[334].

Τοῦ Γερμανοῦ κοσμοῦντος τὸν θρόνον, Ἀθανάσιος ὁ ἐπίσκοπος Κορώνης ἐρωτηθεὶς ἔγραψεν ἀποκρίσεις πρὸς Ἰωάννην μητροπολίτην Ναυπάκτου λύων ζητήματά τινα περ γάμου καὶ περί τινων λατινικῶν καινοτομιῶν[335].

Ὁ καταλογος τοῦ Καλλίστου γράφει ὅτι ὁ ἀοίδιμος Γερμανὸς ἐτάφη ἐν τῇ μονῇ τῆς Κυριωτίσσης, «πολλὰ θαύματα ἐργαζόμενος»· ὁ Ἐφραίμιος στιχουργεῖ ὅτι προσετέθη τοῖς ἁγίοις τῶν πατριαρχῶν. Εἰκάζω ὅτι ἡ ἀνατολικὴ Ἐκκλησία ἐγέραιρε τὴν μνήμην τοῦ ἀοιδίμου Γερμανοῦ Β'.

330. Acta Patriarch. Α', σελ. 87.
331. Acta Monasteriorum· Α', σελ. 298—303.
332. Σύνταγμα Ῥάλλη καὶ Ποτλῆ· Ε', σελ. 106—113.
333. αὐτόθι· σελ. 324—325.
334. Δημητρακοπούλου Ὀρθόδ. Ἑλλάς· σελ. 44—45.

1240. **129. ΜΕΘΟΔΙΟΣ Β'.**

Τὸν τοῦ ἱεροῦ Γερμανοῦ διάδοχον Μεθόδιον, τέως ἡγούμενον ὄντα τῆς ἐν Νικαίᾳ μονῆς Ταχίνθου, ὁ καταλογος τοῦ Καλλίστου καὶ ὁ ἱστορικὸς Γεώργιος Ἀκροπολίτης παριστῶσιν ὡς ἄνθρωπον καυχώμενον μὲν ὅτι γινώσκει πολλὰ, πράγματι δ' ὀλίγα γινώσκοντα· ἀλλὰ καθὰ παρὰ Δοσιθέῳ Ἱεροσολύμων εὑρίσκομεν[336], ὁ Μεθόδιος ἦν ἀνὴρ λόγιος. Ἐκόσμησε τὸν θρόνον μῆνας τρεῖς, καὶ ἀπέθανε.

1240—1244.

Ἀποθανόντος τοῦ Μεθοδίου Β' ὁ θρόνος ἐχήρευσεν ἐπὶ μακρὸν, ὡς ὁ Καλλιστος καὶ ὁ Γεώργιος Ἀκροπολίτης λέγουσιν. Ἰδοὺ τὰ λόγια τοῦ τελευταίου· «ἐστέρετο γοῦν ἀρχιερέως ἡ Ἐκκλησία· ὁ γὰρ βασιλεὺς Ἰωάννης ἐν τοῖς τοιούτοις μὴ πρόχειρος ὢν οὐκ εὐχερῶς εἶχεν ἐκ τοῦ προχείρου τὸν ἄξιον ἐφευρεῖν, ἢ μᾶλλον τὸν ἐκείνῳ ἀρέσοντα· μάλιστα γὰρ οἱ κρατοῦντες τοὺς πρὸς ἀρέσκειαν ἐν τούτοις προσίενται, ὡς ἂν μή τινας ἔχοιεν ἀντερίζοντας τοῖς βουλήμασι· παρεῤῥύη γοῦν χρόνος συχνὸς, καὶ οὐκ ἦν ὁ διεξάγων τὸ πούμνιον». Εὑρίσκων ἐν τῷ πατριαρχικῷ καταλόγῳ τοῦ Καλλίστου ὅτι ὁ πατριάρχης Μανουὴλ Β' ἀπέθανε μικρὸν πρὸ τοῦ Ἰωάννου Βατάτζη, καὶ ὅτι οὗτος ἐπεσκόπει τὴν Ἐκκλησίαν ἔτη ἑνδεκα, ἔταξα τὴν ἐκλογὴν αὐτοῦ τῷ 1244 καὶ, συνεπῶς, τὴν τοῦ θρόνου χηρείαν πιστεύω

335. Δοσιθέου περὶ τῶν ἐν Ἱεροσ. πατριαρχ. σελ. 830.

τετραετῆ· τοσοῦτον χρόνον ὁ πατριαρχικὸς θρόνος τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐχήρευε καὶ ἄλλοτε (σελ. τοῦ βιβλίου τούτου 343), μέλλομεν δὲ 'να ἴδωμεν ὅτι ἰσόχρονος χηρεία ἐμεσολάβει καὶ κατὰ τὰ μέσα τοῦ ΙΕ' αἰῶνος.

1244—1255. **130. ΜΑΝΟΥΗΛ Β'.**

Συνδυάζων τις τὰ παρὰ Καλλίστῳ καὶ τοῖς ἱστορικοῖς γραφόμενα περὶ τοῦ Μανουὴλ εὑρίσκει ὅτι ἦν ὁ ἄνθρωπος εὐλαβὴς, βίου καὶ πολιτείας σεμνῆς, πρώην ἔγγαμος ἱερεὺς, ὀλίγης παιδείας μέτοχος, ἢ τοὐλάχιστον ἀμέτοχος τῆς ἱερᾶς παιδεύσεως,

γέρων πρωτηνὴς, μειλίχιος τὸν τρόπον[536],

τέως ἐναριθμούμενος ἐν τῷ κλήρῳ τοῦ Παλατίου καὶ πρωτοπαπᾶς ὑπάρχων τοῦ αὐτοκράτορος. Ἐκόσμησε τὸν θρόνον μέχρις αὐγούστου ἢ σεπτεμβρίου τοῦ 1255, ὅτε ἀπεβίωσεν.

Ἐπὶ τοῦ Μανουὴλ Β' ἀπόπειρα τοῦ πάπα Ἰννοκεντίου Δ' πρὸς ἕνωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν ἀπέτυχε· νεωτέρα δ' ἀπόπειρα τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου τοῦ Βατάτζη πέμψαντος εἰς Ῥώμην πρεσβείαν πρὸς ἕνωσιν, ἐκ τῶν μητροπολιτῶν Κυζίκου Γεωργίου καὶ Σάρδεων Ἀνδρονίκου, οὐδὲν ἔσχεν ἀποτέλεσμα[537].

Κατὰ ἰούλιον τοῦ 1250 τρεῖς ἐξέδωκεν ὁ πατριάρχης Μανουὴλ Β' συνοδικὰς πράξεις καὶ σημειώματα· τὸ μέν ἐστι λύσις ἐρωτήσεων τινῶν, ἃς ὑπέβαλεν ὁ ἐπίσκοπος Βελλᾶς· τὸ δὲ συνοδικὴ διάγνωσις, αἰτήσει τοῦ Ἰωάννου ἐπισκόπου Ἑζεροῦ ὑπὸ τὴν μητρόπολιν Λαρίσσης, ὅτι καὶ ὁ μητροπολίτης μετὰ τῆς συνόδου τῶν ἐπισκόπων αὐτοῦ δύναται 'να προβαίνῃ εἰς μεταθέσεις τῶν ὑπ' αὐτὸν ἐπισκόπων·

536. Ἐφραίμιος· στιχ. 10268—10274. Ἀκροπολίτης. Γρηγοράς.
537. Δημητρακοπούλου Ἱστορία τοῦ σχίσματος· σελ. 51—59.

τὸ δὲ τρίτον περί τινων μονῶν ἐν τῇ περιοχῇ Λαρίσσης[538]. Προηγουμένως, κατὰ ὀκτώβριον τοῦ 1246, ἐκήρυξεν ἐλευθέραν ἀπὸ τῆς εἰσόδου πατριαρχικῶν ἐξάρχων τὴν ἐν τῷ ὄρει τοῦ Λάτρου μονὴν τοῦ ἁγίου Παύλου· ὁ Μανουὴλ Β' ἐκήρυξεν ἐλεύθερα τῆς ἐπισκέψεως τῶν πλησιοχώρων ἐπισκόπων, καὶ μάλιστα τοῦ Ἀμαζοκόρακος τὰ τῇ μονῇ ταύτῃ προσηλωθέντα διὰ βασιλικῶν χρυσοβούλλων χωρία· ἐπεκύρωσε δὲ καὶ τὰ δίκαια τῆς ἐν Λαρίσσῃ μονῆς τοῦ ἁγίου Δημητρίου τῶν Μαρμαριάνων[539].

Ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Μανουὴλ Β' μοναχός τις ἐξ Ἁγίου Ὄρους Ἀρσένιος ἐποιήσατο συλλογὴν ἱερῶν κανόνων[540].

1255—1260. **131. ΑΡΣΕΝΙΟΣ τὸ α'.**

Μετὰ ματαίαν ἀπόπειραν λαοῦ καὶ κλήρου ὅπως ἀναλάβῃ τὰς ἡνίας τῆς πατριαρχείας ὁ διάσημος ἐπ' ἀρετῇ καὶ παιδείᾳ μοναχὸς Νικηφόρος ὁ Βλεμμύδης, ὁ αὐτοκράτωρ, ἐκείνου ἀρνουμένου, ἐσκέπτετο 'να εὕρῃ ἄνθρωπόν τινα δυνάμενον 'να ᾖ ὑποχείριος αὐτῷ· μὴ θέλων δ' ἐκ τῶν γνωρίμων αὐτῷ οὐδένα 'να προσκαλέσῃ, ἀλλὰ μακρόθεν ἐπιθυμῶν 'να μεταπέμψηται τὸν οἰκουμενικὸν πατριάρχην, ἔμαθεν ὅτι ἐν τῇ λίμνῃ τῆς Ἀπολλωνιάδος ἐν Βιθυνίᾳ[541] ἐ-

538. Σύνταγμα Κανόνων· Ε', σελ. 114—120.
539. Acta Monasteriorum· τόμ. Α', σελ. 300 καὶ 302· καὶ Acta Patriarchatus Constantin· τόμ. Α', σελ. 87.
540. Μ. Ι. Γεδεών Ὁ Ἄθως· σελ. 206 κατὰ τὸν Κ. Οἰκονόμον· ἐπιστολιμαία διατριβὴ περὶ τῶν τριῶν ἱερατικῶν τῆς Ἐκκλησίας βαθμῶν· σελ. 211. Εὑρίσθω ὅτι ἄλλοι τάττουσι τὴν ἀκμὴν τοῦ Ἀρσενίου τούτου τῷ 1450· βλ. Migne Patrologiae· τόμ. ΡΑΓ', στήλη 9—112, ἔνθα ἐκδίδεται τὸ Κανονικὸν αὐτοῦ.
541. Ἐντὸς τῆς λίμνης εὑρίσκονται νησίδια τρία, ἐξ ὧν τὸ μέγιστον καλεῖται τὸ τῆς Καλόνας, τὸ δ' ἄλλο τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου, ἔνθα καὶ ναὸς ἀρχαῖος εὑρίσκεται, τὸ δ' ἕτερον Κὶζ-κουλὲ, ἔχον φρούριον καὶ πύργους. Μ. Κλεωνύμου καὶ Χ. Παπαδοπούλου Βιθυνικά· σελ. 38.

μόναζε καλόγηρός τις Ἀρσένιος ὀνομαζόμενος, ἐπωνυμούμενος Αὐτωρειανός, «ὀλίγων γραμμάτων πεῖραν ἔχων», ὃν καὶ προσκαλέσας διέταξε τοὺς ἀρχιερεῖς ἵνα χειροτονήσωσι πατριάρχην· «οἳ καὶ οὕτωσὶ διεπράξαντο, ἐν μιᾷ ἑβδομάδι διάκονον καὶ ἱερέα καὶ πατριάρχην αὐτὸν ἐκτελέσαντες[342]». Ὁ πατριάρχης Ἀρσένιος ἦν ἀντικείμενον γενικοῦ σεβασμοῦ, ὑπὸ δὲ τοῦ χρονογράφου Ἐφραιμίου ἀποκαλεῖται ἐμψυχος καὶ κάλλιστος τῶν ἀρετῶν θρόνος,

σειρὰν γένους εἶκων μὲν ἐκ Βυζαντίου,
κόμην δὲ καρεὶς ἐν μοναῖς τῆς Νικαίας
καὶ τῇδε δειχθεὶς καὶ μονῆς ἐπιστάτης·
εἶθ' ἡσυχάζων καὶ Θεῷ προσανέχων
ἐν Ἀπολλωνιάδος ἀσκητηρίοις[343].

Κατεβιβάσθη ἀπὸ τοῦ θρόνου ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου, ὃν ἤλεγχε διὰ τὴν ἐπιορκίαν, ἣν ἔδειξεν ἁρπάσας τὴν βασιλείαν ἀπὸ τοῦ νομίμου διαδόχου, καὶ ἀπεσύρθη εἴς τι μοναστήριον κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 1260.

Κατὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ ταύτην πατριαρχείαν ὁ Ἀρσένιος Αὐτωρειανὸς ἐνομοθέτησε «τὴν ἀκολουθίαν τοῦ εὐχελαίου γίνεσθαι δι' ἑπτὰ ἱερέων, κἂν ἐπίσκοποι ὦσι, κἂν μητροπολῖται[344]».

Γνωστόν ἐστιν ὅτι ὁ πατριάρχης Ἀρσένιος ἐξέδωκε τῷ 1258 γράμμα περὶ τῆς ἐν Κῷ μονῆς Σπονδῶν, προσηλουμένης τῇ γεραρᾷ μονῇ τοῦ Θεολόγου τῆς Πάτμου[345]. Κα-

342. Αἱ λέξεις αὗται τοῦ Γεωργίου Ἀκροπολίτου· ἴδε καὶ τὸν τοῦ Καλλίστου πατριαρχικὸν κατάλογον Γρηγορᾶν Παχυμέρην.

343. Ἐφραίμιος· στιχ. 10272—10285. Δημητρακοπούλου Ὀρθόδ. Ἑλλάς· σελ. 46.

344. Νικηφόρου πατριάρχου (ἴδε κατωτέρω σελ. 391 σημ. 349) παρὰ Migne· Patrologiae, τόμ. PM', στήλη 808.

345. Θεοδόσιου Φλωρίδου: ἀναγραφὴ τῶν ἐν τῇ μονῇ τῆς Πάτμου ἐπισήμων ἐγγράφων· «Πανδώρας» τόμ. Κ', σελ. 46, καὶ τόμ. ΙΘ', σελ. 437.

τὰ ὀκτώβριον τοῦ 1256 ἐκύρωσε τὸ ἐλεύθερον καὶ ἀδούλωτον τῆς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Δημητριάδος μονῆς τῆς Θεοτόκου Μακρινιτίσσης καὶ τοῦ μετοχίου αὐτῆς ἁγίου Ὀνουφρίου· καὶ πιθανῶς ἐν τῇ πρώτῃ ταύτῃ πατριαρχείᾳ ἐπεκύρωσε διὰ σιγιλλίου τὸ ἐλεύθερον καὶ ἀκαταπάτητον τῆς μονῆς τῆς Λέμβου καὶ τῶν μετοχίων αὐτῆς[346], ὡς ἐπίσης ἐκήρυξεν οὐχὶ πατριαρχικὰς ἀλλ' ἐνοριακὰς τὰς ἐν Μιτυλήνῃ μονὰς ἁγίου Ἀνδρέου τῆς Γλίστρας, ἁγίου Γεωργίου καὶ τῶν Ὁσίων Πατέρων[347].

1260—1261. **132. ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ Β'.**

Τοῦ πατριάρχου Ἀρσενίου Αὐτωρειανοῦ παραιτησαμένου τὴν ἀρχήν, μετετέθη Νικηφόρος ὁ μητροπολίτης Ἐφέσου, διακήσας τὴν Ἐκκλησίαν μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 1261, ὅτε ἀπέθανεν. Ἐξ ὧν ἀναγινώσκομεν ἐν τῇ «Διαθήκῃ» τοῦ Ἀρσενίου, μετὰ τὴν τοῦ πατριάρχου τούτου παραίτησιν, λαὸς καὶ κλῆρος διεκρίθησαν, οἱ μὲν αὐτῷ, οἱ δὲ τῷ Νικηφόρῳ προσκείμενοι. Ὁ Βανδούριος τίθησι τὸν θάνατον τοῦ Νικηφόρου κατὰ νοέμβριον τοῦ 1260. Τὸν ἀοίδιμον Νικηφόρον ὁ χρονογράφος Ἐφραίμιος ὀνομάζει ἄνδρα ἀμεμπῆ, λέγει δ' ὅτι πρότερον ἦν πρωτοπαπεὺς τοῦ Παλατίου. Ἀπεβίωσε καὶ ἐνεταφιάσθη ἐν Νυμφαίῳ[348].

Τοῦ πατριάρχου Νικηφόρου Β' σώζεται διάταξις ἀπαγορεύουσα τὸ ποιεῖν εὐχέλαιον ἐπὶ νεκρῷ[349].

346. Miklosich καὶ Müller Acta Monasteriorum κλπ. τόμ. Α', σελ. 287 καὶ 353. Migne Patrol. τόμ. PM', στήλη 940—946.

347. Acta Patriarch. Constantinop. τόμ. Α', σελ. 442—457, τόμ. Β', σελ. 264.

348. Παχυμέρης· Ἀκροπολίτης· Διαθήκη Ἀρσενίου πατριάρχου· Migne Patrologiae, τόμ. PM'. στήλη 940—946. Fabricii Biblioth. Graeca· Harles· τόμ. Ζ', σελ. 609.

349. Νικηφόρου «περὶ τῶν λεγόντων ὅτι χρὴ καὶ μετὰ θάνατον εὐχέλαια ποιεῖν ἐπὶ νεκρῷ»· Migne Patrol. τόμ. PM', στήλη 806—808.

1261—1267. 131. ΑΡΣΕΝΙΟΣ τὸ 6'.

Ἡ δευτέρα πατριαρχεία τοῦ Ἀρσενίου Αὐτωρειανοῦ διήρκεσεν ἀπὸ τοῦ μηνὸς αὐγούστου, ἰδίως τῶν τελευταίων ἡμερῶν αὐτοῦ, τοῦ 1261 μέχρι τέλους μαΐου τοῦ 1267. Προσεκάλεσε δ' αὐτὸν ὁ αὐτοκράτωρ Μιχαὴλ ὁ Παλαιολόγος μετὰ τὴν ἀπὸ τῆς φραγκικῆς κατοχῆς ἀνάκτησιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, κατὰ παράκλησιν ἐπανειλημμένην καὶ ἐπίμονον τοῦ σεβαστοκράτορος Τορνίκη. Ἀλλ' εὑρίσκετο πρὸς τὸν Ἀρσένιον εἰς διηνεκῆ διάστασιν, ἀναγκάζων αὐτὸν ἵνα τεθῇ εἰς κοινωνίαν πρὸς τοὺς ἐκλεξαμένους τὸν Νικηφόρον Β' ἀρχιερεῖς, ἐνῷ αὐτὸς καὶ τοῦτο ἠρνεῖτο, καὶ ἤλεγχε τὸν Μιχαὴλ Παλαιολόγον ἐπὶ τῷ κακουργήματι, ὅπερ ἐτόλμησεν εἰς τὸν νόμιμον τῆς ἀρχῆς διάδοχον. Ἐξωρίσθη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος κατὰ μάϊον τοῦ 1267 εἰς Προικόννησον, καθαιρεθεὶς ὑπὸ συνόδου ἀρχιερέων· αὐτόθι δ' ἀπεβίωσε πρὸ τοῦ 1275[551]. Κατὰ τὴν δευτέραν αὐτοῦ πατριαρχείαν ἔκτισεν ἐν τῷ πατριαρχικῷ Οἴκῳ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὅπου ἐγένετο ἡ τὸ δεύτερον ἀνάρρησις ἐπὶ τοῦ θρόνου, τὰ κελλία τὰ καλούμενα «τοῦ ἁγίου Ἀρσενίου[552]».

Κείσθω ἐνταῦθα ἡ μνεία συνοδικοῦ ψηφίσματος τοῦ πατριάρχου Ἀρσενίου Αὐτωρειανοῦ ἀνεμπόδιστον κρίναντος ἵνα λάβωσι συζύγους δύο ἀδελφοὶ νύμφην καὶ ἀνδραδέλφην[553].

Τοῦ πατριάρχου Ἀρσενίου Αὐτωρειανοῦ περιεσώθη «ἐν-

550. Ἀρσενίου διαθήκη· Migne PM', στήλη 948—958. Ἀκροπολίτης· Ἐρραίμιος· στιχ. 9458—9481 καὶ 10291—10296. Annotationes Bandurii. Χειρογρ. νομικὸν τῆς ἐν Βιέννῃ βιβλιοθήκης, ἀριθμ. 44, οὗ τεμάχιον παρὰ Δημητρακοπούλῳ· Ἱστορία τοῦ σχίσματος· σελ. 68, σημ. 3. Δοσιθέου περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολ. πατριαρχ. σελ. 840.

551. Μ. Ἰ. Γεδεὼν Χρονικὰ τοῦ πατριαρχ. Οἴκου καὶ τοῦ ναοῦ σελ. 21.

552. Πηδαλίῳ καὶ Ῥάλλη Σύνταγμα κανόνων· τόμ. Ε', σελ. 82.

ταλτηριῶδες γράμμα» παρέχον ἄδειαν εἰς Δοσίθεον τὸν ἡγούμενον τῆς μονῆς τῶν Ἀμμωνακοῦ ἵνα ἐξομολογῇ· τὴν ἄδειαν ταύτην ἣν χορηγήσας αὐτῷ καὶ ὁ πατριάρχης Γερμανὸς Β'[554].

1267. 133. ΓΕΡΜΑΝΟΣ Γ'.

Μετατεθεὶς ἀπὸ τῆς Ἀδριανουπόλεως ὁ Γερμανὸς Γ' τῇ 5 ἰουνίου 1267, μόλις ἠδυνήθη ἵνα διοικήσῃ τρεῖς μῆνας, μέχρι τῆς 14 σεπτεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, τῆς Ἐκκλησίας ταραττομένης διὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ Ἀρσενίου. Λαζὸς ἐπιλεγόμενος, προσεπωνυμούμενος δὲ Μαρκούτζας, ἦν δύσνους τῷ λαῷ, ὡς πεθῶν τὴν ἕνωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν. Ὅθεν παρητήσατο τὸν θρόνον, καὶ ἔζησε ἐν Κωνσταντινουπόλει πολὺν καιρὸν ἰδιωτεύων, διότι τῷ 1274 ἀπεσταλη πρεσβεύων ἐκ μέρους Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου πρὸς τὸν πάπαν Γρηγόριον Γ' περὶ ἑνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν[555].

1268—1275. 134. ΙΩΣΗΦ Α' τὸ α'.

Τῇ 28 δεκεμβρίου 1267 ψηφίζεται πατριάρχης οἰκουμενικὸς Ἰωσὴφ ὁ τῆς ἐν τῷ Γαλησίῳ μονῆς ἡγούμενος καὶ τῇ 1 ἰανουαρίου 1268 χειροτονεῖται. Διῴκησε τὴν Ἐκκλησίαν μέχρι τοῦ μαΐου 1275, ὅτε μὴ δυνάμενος ἐπὶ πλέον ἵνα ὑπομείνῃ τὴν ἐν τῷ ὀρθοδόξῳ δόγματι ἐμμονὴν τοῦ πατριάρχου ὁ λατινόφρων αὐτοκράτωρ Μιχαὴλ ὁ Παλαιολόγος, ἀπεμάκρυνεν ἀπὸ τοῦ θρόνου, καὶ πρῶτον μὲν περιώρισεν ἐν τῇ μονῇ τῆς Περιβλέπτου ἐν Κωνσταντινουπόλει[556] (νῦν

553. Σύνταγμα Κανόνων· τόμ. Ε', σελ. 573.

554. Παχυμέρης· Γρηγορᾶς· Δημητρακ. Ἱστορ. σχίσματος σελ. 64.

555. Δημητρακοπούλου Ἱστορία τοῦ σχίσματος· σελ. 57—60· τοῦ αὐτοῦ Ὀρθόδ. Ἑλλάς· σελ. 56—57. Δοσιθέου περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολ. πατριαρχ. σελ. 843.

Σουλοὺ-μοναστὴρ), οὐ μετὰ πολὺ δ' ἐξώρισεν εἰς τὸ ἐν τῇ Χιλῇ τοῦ Εὐξείνου Πόντου φρούριον, ἀπ' αὐτοῦ δὲ μετ' ὀλίγον μετενεγκὼν εἰς τὴν πρωτεύουσαν ἔδωκεν αὐτῷ εἰς κατοικίαν τὴν μονὴν τοῦ Κοσμιδίου. Ὁ μακάριος Ἰωσὴφ ἔγγαμος ὢν ἱερεὺς τοῦ παλατίου καὶ τεκὼν θυγατέρα, ἀποθανούσης τῆς συζύγου, ἀπεχώρησεν εἰς τὴν ἐν τῷ Γαλησίῳ ὄρει μονήν, διακρινόμενος διὰ τὴν φιλοπτωχίαν αὐτοῦ καὶ τὴν πραότητα[556].

Ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Ἰωσὴφ, τῷ **1274** ὁ μητροπολίτης Ῥωσσίας Κύριλλος συνεκάλεσε σύνοδον ἐπισκόπων καὶ κληρικῶν εἰς τὴν Βλαδίμιρον, ἥτις οὐ μόνον ἀπεφάσισε ἵνα ἐξετάζηται αὐστηρῶς ὁ βίος καὶ ἡ πολιτεία τῶν μελλόντων χειροτονηθῆναι, ἀλλὰ καὶ προβᾶσα «εἰς τὴν διόρθωσιν ἱερουργικῶν τινῶν τελετῶν, ἀπηγόρευσε τὴν μῖξιν τοῦ ἁγίου μύρου μετὰ τοῦ ἐλαίου, καὶ τὴν κατὰ τὸ ἅγιον βάπτισμα περίχυσιν ἀντὶ τῆς τριττῆς καταδύσεως»· ὁ Κύριλλος οὗτος μετέφρασεν εἰς τὴν ῥωσσικὴν ἐκ τῆς ἑλληνικῆς τὸ σύνολον τῶν ἱερῶν Κανόνων[557].

Ὀκτὼ πατριαρχικὰ ἔγγραφα ἐξέδωκεν ὁ πατριάρχης Ἰωσὴφ Α' τῷ **1272** περὶ τῆς ἐν Δημητριάδι μονῆς τῆς Θεοτόκου Μακρινιτίσσης τῆς ἐπιλεγομένης καὶ «Ὀξείας ἐπισκέψεως» καὶ τῆς μικρὸν μετὰ ταῦτα κτισθείσης μονῆς τοῦ Προδρόμου τῆς Νέας Πέτρας, ἐπικυρῶν τὰ πατριαρχικὰ αὐτῶν δίκαια καὶ τὸ ἀδούλωτον καὶ ἀκαταπάτητον αὐτῶν τε καὶ τῶν ἐκεῖσε μετοχίων αὐτῶν[558].

1275—1282. **135. ΙΩΑΝΝΗΣ ΙΑ'.**

Τῇ 26 μαΐου **1275** ψηφισθεὶς ἐχειροτονήθη τῇ 2 ἰουνίου,

556. Ἐφραίμιος· στίχ. 10300—10324.
557. Βαλλιάνου Ἱστορία τῆς ῥωσσ. Ἐκκλησίας· σελ. 56—57.
558. Acta Monasteriorum· τόμ. Α', σελ. 337—382.

κυριακῇ τῆς Πεντηκοστῆς πατριάρχης οἰκουμενικὸς Ἰωάννης ὁ Βέκκος, πεπαιδευμένος ἀνὴρ, χαρτοφύλαξ τοῦ Πατριαρχείου, παλίμβουλος ὅμως, λατινόφρων, συνεργασθεὶς μετὰ τοῦ Μιχαὴλ Παλαιολόγου πρὸς ὑποταγὴν τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας εἰς τὴν δυτικὴν, καὶ ἀνεχόμενος τὰς καταπιέσεις, ἃς ὑπέμενον οἱ τοῖς δόγμασι τῆς ὀρθοδοξίας ἀφοσιούμενοι. Τῆς Ἐκκλησίας οὕτω ταραττομένης, ὁ αὐτοκράτωρ Ἀνδρόνικος Παλαιολόγος κατεβίβασεν ἀπὸ τοῦ θρόνου τῇ 26 δεκεμβρίου **1282** τὸν Βέκκον, καὶ περιώρισεν ἐν τῇ Γ' μονῇ τῆς Παναχράντου. Μετανοήσας ὕστερον ἐπὶ τοῖς αἱρετικοῖς αὐτοῦ φρονήμασιν ἐπετράπη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος ἵνα κατοικῇ ἐν Προύσῃ, καθαιρεθεὶς δὲ τῷ **1284**, περιωρίσθη ἐν τῇ μονῇ τοῦ Κοσμιδίου καὶ ἀπ' αὐτῆς ἀρθεὶς, ἀπεστάλη εἴς τι κατὰ τὸν Ἀστακηνὸν κόλπον ἐν Βιθυνίᾳ παράλιον φρούριον, τοῦ ἁγίου Γρηγορίου λεγόμενον, ὅπου ἀπέθανε[559].

Κατὰ τὸν ἐπὶ τοῦ Βέκκου διωγμὸν τῶν ὀρθοδόξων, ὑπέστησαν πολλὰ οἱ ἐν Ἁγίῳ Ὄρει μονάζοντες, περὶ ὧν πληρεστέραν τῆς παρὰ Δημητρακοπούλῳ διήγησιν ἐξέδωκα[560]. Κακῶς ὡς χρόνον τῶν τότε γινομένων ἐν Ἁγίῳ Ὄρει τίθησι τὸ ἔτος **1285** ὁ γράψας τὴν διήγησιν, ἐνῷ πατριάρχην μὲν θέλει τὸν Βέκκον, αὐτοκράτορα δὲ τὸν Μιχαὴλ Παλαιολόγον[561].

Τοῦ πατριάρχου Ἰωάννου τοῦ Βέκκου γνωσταί εἰσιν ὀλί-

559. Παχυμέρης· Ἐφραίμιος· στίχ. 10325—10334. Δημητρακοπούλου Ὀρθδ. Ἑλλὰς ἐν βίῳ Ἱερομάρτυρος καὶ Ἰωὴδ Ἰασίτου· τοῦ αὐτοῦ Ἱστορία τοῦ σχίσματος· σελ. 69—83. Casimiri Oudini Comment. de Scriptoribus Ecclesiae Antique· τόμ. Γ', στήλη 506—514. Αὐτόθι ἐν στήλῃ 505 εὑρήσει εἰδήσεις τινὰς περὶ Γερμανοῦ Γ'.

560. Μ. Γ. Γεδεὼν Ὁ Ἄθως· σελ. 139—146. Πρόσθες ὅτι τὴν διήγησιν, ἣν ἐξέδωκα πρὸς συμπλήρωσιν τῆς παρὰ Δημητρακοπούλῳ, ἐξέδωκεν ἐπὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ ἐν τόμῳ ΙΑ' τοῦ ἐν Ἀθήναις περιοδικοῦ «Παρνασσοῦ», ὁ πάντ' ἄριστος Γ. Σακκελίων ἀρνοῦν τὴν ἐμὴν ἔκδοσιν.

561. Ἡ διήγησις ἐνέχει πρόδηλα ἀναχρονισμοὺς πολλούς· ὁ Δοσίθεος

γαι πράξεις: ἡ μὲν ἀφορᾶ τὸν ποτὲ χαρτοφύλακα τῆς Σμύρνης, ὑπὸ τοῦ ἰδίου μητροπολίτου καθαιρεθέντα, ἡ δὲ ἐπιγράφεται: «Τόμος ἐκτεθεὶς ἐπὶ τῷ συνοικεσίῳ τοῦ δεσπότου κυροῦ Μιχαὴλ, καὶ τῆς βασιλίσσης κυρᾶς Ἄννης θυγατρὸς τοῦ ἁγίου βασιλέως[562]». Ἀναφέρεται καὶ συνοδικὴ πρᾶξις περὶ προχειρίσεως κληρικῶν καὶ ἄλλαι[563].

Ἐπὶ τοῦ Βέκκου πιθανῶς ἐξεδόθησαν αἱ δύο διαγνῶμαι Νικήτα μητροπολίτου Θεσσαλονίκης τοῦ μιτυληναίου περὶ τῆς τῶν δούλων ἱερολογίας, καὶ αἱ πρός τινα Κωνσταντῖνον ἐπίσκοπον ἀποκρίσεις Νικήτα τοῦ μητροπολίτου τῆς Ἡρακλείας[564].

Ἐπὶ τῆς πατριαρχείας Ἰωάννου τοῦ Βέκκου ἱδρύθη ἐν Ἁγίῳ Ὄρει ἡ μονὴ τοῦ Ζωγράφου, ἢ τοὐλάχιστον μικρὸν οὖσα πρότερον κελλίον ἔλαβεν αὔξησιν καὶ δίκαια μονῆς[565]. Ἐπιτραπήτω δὲ ἵν' ἀναγράψω κατὰ τοὺς χρόνους τούτους τὴν ὑπὸ Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου ἔκδοσιν τῆς Τυπικῆς διατάξεως τῆς ὑπ' αὐτοῦ συστάσης μονῆς τοῦ ἁγίου Δημητρίου ἐν Κωνσταντινουπόλει, τότε συνενωθείσης τῇ μονῇ τῶν Κελλιβάρων, ἐν Μικρασίᾳ κειμένῃ[566].

Τὴν εἰκόνα τοῦ πατριάρχου Ἰωάννου ΙΑ' τοῦ Βέκκου ἐδημοσίευσεν ὁ Goar ἐν τῷ Εὐχολογίῳ αὐτοῦ, ἀπ' αὐτοῦ δὲ ληφθεῖσα κοσμεῖ τὸ μετὰ χεῖρας σύγγραμμα.

Ἱεροσολύμων ἐδέξατο καὶ ἑκατὸν ἔτη τὸ 1285· βλ. περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολ. πατριαρχ. σελ. 852.

562. Εὑρηνται ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμ. ΥΜΖ' χαρτίνῳ κώδικι τῆς ἐν Πάτμῳ βιβλιοθήκης, περὶ οὗ βλ. ἐν βίῳ Γενναδίου Σχολαρίου· ἐν «Εὐαγγελικῷ Κήρυκι» τόμ. Γ', σελ 561.

563. Ἐν βίῳ Βέκκου παρὰ Φαβρικίῳ· Bibliotheca Graeca· τόμ. Γ', σελ. 343. Ἀμβούργου ἔκδοσις· 1737.

564. Πηδαλ. καὶ Ῥάλλη Σύνταγμα· τόμ. Ε', σελ. 440—445.

565. Μ. Ἰ. Γεδεών Ὁ Ἄθως· σελ. 185.

566. Imp. Michaelis Palaeologi de Vita sua opusculum, necnon Regulae quam ipse monasterio S. Demetrii praescrip-

Ο ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Ο ΒΕΚΚΟΣ

(κατὰ τὸ Εὐχολόγιον τοῦ Goar)

Μ. Ι. ΓΕΔΕΩΝ. ΠΑΤΡΙΑΡΧ. ΠΙΝΑΚΕΣ.

1283. 134. ΙΩΣΗΦ Α' τὸ Β'.

Ἡ δευτέρα πατριαρχεία τοῦ Ἰωσὴφ Β' διήρκεσε μόλις τρεῖς μῆνας. Προσκληθεὶς εἰς τὸν θρόνον τῇ 31 δεκεμβρίου 1282, ἀπεβίωσε τὸν μάρτιον τοῦ 1283, τρυχόμενος ἀσθενείαις καὶ μὴ δυνάμενος ἵνα πράξῃ ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας ὅ,τι κατὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ πατριαρχείαν· τότε οἱ μοναχοὶ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει μονῶν ἦσαν διῃρημένοι εἰς δύο φατρίας, οἱ μὲν τῷ Ἀρσενίῳ, οἱ δὲ τῷ Ἰωσὴφ προσκείμενοι, τὸ δὲ κακὸν τῆς διαιρέσεως ἐξετείνετο καὶ κατὰ τὴν Ἀνατολήν, ὑποῤῥιπιζόμενον ὑπὸ τῆς αὐστηρότητος τοῦ τὴν εἰρήνευσιν αὐτῶν ἐπιτραπέντος μεγάλου λογοθέτου Γεωργίου Ἀκροπολίτου· ὁ Ἰωσὴφ τότε ἀνέλαβεν ἀποστολικὴν ἀληθῶς περιοδείαν, εἰρηνοποιῶν καὶ συμβουλεύων τοὺς μοναχούς, καὶ τὴν περιοδείαν ἐξέτεινε μέχρι τῆς Ἐφέσου, ἐπισκεψάμενος τὸν πολὺν Νικηφόρον Βλεμμίδην[567].

Ἐν τῇ συνόδῳ τῇ ἀθροισθείσῃ ἐν Κωνσταντινουπόλει περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1283 κατὰ Βέκκου, ὁ θρόνος τοῦ προέδρου, τοῦ Ἰωσήφ, ἔμενε κενός, διότι ὁ πατριάρχης ἠσθένει. Παρόντος δὲ καὶ τοῦ πατριάρχου τῆς Ἀλεξανδρείας Ἀθανασίου, ὁ μὲν Βέκκος κατεκρίθη, τὸν δ' αὐτοκράτορα Μιχαὴλ ἀνάξιον ἐκήρυξεν ἡ Σύνοδος τῶν νενομισμένων μνημοσύνων. Τὴν τελευταίαν ἀπόφασιν ἀπεδέξατο κυρώσασα καὶ ἡ χήρα τοῦ Μιχαὴλ Θεοδώρα[568].

---

sit fragmentum· nunc primum edidit Joannes G. Troitzki. Πετρούπολις· 1885· φυλλάδιον πολυτίμητον ἐκ σελίδων 54, ἐφ' ᾧ χάριτας ἴσμεν τῷ σοφῷ φίλῳ καὶ εὐλαβεστάτῳ τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τέκνῳ, τῷ καὶ περὶ τοῦ πατριάρχου Αὐτωρειανοῦ ἰδίαν διατριβὴν ἐκδεδωκότι.

567. Δοσιθέου περὶ τῶν ἐν Ἱεροσ. πατρ. σελ. 841.

568. Αὐτόθι, σελ. 849—850. Δημητρακοπούλου Ἱστορία τοῦ σχίσματος· σελ. 78—80.

Ὁ πατριάρχης Ἰωσὴφ ἦν εὐτυχὴς ἰδὼν ἐπὶ τῆς δευτέρας πατριαρχείας ἀποδιδομένας τὰς ἐπισκοπὰς καὶ μητροπόλεις καὶ ἐκκλησίας εἰς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ κληρικούς, ἀφ' ὧν ἦν ἁρπάσας αὐτὰς ὁ Μιχαὴλ Παλαιολόγος[369].

Ἐπ' αὐτοῦ, κατ' αἴτησιν τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου, συνοδικὸς ἐξεφωνήθη Τόμος κατὰ τῶν μελετησάντων ποτε σκευωρίαν καὶ στάσιν ἐναντίον τοῦ υἱοῦ καὶ διαδόχου αὐτοῦ Ἀνδρονίκου[370].

Τοῦ μακαρίου πατριάρχου Ἰωσὴφ Β' γεραίρει τὴν μνήμην ἡ ὀρθόδοξος ἀνατολικὴ Ἐκκλησία τῇ 30 ὀκτωβρίου.

1283—1289. **136. ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Β'.**

Ἐβασίλευεν εἰρήνη λοιπὸν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, καὶ ὁ ταύτης εἰσηγητὴς Ἀνδρόνικος ὁ Παλαιολόγος ἀντικείμενον ἦν ἐπαίνων καὶ λόγων ἐγκωμιαστικῶν. Αὐτὸς ὁ πατριάρχης Γρηγόριος Β' ὁ Κύπριος ὅμοιον ὠνόμασε τῷ μεγάλῳ Κωνσταντίνῳ τὸν Ἀνδρόνικον, καὶ τὴν ἐν ταῖς κατ' αὐτὸν ὑποθέσεσι τοῦ Κράτους εὕροιαν εἰς τὴν εὐσέβειαν αὐτοῦ ἀπέδωκε. Νικηφόρος ὁ Χοῦμνος ἀπορεῖ λόγων ὅπως ἐξυμνήσῃ τὴν εὐσέβειαν τοῦ αὐτοκράτορος, δι' ἣν «οὐ γὰρ ἀρχιερεῖς νῦν, ἐξ αὐτῶν ἀρχομένου τοῦ κρίματος, κατ' ἀρχιερέων ἐκμαίνονται, καὶ ἱερεῖς καθ' ἱερέων. Οὐδὲ δῆμοι κατὰ δήμων κεκίνηνται καὶ περίστασται εἰς ζημίαν τοῖς εὐσεβοῦσιν ἡ τῆς ἀληθείας συντήρησις, οὐδέ γε τόπος ἐπιζητεῖται νῦν κακώσεως, καὶ κενοῦται πόλεων ἀρετή, ἄνδρες Θεῷ προσανέχοντες μόνῳ πρὸς ἀχρήστων νήσων ἐρημίαν ὑπερορίζονται[371].

369. «Καὶ θεσπίσματα βασιλικὰ καὶ διατάγματα ἐκπέμποντο τὴν τῆς Ἐκκλησίας διόρθωσιν εὐαγγελιζόμενα, καὶ ἅμα τοὺς διὰ τὸν τῆς Ἐκκλησίας ζῆλον ὑπερορίους κατάγοντα». Φραντζῆ χρονικόν.

370. Ἀρμενοπούλου· ἐκδ. Heimbach· σελ. 822.

371. Ταυτὰ προσφωνεῖ καὶ Γρηγόριος ὁ Κύπριος· «Ὅρα πρὸς τούτοις

Ἀλλ' ὡς ἐκ χειμῶνος καὶ ζάλης ἔαρ, γαλήνη σὺ, βασιλεῦ, ἀποκατίστης τῇ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ».

Ἐν εἰρήνῃ λοιπὸν ἐκλήθη πατριάρχης ὁ ἐκ Κύπρου Γρηγόριος, ἀνὴρ διακρινόμενος διὰ τὴν παιδείαν αὐτοῦ, διότι ἐσπούδασεν ἐν Κύπρῳ τὴν ἐγκύκλιον παίδευσιν, ἧς ὑψηλοτέραν πολλῶν ἦλθεν εἰς Νίκαιαν, ὅπου σοφωτέρους τῶν ἐν Κύπρῳ διδασκάλων αὐτοῦ ζητῶν ἀπέτυχε· διὸ, μικρὸν χρόνον κατόπι τῆς εἰς Κωνσταντινούπολιν μεταθέσεως τῆς καθέδρας τοῦ κράτους, ἀρξαμένου τοῦ Γεωργίου Ἀκροπολίτου 'να διδάσκῃ τὰ μαθηματικὰ καὶ τὴν ἀριστοτελικὴν φιλοσοφίαν, ὁ Γρηγόριος, Γεώργιος κατὰ κόσμον ὀνομαζόμενος, εἰκοσαεξαετὴς ὤν, ὡς αὐτὸς οὗτος ἀφηγεῖται, ἐξ οὗ φαίνεται ὅτι ἐγεννήθη κατὰ τὰ 1236—1237, προσῆλθεν αὐτῷ καὶ ἠκροάσατο τῶν μαθημάτων τούτων ἑπταετίαν ὅλην, συντηρούμενος, ὡς εἰκάζω, ἐκ μεταγραφῆς βιβλίων· «ἔτυχε γὰρ ὁ ἀνὴρ καὶ πένης εἶναι, καὶ τῶν βιβλίων κατακόρως ἐρῶν». Ἐν Κωνσταντινουπόλει διδασκόμενον ὁ πατριάρχης Ἰωσὴφ ἐτίμησε τῷ ἐκκλησιαστικῷ ὀρρικίῳ τοῦ πρωταποστολαρίου καταταχθέντα ἐν τῷ κλήρῳ τοῦ παλατίου. Παρὰ πάντων τιμώμενος καὶ παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος, ὡς ἐν λόγοις ἐπίσημος καὶ ὅτι «τὸν ἐν ταῖς γραφαῖς εὐγενῆ τῆς Ἑλλάδος ῥυθμὸν καὶ τὴν ἀττικίζουσαν γλῶσσαν ἐκείνην, πάλαι πολὺν ἤδη χρόνον λήθης κρυβέντα βυθοῖς, φύσεως δεξιότητι καὶ φιλοπονίᾳ τελεωτέρᾳ πρὸς φῶς ἤγαγε καὶ οἱονεί τινα ἐχαρίσατο ἀναβίωσιν»[372], ἐξελέγη πατριάρχης τῇ 11 ἀπρι-

καὶ ἀναλήψεις τῶν ἐν ὑπερορίᾳ, καὶ καθόδους τῶν πρὸς ἐρήμους διὰ φόβον ἐξωσθέντων ἀδάτους. Οὐκ ἔτι στενοχωροῦνται φυλακῆς οἶκοι, οὐδὲ ἡ μηδεὶς ὤκησε δι' ἀχρηστίαν τοῦ Αἰγαίου νησίδια τοῖς ἐκ κατακρίσεως οἱασδήποτε περιφθείροις ἀνθρώποις πολίζονται». βλ. τοῦ Κυπρίου καὶ τοῦ Χούμνου τὰ ἐγκώμια παρὰ Boissonade· Anecdota Graeca· Παρίσι· 1829· τόμ. Α', σελ. 359—394, τόμ. Β', σελ. 1—57.

372. Αἱ λέξεις αὗται τοῦ Γρηγορᾶ.

λίου 1283, κυριακῇ τῶν βαΐων. Ἐπειδὴ δὲ οἱ ναοὶ, ἐν οἷς ἱερούργουν οἱ ἱερεῖς, οἱ λατινόφρονες ἐκρίθησαν ὑπό τε τοῦ αὐστηροῦ Γρηγορίου Κυπρίου καὶ τοῦ αὐτοκράτορος ὡς ἐναγεῖς, ἄγουσι τὸν Γρηγόριον εἰς τὴν μονὴν τοῦ Προδρόμου τῆς Πέτρας, καὶ ναὸν εὑρόντες ἐπ' ἀμπελῶνος τῆς μονῆς ταύτης, ἀλειτούργητον ἐκ μακροῦ χρόνου μείναντα, ἐκεῖ ἀνέδειξαν μοναχὸν καὶ ἀναγνώστην, καὶ ἐχειροτόνησαν διάκονον, ἴσως τότε Γρηγόριον ἐπονομασθέντα. Τότε προβάλλεται τὸν ἄνδρα πατριάρχην ὁ αὐτοκράτωρ, καὶ ὁ Γρηγόριος ἦν διευθύνων ἐπὶ βραχὺ τὴν Ἐκκλησίαν, πάσας τὰς λειτουργίας τοῦ μεγάλου τούτου ἀξιώματος διεκπεραιῶν, πλὴν ἱερουργίας καὶ χειροτονιῶν. Γερμανόν δέ τινα, μοναχὸν ἐπ' εὐλαβείᾳ ῥημιζόμενον, δίδωσιν ὁ Γρηγόριος ἐντολὴν ἵνα χειροτονήσῃ ὁ ἐπίσκοπος Κοζύλης μητροπολίτην Ἡρακλείας· τῇ δὲ κυριακῇ τῶν βαΐων ὁ Γερμανὸς οὗτος ἐχειροτόνησεν ἐν τῷ ναῷ τῆς ἁγίας Εἰρήνης τῷ παρὰ τὴν Ἁγίαν Σοφίαν ἀρχιερέα τὸν Γρηγόριον Κύπριον[373].

Ὁ πατριάρχης Γρηγόριος περιπεσὼν εἰς πειρασμοὺς, ἕνεκα τῶν μητροπολιτῶν Ἐφέσου Ἰωάννου τοῦ Χειλᾶ, Δανιὴλ Κυζίκου καὶ Θεολήπτου Φιλαδελφείας, νομισάντων ὅτι κακῶς ἐξήγει ὁ ἱερὸς ἀνὴρ τὸ περὶ ἐκπορεύσεως δόγμα καὶ τὴν περὶ προβολῆς καὶ προόδου διδασκαλίαν, ἄλλως δὲ καὶ τεταραγμένην βλέπων τὴν Ἐκκλησίαν ἕνεκα τῶν Ἰωαννιτῶν καὶ Ἀρσενιατῶν, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν μονὴν τῶν Ὁδηγῶν, εἰ καὶ ἡ τῶν πρωτευόντων τούτων ἀρχιερέων καταδρομὴ τὸν ῥθόνον εἶχεν ἐλατήριον. Κατὰ τὸν ἰούνιον δὲ

373. Παχυμέρης· Ἐφραίμιος· στίχ. 10334—10346. Δημητρακοπούλου Ἱστορία τοῦ σχίσματος, σελ. 88—92, ὅπου ἀπὸ χειρογράφων τῆς ἐν Βιέννῃ αὐτοκρ. βιβλιοθήκης ἀρύεται τεμάχια, πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἐκδοθέντα ὑπὸ Casimiri Oudini· τοῦ αὐτοῦ Ὀρθόδ. Ἕλλας· σελ. 64—65. Fabricii Biblioth. Gr. Harles· τόμ. Η', σελ. 57—62. Λέοντος Ἀλλατίου De Georgiis et eorum scriptis· LXXIII. Biblioth. Gr.

τοῦ 1289 ἀποσυρθεὶς εἰς τὴν μονὴν τῆς Ἀριστηνῆς, κειμένην πλησίον τῆς μονῆς τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου ἐν τῇ Κρίσει (νῦν Κοτζὰ Ἀχμὲτ πασᾶ τζαμὶ ἐν Ὑψωμαθείοις)[374] ἰδιώτευε, παραιτησάμενος τὸν θρόνον, ἀπολαύων πάσης περιποιήσεως ἐκ μέρους Ῥασυλαίνης τῆς πρωτοδεστιαρίσσης, ἀνεψιᾶς τοῦ βασιλέως, καὶ ἀπεβίωσεν αὐτόθι τῷ 1290. Ἀλλὰ διαταγῇ τοῦ αὐτοκράτορος ἐκηδεύθη καὶ ἐτάφη ὡς ὀρθόδοξος μέν, ἀλλ' οὐχὶ ὡς ἀρχιερεὺς, πρὸς παραδειγματισμὸν, διότι ἀφεὶς τὴν Ἐκκλησίαν ἐν ταράχῳ διατελοῦσαν παρητήσατο, ἐνῷ ἠδύνατο ἵνα μείνῃ πειρώμενος τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἑνότητος καὶ τῆς διορθώσεως τῶν κακῶς ἐχόντων[375].

Τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου Κυπρίου ἐξεδόθησαν ὑπὸ Anselmi Bandurii τὰ ἑξῆς γράμματα· 1) ἔκθεσις τοῦ Τόμου τῆς πίστεως κατὰ τοῦ Βέκκου, οὗτινος ἐπελάβοντό τινες, καὶ γέγονε πρὸς ἐκείνους ἡ ἀπάντησις ἰσχυρά·—2) ὁμολογία γεγονὸς ὁπότε ἡ ἐπισύστασις γέγονε κατ' αὐτὸν παρὰ τῶν κληρικῶν καὶ τινῶν ἀρχιερέων διὰ τὸ γράμμα τοῦ ἐξ Ἑβραίων, μᾶλλον δ' Ἰούδα Μάρκου·—3) ἀπολογία πρὸς τὴν κατὰ τοῦ Τόμου μέμψιν ἰσχυροτάτη·—4) πιττάκιον πρὸς τὸν βασιλέα Ἀνδρόνικον Παλαιολόγον ὁπότε ἡ ἐπισύστασις γέγονε κατ' αὐτοῦ τοῦ Ἐφέσου χρηματίσαντος Ἰωάννου τοῦ Χειλᾶ, κτλ.[376].

Ἐκδ. Ἀμβούργου, 1737, τόμ. Γ', σελ. 803—814, ὅπου καὶ κατάλογος τῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ· Bandurii Annotationes. Casimiri Oudini Comment. τόμ. Γ', στήλη 536—564. Κυρία πηγή ἐστιν ὁ «Διηγήσεως μερικῆς λόγος τὰ καθ' ἑαυτὸν περιέχων», ἐκδεδομένος παρὰ Migne· Patrol. τόμ. ΡΜΒ', στήλη 49—30.

374. Ταῦτα κατὰ Παχυμέρην· ἐσφαλμένως λοιπὸν ὁ Δημητρακόπουλος (Ὀρθόδ. Ἕλλας, σελ. 57) γράφει ὅτι ἡ μονὴ τῆς Ἀριστηνῆς ἔκειτο καταντικρὺ τῆς μονῆς τοῦ ἁγίου Μάμαντος, ἀλλαχοῦ κειμένης, οὐχὶ δ' ἐν Ὑψωμαθείοις.

375. Δοσιθέου περὶ τῶν ἐν Ἱεροσ. πατρ. σελ. 853.

376. Anselmi Bandurii Imperium Orientale, κατὰ τὴν ἐν Βενετίᾳ ἔκδοσιν τοῦ 1729, σελ. 652—668.

Γνωσταί εἰσι δύο τοῦ Γρηγορίου Β' πράξεις εἰς ἐνοριακὰ δίκαια ἀναφερόμεναι· ἡ ὑποταγὴ τῆς ἐπισκοπῆς Ἀμυκλείου τῇ μητροπόλει Λακεδαιμονίας[577], καὶ ἡ ἀπὸ τῆς μητροπόλεως Ναυπάκτου ἀπόσπασις τῆς ἐπισκοπῆς Ἰωαννίνων, προβιβασθείσης τῷ 1285 εἰς μητρόπολιν[578].

1289—1293. **137. ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ Α' τὸ α'.**

Τὸ γένος ἕλκων ὁ τοῦ Γρηγορίου Κυπρίου διάδοχος οὗτος κατά τινας μὲν ἐξ Ἀδριανουπόλεως, ἢ ἐκ Μακεδονίας, κατ' ἄλλους δ' ἐξ Ἀνδρούσης τῆς ἐν Πελοποννήσῳ, ἐκ παίδων ἠσπάσατο τὸν μοναχικὸν βίον, καὶ διεκρίθη ὡς μοναχὸς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει καὶ ἐν τοῖς μοναστηρίοις τοῦ ὄρους Γάνου. Ψηφισθεὶς οἰκουμενικὸς πατριάρχης τῇ 14 ὀκτωβρίου 1289, καὶ ἐγκαθιδρυθεὶς μετὰ πομπῆς ἐν τῷ Ἰουστινιανῷ τρικλίνῳ τοῦ Παλατίου, παρητήσατο τὸν θρόνον τῇ 16 ὀκτωβρίου 1293, καὶ ἐπιβὰς ἀκατίου ἀπὸ τοῦ λιμένος τοῦ Εὐγενίου (τὸ νῦν Γιαλὶ-κιοσκὺ-καπουσὶ) μετέβη ἐφησυχάσων ἐν τῇ μονῇ τοῦ Κοσμιδίου, ἀφ' ἧς ἔπεμψε πρὸς τὸν αὐτοκράτορα τὴν παραίτησιν ἔγγραφον, ἐν ᾗ βεβαιῶν ὅτι οὐχὶ δυναστικῶς ἄρχει, ὡς ἔλεγον οἱ συκοφαντοῦντες, ἀποσύρεται, μαρτυρόμενος μὲν ὅτι φρονεῖ καὶ πιστεύει ὅσα καὶ ἡ καθόλου Ἐκκλησία, συγχωρῶν δὲ τοὺς ἀρχιερεῖς εἰ δικαίως εἶπον ὅ,τι εἶπον κατ' αὐτοῦ, καὶ ὑπευθύνους τοῖς κανονικοῖς ἐπιτιμίοις κηρύττων εἴπερ εἶπον ἄδικα[579].

---

577. Acta Patriarch. τόμ. Α', σελ 248.

578. Αὐτόθ· σελ. 469.

579. Αἱ παραιτήσεις ἀπό τε τῆς πρώτης καὶ τῆς δευτέρας αὐτοῦ πατριαρχείας ἐξεδόθησαν ὑπὸ Anselmi Banduri ἐν Imper. Orient. ἐκδ. Βενετίας· σελ. 671 καὶ 678, ἡ πρώτη δὲ τούτων ἐκδίδεται καὶ ἐν τέλει τοῦ παρόντος βιβλίου, ὡς ἡ παλαιοτέρα, καθὼς οἶδα, τῶν πατριαρχικῶν παραιτήσεων.

Αὐστηρῶς πρὸς πάντα φερόμενος καὶ ζῶν ὁ πατριάρχης Ἀθανάσιος ἦν λιτὸς τὴν δίαιταν, καὶ πεζῇ μετέβαινεν ὅπου ἔπρεπε ἵνα μεταβῇ· συνεχεῖς ἦγε πανυχίους ἀγρυπνίας· περιώρισεν ἐν ταῖς μοναῖς αὐτῶν τοὺς ἐν ταῖς πόλεσι περιφερομένους καλογήρους· καὶ ἐζήτησε ἵνα ἀποσταλῶσιν εἰς τὰς ἐπαρχίας αὐτῶν οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει διαμένοντες ἀρχιερεῖς[580].

Γινώσκομεν ὅτι ὁ πατριάρχης Ἀθανάσιος ἐκήρυξεν αὐτοδιοίκητον καὶ ἀδούλωτον τὴν ἐν Πελοποννήσῳ μονὴν Βροντοχίου, ἀπονείμας εἰς τὸν ἡγούμενον αὐτῆς τὴν τιμὴν ἵνα ᾖ ἀρχιμανδρίτης καὶ πρωτοσύγκελλος[581]. Ἐτίμησεν εἰς ἐπισκοπὴν, ὑποτάξας τῇ μητροπόλει Μονεμβασίας τὴν ἰδίαν πατρίδα Ἀνδρούσαν, ὡς λέγει ὁ Φραντζῆς[582]. Ἐπ' αὐτοῦ τῷ 1292 ὁ ἐξ εὐπατριδῶν ἰωαννίτης καὶ «ὑποψήφιος τῆς ἁγιωτάτης μητροπόλεως Ἰωαννίνων Μιχαὴλ ὁ Φιλανθρωπινὸς ᾠκοδόμησε δι' ἰδίας δαπάνης τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Νικολάου, τοῦ ἐπονομαζομένου Σπανοῦ ἐν τῇ νήσῳ τῶν Ἰωαννίνων, συστήσας καὶ φοιτητήριον ἐν τῇ εἰρημένῃ μονῇ»[583], σχεδὸν συγχρόνως τῷ βυζαντίῳ εὐπατρίδι μοναχῷ Νείλῳ, ἱδρύσαντι τὴν τοῦ Γερομηρίου μονὴν μετὰ τῆς ἐν αὐτῇ σχολῆς[584]. Κατὰ τὸν ἰούνιον τοῦ 1293 ὁ αὐτοκράτωρ Ἀν-

---

580. Γρηγορᾶς· Παχυμέρης· Ἀνσελμ. περὶ τῶν ἐν Ἱεροσ. πατριαρχ· σελ. 857· βίος Ἀθανασίου ἐν «Νέῳ Παραδείσῳ».

581. Acta Patriarch. τόμ. Α', σελ. 480.

582. Φραντζῆς· ἐκδ. Βόννης· σελ. 25.

583. Π. Ἀραβαντινοῦ Χρονογρ. τῆς Ἠπείρου· τόμ. Β', σελ. 221 καὶ 233. Παραδρομὴν δ' ὁ καλὸς Μ. Παρανίκας τὰς σελίδας παραπέμπει εἰς τὴν 275, καὶ τροπ·γραφεῖ καὶ τὸ παρὰ Ἀραβαντινῷ ἔτος 1292 εἰς τὸ 1282. Ἴδε Μ. Παρανίκα Σχεδίασμα περὶ τῶν ἐν τοῖς κάτω χρόνοις σχολείων· σελ. 64.

584. Ἰωάννου Λαμπρίδου· περὶ τῶν ἐν Ἠπείρῳ ἀγαθοεργημάτων· μέρος Α', ἐν Ἀθήναις 1880, σελ. 70. Σημειωτέον ὅτι ἐν τῇ παρ' ἐμοὶ χειρογράφῳ συλλογῇ ἐγγράφων καὶ τυπικῶν, ἡ διαθήκη τοῦ μοναχοῦ Νείλου

δρόνικος Παλαιολόγος ἀπένειμε τῇ μητροπόλει Μονεμβασίας τὰ ἐκκλησιαστικὰ προνόμια, ὧν ἐγένετο μνεία (σελ. 50) ἐν τῷ μετὰ χεῖρας συγγράμματι.

1294—1303. **138. ΙΩΑΝΝΗΣ ΙΒ'.**

Μόλις δύο καὶ ἥμισυ μῆνας κατόπι τῆς παραιτήσεως Ἀθανασίου τοῦ Α' ἐξελέγη πατριάρχης Ἰωάννης ὁ ἡγούμενος τῆς Παμμακαρίστου καὶ πνευματικὸς τοῦ αὐτοκράτορος. Ἐκ Σωζουπόλεως ὢν καὶ κατὰ κόσμον Κοσμᾶς ὀνομαζόμενος, ἀποθανούσης τῆς συζύγου ἐγένετο μοναχὸς καὶ ἱερεύς[585]. Ἐκόσμησε τὸν θρόνον μέχρι τῆς 23 αὐγούστου 1303, ὅτε παρητήσατο, κατηγορηθεὶς διὰ τὴν ἁπλότητα αὐτοῦ, καὶ ἀπῆλθεν ἐρημυχάσων εἰς τὴν πατρίδα Σωζούπολιν, ὅπου ἀπέθανε[586].

Ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Ἰωάννου ΙΒ' γινώσκομεν ὅτι ἱδρύθη ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου Ζιχνῶν Ἰωακεὶμ ἡ κατὰ τὸ ὄρος τοῦ Μενοικέως ἐν Σέρραις μονὴ τοῦ Τιμίου Προδρόμου[587].

Ἱερισσοῦ γράφεται τῷ 1337, ταύτην δ' ἐξέδωκεν ἐν τόμῳ ΙΕ' τῆς «Πανδώρας», σελ. 473—474, ὁ μακαρίτης Παναγιώτης Ἀραβαντινός.

585. Οὕτως ἐν τοῖς καταλόγοις, ὡς καὶ τοῖς ἱστοριογράφοις· ἐν τούτοις ὁ Ἐφραίμιος γράφει πατρίδα τοῦ Ἰωάννου τὴν Μεσημβρίαν, κειμένην καὶ ταύτην ἐν Εὐξείνῳ. Καὶ ὁ μὲν Φραντζῆς λέγει περὶ Ἰωάννου: «γυναῖκα καὶ τέκνα ἔχων, ἔπειτα θανάτῳ τὴν γυναῖκα ἀποβαλὼν τὸ μοναχικὸν ὑπέδυ τριβώνιον»· ὁ Ἐφραίμιος στιχουργεῖ· «γάμους δμιλήσας δὶ σεμνοῖς ἐν βίῳ—καὶ παῖδι ὄφθη; ἄρρενι φωτοσπόρῳ—ἰκὼν τὰ λοιπὸν γαμετῆς συνοικίαν ἀσκητικὴν προὔκρινεν ἔνθεον βίον»· ἀνάγνωθι Ἐφρ. στιχ. 10353—10365.

586. Bandurii Annotationes· Possini ad Niceph. Gregoram. Ἐνταῦθα λέγει ὁ πατριαρχικὸς τοῦ Καλλίστου Κατάλογος· ὁ δ' ἀπὸ τοῦδε ἐν χρήσει ἡμῖν ὢν ἔστιν ὁ τοῦ Θεοδώρου Ἀγαλλιανοῦ.

587. Κ. Ν. Σάθα Μεσαιων. βιβλιοθήκη, τόμ. Α', σελ. 202—242. Τὸ ὄνομα Μονόσπητον φερόμενον ἐν τοῖς αὐτόθι κειμένοις ἀρχαιοτέροις περὶ τῆς μονῆς ταύτης ἐγγράφοις ἴσως μεταρρᾴθη κατόπιν εἰς Μενοικέως =

1303—1311 **137. ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ Α' τὸ Β'.**

Ἐπανάγεται πάλιν εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ὁ ἐν Ξηρολόφῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὴν κατὰ Θεὸν ἀνύων φιλοσοφίαν Ἀθανάσιος ὁ Α', καὶ κοσμεῖ τὸ δεύτερον ἔτη ὀκτὼ τὴν πατριαρχικὴν ἕδραν. Μὴ δυνάμενοι οἱ τοῦ Ἀθανασίου πολέμιοι 'να εὕρωσι κατ' αὐτοῦ κατηγορίαν πρὸς ἔξωσιν ἀπὸ τοῦ θρόνου, ἐζωγράφησαν ἐν εἰκόνι τὸν αὐτοκράτορα Ἀνδρόνικον φέροντα χαλινὸν ἐν τῷ στόματι καὶ συρόμενον οἷον ὑποζύγιόν τι ὑπὸ τοῦ πατριάρχου, τὴν εἰκόνα δὲ ταύτην ἔθηκαν πρῶτον εἰς τοὺς πόδας τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου ἐν τῷ ναῷ τῆς Θεοτόκου τῶν Ὁδηγῶν, ὕστερον δ' ἐκόμισαν εἰς τὸν Ἀνδρόνικον. Καὶ ἐκεῖνος μὲν οὐδὲν εἶπεν· ἀλλ' ὁ Ἀθανάσιος μὴ ὑποφέρων τοὺς καθ' ἡμέραν κακοήθεις τούτους πειρασμούς, ἀπεσύρθη, παραιτηθεὶς τὸ δεύτερον[588], εἰ καὶ φαίνεται ὅτι ἐπαύθη κατηγορηθεὶς ὡς ἐπὶ χρήμασι ποιῶν χειροτονίας[589]. Μετὰ τοῦτο ὁ ἱερὸς ἀνὴρ ἀπεσύρθη εἰς τὸ μοναστήριον αὐτοῦ, ὅπου ἀπέθανεν[590].

Μενοικέως ὄρος· βλ. Μεσαιων. βιβλ. Α', σελ. 212, 215, 225. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τὸ ὄνομα Μενοικεὺς ἀναφαίνεται τὸ πρῶτον μετὰ τὸ ἔτος 1300.

588. Καὶ ἡ δευτέρα παραίτησις μετὰ τοῦ γράμματος «πῶς καὶ διατί τὰ τῶν παραιτήσεων ἐγένοντο» ἐκδίδεται ἐν τέλει τοῦ μετὰ χεῖρας βιβλίου.

589. «Τοῦ πατριαρχεύσαντος Ἀθανασίου ἐπειδὴ ὁ γνησίως ἐκείνῳ ἐξυπηρετούμενος Θεοφάνης φοραθεὶς δῶρα λαμβάνων ἐπὶ προτροπαῖς τοιαύταις ἀπέστημεν, καὶ πάσαις ψήφοις ἀπεβαλόμεθα τόνδε τὸν πατριάρχην, καὶ οὐδ' οὗ μή ποτε δεξάμεθ' ἂν αὐτὸν οὔτε εἰς ἀρχιερωσύνην, οὔτε μὴν εἰς ἱερωσύνην, ἐπεὶ καὶ συνειδέναι αὐτὸν καὶ μὴ ἀγνώστως ἔχειν τῶν τῷ Θεοφάνει πεπραγμένων αὐτὸ τὸ πρᾶγμα δείκνυσιν». «Ἔλεγχος κατὰ τῶν κακῶς πατριαρχεύσαντος Νήφωνος» παρὰ Boissonade· Anecdota Graeca, τόμ. Ε', ἴδίως ἐν σελ. 259—260.

590. Ἴσως καὶ μετὰ τὴν παραίτησιν ἐξηκολούθει διαμαρτυρόμενος ὁ Ἀθανάσιος· ἴδε τί γράφει ἐν τινι γράμματι αὐτοῦ «κατὰ αἰτιχρειρῶν

Κατὰ τὸν ὀκτώβριον μῆνα τοῦ 1304 ὁ πατριάρχης Ἀθανάσιος ἐξέδωκε μετὰ συνόδου εἴκοσι καὶ ἑνὸς ἀρχιερέων Νεαρὰν ἀντικείμενον ἔχουσαν, ὡς ἐπὶ πλεῖστον, τὴν τῶν ἠθῶν διόρθωσιν[391]. Τὴν ἐπιεικῆ αὐστηρότητα τοῦ Ἀθανασίου δεικνύουσι διατάξεις τινές, ἃς καὶ χάριν τῆς μνήμης τοῦ ἀνδρὸς καὶ ὡς μνημεῖα πρὸς σπουδὴν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης εὐαρέστως δύναται 'ν' ἀναγνῷ ὁ ἀναγνώστης ἡμῶν. «Ἵνα ἐν πάσαις ταῖς πόλεσι κηρυχθῇ μὴ ἐᾶν ἀτιμωρήτους τοὺς ἁλόντας πορνείᾳ, μοιχείᾳ, αἱμομιξίᾳ, ἀρρενομανίᾳ, γοητείᾳ, ἢ ἄλλῳ τινὶ τῶν ὅσα εἰς χόλον Θεοῦ καὶ βλάβην ψυχῶν προβαίνοντα, ἀλλ' ἐκδικεῖσθαι νομίμως καὶ φιλανθρώπως» . . . «Ἐὰν ἀποθάνῃ ὁ πατὴρ καὶ καταλείψῃ παιδίον, εἶτα τελευτήσῃ καὶ αὐτό, ἵνα μερίζηται ἡ προῖξ ἐπὶ τρισὶ μέρεσι, καὶ ἡ μὲν μία μερὶς διδῶται εἰς μνημόσυνα τοῦ τελευτήσαντος, ἡ δ' ἑτέρα τοῖς τούτου γονεῦσιν, ἡ δὲ τρίτη τῷ καταλειφθέντι μέρει ἢ τοῦ ἀνδρὸς ἢ τῆς γυναικός» . . . «Τὴν ἁγίαν κυριακὴν ἐν ἁγίᾳ διατελεῖν τοὺς πιστούς, σχολάζοντας θείοις ναοῖς, ἀλλὰ μὴ κώμαις καὶ μέθαις, καπηλεῖα καὶ βαλανεῖα μὴ ἀνοιγνύντας ἀπ' ἑννάτης αὐτῆς τοῦ σαββάτου, μέχρις ἑννάτης κυριακῆς· ἀλλὰ μηδ' ἐν ἄλλῃ νυκτὶ μετὰ δύσιν ἡλίου ἐν καπηλείοις μὴ εὑρίσκεσθαι τοὺς συμπίνοντας. Εἰ δὲ καὶ γύναια φαῦλα τούτων τις φωραθῇ ἐπ' ὀλίσθῳ ἔχειν ψυχῶν, τοῦ κανόνος μὴ φρίττων τὸ ἐπιτίμιον, ὑποκείσθω δημεύσει» . . . . «Τὰς τα-

---

καὶ [περὶ] τῶν προνομίων τῆς Ἐκκλησίας» ἄξια μνείας· «Κἂν ἡ παροῦσα ὑπόθεσις ὡς δέον ψηλαφηθήτω διὰ τὸν Κύριον· καὶ μὴ ἡ ἀλήθεια ἀθετείσθω, καὶ τὸ ἔννομον, καὶ τὸ δίκαιον· μηδὲ τοιοῦτον καταῤῥονείσθω ἡ Ἐκκλησία τῶν προσόντων αὐτῇ προνομίων, εἰκαίως ὅπῃ παντὸς βουλομένου χεραΐνειν πεπλασμένῃ ὑποβεβλῆσθαι ἀκαιρίᾳ. **Ἀλλ' ἀξίως ἐπιτιμάσθω ἐπάρατος** πᾶς, εἴτε Θεοφάντης εἴτε οἷός ἐστιν ὁ χρώμενος τῇ αἰσχροκερδείᾳ». Bandurii Imper. Orient. σελ. 684.

391. Ποτλῆ καὶ Ῥάλλη Σύντ. Κανόνων· τόμ. Ε', σελ. 420—426.

χθείσας ἑλαττηρίους ἡμέρας τῶν ἱερῶν νηστειῶν πάσας φυλάττεσθαι, καὶ μάλιστα τὴν τοῦ Πάσχα, χρεών, καὶ ξηροφαγεῖν, καὶ γονυκλιτεῖν, ἐπὶ πλέον καὶ ἐλεημοσύναις προσκεῖσθαι, κατ' ἐξαίρετον δὲ τὴν τῶν ἁγίων καὶ σωτηριωδῶν παθῶν ἑβδομάδα ἐν κατανύξει καὶ συντριβῇ διάγειν πάντα ὀρθόδοξον, ὡς μὴ καπηλείων μόνον καὶ βαλανείων ἀπέχεσθαι, ἀλλὰ πάσης σωματικῆς ἀνέσεως».

Ὁ πατριάρχης Ἀθανάσιος Α' ἤνωσε τὰς ἐν τῇ νήσῳ Κῷ μονὰς Ἅλσους καὶ Σπονδῶν[392], καὶ προεβίβασε τῷ 1303 εἰς μητρόπολιν τὴν ἐν τῇ Ῥωσσίᾳ ἐπισκοπὴν Γαλίτζης[393]. Ἐσπούδασε δὲ 'να ἐμποδίσῃ τὴν παρὰ τοὺς τοίχους ναῶν καὶ μονῶν τῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀνέγερσιν ἰδιωτικῶν οἴκων, καθ' ἃ δείκνυσιν ἐν τῶν ἀναγραφομένων κατωτέρω γραμμάτων.

Παρὰ Ἀνσέλμῳ Βανδουρίῳ ὑπάρχει ψιλὴ σημείωσις ὀγδοήκοντα τεσσάρων ἑλληνιστὶ γεγραμμένων σημειωμάτων καὶ γραμμάτων πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ἀνδρόνικον, ὧν εἰσιν ἐκδεδομένα ἕνδεκα, πλὴν ὀκτὼ ἑτέρων λατινιστὶ σωζομένων[394]. Ἐκ τῶν ἐκδεδομένων οὐδεμίαν πορίζόμεθα σπουδαίαν εἴδησιν, ἔκρινα δὲ καλὸν 'να παρασυναφθῇ τῷ περὶ τοῦ πατριάρχου Ἀθανασίου Α' μηκυνθέντι πως λόγῳ βραχυτάτη σημείωσις ἐκείνων ἐκ τῶν ἀνεκδότων, ἅτινα φαίνονταί μοι μετέχοντα σπουδαιότητος.

---

392. Ἱεροθέου Φλωρεβοῦ Ἀπογραφὴ τῶν ἐν τῇ μονῇ τῆς Πάτμου ἐπισήμων ἐγγράφων· «Πανδώρας» τόμ. Κ', σελ. 46.

393. Σύνταγμα Κανόνων· τόμ. Ε', σελ. 494, στμ.

394. Κατὰ τὴν παρατεθειμένην ἀναγραφὴν εἰσιν ἐκδεδομένα τὰ φέροντα τοὺς ἀριθμοὺς 2, 5, 9, 16, 18, 24, 27, 31, 32, 33, 34. βλ. ταῦτα ἐν τῷ τοῦ Bandurii Imper. Orient. σελ. 671, 673, 678, 680, 684, 685, ἐν Συντάγματι Κανόνων, τόμ. Ε', σελ. 420 καὶ παρὰ Migne, Patrolog. τόμ. PMB', στήλη 493—513, τὰς δὲ λατινιστὶ σωζομένας ἐπιστολὰς ἀπὸ στήλης 514—527.

4) Γράμμα πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, περὶ τῶν ἀρχιερέων τῶν εὑρισκομένων ὧδε.

2) Γράμμα περὶ τοῦ συναχθῆναι τοὺς ἀρχιερεῖς ἐν τῇ Χώρᾳ ὅπως κανῶς ἀπελθεῖν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα χάριν ὠφελείας κοινῆς.

3) Πρὸς τὸν αὐτοκράτορα γράμμα, περὶ ἐλεημοσύνης ζητοῦν βοηλλὴν περὶ τῶν αἰχμαλώτων.

4) Γράμμα πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, περὶ τινῶν ὑποθέσεων μὴ διὰ μηνυτῶν στέλλεσθαι, ἀλλὰ στόμα πρὸς στόμα.

5) Γράμμα πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, ἵνα παιδεύῃ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ εἰς τὰ τῷ Θεῷ ἀρεστὰ, καὶ πᾶν τὸ ὑπήκοον.

6) Γράμμα πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, περὶ ἐπιστροφῆς πρὸς Θεὸν, καὶ ἵνα ἐπιγνῷ ἕκαστος τὰ οἰκεῖα καὶ τὰ κοινὰ, καὶ περὶ τοῦ τετρυγῶς κτύπου ἐκείνου.

7) Γράμμα πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, ἵνα πολιτεύηται δικαιοσύνη καὶ ἔλεος καὶ ἀλήθεια.

8) Γράμμα πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, ἵνα μὴ ἀναβάλλῃ ποιεῖν τὰ καλά.

9) Γράμμα πρὸς τὸν αὐτοκράτορα περὶ τῶν θεοκτόνων Ἰουδαίων, ἵνα ἐξέλθωσιν ἐκ τῆς πόλεως.

10) Πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, περὶ ἧς ὀφείλουσιν ἐπιμελείας ἐνδείκνυσθαι οἱ βασιλεῖς πρὸς τὸ ὑπήκοον ἐν ἀρχαῖς τῶν ἱερῶν καὶ ἁγίων νηστειῶν.

11) Πρὸς τὸν αὐτοκράτορα περὶ τῆς τῶν Χριστουγεννῶν ἑορτῆς, ζητεῖν χορηγηθῆναι σεπτὸν πρόσταγμα προστάσσον ἐξ ὥρας ἑσπερινοῦ Σαββάτου καὶ βασιλικῆς ἑορτῆς βαλανείῳ, ἢ καπηλείῳ μὴ εἰσαχθῆναι πρὸς πότον τινά.

12) Γράμμα πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, ἵνα μὴ δι' ὑπέρβεσιν μένωσιν ἀθεράπευτα ὅσα ἄττα μικρὰ ἀνερρήμην, καὶ μὴ τῇ θυρίδι χαίσθω μόνων τὰ γράμματα.

13) Πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, περὶ τῶν ἐγγιζουσῶν ἡνωμένων οἰκιῶν μετὰ τῶν θείων καὶ σεβασμίων ἐκκλησιῶν ὅπως ἓν τοῦτο λίαν ἐφάμαρτον.

14) Γράμμα πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, περὶ τοῦ ἀναγκάζειν τοὺς ἀρχιερεῖς προσκαρτερεῖν τὴν ποίμνην αὐτῶν, καὶ ποιμαίνειν καλῶς τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ.

15) Πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, περὶ τῶν ἀρχιερέων, ἐνδικαιοῦσθαι ἕκαστον τῇ λαχούσῃ, καὶ μὴ ποιεῖν πλέον ἑξαμηνιαίου ἐκτὸς, ὡς τοῖς νόμοις δικαίοις καὶ κανόσι, καὶ μὴ κατοικεῖν τῆς βασιλίδος ἔνδον.

16) Γράμμα πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, περὶ τῶν αἰσχροκερδῶν καὶ τῶν προνομίων τῆς Ἐκκλησίας.

17) Γράμμα πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, περὶ τῶν θείων ναῶν τιμᾶν καὶ λαμπρύνειν καὶ ὠραΐζειν, καὶ μὴ ἐμμένειν τινὰ κατηχουμενείαις, καὶ μὴ οἴκους τινῶν ἐγκλείεσθαι τοῖς θείοις ναοῖς.

18) Ζήτησις τοῦ πατριάρχου κυροῦ Ἀθανασίου, καὶ τῆς περὶ αὐτὸν ἱερᾶς συνόδου πρὸς τὸν εὐσεβέστατον βασιλέα κῦρον Ἀνδρόνικον τὸν Παλαιολόγου περὶ τινων κεφαλαίων νομίμων, τύπον ἔχουσα νεαρᾶς ἥτις καὶ ἐστέρχθη τότε παρὰ τοῦ αὐτοῦ εὐσεβεστάτου βασιλέως.

19) Γράμμα συγκλήτου βασιλεῖ τε καὶ ἄρχουτας ἱερεῖς καὶ μονάζοντας ἵνα γενικῇ τῇ πόλει ἐξέλθωσι μετὰ τῶν θείων εἰκόνων λιτάζοντες.

20) Πρὸς τὸν αὐτὸν, περὶ τοῦ αὐτοῦ καὶ αὖθις, καὶ μὴ πωλεῖν τινα σίτον ἄνευ εἰδήσεως καὶ τοῦ πατριάρχου.

21) Γράμμα πρὸς τὸν αὐτοκράτορα περὶ τοῦ αὐτοῦ, καὶ μὴ τιμιουλκεῖν.

22) Γράμμα πρὸς τὸν βασιλέα περὶ τοῦ ὀρθοδόξως καλῶς κριθὲν ἀνεγείρειν θείους ναοὺς, εἶτα τῇ κατὰ τόπους φροντίζειν λαχόντι καταπιστεύειν, ὡς οἱ θεῖοι κανόνες διατρανοῦσιν.

23) Γράμμα πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, ὅπως ἕκαστος τῶν ἀρχιερέων τῇ λαχούσῃ προσκαρτερῇ καὶ περὶ τῶν ἐκ τοῦ κλήρου ἀφηναζόντων ἕνεκεν ὀρμενίων καὶ ῥόγας.

24) Γράμμα τοῦ πατριάρχου στηλιτευτικὸν, περὶ Ἰωάννου τοῦ Δριμὺς τὸ ἐπίθετον, προσεταιρισαμένου συμμορίαν ἐπάρτων κατά τε τῆς πόμνης τοῦ Χριστοῦ, κατά τε τῆς Ἐκκλησίας, καὶ τοῦ θεοστεφοῦς αὐτοκράτορος.

25) Γράμμα πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, διεγείρον αὐτὸν εἰς σύστασιν τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐνάρετου ζωῆς πᾶν τὸ ὑπήκοον.

26) Γράμμα πρὸς τὸν αὐτοκράτορα περὶ τῶν μὴ θελησάντων, ἵνα ἐκτελεσθῇ ἡ ἐκτὴ τῶν θείων Ἀποστόλων· αὐτὸς δὲ μὴ ἀναστρόμενος ἐᾶσαι, ἀπέστειλε καὶ προσαγωγὴν τῇ ἱερᾷ λειτουργίᾳ τὸν πολυτίμητον καὶ ποικίλον πιλίον.

27) Γράμμα πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, περὶ τοῦ κυροῦ Νήφωνος ὄντος Κυζίκου διὰ τὰς κατηγορίας ἀκουσθείσας περὶ αὐτοῦ.

28) Γράμμα περὶ μοναχῶν τῶν καταπάτημα τῶν θείων κανόνων ἐκόντι ἡρετισάντων καὶ ἀπορριπτόντων τῆς οἰκείας μονῆς.

29) Γράμμα πρὸς τὸν αὐτοκράτορα περὶ τοῦ ἀναθεωρεῖσθαι τὰ τῶν γεννημάτων καὶ ἄρτων [καὶ] εἶναι εἰς δικαίαν ἐξώνησιν.

30) Γράμμα διεγεῖρον βασιλεῖς καὶ ἄρχοντας καὶ πᾶν τὸ ὑπήκοον πρὸς ἐπιστροφὴν πρὸς Θεὸν καὶ μετάνοιαν.

31) Παραίτησις τῆς πατριαρχείας αὐτοῦ.

32) Παραίτησις τῆς δευτέρας πατριαρχείας.

33) Γράμμα σταλὲν τῷ ἐπὶ τῶν δεήσεων περὶ τοὺς ψήφους, οὓς πεπιστήκασι διὰ τὸν Κυζίκου, ὅπως πεισθῶσιν αὐτὸν πατριάρχην.

34) Γράμμα περὶ τοῦ πῶς καὶ διατί τὰ τῶν παραιτήσεων, τῆς πρώτης φημὶ καὶ τῆς δευτέρας ἐγένοντο[595].

Κατὰ τὴν πατριαρχείαν ταύτην τοῦ Ἀθανασίου Α', συλλογὴν τῶν ἱερῶν Κανόνων τῆς Ἐκκλησίας ἐποιήσατο Ἀντώνιος ὁ Λήμνιος, τρίτην ταύτην μετὰ τὴν τοῦ Ἀρμενοπούλου καὶ τὴν τοῦ Ἀρσενίου Ἁγιορείτου[596]. Ἔζη δ' ἐπ' αὐτοῦ, ἀγωνιζόμενος λαμπρῶς, ὡς ἔοικεν, ὑπὲρ τοῦ πατρίου δόγματος καὶ Λέων ὁ κύριος, μητροπολίτης Μαρωνείας, εἰς ὃν ἐστιχούργησεν ἐπιτάφιον ὁ τότε ἀκμάζων ποιητὴς Μανουὴλ ὁ Φιλῆς[597].

---

595. Ἀνέγραψέ τινας ἐκ τῶν ἐπιστολῶν καὶ πράξεων τούτων ὁ Casimirus Oudinus· Coment. de Script. Ecclesiae, τόμ. Γ', στήλη 653—667.

596. Κ. Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων περὶ τῶν τριῶν ἱερατ. τῆς Ἐκκλησίας βαθμῶν· σελ. 216.

597. Εἰς μνήμην τοῦ τε στιχουργοῦ καὶ τοῦ μητροπολίτου Μαρωνείας Λέοντος κείσθωσαν ἐνταῦθα οἱ ἐπιτάφιοι στίχοι οὗτοι τέως ἀνέκδοτοι, ἂν μὴ ἀπατῶμαι:

Ἐμοὶ πατρὶς ἡ Κύπρος εὑρέθη ξένη,
γονεῖς τιμὴν ἔχοντες ἐν τῇ πατρίδι.
Ἀτυέμας τὴν κλῆσιν ἐκ τῶν Ἀγγέλων,
ἃ' ὧν ὁ παιχτὴς ἐξυφαίνεται κρότος·
λόγοι τὸ σεμνὸν καὶ τὸ πάτριον σέβας·
εἰς Ἔφεσον δὲ τὴν ἐν Ἀσίᾳ πόλιν,
ἐκεῖθεν ἐλθών, εὐκλεῶς συνεζύγην·
ὁρῶν δὲ κατ' ἐκεῖνον εὐθὺς τὸν χρόνον
κινούμενον τὸ δόγμα τῆς Ἐκκλησίας,
πολλοὺς ἐπ' αὐτῷ καρτερῶ τοὺς κινδύνους·
τοῦ δὲ κρατοῦντος εὐσεβῶς Ἀνδρονίκου
τὴν πατρικὴν λύσαντος ἐμφρόνως πλάνην,
εἵλκυσε τὴν Μάρωνος εἰς λάχος πόλιν

Ἐν ἐγγράφῳ πατριαρχικῷ τοῦ 1348 ἀναφέρεται «μονὴ τοῦ ἁγιωτάτου ἐν πατριάρχαις κυροῦ Ἀθανασίου», ἥτις ἔκειτο πιθανῶς ἐν τοῖς μέρεσι τοῦ Ξηρολόφου τῆς Κωνσταντινουπόλεως (σήμερον Ἀβρὰτ παζάρ[598]).

Βιογραφίαν τοῦ πατριάρχου Ἀθανασίου Α' ἔγραψεν Ἰωσὴφ ὁ Καλοθέτης[599]· ταύτης οὔσης ἀνεκδότου, ὡς νομίζω, παράφρασις εἰς τὸ χυδαῖον ἰδίωμα τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος ἐγένετο καὶ ἐξεδόθη ὑπὸ Ἀγαπίου Λάνδου[600].

Ἡ ὀρθόδοξος ἀνατολικὴ Ἐκκλησία γεραίρει τὴν μνήμην τοῦ ἁοσίμου Ἀθανασίου τῇ 28 ὀκτωβρίου.

1311—1314. 130. ΝΗΦΩΝ Α'.

Ἐν τῷ μέσῳ τῶν ταραχῶν καὶ συγχύσεων, καθ' ἃς ἔτυχε διοικῶν τὴν Ἐκκλησίαν ὁ Ἀθανάσιος, τὸ ὄνομα Νήφωνος τοῦ μητροπολίτου Κυζίκου ἐφέρετο ὡς διαδόχου τοῦ ἁοσίμου ἐκείνου πατριάρχου· οὗ μετὰ τὴν παραίτησιν, ὁ Νήφων ἀνῆλθε τὸν θρόνον. Οἱ πρὸς τὸν Ἀθανάσιον δυσμενῶς ἔχοντες ἀρχιερεῖς ἀνακαλύψαντες ὅτι Θεοφάνης τις, ἐκ τῶν εὐνοουμένων ὢν τοῦ Ἀθανασίου, ἐδωροδοκεῖτο, ἐπεφόρτισαν τὸ τοῦ θεράποντος ἢ παρασίτου τούτου παράπτωμα εἰς τὸν ἀνεχόμενον αὐτὸ πατριάρχην· ἀλλ' ἐν τῷ Νήφωνι,

---

χρισθεὶς ἐπ' αὐτῆς ἀρχιθύτης ἐνθάδε·
μετὰ δὲ μικρόν τινα τῆς τιμῆς χρόνον,
κεκαρμένον πρόβατον ὑπάρξαντά με,
Χριστὸς μιθητῇ ποιμενάρχης ὢν μέγας·
εἰμὶ δὲ νεκρὸς καὶ καθεύδων ἐν τάφῳ,
τὴν ἐσχάτην ἔγερσιν εἰκότως μένων.

598. Acta Patriarch. Constant. τόμ. Α', σελ. 281.

599. Περὶ τοῦ χαρτοφύλακος Ἰωσὴφ τοῦ Καλοθέτου, ἐν «Ἐκκλησιαστ. Ἀληθείᾳ», τόμ. Δ', σελ. 223.

600. Ἀνέγνωκα τοῦτον ἐν «Νέῳ Παραδείσῳ».

ὃν ἀνεβίβασαν ἐπὶ τοῦ θρόνου, πρὸς διόρθωσιν τῶν κανῶν πραγμάτων, εὗρον ἄνθρωπον ἀληθῶς φίλον τοῦ ἀργυρίου, κατατολμῶντα τῶν πάντων ἕνεκα τῆς φιλοχρηματίας.

Ὁ πατριάρχης Νήφων ἐγεννήθη ἐν Βερροίᾳ τῆς Μακεδονίας, καὶ ἦν μὲν ἀγχίνους καὶ φρόνιμος ἀνήρ, ἀλλ' ἀμέτοχος τῆς ἐγκυκλίου παιδεύσεως. Μοναχὸς καὶ ἡγούμενος τῆς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει μονῆς Λαύρας, ἐχειροτονήθη μητροπολίτης Κυζίκου, καὶ ἀκολούθως μετετέθη εἰς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον. Διῴκησε τὴν Ἐκκλησίαν ἔτη τρία καὶ δέκα μῆνας, παυθεὶς δ' ἀπεσύρθη εἰς τὴν μονὴν τῆς Περιβλέπτου, καὶ κατεβίωσεν ἐν αὐτῇ[601].

Ὁ πατριάρχης Νήφων ὑπέβαλε τὸ Ἅγιον Ὄρος ὑπὸ τὴν πνευματικὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ἐπισκόπου Ἱερισσοῦ[602]. Τῷ 1843 ἐκανόνισε τὰς πρὸς τὸ οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον σχέσεις τοῦ «πρώτου» τοῦ Ἁγίου Ὄρους[603].

Κατὰ τὴν κατηγορίαν, ἣν ὑπέβαλον ἐπὶ συνόδου κατὰ τοῦ πατριάρχου Νήφωνος οἱ μητροπολῖται Νικομηδείας καὶ Μιτυλήνης, ἐφωράθη σιμωνιακὸς καὶ αὐθαιρέτως χειροτονῶν ἀδοκίμους, ὡς ἐν τῷ θρόνῳ Θεσσαλονίκης, διότι τοσοῦτοι σεμνοὶ καὶ ὀκτὼ ὄντες καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει κληρικοὶ καὶ ἐπίσκοποι παρωράθησαν, ἐχειροτονήθη δ' ὑπὸ τοῦ πατριάρχου καλόγηρός τις διαβόητος ἐπὶ φαυλότητι Καλλίνικος ὀνόματι. Ἡ κατηγορία περιεῖχεν ἔτι καὶ ὅτι κακῶς καὶ ἀκανονίστως ἐχειροτόνησεν ἱερέα τὸν ἐπὶ μοιχείᾳ καταδιωκόμενον καὶ τὴν οἴκην ἐπὶ μακρὸν χρόνον

---

601. Γρηγορᾶς· Ἐφραίμιος· στίχ. 10368—10377. Ὁ ψευδώνυμος Μαθᾶς ἄναλα χαριεντίζεται περὶ τῆς πρὸς τὴν οἰκουμενικὴν καὶ τὴν φυτοκρίαν κλίσεως τοῦ Νήφωνος· α' ἐκδόσεως σελ. 137—138· β' σελ. 89.

602. Μ. Ἰ. Γεδεών Ὁ Ἄθως· σελ. 119. ἔνθα καθ' ἃς ὑποδεικνύω πηγὰς ἔγραφα περὶ τῆς δικαιοδοσίας ταύτης, εἰ καὶ ὑπώπτευον ὅτι αἱ ὑπ' ὄψιν μου πηγαὶ παρεξήγουν τὸ κείμενον τοῦ πατριαρχικοῦ γράμματος.

603. Langlois Mont. Athos· σελ. 64.

φυγόντα Ἰωάννην Διαβατηνόν· καὶ ὅτι τὸν ἱερέα Σγουρὸν καθαιρεθέντα ὡς περὶ μαγείας ἀσχολούμενον αὐτὸς ὢν ἔτι Κυζίκου κατέταξε πάλιν ἐν τῷ κλήρῳ· καὶ ὅτι χηρευούσης τῆς ἐπισκοπῆς Παλαιᾶς καὶ Πιονίας, ἐψηφίσθη μὲν Ματθαῖός τις, καὶ ἐνεκρίθη παρὰ τοῦ πατριάρχου, μὴ στέργων ὅμως ἵνα δωρήσηται τῷ πατριάρχῃ λαμπρὸν ἵππον, ὃν εἶχεν, ἔμεινε σχολάζων, τοῦ Νήφωνος ἄνευ συνοδικῆς ψήφου χειροτονήσαντος Σάββαν τινα, «βαλάντιον ἀδρὸν μόνον προδείξαντα χρυσίου». Τὰ δὲ λοιπὰ τῆς κατηγορίας ἀνέφερον ὅτι ἀναθήματα καὶ κόσμον ἁγίων εἰκόνων ἐσφετερίσατο καὶ σχεδὸν συνήργει λησταῖς. Τούτων δὲ τὰ μὲν ἔπραξε Κυζίκου διατελῶν μητροπολίτης, τὰ δὲ μετατεθείς· ἀλλὰ περίεργον ὅτι πατριάρχης ἀναδειχθεὶς ἐποίμαινε συγχρόνως καὶ τὴν Κύζικον, μὴ χειροτονήσας εἰς αὐτὴν μητροπολίτην, καὶ τὴν Προικόνησον, καὶ ἐκ τῆς μητροπόλεως Τραϊανουπόλεως τὴν Μάκρην καὶ τὴν Βήραν, ὥστε, κατὰ τὴν κατηγορίαν, οὐχὶ μετάθεσις ἐξ ἑτέρας ἐπαρχίας εἰς ἑτέραν ἦν ἡ ἐκλογὴ αὐτοῦ, ἀλλὰ *πολλῶν ἅμα σύλληψις*[604].

Κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ἔζων ἐν Κωνσταντινουπόλει οἱ ἁγιογράφοι Μακάριος, οὗ τῶν εἰκόνων γίνεται μνεία παρὰ τῷ Μανουὴλ Φιλῇ[605] καὶ ὁ ἱερομόναχος Γαβριήλ, ζωγραφή-

---

604. «Ἔλεγχος κατὰ τοῦ κακῶς τὰ πάντα πατριαρχεύσαντος Νήφωνος». Boissonade Anecdota Graeca, τόμ. Ε', σελ. 255—283. Πιθανῶς μητροπολίτης Νικομηδείας ἦν ὁ Κύριλλος, ὁ ἐν συγχρόνοις συνοδικαῖς πράξεσιν ὑπογραφόμενος, καὶ Μιτυλήνης Διονύσιος Ἀρκὰς ὁ ἐξ Ἀχαΐας, φίλος τοῦ μεγάλου λογοθέτου Θεοδώρου Μετοχίτου, προσενεγκὼν τῇ μονῇ τῆς Χώρας βιβλίον τι καὶ προσφωνήσας αὐτῷ· βλ. τὴν ὑπ' ἐμοῦ ἔκδοσιν ἱστορικῶν πατρικίων Μανουὴλ τοῦ Φιλῆ ἐν τῇ «Ἐκκλησιαστ. Ἀληθείᾳ», τόμ. Γ', σελ. 658—659. Ἴσως ὁ Διονύσιος ἦν ὁ Εὐζώϊτος. Hardt. Catal. MS. Bibl. Bavaricae· τόμ. Ε', σελ. 243.

605. Μανουὴλ Φιλῆ Ποιήματα· ἐκδόντος Ἐμμανουὴλ Μίλλερ· τόμ. Α', σελ. 431. Ἐζωγράφησε δ' ὡς φαίνεται εἰκόνας τοῦ Σωτῆρος, τοῦ ἁγίου Δημητρίου, τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἐπὶ λίθου καὶ ἑτέραν γεγλυμμένην εἰς

σας εἰκόνας τινὰς ἐν τῷ ναῷ τῆς Θεοτόκου τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς[606].

Εἰς τὸν πατριάρχην Νήφωνα πολλὰς ἔγραψεν ᾠδὰς καὶ προσφωνήσεις ὁ Μανουὴλ Φιλῆς, οὗ προστάτης ὁ πατριάρχης οὗτος ἀπεδείχθη[607].

ΧΗΡΕΙΑ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΥ ΘΡΟΝΟΥ

βραχύχρονος ἐμεσολάβησε μέχρι τῆς ἐκλογῆς τοῦ διαδόχου τοῦ Νήφωνος.

Εὐτύχημα λογίζεταί τις ὅτι εἰς τὴν κατόπιν ἱστορίαν ἢ μᾶλλον εἰς τὴν ἀναγραφὴν τῶν πατριαρχῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἔχομεν πηγὴν αὐθεντικὴν καὶ λίαν ἡμῖν πολυτίμητον, τὴν συλλογὴν τῶν ἐγγράφων, ἅτινα ἐν Βιέννῃ εἰς τόμους δύο ἐξέδωκαν τῷ 1860—62 οἱ καθηγηταὶ Fr. Miklosich *καὶ* Ios. Müller, *ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν* Acta Patriarchatus Constantinopolitani, *καὶ ἅτινα ἀρχόμενα ἀπὸ τοῦ 1315 φθάνουσι μέχρι τοῦ 1402. Ἡ εἰς τὴν ἔκδοσιν ταύτην παραπομπὴ γενήσεται τοὐντεῦθεν συντόμως:* Acta *Α' ἢ Β', παρακειμένου καὶ τοῦ τῆς σελίδος ἀριθμοῦ.*

Περὶ τῶν πράξεων τῶν ἀπὸ τοῦ 1315—1402 πατριαρχῶν σύντομος γενήσεται λόγος, ἐν ἀναλογίᾳ πρὸς τὰ γραφέντα περὶ ἑκάστου τῶν προηγουμένων πατριαρχῶν. Ἀλυσιτελής ἐστιν ὅλως ἡ μνεία ἰδιωτικῶν ὑποθέσεων, ὧν πολλαὶ εἰσι δυσώδεις καὶ κακοή-

---

ἁμίαντον, τοῦ προφήτου Δανιὴλ καὶ τῶν ἁγίων Θεοδώρων. Λέγω, ὡς φαίνεται, διότι κατόπιν ἐπιγράμματος εἰς εἰκόνα τοῦ Σωτῆρος, ἔργον οὖσαν τοῦ Μακαρίου, ὑποτάττονται καὶ ἄλλα ἐπιγράμματα εἰς διαφόρους εἰκόνας.

606. Εὐγενίου ἡ Ζωοδόχος Πηγή· σελ. 57—58.

607. Κεῖνται πολλαὶ ᾠδαὶ ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Miller· ἡ δὲ ἐν τόμῳ Β', σελ. 98—103 ἀποτελουμένη ἐξ ἑκατὸν στίχων προσεφωνήθη, ὡς συμπεραίνει τις, ἐπὶ τῇ εἰς τὸν θρόνον ἀναβάσει τοῦ Νήφωνος.

θειαν δηλοῦσι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ἐκ τῶν πράξεων ἑκάστου πατριάρχου γενήσεται τὸ ἀπὸ τοῦδε μνεία τῶν ἀφορωσῶν ἱδρύσεις καὶ δίκαια μοναστηρίων, ἐνοριακὰ δίκαια καὶ καθαιρέσεις ἐπιφανῶν κληρικῶν· ἀναφέρονται δὲ καὶ αἱ κανονικαὶ διατάξεις, ἃς ἐξέδωκαν οἱ ἀρχιεπίσκοποι τῆς Νέας Ῥώμης.

1315— 140. ΙΩΑΝΝΗΣ ΙΓ'.

Κατὰ τοὺς ἰαρινοὺς μῆνας τοῦ 1315 ἐψηφίσθη πατριάρχης οἰκουμενικὸς Ἰωάννης ὁ Γλυκύς· λαϊκὸς ὤν, ἔχων γυναῖκα καὶ τέκνα, καὶ ἐπὶ παιδείᾳ γνώριμος, ἀνῆλθεν εἰς ἀνώτατα τῆς πολιτείας ἀξιώματα, ἀφ' ὧν ἁρπασθεὶς ἀνεδέξατο τὴν τῆς Ἐκκλησίας διοίκησιν, καὶ ταύτην ἐποίμανε μέχρι τοῦ 1320 ἔχων ὑπὸ τὴν ποιμαντικὴν αὐτοῦ φροντίδα καὶ ἐπίσκεψιν καὶ τὰς μητροπόλεις Κυζίκου, Φιλιππουπόλεως, Τραϊανουπόλεως καὶ τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Προικονήσου, δοθεῖσας αὐτῷ κατ' ἀπόφασιν συνοδικήν, ἴσως αὐτῶν ἐκείνων τῶν ἀρχιερέων, οἵτινες ἐκήρυξαν ἐπὶ τῷ Νήφωνι τὴν τοιαύτην πολλῶν ἅμα σύλληψιν ἔγκλημα. Παραιτησάμενος τὸν θρόνον ἕνεκα τῆς κατατρυχούσης αὐτὸν ποδαλγίας, ἦλθε καὶ κατεβίωσεν ἐν τῇ μονῇ τῆς Κυριωτίσσης[608].

Κατὰ τὴν πατριαρχείαν αὐτοῦ ὁ Ἰωάννης ΙΓ' ὁ Γλυκὺς ἐπεκύρωσε τὰ προγενέστερα σιγίλλια τῆς μονῆς τοῦ Μεσοποτάμου· ἔδωκεν εἰς τὸν μητροπολίτην Παλαιῶν Πατρῶν ὡς πενόμενον καὶ τὴν μητρόπολιν Λακεδαιμονίας· εἰς δὲ τὸν τῆς Σινώπης ἐπίσκοπον ἐκτοπισθέντα τὴν μητρόπολιν Σίδης, τὴν μητρόπολιν Συλαίου καὶ τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Λεοντοπόλεως, ἅτε ὀλίγιστον πληθυσμὸν ἐχούσας, ἕνεκα τῶν καιρι-

---

608. Γρηγορᾶς· Φραντζῆς· Ἐφραίμιος· στίχ. 48378—10382. Acta Α', 3.

κῶν δυστυχημάτων· τοῦτ' αὐτὸ ἔπραξε καὶ διὰ τὴν ἐλαττωθεῖσαν μητρόπολιν Ἀμασείας, δοὺς αὐτὴν τῷ ἐπισκόπῳ Ζήλου, εἰ καὶ μικρὸν μετὰ ταῦτα μαθὼν ὅτι μᾶλλον τῷ μητροπολίτῃ Πισιδείας γειτνιάζει ἡ Λεοντόπολις ὑπέβαλε ταύτην αὐτῷ, ἀφαιρέσας ἀπὸ τοῦ Σινώπης. Ὁμοίως ἔδωκε τῷ μητροπολίτῃ Χαλκηδόνος καὶ τὴν Μαρώνειαν, τῷ μητροπολίτῃ Δυρραχίου πενομένῳ τὴν Σηλύβριαν, τῷ Χριστουπόλεως τὴν Δράμαν, τῷ Μεσήνης τὴν Ἀρκαδιούπολιν, τῷ Ποντοηρακλείας τὴν ἐπισκοπὴν Ἀμυκλείου ὑποκειμένην τότε τῇ μητροπόλει Παλαιῶν Πατρῶν, τῷ Προύσης τὴν μητρόπολιν Ἀπαμείας ὡς καὶ τὴν ἐν Προύσῃ σεβασμίαν πατριαρχικὴν μονὴν τοῦ ἁγίου Εὐστρατίου τὴν ἐπικαλουμένην τῶν Ἀγαύρων, τῷ Μελιτηνῆς τὴν μητρόπολιν Κελτζηνῆς, τὴν Νεοκαισαρείας, τὴν Καμάχου, καὶ τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Κολωνείας ἔτι δὲ καὶ τὴν ἐν Μελιτινῇ πατριαρχικὴν μονὴν τοῦ Συριχᾶ, καὶ τῷ Σμύρνης μὴ δυναμένῳ διὰ τὰς καιρικὰς ἀκαταστασίας ν' ἀπέλθῃ ἐκεῖ τὴν μητρόπολιν Χίου[609]. Κατὰ ἰούλιον τοῦ 1317 ἐχειροτόνησε, μετά τινων ἐτῶν χηρείαν, μητροπολίτην Ἀμασείας, ὅστις ἔλαβε τὴν ἄδειαν παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Τραπεζοῦντος ν' ἐορεύῃ ἐν τῇ ἐπισκοπῇ Λιμνίων. Κατὰ ὀκτώβριον δὲ τοῦ 1318 ἐπεκύρωσε τὰ δίκαια τῆς ἐν Λαρίσσῃ μονῆς τοῦ ἁγίου Δημητρίου τῶν Μαρμαριάνων[610]. Ἄγνωστόν ἔστι μοι πότε ὑπέταξεν εἰς τὴν μητρόπολιν Λακεδαιμονίας τὴν ἐπισκοπὴν Ἀμυκλείου[611]. Συνέστησεν ὁ αὐτὸς καὶ τὴν ἐν Ῥωσσίᾳ μητρόπολιν Λιτβῶν[612].

609. Acta, Α', 4, 19, 34, 35, 39, 51, 68, 72, 74, 81, 82, 92. Πᾶσαι δ' εἶδοντο «λόγῳ ἐπιδόσεως», ὅπως καρποῦνται τὰ εἰσοδήματα αὐτῶν, ἔχοντες πάντα τὰ προνόμια οἱ λαμβάνοντες αὐτάς, πλὴν χειροτονίας ἐπισκόπων καὶ τῆς ἐν τῷ ἱερῷ συνθρόνῳ ἐγκαθιδρύσεως.

610. Acta, Α', 70, 85.

611. Acta, Α', 216 - 221.

612. Σύνταγμα Ῥάλλη καὶ Ποτλῆ· τόμ. Ε', σελ. 494.

Εἰκάζω ὅτι ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Ἰωάννου ΙΓ' τοῦ Γλυκέως, εἰ μὴ πρὸ αὐτοῦ, Εὐφημιανὸς ὁ μητροπολίτης Θεσσαλονίκης ἐπέστειλε «λύσεις ΙΒ' κεφαλαίων πρὸς Γεράσιμον ἀγιορείτην[613]».

1320—1321. 141. ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ Α'.

Μετὰ τὸν Γλυκὺν ἐξελέγη ὁ Γεράσιμος. Γεννηθεὶς ἐν Φιλαδελφείᾳ τῆς Λυδίας (Ἀλλὰ-σεχίρ), ὑπῆρξε μοναχὸς καὶ ἡγούμενος τῆς ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου Βατάτζη ἱδρυθείσης μονῆς τῶν Σωσάνδρων, ὕστερον δὲ, ὡς φαίνεται καὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει μονῆς τῶν Μαγγάνων. Ἀνὴρ ἐνάρετος, ὡς καλόγηρος αὐστηρὸς ἐφημίζετο, πλὴν ἄπειρος εἰς διοίκησιν τῆς Ἐκκλησίας, *πολιὸς μὲν τὴν τρίχα, ἀνωφελὴς δὲ τὸν τρόπον*, ὡς ὁ Φραντζῆς λέγει. Ἀπεβίωσεν «ἐν ᾗ νυκτὶ καὶ ὁ νέος βασιλεὺς ἐξῆλθε τοῦ Βυζαντίου», δηλαδὴ τῇ 19 ἀπριλίου 1321[614].

Ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Γερασίμου Α' ἔλαβε τὴν πρώτην αὐτῆς σύστασιν ἡ κατὰ τὸ Ἅγιον Ὄρος ἐν τοῖς ὁρίοις τῆς μονῆς Μεγίστης Λαύρας διακειμένη σκήτη τῶν Καυσοκαλυβίων[615].

1323—1334. 142. ΗΣΑΙΑΣ.

Μετὰ τριακονταήμηνον σχεδὸν χηρείαν τοῦ θρόνου, προεκρίθη γέρων καὶ πάλιν καλόγηρος, ἠπειρώτης μὲν τὴν πατρίδα, μονάσας δ' ἐν Ἁγίῳ Ὄρει, ὅστις ἐκ συγκυρίας εὐ-

643. Μ. Ἰ. Γεδεών Ὁ Ἄθως· σελ. 208, στιχ. 45.

644. Εὐφραίμιος· στιχ. 10383—10387, ὅστις λέγει ἡγουμένων τῶν Μαγγάνων· Γρηγορᾶς· Κατακουζηνός· Φραντζῆς.

645. Μ. Ἰ. Γεδεών Ὁ Ἄθως· σελ. 165.

ρεθεὶς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐψηφίσθη πατριάρχης. Ἐπέμανε τὴν Ἐκκλησίαν ἔτη δέκα, ἀναμιχθεὶς εἰς τὰς πολιτικὰς ἀκαταστασίας καὶ τὰς ῥαδιουργίας τοῦ τότε καιροῦ, διὰ δὲ τοῦτο καὶ παρὰ τοῦ πρεσβυτέρου Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου περιορισθεὶς ἐν τῇ μονῇ τῶν Μαγγάνων τῷ 1327, ἀφ' ἧς ἀπήλλαξεν αὐτὸν τῇ 24 μαΐου 1328 εἰσελθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν ὁ νεώτερος Ἀνδρόνικος, καὶ ἐπανήγαγεν ἐφ' ἵππου μετὰ τιμῶν εἰς τὸ πατριαρχεῖον. Ἀπέθανε κατὰ τὰ τέλη τοῦ 1333[616].

Ἐπ' αὐτοῦ ἐξεδηλώθη τάσις τις πρὸς προσέγγισιν τῶν ἐκκλησιῶν ἀρμενικῆς καὶ τῆς ἡμετέρας, ἀπεσταλη δὲ καὶ πρεσβεία πρὸς παρασκευὴν συνεννοήσεώς τινος, ἀποτελουμένη ἐκ τοῦ ἀρχιθαλαμηπόλου τοῦ αὐτοκράτορος Γαβριὴλ Καλλικρηνίτου, τοῦ ἱερομονάχου Γαβριὴλ καὶ τοῦ ἐπισκόπου τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀρμενίων, κομίζουσα γράμματα τοῦ Ἡσαΐου πρός τε τὸν καθολικὸν τῆς Ἀρμενίας καὶ τὸν ἐκεῖ αὐτοκράτορα[617].

Κατὰ δεκέμβριον τοῦ 1320 ἀνεγνώρισεν ὁ Ἡσαΐας τὸν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος προβιβασμὸν τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Βρύσεως εἰς μητρόπολιν· κατ' ἀπρίλιον δὲ τοῦ 1329 τὸν εἰς μητρόπολιν προβιβασμὸν τῆς ἐπισκοπῆς Ζιχνῶν, ἣν ἀπέσπασεν Ἀνδρόνικος ὁ νεώτερος ἀπὸ τῆς μητροπόλεως Σερρῶν, δοὺς αὐτῇ πρὸς ἀποζημίωσιν τὴν τέως τῇ μητροπόλει Φιλίππων ὑποκειμένην ἐπισκοπὴν Νικοπόλεως. Γνωσταί εἰσιν ἕτεραι τέσσαρες τοῦ πατριάρχου Ἡσαΐου πράξεις· ἡ πρώτη ἀναφέρεται εἰς τὰς ἐν Μιτυλήνῃ μονὰς Ὁσίων Πατέρων, ἁγίου Ἀνδρέου τῆς Γλίστρας, ἁγίου Μηνᾶ τῶν κάτω Πτωμαίων καὶ τοῦ Ἀρχιστρατήγου Μιχαὴλ Ἀκρονησιώ-

616. Ἐφραίμιος· στιχ. 10388—10392. Ἐνταῦθα λήγει ὁ διὰ στίχων καταλόγος τοῦ Ἐφραιμίου, οὗ μετὰ λύπης ἀποχωριζόμεθα. Κατακουζηνός· Γρηγορᾶς· Φραντζῆς.

617. Acta A', 117, 119.

του, ἐγένετο δὲ τῇ 19 σεπτεμβρίου 1324· ἡ δευτέρα κατὰ τὸν αὐτὸν μῆνα τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐκδοθεῖσα καθώριζε τὴν εἰσφορὰν ἑκάστης ἀρχιεπισκοπῆς καὶ μητροπόλεως ὑπὲρ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου· ἡ τρίτη γενομένη κατὰ ἰανουάριον τοῦ 1327 ὑπέβαλλε προσωρινῶς εἰς τὴν πνευματικὴν ἐπίσκεψιν τοῦ μητροπολίτου Καισαρείας τὰς μητροπόλεις Σεβαστείας, Εὐχαΐτων, Ἰκονίου, Μωκησοῦ καὶ τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Ναζιανζοῦ, στερουμένας ἀπὸ πολλοῦ ποιμένων διὰ τὰς καιρικὰς ἀνωμαλίας, ἀδυνάτου οὔσης τῆς ἀποστολῆς κανονικῶν μητροπολιτῶν· καὶ ἡ τελευταία κατὰ ἀπρίλιον τοῦ 1331 βεβαιοῖ ὅτι αἱ ἐν Μιτυλήνῃ κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν περιφέρειαν τῆς Μεθύμνης μοναὶ ἁγίου Νικολάου, Καλῆς Ἀγκάδος, Ξηροκάστρου καὶ Μυρσίνης, ἃς ᾠκειοποιήθησαν οἱ μοναχοὶ τῆς μονῆς τοῦ Καλέως, ἀπατήσαντες καὶ τὸν αὐτοκράτορα καὶ χρυσοβούλλου αὐτοῦ τυχόντες, ὑπόκεινται τῷ μητροπολίτῃ Μεθύμνης, ὡς καὶ αἱ μοναὶ Κρυσκόπου, ἁγίας Θεοφανὼ (οὕτω), Ὁδηγητρίας, Βούρκου, Ἁγίων Πέντε, Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου ἐν τῇ ἐναρίᾳ Κόρακος, Σωτῆρος Χριστοῦ, Κληματίου καὶ ἁγίου Γεωργίου τὸ Κρύον Νερόν[618].

Ὁ πατριάρχης Ἡσαΐας ἐχειροτόνησε μητροπολίτην Ῥωσσίας τὸν Ἕλληνα Θεόγνωστον, ἀγαθὴν ἱεράρχου συνετοῦ καταλιπόντα μνήμην[619].

Ἐπὶ τοῦ Ἡσαΐου ἐξεδόθη ἡ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Βουλγαρίας Γρηγορίου «Γραφή, πεμφθεῖσα πρὸς τὸν ἱερώτατον ἐπίσκοπον Πελαγονίας κυρὸν Θεοδόσιον περὶ θεσμοῦ συγγενείας[620]». Τότε καὶ Ματθαῖος ἱερομόναχος ὁ Βλάσταρις, τέ-

618. Acta A', 97, 111, 126, 143, 164. Μ. Ἰ. Γεδεὼν Χρονικὰ πατριαρχ. Οἴκου καὶ Ναοῦ· σελ. 131—134. Ῥάλλη καὶ Ποτλῆ Σύνταγμα· τόμ. Ε', σελ 134—137.

619. Βαλλιάνου Ἱστορία τῆς ῥωσσ. Ἐκκλησίας· σελ. 65—67.

620. Μ. Γ. Δήμιτσα: περὶ τῆς αὐτοκεφάλου ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχρίδος· σελ. 67.

ταρτος μετὰ τὸν Ἀρμενόπουλον, μετὰ τὸν Ἀρσένιον ἀγιορείτην καὶ τὸν Ἀντώνιον Λήμνιον, ἔγραψεν ἀλφαβητικὸν Σύνταγμα τῶν ἱερῶν Κανόνων, Ζητήματα καὶ ὑποθέσεις γαμικὰς, καὶ περὶ τῶν ὀρφικίων τῆς Μ. Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Παλατίου[621]· φαίνεται δ' ἀκμάζων τότε καὶ Εὐστάθιος ὁ πατρίκιος, οὗ σώζεται «Ὑπόμνημα περὶ δύο ἐξαδέλφων λαβόντων δύο ἐξαδέλφας[622]».

1334—1247. **143. ΙΩΑΝΝΗΣ ΙΔ'.**

Ὁ πατριάρχης Ἰωάννης ΙΔ' ἐγεννήθη περὶ τὸ 1283-84 ἐν Ἄπρῳ, ὅθεν ἐλέγετο Ἀπρηνός, ἐπωνυμεῖτο δὲ Καλέκας, τιμώμενος ὡς σοφὸς ἀνὴρ, ἱερεὺς ὢν τοῦ Παλατίου· διακήσας τὴν Ἐκκλησίαν ἔτη περίπου δεκατέσσαρα, ἐπαύθη τῇ 8 ἰανουαρίου 1347 καὶ καθηρέθη, ἀπεβίωσε δὲ τὸν νοέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους. Ὁ πατριάρχης Ἰωάννης ὁ Καλέκας ἀναμιχθεὶς εἰς τὴν ἑτεροδιδασκαλίαν τῶν περὶ τὸν Ἀκίνδυνον καὶ τὸν Καλαβρὸν Βαρλαὰμ, καὶ διάφορον τῆς δόξης τῆς Ἐκκλησίας δείξας ὅτι ἔχει πεποίθησιν, ἐναντίος δ' ὑπάρχων τοῦ μέγα κλέος ἐν τῇ κατ' αὐτὸν ἐποχῇ ἀραμένου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, καθηρέθη. Πρῶτος καὶ τελευταῖος ὁ Ἰωάννης ΙΔ' ὑπεγράφετο διὰ μελάνης κυανῆς, τὴν δ' ἐπὶ κεφαλῆς καλύπτραν, ἣν οἱ πατριάρχαι πρότερον ἐφόρουν, εἰ μὴ ἦσαν ἐν μοναχοῖς κατηριθμημένοι, διὰ λευκῆς ὀθόνης περιειλημμένην, αὐτὸς χρυσῷ κατεκόσμησεν, εἰκόνας ἐπ' αὐτοῖς ἐγγράψας τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ καὶ τῆς Θεοτόκου καὶ τοῦ Προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ[623].

---

621. Casimiri Oudini Comment. τόμ. Γ', στήλη 828—832. Τὸ κατὰ στοιχεῖον Σύνταγμα τῶν ἱερῶν Κανόνων ἐξεδόθη ἐν τόμῳ ς' τῆς συλλογῆς Ῥάλλη καὶ Ποτλῆ, ὡς καὶ ἐν τῷ Ε' εἰ ἐτύχομεν περὶ ὀρφικίων· αἱ δὲ γαμικαὶ ὑποθέσεις καὶ ζητήματα κεῖνται ἐν τῷ τοῦ Leunclavii Jus Graecoromanum, τόμ. Α', σελ. 478—518.

622. Σύνταγμα Ῥάλλη καὶ Ποτλῆ· τόμ. Ε', σελ. 341—353.

623. Γρηγορᾶς· Κατακουζηνός· Oudini τόμ. Γ', στήλη 832—841.

Ἀναγραφῆς ἄξιαί εἰσιν αἱ συνοδικαὶ πράξεις τοῦ πατριάρχου Ἰωάννου ΙΔ'. Τούτων οὐ σημειοῦσι χρόνον ἐκδόσεως δύο συμβουλευτικὰ γράμματα πρὸς τοὺς κατοίκους τῆς Κωνσταντινουπόλεως, δι' ὧν ἀπαγορεύει αὐτοῖς ἵνα προσέρχωνται τοῖς μάγοις καὶ ἵνα παρέχωσι πίστιν αὐτοῖς, ὡς ἐγίνετο ἕως τότε, καὶ δύο πρὸς τοὺς ἐν Νικαίᾳ χριστιανοὺς, τότε κατακτηθείσης, ὅπως μένωσιν ἑδραῖοι ἐν τῇ εἰς Χριστὸν πίστει καὶ θεραπεύωσι τὸν Θεὸν διὰ καλῶν ἔργων. Τέσσαρες ἀποφάσεις ἀφορῶσι μοναστηριακὰ δίκαια· ἡ κατὰ ἰούλιον τοῦ 1337, παραχωροῦσα εἰς τὸν ἱερομόναχον Ἰγνάτιον τὸν Καλόθετον τὴν ἐν τῷ Ἀνάπλῳ κατὰ τὸ Σωσθένιον (σήμερον Στένην) μονὴν τοῦ ἀρχαγγέλου Γαβριὴλ· ἡ κατὰ φεβρουάριον τοῦ 1338, ἀναγνωρίσασα πατρικὸν κτῆμα τοῦ πρεσβυτέρου Μανουὴλ Ἀρτανᾶ καὶ τοῦ ἀναγνώστου Μιχαὴλ Κρυονερίτου τὴν κατὰ τὸ Ἑξαμίλιον μονὴν τῆς Παναγίας, ἐφ' ἧς ὁ ἐπίσκοπος Ἑξαμιλίου διετύπου ἀξιώσεις τινάς· ἡ κατὰ μάϊον τοῦ 1340, καθιστῶσα πάλιν μονὴν ἀνδρῶαν τὴν πρώην μὲν τοιαύτην, ὕστερον δὲ γυναικείαν γενομένην τῆς Ὁδηγητρίας ἐν Διδυμοτείχῳ· καὶ ἡ κατὰ μάρτιον τοῦ 1343, ὑποτάξασα τῇ Μ. Ἐκκλησίᾳ τὴν ἐν Σηβρίᾳ (Σηλυβρίᾳ ?) τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ μὴ δοθησομένην οὐδενὶ τοὐντεῦθεν. Κατὰ τὸν ἀπρίλιον τοῦ 1343 δίδωσι τὴν μητρόπολιν Κορίνθου τῷ ἀρχιεπισκόπῳ τῆς Κῶ, ὑπὸ τῶν λατίνων κατεχομένης. Τὸν νοέμβριον τοῦ 1340 ἐκύρωσε τὴν εἰς τὴν μητρόπολιν Λακεδαιμονίας ὑποταγὴν τῆς ἐπισκοπῆς Ἀμυκλείου, καὶ τὸν αὔγουστον τοῦ 1342 ἀνεγνώρισε τὸν τῆς ἐπισκοπῆς Πυργίου, ὑποκειμένης τῷ Ἐφέσου, προβιβασμὸν εἰς τάξιν μητροπόλεως. Ἀναφέρεται ὡσαύτως ὅτι ἐχώρισε τὰς πρὸ πολλοῦ ἑνωθείσας μητροπόλεις

Δημητρακοπούλου Ὀρθόδ. Ἑλλάς· σελ. 71 καὶ 80. Δοσιθέου περὶ τῶν ἐν Ἱεροσ. πατριαρ. σελ. 858—860.

Ἀλανίας καὶ Σωτηροπόλεως. Ὁ πατριάρχης Ἰωάννης ὁ Καλέκας, πληροφορήσαντος αὐτὸν τοῦ Ῥωσσίας Θεογνώστου ὅτι ὁ πρὸ αὐτοῦ μητροπολίτης Ῥωσσίας (ἦν οὗτος ὁ ἐν ἁγίοις Πέτρος) «ἐδοξάσθη μετὰ θάνατον παρὰ Θεοῦ . . . ὡς καὶ θαύματα τελεῖσθαι μεγάλα παρ' αὐτοῦ», ἔγραψε διδοὺς ἄδειαν κανονικὴν ὅπως «ὕμνοις καὶ δοξολογίαις ἱεραῖς τιμήσῃ τὸν τοῦ Θεοῦ θεράποντα καὶ τῷ ἐξῆς παραδῷ χρόνῳ εἰς αἴνεσιν καὶ δόξαν τοῦ δοξάζοντος Θεοῦ τοὺς αὐτὸν δοξάζοντας». Ἡ ἐπὶ τούτου κανονικὴ πρᾶξις ἐγένετο τὸν ἰούλιον τοῦ 1339[624]. Ἄλλαι δ' ἱκαναὶ πράξεις ἀναφέρονται εἰς τὰς ἑτεροδιδασκαλίας τοῦ Ἀκινδύνου καὶ τοῦ Βαρλαὰμ, ὧν ἔπεσε θῦμα ὁ τῶν καθηκόντων τοῦ πατριάρχου κατὰ τὴν δεκατετραετῆ πατριαρχείαν αὐτοῦ μὴ ἐπιλαθόμενος Ἰωάννης ΙΔ' ὁ Καλέκας[625].

Τῷ 1334 νέα ἀπόπειρα πρὸς προσέγγισιν τῶν Ἐκκλησιῶν ἀνατολικῆς καὶ δυτικῆς ὑπὸ τοῦ πάπα Ῥώμης Ἰωάννου ΚΒ' πρὸς Ἀνδρόνικον τὸν αὐτοκράτορα γενομένη ἀπέτυχεν[626].

1347—1350. 144. ΙΣΙΔΩΡΟΣ.

Προβληθεὶς οἰκουμενικὸς πατριάρχης ὁ μητροπολίτης Μονεμβασίας Ἰσίδωρος τῇ 17 μαΐου 1347, ἡμέρᾳ πέμπτῃ, διῴκησε τὴν Ἐκκλησίαν ἔτη δύο, μῆνας ἑπτά, καὶ ἡμέρας δεκαπέντε, ἀποσυρθεὶς ἀπὸ τῶν πραγμάτων τῇ 2 δεκεμβρίου 1349, κατὰ τὰ παρὰ Ἀνσέλμῳ Βανδουρίῳ φερό-

624. Acta, Α', 468, 479, 483, 484, 488, 491, 497, 498, 216, 228, 232, 234 καὶ 259.

625. Ἐξεδόθησαν ὑπὸ Δοσιθέου Ἱεροσολύμων ἐν Τόμῳ Ἀγάπης, ἐν Ἰασίῳ, 1698.

626. Δημητρακοπούλου Ἱστορία τοῦ σχίσματος· σελ. 93. Μελετίου Ἀθηνῶν Ἐκκλησιαστ. Ἱστορία· τόμ. Γ', σελ 207.

μενα. Ἴσως ὅμως ἐκόσμει τὸν θρόνον καὶ κατὰ φεβρουάριον τοῦ 1350, ὅτε ἐξέδωκε τὴν διαθήκην αὐτοῦ[627].

Ὁ πατριάρχης Ἰσίδωρος ἐγεννήθη ἐν Θεσσαλονίκῃ, αὐτόθι δὲ διδαχθεὶς καὶ διὰ τῆς διδασκαλίας πολλοὺς ἀπαλλάξας ἡθικοῦ θανάτου, ἐγένετο μοναχὸς, καὶ ἀναχωρήσας ἐκ τῆς πατρίδος, μεταβαίνει εἰς «τὸν ἁγιώτατον Ἄθω, τὸ διδασκαλεῖον τῶν μοναχῶν, τὸ τῆς ἀρετῆς ἐργαστήριον»— ὡς αὐτὸς ὀνομάζει τὸ Ἅγιον Ὄρος—καὶ πολιτείαν μοναχικὴν αὐστηροτάτην δείξας, ἔρχεται εἰς Κωνσταντινούπολιν μετὰ τοῦ Γρηγορίου Παλαμᾶ ὅπως συνεργασθῇ κατὰ τῆς τοῦ Βαρλαὰμ καὶ Ἀκινδύνου ἑτεροδιδασκαλίας, αὐτόθι δὲ τιμᾶται παρὰ τῆς Ἐκκλησίας τῷ ἀρχιερατικῷ χαρσματι χειροτονηθεὶς μητροπολίτης Μονεμβασίας, ἧς ἢ ἠναγκάσθη ἵνα παραιτήσηται τὴν πνευματικὴν ἐπίσκεψιν, ἢ ἴσως ἐπαύθη ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Ἰωάννου ΙΔ' τοῦ Καλέκα. Ἐκείνου δὲ παυθέντος, ὁ Ἰσίδωρος παρακαλούμενος ἵνα δεχθῇ τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ἠρνεῖτο, καὶ μόλις ἓξ μῆνας μετὰ τὴν ἐπ' αὐτῷ ψῆφον συγκατένευσε ἵν' ἀναλάβῃ τοὺς οἴακας τῆς θεοπαγοῦς νηὸς, «τό τε τοῦ θρόνου μέγεθος εὖ εἰδὼς, καὶ ἅμα οὐκ ἀγνοῶν ὡς πόῤῥω τῆς ἐξ ἀρχῆς προθυμίας ἡ τοιαύτη διακονία, καὶ πρὸς ἡσυχίαν ὁ πατριαρχικὸς θρόνος ἐργῶδες, καὶ ἥκιστα ψυχῇ πρὸς Θεὸν δι' ἡσυχίαν νευσύσῃ συμβαίνων». Ἐπιείκειαν πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς τοὺς τῷ Βαρλαὰμ προσκλίνοντας τρέφων, μετὰ μεγίστης λύπης προέβη τέλος εἰς τὴν καθαίρεσιν αὐτῶν, ἣν ἀνέβαλλεν ἐπὶ πολὺ, καίπερ ἀρνῶς καὶ φανερῶς ὑπ' αὐτῶν πολεμούμενος.

Ἐκ τῶν ἐπὶ τῆς πατριαρχείας αὐτοῦ πράξεων σημειωτέαι αἱ ἑξῆς, ὧν ἓξ ἀναφέρονται εἰς ἐνοριακὰ δίκαια: ἡ κατὰ αὔγουστον τοῦ 1347 εἰς τὴν μητρόπολιν Ἡρακλείας

627. Κατακουζηνὸς Γρηγορᾶς· Διαθήκη Ἰσιδώρου παρὰ Miklosich καὶ Müller, Acta, Α', 287–294.

ὑποταγὴ τῆς ἐπισκοπῆς Χαριουπόλεως, πρό τινος ἀποσπασθείσης· ἡ συγχρόνως γενομένη ἕνωσις τῶν μητροπόλεων Ἀλανίας καὶ Σωτηροπόλεως· ἡ κατὰ αὔγουστον τοῦ 1347 παραχώρησις «ἐπιδόσεως λόγῳ» τῷ μὲν μητροπολίτῃ Κυζίκου τῆς μητροπόλεως Γάνου, τῷ δὲ Φιλαδελφείας τῶν δικαίων τῆς μητροπόλεως Σμύρνης καὶ τῶν πατριαρχικῶν ἐξαρχιῶν τῶν δύο Φωκαιῶν, τῷ μητροπολίτῃ Σεβαστείας τῶν πατριαρχικῶν ἐξαρχιῶν τῶν ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ αὐτοῦ διοικήσει περιλαμβανομένων, καὶ τῷ Τραϊανουπόλεως τῆς ὑπ' αὐτὸν ἐπισκοπῆς Μοσυνοπόλεως, ἣν ἔλαβεν ὑπὸ τὴν αὐτοῦ κατοχὴν «ἕως ἂν εἰς ἑαυτὴν ἐπανέλθῃ ἡ κατ' αὐτὸν ἁγιωτάτη μητρόπολις». Κατὰ τὸν αὔγουστον τοῦ 1347, τοῦ αὐτοκράτορος χορηγήσαντος τὴν τιμήν, ἐπένευσε καὶ ὁ Ἰσίδωρος ὅπως οἱ ἀνώτατοι ἐκκλησιαστικοὶ ἄρχοντες τῆς μητροπόλεως Θεσσαλονίκης: ὁ οἰκονόμος, ὁ σακελλάριος, ὁ σκευοφύλαξ, ὁ χαρτοφύλαξ, ὁ σακελλίου καὶ ὁ πρωτέκδικος φορῶσιν ἐπὶ τῶν σκιαδίων αὐτῶν σταυρούς[628]. Κατὰ δὲ τὸν σεπτέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους συγκατένευεν εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος ὑπόταξιν τῆς ἐπισκοπῆς Γαλίτζης τῇ τοῦ Κιέβου μητροπόλει, ἀφ' ἧς ἀπέσπασεν αὐτήν, ὡς λέγει ἡ συνοδικὴ πρᾶξις, ὁ πατριάρχης Ἰωάννης ΙΔ' ὁ Καλέκας[629]· τότε ὁ πατριάρχης Ἰσίδωρος, συντάσσων τὰ ἐνοριακὰ τῆς ρωσσικῆς ἐκκλησίας δίκαια ὥρισεν ὅπως ὦσιν ὑποτεταγμέναι τῇ μητροπόλει Κιέβου καὶ πάσης Ῥωσσίας

628. Τῆς αὐτοκρατορικῆς καὶ πατριαρχικῆς ταύτης φιλοτιμίας μιμνήσκεται καὶ ὁ γράψας τὴν Νέαν Ἔκθεσιν τῶν ὑπὸ τὸν πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως ἀρχιεπισκοπῶν, ἐπισκοπῶν καὶ μητροπόλεων· Σύνταγμα Ῥάλλη καὶ Ποτλῆ· τόμ. Ε', σελ. 503.

629. Τοῦ προβιβασμοῦ τούτου ὡς ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Ἀθανασίου τῷ 1303 γενομένου ἐγένετο μνεία ἀνωτέρω· σελ. 407 τοῦ παρόντος βιβλίου καὶ σημ. 593. Ἔκτοτε, φαίνεται, πατριάρχης τις ὑπεβίβασεν εἰς ἐπισκοπήν, ὁ δὲ Ἰωάννης ΙΔ' ὁ Καλέκας προήγαγεν εἰς μητρόπολιν.

αἱ ἐπισκοπαὶ Γαλιτζα, Βολοδίμηρον, Χόλμιν, Περεμίσθλιν, Λουτζικὸν καὶ Τούροβον. Συγχρόνως ὁ αὐτοκράτωρ Ἰωάννης Κατακουζηνὸς ἀπέστελλεν εἰς τὸν ῥῶσσον «ῥῆγα» Συμεὼν «ἐγκόλπιον σταυρὸν μετὰ τιμίου καὶ ἁγίου ξύλου, ἔχοντα καὶ λείψανα ἁγίων μαρτύρων δ', τοῦ ἁγίου Θεοδώρου τοῦ Στρατηλάτου, τοῦ ἁγίου Προκοπίου, τοῦ ἁγίου Κηρύκου καὶ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Καλοκοιμίτου[630]».

Ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Ἰσιδώρου ἐκτίσθη ἡ ἐν Μετεώροις τῆς Θεσσαλίας μονὴ τοῦ ἀρχιδιακόνου καὶ πρωτομάρτυρος Στεφάνου καὶ ὁ ναὸς αὐτῆς τῷ 1350[631].

Ἐπ' αὐτοῦ ἐγένετο ἡ εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον τῶν Ἱεροσολύμων ἀποκατάστασις τοῦ Ἱεροσολύμων Λαζάρου, καθαιρεθέντος μὲν ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Ἰωάννου ΙΔ' τοῦ Καλέκα ἐπί τισι κατηγορίαις, ἃς προσήγαγεν ὁ Γεράσιμος, ὁ μετ' αὐτὸν χειροτονηθείς, διορισθέντος δ' αὖθις ὑπὸ τοῦ σουλτάνου τῆς Αἰγύπτου Νάσρ-εδδὶν Χασὰν, εἰς ὃν συνέστησε τὸν ἱερὸν ἄνδρα Ἰωάννης ὁ Καντακουζηνὸς, συνοδεύσας ἄχρις Αἰγύπτου διὰ τοῦ πρεσβευτοῦ αὐτοῦ Μανουὴλ τοῦ Σεργοπούλου. Ὁ ἀλήστου μνήμης σουλτάνος ἐκεῖνος ὑπεστήριξε μὲν τὰ δίκαια τῆς ὀρθοδόξου τῶν Ἱεροσολύμων ἐκκλησίας, διώξας τὸν ἐπιβάτην Γεράσιμον, ἐπεδείξατο δὲ πρὸς τοὺς ὀρθοδόξους εὔνοιαν ἀπεριόριστον[632].

Ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Ἰσιδώρου Ἰωάννης ὁ Κατακουζη-

630. Acta, Α', 256, 257, 258, 260, 261, 263, 265 καὶ 267.

631. Π. Ἀραβαντινοῦ Χρονογρ. Ἠπείρου, τόμ. Β', σελ. 406· βλ. περὶ τῶν αὐτόθι μοναστηρίων παράβασίν τινα καλογηρικὴν, τίτλον φέρουσαν «Σύγγραμμα ἱστορικὸν ὡς ἐν συνόψει συντεθὲν, δηλοῦν περὶ τῆς σκήτεως ὅτι τέ ἐστι τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Δουπιάνου καὶ Σταγῶν καὶ πῶς σήμερον λέγεται τοῦ Μετεώρου», τὸ πρῶτον ἐκδοθὲν ὑπὸ Léon Heuzey ἐν τόμῳ Θ' τοῦ Annuaire de l'Association pour l'encouragement des études Grecques en France· Paris, 1875, σελ. 234—254, προσκομένης καὶ γαλλιστὶ μεταφράσεως.

632. Δοσιθέου περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολ. πατριαρχ. σελ. 863—864. Κων-

νὸς ἀπέλυσε χρυσόβουλλον περὶ τῆς ἐν Πελοποννήσῳ περιλαλήτου μονῆς τοῦ Μ. Σπηλαίου[633].

Τοῦ μακαρίου πατριάρχου Ἰσιδώρου τὴν βιογραφίαν ἔγραψεν ὁ διάδοχος αὐτοῦ Φιλόθεος[634].

1350—1354. **445. ΚΑΛΛΙΣΤΟΣ Α΄ τὸ α΄.**

Τῇ 10 ἰουνίου 1350, ἡμέρᾳ πέμπτῃ, τοῦ θρόνου κενοῦ μείναντος μῆνας ἓξ ἢ τέσσαρας, ἐκλέγεται πατριάρχης ὁ ἐν τῇ μονῇ τῶν Ἰβήρων ἔτι ἀπὸ τοῦ 1341 ἀσκούμενος ἐνάρετος καὶ πεπαιδευμένος ἱερομόναχος Κάλλιστος, ὃν ὁ αὐτοκράτωρ Κατακουζηνὸς τριήρη πέμψας ἤγαγεν εἰς Κωνσταντινούπολιν. Διῴκησε τὴν Ἐκκλησίαν ὁ Κάλλιστος τέσσαρα σχεδὸν ἔτη, καὶ ἀναγκαζόμενος ὑπὸ τοῦ Κατακουζηνοῦ Ἰωάννου ἵνα χρίσῃ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ματθαῖον βασιλέα, ἐπειδὴ προσέκειτο τῷ Παλαιολόγῳ, ἀπεταξάτο τῇ τύρβῃ τοῦ πατριαρχικοῦ ἀξιώματος καὶ ἀπῆλθεν ἐν ἀρχῇ μὲν εἰς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει σεβασμίαν μονὴν τοῦ ἁγίου Μάμαντος, ἐν αὐτῇ δὲ διατρίψας οὐκ ὀλίγον χρόνον μετέβη εἰς Γαλατᾶν, καὶ ἐκεῖθεν ἀνεχώρησεν εἰς Τένεδον πρὸς τὸν Παλαιολόγον Ἰωάννην[635].

Γνωστόν ἐστι σιγίλλιον τοῦ Καλλίστου ἐκδεδομένον τῷ 1350 καὶ ἀναγνωρίζον σταυροπηγικὴν μονὴν τὴν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει μονὴν τοῦ Ἀλυπίου[636]. Ἐκ τῆς συλλογῆς τῶν

σταντίου Α΄ πατριάρχου Ἐλάσσονες συγγραφαί, ἐκδεδόμεναι ὑπὸ Θεοδώρου Μ. Ἀριστοκλέους· ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1865 (1870) σελ. 247.

633. Προσκυνητάριον τοῦ Μ. Σπηλαίου· σελ. 90.

634. Migne Patrolog. τόμ. ΡΝΔ΄, στήλη 743. Πᾶσαι αἱ ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ παραπεμπαὶ εἰς τὴν Πατρολογίαν τοῦ Migne ἐννοοῦσι τὴν σειρὰν τῶν Ἑλλήνων πατέρων τῆς Ἐκκλησίας.

635. Κατακουζηνός· Γρηγορᾶς· Banduri i Annontationes. Δοσιθέου περὶ τῶν ἐν Ἱεροσ. πατριαρχ. σελ. 864.

636. Langlois Mont Athos· σελ. 66.

πατριαρχικῶν ἐγγράφων καλὸν ἵνα ἀρυσθῶμεν τὰς ἐξῆς: ὅτι νέα πάλιν διδασκαλία κατὰ τῶν εἰς μάγους προστρεχόντων ἐξεδόθη, καὶ ὅτι κατὰ δεκέμβριον τοῦ 1350 ἐκλεξάμενος ἀπὸ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἱερέων τοὺς εὐλαβεστέρους καὶ σεμνοῦ βίου διώρισεν ἐξάρχους ἑκάστῃ ἐνορίᾳ ὅπως ἐπιτηρῶσι τοὺς λαϊκοὺς καὶ νουθετοῦντες διδάσκωσιν αὐτοῖς τὰ καθήκοντα καὶ χρέη τοῦ ἱερατικοῦ ἐπαγγέλματος. Κατὰ δεκέμβριον τοῦ 1354 ἐκήρυξε τὸ ἀδούλωτον καὶ ἐλεύθερον τῆς μονῆς τῆς Θεοτόκου Παναγιωτίσσης ἐν Φαναρίῳ, αὐτῆς δηλαδὴ τῆς σήμερον ἐκκλησίας τοῦ Μουχλίου. Τὸν δεκέμβριον τοῦ 1353 ἔδωκε τῷ μητροπολίτῃ Τραϊανουπόλεως ἐπιδόσεως λόγῳ τὴν μητρόπολιν Περιθεωρίου, καὶ κατὰ ἰανουάριον τοῦ 1354 τῷ μητροπολίτῃ Παλαιῶν Πατρῶν, ἀποροῦντι τῶν πρὸς συντήρησιν, ἕνεκα τῶν καιρικῶν ἀνωμαλιῶν ζημιωθείσης τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ ταύτης, τὴν μονὴν τοῦ μεγάλου Σπηλαίου «κατὰ λόγον ἡγουμενείας, καθὰ δὴ κατὰ τὴν θεοδόξαστον Κωνσταντινούπολιν ἐκδίδονται τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἡγουμενικῶς μοναστήρια». Τοιαύτην σχεδὸν ἐξουσίαν ἐχορήγησε συγχρόνως καὶ τῷ μητροπολίτῃ Μονεμβασίας ἐπὶ πάντων τῶν ἐν τῇ περιοχῇ τῆς μητροπόλεως αὐτοῦ πατριαρχικῶν μοναστηρίων, ἐνῷ κατὰ μάρτιον τοῦ 1354 ἐπεκύρωσε τὴν κατ' αὐτοκρατορικὴν φιλοτιμίαν χορήγησιν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει μονῆς τῆς ἁγίας Τριάδος τῷ μητροπολίτῃ Μάκρης, ὅπως ἐν αὐτῇ διαμένῃ ὁσάκις ἔρχεται εἰς τὴν πρωτεύουσαν· τὸν μάρτιον τοῦ 1354 ἔδωκε τὰ ἐν τῇ Παλαιᾷ Φωκαίᾳ πατριαρχικὰ ἐξαρχικὰ δίκαια τῷ μητροπολίτῃ Φιλαδελφείας, καὶ κατὰ φεβρουάριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους τῷ μητροπολίτῃ Πηγῶν τὴν μητρόπολιν Σωζοπόλεως. Περίεργόν ἐστιν ὅτι κατὰ ὀκτώβριον τοῦ 1352 καθηρέθη ἐν Νικαίᾳ, πατριαρχικῇ ἐντολῇ τοῦ Καλλίστου, ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Ἀντιοχείας «μετὰ τῶν ἅρτι συνόντων αὐτῷ κατὰ Νίκαιαν ἐπισκόπων» ὁ πρωτόθρονος μητροπολίτης Καισαρείας Καππαδοκίας Βασίλειος ὁ Καραντηνός, λίβελλον

κατηγοριῶν ὑποβαλὼν τῷ αὐτοκράτορι ἐναντίον τοῦ πατριάρχου Καλλίστου[737].

1354—1355. **146. ΦΙΛΟΘΕΟΣ τὸ α'.**

Ὁ πατριάρχης Κάλλιστος, ἐπὶ τῷ αἰτήματι τοῦ Ἰωάννου Κατακουζηνοῦ ὅπως στέψῃ βασιλέα τὸν υἱὸν Ματθαῖον, τριῶν ἡμερῶν ζητήσας πρόθεσμίαν ἵνα ἀποφανθῇ τὴν γνώμην αὐτοῦ, λάθρα ἀπῆλθεν, ἐγκαταλιπὼν τὸ πατριαρχεῖον· ὁ δὲ Κατακουζηνὸς συγκαλέσας τοὺς τῆς Θράκης ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει παραμένοντας διέταξε ἵνα ἐκλέξωσι πατριάρχην· οἵτινες ἐξελέξαντο τὸν μητροπολίτην Ἡρακλείας Φιλόθεον, ὅστις μοναχὸς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει καὶ τῆς μονῆς Λαύρας γενόμενος ἡγούμενος, ἐχειροτονήθη τῷ 1347 μητροπολίτης Ἡρακλείας, διαπρέπων ἐπί τε βαθείᾳ παιδείᾳ ἱερᾷ τε καὶ τῇ θύραθεν, καὶ ζήλῳ ὑπὲρ τῆς ὀρθοδοξίας. Ἐποίμανε τὴν Ἐκκλησίαν ἐπ' ὀλίγον καιρόν, διότι κατὰ τὸ 1354 ὁ Ἰωάννης Παλαιολόγος κατέλαβε τὴν πρωτεύουσαν τοῦ κράτους, ὁ δὲ Φιλόθεος φοβηθεὶς ἀνεχώρησεν ἀπὸ τοῦ πατριαρχείου καὶ ἐκρύβη[638].

Ἐκ τῶν εὐαρίθμων πράξεων τῆς πρώτης τοῦ Φιλοθέου πατριαρχείας σημειωτέαι: ἡ κατά τινος ἐκ Θεσσαλονίκης ἐπωνυμουμένου Καππαδόκη γραφὴ, ὡς ἐπαγγελλομένου τὴν μαγικὴν τέχνην, καὶ ἡ κατὰ ἰούνιον τοῦ 1354 μετάθεσις Ἀλεξίου ἐπισκόπου Βλανδιμήρου, μαρτυρηθέντος καὶ συστηθέντος ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ῥωσσίας Θεογνώστου, καὶ ἐγκαθίδρυσις εἰς τὴν τοῦ Κιέβου καὶ πάσης Ῥωσσίας μητρόπολιν·

637. Acta, Α', 301, 306, 312, 322, 325, 326, 328, 330, 334 καὶ 335.

638 Κατακουζηνός· Oudini Comment, τόμ. Γ', στήλη 1049—1057. Δημητρακοπούλου Ὀρθόδ· Ἑλλὰς· σελ. 85—86.

πρὸς ἐγκαθίδρυσιν κανονικὴν ἀπέστειλεν ὁ Φιλόθεος τὸν σκευοφύλακα τοῦ βασιλικοῦ κλήρου καὶ καστρίνσιον τῆς Μ. Ἐκκλησίας Γεώργιον διάκονον τὸν Περδίκην· ἀλλὰ, ἐγκαθιδρύων μητροπολίτην Ῥωσσίας τὸν ἐκεῖθεν ἐπιβαλλόμενον Ἀλέξιον ὁ πατριάρχης Φιλόθεος παρατηρεῖ συντόνως· «διακρίναμεν τοῦτο γενέσθαι, πλὴν εἰς αὐτὸν καὶ μόνον τὸν κὺρ Ἀλέξιον, οὗ μὴν δὲ παραχωροῦμεν, οὐδὲ ἐνδιδόαμεν ὅλως ἕτερόν τινα εἰς τὸ ἑξῆς ἀπὸ τῆς Ῥωσσίας ὁρμώμενον ἀρχιερέα ἐκεῖσε γενέσθαι, ἀλλ' ἀπὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως[639]».

1355—1363 **145. ΚΑΛΛΙΣΤΟΣ Α' τὸ β'.**

Τοῦ πατριάρχου Φιλοθέου φυγόντος, ἐπανῆλθεν ὁ Κάλλιστος ἐκ Τενέδου καὶ κατέλαβε τὸν θρόνον, τὸ δεύτερον διοικήσας μέχρι περίπου τῶν μέσων τοῦ 1363, ὅτε ἀναλαβὼν ἀποστολήν τινα πρὸς Ἐλισάβετ τὴν σέρβαν ἡγεμονίδα, καὶ μεταβὰς εἰς Φερὰς τῆς Θεσσαλίας ἀπεβίωσεν ἐκεῖ.

Ἡ ἐκδεδομένη συλλογὴ τῶν πατριαρχικῶν ἐγγράφων γνωρίζει ἡμῖν ἱκανὰς τῆς δευτέρας τοῦ Καλλίστου πατριαρχείας πράξεις· ἡ μία τούτων ἀναφέρεται εἰς τὸ γυναικεῖον μοναστήριον τῆς Θεοτόκου Βαραγγιωτίσσης, κείμενον εἰς τὰ ὄπισθεν τοῦ ἱεροῦ βήματος τοῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας Σοφίας, ὅπερ ἔδωκε πρὸς βελτίωσιν καὶ προαγωγὴν εἰς τὸν ἐκ τῶν ἀνακτορικῶν θεραπόντων Ἀλέξιον Σοφιανόν· τέσσαρες ἀναφέρονται εἰς ἐνοριακὰ δίκαια: ἡ κατὰ ἀπρίλιον τοῦ 1357 χειροτονία μητροπολίτου Ῥόδου, μετὰ μακρὰν διακοπὴν, καθ' ἣν ἐνήργει τὰ ἀρχιερατικὰ δίκαια ὁ μητροπολίτης Κρήτης· ἡ κατὰ ἰούνιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους χορηγία τῷ μητροπολίτῃ Μεσημβρίας δύο χωρίων, ἅτινα ἐγχωρίως ἐκαλοῦντο Κοζίακον καὶ Ἔμμονα· ταῦτα τέως ἦν ἐπισκεπτόμενος ἀρ-

639. Acta, Α', 336, 348, 354.

χιερατικῶς ὁ μητροπολίτης Βάρνης, καίπερ αὐτῷ μὴ ἀνήκοντα· ἡ κατὰ μάϊον τοῦ 1359 ὑποταγὴ τῆς μητροπόλεως Οὐγκροβλαχίας τῷ οἰκουμενικῷ θρόνῳ, κατ' αἴτησιν τοῦ βοεβόδα Βλαχίας Ἀλεξάνδρου, προσκαλέσαντος μητροπολίτην τὸν Βιτζίνης Ὑάκινθον, ὃν ἐγκαθίδρυσε καὶ ὁ Κάλλιστος· ἡ κατὰ τὸ πρῶτον ἴσως ἢ δεύτερον ἔτος τῆς πατριαρχείας αὐτοῦ ἐπίδοσις τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Δέρκους (οὕτω) τῷ μητροπολίτῃ Βιζύης. Ἀπερχόμενος δὲ εἰς Σερβίαν τῷ τελευταίῳ τῆς πατριαρχείας ἔτει, προεβίβασε τὸν ἐπίσκοπον Πολυστύλου εἰς μητροπολίτην Χριστουπόλεως, ἀλλ' ἄνευ συνοδικῆς ψήφου. Σημειωτέον ὅτι ἐξέδωκεν ἀπόφασίν τινα ὁ πατριάρχης Κάλλιστος περὶ τῶν δικαίων τῶν Ἰβήρων καὶ Γραικῶν μοναχῶν τῆς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει Ἄθῳ μονῆς τῶν Ἰβήρων, καὶ τόμον συνοδικὸν κατὰ τῶν συνιστώντων συνοικέσια ἄνηβα, καθαιρέσας μὲν τοὺς τολμήσοντας πρᾶξαι τοῦτο κληρικούς, ἀφορισμῷ δὲ τοὺς λαϊκοὺς ὑποβάλλων· οὐδέτερον τῶν σπουδαιοτάτων τούτων ἐγγράφων φέρει σημείωσιν τοῦ χρόνου τῆς ἐκδόσεως, ὡς οὐδ' ἕτερόν τι, καθ' ὃ μανθάνομεν ὅτι ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει μονὴ τῶν Ὁδηγῶν ἦν μετόχιον τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου τῆς Ἀντιοχείας, ὡς εἶχον τοιαῦτα καὶ οἱ δύο ἄλλοι πατριάρχαι[640].

Κατὰ τὸν δεκέμβριον μῆνα τοῦ 1355 ἐξέδωκε διδασκαλίαν πρὸς τοὺς ἐν Τορνόβῳ τῆς Βουλγαρίας ἱερεῖς καὶ μοναχοὺς κακῶς βαπτίζοντας εἰς μίαν κατάδυσιν καὶ περιῤῥαντίζοντας, ἀντὶ δ' ἁγίου μύρου χρίοντας διὰ μύρου τῶν λειψάνων τοῦ ἁγίου Δημητρίου καὶ τοῦ ἁγίου Βαρβάρου[641]. Φαίνεται ὅτι αἱ ἐν Βουλγαρίᾳ ὀρθόδοξοι παροικίαι κατεσκεύαζον, ὡς καὶ ἡ ἐν Ῥωσσίᾳ ἐκκλησία, αὐταὶ τὸ ἅγιον Μῦρον[642].

640. Acta, Α' 353, 363, 367, 375, 379, 383 καὶ 397· βλ. πρὸς τούτοις Μ. Ι. Γεδεών Ἄθωνα· σελ. 174.

641. Acta, Α', σελ. 436—442.

642. Ἴδε τοῦ μετὰ χεῖρας βιβλίου σελ. 394, σημ. 337.

Ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Καλλίστου, τὸ δεύτερον κοσμοῦντος τὸν θρόνον, ἱδρύθησαν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει αἱ μοναὶ Παντοκράτορος, Σίμωνος Πέτρας, ἴσως δὲ καὶ Γρηγορίου[643]. Ἐπιτραπήτω μοι ν' ἀναγράψω κατὰ τὴν αὐτὴν χρονικὴν περίοδον τὴν ἵδρυσιν τῆς ἐν Μετεώροις μονῆς τῆς Μεταμορφώσεως, ἣν ᾠκοδόμησεν ὁ θεσσαλονικεὺς Ἀθανάσιος, συμβουλῇ τοῦ ἐπισκόπου Σερβίων Ἰακώβου[644]. Δυστυχῶς ἐπὶ τῆς δευτέρας τοῦ Καλλίστου πατριαρχείας ἐκάη ἡ ἐν Κύπρῳ σιβασμία μονὴ τῆς Θεοτόκου τοῦ Κύκκου, «καὶ πάντα τὰ σκεύη καὶ βιβλία διεῤῥάγησαν ὑπὸ τοῦ γενομένου πυρπολισμοῦ[645]».

Ἡ ἀνατολικὴ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία γεραίρει τὴν μνήμην τοῦ μακαρίου πατριάρχου Καλλίστου Α' τῇ 20 ἰουνίου.

Τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου χηρεύοντος ἦν δίκαιον ἵνα προσκληθῇ καὶ πάλιν ὁ Φιλόθεος· οὕτως ἔκρινεν ἡ σύνοδος· ἐπηυδόκει δὲ καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Ἰωάννης Παλαιολόγος, «συνήδει γὰρ αὐτῷ μὴ διὰ κακίαν ἀποστάντι τῆς ἀρχῆς, ἀλλ' ἑκόντι παραχωροῦντι, ἵνα μή, διὰ φιλονεικίαν, ταραχῆς πολλῆς καὶ ἀχοστασίας ἐμπλησθῇ ἡ Ἐκκλησία· δι' ἃ δὴ καὶ φιλίως εἶχε πρὸς αὐτὸν, καὶ γινομένῳ τε ἐν βασιλείοις ἡδέως

643. Μ. Ι. Γεδεών Ὁ Ἄθως· σελ. 183, 188, 191.

644. Ἀκολουθία τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Ἀθανασίου τοῦ ἐν Μετεώρῳ ἀσκήσαντος· παρὰ τοῦ λογιωτάτου κυρίου Ἰουστίνου τοῦ Δεκαδύο. Νῦν τύποις ἐκδοθεῖσα πρῶτον δι' ἐξόδων καὶ φιλοτίμου δαπάνης τοῦ εὐγενεστάτου ἄρχοντος κυρίου Δημάκη, υἱοῦ Χατζηαναγνώστου τοῦ οἰκονόμου, ἐκ κώμης Μαβρίλου, ἐπαρχίας τοῦ ἁγίου Νέων Πατρῶν κλπ. Ἐνετήσι, 1788· ἐκ σελίδων 39, εἰς 8ον.

645. Βίβλος περιέχουσα κανόνας μερικῶν τινῶν ἁγίων κλπ. Ἐνετήσι, 1756, σιλ. 48.

συνῆν καὶ συνωμίλει, καὶ αὐτὸς ἐν ᾗ κατώκει μονῇ γινόμενος συνδιενυκτέρευεν αὐτῷ». Ταῦτα γράφει ὁ Κατακουζηνός, ἐπαινῶν ὅτι κατὰ τὴν δευτέραν αὐτοῦ πατριαρχείαν ὁ Φιλόθεος ἐχειραγώγει τοὺς ὀρθοδόξους εἰς τὴν ὁδὸν τῆς εὐσεβείας, ἐρρύθμιζε τὰ ἤθη, καὶ διὰ τῶν συμβουλῶν καὶ τῆς διδασκαλίας ἐπανῆγεν αὐτοὺς εἰς τὴν ἐνάρετον ζωήν. Ἐκλεγεὶς τὸ δεύτερον πατριάρχης οἰκουμενικὸς τῇ 12 φεβρουαρίου 1364, καὶ τῇ 11 ὀκτωβρίου ἐγκαθιδρυθεὶς ἐν τῷ Πατριαρχείῳ, διῴκησε τὴν Ἐκκλησίαν μέχρι τοῦ 1376, ὅτε ἀπεβίωσεν[646].

Ἐκ τῶν πολλῶν συνοδικῶν ἀποφάσεων τοῦ πατριάρχου Φιλοθέου ἀναφέρονται τινὲς μὲν εἰς μοναστηριακὰ δίκαια, πλεῖσται δ' ὅμως εἰς ἐνοριακά. Ἐξ μοναστήρια γίνονται ἀντικείμενον συνοδικῶν πράξεων: τὸ μοναστήριον τοῦ ἁγίου Δημητρίου κτισθὲν ὑπὸ τοῦ Ἐλαφροῦ, ὅπερ ἔδωκεν ὁ πατριάρχης τῇ ἐν Ἁγίῳ Ὄρει μονῇ Λαύρᾳ μετόχιον, ὡς παράλιον ὄν, διότι ἡ Λαύρα εἶχε καὶ ἕτερον μετόχιον ἐν Κωνσταντινουπόλει, τὸ τῆς Θεοτόκου τῆς Ζωοδόχου[647]· τὰ ἐν Χίῳ πατριαρχικὰ μοναστήρια καὶ μονύδρια, δοθέντα κατὰ ἰανουάριον τοῦ 1365 εἰς τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ πατριαρχικοῦ ἐξάρχου Λαζάρου ἱερομονάχου καὶ ἡγουμένου τῆς μο-

646. Δοσιθέου Ἱεροσολύμων Τόμος Ἀγάπης· σελ. 43 πρόλγμ. Acta, Α', 448, Δημητρακοπούλου Ὀρθόδ. Ἑλλὰς· σελ. 86. Bandurii Annotat. Δοσιθέου περὶ τῶν ἐν Ἱεροσόλ. πατριαρχ. σελ. 874, ὅπου ἀναγινώσκω· «6885 ἔπαυσε τὸ μνημόσυνον Φιλοθέου τοῦ πατριάρχου». Εἰκάζω ὅτι τὸ ἔτος 6885 ἀναφέρεται εἰς τοὺς πρώτους μῆνας τῆς ΙΕ' ἰνδικτιῶνος· καὶ ἴσως ὁ Φιλόθεος ἔλιπε τὸν θρόνον κατὰ σεπτέμβριον ἢ ὀκτώβριον τοῦ 1376.

647. Εὐγενίου Ἡ Ζωοδόχος Πηγή· σελ. 70—76. Τὸ μετόχιον τῆς Θεοτόκου Ζωοδόχου αἰτήσας ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου τοῦ νεωτέρου κατὰ ἰανουάριον τοῦ 1329 ὁ πατριάρχης Ἡσαΐας, ἐφ' ὅρῳ ὅτι ἐὰν ἀποσυρθῇ τῆς πατριαρχείας αὐτὸς θέλει διαμένει, μετὰ θάνατον δ' αὐτοῦ ἔσται κτῆμα τῆς ἐν Ἄθῳ Λαύρας.

νῆς τοῦ ἁγίου Γεωργίου τοῦ Σαραπίωνος· τὸ ἐν Μιζηθρᾷ τῆς Πελοποννήσου μοναστήριον τοῦ Σωτῆρος, ἀνεγερθὲν ὑπὸ Μανουὴλ τοῦ Κατακουζηνοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Ἰωάννου, κηρυχθὲν τὸν ἰούνιον τοῦ 1365 πατριαρχικὸν σταυροπηγιακόν· τὸ ἐν Καρᾷ μονύδριον τοῦ τιμίου Σταυροῦ, κηρυχθὲν κατὰ ἰούλιον τοῦ 1366 ἀδούλωτον καὶ ἐλεύθερον· τὸ ἐν Μεσημβρίᾳ μοναστήριον τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Ἀκροπολίτου, παραχωρηθὲν πρὸς βελτίωσιν, ὡς ἀπολέσαν πάντα τὰ κτήματα διὰ τὰς κυρικὰς ἀνωμαλίας, τῷ ἱερομονάχῳ Μακαρίῳ κατ' ἀπρίλιον τοῦ 1369· καὶ τὸ τότε ἱδρυθὲν ἐν Μελενίκῳ ὑπὸ Καλλίστου Ἀγγελοκούδη μονύδριον τοῦ ἁγίου Νικολάου, πατριαρχικὸν κηρυχθὲν κατὰ μάϊον τοῦ 1374. Προσθετέον εἰς ταῦτα ὅτι κατὰ ἀπρίλιον τοῦ 1370 φαίνεται ὢν μετόχιον ἐν Κωνσταντινουπόλει τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου τῆς Ἀλεξανδρείας ὁ ναὸς τῆς ἁγίας Θεοδοσίας, ἴσως δὲ καὶ ὁ ναὸς τοῦ Εὐεργέτου[648]. Κατὰ ἀπρίλιον τοῦ 1368 ὁ πατριάρχης Φιλόθεος ὑπέτηξε τὸ Ἅγιον Ὄρος εἰς τὴν πνευματικὴν ἐπίσκεψιν τοῦ ἐπισκόπου Ἱερισσοῦ καὶ Ἁγίου Ὄρους[649].

Εἰκοσιπέντε περίπου πράξεις ἀναφέρονται εἰς ἐνοριακὰ δίκαια, ὧν εἰσιν ἀχρονολόγητοι ὀλίγαι τινές· αὗται δ' ἀφορῶσιν: εἰς τὴν μητρόπολιν τῶν Ἰωαννίνων λαβοῦσαν τότε τὴν τάξιν τοῦ μητροπολίτου Ναυπάκτου καὶ τὰς ἐπισκοπὰς Δρυινουπόλεως καὶ Βελλᾶς προσωρινῶς δὲ κατὰ μάϊον τοῦ 1365 καὶ τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Λευκάδος· τὸν ἐπίσκοπον Πολυστύλου λαβόντα λόγῳ ἐπιδόσεως τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Μαρωνείας· τὸν ἀρχιεπίσκοπον Μαρωνείας λαβόντα διὰ τὸν αὐτὸν λόγον τὴν νῆσον Θάσον· τὸν ἱερομόναχον Νεόφυτον ἐξαρχικῶς λαβόντα τὴν διοίκησιν τῶν μητροπόλεων

648. Acta, Α', 532, 455, 472, 486, 502 καὶ 570.
649. Μ. Γ. Γεδεών Ὁ Ἄθως· σελ. 119—122.

Ἀθηνῶν καὶ Εὐρίπου· τὸν μητροπολίτην Ἀγχιάλου καὶ Μεσημβρίας λαβόντα κατ' ἐπίδοσιν τὴν μητρόπολιν Βάρναν καί τινα περὶ αὐτὴν χωρία· τὸν μητροπολίτην Βιδύνης λαβόντα τὸ Τριαδίτζιν (τὴν Σόφιαν;)· καὶ τὸν μητροπολίτην Χριστουπόλεως λαβόντα τὴν νῆσον Θάσον. Ὡρισμένως δὲ γινώσκομεν πλείονα· δηλ· κατὰ τὸν ἰούνιον τοῦ 1355 τῷ μητροπολίτῃ Τραϊανουπόλεως ἐδόθη κατ' ἐπίδοσιν ἡ μητρόπολις Λακεδαιμονίας·—τὸν αὔγουστον τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐδόθη ἡ μητρόπολις Χριστουπόλεως τῷ ἐπισκόπῳ Πολυστύλου·—τὸν ἰούλιον τοῦ 1367 δίδοται τῷ ἀρχιεπισκόπῳ Λευκάδος ἡ μητρόπολις Ναυπάκτου·—τὸν ἰανουάριον τοῦ 1368 δίδοται τῷ μητροπολίτῃ Ἐφέσου ἡ μητρόπολις Πυργίου ὅπως ἐπισκέπτηται αὐτὴν, ἀλλ' ὡς μητρόπολιν, οὐχὶ δ' ὡς ἐπισκοπήν·—τὸν ὀκτώβριον τοῦ 1368 δίδοται τῷ μὲν μητροπολίτῃ Γοτθίας ἡ Χερσών, τῷ δὲ μητροπολίτῃ Περιθεωρίου ἡ Τένεδος, καὶ τῷ ἐπισκόπῳ Ἀμυκλείου πάντα τὰ ἐν Πελοποννήσῳ πατριαρχικὰ δίκαια·—τὸν αὔγουστον τοῦ 1369 δίδοται τῷ μητροπολίτῃ Πισσιδείας ἡ ἀρχιεπισκοπὴ Μισθείας καὶ τῷ μητροπολίτῃ Φιλαδελφείας, πολὺ μειωθείσης, ἡ μητρόπολις Σάρδεων·—τὸν ὀκτώβριον τοῦ 1369 τῷ μητροπολίτῃ Σταυρουπόλεως αἱ μητροπόλεις Ἀντιοχείας τῆς πρὸς Μαιάνδρῳ καὶ Μιλήτου·—τῇ 24 ἰουλίου 1370 δίδοται τῷ Βάρνης ἡ διοίκησις τῶν παρὰ τὴν μητρόπολιν ταύτην πατριαρχικῶν καστελλίων·—τὸν δὲ νοέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐχειροτονήθη καὶ δεύτερος ἀρχιερεὺς ἐν Οὐγκροβλαχίᾳ· ἐδόθη τῷ πρωτοθρόνῳ Καισαρείας ἡ μητρόπολις Ναζιανζοῦ, κατ' ἐπίδοσιν, καὶ ἡ προσωρινὴ ἐπίσκεψις τῶν μητροπόλεων Τυάνων καὶ Μωκισσοῦ ἐὰν συμβῇ ἵνα χηρεύσωσιν ἀρχιερέως· τῷ δὲ Κοτυαείου Φρυγίας αἱ μητροπόλεις Τυάνων, Ἱεραπόλεως καὶ Χωνῶν·—τὸν μάρτιον τοῦ 1371 δίδοται τῷ Ἀμασείας ἡ μητρόπολις Νεοκαισαρείας·—τὸν δὲ μάϊον τοῦ αὐτοῦ ἔτους τῷ μὲν μητροπολίτῃ Σερβῶν ὁ τόπος τοῦ Τραϊανουπόλεως, τῷ

δὲ Δράμας κατ' ἐπίδοσιν ἡ μητρόπολις Φιλίππων, καὶ τῷ μητροπολίτῃ Ἀθηνῶν αἱ μητροπόλεις Θηβῶν, Νέων Πατρῶν καὶ ἡ ἀρχιεπισκοπὴ τῆς Αἰγίνης·—τέλος τὸν αὔγουστον τοῦ αὐτοῦ ἔτους εἰς τὸν μητροπολίτην Σουγδαίας ἡ Ἰαλίτα (Γιάλτα ἴσως) καὶ τὰ ἐν Γοτθίᾳ πατριαρχικὰ δίκαια· τὸν δὲ σεπτέμβριον τίθεται τάξις εἰς τὴν ἀταξίαν τῶν ὑπὸ τὸν μητροπολίτην Λαρίσσης ἐπισκοπῶν, αἵτινες ἀριθμοῦνται κατὰ τὸ πατριαρχικὸν ἔγγραφον ἓξ καὶ δέκα: ἡ Δημητριάς, τὸ Φάρσαλον, ὁ Θυμακὸς, τὸ Ζητούρνιον, ἡ Ἕξερ, τὸ Λοιδορίκιον, ἡ Μουντινίτζα, ἡ Σταμὴ, (γρ. ἴσως Σταγοί), ἡ Τρίκη, ἡ Δομένικος, ἡ Κατρία, τὸ Γαρδίκιον, ἡ Περιστερὰ, τὸ Ῥαδοβίσδιον, ἡ Πατζουνὰ, καὶ ἡ Βέσαινα[633].

Σημειωτέον ὅτι ὁ ἀοίδιμος πατριάρχης Φιλόθεος ἐξέδωκεν «ἀνατροπὴν τῷ παρὰ τῷ Ἀρμενοπούλῳ ἀναγεγραμμένων ἀναθεματισμῶν[634]», πρᾶξιν συνοδικὴν κατὰ τὸν ἰανουάριον τοῦ 1365 «κατὰ τῶν ἀποσπώντων τὰ προσήκοντα ταῖς ἁγίαις τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαις κτήματά τε καὶ πράγματα, καὶ κατὰ τῶν λοιδορούντων τοῖς ἱερωτάτοις ἀρχιερεῦσι», καὶ ἑτέραν καθαιροῦσαν τὸν διάκονον Βασίλειον κατὰ μάϊον τοῦ 1366. Ὁ διάκονος οὗτος μνηστευθεὶς τῇ θυγατρὶ Παγκρατίου τινὸς ἱερέως, ἤθελε κατόπι ἵνα διαλύσῃ τὴν μνηστείαν, ἐναχθεὶς δὲ συνοδικῶς ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Καλλίστου προύβάλετο προφάσεις ἀλόγους ὅτι ἠρνοῦντο τὴν προῖκα οἱ γονεῖς τῆς μνηστῆς καὶ ὅτι αὕτη ἀπέβαλε τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς· οἱ γονεῖς ὡμολόγησαν ὅτι θέλει λάβει τὴν προῖκα σῶαν ὁ Βασίλειος· ὁ δὲ ἰατρὸς Χρυσοκόκκης ἐπὶ συνόδου κληθεὶς εἶπεν ὅτι αἱ τρίχες ἔπεσον ἐξ ἀμελείας· ἀλλὰ διὰ φαρμάκων, ἅτινα θέλει προμηθεύσει οὗτος, αἱ τρίχες

---

633. Acta, A', 465, 475, 493, 497, 500, 501, 509, 511, 528, 535, 536, 539, 551, 558, 564, 577, 587.

634. Σύνταγμα Ῥάλλη καὶ Ποτλῆ· τόμ. Ε', σελ. 127—130. Ἀκουροῖδι αὐτοῦ ὁ Φιλόθεος τοὺς ἐπὶ Κωνσταντίνου Πορφυρογεννήτου, Μανουὴλ

ἀναρύονται πάλιν· βεβαιωθεῖσα δ' ἡ σύνοδος ὅτι ἡ μνηστεία δι' ἱερολογίας ἐγένετο καὶ «ἀλλαγῆς ἐγκολπίων», ἐπειδὴ ὁ Βασίλειος ἦν ἀναγνώστης, ἐνέκρινεν ὅτι ἂν μὲν λάβῃ σύζυγον τὴν θυγατέρα τοῦ Παγκρατίου δύναται ἵνα χειροτονηθῇ καὶ διάκονος καὶ ἱερεύς, ἂν δ' ἑτέραν ἔσται καθαιρέσει ὑπεύθυνος· ὡς χειροτονηθεὶς λοιπόν, ἐνῷ ἔλαβεν σύζυγον οὐχὶ τὴν θυγατέρα τοῦ Παγκρατίου, καθηρέθη. Ἄξιον προσοχῆς ἐστιν ὅτι ὅτε κατὰ νοέμβριον τοῦ 1367 ἡ κυβέρνησις ἡ τότε παρασκευάζουσα διὰ τὸν στρατὸν κατοικίας ἐν τοῖς πέριξ τῆς πρωτευούσης ἐζήτησε καὶ τὰ χωρία τοῦ Οἰκονομείου (Οἰκονομιὸ) καὶ τοῦ Πασπαρᾶ ἀνήκοντα τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, ὁ πατριάρχης Φιλόθεος, καί τοι ἡ ἀρχὴ ὑπέσχετο ἵνα χορηγῇ τῇ ἐκκλησίᾳ «ἑτέραν πρόσοδον, ἴσην τοῖς κτήμασι τούτοις», ἠρνήθη ἵνα πραξῃ τοῦτο. Εἶπεν αὐτός· «Ἐγὼ οὐκ ἔχω ἄδειαν ἐκδοῦναί τινί τι τῶν τῆς Ἐκκλησίας κτημάτων, φύλαξ γάρ εἰμι τούτων· διὰ τοῦτο καὶ οὐ ποιήσω τοῦτο ποτέ»· εἶπον καὶ οἱ τῆς συνόδου ἀρχιερεῖς «ὡς ἀπὸ ἑνὸς στόματος» τὰ αὐτά: «μὴ δίδοσθαι τὰ τῆς Ἐκκλησίας κτήματά τινι τῶν δυνατῶν, μή τι γε καὶ βασιλεῖ· διὰ τοῦτο καὶ οὐδόλως ἀπολύομεν ταῦτα· εἰ δὲ βούλεται ὁ βασιλεὺς λαβεῖν αὐτὰ τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ ποιησάτω· ἡμεῖς ἀφ' ἑαυτῶν οὐδόλως ποιήσομεν τοῦτο, κἂν εἴ τι καὶ γένοιτο». Τὰ ἔγγραφα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης εἰσὶ κάτοπτρα τῶν ἠθῶν καὶ τῶν τάσεων καὶ τῆς κοινωνικῆς ἐκλύσεως, ἣν μάτην ἐζήτει ὁ Φιλόθεος ἵνα διορθώσῃ. Ὁ ἀναγινώσκων τὸ τῇ 12 μαΐου 1371 γράμμα συγκομίσει πλούσιον ἀμητὸν εἰδήσεων ἱστορικῶν καὶ συμπερασμάτων[652].

Κομνηνοῦ καὶ Μιχαὴλ Παλαιολόγου ἐκδοθέντας συνοδικοὺς τόμους κατὰ τῶν σκευωρησάντων πρὸ ἐναντίον τῶν υἱῶν καὶ διαδόχων αὐτῶν (βλ. τοῦ παρόντος βιβλίου σελ. 348, 367—368, 398).

652. Acta, A', 457, 484, 507, 544.

Καὶ ἐν τοσούτῳ ποικίλοι πειρασμοὶ ἐτάραττον τὴν Ἐκκλησίαν, ἀταξίαι δὲ ἐκράτουν ἐν ἀναστατώσει τὰς ἐπαρχίας τοῦ θρόνου. Σέρβοι καὶ Βούλγαροι τὰ ὅρια τῆς δικαιοδοσίας αὐτῶν ὑπερπηδῶντες προέβαινον εἰς χειροτονίας ἀκανονίστους. Οἱ Θεσσαλονικεῖς, χηρεύσαντος τοῦ κατ' αὐτοὺς μητροπολιτικοῦ θρόνου, κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 1374 διέκοψαν τὸ μνημόσυνον τοῦ πατριαρχικοῦ ὀνόματος· ἐφ' ᾧ ἔπεμψεν ὁ Φιλόθεος εἰς Θεσσαλονίκην τὸν δικαιοφύλακα καὶ διάκονον Γεώργιον Περδίκην καὶ τὸν μοναχὸν Μωσῆν Φακρασῆν. Σχεδὸν διετίαν πρὸ τῆς ἀκαταστασίας ταύτης μοναχός τις Τάγαρις τὸ ἐπώνυμον ἀνεστάτωσε τὴν ἐνορίαν τῆς μητροπόλεως Ἰκονίου, λέγων ἑαυτὸν ἀρχιερέα καὶ χειροτονῶν ἀρχιερεῖς, ἱερεῖς καὶ διακόνους· διὰ τοῦτο δ' ἀπέστειλεν ἐξάρχους τοὺς μητροπολίτας Καισαρείας καὶ Μωκισοῦ τῇ 20 νοεμβρίου 1370. Σημειωτέον ὅτι κατήργητε τὰ προνόμια τοῦ μητροπολίτου Χαλκηδόνος ὁ πατριάρχης Φιλόθεος καὶ κατέπαυσεν οὕτω τὴν ἀταξίαν καὶ σύγχυσιν, ἣν προὐξένουν ταῦτα τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀποφασίσας συνοδικῶς ἵνα μὴ χειροτονηθῇ εἰς τὸ ἑξῆς μητροπολίτης Χαλκηδόνος[653]. Καὶ ἡ ἀπόφασις ἴσχυσε μέχρι τοῦ 1389, ὁπότε μέλλομεν ν' ἀπαντήσωμεν αὖθις τὴν τοιαύτην ἀληθῶς οἰκτρὰν ὑπόθεσιν.

Πρὸς τὰς ἐν Ῥωσσίᾳ ὀρθοδόξους παροικίας ὁ Φιλόθεος ἐπεδείξατο φιλίαν ἀδελφικὴν καὶ αὐστηρότητα, διδάσκων τὰ καθήκοντα τῶν ποιμένων καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν τάξιν, ἐπανειλημμένως δ' ἔγραφε πρός τε τοὺς «ῥῆγας» καὶ πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς. Τὸν Ἰούλιον τοῦ 1370 αὐστηρῶς ἐπιτιμᾷ τῷ ἐπισκόπῳ Νοβογοροδίου διότι καὶ τὴν προσήκουσαν τιμὴν ἠρνεῖτο ν' ἀποδῷ τῷ προεξάρχοντι μητροπολίτῃ Κιέβου, καὶ εἰς τὸ φελώνιον αὐτοῦ ἐφόρει τέσσαρας σταυρούς,

---

653. βλ. τὰ περὶ Σερβίας ἔγγραφα ἐν τῇ συλλογῇ ταύτῃ· ἀνάγν. ἰδίᾳ εἰς τὰ Acta, A', 537, 564, 566. B' 434.

τοῦθ' ὅπερ τὸ πατριαρχεῖον ἐπέτρεψε προσωπικῶς εἰς μόνον τοῦ προτοῦ ἐπίσκοπον Νοβογροδίου. Καὶ τῶν εὐσεβῶν ῥώσσων ἡ πρὸς τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως εὐλάβεια πολλῶν ἐπαίνων ἐστιν ἀξία. Λαμπρὸν τεκμήριον υἱικῆς ἀφοσιώσεως πρὸς τὸν Φιλόθεον καὶ τιμῆς ἐς ἀεὶ θέλει μένει τὸ γράμμα Καζιμήρου τοῦ κράλη Λεχίας καὶ Μικρᾶς Ῥωσσίας. Γράφει, φαίνεται, πρὸ τοῦ μαΐου τοῦ 1371· «Καὶ νῦν, ἅγιε πάτερ—λέγει—πατριάρχα τῶν οἰκουμενικῶν Συνόδων, ζητοῦμεν παρα σοῦ τοῦ ἡμετέρου ἀρχιερέως[654], ἵνα ἐγένετο ἡ εὐλογία σας ἐπάνω τοῦ ἀνθρώπου τούτου· χειροτονήσατε μητροπολίτην τὸν Ἀντώνιον, ἵνα μὴ ὁ νόμος χαωθῇ τῶν ῥώσσων». Ἐγκαθιδρύει δ' ὁ Φιλόθεος τὸν Ἀντώνιον μητροπολίτην Γαλίτζης καὶ ὑποτάττει συνοδικῶς τῇ μητροπόλει ταύτῃ τὰς ἐπισκοπὰς Χόλμην, Τούροβον, Περεμούσκλην καὶ Βολοδίμειρον· ταῦτα τὸν μαΐον τοῦ ἔτους 1371. Ἄξια μελέτης εἰσὶ πάντα τὰ πατριαρχικὰ γράμματα[655].

Ἄγνωστος ἡ τύχη τῶν συνεννοήσεων, εἰς ἃς ἔδωκεν ἀφορμὴν ὁ πάπας Ῥώμης Οὐρβανὸς Ε' περὶ τῆς ἑνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν ἀνατολικῆς καὶ δυτικῆς. Οἱ πατριάρχαι Ἀλεξανδρείας καὶ Ἱεροσολύμων ὄντες ἐν Κωνσταντινουπόλει τότε συναπεφάσισαν ἵνα συγκροτηθῇ σύνοδος οἰκουμενικὴ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ πρὸς εὐκρίνειαν τοῦ δόγματος καὶ ἔγραψαν τοῖς ὑπ' αὐτοὺς μητροπολίταις ὅπως ἔλθωσιν, ὁ δὲ Φιλόθεος ἐκάλει εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸν Ἀντιοχείας καὶ τὸν Ἀχριδῶν καὶ πάσης Βουλγαρίας[656].

Ὁ πατριάρχης Φιλόθεος ὥρισε ἵνα γεραίρηται τῇ Β' κυ-

654. δηλ. τὸν ἡμέτερον ἀρχιερέα.
655. Acta, A', 546, 548, 522, 577, 578 καὶ 582.
656. Acta, A', 594.

ριακῇ τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς ἡ μνήμη Γρηγορίου Θεσσαλονίκης τοῦ Παλαμᾶ[657].

1376—1379. **147. ΜΑΚΑΡΙΟΣ τὸ α'.**

Ὀλίγα περὶ τῆς πρώτης τοῦ Μακαρίου πατριαρχείας εἰσὶν ἡμῖν γνωστά, ἀγνοεῖται δ' ἀκριβῶς καὶ τῆς ἐκλογῆς ὁ χρόνος, ὃν δυνατὸν ἵνα τάξωμεν μετὰ τὰ μέσα τοῦ 1376, ἴσως δὲ καὶ κατὰ τὸ τέλος αὐτοῦ· διῴκησε τὴν Ἐκκλησίαν ἔτη δύο «ἀνέγκλητος ὢν ἑκάστῳ τῶν ἐν αὐτῇ λίαν καὶ ἀνεπίληπτος». Μητροπολίτης Σεβαστείας ὤν, καὶ κατὰ τὸ 1370 ἀπερχόμενος ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἰς Ἀμάσειαν, ἔλαβεν ἐντολὴν παρὰ τῆς συνόδου ἵνα χειροτονήσῃ ἀληθῶς ἐπίσκοπον Λιμνίων Ἰωσήφ τινα, ὃν ὁ ταραξίας ψευδεπίσκοπος Τάγαρις ἦν χειροτονήσας δῆθεν ἐπίσκοπον. Τῷ 1378 ἀφαιρεθείσης τῆς ἀρχῆς ἀπὸ τοῦ Ἀνδρονίκου Παλαιολόγου, ἐξεθρονίσθη ὁ Μακάριος, οἱ δὲ πολέμιοι τοῦ τῷ Ἀνδρονίκῳ φίλα φρονοῦντος ἱεράρχου τούτου ἤρξαντο ἵνα ξυλεύωνται τὴν πεσοῦσαν δρῦν· «ἐπίφθονον γὰρ χρῆμα τὸ τῆς ἀρχῆς—γράφεται ἐν τῇ ἀθωώσει αὐτοῦ—καὶ πολλοὺς τῷ ἄρχοντι πολλαχόθεν ἐπεγείρει τοὺς κατηγόρους, τοῦ τῆς ἀρχῆς αὐτῷ πνεύματος ἀντιπνεύσαντος καὶ τοῦ τῆς εὐδαιμονίας κύματος ἀντικρούσαντος». Σύνοδος ἐκ δέκα καὶ ἓξ ἀρχιερέων ἐν τῇ Ἁγίᾳ Σοφίᾳ συναθροισθέντων καθήρεσε τὸν Μακάριον, προσκληθέντα καὶ μὴ προσελθόντα, καθὸ μὴ ἐπιτραπέντος αὐτῷ ἵνα προσέλθῃ ὡς ἀρχιερεύς, καὶ ὁ Μακάριος ἠφυλακίσθη, ἐλευθερωθεὶς μετ' ἄλλην πάλιν πολιτικὴν μεταβολήν. Πιθανῶς ἡ πρώτη πατριαρχεία τοῦ Μακαρίου μετατεθέντος ἀπὸ τῆς Σεβαστείας διήρκεσεν ἀπὸ τοῦ

657. Αὐτὸς ὁ Φιλόθεος ἔγραψε καὶ τὴν κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ψαλλομένην ἀκολουθίαν· Ondini Comment. τόμ. Γ', στήλη 1037—1038.

τέλους τοῦ 1376 μέχρι τέλους τοῦ 1378. Τρεῖς ἀποφάσεις αὐτοῦ γινώσκομεν· ὅτι ἔγραψε πρὸς τὸν ἐπίσκοπον τῆς Ἀγαθοπόλεως ἐπιτιμητικὴν ἐπιστολὴν ἵνα μὴ ζητήσῃ ἵνα καταστήσῃ τὴν ἐπισκοπὴν αὐτοῦ μητρόπολιν, ἀλλὰ ἵνα μένῃ αὕτη ἐπισκοπὴ μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, μεθ' ὃ ἔμελλε ἵνα δοθῇ πρὸς ἰδίαν ἀνάπαυσιν τῷ μητροπολίτῃ Ἀδριανουπόλεως, ὅστις ἔβλεπεν, ἕνεκα καιρικῶν περιστάσεων, τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ μειουμένην· καὶ ὅτι ἐπεκύρωσε τὸν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος προβιβασμὸν τῆς ἐπισκοπῆς Κερνίτζης ἐν Πελοποννήσῳ εἰς μητρόπολιν· τρίτον δ' ὅτι ἔδωκεν εἰς τὸν μητροπολίτην Χερσῶνος, μὴ καλῶς ἐρευνήσας τὰ ἐνοριακὰ δίκαια, τὴν Ἔλισσον, τέως ὑποκειμένην τῇ μητροπόλει Σουγδαίας καὶ Φούλλων[638].

1380—1388. 148. ΝΕΙΛΟΣ.

Κατὰ τὰ πορίσματα, ἅτινα συνάγει τις μελετῶν τὰ ἔγγραφα καὶ τὴν ἱστορίαν τῶν χρόνων ἐκείνων, ἀπὸ τοῦ Φιλοθέου μέχρι τοῦ Μακαρίου βραχύχρονός τις ἐμεσολάβησε τοῦ θρόνου χηρεία, καθὼς καὶ ἀπὸ τῆς τοῦ Μακαρίου παύσεως ἄχρι τῆς ἐκλογῆς τοῦ Νείλου· διότι ὁ Μακάριος ἐπαύθη κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἐν τέλει τοῦ 1378, μετὰ διετῆ διοίκησιν· ἀλλ' ὁ Νεῖλος ἐξελέγη βραδέως. Τῷ 1379 κατὰ μῆνα σεπτέμβριον καθαιρεῖται ὁ Ἰκονίου συνοδικῶς, προεδρεύοντος Θεοφάνους τοῦ Νικαίας, ὡς εἰκάζω, τὴν δὲ

638. Bandurii Annotationes· Acta, B', 40, 43, 65, 129, 142—146. Ὁ ψευδώνυμος Μαθᾶς καὶ ἐν αὐτῇ τῇ δευτέρᾳ ἐκδόσει τοῦ καταλόγου αὐτοῦ μίαν ἀναφέρει τοῦ Μακαρίου πατριαρχείαν, καὶ γράφει «1375. Μακάριος. Τοῦτον δὲ πατριαρχεύσαντα ἔτη δύο, μῆνας 7, καὶ ἡμέρας 15, καὶ ἀποθανόντα, 1378, διαδέχεται Νεῖλος» !! Ταῦτα δ' ἔγραφεν ὁ μακαρίτης Ζαχαρίας Μαθᾶς δέκα καὶ πλέον ἔτη κατόπι τῆς ἐκδόσεως τῆς ἀτόμου συλλογῆς τῶν καθηγητῶν Miklosich καὶ Müller.

καθαίρεσιν ἐπικυροῖ σημείωμά τι τοῦ πατριάρχου Νείλου ἐκδεδομένον κατὰ τὸν ἰούνιον τοῦ 1380. Ἐν αὐτῷ γράφεται περὶ τῆς τοῦ Ἰκονίου καθαιρέσεως· «ταῦτα ἐγένοντο ἔτι τῆς Ἐκκλησίας χηρευούσης, τοῦ δὲ παναγιωτάτου ἡμῶν δεσπότου τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου εὐδοκίᾳ Θεοῦ ἀνελθόντος τὸν θρόνον συνόδου συγκροτηθείσης[659]» κλπ. Ἐπιτραπήτω μοι ἵνα ὁρίσω τὴν τοῦ Νείλου πατριαρχείαν ἐκτεινομένην ἀπὸ τοῦ ἰουνίου 1379 μέχρι τέλους τοῦ 1388.

Τῶν ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Νείλου τοῦ ἐπωνυμουμένου Κεραμέως πράξεών εἰσιν ἱκαναὶ γνωσταί, ὧν ἀναφέρονται εἰς μοναστηριακὰ δίκαια πέντε: ἡ κατὰ μάρτιον τοῦ 1381 δοθεῖσα προνομία τῷ ἡγουμένῳ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει βασιλικῆς καὶ πατριαρχικῆς μονῆς Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ, τῆς ἐπιλεγομένης Εὐλογημένης Πέτρας ὅπως ἔν τε ταῖς συνοδικαῖς συνελεύσεσι καὶ ἐν ταῖς πατριαρχικαῖς κατὰ τὴν Ἁγίαν Σοφίαν λειτουργίαις τάττηται τρίτος τῇ τάξει, πρώτου μὲν ὄντος τοῦ ἡγουμένου τῆς μονῆς τοῦ Στουδίου, δευτέρου δὲ τοῦ τῆς μονῆς τῶν Μαγγάνων· ἡ κατὰ μάρτιον τοῦ 1383, χωρίζουσα τὴν διοίκησιν τῶν ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Ἀθανασίου ἱδρυθέντων ἐν Κωνσταντινουπόλει δύο μοναστηρίων, καὶ μερίζουσα καὶ τὰ κτήματα, τοῦ τῶν ἀνδρῶν μοναστηρίου λαβόντος διπλασίαν ἧς ἔλαβε ποσότητος ἡ γυναικεία μονή· ἡ κατὰ αὔγουστον τοῦ 1385, δι' ἧς τὸ ὑπὸ τοῦ «μαρκέση Ἀσθλάνη» ἀνεγερθὲν ἐν τῷ Καρᾷ μονύδριον τοῦ ἁγίου Γεωργίου καθίσταται πατριαρχικόν· ἡ κατὰ ὀκτώβριον τοῦ 1389 περὶ τῶν κτημάτων τῆς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει μονῆς Κουτλουμουσίου, καὶ ἀχρονολόγητος πρᾶξις χορηγοῦσα τῷ μητροπολίτῃ τῆς Μεσημβρίας ἐφ' ὃ-

659. Acta, B', 6.

ρῳ ζωῆς τὰ αὐτόσε πατριαρχικὰ μοναστήρια τὸ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ τοῦ Ἀκροπολίτου, τὸ τῆς Ἐλεούσης, τὸ τῆς Ἁγιοσορειτίσσης καὶ τὸ τοῦ Ἁγίου Βλασίου[660].

Εἴκοσι καὶ τρεῖς πράξεις ῥυθμίζουσιν ἐνοριακὰ δίκαια, ὧν ἄνευ χρονολογίας ἀναφέρονται τέσσαρες, καὶ διὰ τούτων εἰς μὲν τὸν μητροπολίτην Βάρνης λαβόντα τὸν μητρόπολιν τῆς Νικαίας, ἔρημον ἤδη οὖσαν, δίδοται κατὰ λόγον ἐπιδόσεως ἡ τῆς Προύσης· εἰς δὲ τὸν Σμύρνης ἐξαρχικῶς ἡ πατριαρχικὴ μονὴ Κρίτζους, καὶ εἰς τὸν πρεσβύτερον Μιχαὴλ ἔξαρχον τὰ ἐν τῇ πόλει Φιλαδελφείᾳ πατριαρχικὰ δίκαια· ἡ τετάρτη πρᾶξις παρεβίβασεν εἰς τὸν τόπον τῆς μητροπόλεως Κλαυδιουπόλεως, ἀφανισθείσης, τὴν ἐπισκοπὴν Ποντοηρακλείας, γενομένην μητρόπολιν. Ὡρισμένως εἰσὶ γνωσταὶ αἱ λοιπαὶ πράξεις: Κατὰ ἰούνιον τοῦ 1380 ἀναγνωρίζει τὴν Κερνίτζην μητρόπολιν, ἀλλὰ τὸν μάρτιον τοῦ ἐπιόντος ἔτους 1381, τὸν μὲν μητροπολίτην αὐτῆς μετέθηκεν εἰς Ἰωάννινα, τὴν δὲ μητρόπολιν ταύτην ὑπέταξεν ὡς ἐπισκοπὴν τῇ μητροπόλει Παλαιῶν Πατρῶν. Τὸν ἰούνιον τοῦ 1381 αἰτήσει τοῦ βουλγάρου βασιλέως Ἰωάννου ἐχειροτόνησε μητροπολίτην Βιδύνης τὸν ὑπ' αὐτοῦ σταλέντα Κασιανόν· ὁ πατριάρχης ἐν τῷ ἐπὶ τούτῳ γράμματι ἐπαινεῖ τὸν βούλγαρον ἄρχοντα ὅτι «τῇ οἰκείᾳ φρονήσει καὶ παιδεύσει καὶ τῷ χρηστῷ τρόπῳ πολλὴν καὶ μεγάλην τρέφει πρός τε τὸν Θεὸν πίστιν καὶ τὴν μεγάλην καὶ ἁγιωτάτην τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαν, τὴν κοινὴν τῶν ἁπανταχοῦ τῆς οἰκουμένης χριστιανῶν δόξαν καὶ τὸ καύχημα καὶ βίζαν τῆς εὐσεβείας καὶ πηγήν». Κατὰ σεπτέμβριον τοῦ 1882 ἀποραίνεται ὅτι ἡ ἐπισκοπὴ Ἔλισσος ὑπόκειται τῷ μητροπολίτῃ Σουγδαίας· τὸν νοέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐχορήγησε τὰ ἐν Προύσῃ καὶ πάσῃ τῇ ἐνορίᾳ αὐτῆς πατριαρχικὰ δίκαια εἰς

660. Acta, B', 21, 37, 70, 80. Langlois Mont Athos· σελ. 66.

τὸν πρωσαέα Ἀναστάσιον Κάλλιστον. Κατὰ τὸν αὔγουστον τοῦ 1384 ἔδωκε τῷ μητροπολίτῃ Λαοδικείας ἐξαρχικῶς τὰς Χώνας, τὸ Κοτυάειον, τὴν Κόλιδαν καὶ τὸ Κουλᾶ (Κολόην ἴσως, σήμ. Κοῦλα). Κατὰ δὲ τὸν ὀκτώβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἐπειδὴ ὁ μητροπολίτης Ἀμασείας ἀδύνατον ἦν ἵνα μεταβῇ εἰς Ἀμάσειαν, ἐδόθη ἡ μητρόπολις αὕτη πρὸς ἐπίσκεψιν πνευματικὴν τῷ ἐπισκόπῳ Λιμνίων, ὀφείλοντι ἵνα μνημονεύῃ ἐν ταῖς ἱερουργίαις τοῦ ὀνόματος τοῦ μητροπολίτου Ἀμασείας. Τὸν μάρτιον τοῦ 1385 ἐδόθησαν ἐξαρχικῶς εἰς τὸν μητροπολίτην Φιλαδελφείας αἱ μητροπόλεις Ἱεραπόλεως καὶ Συνάδων τῆς Φρυγίας, τὸν ἰούνιον δὲ τοῦ αὐτοῦ ἔτους εἰς τὸν μητροπολίτην Γαγγρῶν ἡ μητρόπολις Ἀγκύρας. Τῷ 1886 κατὰ μάρτιον ἐδόθη τῷ μητροπολίτῃ Γοτθίας ἐξαρχικῶς εἰς διοίκησιν ἡ πατριαρχικὴ χώρα Γαλίτας, τῷ δὲ τῆς Κορίνθου μὴ δυναμένῳ συντηρηθῆναι ἡ μητρόπολις Χριστιανουπόλεως καὶ τὰ κατὰ τὴν Πελοπόννησον πατριαρχικὰ δίκαια, καὶ κατὰ τὸν δεκέμβριον τῷ μητροπολίτῃ Προύσης τὸ Κοτυάειον. Κατὰ τὸ ἔτος 1387 πλείονες πράξεις ἐγένοντο· τὸν ἰανουάριον ἀπέστειλεν ὁ πατριάρχης Νεῖλος εἰς Χίον πρὸς πνευματικὴν ἐπίσκεψιν τῶν ἐκεῖ χριστιανῶν τὸν ἱερομόναχον Ἱερεμίαν, διότι τοιαύτη μεταξὺ τοῦ πατριάρχου Φιλοθέου καὶ τῶν Χίων ὑπῆρχε σύμβασις, ἀδυνάτου ὄντος τότε τῆς χειροτονίας μητροπολίτου· ἐνῷ δ' εὑρίσκετο πατριαρχικὸς ἔξαρχος εἰς Χίον, οἱ χῖοι ἀπέπεμψαν αὐτόν· κατὰ τὸν αὐτὸν μῆνα φιλαδέλφως ἔκρινεν ἵνα ὁ Μυρέων μητροπολίτης κρατῶν ἐπιδόσεως λόγῳ τὰς μητροπόλεις Ῥόδου καὶ Κῶ καὶ τὰς χώρας Φοίνικα, Βαθὺν Ποταμὸν, Ὁρικαντὴν καὶ Στενὸν παραδῷ τῷ πενομένῳ μητροπολίτῃ Πέργης καὶ Ἀτταλείας ἢ ταύτας τὰς χώρας, ἢ τὴν Κῶν καὶ τὴν Ῥόδον· τὸν ἰούλιον ἔδωκε τῷ μητροπολίτῃ Ἀμάστριδος τὴν μητρόπολιν Ποντοηρακλείας· τὸν σεπτέμβριον ἔδωκε τῷ Ἐφέσου ὡς ἐπισκοπὰς τὰς μητροπόλεις Πυργίου καὶ Περγάμου καὶ τὰς ἐπισκοπὰς

τοῦ Σμύρνης νέαν Φώκαιαν καὶ Κλαζομενάς· τέλος τὸν νοέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους εἰς τὸν μητροπολίτην Σταυροπόλεως τὴν Ῥόδον καὶ τὴν Κῶν, ἐὰν θελήσῃ ἵνα παραχωρήσῃ ταύτας λόγῳ φιλαδελφείας ὁ λόγῳ ἐπιδόσεως ἤδη κατέχων μητροπολίτης Μυρέων[661].

Ὁ πατριάρχης Νεῖλος αὐστηρῶς ὢν ζηλωτὴς τῆς δόξης τῆς Ἐκκλησίας, ἧς προίστατο, ἐφήρμοζε τοὺς ἱεροὺς κανόνας ἐπὶ τῶν παρεκτρεπομένων κληρικῶν, εἰ μετ' αὐστηρὰν ἐξέτασιν ἐφαίνοντο πταίσαντες· ἀλλὰ πρὸς τὸν μητροπολίτην Θεσσαλονίκης εἶχεν ἀφορμὰς, ὡς φαίνεται, δυσαρεσκείας· τῷ 1382 κατὰ ἰούλιον ὁ Θεσσαλονίκης Ἰσίδωρος ἔγραψε μεμψιμοιρῶν πρὸς τὸν πατριάρχην ὅτι ἐδίκασεν ὑποθέσεις ἐνοριακῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ μονῶν καὶ ὅτι ἱερεύς τις ἀργὸς ὑπὸ τοῦ Ἰσιδώρου γενόμενος ἔκκλησιν ἐποιήσατο πρὸς τὸν Νεῖλον: ὅστις ἔγραψε τῷ Θεσσαλονίκης ἐπιτιμῶν· «περὶ τῶν μοναστηρίων γράφει ἡ ἱερότης σου ὅτι εἴπερ πράττει καὶ ὁ πατριάρχης ἐν τοῖς ὑπὸ σὲ, τίς ἐστιν ἡ διαφορὰ τῶν πατριαρχικῶν μοναστηρίων καὶ τῶν τοῦ μητροπολίτου· καὶ ἔστιν ἡ διαφορὰ, ὅτι σὺ μὲν οὐδόλως μετέχεις ἐν τοῖς πατριαρχικοῖς οὐδένα λόγον εἰπεῖν, ἐγὼ δὲ μετέχω καὶ εἰς τὰ σά, ὥστε κρίνειν καὶ ἀνακρίνειν καὶ καταχρίνειν καὶ ἀθωοῦν» καὶ ἔκλεις τὸ γράμμα προστιθείς· «εἰρήνευε μετὰ τοῦ πατριάρχου, . . . τὸ δὲ δοκεῖν εἶναι σκάνδαλον μέσον τοῦ Θεσσαλονίκης καὶ τοῦ πατριάρχου καὶ ἁπρεπὲς ἔνι καὶ εἰς σκάνδαλον τῶν πολλῶν ἀφορᾷ». Μετὰ δὲ τίκτει ὁ Θεσσαλονίκης Ἰσίδωρος «ἐν τοσαύτῃ συγχύσει πραγμάτων καὶ ταραχῇ καὶ μεγίστῳ κλύδωνι, ὅτε οἱ χριστιανοὶ τὸν περὶ ψυχῆς κίν-

661. Acta, B', 9, 23, 25, 28, 44, 47, 66, 74, 76, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 96, 402, 403, 406, 408. Σύνταγμα Ῥάλλη καὶ Ποτλῆ· σόμ. Ε', σελ. 499.

Ο ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΙΩΣΗΦ Β: Ο ΑΠΟ ΕΦΕΣΟΥ

(Anselmi Bandurii Imperium Orientale).

Μ.Ι.ΓΕΔΕΩΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧ. ΠΙΝΑΚΕΣ

δυνον » ἔτρεχον, ἀρεὶς τὴν μητρόπολιν ἀνεχώρησε, καὶ προτρεπόμενος εἰς ἐπάνοδον, ἐπειδὴ ἀπειθὴς εἰς τὴν φωνὴν ἐδείκνυτο τῆς Ἐκκλησίας, καθῃρέθη κατὰ σεπτέμβριον τοῦ 1384· φαίνεται δ' ὅμως ὅτι ἐλθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἔτυχε συγγνώμης, διότι Ἰσίδωρος Θεσσαλονίκης ὑπογράφεται ἔν τινι συνοδικῷ πρακτικῷ σημειοῦντι χρόνον ἐκδόσεως τὴν 29 μαΐου τοῦ 1387, εἰ μὴ ἕτερος ὁμώνυμος τῷ καθαιρεθέντι ἐχειροτονήθη. Τιμωρηθείσης τῆς τοῦ Θεσσαλονίκης ἀτασθαλίας, ὁμοίαν ὑπέστη ποινὴν ὁ μητροπολίτης Ἰκονίου, κατὰ μαΐον τοῦ 1385, ἀργὸς γενόμενος, ἕως ἂν ἐλθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν δικασθῇ καὶ καθαιρεθῇ συνοδικῶς καὶ κανονικῶς, διότι ἀπερχόμενος εἰς τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ ἀπέβη καὶ ἔμενεν εἰς Ἀττάλειαν ἱερουργῶν καὶ χειροτονῶν ἄνευ πατριαρχικῆς ἀδείας. Περίεργά εἰσι τὰ κατὰ τὸν δυστυχῆ μητροπολίτην Σερρῶν, αἰχμαλωτισθέντα τῷ 1383 καὶ δόντα μὲν ἐγγυητὰς ἀλλὰ περιερχόμενον ἀπὸ πολλοῦ πρὸς ἄθροισιν ἐλεημοσυνῶν, ὅπως αὐτός τε ἀπαλλαγῇ καὶ τοὺς ἐγγυητὰς ἀπαλλάξῃ τοῦ βάρους· ὁ πατριάρχης Νεῖλος, μαθὼν ὅτι αἰτιάματά τινα ὑπῆρχον ἐναντίον τοῦ Σερρῶν, ἐποιήσατο κατὰ μαΐον τοῦ 1387 συνοδικῶς ἐξέτασιν αὐτῶν, ἐξ ἧς ἐγνώσθη ὅτι δυσμενῶς πρὸς αὐτὸν ἔχων ὁ πατριάρχης Μακάριος, ὅτε διετέλει μητροπολίτης τῆς Σεβαστείας καὶ μέλος ἦν τῆς συνόδου, ἀντέστη μετὰ δύο μητροπολιτῶν εἰς τὴν χειροτονίαν αὐτοῦ, καὶ πατριάρχης ἐκλεγεὶς ἐπηρέαζεν αὐτὸν, γράφων πρὸς τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς ἄρχοντας τῶν Σερρῶν ἵνα διώξωσι γυμνὸν μεθ' ὕβρεων καὶ πληγῶν τὸν μητροπολίτην αὐτῶν ὃν προσκαλῶν εἰς Κωνσταντινούπολιν ὠνόμαζεν ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς οὐχὶ μητροπολίτην, καθὼς ἔδει, ἀλλὰ «προϊστάμενον τῆς ἐκκλησίας Σερρῶν κὺρ Ματθαῖον Φακρισῆν» ὅθεν προσκαλούμενος ἀνέβαλλεν, ἤδη δὲ προσελθὼν καὶ δικασθεὶς ἠθωώθη συνοδικῶς. Ὁ πατριάρχης Νεῖλος ὁ Κεραμεὺς προΐστησε καὶ τῆς ἐν Ῥωσσίᾳ Ἐκκλησίας, ἀποστείλας τὸν ἀρχιεπίσκο-

πον Σουσδάλεως Διονύσιον ἵνα παραινέσῃ καὶ διδάξῃ τοὺς ἀπὸ τῆς κανονικῆς πνευματικῆς αὐτῶν ἀρχῆς ἀποστατήσαντας ὀρθοδόξους τῆς χώρας Μεγάλου Νοβογρατίου, νομίζοντας δ' αἱρετικῇ γνώμῃ αἱρετικοὺς πάντας τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ ἱερεῖς ὡς ἐπὶ χρήμασι χειροτονηθέντας, αἱρετικοὺς δὲ καὶ πάντας τοὺς ὑπ' αὐτῶν εὐλογουμένους· τούτοις ἐπιστείλας καὶ γράμμα πατρικῶς ὁ Νεῖλος ἐνουθέτει τὰ δέοντα. Συνετέλει πρὸς τούτοις εἰς συνδιαλλαγὴν τῶν Παλαιολόγων Ἰωάννου καὶ Ἀνδρονίκου κατὰ μάϊον τοῦ 1381, ἐφ' ᾧ καὶ γράμμα παραινετικὸν ἄξιον ἀναγνώσεως ἐξεδίδου συγχρόνως, καὶ ἀπέλυε κανονικὴν διάταξιν περὶ ἀντιμινσίων· «ἐπεὶ στρατηγοὶ πολλάκις, ἢ βασιλεῖς αὐτοί, ἀπέρχονται εἰς ταξείδια, καὶ εἰς τόπους, ἔνθα οὐκ ἔστι θεῖος ναός· ἀλλὰ καὶ εὐλαβεῖς τινες ἱερωμένοι ἐξέρχονται τῶν ἰδίων πόλεων ἢ τοῦ μοναστηρίου, καὶ ἀπέρχονται δι' ἔρωτα ἡσυχίας τε καὶ ἀναχωρήσεως εἰς ἔρημον τόπον . . . . . διὰ ταύτας τὰς αἰτίας, ἐπεὶ ἔχουσιν ἀνάγκην οὗτοι ἁγιάζεσθαι καὶ κανωνεῖν, εὕρομεν ἐκδεδομένον παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων τῶν θείων καὶ ἱερῶν συνόδων ὅτι δέδοται αὐτοῖς ἢ διὰ σανίδος ἢ διὰ πανίου ἱερὰ τράπεζα καθιερωμένη, καὶ τιθέασιν αὐτὴν οἱ λαβόντες ἐν ἰδίῳ τινὶ τόπῳ ἐκκεκομένῳ καὶ περιωρισμένῳ ἢ διὰ τοίχου ἐντὸς οἰκίας, ἢ διὰ πανίου, καὶ ἱερουργοῦσιν ἐν αὐτῷ· καὶ ἔχει ἄδειαν καὶ ἐξουσίαν καὶ πατριάρχης τοῦτο ποιῆσαι, καὶ μητροπολίτης ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐπαρχίᾳ καὶ ἐπίσκοπος· ἔχει δὲ ἡ ἱερὰ Τράπεζα δηλονότι ἐκείνη καὶ πρόθεσιν ἀπὸ τοῦ ἀριστεροῦ μέρους, ὀλίγον τι μικρότερον τῆς ἱερᾶς Τραπέζης. Τέλος τὸν νοέμβριον τοῦ 1387 χειροτονήσας τὸν ἱερομόναχον Ματθαῖον μητροπολίτην Κυζίκου δίδωσιν αὐτῷ ὅπως νέμηται τὰς προσόδους τῶν ἐν Ὀρτακίῳ (Ἀρτάκῃ) μοναστηρίων τῆς Θεοτόκου τῆς Ἀχειροποιήτου καὶ τοῦ ἁγίου Γεωργίου· καὶ κατὰ λόγον ἐπιδόσεως τὴν μητρόπολιν Χαλκηδόνος καὶ τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐνορίαν καὶ τὸν ναὸν τῆς ἁγίας Εὐφημίας (τίνα τῶν ἐν

Κωνσταντινουπόλει ;) μετόχιον τῆς μητροπόλεως Χαλκηδόνος ὄντα.[662].

Τῷ 1384 ἀπόπειρα προσεγγίσεως τῶν Ἐκκλησιῶν ἀνατολικῆς καὶ δυτικῆς ὑπὸ τοῦ πάπα Οὐρβανοῦ ΣΤ' γενομένη ἄγνωστον οἷον ἔσχεν ἀποτέλεσμα· ἀλλ' ὁ Νεῖλος ἔγραφε βεβαιῶν εἰς τὸν πάπαν ὅτι «μόνον ἐὰν γένηται ἡ ἕνωσις καθὼς πρέπει ὁμολογοῦμεν ὅτι πρῶτον σὲ ἔχομεν κατὰ τοὺς κανόνας τῶν ἁγίων πατέρων»· ταῦτα ἐγράφοντο κατὰ σεπτέμβριον τοῦ 1384[663].

Ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Νείλου, τῷ 1380 ἢ 1385 ἱδρύθη ἐν Ἁγίῳ Ὄρει ἡ μονὴ τοῦ Διονυσίου[664].

Χρήσιμόν ἐστιν ἡμῖν ἵνα γινώσκωμεν ὅτι ἐν τῷ πρὸς τὸν Οὐρβανὸν ΣΤ' γράμματι αὐτοῦ ὁ Νεῖλος διεβεβαίου τὸν πάπαν, ἐναντίον τῶν ἐν τῇ Δύσει διαδιδομένων, ὅτι ἡ ἐν Ἀνατολῇ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία μετέχει ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τῶν σουλτάνων «πάσης ἐλευθερίας ὥστε καὶ γράμματα δέχεσθαι, καὶ ἀντιγράφειν, καὶ ἐπιστέλλειν, καὶ χειροτονεῖν, καὶ πέμπειν ἐπισκόπους ὅπου βουλόμεθα, καὶ πράττειν ἀκωλύτως τὰ ἐκκλησιαστικά». Τοιαύτης ἐπιεικοῦς ἀνεξιθρησκείας κῆρυξ ἐστὶν ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία πέντε ὅλων ἑκατονταετηρίδων[665].

---

662. Acta, B', 26, 31, 39, 77, 85, 89, 99 καὶ 108. Σύνταγμα Κανόνων· τόμ. Ε', σελ. 141 -142. Ἐπίτηδες ἡ περικοπὴ παρατίθεται περὶ τῶν ἀντιμινσίων ὡς ὁρίζουσα πῶς καὶ κατά τινας περιστάσεις γίνεται λειτουργία διὰ ἀντιμινσίου.

663. Acta, B', 86.

664. Μ. Ἰ. Γεδεών Ὁ Ἄθως· σελ. 181.

665. Τὸ γράμμα πρὸς τὸν πάπαν Οὐρβανὸν ΣΤ' ἐκδεδομένον ὑπὸ Ἄλτερ ἐν τέλει τοῦ Χρονικοῦ τοῦ Φραντζῆ τῷ 1791 ἀνέκδοτον νομίσας ὁ Σοφιανὸς Κ. Οἰκονόμος ἐξέδωκεν ἐν τοῖς τῶν Ἀμφιλοχίων τοῦ Φωτίου προλεγομένοις (σελ. κθ'), μετὰ μικρὸν δὲ διώρθωσε τὸ ἀκούσιον παράπτωμα· βλ. Σοφιανὸν Οἰκονόμου Βίον Γρηγορίου Ἐρηνουπόλεως καὶ Βατοπεδίου· ἐν Ἀθήναις 1860, σελ. 72.

1389—1390. 149. ΑΝΤΩΝΙΟΣ Δ' τὸ α'.

Κατὰ τὸν ἰανουάριον τοῦ 1389 ψηφίζεται πατριάρχης οἰκουμενικὸς ὁ ἱερομόναχος Ἀντώνιος, διοικήσας τὴν Ἐκκλησίαν ἡμιόλιον ἔτους μέχρι τοῦ μηνὸς ἰουλίου δηλ. τοῦ ἔτους 1390, ὅτε ἀπεσύρθη.

Ὁ πατριάρχης Ἀντώνιος ἐνέκρινε κατὰ φεβρουάριον τοῦ 1389 ἵνα μένῃ τεταγμένη ὑπὸ τὸν Ἀδριανουπόλεως ἡ ἐπισκοπὴ Ἀγαθοπόλεως, ποιμαινομένη ὑπ' αὐτοῦ, ἕως ἂν εἰς τὴν προτέραν ἐπανέλθῃ κατάστασιν ἡ Ἀδριανούπολις. Τὸν ἀπρίλιον τοῦ 1389, αὐτοκρατορικῇ συγκατανεύσει, κατήργησε τὰ προνόμια τοῦ μητροπολίτου Χαλκηδόνος. Τὸν ἰούλιον τοῦ 1389 ἔδωκεν εἰς τὸν μητροπολίτην τῆς ἐν Ῥωσσίᾳ Σουσδάλεως τὰ κάστρα Νοβογραδίου καὶ Γοροδετζίου, συμφώνως προηγουμένῃ ἐγκρίσει τοῦ πατριάρχου Νείλου[666].

1390—1391. 147. ΜΑΚΑΡΙΟΣ τὸ δ'.

Τῇ 30 ἰουλίου διεδέξατο τὸν Ἀντώνιον Δ' ὁ Μακάριος, τὸ δεύτερον κοσμήσας τὸν θρόνον ἔτος ἕν. Κατὰ αὔγουστον τοῦ 1390 σύνοδος ἀρχιερέων δώδεκα διέῤῥηξε τὴν πρὸ ἑνδεκα ἐτῶν γραφεῖσαν καταδίκην τοῦ Μακαρίου, προεδρευομένη δ' ὑπὸ τοῦ Ἡρακλείας Ἰωσὴφ ἐπανήγαγεν αὐτὸν εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον, ἀποφασίσασα καὶ περὶ τοῦ Ἀντωνίου ὅπως στερηθῇ μὲν τῆς πατριαρχικῆς ἀρχῆς ἐνόσῳ ζῇ ὁ Μακάριος, τηρῇ δὲ τὴν ἱερωσύνην αὐτοῦ. Ἄγνωστον εἴπερ ἀπέθανεν ὁ Μακάριος ἢ παρητήσατο τὸν θρόνον, καὶ πότε ἀκριβῶς· τὸν αὔγουστον τοῦ 1391 ὑπογράφεται ἐν συνοδικαῖς πράξεσιν ὁ Ἀντώνιος.

666. Acta, B', 129, 131, 137.

Εὐάριθμοι τῶν ἀποφάσεων αὐτοῦ εἰσι γνωσταί: ἡ τῇ 31 αὐγούστου 1390, ἡμέρᾳ τετάρτῃ, γενομένη κύρωσις τῆς καταργήσεως τῶν τοῦ Χαλκηδόνος προνομίων, ὁρισθέντος ὅτι ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει ναὸς τῆς ἁγίας Εὐφημίας ἔσται τοὐντεῦθεν ὑπὸ τὴν κυριότητα τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου· ἡ τῷ μητροπολίτῃ Μεσημβρίας ἐπίδοσις τῶν αὐτόθι πατριαρχικῶν μοναστηρίων, καὶ ἡ τῷ οἰκονόμῳ Τραπεζοῦντος Θεοδώρῳ Παναρέτῳ παραχώρησις τῶν ἐν Τραπεζοῦντι πατριαρχικῶν δικαίων καὶ ἡ οἰκονομία τῶν ἐκκλησιῶν Νεοκαισαρείας, Κολωνίας, Κελτζηνῆς, Ἀλανίας καὶ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Σταυρουπόλεως[667].

1391—1397. 149. ΑΝΤΩΝΙΟΣ Δ' τὸ β'.

Πρὸ τοῦ μηνὸς αὐγούστου τοῦ 1394 κληθεὶς τὸ δεύτε-

667. Acta, B', 147, 152, 154. Τὰ προνόμια ταῦτα τοῦ μητροπολίτου Χαλκηδόνος καλόν ἐστιν ἵνα γένωνται θέμα μελέτης, ὡς καὶ τὰ τῶν λοιπῶν προνομιούχων μητροπολιτῶν· ἀγνοῶ ἂν εὑρίσκηται περὶ τούτων εἴδησίς τις ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμὸν 139 χαρτίνῳ χειρογράφῳ τεύχει τῆς βιβλιθήκης τῆς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει μονῆς Μεγίστης Λαύρας, ὅπερ περιέγραψεν ἐν τῇ «Ἐκκλησιαστ. Ἀληθείᾳ» (οὐχὶ τῇ πρώτῃ καὶ παντὶ φιλίστορι χρησιμωτάτῃ περιοδῳ, ἀλλ' ἐν τῇ πομπωδῶς ἐπαγγελθείσῃ δεύτερα περιόδῳ) τῇ 31 δεκεμβρίου 1886, σελ. 168—172, ὁ φιλόπονος καὶ φίλος μοναχὸς Ἀλέξανδρος Εὐμορφόπουλος. Ἐν τῷ τεύχει τούτῳ περιέχονται, κατόπιν ἐπιστολῆς (φύλλ. 35—36) Νικολάου μητροπολίτου Ἀδριανουπόλεως πρὸς Λέοντα Χαλκηδόνος μητροπολίτην, αὐτοῦ τοῦ Λέοντος 1) πρὸς τὸν Ἀδριανουπόλεως Νικόλαον· 2) πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, ὡς ἔοικε· 3) πρὸς τὸν πενθερὸν τῆς δεσποίνης· καὶ 4) ἄλλη τις ἐπιστολή, μεθ' ἃς συνακτέινονται (φύλλ. 42—47) «Χρήσεις τῶν ἁγίων Πατέρων, ἃς παρήγαγεν Ἰσαάκιος Σεβαστοκράτωρ, ἐξ' ὧν ἐλέγχονται τὰ ἐν τῇ ἐπιστολῇ τοῦ ἀπὸ Χαλκηδόνος σφάλματα· πρῶτον μὲν τὸ ὅτι συμπροσκυνεῖται τῷ ἐν ταῖς εἰκονικαῖς ὕλαις ἱστορημένῳ σωματικῷ χαρακτῆρι Χριστοῦ ὁ Πατὴρ καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα». Ἔργον καλὸν ἤθελε πράξει ὁ φίλος μοναχὸς εἴπερ ἐξέβαλε μεταγράψας ἀκριβῶς ἀπὸ τοῦ κώδηκος τὰ τοῦ Χαλκηδόνος Λέοντος γράμματα.

ρον οἰκουμενικὸς πατριάρχης ὁ ἐπὶ μικρὸν ἐρησυχήσας Ἀντώνιος Δ' ἐποίμανε τὸ χριστώνυμον ποίμνιον ἔτη ἓξ, μέχρι τοῦ μαΐου τοῦ 1397, ὅτε ἀπεβίωσε.

Τῶν ἐπὶ τῆς δευτέρας πατριαρχείας τοῦ Ἀντωνίου Δ' πράξεων πολλὴν ἡμῖν τὴν σπουδαιότητα δεικνύουσιν αἱ εἰς τὰς σχέσεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως πρὸς τὰς λοιπὰς ὀρθοδόξους ἐκκλησίας ἀφορῶσαι. Κατὰ σεπτέμβριον τοῦ 1392, τοῦ τῶν Βουλγάρων ἄρχοντος ἐπιμένοντος ὅπως ὁ πατριάρχης χειροτονήσῃ μητροπολίτην Βιδύνης τὸν ἐκεῖθεν ἀποστελλόμενον Ἰωάσαφ, χειροτονεῖ τοῦτον ὁ Ἀντώνιος· ὁ βούλγαρος ἄρχων πρὸ χρόνων ζητῶν τὴν τοῦ Κασσιανοῦ κανονικὴν χειροτονίαν ἔγραφεν ὅτι *ἐκ τῆς Μ. Ἐκκλησίας ἤθελεν ἔχειν καὶ τὸν ἁγιασμὸν καὶ τὴν χειροτονίαν*, «*ὅπου καὶ πρότερον ὑπέκειτο ἡ τοιαύτη μητρόπολις, καὶ οὐ παρ' ἑτέρας ἐκκλησίας, ἁρπακτικῶς ταύτην λαβοῦσης, καὶ νόθοις ὀνείμασι σεμνυνομένης*». Ἀπὸ τοῦ 1394 μανθάνων τὴν ἐκκλησίαν τῆς Ῥωσσοβλαχίας ταραττομένην ἕνεκα τῆς ἐπιπηδήσεως τῶν «ψευματένων ἐπισκόπων» Ἰωσὴφ καὶ Μελετίου, διωχθέντος, ὡς εἰκάζει τις, τοῦ γνησίου μητροπολίτου Μαυροβλαχίας καὶ ἀπελθόντος εἰς Τόρνοβον, ὅπου ἐπέτρεψεν αὐτῷ ὁ πατριάρχης ἀκωλύτως ἵνα ἐκτελῇ τὰ τῇ ἀρχιερωσύνῃ ἀνήκοντα, ἀπέστειλεν ἔξαρχον τῇ 15 σεπτεμβρίου 1395 τὸν μητροπολίτην Μιτυλήνης καὶ μετὰ διετίαν τὸν ἀρχιεπίσκοπον Βηθλεέμ. Φαίνεται δ' ὅτι συγχρόνως ὥμωσαν οἱ χριστιανοὶ τοῦ μεγάλου Νογρατίου ἐν Ῥωσσίᾳ ἵνα μὴ κρίνωνται πλέον παρὰ τῷ μητροπολίτῃ Κιέβου, οὗ ἕνεκεν ἀφώρισεν αὐτοὺς οὗτος, προσκληθέντας εἰς τὴν Μ. Ἐκκλησίαν ὁ πατριάρχης Ἀντώνιος, βλέπων ὅτι οὗτοι ἠπείλουν ἵνα προσέλθωσιν εἰς τὴν λατινικὴν πίστιν ἐὰν μὴ τύχωσι συγχωρήσεως, ἔγραψε συμβουλεύων καὶ παραινῶν, εἰδοποιῶν δ' ὅτι ἡ ποινὴ αὕτη ἐπεβάλλετο ὑπὸ τῶν ἱερῶν Κανόνων καὶ προ-

τρεπόμενος ἵνα ζητήσωσι τὴν συγγνώμην τοῦ μητροπολίτου αὐτῶν[668].

Εἰς τὰς κανονικὰς διατάξεις τῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως πατριαρχῶν δυνατὸν ἵνα τάξῃ τις τὰς ἀναφερομένας εἰς τὴν δίκην τοῦ ἐπισκόπου Μεθώνης Τρύφωνος Μανδυλᾶ, κατηγορηθέντος ὑπὸ δύο ἱερομονάχων τῆς ἐνορίας αὐτοῦ. Ὁ πατριάρχης Ἀντώνιος, μὴ θέλων ἵνα ἐπιληρθῇ τῆς ὑποθέσεως ταύτης ἀνηκούστης εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ μητροπολίτου Παλαιῶν Πατρῶν, ἐπειδὴ ὁ μητροπολίτης οὗτος ἐστερεῖτο τοῦ πρὸς δίκην ἀρχιερέως ἀπαιτουμένου ἀριθμοῦ τῶν ἐπισκόπων, ἤτοι δώδεκα, ἐνετείλατο κατὰ σεπτέμβριον τοῦ 1393 τοῖς μητροπολίταις Μονεμβασίας, Παλαιῶν Πατρῶν καὶ Λακεδαιμονίας ὅπως μετὰ τῶν ὑπ' αὐτοὺς ἐπισκόπων ἀνακρίνωσι τὴν ὑπόθεσιν· οὗτοι κατεψηφίσαντο τοῦ Μεθώνης Τρύφωνος ἀργίαν, ἀλλ' ἐπειδὴ προέβησαν ἐπέκεινα τῆς ἐντολῆς αὐτῶν, ὁ Ἀντώνιος Δ' τῇ ὀγδόῃ δεκεμβρίου 1394 ἀπήλλαξεν αὐτὸν τῆς ἀργίας ἐὰν «ἐντὸς ἐνιαυτοῦ σπουδάσῃ τὰ κατ' αὐτοῦ λαληθέντα ἀποδύσασθαι»[669].

Τὰς σχέσεις αὐτοῦ πρὸς τὰς λοιπὰς ἐκκλησίας καὶ πρὸς τοὺς σουλτάνους, οἵτινες ἦταν κάτοχοι χωρῶν ἀνατολικῶν, δεικνύουσι τὰ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατριάρχου τῆς Ἀλεξανδρείας· διότι ἀποθανόντος τούτου, ὁ σουλτάνος τῆς Αἰγύπτου ἐπεθύμει ἵνα χειροτονηθῇ πατριάρχης πάσης γῆς Αἰγύπτου κληρικὸς ἐκ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει· ἐπειδὴ δὲ τὸ τοιοῦτον εἶχε μαθὼν ὁ Ἀντώνιος ἀπὸ στόματος τρίτου, ἔπεμψε γραφὴν τῷ πατριάρχῃ τῆς Ἁγίας Πόλεως, ὅπως ἀπελθὼν εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἐξετάσῃ ἐὰν οὕτως ἔχωσι τὰ ἀκουσθέντα[670].

Στερεῖται χρονολογίας τὸ ἔγγραφον, ὅπερ ὑπέβαλε τῇ

668. Acta, B'. 461. 477—197, 223, 241—245, 256 καὶ 278.
669. Acta, B', 175, 231 καὶ 233.
670. Acta, B', 273.

συνόδῳ ὁ ταραξίας ψευδεπίσκοπος Τάγαρις, ἢ μᾶλλον τὸ ἐπὶ τούτῳ συνοδικὸν ὑπόμνημα· κατ' αὐτό, ὁ Τάγαρις ἦν υἱὸς εὐγενῶν καὶ εὐσεβῶν γονέων, οἵτινες ἐνύμφευσαν αὐτὸν δεκαπενταετῆ, ἀλλ' αὐτὸς βλέπων τὴν σύζυγον μὴ συμφρονοῦσαν αὐτῷ, κατέλιπε, καὶ ἐλθὼν εἰς Παλαιστίνην ἐγένετο μοναχός, εἰκόνα δέ τινα θαυματουργὸν εὑρὼν εἶχε, φαίνεται, πόρον ζωῆς· ταύτην ὅμως ἀφεῖλεν αὐτὸν ὁ ἱερομόναχος Δωρόθεος, ἐπίτροπος μείνας τοῦ πατριάρχου Καλλίστου κατὰ τὴν εἰς Φερὰς ἀποδημίαν, διὸ ὁ Τάγαρις ἐπαναζεύξας εἰς Παλαιστίνην καὶ προσελθὼν τῷ πατριάρχῃ τῶν Ἱεροσολύμων Λαζάρῳ καὶ παρ' αὐτοῦ ἀγαπηθείς, ἐχειροτονήθη διάκονος· καταδιωχθεὶς ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Δωροθέου ἐπιδημήσαντος εἰς Ἱεροσόλυμα προσῆλθε τῷ πατριάρχῃ Μιχαὴλ Ἀντιοχείας, καὶ παρ' αὐτοῦ χειροτονηθεὶς ἱερεύς, ἔξαρχος ἀποκατέστη τῶν τῷ θρόνῳ τούτῳ προσηκουσῶν ἐνοριῶν, ἐπέτρεπε χειροτονίας ἀκανονίστους ἐπὶ χρήμασι, καὶ πᾶν ἀθέμιτον ἐτόλμα· ἀπελθὼν δ' ἐξ Ἀντιοχείας ἐκήρυττεν ἑαυτὸν ἐπίσκοπον, ἀχειροτόνητος ὤν, καὶ τότε, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ἐχειροτόνει καὶ ἐπισκόπους καὶ ἱερεῖς, ἕως οὗ παρὰ τοῦ πατριάρχου τῆς Ἀντιοχείας ἀπεσταλὴ ὁ τῶν ὑπ' αὐτὸν μητροπολιτῶν πρωτόθρονος Τύρου καὶ Σιδῶνος καὶ ἐχειροτόνησεν αὐτὸν ἐπίσκοπον Ταυρεζίου· ζητούμενος ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Φιλοθέου ἵνα μεταδῷ εἰς Κωνσταντινούπολιν, τὴν κανονικὴν ὅμως ποινὴν φοβούμενος, ἀπῆλθεν εἰς Ῥώμην, ἔνθα ὁ πάπας ἀνέδειξεν αὐτὸν πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως, προσελθόντα τῇ δυτικῇ βλασφημίᾳ. Μεταμεληθεὶς ἐξῃτήσατο τὴν συγγνώμην τοῦ πατριάρχου Ἀντωνίου, ὅστις, κατ' ἀρχὴν δεξάμενος, καὶ εἰς σύνοδον συγκαλέσας ἤκουσε τὴν ἐξομολόγησιν τοῦ Ταγάριως, ἀλλ' ἄγνωστον τί ἀπεφάσισεν [671].

671. Acta, B', 224—230. Τόσον αὐτὴ, καθὼς καὶ τὸ προηγούμενον γράμμα περὶ τοῦ πατριάρχου τῆς Ἀλεξανδρείας εἰσὶν ἄνευ χρονολογίας·

Ὀλίγαι πράξεις ἀναφέρονται εἰς ἐνοριακὰ δίκαια, εἰσὶ δ' αὗται· κατὰ μάρτιον τοῦ 1393 εἰς τὸν μητροπολίτην Ἀθηνῶν δίδονται κατ' ἐπίδοσιν ἡ μητρόπολις Νέων Πατρῶν καὶ αἱ Θῆβαι· τὸν φεβρουάριον τοῦ 1394 δίδονται τῷ Κορίνθου ἡ μητρόπολις Χριστιανουπόλεως, καὶ τὸν σεπτέμβριον τὰ ἐν Πελοποννήσῳ πατριαρχικὰ δίκαια καὶ πρὸς τούτοις ἡ μητρόπολις Κερκύρας καὶ ἡ ἐπισκοπὴ Λευκάδος, ἐὰν μὴ κατέχῃ ταύτας ὁ μητροπολίτης Ἰωαννίνων· κατὰ μάιον ἔτι τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἐχορήγησεν ὁ Ἀντώνιος ἐξαρχικῶς τῷ μητροπολίτῃ Φιλαδελφείας πάντα τὰ ἐν Φιλαδελφείᾳ πατριαρχικὰ δίκαια, «ἤγουν τὸ Κουλᾶ, τὴν Κόλιδαν καὶ τὰ Σύναδα», καὶ κατὰ νοέμβριον τὴν Σινᾶ, πρότερον ἐπισκοπὴν τοῦ Ἱεραπόλεως οὖσαν, τῇ δὲ 26 ἰουνίου ἐξαρχικῶς τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Κίου εἰς τὸν πρεσβύτερον καὶ χαρτοφύλακα τῆς Κίου Γεώργιον· τὸν ὀκτώβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους εἰς τὸν ἱερομόναχον καὶ πνευματικὸν Ἀθανάσιον τὰ περὶ τὸ Ἅγιον Ὄρος καὶ τὴν μητρόπολιν Σερρῶν πατριαρχικὰ δίκαια. Κατὰ τὸ 1395 τρεῖς ἐξαρχικαὶ τοιαῦται παραχωρήσεις εἰσὶ γνωσταί: ἡ κατὰ φεβρουάριον τῷ μητροπολίτῃ τῆς Αἴνου καὶ προέδρῳ Δράμας ἐπίδοσις τῆς ἐνορίας Φιλίππων, ἡ κατὰ ἀπρίλιον ἐπίδοσις τῆς μητροπόλεως Χριστουπόλεως τῷ ἐπισκόπῳ Ἐλευθεροπόλεως, καὶ ἡ κατὰ αὔγουστον παράδοσις τῶν περὶ τὴν Χαζαρίαν πατριαρχικῶν δικαίων, ἤγουν Ἰαλίτας καὶ λοιπῶν, τῷ ἱερομονάχῳ Ματθαίῳ. Κυριώτερόν ἐστι ἵνα γινώσκωμεν ὅτι κατὰ τὸν ἰανουάριον τοῦ 1397 ἡ πατριαρχικὴ ἐξαρχία Ἴμβρος προεβιβάσθη εἰς μητρόπολιν, ὁ δ' αὐτοκράτωρ ἐχορήγησε κτήματά τινα πρὸς συντήρησιν τοῦ μητροπολίτου, ὅστις ἦν ὁ

ἢ τοιαύτη, δ' ἐλλείψει, ἄτοπα πολλὰ συνεπαγομένη τότε, ἐθεραπεύθη ἀπὸ τῆς 12 ἰουνίου 1394, συμφωνησάντων τοῦ τε πατριάρχου καὶ τοῦ αὐτοκράτορος ὅπως ἐν τοῖς ἐγγράφοις, ἅτινα ἀπέλυε τὸ Πατριαρχεῖον, ὑποστρωννύηται ἡ ἡμέρα τοῦ μηνὸς καὶ τὸ ἔτος. Acta, B', 214,215.

τότε χειροτονηθεὶς ἐκ τῶν ἱερέων τοῦ βασιλικοῦ κλήρου Γεώργιος· κατὰ τὸν μάρτιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἠνώθησαν αἱ μητροπόλεις Ἀτταλείας καὶ Σίδης· τότε ὡσαύτως ἐνεκρίθη ἵν' ἀφαιρεθῶσιν ἀπὸ τῆς Μονεμβασίας καὶ ἵνα δοθῶσι τῷ Κορίνθου, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ τηνικαῦτα μητροπολίτου Μονεμβασίας Ἀκακίου, αἱ ἐπισκοπαὶ Μάνης καὶ Ζεμενᾶς. Ἄνευ σημειώσεως τοῦ χρόνου τῆς γραφῆς φέρονται αἱ πράξεις περὶ τῆς τῷ μὲν μητροπολίτῃ Σταυρουπόλεως ἐπιδόσεως τῆς Ῥόδου, Κῶ καὶ τῶν Κυκλάδων, τῷ δὲ ἱερομονάχῳ Ἀθανασίῳ τῆς Κίου[672].

Ὀκτὼ πράξεις εἰσί μοι γνωσταὶ εἰς μοναστηριακὰ δίκαια ἀναφερόμεναι: ἡ κατὰ αὔγουστον τοῦ 1391 δίκαια πατριαρχικὰ χορηγοῦσα τῇ κατὰ τὸν τόπον Μαραμόρεσο μονῇ τοῦ Ταξιάρχου Μιχαήλ· τὸ κατὰ ἰανουάριον τοῦ 1394 πρὸς τὸν ἐν Θεσσαλονίκῃ μένοντα μητροπολίτην Χαλκηδόνος ἐκδοθὲν ἐξαρχικὸν ἔνταλμα περὶ ὑποθέσεως ἀφορώσης εἰς τὴν αὐτόθι μονὴν Ἀκαπνίου· ἡ κατὰ μάϊον τοῦ αὐτοῦ ἔτους χορήγησις τοῦ ἐν Ξάνθῃ προσκυνήματος τοῦ ἁγίου Γεωργίου τῷ πρωτονοταρίῳ Χριστουπόλεως· τέσσαρες ἐξεδόθησαν κατὰ τὸ 1395, καθ' ἃς τὸν μὲν μάϊον, αἱ ἐν Μαυροβλαχίᾳ μοναὶ Παναγίας καὶ ἁγίου Δημητρίου γίνονται πατριαρχικαί· τὸν ἰούνιον ἡ ἐν Ἁγίῳ Ὄρει μονὴ τοῦ Κουτλουμουσίου· καὶ τὸν ὀκτώβριον ἡ ἐν Μιτυλήνῃ μονὴ τῶν Ὁσίων Πατέρων κηρύσσεται ὑποκειμένη τῷ μητροπολίτῃ· ἀπὸ δὲ συγχρόνου γράμματος μανθάνομεν ὅτι μνημόσυνον τοῦ ἀποθανόντος αὐθέντου Σερβίας Κωνσταντίνου ἐτελεῖτο

672. Acta, B', 465, 497, 203, 206, 209, 210, 213, 221, 223, 234, 235, 249, 272, 276 καὶ 287. Στρεψώσις τις γράφει· «ἐτιμήθησαν παρὰ τοῦ ἐν βασιλεῦσιν ἀοιδίμου κυροῦ Μανουὴλ τοῦ Παλαιολόγου εἰς ἀρχιεπισκοπὰς καὶ ἡ Ἦμβρος καὶ ἡ Θάσος»· φαίνεται λοιπὸν ὅτι καὶ ὁ τῆς Θάσου πολιοῦχος ἐγένετο ἐπὶ τῆς διωτέρας πατριαρχείας τοῦ Ἀντωνίου Δ'. Σύνταγμα Ράλλη καὶ Ποτλῆ· τόμ. Ε', σελ. 496, στιχ. 4.

κατ' ἔτος καὶ τρεῖς καθ' ἑβδομάδα λειτουργίαι ὑπὲρ ἀναπαύσεως αὐτοῦ ἐν τῇ μονῇ τοῦ προδρόμου καὶ βαπτιστοῦ Ἰωάννου τῆς Πέτρας, ὧν ἡ κατὰ πέμπτην ἐν τῷ καθολικῷ ναῷ τῆς μονῆς· τέλος τὸν φεβρουάριον τοῦ 1396 ἀπέλυσεν ὁ πατριάρχης Ἀντώνιος γραφὴν περὶ τῶν κτημάτων τῆς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει μονῆς τοῦ Παντοκράτορος. Προστεθείσθω δ' ἐνταῦθα ὅτι ἐπὶ τῆς πρώτης αὐτοῦ πατριαρχείας, «ὁ Οὐγκροβλαχίας Γαμάθεος φορέσας τὸ μέγα σχῆμα ἐν ἀσθενείᾳ, ὑγιαίνων τὸν νοῦν συνεχωρήθη νὰ ἔχῃ τὴν ἀρχιερωσύνην ὡς πρότερον, διότι διεκρίθη ἀπὸ τὴν σύνοδον ὅτι ὁ κανὼν περὶ κοσμικῶν ἀρχιερέων δοκεῖ παύεσθαι μεταχωρούντων εἰς τὸ μοναδικὸν σχῆμα κτλ. ἀνάγνωθι Ἰσίδωρον Γλαβᾶν τὸν Θεσσαλονίκης μητροπολίτην». Ταῦτα γράφει ὁ Μελέτιος Ἀθηνῶν. Ἀλλαχοῦ ὁ μὲν Οὐγκροβλαχίας ὀνομάζεται Ἄνθιμος, ὡς καὶ πράγματι ἐκαλεῖτο, σημειοῦται δὲ φορέσας τὸ μέγα σχῆμα τῶν μοναχῶν τῇ 15 φεβρουαρίου 1329, σύγχρονος γενόμενος Ἰσιδώρου Γλαβᾶ τοῦ μητροπολίτου Θεσσαλονίκης[673]

Κατὰ τὸν ὀκτώβριον τοῦ 1392 ἀφῆρεσεν ὁ Ἀντώνιος Δ' ἀπὸ τοῦ ἐπισκόπου Ἱερισσοῦ καὶ Ἁγίου Ὄρους διὰ σιγιλλίου τὰ αὐτῷ ἐπὶ τῶν αὐτόθι μονῶν ὑπὸ τοῦ πατριάρχου

673. Acta, B'. 456, 200, 202, 204, 241, 260, 263 καὶ 264. Langlois, Mont Athos· σελ. 66. Μελετίου Ἀθηνῶν Ἐκκλησ. Ἱστορία, τόμ. Γ', σελ. 239. K. N. Σάθα Μεσαιων. Βιβλιοθήκη· τόμ. Γ', προλγ. σελ. γϐ'. Αὐτὸς τάττεται ὁ Οὐγκροβλαχίας Ἄνθιμος τῷ 1329, ἀλλ' Ἰσίδωρος Γλαβᾶς ὁ Θεσσαλονίκης ἤκμαζε κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ΙΔ' ἑκατονταετηρίδος. Oudini Comment. de Scriptor. Ecclesiae, τόμ. Γ', στήλη 1229—1230. Ἡ ὑπόμνησις τοῦ Γλαβᾶ περὶ τοῦ Οὐγκροβλαχίας Ἀνθίμου ἀναγινώσκεται ἐν σελίσιν 21—23 τοῦ Α' τόμου τῶν ἐκδεδομένων ἐπιστασίᾳ «Κανονικῶν διατάξεων τῶν ἁγιωτάτων πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου μέχρι Διονυσίου τοῦ ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως».

Φιλοθέου τῷ 1368 χορηγηθέντα δίκαια. Μικρὸν μετὰ ταῦτα ἐπεκύρωσε τὸ τρίτον τυπικὸν τοῦ Ἁγίου Ὄρους[674].

Ἐπὶ τῆς δευτέρας ταύτης πατριαρχείας τοῦ Ἀντωνίου, πιθανῶς δὲ κατὰ τὸ τελευταῖον ἔτος, Ἰωσὴφ ὁ Αἰγύπτιος ἐποιήσατο συλλογὴν τῶν ἱερῶν Κανόνων ἐν ἀραβικῇ μεταφράσει[675].

1397. 450. ΚΑΛΛΙΣΤΟΣ Β'.

Κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 1397 ἐξελέγη πατριάρχης οἰκουμενικὸς Κάλλιστος μοναχὸς ὁ ἐκ τῆς μονῆς τῶν Ξανθοπούλων. Αἱ ἐπὶ τῇ χειροτονίᾳ αὐτοῦ μαρτυρίαι τῶν πνευματικῶν αὐτοῦ καὶ ἱερέων Διονυσίου, Μακαρίου, Θεοφάνους, Ἰωάσαφ, Μακαρίου, Μητροφάνους καὶ Μακαρίου ἄλλου, αἱ κατὰ τὰ νενομισμένα διδόμεναι, φέρουσι χρονολογίαν 17 μαΐου 1397, ἡ δὲ «ὁμολογία πίστεως» τὸν αὐτὸν μῆνα, ταύτην δ' ὑπογράφει «Κάλλιστος ἱερομόναχος, ἐλέῳ Θεοῦ ὑποψήφιος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ῥώμης, καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης». Ἐχειροτονήθη λοιπὸν κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας τοῦ μαΐου τοῦ ἔτους 1397, καὶ ἐκόσμησε τὸν θρόνον μῆνας τρεῖς μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ[676]. Νικόδημος ὁ ἱσιάς μνήμης, ὁ τοῦ Συναξαριστοῦ διορθωτὴς φρονεῖ ὅτι ὁ Κάλλιστος ἐμόναζεν ἐν τῇ κατὰ τὸ Ἅγιον Ὄρος μονῇ τοῦ Παντοκράτορος, καὶ βεβαιοῖ ὅτι «ἀνέγνω γράμμα τοῦ ἰδίου τούτου Καλλίστου εὑρισκόμενον ἐν τῇ βασιλικῇ ταύτῃ μονῇ, ἐν ᾧ ὁ ἴδιος ἀναφέρει ὅτι ἡσύχαζεν ἐν τῷ ἡσυχαστηρίῳ τοῦ Ἁγίου Ὀνουφρίου τῷ ἔξω τῆς μονῆς τοῦ Παντοκράτορος εὑρισκομένῳ· καὶ ὅτι ἡ μονὴ αὕτη εἶναι ἰδική του». Κα-

674. Μ. Ι. Γεδεών, Ὁ Ἄθως· σελ. 123—127. Ἔνθα εἶδωκα τὸ περὶ τούτου σιγίλλιον, μὴ περιεχόμενον ἐν τῇ συλλογῇ Miklosich καὶ Müller.

675. Κ. Οἰκονόμου· περὶ τῶν τριῶν ἱερατικῶν τῆς Ἐκκλησίας βαθμῶν σελ. 216, ἔνθα τάττει τὸν μεταφράστην τῷ 1396.

676. Bandurii Annotationes. Acta, B', 292, 293.

τωτέρω δ' ὁ Νικόδημος ἀναφέρει «μονὴν τῆς Θεοτόκου τὴν ὀνομαζομένην Καταφυγήν, ἥτις εὑρίσκεται εἰς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Ναυπάκτου καὶ Ἄρτης, ὅπου καὶ ἄδεται λόγος ἐκ παραδόσεως ὅτι ἀσκήτευσεν ἐκεῖ ὁ ἅγιος Κάλλιστος»[677]. Καὶ ἐν τούτοις ἔγγραφον τοῦ πατριάρχου Ματθαίου Α', δύο ἢ τρία ἔτη μετὰ θάνατον τοῦ Καλλίστου Β' ἐκδεδομένον καὶ πρὸς τὸν μητροπολίτην Σταυρουπόλεως ἀπευθυνόμενον, ἀναφέρει «κιλλίον τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου κὺρ Καλλίστου»[678]. Καὶ τοῦτο μέν, ἐξ ὅσων γράφονται, τεκμαίρεταί τις ὅτι ἔκειτο ἐν Κωνσταντινουπόλει· ἐκ τῆς λέξεως ὅμως *ἁγιωτάτου κὺρ Καλλίστου* ἴσως δύναται ἵνα εἰκάσῃ τις ὅτι παραιτησάμενος τὸν θρόνον ὁ Κάλλιστος ἔζη ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἢ που ἀλλαχοῦ. Τρίτον ἄρα δέον ἵνα μνησθῶ τοῦ Νικοδήμου· διότι γράφει· «**ἀφεὶς δὲ τὴν πατριαρχείαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως**, ἀπόκτησε σύμπνουν Ἰγνάτιον τὸν καὶ αὐτὸν Ξανθόπουλον καλούμενον, καὶ ἐκ τῆς αὐτῆς πόλεως γεννηθέντα, τῆς βασιλευούσης δηλαδή». Ἀλλ' ἐνταῦθα ὑπάρχει σύγχυσις, ἀνάστατον, ὡς νομίζω, ποιοῦσα τὴν χρονολογίαν καὶ τὴν ἱστορίαν.

Τοῦ μακαρίου πατριάρχου Καλλίστου Β' τοῦ Ξανθοπούλου γινώσκεται συνοδικὴ διάγνωσις περὶ φονέων[679].

Κατὰ τὸν Νικόδημον, ἡ ὀρθόδοξος ἀνατολικὴ Ἐκκλησία γεραίρει τὴν μνήμην τοῦ Καλλίστου Β' τῇ 22 νοεμβρίου.

1397—1410. 451. ΜΑΤΘΑΙΟΣ Α'.

Μετὰ τὴν παραίτησιν τοῦ πατριάρχου Καλλίστου Β' μετετέθη εἰς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον ὁ τῆς Κυζίκου μητρο-

677. Συναξαρ. 22 νοεμβρίου· ἐν ὑποσημειώσει.

678. Acta, B', 470.

679. Νικολάου Κομνηνοῦ Παπαδοπούλου Praenot. Mystagog. σελ. 446, 285 καὶ 327. Φαβρικίου Biblioth. Gr. ἐκδ. Ἁμβούργου. τόμ. Γ', 4737, σελ. 495.

πολίτης καὶ λόγῳ ἐπιδόσεως προϊστάμενος καὶ τῆς Χαλκηδόνος Ματθαῖος. Ὁ ἀνήρ ἐστιν ἡμῖν γνωστός, χειροτονηθεὶς κατὰ νοέμβριον τοῦ 1387 ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Νείλου. Ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας προσῆλθε τῷ ῥήμῃ ὁσιότητος ἐν τῇ κατ' αὐτὸν ἐποχῇ κτησαμένῳ καλογήρῳ Μάρκῳ, «ὃν τὸν ὑψηλὸν βίον καὶ τὴν θεάρεστον πολιτείαν μικρῷ τῇ τῶν ἀγγέλων παρισουμένην οὐδείς ἐστιν ὃς ἀγνοεῖ: καὶ παρ' ἐκείνου καλῶς ἄρχεσθαι παιδευθείς, καὶ τοὺς τῆς ὑποταγῆς καὶ ὑπακοῆς νόμους ὡς εἴ τις τῶν ὀνομαστῶν ἐκμαθών, καὶ καλῶς ἀλειψάμενος πρὸς τοὺς τῆς ἀσκήσεως πόνους», ἀποθανόντος τοῦ Μάρκου, προσέρχεται Νείλῳ τῷ μετὰ ταῦτα γενομένῳ πατριάρχῃ τῆς βασιλίδος πόλεως καὶ παρ' αὐτῷ μοναζων, χειροτονεῖται διάκονος καὶ πρεσβύτερος· «καὶ τὴν προστασίαν τοῦ ἡμετέρου—γράφει ὁ Νεῖλος—κελλίου καὶ τῶν εὑρισκομένων ἐν αὐτῷ ψυχῶν ἀναδέχεται, ὡς τῶν ἡμετέρων ἠθῶν τε καὶ παιδευμάτων καὶ τῶν ἐθῶν μιμητὴς ἀκριβέστατος»[680]. Ἀποθανόντος τοῦ Καλλίστου Β'—ὡς αὐτὸς ὁ Ματθαῖος γράφει—[681], ψήφῳ τῆς συνόδου καὶ προβλήσει τοῦ αὐτοκράτορος, ἐκλέγεται διάδοχος καὶ κοσμεῖ τὸν θρόνον ἔτη δέκα καὶ τρία.

Τοῦ πατριάρχου Ματθαίου Λ' σώζονται: «Ἐπιτελεύτιος βούλησις καὶ διδασκαλία πρὸς τοὺς ὑπ' αὐτὸν μοναχούς, περιλαμβάνουσα ἐξ ἀρχῆς μέχρι τέλους τὰ κατ' αὐτόν»· καὶ «Ὑποτύπωσις γεγονυῖα παρὰ τοῦ παναγιωτάτου ἡμῶν δεσπότου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου κυροῦ Ματθαίου εἰς

680. Acta, B', 108—109.

684. βλ. τὸ τεμάχιον παρὰ Οὐΐνῳ· Comment. de Script. Ecclesiae, ὅστις ἀναφέρει τὴν διαθήκην καὶ τὴν ὑποτύπωσιν τοῦ Ματθαίου· τόμ. Γ', στήλη 2209—2211. Ἰδοὺ αὐτολεξεὶ τὰ γραφόμενα· «Μεταξὺ δὲ τῆς τοιαύτης τῶν πραγμάτων φθορᾶς, ὁ μὲν πατριάρχης κύριος Ἀντώνιος μεταλλάττει τὸν βίον. *Εἴθὺς δὲ μετ' ἐκεῖνον πατριάρχης χειροτονεῖται ὁ κῦρις Κάλλιστος, ὃς καὶ μικρὸν ἐπιβιοὺς πρὸς τὴν ἐκεῖθεν καὶ αὐτὸς διαβαίνει μακαριότητα*».

τε ἑαυτὸν καὶ εἰς τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἐπισκόπους καὶ εἰς τὸν κλῆρον τῆς ἁγιωτάτης τοῦ Θεοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας ἐκτεθεῖσα κατὰ τὸ 6906 ἔτος, Ἰνδικτιῶνος στ'». Ἐκδέδονται δὲ πολλαὶ συνοδικαὶ πράξεις, ὧν αἱ πλείους εἰς ἰδιωτικὰς ὑποθέσεις ἀναφέρονται· τῶν δὲ λοιπῶν, ἑπτὰ μὲν εἰς ἐνοριακὰ δίκαια, ἑπτὰ δ' εἰς ὑποθέσεις μοναστηριακάς, καὶ ἰσάριθμοί εἰσιν ἢ κανονικαὶ διατάξεις, ἢ γράμματα παραινετικὰ ῥυθμίζοντα τὰς πρὸς τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν σχέσεις τῶν ὀρθοδόξων. Στερεῦνται χρονολογίας αἱ ἀφορῶσαι εἰς τὴν Λίνον, ἀρχιερέα μὴ ἔχουσαν, ἧς κηδόμενος ὁ πατριάρχης Ματθαῖος γράφει πρὸς τὸν ἄρχοντα τῆς πόλεως ταύτης Νικόλαον Γατελούζιον προτρεπόμενος 'να στέρξῃ τὴν χειροτονίαν μητροπολίτου, καὶ εἰς τὴν μητρόπολιν Ἀλανίας· εἰς ταύτην Μανουὴλ ὁ μέγας Κομνηνός, αὐτοκράτωρ τῆς Τραπεζοῦντος, ἐζήτει 'να χειροτονηθῇ μητροπολίτης ἱερομόναχός τις, ὃν αὐτὸς ἀπέστελλεν, ὁ δὲ πατριάρχης ἔγραφε πρὸς τὸν Κομνηνὸν ὅτι τὰ τοιαῦτα *παρὰ τὸν τύπον ἦσαν τὸν τεθέντα παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων*[682]. Αἱ δὲ λοιπαὶ ἐξεδόθησαν τὸν μάϊον τοῦ 1400 μία, καὶ τὸν δεκέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους μία, τρεῖς δὲ τὸν ἰούλιον τοῦ 1401. Ἡ πρώτη παραχωρεῖ τῷ μητροπολίτῃ Πέργης καὶ Παμφυλίας καὶ πρόεδρῳ Σίδης ἐπιδόσεως λόγῳ τὴν μητρόπολιν Σουγδαίας καὶ Φούλλων· ἡ δευτέρα δίδωσι τῷ μητροπολίτῃ τῆς Θρακικῆς Ἡρακλείας τὴν ἐπισκοπικὴν καὶ πνευματικὴν

682. Ἐντεῦθεν ἄγομαι 'να νομίζω παρέγγραπτον τὸ συνοδικὸν πρακτικὸν, δι' οὗ δίδωσιν ὁ πατριάρχης Νικηφόρος Β' ὁ ἀπὸ Ἐφέσου, κατὰ ἰανουάριον τοῦ 1260, «ἐν τοῖς κατὰ τὴν Καλλιούπολιν [πῶς ἆρά γε ?] ἐπισκοπικοῖς κελλίοις» συνεδριάζων, ἔδωκε τὸ δικαίωμα τοῖς τραπεζουντίοις ὅπως αὐτοὶ ἐκλέγωσι καὶ χειροτονῶσιν, ἀποστελλομένου ἐκ Κωνσταντινουπόλεως τοῦ τῆς ἱερουργίας πρωτάρχοντος ἀρχιερέως, τὸν μητροπολίτην αὐτῶν· βλ. τὸ γράμμα ἐκδεδομένον ὑπὸ Περικλέους Τριανταφυλλίδου: Οἱ Φυγάδες· δράμα· μετὰ μακρῶν προλεγομένων περὶ Πόντου· Ἀθῆναι, 1870, σελ. 123—125.

διοίκησιν τῶν κατὰ τὴν Θράκην καὶ Μακεδονίαν καὶ τὴν Μαύρην Θάλασσαν χηρευουσῶν ἐκκλησιῶν· ἡ τρίτη ἀφορᾷ εἰς τὸν μητροπολίτην Θεσσαλονίκης, ὅστις ἐμεμψιμοίρει καὶ οὗτος διά τινας ὅθεν ἐπεμβάσεις τοῦ πατριάρχου εἰς τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ, ὃν ἀπειλεῖ, βαρείας αὐτῷ ποινὰς ἐπισείων· ἡ τετάρτη ἀνατίθησιν εἰς τὸν ἀρχιμανδρίτην Ἰγνάτιον ἡγούμενον τῆς μονῆς τοῦ Παντοκράτορος τοῦ Φιλοκάλλους, ἴσως ἐν Θεσσαλονίκῃ κειμένης, τὴν ἐπιμέλειαν καὶ πρόνοιαν τῶν πατριαρχικῶν δικαίων τῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ Βερροίᾳ καὶ Λαρίσσῃ καὶ πάσῃ τῇ Θεσσαλίᾳ· καὶ τέλος ἡ πέμπτη, αἰτήσει τοῦ τῆς Μολδοβλαχίας ἡγεμόνος Ἀλεξάνδρου, ἐγένετο πρὸς ἀθώωσιν Ἰωσήφ τινος ἐπισκόπου, ἀφορισθέντος ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Ἀντωνίου ὡς ἀκανονίστως ὑπὸ σερβοεπισκόπων χειροτονηθέντος, γνωσθέντος δ' ὅτι ἐχειροτονήθη ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Γαλίτζης, ὅστις εἶχε πατριαρχικὴν ἄδειαν ἵνα χειροτονῇ ἐπισκόπους εἰς τὰς τῆς Μικρᾶς Ῥωσσίας ἐπισκοπάς[683].

Τῶν εἰς μοναστηριακὰ δίκαια ἀναφερομένων πράξεων, ἡ μὲν ἐξετάζει τὰ κατὰ τὴν ὑπόθεσιν τῶν ἀκαπνιωτῶν κατὰ τὸν ἰούλιον τοῦ 1401· ἑτέρα δὲ, κατὰ μάϊον τοῦ 1400 ἐκδεδομένη, δίδωσιν εἰς τὸν εὐσεβῆ καὶ ἄνθρωπον τῆς αὐτοκρατείρας Ἰωάννην Καλλικρηνίτην τὴν ἀνεπιμέλητον μονὴν τοῦ Βάσσου, οὖσαν ἐν Κωνσταντινουπόλει· τρίτη τὸν ἰούλιον ἐκδεδομένη τοῦ 1400 σιγίλλιόν ἐστι περὶ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει μονυδρίου τῆς Θεοτόκου τῆς Εὐουρανιωτίσσης, ὅπερ ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Νείλου λαβὼν ὁ Γεώργιος Κουνάλης ἐλεεινὸν καὶ σεσαθρωμένον, ἐπεσκεύασεν, ἀνεγείρας καὶ περικαλλῆ ναὸν καὶ κελλία, καὶ διὰ ζωγραφιῶν καὶ εἰκόνων ἐξ ἀργύρου καὶ διὰ πολλῶν κειμηλίων κατεστόλισε, δωροφορήσας καὶ *βίβλους γριλοτίμους*· τετάρτη κυροῖ κατὰ

683. Acta, B', 338, 389, 468, 516, 518, 520, 524, 528, 530, καὶ 544.

δεκέμβριον τοῦ 1400 τὰς συμφωνίας τῶν μοναχῶν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει μονῆς τοῦ Παντοκράτορος μετά τινος ἱερομονάχου Μελετίου, εἰς ὃν παρέδωκαν «τὸ ἐν Γαλατᾷ περὶ τὴν χώραν τοῦ Γερίου κάθισμα αὐτῶν, τὸ ἐπάνω τοῦ τείχους, καὶ εἰς ὄνομα τιμώμενον τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ» ὅπως ἐν ὅσῳ ζῇ ἐπιμελῆται καὶ ἐπιδιώκῃ τὴν βελτίωσιν αὐτοῦ, *φυλάττων αὐτό τε καὶ τὰ αὐτοῦ βιβλία καὶ ἱερά*· πέμπτη τὸν ἰούλιον τοῦ 1402 ἐκδεδομένη παραχωρεῖ εἰς τὸν ἄρχοντα Ἰωάννην Μελιδόνην τὸν περὶ τὸ Ἱπποδρόμιον ἐν Κωνσταντινουπόλει τόπον τὸν κείμενον ἀντικρὺ τῶν στοῶν τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, ὃν ἔλαβε πρότερον ὑπ' αὐτοῦ τοῦ πατριάρχου Ματθαίου παραχωρηθέντα πρὸς ἐπισκευὴν καὶ βελτίωσιν· ἕκτη κατὰ τὸν ἰούλιον τοῦ 1401 γενομένη πρᾶξις ἐπικυροῖ τοὺς λογαριασμοὺς τοῦ ἱερομονάχου Μακαρίου, λαβόντος τὴν μονὴν Βασιλείου τοῦ Μεγάλου, καὶ ἐξοδεύσαντος εἰς ἀνακαινισμὸν κελλίων καὶ τραπέζης καὶ προπυλαίων καὶ ἀνακαθάρσεως ὀσπητοτοπίων καὶ φύτευσιν ἀμπελῶνος· μία δ' ἄνευ χρονολογίας χωρίζει τὴν διοίκησιν καὶ διαχείρισιν τῶν μονῶν ἁγίου Παντελεήμονος τῆς κυρᾶς Μακρίνης τῆς Θεολογιτίσσης καὶ Θεοτόκου τῆς ἐλπίδος τῶν ἀπηλπισμένων[684].

Σπουδαιοτέρας τῶν προηγηθεισῶν νομίζω τὰς ἀκολούθους, ὧν τέσσαρες στεροῦνται χρονολογίας: ἡ συνιστῶσα τοῖς ἀρχιερεῦσι τὸν ἡγούμενον τῆς μονῆς τῶν Μαγγάνων Λουκᾶν, ἀποσταλέντα πρὸς συνάθροισιν συνδρομῶν ὑπὲρ τοῦ Πατριαρχείου, πολλῶν ἐξόδων ἀνάγκην ἔχοντος εἴς τε περιποίησιν τοῦ ναοῦ, (τῆς Ἁγίας Σοφίας) καὶ λυχνοκαΐαν, καὶ πρὸς συντήρησιν τῶν πενομένων αὐτοῦ κληρικῶν· ἡ ἐπὶ ταῖς τότε δυσχερέσι περιστάσεσι νουθετοῦσα τοὺς χριστιανοὺς Κωνσταντινουπόλεως, φαίνεται τῷ 1400, ἀλλὰ συνάμα

684. Acta, B', 388, 410, 414, 429, 449, 454, 495, 505 καὶ 518.

ἀφορίζουσα τοὺς εἰπόντας ἐναντίον τοῦ πατριάρχου Ματθαίου ὅτι συνεννοεῖται πρὸς τοὺς πολεμίους τοῦ κράτους· ἡ νουθετοῦσα τοὺς Κρῆτας καλογήρους ὅπως παύσωνται συνοικοῦντες ἀνερυθριάστως μετὰ γυναικῶν καὶ ἀπειλοῦσα τούτοις ἀφορισμόν· καὶ ἡ πρὸς τὸν Τραπεζοῦντος μητροπολίτην, χειροτονήσαντα μητροπολίτην Ἀλανίας ἐπὶ χρήμασιν· ἐν μηνὶ ἰανουαρίῳ τοῦ 1400 διασαφεῖ ὁ Ματθαῖος Α' τὰ περὶ ἀντιμινσίων, ἀπειροκαλίαν καλῶν καὶ ἐπίδειξιν «τὸ ἐπιθεῖναι ἀντιμίνσιον καὶ λειτουργῆσαι ὅπου τυγχάνει πεπηγμένον θυσιαστήριον»· κατὰ φεβρουάριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐπιστέλλει τοῖς ἐν Ἀγχιάλῳ χριστιανοῖς ὑφ' ὁ πνεῦμα ἐν ἀρχῇ τοῦ βιβλίου τούτου ἐγένετο μνεία (σελ. 36)· καὶ τῇ 20 ὀκτωβρίου 1401, ἀφορμὴν λαμβάνων ἐκ τῆς ὑπὸ τῶν μοναχῶν τῆς Θεοτόκου τῆς Περιβλέπτου ἐκχωρήσεως εἴς τινα λαϊκὸν κτήματός τινος τῆς μονῆς ταύτης, ἀποδοκιμάζει τὰ τοιαῦτα· τὸν σεπτέμβριον τοῦ 1403 καθιώριζε τὰ ὅρια τῶν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει μονῶν ἁγίου Παύλου καὶ Διονυσίου[685].

Ὁ πατριάρχης Ματθαῖος Α' ἐχειροτόνησε μητροπολίτην Ῥωσσίας αὐστηρόν τινα μοναχὸν Φώτιον, ἄπειρον ὡς πρὸς τὴν διοίκησιν λογόμενον, διοικήσαντα δ' ὅμως ἐν μέσῳ ταραχῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ κοσμικῶν[686].

Κατὰ τὸ ἔτος 1405 ὁ διάσημος ἐπ' ἀρετῇ καὶ παιδείᾳ μοναχὸς Ἰωσὴφ Βρυέννιος ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ πατριάρχου καὶ τῆς συνόδου εἰς Κύπρον, ὅπως διαπραγματευθῇ τὴν ἀπὸ τοῦ ζυγοῦ τῆς παπικῆς κακοδοξίας ἀπαλλαγὴν καὶ

685. Acta, B', 340, 343, 463, 469, 477, 483 καὶ 535. Langlois, Mont Athos. σελ. 69.

686. Βαλλιάνου Ἱστορ. ῥωσσ. Ἐκκλησίας· σελ. 82—84. Μελετίου Ἀθηνῶν Ἐκκλ. Ἱστορία· τόμ. Γ', σελ. 245. Τοῦτον δὲ τὸν Φώτιον ὁ Μελέτιος λέγει πελοποννήσιον, ὁ δὲ τῆς Ἱστορίας τῆς ῥωσσ. Ἐκκλησίας συγγραφεὺς «ἐκ τῶν αὐστηρῶν μοναχῶν τῆς Ἀμαστριακῆς χώρας»· οὐχὶ βέβαια τοῦ Ἀμαρίου τῆς Φρυγίας. Ἐχειροτονήθη δ' ὁ Φώτιος τῷ 1409 ἢ 1410.

τὴν πρὸς τὸ πατριαρχεῖον τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἕνωσιν τῶν ἐπηρεαζομένων κυπρίων· ἡ ἀποστολὴ ὅμως ἔμεινεν ἄνευ ἀποτελέσματος[687].

Προστεθείσθω ὅτι τῷ 1398, καθὼς *σιγίλλια πατριαρχικὰ καὶ ἐξόχως χρυσόβουλλον αὐθεντικὸν ἀρχαιότατον μαρτυροῦσιν*, ὁ αὐθέντης Οὐγκροβλαχίας Βλαδισλάβος μετὰ τοῦ ἀνεψιοῦ αὐτοῦ μεγάλου βορνίκου Δραγομάρη ἐδωρήσατο εἰς τὴν ἐν Μετεώροις μονὴν τοῦ ἁγίου πρωτομάρτυρος καὶ ἀρχιδιακόνου Στεφάνου τὴν κάραν τοῦ ἁγίου Χαραλάμπους καὶ ἕνα τῶν δακτύλων τῆς δεξιᾶς χειρὸς τοῦ τιμίου Προδρόμου[688].

1440—1416. 152. ΕΥΘΥΜΙΟΣ Β'.

ὁ τοῦ Ματθαίου Α' διάδοχος ἀνὴρ λέγεται ἁγιώτατος καὶ σοφώτατος· ἐκόσμησεν ἔτη πέντε καὶ μῆνας πέντε τὸν θρόνον, κατὰ τὸν παρὰ Ban durii κατάλογον· ἐπειδὴ δ' ἀπέβιωσε, κατὰ τὸν Φραντζῆν, *μετὰ τὴν ἄφιξιν αὐτοῦ δὴ τοῦ βασιλέως ἀπὸ Πελοποννήσου εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, μηνὶ μαρτίῳ τῷ 6914*, δηλονοῦν ἐν ἔτει 1416, εἰκάζω ὅτι ἐξελέγη κατὰ τὸ φθινόπωρον, ὀκτώβριον ἴσως ἢ νοέμβριον, τοῦ 1440[689].

Τῷ δευτέρῳ τῆς πατριαρχείας τοῦ Εὐθυμίου ἔτει ἀπόπειρα τῶν κυπρίων πρὸς ἕνωσιν μετὰ τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐναυάγησεν, ὡς καὶ ἡ ἐκ μέρους Μανουὴλ τοῦ Παλαιολόγου ἐνδειχθεῖσα τάσις πρὸς ἕνωσιν τῆς ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς μετὰ τῆς δυτικῆς[690].

687. Φιλίππου Γεωργίου Εἰδήσεις ἱστορικαὶ περὶ τῆς ἐκκλησίας τῆς Κύπρου· σελ. 62.

688. Π. Ἀραβαντινοῦ Χρονογραφία τῆς Ἠπείρου· τόμ. Β', σελ. 406.

689. Φραντζῆς· Bandurii Annotationes· Δοσιθέου περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολ. πατριαρχ. σελ. 909.

690. Φιλίππου Γεωργίου σελ. 63. Δημητρακοπούλου Ἱστορία τοῦ σχίσματος, σελ. 99.

1416—1439. 453. ΙΩΣΗΦ Β'.

Διάδοχος τοῦ Εὐθυμίου Β' ἐγένετο μετατεθεὶς ἀπὸ τῆς Ἐφέσου ὁ μητροπολίτης τῆς ἐπαρχίας ταύτης Ἰωσήφ. Ἐξελέγη τῇ 21 μαΐου 1416 καὶ ἀπεβίωσεν ἐν Φλωρεντίᾳ τῇ 10 ἰουνίου 1439.

Πολλαὶ ἀπόπειραι γενόμεναι ἐπὶ τῆς εἰκοσιτριετοῦς πατριαρχείας τοῦ Ἰωσὴφ Β' πρὸς ἕνωσιν τῶν ἐκκλησιῶν ἀνατολικῆς καὶ δυτικῆς οἰκτρὸν ἔσχον καὶ δακρύων ἄξιον ἀποτέλεσμα τὴν ἐν Φλωρεντίᾳ γενομένην ψευδοσύνοδον, ἔνθα, δυστυχῶς, ἐπηρεαζόμενοί τινες ἀνατολικοὶ καὶ τυραννιῶντες παπικοὶ ἐνέπαιξαν ἀνθρώπους καὶ Θεόν. Ὁ τῶν θείων ἐμπαιγμὸς οὗτος διήρκεσεν ἀπὸ τῆς 9 ἀπριλίου 1438, ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Γεωργίου τῆς Φερράρας μέχρι τῆς 6 ἰουλίου 1439 ἐν Φλωρεντίᾳ. Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἀποθανὼν ὁ τάλας Ἰωσήφ, μακρὰν τῆς γενετείρας γῆς καὶ τῆς γαλουχησάσης αὐτὸν τῷ τῆς εὐσεβείας γάλακτι μητρὸς Ἐκκλησίας, ἐτάφη ἐν τῷ ναῷ τῆς αὐτόθι μονῆς τῶν Δομινικανῶν ἐπιλεγομένῳ τῆς ἁγίας Μαρίας Νοβέλλας, ἔνθα σώζεται καὶ ἡ εἰκὼν αὐτοῦ, ἐν τοιχογραφίᾳ, φοροῦντος τὴν ἀρχιερατικὴν στολήν, ὑπ' αὐτὴν δὲ δεκάστιχον ἐπίγραμμα λατινιστὶ γεγραμμένον. Ὁ πατριάρχης Ἰωσὴφ ἀπεβίωσεν ἐν τῇ ὀρθοδοξίᾳ, ἧς ὑπεστήριξε τὰ δόγματα γενναίως, εἰ δὲ λατῖνός τις παραχαράκτης ἐπεχείρησε διὰ ψευδωνύμου τινὸς *ὁμολογίας πίστεως* ἵνα παραστήσῃ τὸν Ἰωσὴφ ὁμορρονοῦντα τῇ δυτικῇ κακοδοξίᾳ, τὸ γραπτὸν τοῦτο χαρτίον ἐξεσύριξεν, ἀποδείξας σαφῶς τὸ ψεῦδος, ὁ μακαρίτης Ἀνδρόνικος Δημητρακόπουλος[691].

691. Φραντζῆς· Bandurius ἐν ἐκτάσει· βλ. Δημητρακοπούλου Ἱστορίαν τοῦ σχίσματος· σελ. 100—135 καὶ ἰδίως τὰ; σελίδας 135—137. Πρόσθες ὅτι διάφορος τῆς παρὰ Δημητρακοπούλῳ ἐστὶν ἡ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἰωσὴφ Β' φερομένη «ὁμολογία πίστεως» ἡ παρὰ Iriarti, ἣν ὑπογράφονται σακελλάριος καὶ σκευοφύλαξ καὶ πρῶτος κληρικός· βλ. Reg. Bibliothecae Madrit. Cod. Graeci Mss. τόμ. Α', σελ. 421.

Ὁ πατριάρχης Ἰωσὴφ Β' τῷ 1428 κατὰ μάϊον ἀπέλυσε σιγίλλιον ἐπὶ τῇ προσαρτήσει τοῦ μονυδρίου τοῦ Ἁλυπίου ἐν Ἄθῳ εἰς τὴν αὐτόσε μονὴν τοῦ Κουτλουμουσίου.[692]

Ἐπὶ τῆς πατριαρχείας αὐτοῦ, καθὼς καὶ ἐπὶ τῆς τοῦ Εὐθυμίου, ἐλάμβανε τὴν πρώτην αὐτῆς σύστασιν ἡ ἐν Βενετίᾳ ἀποικία τῶν ὀρθοδόξων ἑλλήνων, τὰς δὲ λειτουργίας ἐτέλουν ἱερεῖς ὀρθόδοξοι κατ' οἶκους, εἰ καὶ οἱ εἰς τὰ δόγματα τῆς ὀρθοδοξίας προσκείμενοι ἠπειλοῦντο δι' ἐξορίας εἰ μὴ ἔπαυον ὀρθοδόξως θρησκεύοντες. Οἱ πρῶτοι ὀρθόδοξοι ἱερεῖς ὑπῆρξαν Ἀσάνης τις, καὶ Μιχαὴλ Κοσμᾶ ἐξ Εὐβοίας· 1412—1418[693].

Τοῦ πατριάρχου Ἰωσὴφ Β' τὴν εἰκόνα ἐξέδωκεν ὁ Βανδούριος ἐν τῷ Imperium Orientale, ἀφ' οὗ μεταγραφεῖσα συνεκδίδοται τῷ μετὰ χεῖρας συγγράμματι.

1440—1443. 454. ΜΗΤΡΟΦΑΝΗΣ Β'.

Ἀπὸ τῆς 10 ἰουνίου 1439 μέχρι τῆς 4 μαΐου 1440 ἐχήρευεν ὁ πατριαρχικὸς θρόνος, τότε δ' ἐκλεχθεὶς ὑπὸ τῆς συνόδου προεβλήθη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου Παλαιολόγου πατριάρχης ὁ μητροπολίτης Κυζίκου Μητροφάνης, προτιμηθεὶς τῶν συνυποψήφων αὐτῷ Δωροθέου μητροπολίτου Τραπεζοῦντος καὶ Γενναδίου προηγουμένου τῆς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει μονῆς τοῦ Βατοπεδίου, ὡς στέργων τὴν ἐν Φλωρεντίᾳ γενομένην ἕνωσιν, ἀλλὰ διὰ τοῦτο οὔτε ὁ Ἐφέσου, οὔτε ὁ Ἡρακλείας, οὔτε ἄλλοι συνελειτούργησαν αὐτῷ κατὰ τὴν κυριακὴν τῆς Πεντηκοστῆς, 15 μαΐου, ἡ δ' ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἦν τεταραγμένη, τῆς ψευδοῦς ἑνώσεως διαιρούσης τοὺς τέως ἀδελφούς. Ὁ

692. Langlois, Mont Athos. σελ. 66.

693. Ἰωάννου Βελουδίου Ἑλλήνων ὀρθοδόξων ἀποικία ἐν Βενετίᾳ· ἱστορικὸν ὑπόμνημα· ἐν Βενετίᾳ, 1872, σελ. 3—5.

πατριάρχης Μητροφάνης Β' καθηρέθη τῷ **1443** ὑπὸ τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις συνόδου, παρουσιαζόντων τῶν πατριαρχῶν Φιλοθέου Ἀλεξανδρείας, Δωροθέου Ἀντιοχείας καὶ Ἰωακεὶμ Ἱεροσολύμων, Ἀρσενίου τοῦ Καισαρείας Καππαδοκίας, καὶ ἄλλων κληρικῶν· ἀγωνιζόμενος δὲ καὶ πείθων τὸν αὐτοκράτορα πρὸς σύστασιν καὶ ἐφαρμογὴν τῶν ἐν Φλωρεντίᾳ ἀποφασισθέντων, ἠπείλει ἵνα συνταράξῃ καὶ τέλειον διασπάσῃ τὴν μεταξὺ τῶν ὀρθοδόξων ἁρμονίαν. Εὐτυχῶς ὁ θάνατος προλαβὼν ἀφήρπασεν αὐτὸν ἐκ τοῦ βίου τῇ 1 αὐγούστου **1443** [694].

1443—1450. **155. ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Γ'.**

Διάδοχος τοὺ Μητροφάνους, οὗ τὸ ὄνομα Μητροφόνον εἶπε παρῳδήσασα ἡ ἐν Ἱεροσολύμοις σύνοδος, ἐξελέγη Γρηγόριος Μάμμας ὁ πρωτοσύγκελλος, κρὴς τὴν πατρίδα, Μελισσηνὸς καὶ Στρατηγόπουλος ἐπωνυμούμενος· ἀνὴρ παλίμβουλος καὶ πρὸς τὰ δόγματα τῆς δυτικῆς Ἐκκλησίας προσκλίνων, ἣν ἕνεκα τούτου φίλος καὶ πνευματικὸς τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου Παλαιολόγου, καὶ δύσνους τῷ λαῷ, καθὸ προδιδοὺς τῇ ῥωμαϊκῇ τυραννίᾳ τὴν ἐλευθερίαν τῆς

694. Δημητρακοπούλου Ἱστορία τοῦ σχίσματος· σελ. 150, 153, 154, 155 καὶ 157. Bandurii Annotationes. Μελετίου Ἀθηνῶν Ἐκκλ. Ἱστορ. τόμ. Γ', σελ. 297, 300—302. Ἀπόκρισις ὀρθοδόξου τινὸς πρὸς ὀρθόδοξον περὶ τῆς τῶν Κατολίκων δυναστείας κλπ. (ἔργον Νικηφόρου τοῦ Θεοτόκη)· ἔκδ. τοῦ 1840, ἐν Κωνσταντινουπόλει· σελ. 30—34, ἔνθα κεῖται ἡ κατὰ Μητροφάνους ἐν Ἱεροσολύμοις συνοδικὴ πρᾶξις καὶ τὸ πρὸς Ἰωάννην αὐτοκράτορα συνοδικὸν γράμμα. Ἴδε καὶ Μ. Ἰ. Γεδεών, Ἀνέκδοτον Κώδηκα τῆς μητροπόλεως Μεσημβρίας ἐν τῷ τῆς «Ἀνατολῆς Ἡμερολογίῳ» τοῦ 1887, σελ. 179, καὶ γίνωσκε ὅτι τὰς ἐκ τῆς χρονογραφίας σημειώσεις, ἃς ἐξέδωκα ἐν τῷ Ἡμερολογίῳ τούτῳ, ἐξέδοτο συγχρόνως ἐν τῷ ἀξιολόγῳ περιοδικῷ «Κέκροπι» τοῦ Καίρου ὁ τὴν ἱστορίαν τῆς ἐκκλησίας τῶν Ἀλεξανδρέων εὐδοκίμως ἐρευνῶν Γ. Γ. Μαζαράκης. Ὁ φιλίστωρ ἔχει πρόχειρον συνειλεγμένην ὕλην ἱστορικὴν ἐκ τῶν χρόνων τούτων ἐν τῷ τοῦ Δοσιθέου Ἱεροσολύμων «Τόμῳ Καταλλαγῆς.»

ἰδίας Ἐκκλησίας. Σύνοδος συναθροισθεῖσα κατὰ τὸ ἔαρ, πιθανῶς, τοῦ **1450** ἐν Κωνσταντινουπόλει, παρουσιαζόντων πολλῶν ἀρχιερέων καὶ κληρικῶν, προεξαρχόντων τῶν πατριαρχῶν Φιλοθέου Ἀλεξανδρείας, Ἀνανίου Ἀντιοχείας καὶ Θεοφάνους Ἱεροσολύμων, ἀπεκήρυξε τὴν ἐν Φλωρεντίᾳ σύνοδον, καὶ καθήρεσε τὸν πατριάρχην Γρηγόριον, ὅστις τὸν αὔγουστον τοῦ **1452** ἀπῆλθεν εἰς Ῥώμην· αὐτόθι δ' ἀπεβίωσε τῷ **1459**, δόξαν θαυματουργοῦ παρά τισι παπικοῖς κτησάμενος [695].

Τὴν ἐν Φλωρεντίᾳ σύνοδον ἐξεσύριξε καὶ ἡ ῥωσσικὴ ἐκκλησία, τοῦ μητροπολίτου Κιέβου Δωροθέου προϊσταμένου ἐν τῷ κατὰ τῶν παραχαρακτῶν τοῦ δόγματος ἀγῶνι τῶν ῥώσσων [696].

1450. **156. ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ Β'.**

Τοῦ Γρηγορίου Γ' καθαιρεθέντος, ἐν τῇ πρώτῃ συνεδρίᾳ τῆς συνόδου τοῦ **1450**, ἐξελέγη πατριάρχης Κωνσταντι-

693. Φραντζῆς. Μελετίου Ἀθηνῶν τόμ. Γ', σελ. 302. Δημητρακοπούλου Ἱστορία τοῦ σχίσματος· σελ. 157—162. Ἀπόκρισις ὀρθοδόξου πρὸς ὀρθόδοξον· σελ. 34—38. Γεωργίου Ζαβίρα Νέα Ἑλλὰς ἢ Ἑλληνικὸν Θέατρον· ἐν Ἀθήναις, 1872, σελ. 59—61. Κωνσταντίνου Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων: περὶ τῆς τελευταίας ἐν τῇ Ἁγίᾳ Σοφίᾳ Συνόδου τῶν ὀρθοδόξων· ἐν τόμῳ Α' τῶν «Σωζομένων Ἐκκλησιαστ. συγγραμμάτων» αὐτοῦ· ἐν Ἀθήναις, 1862, σελ. 549—553. Oudini Comment. de Scriptor. Ecclesiae Antiquae· τόμ. Γ', στήλη 2360—2365. Ἐν χειρογράφῳ δέ τινι τῆς ἐν Νεαπόλει βασιλικῆς βιβλιοθήκης περιέχοντι τοῦ ἀρχαιετέρου τούτου Γρηγορίου ἀνασκευὴν εἰς τὴν τοῦ Ἐφέσου Μάρκου ἐπιστολήν, κεῖται ἐπιγραφή, πρὸ τῷ ὀνόματι τοῦ καθηρημένου πατριάρχου Γρηγορίου «**τοῦ ἐν Ῥώμῃ ταφέντος καὶ θαυματουργοῦντος**» !! Διατί ὄχι; Cyrille, Cod. Graeci. Mss. τόμ. Α', σελ. 246.

696. Βαλλιάνου Ἱστορ. ῥωσσ. ἐκκλησίας, σελ. 88. Ἀπόκρισις ὀρθοδόξου πρὸς ὀρθόδοξον· σελ. 36, ὑποσημ. ἐν οἷς λέγει Μακάριος ὁ Νικομηδείας.

νουπόλεως ὁ ἱερομόναχος Ἀθανάσιος, ἡγούμενος τῆς μονῆς τῆς Περιβλέπτου, καὶ ἐχειροτονήθη ὑπὸ τῶν μητροπολιτῶν Μητροφάνους Κυζίκου, Μακαρίου Νικομηδείας καὶ Νεοφύτου Νικαίας, συμπαρεδρεύσας ἐν ταῖς λοιπαῖς συνεδρίαις τῆς συνόδου τοῦ 1450. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ὁ πατριάρχης Ἀθανάσιος συκοφαντηθεὶς ἐν τῷ κεφαλαίῳ τοῦ δόγματος, παρητήσατο ἐντὸς τοῦ ἔτους 1450, κοσμήσας τὸν θρόνον ἐπὶ διάστημα βραχύτατον. Ἄγνωστον πόσα ἔτη ἐπέζησε τῇ παραιτήσει καὶ ποῦ ἀπεβίωσε [697].

ΧΗΡΕΙΑ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΘΡΟΝΟΥ

σχεδὸν τετραετὴς ἀκολουθεῖ τῇ παραιτήσει τοῦ πατριάρχου Ἀθανασίου Β', καὶ κατὰ τὴν ὀδυνηρὰν ταύτην χρονικὴν περίοδον, τοῦ δυστήνου αὐτοκράτορος ἐπιμένοντος ἵνα συστήσῃ τὸ ἐπὶ ψάμμου θεμελιωθὲν ἔργον τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ συνόδου, τοῦ δὲ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ κατὰ μέγα μέρος δυσχεραίνοντος, ἡ Ἐκκλησία διετέλει τεταραγμένη· τῆς δυτικῆς ὀρρύος καὶ τῆς ἑτεροδιδασκαλίας κῆρυξ εὔλαλος ἀπεσταλη κατὰ νοέμβριον τοῦ 1452 εἰς Κωνσταντινούπολιν ὁ πρὸ δωδεκαετίας ἀποκηρυχθεὶς πρώην Ῥωσσίας καὶ ἤδη καρδινάλιος Ἰσίδωρος. Κέντρον τῶν ὀρθοδόξων ἦν ἡ μονὴ τοῦ Παντοκράτορος, ὅπου εἶχε τὸ κελλίον αὐτοῦ ὁ μοναχὸς Γεννάδιος ὁ Σχολάριος [698].

---

697. Μελετίου Ἀθηνῶν, τόμ. Γ', σελ. 300—306. Κωνσταντίνου Οἰκονόμου περὶ τῆς τελευταίας ἐν Ἁγίᾳ Σοφίᾳ Συνάξου ἔνθ' ἀνωτ. σελ. 551 καὶ 553.

698. Δημητρακοπούλου, Ἱστορία τοῦ σχίσματος, σελ. 463—465. Ζαβίρα Θέατρον· σελ. 40—42. Ὁ δὲ καρδινάλιος Ἰσίδωρος διασώσας ἑαυτὸν ἐν Ῥώμῃ, καὶ τὴν τῆς Κερκύρας ἀρχιεπισκοπὴν λαβών, ἀπέβιωσεν ἐν τῇ καθέδρᾳ τῶν παπῶν τῇ 27 ἀπριλίου 1463, φέρων καὶ τὸν τίτλον πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως· βλ. Ἱστορικῶν καὶ Φιλολογικῶν Ἀναλέκτων, ἐκδιδομένων ὑπὸ Μιχαὴλ Α. Μουστοξύδου, τόμ. Α', ἐν Κερκύρᾳ, 1872, σελ. 407—408.

Ἡ ἡμέρα τῆς 29 μαΐου 1453 εἶδε τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐστερημένην τοῦ δραπετίδου Ἰσιδώρου, εὐτυχῶς ἀφέντος τοὺς ὀρθοδόξους ἀνεπηρεάστους, οἵτινες ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Πορθητοῦ Μωάμεθ Β' εὗρον προστάτην τῆς πίστεως τῶν πατέρων αὐτῶν.

Κατὰ τὴν χρείαν ταύτην, τῇ 18 ἰανουαρίου 1454, «ἡ ἱερωσύνη τῆς Κωνσταντινουπόλεως Ἐκκλησία», ὡς ἐπιγράφεται, ἀπέλυσε πρὸς τοὺς Βοεμοὺς ἐγκύκλιον δογματικὴν ἐπιστολήν, ὑφ' ἣν ὑπογράφουσιν ἀρχιερεῖς μόνον, οὐχὶ δὲ πατριάρχης, διότι ὁ Ἀθανάσιος ἦν ἤδη παρητημένος. Προσελθὼν τότε εἰς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν ὁ ἀγγλικανὸς ἱερεὺς Κωνσταντῖνος Πλάτρις συνηριθμήθη τοῖς ὀρθοδόξοις [699].

§

Διεξῆλθε μεθ' ἡμῶν ὁ φιλίστωρ ἀναγνώστης τὴν ἱστορίαν ἑκατὸν πεντήκοντα καὶ ἓξ ἐπισκόπων καὶ πατριαρχῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἔχει δ' ὑπ' ὄψιν ἀπὸ τοῦδε τὰ κατὰ τοὺς πατριάρχας τοὺς διοικήσαντας ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Πορθητοῦ Μωάμεθ καὶ τῶν εὐκλεῶν αὐτοῦ διαδόχων, μέλλων ἐν ὀλίγοις ἵνα ἴδῃ τὴν ἀπὸ τοῦ 1454 μέχρι τοῦ 1884 τριάκοντα καὶ τετρακοσίων ἐτῶν ἱστορίαν ἐκτιθεμένην. Ὁ τὰ ὀλίγα ταῦτα ῥήματα γράφων ὁμολογεῖ ὅτι πρέπει ἵνα γραφῶσιν—ἀλλὰ καὶ ἐκδοθήσονται—σὺν Θεῷ—ὀγκώδεις τόμοι· πολλῶν ὅμως λόγων ἕνεκα συνεσταλμένον πως ἔσται τὸ μέρος τὸ ἀπὸ τοῦδε τοῦ παρόντος συγγράμματος, εἰ καὶ ἐν τούτῳ γράφεται πᾶν, ὅπερ πρέπει ἵνα γινώσκῃ ὁ φιλίστωρ, ὅ,τι πρέπει ἵνα

---

699. Οἰκονόμου τὰ Σωζόμενα Ἐκκλησ. συγγράμματα· τόμ. Α', σελ. 501, 551, 553. Μελετίου Ἀθηνῶν, Ἐκκλησ. Ἱστ. τόμ. Γ', σελ. 299. Ἀπόκρισις πρὸς ὀρθοδόξων· σελ. 37—38 καὶ ὑποσημ.

γινώσκῃ ὁ λαὸς, ἄλλως δὲ καὶ κατὰ τὸ πρόγραμμα, ᾧ κατηκολούθησεν ὁ συλλέκτης τῆς μετὰ χεῖρας ὕλης ἐν τῷ λόγῳ περὶ τῶν πατριαρχῶν τῶν πρὸ τῆς ΙΕ' ἑκατονταετηρίδων [700].

Τοῦ παρόντος τόμου θεωρουμένου προεισαγωγῆς τινὸς εἰς ἐκτενῆ ἱστορίαν πατριαρχικὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὁ μὲν λαὸς ὁ φιλομαθὴς ἔχει πρόχειρον, ἀκριβῆ κατὰ τὸ ἐνὸν, κατάλογον τῶν πατριαρχῶν τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων, διορθοῦντα, ὡς νομίζω, χρονολογίας τινὰς, ἀναπληροῦντα τὰς ἐλλείψεις ἑτέρου καταλόγου· ὁ δὲ ποθῶν ἱστορίαν ἐκτενῆ, μετὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα, τῆς Ἐκκλησίας ταύτης, ἧς τὴν δόξαν Νουμέχιος ὁ Λαοδικείας εἶπεν ἐν τῇ Δ' οἰκουμενικῇ Συνόδῳ δόξαν πάντων τῶν ὀρθοδόξων, ἔξει πλουσίαν ὕλην, εἰς μελέτας εὐρείας συμβαλλομένην, ἐν ἰδίοις ἀποτεταμιευμένην ὀγκώδεσι συλλογαῖς ἱστορικῶν ἀποσημειωμάτων καὶ ἐγγράφων, αἵτινες εἰς δέκα τόμους ἀφηγοῦνται τὴν ἱστορίαν τοῦ πατριαρχικοῦ ἀποστολικοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου κατὰ τοὺς κάτω χρόνους, ὑπὸ τοὺς τίτλους: **Κύριλλος Λούκαρις** (1538—1638) *πατριαρχικῆς ἱστορίας ἑκατονταετία*—**Διονύσιος Α' ὁ Μουσελίμης** (1638 1688—) *πεντηκονταετία*—**Καλλίνικος Β' ὁ Ἀκαρνὰν** (1688—1702)—**Γαβριὴλ Γ' ὁ ἀπὸ Χαλκηδόνος** (1702—1707)—**Ἱερεμίας Γ' ὁ ἀπὸ Κατ-**

700. **Κυριώτεραι πηγαί**· ἐν γένει· οἱ πατριαρχικοὶ κώδηκες· οἱ κώδηκες τοῦ Κριτίου· ἰδιωτικοὶ κώδηκες. Turcograecia. Μελέτιος Ἀθηνῶν· Βενετότη παράρτημα. Κομνηνὸς Ὑπηλάντης. Δοσιθέου περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχευσάντων. Δωροθέου Μονεμβασίας Σύνοψις ἱστοριῶν. Καισαρίου Δαπόντε Χρονογράφος καὶ Ἱστορικὸς κατάλογος. Σεργίου Μακραίου ὑπομνήματα ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας. Κούμα Ἱστορίαι τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων· τόμ. Γ' καὶ ΙΒ'. Κυρίλλου Λαυριώτου Πατριαρχικὸν Χρονικόν.

σκρείας (1707—1727) *εἰκοσαετία πατριαρχικῆς ἱστορίας*—**Σαμουὴλ ὁ Χαντζερῆς** (1727—1768) *τεσσαρακονταετία*—*καὶ ἐν τρισὶ τόμοις, ὑπὸ τὴν ἐπιγραφήν*: **Οἱ πατριάρχαι τῆς ΙΘ' ἑκατονταετηρίδος,** *μετὰ τῆς εἰσαγωγῆς* (1768,1800—1889). *Τούτοις δὲ προσθετέον τὰς*: **Ἐκκλησίας τῶν ὀρθοδόξων ἐν Κωνσταντινουπόλει,** *ἤτοι ἱστορικὰς εἰδήσεις περί τε τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ναῶν καὶ τῶν παρ' αὐτοῖς σχολῶν, ἐκδιδομένας συγχρόνως τῷ παρόντι βιβλίῳ.*

Ἡ σκοτεινοτέρα περίοδος τῆς πατριαρχικῆς ἡμῶν ἱστορίας (1454—1538) ἐκτίθεται πλατύτερον, ὡς ὁ ἀναγνώστης βλέπει. Ἀπὸ τοῦ 1538—1739, ὅτε ἀκριβῶς ὁδηγοῦσιν ἡμᾶς οἱ Κώδηκες τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, παρατίθενται χρονολογικοὶ συγχρονιστικοὶ πίνακες, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν γεγραμμένων ὑπὸ διαφόρων ἐκκλησιαστικῶν ἱστοριογράφων, ἐπανορθοῦντες κακῶς ἔχουσαν ἢ παραρρυεῖσαν χρονολογίαν.

Ὁ τὸ παρὸν βιβλίον γράψας, ἐν τούτῳ τῷ σημείῳ τῆς χρονικῆς αὐτοῦ συγγραφῆς γενόμενος, θεωρεῖ καθῆκον ἵνα γνωρίσῃ δημοσίᾳ ὅτι κατὰ τὸ πλεῖστον ὑπεβάσταση τὴν μέχρι τοῦ 27 τυπογραφικοῦ φύλλου ἔκδοσιν τοῦ ἔργου ὁ αἰδεσιμώτατος πρωτοϊερεὺς καὶ ἡγούμενος τῆς ἱερᾶς μονῆς τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς κ. Εὐγένιος Ἀναστασιάδης. Ἀπὸ τοιῦδε δὲ φίλη μονὴ, ἥτις ἀπὸ πολλοῦ ἐπεσπάσατο τὴν ἀγάπην καὶ τὴν εὐλάβειαν τοῦ συλλέκτου τῶν « Πατριαρχικῶν Πινάκων ».

1454—1456. 457. ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ Β'.

Τοῦ πατρίου δόγματος ὁ θερμὸς συνήγορος Γεννάδιος ὁ Σχολάριος προκατάρχεται τῆς σειρᾶς τῶν μετὰ τὴν ἅλωσιν πατριαρχῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Γεώργιος ἐν τῷ

κατὰ κόσμον βίῳ καλούμενος, βλαστὸς αὐτῆς τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων, ἢ κατ' ἄλλους τῆς νήσου Χίου, ἐδιδάχθη ἐν Κωνσταντινουπόλει, μαθητὴς Ματθαίου τοῦ Καμαριώτου γενόμενος, διδάξας δ' ἐν τῇ οἰκουμενικῇ Σχολῇ. Κρητὴς καὶ γραμματεὺς βασιλικὸς ὤν, ἐγένετο μοναχός, Γεννάδιος μετονομασθείς, καὶ ἐξελέγη πατριάρχης κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 1454, εὐνοίᾳ τοῦ Πορθητοῦ Μωάμεθ, ὅστις ἐρωτήσας τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει κληρικοὺς ἔμαθεν ὅτι πρὸ πολλοῦ ἦν χηρεύων ὁ θρόνος τοῦ Πρωτοκλήτου [701]. Ζητούμενος ὁ Γεννάδιος εὑρέθη κατοικῶν ἔν τινι τῶν περὶ τὴν Ἀδριανούπολιν χωρίων, ἀφικόμενος δ' εἰς τὴν τοῦ ὀσμανικοῦ κράτους πρωτεύουσαν ἐχειροτονήθη, καὶ ἔτυχε πολλῶν τιμῶν καὶ προστασίας ἐκ μέρους τοῦ σουλτάνου, οὗ ἐκφράσεις τινὰς καὶ λόγους πλήρεις ἀβρότητος καὶ ἐνθαρρύνσεως διέσωσαν ἡμῖν ὁ συγγραφεὺς τῆς ἐν τῇ Turcograecia πολιτικῆς ἱστορίας καὶ ὁ Φραντζῆς. Ἡ πατριαρχεία τοῦ Γενναδίου Σχολαρίου παρετάθη μέχρι τοῦ μαΐου τοῦ 1456, ὅτε, συκοφαντηθεὶς ὑπὸ φαυλοβίου γυναικὸς ὡς ἔχων ἀθεμίτους πρὸς αὐτὴν σχέσεις, παρητήσατο τὴν πατριαρχικὴν ἀξίαν [702], καὶ ἀνεχώρησεν εἰς Ἅγιον Ὄρος, ὅπου

701. « Ἀπὸ πολλῶν καιρῶν πατριάρχην δὲν ἔχομεν, ἐπειδὴ ὁ πατριάρχης, ὁπού εἴχομεν, θελήματικῶς ζῶντάς του ἄφησε τὸ σκαμνί του, καὶ ἀπὸ τότε ἄλλον πατριάρχην δὲν ἐκάμαμεν». Turcograecia, σελ. 107.

702. Δωροθέου Μυτιλήνης Σύνοψις ἱστοριῶν· « καὶ ἐσυνάχθησαν ὁ ἀρχιερεῖς καὶ ὅλος ὁ λαός, καὶ ἔκαμαν στανικῶς τὸν σοφώτατον καὶ λογιώτατον κύριον Γεννάδιον τὸν Σχολάριον, ἄνθρωπον ἅγιον καὶ φρονιμώτατον ». Ἰδοὺ δὲ τί γράφει ὁ Δωρόθεος, ὁμιλῶν περὶ Μαΐου Γ'. «Καὶ ἐνθυμήθησαν οἱ κληρικοὶ ὅτι εἰς καιρὸν ἦτο μία πρεσβυτέρα ὁμπρὸς στὴν πόρταν τῆς Παμμακαρίστου, γυνὴ μαρὰ καὶ πόρνη κατὰ πολλά· καὶ ὁ πατριάρχης τὴν ὠνείδιζε, καὶ αὐτὴ δὲν εἶδυνατο τοὺς λόγους τοῦ πατριάρχου νὰ ἀκούῃ, καὶ ἐσυκοφάντει τὸν πατριάρχην κὺρ Γεννάδιον τὸν σοφώτατον καὶ ἁγιώτατον ὅτι τὴν δεῖνα ἡμέραν καὶ ὥραν ἐκαμήθη μετ' ἐμένα. Καὶ ἠκούσθη ὁ λόγος εἰς ὅλην τὴν πόλιν, καὶ ἄλλοι τὸ ἐπίστευσαν, ἄλλοι οὐχί. Καὶ ὁ πατριάρχης μίαν δεσποτικὴν ἑορτὴν ἔκαμεν ἀφορισμὸν δικαίως, καὶ εἶπε, νὰ εἶναι συγκεχωρημένη· εἰ δὲ ψευδῶς, ἀφωρισμένη ἀπὸ Θεοῦ· καὶ ἀπέθανεν ἀφορισμένη. Καὶ ἄνοιξαν, καὶ ηὗράν την· ὦ τοῦ θαύματος· ἀκέραιον». Πρόσθες τὰ παρὰ Μαλαξῷ γραφόμενα· « ἔκαμεν εἰς τὸν ὑψηλότατον πατριαρχικὸν θρόνον χρόνους πέντε καὶ μῆνας, καὶ ἀπὸ τὰ πολλὰ καὶ μεγάλα σκάνδαλα ὁποῦ ἦταν, ἐκάλεσε σύνοδον ἀρχιερέων καὶ κληρικῶν καὶ ἀρχόντων καὶ πάντων τῶν χριστιανῶν, καὶ ἔκαμε παραίτησιν τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου· οἱ δὲ ἀρχιερεῖς ἐπαρακάλεσαν αὐτὸν, καὶ οἱ κληρικοὶ, καὶ ὅλος ὁ λαὸς διὰ νὰ διαμείνῃ, ἀμὴ δὲν ἠθέλησε τελείως νὰ τὸ ἀκούσῃ. Μόνον ἔγραψε τὴν παραίτησιν αὐτοῦ εἰς τὸν κώδηκα τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, καὶ λαβὼν τὰ πράγματα αὐτοῦ... ὑπῆγεν εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ Θείου Προδρόμου, πλησίον εἰς τὰς Σέρρας» κλπ. Τῆς συκοφαντίας ταύτης ὡς αἰτίας τῆς παραιτήσεως τοῦ Γενναδίου μιμνήσκεται καὶ ὁ Μαλαξός.

703. Σημείωσις ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμὸν ΤΚΗ' χειρογράφῳ χαρτίνῳ τεύχει τοῦ τμήματος τῶν ἱεροτελεστικῶν τῆς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει μονῆς τοῦ Βατοπεδίου φερομένη ἐν τῷ πρωτελευταίῳ φύλλῳ· ἀλλὰ καὶ Θεόδωρος Ἀγαλλιανὸς ὁ διακαιοφύλαξ τῆς Μ. Ἐκκλησίας οὕτω γράφει, τιθεὶς πέρας εἰς τὸν καταλογον αὐτοῦ: « Μετὰ δὲ τὴν ἅλωσιν Κωνσταντινουπόλεως **Γεννάδιος ὁ Σχολάριος χρόνους δύο, καὶ παρητήσατο** ».

704. « Δὲν ἐπατριάρχευσε δ' ἐπὶ ἔτη πέντε καὶ μῆνας πέντε ἢ ἕξ, καθὼς εἰς πάντας τοὺς πατριαρχικοὺς καταλόγους σημειοῦται, ἀλλὰ μόλις ἔτη τρία· καθότι τῇ 28 σεπτεμβρίου 1456, οὐχὶ πατριάρχης, ἀλλ' ἁπλοῦς μοναχὸς ὁ Γεννάδιος ἐξεφώνησεν ἐξ ὑπογυίου ἐν τῇ κατ' Ἄθωνα μονῇ τοῦ Βατοπεδίου ἐπιτάφιον εἰς τὸν ἐκεῖσε ἀποθανόντα ἀνεψιὸν αὐτοῦ Θεόδωρον τὸν Σοφιανόν· ἐν ἔτει δὲ 1457—58 ἡσυχάζων ἐν τῇ μονῇ τοῦ Μεγάλου συνέγραψε τὸ περὶ τῆς πρώτης τοῦ Θεοῦ λατρείας ». Ταῦτα ὁ Κ. Σάθας ἐν προλεγομένοις τοῦ Γ' τόμου τῆς Μεσαιωνικῆς αὐτοῦ Βιβλιοθήκης, σελ. κε'—κστ', ἔνθα τίθησι τὴν ἐκλογὴν τοῦ Σχολαρίου ὡς πατριάρχου *ὀλίγον πρὸ τῆς κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 1454 μεταβάσεως τοῦ Πορθητοῦ εἰς Προῦσαν, καθὰ ἐξιστορεῖ ὁ μᾶλλον αὐτόπτης τῶν τότ' ἐν Κωνσταντινουπόλει συμβαινόντων Μιχαὴλ ὁ Κριτόβουλος* ».

ἀφίκετο κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ μαΐου· διότι τῇ 12 τοῦ μηνὸς τούτου, τοῦ 1456, ἀναφέρεται ὅτι « ἐπεσκέρθη τὸ Βατοπέδιον ὁ πατριάρχης Γεννάδιος τὸ ἑσπέρας τοῦ σαββάτου τῆς Πεντηκοστῆς » [703], διαμείνας ἐν τῇ μονῇ ταύτῃ καὶ μέχρι τοῦ σεπτεμβρίου [704]. Ἀπελθὼν ἀκολούθως εἰς τὴν

παρὰ τὰς Σέρρας μονὴν τοῦ Τιμίου Προδρόμου ἀπεβίωσεν ἐν αὐτῇ[705].

Τοῦ Γενναδίου Σχολαρίου ἐστιν ἐκδεδομένη πρᾶξις ἐπὶ τῇ χειροτονίᾳ τοῦ μητροπολίτου Ῥόδου Νείλου, (κατὰ κόσμον Νικολάου πρεσβυτέρου), ἐκλεγέντος ὑπὸ τῶν ὀρθοδόξων τῆς νήσου κατοίκων, ἐπινεύσει τοῦ μεγάλου μαγίστρου τῆς Ῥόδου καὶ τοῦ πάπα Καλλίστου, χρονολογίαν φέρουσα τὸν αὔγουστον τοῦ 1455[706]. Κανονικὴ δὲ διάταξις

705. Κριτόβουλος καὶ Φραντζῆς· Μαλαξοῦ πατριαρχ. ἱστορία· Turcograeciae, σελ. 45—47, 108—120. Δοσιθέου περὶ τῶν ἐν Ἱεροσ. πατριαρχευσάντων, σελ. 911-944. Δωροθέου Μονεμβασίας Σύνοψις ἱστοριῶν· ὁ κανὼν Χρονογράφος. Μελετίου Ἐκκλησ. Ἱστορία, τόμ. Γ', σελ. 309 καὶ 330. Κυρίλλου Λαυριώτου Πατριαρχικὸν χρονικὸν (1453—1794) ἐκδοθὲν ὑπ' ἐμοῦ ἐν τῷ «Ἀθηναίῳ» Ἀθηνῶν, τόμ. ΣΤ', σελ. 1—52. Ζαβίρα Θέατρον, σελ. 49—33. Κ. Ν. Σάθα Νεοελλ. φιλολογία, σελ. 42—22. Ἀνδρονίκου Δημητρακοπούλου Προσθῆκαι καὶ διορθώσεις εἰς τὴν Φιλολογίαν Κ. Ν. Σάθα· ἐν Λειψίᾳ, 1870, σελ. 2—3. Μαθᾶ Κατάλογος πατριαρχῶν· α' ἐκδόσεως σελ. 155—161, ὅπου μνεία ἐκτενὴς γίνεται τῶν τῷ Γενναδίῳ δοθέντων παραχωρηθέντων πολυθρυλήτων προνομίων. Λέοντος Ἀλλατίου De Georgiis et eorum scriptis· σελ. 760—786 τοῦ Γ' τόμου τῆς τοῦ Φαβρικίου Bibliothecae Graecae, ἐκδόσ. τοῦ 1737. Τοῦ αὐτοῦ τόμου σελ. 343—384, καθ' ἃς ἐκτείνεται διατριβὴ Εὐσεβίου Ῥεναυδότου. Henrici Wharton προσθῆκαι εἰς τὴν τοῦ Cave Scriptorum Ecclesiasticorum Historiam Litterariam· Γενεύῃ, 1693, σελ. 93. Roberti Gerii appendix ad partem alteram histor. litter. Γενεύῃ, 1699, σελ. 309. Casimiri Oudini Comment. τόμ. Γ', στήλη 2470—2514. Χάμμερ Ἱστορία τῆς Ὀθωμαν. αὐτοκρατορίας· μετάφρ. Κ. Κρασᾶ· τόμ. Β', σελ. 261—264. Ὁ δὲ Spondanus μεταγράφει τὰ τῆς Turcograeciae· Annales Spondani, τόμ. Β', σελ. 300.

706. Ἡ «πρᾶξις τοῦ Ῥόδου» ἐξεδόθη ἐν τῷ «Εὐαγγελικῷ Κήρυκι» ἔτους Γ', ἀπὸ σελ. 564—567, ἐκ χειρογράφου τῆς ἐν Πάτμῳ βιβλιοθήκης. Ἰδοὺ δὲ πῶς περιγράφει τὴν χειροτονίαν ὁ Σχολάριος ἐν τῷ πρὸς τοὺς ῥοδίους συστατικῷ γράμματι «Πρόεδρη δὲ καὶ ἡ χειροτονία τοῦ εἰρημένου ὑποψηφίου οὕτω· Λειτουργήσαντός μου ἐν τῷ πανσέπτῳ ναῷ τοῦ ἁγίου μου ἐνδόξου πανευφήμου ἀποστόλου Ἀνδρέου τοῦ Πρωτοκλήτου, συλλει-

τουργούντων τῇ ἡμῶν μετριότητι τῶν ἱερωτάτων μητροπολιτῶν καὶ ὑπερτίμων, τοῦ τε Χριστιανουπόλεως καὶ τοῦ Μεσοποταμίας καὶ ἑτέρων, γενομένης τῆς χειροτονίας περιφανῶς, παρουσιασάντων ἐπὶ τῇ χειροτονίᾳ καὶ πολλῶν αἰδεσίμων ἀρχιεπισκόπων καὶ ἐπισκόπων τῆς ἱεραγίας ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἑτέρων πολλῶν, ἐπὶ θεωρίᾳ καὶ ἱστορήσει τῶν παρ' ἡμῶν ἱερῶς τελουμένων, πρὸς δὲ καὶ αἰδεσιμωτάτου καρδιναλεως, κεχειροτόνητο ὁ ῥηθεὶς τιμιώτατος ἱερομόναχος κῦρις Νεῖλος». Ἐκ τῶν λέξεων τοῦ ἐγγράφου συνάγομεν ὅτι τότε ὁ μητροπολίτης Ῥόδου εἶχεν ὑπ' αὐτὸν ἐπισκόπους πλείονας τῶν τριῶν· «τοὺς ὑπ' αὐτὸν *ἐπισκόπους μετὰ τῆς προσηκούσης κανονικῆς παρατηρήσεως καὶ τῆς* **ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως χειροτονεῖν**».

707. Βλ. τὰς Ἀποκρίσεις ταύτας ἐν τῷ Λ' τόμῳ τῶν ἐκδιδομένων ὑπ' ἐμοῦ «Κανονικῶν διατάξεων τῶν ἁγιωτάτων πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ Γρηγορίου Θεολόγου μέχρι Διονυσίου Ε'», σελ. 26—31, ἔνθεν λείπει μὴ ἐκδοθεῖσα ἡ τελευταία ἀπόκρισις· αἱ δ' ἀποκρίσεις αὗται μετεγράφησαν ἀπὸ τοῦ ΥΜΖ' χειρογράφου τῆς ἐν Πάτμῳ βιβλιοθήκης, ἐν ᾧ κεῖται καὶ ἡ «πρᾶξις τοῦ Ῥόδου». Τῆς δὲ πρὸς Μάξιμον τὸν Σιναΐτην ἐπιστολῆς ἐκδεδομένης ὑπὸ Νεκταρίου Ἱεροσολύμων ἐν «Ἐπιτομῇ τῆς Ἱεροκοσμικῆς Ἱστορίας» μέρος ἐξέδωκεν ὁ κ. Παῦλος Νεκλῆς ἐν τῇ συλλογῇ τῇ ἐπιγραφομένῃ· Τὸ κανονικὸν δίκαιον τοῦ πατριαρχ. θρόνου τῶν Ἱεροσολύμων ἐπὶ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Σινᾶ· ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1868. Βλ. Σάθα Νεοελλ. φιλολογίας σελ. 108. Κανονική τις ἀπόκρισις πρός τινα μοναχὸν ἀγιορείτην ἐξεδόθη τῇτες ὑπὸ τοῦ σεβασμ. ἀρχιεπισκόπου πρώτην Πατρῶν κ. Νικηφόρου Καλογερᾶ ἐν τῇ τοῦ Εὐθυμίου Ζυγαδηνοῦ Ἑρμηνείᾳ καθολ. ἐπιστολῶν τῶν Ἀποστόλων· τόμ. Α', Ἀθήνησι· 1887, σελ. ρδ'—ργ'.

γούμενον τῷ 1372. Ἡ ἁγία σύνοδος αὕτη, διαγνοῦσα ὅτι « *κακῶς ἤτησαν οἱ (βυζαντινοὶ) βασιλεῖς γενέσθαι τινὰς ἐπαρχίας ἀρχιεπισκοπὰς αὐτοκεφάλους, τῆς Ἐκκλησίας τότε μὴ δυνηθείσης τοῖς βασιλεῦσιν ἀντιστῆναι* », ἀπεφάσισε τὴν κατάργησιν καὶ τῶν αὐτοκεφάλων ἀρχιεπισκοπῶν Ἀχριδῶν καὶ Πεκίου καὶ τοῦ ψευδοπατριαρχείου τοῦ Τορνόβου· « *οὕτως ἐχειροτόνησαν μητροπολίτας εἰς τὰς ἀρχιεπισκοπὰς ταύτας* », ἀλλὰ μόνον ἡ Τορνόβου μητρόπολις ἐνέμεινεν εἰς τὴν ὑποταγὴν ταύτην, αἱ δὲ λοιπαὶ δύο, ἀνωτέρας ἐντολὰς προκαλέσασαι, διετήρησαν ἑαυταῖς τὸ αὐτοκέφαλον [708].

Ὁ πατριάρχης Γεννάδιος ὁ Σχολάριος τὸν ὑπὸ τοῦ Πορθητοῦ Μωάμεθ ἐκχωρηθέντα αὐτῷ πατριαρχικὸν ναὸν τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων λιπὼν, ἐζήτησε καὶ ἔλαβεν εἰς κατοικίαν τὴν ἕως τότε γυναικείαν μονὴν τῆς Παμμακαρίστου· τοῦτο φαίνεται γενόμενον μετὰ τὸ 1435. Ἀπεθησαύρισε δὲ, μετακομίσας εἰς τὸν νέον πατριαρχικὸν ναόν, τὸ τεμάχιον τοῦ μαρμαρίνου κίονος, ἐφ' οὗ προσδεθεὶς ὁ Σωτὴρ ἐφραγγελώθη, καὶ τὰ λείψανα τῶν ἁγίων Σαλώμης, Εὐφημίας, Θεοφανοῦς, καὶ τὴν κάραν τοῦ ἁγίου Λαζάρου [709].

Ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Γενναδίου Β', τῷ 1456 καθηγιά-

---

708. Δοσιθέου Ἱστορ. περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολ. πατριαρχευσ. σελ. 1453. Χρυσάνθου περὶ ὀρθοδ. α' ἐκδ. σελ. πη'—πθ', ὅπου τίθησι τὴν σύστασιν τῆς αὐτοκεφάλου ἀρχιεπισκοπῆς Πεκίου ἐπὶ Ἀρσενίου πατριάρχου καὶ Θεοδώρου Λασκάρεως καὶ Στεφάνου δεσπότου τῆς Σερβίας· ἀλλὰ περὶ τούτων ἄλλοτε. Προστεθείσθω δ' ὅτι κακῶς ἔγραψεν ὁ πολυμαθέστατος συγγραφεὺς τῆς βουλγαριζούσης « Ἀντιῤῥήσεως εἰς τὸ Ἐπιστολιμαῖον ὑπόμνημα τοῦ Πατριαρχείου », ἐν σελ. 95, ἔτος καταργήσεως τοῦ πατριαρχείου Τορνόβου τῷ 1572, πλανηθεὶς, ὡς ἔοικεν, ἀπὸ τῶν παρὰ Κομνηνῷ Ὑψηλάντῃ, ὅτις ὅμως τάττει τὴν κατάργησιν ἀρίτως τῷ 1570, ἐπὶ Μητροφάνους Γ'. Βλ. Τὰ μετὰ τὴν ἅλωσιν, σελ. 405.

709. Μ. Ι. Γεδεὼν Χρονικὰ τοῦ πατριαρχικοῦ Οἴκου καὶ τοῦ Ναοῦ. σελ. 32, 99, 404 καὶ 449.

σθη ἡ μνήμη τοῦ μητροπολίτου Ἐφέσου Μάρκου τοῦ Εὐγενικοῦ, τοῦ τοσοῦτον ἐπιτυχῶς πολεμήσαντος τὸ ἔργον τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ συνόδου· ἡ ἐπέτειος αὐτοῦ μνήμη ἐτελεῖτο ἰδίως ἐν Γαλατᾷ Κωνσταντινουπόλεως, ὅπου κατῴκει ἡ οἰκογένεια τῶν Εὐγενικῶν, τῇ 19 ἰανουαρίου, τὸν δὲ βίον καὶ τὴν ἱερὰν ἀκολουθίαν τῆς ἡμέρας συγχρόνως συνέταξαν Ἰωάννης διάκονος καὶ νομοφύλαξ ὁ ἀδελφὸς τοῦ Μάρκου [710] καὶ οἱ τρεῖς διδάσκαλοι τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὡς ἑαυτοὺς ἐπιγράφουσι, Μακάριος μητροπολίτης Φιλαδελφείας, Γεώργιος καὶ Γρηγόριος οἱ Βυζάντιοι [711].

---

710. Κωνσταντίνου Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων, τὰ Σωζόμενα ἐκκλησιαστικὰ συγγράμματα· τόμ. Α', σελ. 560, ὑποσημειώσεις δ καὶ γ.

711. Ἀθανασίου Π. Κεραμέως συνοπτικὴ ἔκθεσις παλαιογραφικῶν ἐρευνῶν, ἐν Παλαιογραφικῷ δελτίῳ τοῦ ἑλλην. φιλολ. Συλλόγου· παραρτήματι τοῦ ΙΣΤ' τόμ. γ· ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1885, σελ. 6, ἔνθα κατ' ἐμοῦ λάθρα βέλος ἐπαφιεὶς ἐπιδείκνυται « τρεῖς διδασκάλους τῆς πατριαρχικῆς βεβαίως (βεβαίως ἢ οὔ;) σχολῆς, περὶ ὧν οὐδεὶς οὐδὲν μέχρι σήμερον ἐγίνωσκέ τι, καταστρέφουσα κατ' ἀκολουθίαν καὶ παρακεκινδυνευμένας θεωρίας καὶ ἀγόνους ἐρεύνας περὶ τοῦ τίς ἦν ὁ πρῶτος τῆς εὐεργέτιδος εἰς τὸ ἡμέτερον ἔθνος πατριαρχικῆς σχολῆς διδάσκαλος » καὶ κατωτέρω· « δείκνυσιν ὁμολογουμένως ὅτι ὁ νομιζόμενος πρῶτος τῆς εἰρημένης σχολῆς διδάσκαλος ἔζη ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ τῷ 1484 » ! κλπ. Ταῦτα ἡ ἔκθεσις τῶν εἰς Πόντον ταξιδίων τοῦ κεραμεῦ κτέντος νῦν Σεβάχ, ὅτις ὅμως συνίστησιν ἡμῖν ἐν τῷ ἐξωφύλλῳ, καθὸ βραδύτερον ἀναγνούς τὴν Βιβλιοθήκην τοῦ φίλου Émile Legrand, ἵν' ἀναγνῶμεν τάδε : « ἐκ δὲ ἐπιστολῆς Ἰωάννου Λασκάρεως γραφείσης ἐν Βυζαντίῳ τῇ 10 Ἰουλίου 1491, κατὰ τὸν κ. Legrand, ἀποδεικνύεται ὅτι ὁ Καμαριώτης ἀπεδίω περὶ τροπὰς τὰς χειμερινὰς τοῦ 1490 ἔτους » ! Ὁ μεριληπτῶν συντάκτης τῆς *Μαυρογορδατείου βιβλιοθήκης* κ. Κεραμεύς, πρὶν καταγγείλῃ τὰς ἀγόνους καὶ παρακεκινδυνευμένας θεωρίας μου, ὤφειλεν ἐν ἀγαθῇ συνειδήσει ἵν' ἀναδράμῃ εἰς τὰ παρ' ἐμοῦ γραφέντα περὶ ἑξαετίας « Χρονικὰ τῆς Πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας », ὅπου, ἐν σελίδι 34—35, ὁρίζω τὸν θάνατον τοῦ Καμαριώτου κατὰ τὸ ἀβενόπωρον τοῦ 1489 ἢ τοῦ 1490 γενόμενον· τοῦτο δ' ἐπὶ τῇ βάσει τῶν συμπερασμάτων τοῦ ἀειμνήστου πρώην ἀρχιεπισκόπου Ζακύνθου Νικολάου Κατραμῆ. Καὶ περὶ μὲν τῶν ἀγόνων καὶ παρακεκιν-

Ὁ πατριάρχης Γεννάδιος ὁ Σχολάριος τί μὲν ἔπραξε πρὸς σύνταξιν τῶν πραγμάτων τῆς Ἐκκλησίας αὐτοῦ κατὰ τὴν νέαν τῆς ἱστορίας αὐτῆς περίοδον ἄγνωστον· ἴσως δὲ τότε καθιερώθη ὡς δικαίωμα τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου ἡ χρῆσις τοῦ δικεφάλου ἀετοῦ, ἡ χρῆσις τοῦ ἀργυροῦ διβαμβούλου καὶ τῆς μίτρας ἐν ταῖς ἱερουργίαις, (περὶ ὧν ἰδὲ τοῦ παρόντος βιβλίου τὰς σελίδας (34—34,36). Δόξαν αὐτῷ περιποιεῖ ἡ ζωογόνησις τῶν γραμμάτων, ἡ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν πάτριον παίδευσιν χορηγηθεῖσα προστασία· καὶ ἡ ἀνασύστασις τῆς πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας, εὐνοίᾳ τοῦ Πορθητοῦ Μωάμεθ[712]. Ἴσως ἔδει ἵνα παρέλθῃ τις ἐν σιγῇ τὴν ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Γενναδίου τοῦ Σχολαρίου πυρπόλησιν τῶν συγγραμμάτων τοῦ Γεωργίου Πλήθωνος[713].

Ὁ τῷ πατριάρχῃ Γενναδίῳ διδόμενος τίτλος «πατριάρχου τῶν τοῦ Χριστοῦ πενήτων» ἐστὶ νεώτερος, οὐδέποτε δ' αὐτὸς ἐγράφη οὕτως, ὡς εἴκασεν ὁ Ἀνδρόνικος Δημητρακόπουλος[714].

Ἡ εἰκὼν τοῦ πατριάρχου Γενναδίου Β' τοῦ Σχολαρίου ἐγράφη ὑπὸ Gentile Bellini, παρίστησι δὲ τὸν Γεννάδιον τῷ Πορθητῇ διαλεγόμενον[715].

1456—1463; **458. ΙΣΙΔΩΡΟΣ Β'.**

Δύσκολόν ἐστι ν' ἀνορθωθῇ ἡ ἀληθὴς χρονολογία τῆς ἐκλογῆς καὶ παραιτήσεως τῶν τοῦ Γενναδίου Β' διαδόχων, ὅ,τι δ' ἂν εἴπῃ τις ἤθελεν εἶπεῖ εἰκασίαν. Ἡμεῖς οἱ δύο σχεδὸν ἑκατονταετηρίδας μετὰ τὸν Ἱεροσολύμων Δοσίθεον ζῶντες ἐπαναλαμβάνομεν ὅ,τι ἐκεῖνος ἔγραφεν, ὅτι *περὶ τῶν πρὸ Τιμοθέου πατριαρχῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως οὐδὲν ἔχομεν σαφὲς εἰπεῖν, ἀλλ' οὔτε εὑρίσκεται κώδηξ ἐν τῷ Πατριαρχείῳ ὡς ἂν δυνηθῶμεν μαθεῖν τι πλέον*[716]. Γνωστὸν ὅτι τὸ 1464 πατριάρχης ἦν Σωφρόνιος Α' ὁ Συρόπουλος, οὗ τὴν πατριαρχείαν ὁ Μελίτιος Ἀθηνῶν εἰς ἔτος ἓν ἐκτείνει, μεθ' ὃ τάττει τριετίαν πατριαρχήσαντα τὸν Ἰωάσαφ Κόκκαν. Ἐὰν λοιπὸν δεχθῶμεν ἔτος ἐκλογῆς τοῦ Σωφρονίου τὸ 1463, ἕπεται ὅτι ὁ Ἰσίδωρος διῴκησε τὴν Ἐκκλησίαν ἔτη ἑπτά, ἐκλεγεὶς

δυνευμένων μου θεωριῶν γράφω προσεχῶς, ὁπόταν ἐπιστῇ ἀνάγκη ν' ἀπαντήσω πρὸς τὰς ἐπικρίσεις ἀδαπτάλου τινὸς εἰς τὰ ἐμὰ «Χρονικὰ τῆς Πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας», γραφείσας καί τισι κοινοποιηθείσας, μὴ ἐκδοθείσας ὅμως ἄχρι σήμερον· τῷ δὲ κ. Κεραμεῖ ὑπομιμνήσκει ὁ πρεσβύτερος αὐτοῦ κατὰ τὴν ἡλικίαν συντάκτης τοῦ παρόντος συγγράμματος ὅτι πολλάκις ἴσως καὶ ἡμεῖς δρεττόμεθα τῶν σορῶν ἐν τῇ πονηρίᾳ αὐτῶν, λέγομεν δ' αὐτοῖς ὅτι τὰ ἡμέτερα ἔργα ὅπως μελετηθῶσιν ἢ κριθῶσιν ἀμερολήπτως, ἀπαιτεῖται ν' ἀφαιρεθῇ ἡ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ δοκός· ἄλλως ὁ κ. Κεραμεὺς ἐξακολουθήσει χρεωκόπου ὀφθαλμοῖς ἀναγινώσκων ὅ,τι γράφει ὁ Μανουὴλ Ι. Γεδεών, ὁ πρόθυμος ὢν ἵνα συζητήσῃ πᾶσαν «παραχεκινδυνευμένην θεωρίαν» ἔστω καὶ ἂν μὴ κέκτηται ὁ μετ' ἐμοῦ συζητῶν **μήτε σχολαρχείου, μήτε γυμνασίου πτυχίον**!

712. Μ.Ι. Γεδεὼν «Χρονικὰ πατρ. Ἀκαδημίας,» σελ. 30. Ματθαίου Κ. Παρανίκα Σχεδίασμα περὶ τῆς ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἔθνει καταστάσεως τῶν γραμμάτων ἀπὸ τοῦ 1453 μέχρι τῶν ἀρχῶν τῆς ΙΘ' ἑκατονταετηρίδος· ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1867, σελ. 15.

713. Κ. Σάθα Φιλολογ. σελ. 6, ὑποσημ. καθ' ἣν ὁ Σχολάριος, ἐπὶ πονῇ ἀπακοπῆς ἀπὸ τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας, παρεκελεύετο τοὺς ἔχοντας ἀντίγραφα τῆς περὶ Νόμων συγγραφῆς τοῦ Πλήθωνος ν' αὐσωσιν αὐτὰ δημοσίᾳ.

714. Δημητρακοπούλου, «Ἐπανορθώσεις σφαλμάτων Κ. Ν. Σάθα» ἐν ἐπιφυλλίδι τῆς ἐφημερίδος «Ἡμέρας», ἔτους 1872, ἀριθμ. 873.

715. Ὁ ζωγράφος οὗτος ἦν ἀδελφὸς τοῦ ζωγράφου Giovanni Bellini· ἡ δὲ εἰκὼν εὑρίσκεται νῦν ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ λόρδου Crawford ἐν Λονδίνῳ, ἀφ' ἧς ἀντίγραφον ληφθὲν, ἐπιμελείᾳ πατρωζούσης τοῦ τότε πρεσβευτοῦ τῆς Ὑψ. Πύλης αὐτόθι Κωνσταντίνου Μουσούρου πασᾶ, ἐπέφθη πρὸ ἑξαετίας εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον.

716. Δοσιθέου, Ἱστορία περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολ. πατριαρχ. σελ. 1169, βιβλ. ΙΑ', κεφ. θ'.

μετὰ τὴν τοῦ Γενναδίου παραίτησιν[717]. Ἦν δὲ ὁ Ἰσίδωρος ἱερομόναχος, πνευματικὸς πατὴρ ὅλης τῆς πόλεως, ἄνθρωπος ἁγιώτατος, ὡς ὁ Δωρόθεος γράφει, «φημιζόμενος ἀπὸ τῶν Ξανθοπούλων»[718], ἀποθανὼν ἴσως τῷ **1463**.

Ἐπ' αὐτοῦ παρεχωρήθη τοῖς ἐν Βενετίᾳ ὀρθοδόξοις γωνία τις ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Βλασίου, ὅπως ἱερουργῶσιν, εἰ καὶ οἱ ὀρθόδοξοι ἱερεῖς ἢ σπανίως ἢ οὐδέποτ' ἐπαήσαντο χρῆσιν τοῦ προνομίου τούτου «προτιμῶντες τὸ τῆς Ὀρθοδοξίας κατ' ἰδίαν ἐλεύθερον»[719].

1463—1464; **159. ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ Α'.**

Κατὰ τὸν ἀείμνηστον ἱστοριογράφον Μελέτιον Ἀθηνῶν, διάδοχος Ἰσιδώρου Β' τοῦ Ξανθοπούλου ἐξελέγη Σωφρόνιος ὁ Συρόπουλος, ἱερομόναχος ὡς ἔοικε, κοσμήσας τὸν θρόνον ἔτος ἕν, μέχρι τῆς παύσεως αὐτοῦ.

Τοῦ πατριάρχου Σωφρονίου Β' σώζεται συστατικὸν γράμμα, χρονολογίαν φέρον αὔγουστον μῆνα τοῦ **1464**, καὶ βεβαιοῦν ὅτι ὁ εἰς χεῖρας τοῦ εὐγενοῦς ἄρχοντος Γεωργίου Πόλου σταυρός, ἔχων ἐπ' αὐτοῦ λίθους πολυτιμήτους καὶ σφαιροειδὲς ἐγκόλπιον ἀνηρτημένον κάτωθεν «ἔχον ἔσωθεν σίδηρον ἐκ τῶν τιμίων ἥλων, τῶν προσηλωθέντων τῇ τοῦ Χριστοῦ σαρκί» ὑπῆρχε κτῆμα τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξίου Κομνηνοῦ, καθ' ἣν ἔφερεν ἐπ' αὐτοῦ ἐπιγραφήν[720].

---

717. Ταῦτα κατὰ τοὺς χρονογράφους ὧν ἐμνήσθην ἐν σημειώσει 700.

718. Κυρίλλου ἀρχιδιακόνου «Ἱερογραφικὴ ἁρμονία»· προσθήκη εἰς τὸν πατριαρχ. κατάλογον, γενομένη πιθανῶς ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Κυρίλλου· σελ. 189, στήλη 6', στίχ. 32. «Ἡγούμενον τὸν ἄριστον μονῆς τῶν Ξανθοπούλων» στιχουργεῖ καὶ Κύριλλος ὁ Λαυριώτης· «Ἀθήναιον», τόμ. ς', σελ. 48.

719. Βελούδου Ἀπορία ἐν Βενετίᾳ· σελ. 7.

720. Μελετίου Ἐκκλ. Ἱστορ. τόμ. Γ', σελ. 334. Σάθα προλεγόμ. Γ' τόμου τῆς Μεσαιων. βιβλιοθήκης, σελ. κς' καὶ ρα'—ργ', ἐν αἷς ἐκτείνεται τὸ περὶ τοῦ τιμίου Σταυροῦ γράμμα. Πρόδηλος ὅτι ὁ συντάκτης τῆς Ματροφορτατείου βιβλιοθήκης, πίστιν ἔχων εἰς τὰ Πάρια μάρμαρα τοῦ Παγκρατίου Δημάρχη, τίθησι τὴν πρώτην πατριαρχείαν τοῦ Συμεὼν Τραπεζουντίου τῷ **1461**, καὶ διάδοχον αὐτοῦ τὸν Διονύσιον, ὅτις «ἦτο ἤδη πατριαρχῆς ἐν ἔτει **1467**». Τίς σύγχρονος μαρτυρεῖ, τί γράμμα ἐπίσημον κυροῖ ταῦτα, ἢ μόνη ἡ ἰδέα ὅτι αἱ χρονολογίαι, ἃς ἄλλοτε ὥρισεν ὁ Μ. Ι. Γεδεών εἶτ' ἐκμηδενιστέαι. Δεύτερον ἄρα ἐπιτραπήτω μοι 'να ὑπομνήσω ὅτι πρέπει 'να λαμβάνεται εἰς τὸν Εὐρώταν οἱ θέλοντες 'ν' ἀπογευθῶσι τοῦ μέλανος ζωμοῦ βλ. Παρατήματα τοῦ ΙΖ' τόμου τοῦ περιοδικοῦ τοῦ ἑλλην. φιλολογικοῦ Συλλόγου, σελ. 17, ὅπου φαίνεται ὅτι χάριν τοῦ συζητησίμου τῶν χρονολογιῶν μου ἐρρυφήθη τὸ ὄνομα ἑνὸς πατριάρχου.

721. Μαλαξὸς· Δωρόθεος Μονεμβασίας· Μελέτιος Ἀθηνῶν· τὰ δὲ παρὰ Κυρίλλῳ Λαυριώτῃ φερόμενά εἰσιν ἀναπόδεικτα.

1464—1466; **160. ΙΩΑΣΑΦ Α'.**

Σωφρόνιον Α' τὸν Συρόπουλον διεδέξατο Ἰωάσαφ ἱερομόναχος ὁ Κόκκας, κοσμήσας τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον ἔτη τρία, κατὰ τὸν Δωρόθεον, ἀνὴρ εὐλαβῶς ἀντεχόμενος τῶν θεσμῶν τῆς Ἐκκλησίας αὐτοῦ, θῦμα πεσὼν τῆς ὀργῆς τοῦ μέγα τότε ἰσχύοντος ἐν τῷ σεραγίῳ Γεωργίου Ἀμηρούτζη, τραπεζουντίου εὐπατρίδου. Ὁ ἀτυχὴς Ἰωάσαφ, ταραττομένην βλέπων τὴν Ἐκκλησίαν ἕνεκα τῶν σκανδάλων τῶν κληρικῶν, ἀνωτέρων ὄηλον οὖν ἀξιωματικῶν τοῦ Πατριαρχείου, εἰς τοσαύτην ἦλθεν ἀπόγνωσιν, ὥστε ἔῤῥιψεν ἑαυτὸν εἰς φρέαρ, ἀφ' οὗ ἐξήγαγον αὐτὸν ζῶντα[721].

1466—1467; **161. ΜΑΡΚΟΣ Β'.**

Τότε προσεκλήθη 'ν' ἀναβῇ τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ὁ ἱερομόναχος Μάρκος, ὁ ἐπωνυμούμενος Ξυλοκαράβης, τὴν πατρίδα κωνσταντινουπολίτης, ἀνὴρ καλὸς κἀγαθός, καὶ πεπαιδευμένος· ὁ Μάρκος, ἐκλεγεὶς μετὰ τὴν τοῦ Ἰωάσαφ ἀπομάκρυνσιν, ἐπὶ βραχὺν χρόνον διῴκησε τὴν Ἐκκλησίαν, συκοφαντηθεὶς ὅτι ὤνιον ἔλαβε τὴν πατριαρχικὴν ἀξίαν.

Εἰκάζω ὅτι θελήσας ἵνα φανῇ αὐστηρὸς ἐν τῇ ἐξασκήσει τῶν καθηκόντων αὐτοῦ, μηδὲ συγκατατεθεὶς ἵνα ἐπιτρέψῃ τοῖς ἀνωτέροις ἀξιωματικοῖς τοῦ Πατριαρχείου ἵνα διαπράττωσι παρανομίας, ἔπεσε θῦμα τῶν φατριῶν καὶ κατασκευῶν, ἃς ἐτύρευον οὗτοι κατ' αὐτοῦ, κοσμήσας τὸν θρόνον ἕτος ἕν. Μετὰ τὴν παῦσιν αὐτοῦ, τυχὼν συνοδικῶς ἀθωώσεως ἐπὶ τοῦ διαδόχου αὐτοῦ, ἔλαβε τὴν προεδρίαν τῆς αὐτοκεφάλου ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν, ὅπου ἴσως ἀπεβίωσε[722].

1467—1472. 462. ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ Α' τὸ ά.

Πρὸς εἰρήνευσιν τῶν διαμαχομένων φατριῶν ἐξελέγη πατριάρχης ὁ μητροπολίτης Φιλιππουπόλεως Διονύσιος, διοικήσας τὴν Ἐκκλησίαν ἔτη ἓξ καὶ ἥμισυ. Πελοποννήσιος τὴν πατρίδα, παῖς ἦλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν ὁ Διονύσιος, καὶ ἠριθμήθη ἐν τοῖς μοναχοῖς τῆς μονῆς τῶν Μαγγάνων, διαπρέπων ἐν αὐτῇ· προσελθὼν δὲ Μάρκῳ τῷ τῆς Ἐφέσου μητροπολίτῃ, ἀνάστημα ἐγένετο αὐτοῦ, ὅστις ἐχειροτόνησε τὸν Διονύσιον διάκονον καὶ ἱερέα, καὶ εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ μέχρι τῶν τελευταίων τοῦ βίου ἡμερῶν, ὅτε ὁ Διονύσιος ἐχειροτονήθη μητροπολίτης Φιλιππουπόλεως, κτησάμενος τὴν κοινὴν εὐλάβειαν ἀλλὰ καὶ τὸ σέβας τῆς εἰσακουομένης ὅπου ἔδει κυρᾶ-Μάρως, ἣν ὠνόμαζον μητρυιὰν τοῦ κρατοῦντος. Μετατεθεὶς εἰς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον, ἔπεσε θῦμα κληρικῆς ραδιουργίας, εἰ καί, συκοφαντηθεὶς ὡς ἐν τῇ παιδικῇ ἡλικίᾳ ἐξομώσας ἀκουσίως, εὑρέθη μὲν ἀθῷος, ἀπετάξατο ὅ' ὅμως τῇ πατριαρχικῇ τιμῇ καὶ ἐλθὼν

722. Μέτιθι τὰς αὐτὰς πηγάς. Αἱ χρονολογίαι, ἃς ὁρίζω, εἰσὶ συζητήσιμοι καὶ μάλιστα ὑπὲρ τὸ δέον, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἀπὸ τοῦ 1456 – 1500 πατριαρχικὴν ἱστορίαν, ἀλλ' οὐχ ὅλως ἐκμηδενιστέαι.

ἐμόνασεν ἐν τῇ κατὰ τὴν ἐπαρχίαν Δράμας μονῇ τῆς Θεοτόκου τῆς Εἰκοσιφοινίσσης ἢ Κοσινίτζας[723].

Ὁ πατριάρχης Διονύσιος ἐξέδωκε σιγίλλιον ὑπὲρ τῆς μονῆς τοῦ Προδρόμου, τῆς κειμένης ἐπὶ τοῦ ἀπέναντι τῆς Σωζοπόλεως νησίου[724].

1472—1475. 463. ΣΥΜΕΩΝ τὸ α'.

Διὰ ραδιουργίας τῶν ἰσχυόντων ἐν τῷ σεραγίῳ τραπεζουντίων, ἐξελέγη πατριάρχης, ἐκβληθέντος τοῦ Μάρκου, Συμεὼν ἱερομόναχος ὁ ἐκ Τραπεζοῦντος, ἀνὴρ ἐνάρετος καὶ παρὰ πάντων ἀγαπώμενος, ὅστις διῴκησε τὴν Ἐκκλησίαν ἐπὶ δύο καὶ ἥμισυ ἔτη, ἀναγκασθεὶς ἐπὶ τέλους, συνεπείᾳ γυναικείας ἐπηρείας, ἵνα παραιτήσηται τὸν θρόνον, μεθ' ὃ ἀπεσύρθη εἰς τὴν μονὴν τοῦ Στενημάχου (Βατζκόβου;).

Ἐπ' αὐτοῦ διχῇ διηρέθησαν οἱ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὀρθόδοξοι, οἱ μὲν τὸν Μάρκον θέλοντες, οἱ δὲ τὸν Συμεών, ἐνῷ καὶ ὁ Μάρκος ἠδικημένον βλέπων ἑαυτὸν ἐζήτει ἵνα συγκληθῇ σύνοδος πρὸς ἐξέτασιν τῶν κατ' αὐτόν· αὕτη συνελθοῦσα τὸν μὲν Μάρκον ἠθώωσεν, ἐξελέξατο δ' ἕτερον πατριάρχην, τοῦ Συμεὼν μεταβάντος εἰς Στενήμαχον.

Ἐπὶ τῆς πρώτης ἴσως αὐτοῦ πατριαρχείας ταύτης ὁ Συμεὼν ἐξέδωκε γράμμα ἐπικυροῦν τὰ παλαιὰ προνόμια τῆς ἐν Πάτμῳ μονῆς Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, ἐναντίον τῶν κατὰ τῶν προνομίων τούτων ἐνεργειῶν καὶ τῶν ἐπηρειῶν

723. Μαλαξός. Μελέτιος. Δωρόθεος. Τὰ δὲ ἐν σελίδι 48, σημειώσει 4 τοῦ Παραρτήματος τοῦ ΙΖ' τόμου τοῦ ἑλλην. φιλολ. Συλλόγου, ὅτι «καὶ πάλιν κριτικώτερος ἀποδείκνυται τὴν σήμερον ὁ χρονογράφος Παγκράτιος Δημάρης, ὅστις τίθησι τὴν πρώτην πατριαρχίαν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ 1462 μέχρι τέλους τοῦ 1460 ἢ ἀρχῶν τοῦ 1170», συντελοῦσι δῆθεν εἰς ἀπόδειξιν τοῦ συζητησίμου τῶν χρονολογιῶν μου, δυστυχῶς διὰ τῆς ἀφιερώσεως τοῦ ὀνόματος ἑνὸς πατριάρχου: Σωφρονίου τοῦ Συροπούλου.

724. Κατὰ σημείωσιν Ι. Σακκελίωνος.

τῶν ἐπισκόπων Ἰκαρίας Κωνσταντίνου καὶ Λέρου Νείλου [725]. Γνωστόν ἐστι γράμμα τοῦ Συμεών, ἀφορῶν εἰς τὸ ἐν Μιτυλήνῃ μονύδριον τῆς Θεοτόκου, καὶ ἕτερον, ἐκδοθὲν πρό τινος, ἐπικυροῦν τὰ προνόμια τῆς ἐν Δράμᾳ μονῆς τῆς Θεοτόκου Κοσινίτζας, ἀπολυθὲν τῷ **1474** [726].

Ἐπ' αὐτοῦ, κατὰ μὲν τὸ ἔτος **1473** παρεχωρήθη τοῖς ἐν Βενετίᾳ ὀρθοδόξοις ὁ ναὸς τῆς ἁγίας Οὐρσούλης, λατινικῆς λατρείας ὡς καὶ ὁ τοῦ ἁγίου Βλασίου πρώην ὀρθεὶς, ὅπως τελῶσι τὰς ἱερουργίας, ὅπερ, καίτοι ἐξεδόθη τῇ 4 ἀπριλίου **1473** ἐπὶ τούτῳ βοῦλλα τοῦ πάπα Σίξτου Δ', «διϊσχυρίσθησαν ἀτυμβίβαστον οἱ ἐκεῖσε Δομινικάνοι» [727]. κατὰ δὲ τὸ **1474** ἐγένετο ἐκκλησιαστική τις σύμβασις ἐν Ῥόδῳ μεταξὺ τῶν ὀρθοδόξων καὶ τῶν δυτικῶν, οὔσης ἔτι τῆς Ῥόδου ὑπὸ τὴν αὐθεντίαν τῶν ἱπποτῶν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τῶν Ἱεροσολύμων, καθ' ἣν ἠδύνατό τις εἰπεῖν ὅτι ἐκέρδαινον οἱ ὀρθόδοξοι γραικοί [728].

1475—1476. 464. **ΡΑΦΑΗΛ Α'.**

ὁ τῆς ἱερᾶς ἀρχῆς ἁρπαξ ἦν ἱερομόναχος, σέρβος τὴν καταγωγήν, ὅστις ἐγκρατὴς ἐγένετο τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου μεγάλην ὑποσχόμενος ποσότητα χρημάτων. Μὴ σεβασθεὶς τὰς ἰδίας ὑποσχέσεις, ἐπαύθη μετὰ πατριαρχείαν ἀθλίαν ἐνὸς ἔτους, μυκτηριζόμενος ἐπὶ τῇ ἀρχολιπάρῳ ἐπιφορᾷ καὶ ἐπιβάτης θεωρούμενος· ἐντεῦθεν μήτε ὁ Ἡρακλείας ἠθέλησε ἵνα χειροτονήσῃ αὐτὸν, ἀλλ' ἐχειροτόνησεν ὁ μητροπολίτης Ἀγκύρας, μήτε οἱ ἀρχιερεῖς ἤθελον ἵνα συλλειτουργήσωσιν αὐτῷ· τοῦτο δ' ἔπραξαν πειθαναγκαζόμενοι. Ἦν ἄνθρωπος ὁ Ῥαφαὴλ ἔκδοτος εἰς τὴν μέθην, κατὰ δὲ τὴν ἀκολουθίαν τῶν ἁγίων παθῶν ἔπεσεν ἕνεκα μέθης, μὴ δυναμένου ἵνα σταθῇ εἰς τοὺς πόδας, ἡ ποιμενικὴ ῥάβδος καὶ ἐθραύσθη· «ἐμίσουν δὲ αὐτὸν ὁ κόσμος ὅλος καὶ διὰ τὴν μέθην, καὶ διὰ τὴν γλῶσσαν, ὅτι ῥωμαϊκὰ δὲν ἤξερε..... καὶ κανεὶς δὲν τὸν ἐβοήθησεν οὔτε ἀπὸ τοὺς κληρικούς, οὔτε ἀπὸ τὸν λαόν..... καὶ ἀπέθανεν εἰς τὴν φυλακήν» [729].

Μία τοῦ Ῥαφαὴλ ἀπόφασίς ἐστι γνωστή· ὅτι τὴν πατριαρχικὴν ἐξαρχίαν τῶν Μουνδανίων, οὓς πρότερον εἰς τὸν μητροπολίτην πρώην Ἀδριανουπόλεως, ἀφῄρεσεν εἶτα παρ' αὐτοῦ ταύτην, καταστήσας μητρόπολιν καὶ χειροτονήσας πρῶτον μητροπολίτην αὐτῆς τὸν πρώην πρωτέκδικον τῆς ἐξαρχίας ταύτης [730].

1476—1482. 465. **ΜΑΞΙΜΟΣ Γ'.**

Ἕνα σχεδὸν αἰῶνα πρὸ ἡμῶν ὁ λαμπρὸς Ζαβίρας ἔταξε τὴν ἐκλογὴν τοῦ Μαξίμου Γ' τῷ **1476**, ὀρθότατα· τὴν δὲ πατριαρχείαν παρέτεινε μέχρι τοῦ **1484**, καίπερ γράφων ὅτι διεῖπεν ἓξ ἔτη τὴν ἀρχήν. Φαίνεται λοιπὸν ἀκριβὴς ἡ χρονολογία **1476—1482**, ὅτε ἀπέθανεν [731].

Ὁ πατριάρχης Μάξιμος, τὴν πατρίδα πελοποννήσιος, ἦν ἀνὴρ λόγιος, εἰδήμων τῶν ἐκκλησιαστικῶν νόμων, ἐκκλη-

725. Εὐαγγελ. Κῆρυξ· τόμ. Ζ', σελ. 326—329, καθ' ἃς ἐκτείνεται τὸ ἔγγραφον τοῦτο

726. Μαυρογορδάτειος Βιβλιοθήκη· τόμ. Α', σελ. ϐ'. Παράρτ. ΙΖ' τόμου περιοδ. τοῦ ἑλλην. φιλολογ. Συλλόγου· ἔκθεσις Α. Π. Κεραμέως κλπ. σελ. 17—18.

727. Βελούδου, Ἀπόκρισις ἐν Βενετίᾳ· σελ. 8.

728. Spondani, Annales· τόμ. Β', Τίκινον, 1680, σελ. 416.

729. Μαλαξός· Μελέτιος Ἀθηνῶν· Δωρόθεος.

730. Miklosich καὶ Müller, Acta, τόμ. Β', σελ 572—573. Τὴν πρᾶξιν ἐθεώρησεν ἀνέκδοτον εἰς τὸν Ραφαὴλ καὶ ὁ κ. Κεραμεύς. Παράρτημα ΙΖ' τόμου τοῦ φιλολ. Συλλόγου, σελ. 18, ἀφ' ἧς μανθάνομεν ὅτι καὶ τὴν ἐν Δράμᾳ μονὴν τῆς Κοσινίτζας ἐπηρέασεν ὁ σέρβος ἐπιβάτης.

731. Ζαβίρα Θέατρον· σελ. 288—290 καὶ 91—92, ὅπου γράφεται ἀκριβῶς τὸ τῆς ἐκλογῆς ἔτος.

σιάρχης χρηματίσας ὑπὸ τὸν πατριάρχην Ἰωάσαφ Α', καὶ τοὺς αὐτοῦ διαδόχους. Μανουὴλ κατὰ κόσμον καλούμενος, ἐγένετο μοναχὸς, μετονομασθεὶς Μάξιμος κατὰ τὴν ἐκλογὴν αὐτοῦ, καὶ ἐχειροτονήθη πατριάρχης. Ἀπεβίωσε τῷ 1482 [732].

Ἐπ' αὐτοῦ γαληναία ἦν ἡ κατάστασις τῆς Ἐκκλησίας, ἐμετριάσθη, φαίνεται, τῶν σκανδαλοποιῶν ἡ ὁρμὴ, καὶ ὁ ἱερὸς Μάξιμος συνετέλει πρὸς τοῦτό τε καὶ πρὸς ῥύθμισιν τῶν ἠθῶν, κηρύττων ἐν ἑκάστῃ κυριακῇ τὸν θεῖον λόγον. Τρεῖς κανονικαὶ διατάξεις αὐτοῦ εἰσιν ἡμῖν γνωσταί: ἀπόκρισις περὶ τῶν ἀντιμινσίων· παραίνεσις πρὸς τοὺς κριτάς· καὶ γράμμα συνοδικὸν ἵνα κρίνωνται οἱ γάμοι παρὰ τῶν ἐπισκόπων [733].

Γνωστή ἐστι μία τοῦ Μαξίμου ἀπόφασις, δι' ἧς ἀποκαθίστησιν ἐξαρχίαν τὴν ὑπὸ Ῥωσσίᾳ τοῦ σέρβου συστηθεῖσαν μητρόπολιν Μουνδανίων, περὶ ἧς εἰσιν ἐκδεδομένα δύο γράμματα [734], ὡς καὶ γράμμα πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν, ἀπολελυμένον μὲν τὸν ἰούνιον τοῦ 1477, ἐπικυροῦν δὲ τὰ δίκαια τῆς μονῆς Κοσινίτζας, ἧς εἰς τὸν ἡγούμενον ἀπένειμε τὸ ὀρφίκιον ἀρχιμανδρίτου καὶ πρωτοσυγκέλλου [735].

Ἐπὶ τῆς πατριαρχείας αὐτοῦ τῇ 27 σεπτεμβρίου 1480 ἔλαβε παρὰ τῆς ἐν Βενετίᾳ πολιτικῆς ἀρχῆς τὴν ἄδειαν

732. Μαλαξός· Δωρόθεος Μονεμβασίας· Κύριλλος Λαυριώτης, ὅστις ἰδίᾳ λέγει ὅτι ὁ Μάξιμος ἦν εἰδήμων τῆς ἑλληνικῆς, τῆς ἑβραϊκῆς, τῆς ἀραβικῆς καὶ τῆς λατινικῆς· Μελέτιος Ἀθηνῶν.

733. Ζαβίρα Θέατρον· σελ 92. Ἐπιστολὴν δὲ τοῦ Μαξίμου τὸν ἰανουάριον τοῦ 1480 χρονολογουμένην ἐξέδωκεν ὁ Thomas ἐν τῷ Eine griechische originalurkunde zur geschichte der Anatolischen Kirche. Munchen, 1853. Βλέπε Δημητρακοπούλου Ἐπανορθ Σάθα, ἐν «Ἡμέρᾳ», ἀριθ. 873. Ἀνάγνωθι καὶ τοῦ σιβαστοῦ φίλου Π. Χιώτου Ἀπομνημονεύματα Ζακύνθου, ἐν τέλει τοῦ Β' τόμου. Thomas, σελ. 12.

734. Acta, Β' σελ. 572—574.

735. Παράρτ. ΙΖ' τόμου ἑλλ. φιλολ. Συλλόγου· σελ. 18—20.

τῆς κατ' οἶκον ἱερουργίας ἡ ὀρθόδοξος γραικὴ Ἄννα Παλαιολογίνα ἡ θυγάτηρ τοῦ μεγάλου δουκὸς Λουκᾶ Νοταρᾶ, «ἐνῷ πρὸ δύο ἐτῶν, καὶ δι' αὐτὴν καὶ δι' Εὐδοκίαν τὴν Κατακουζηνὴν, σύζυγον τοῦ περιφανεστάτου ἀνδρὸς Ματθαίου τοῦ Σπανδουινοῦ εἶχεν ἀνακληθῇ (τῷ 1478) τοιαύτη τις ἄδεια, πρώην χορηγηθεῖσα κατὰ τὴν 8 ἰουνίου 1475» [736].

Μονῳδία ἐπὶ τῷ πατριάρχῃ κυρῷ Μαξίμῳ τῷ λογίῳ γραφεῖσα ὑπὸ τοῦ μεγάλου ῥήτορος Μανουὴλ τοῦ Κορινθίου εὑρηται ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει ἱερᾶς Μονῆς τῶν Ἰβήρων [736].

Ὁ τὸν Συναξαριστὴν ἀνακαθάρας Νικόδημος φαίνεταί πως φρονῶν ὅτι ὁ τῇ 17 νοεμβρίου ἑορταζόμενος Μάξιμος πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεώς ἐστιν οὗτος ὁ ἀπὸ ἐκκλησιαρχῶν [738].

1482—1486. 463. ΣΥΜΕΩΝ Α' τὸ β'.

Ἀναδειχθεὶς οἰκουμενικὸς πατριάρχης τὸ δεύτερον ὁ τραπεζούντιος Συμεὼν ἐκόσμησε τὸν θρόνον πλέον τῶν τριῶν ἐτῶν, ὡς ὁ Μελέτιος Ἀθηνῶν καὶ Δωρόθεος ὁ Μονεμβασίας

736. Βελισσάριου, Ἀπακία ἐν Βενετίᾳ, σελ. 8.

737. Μ. Ι. Γεδεών, Χρονικὰ Πατριαρχ. Ἀκαδημίας· σελ. 41.

738. Συνεορτάζεται τῷ Γενναδίῳ, ὃν ἐνόμισα τὸν Σχολάριον· ἀλλὰ καὶ Γενναδίου ἑορτάζεται τῇ 17 νοεμβρίου. Εἷς τῶν δύο ἐστὶν ὁ Γενναδίου ὁ Α', ἀλλ' ὁ Μάξιμος ἆρά γέ ἐστιν ὁ ἀπὸ ἐκκλησιάρχου γενόμενος πατριάρχης, ἢ ὁ τῷ 1245 ἐκλεγεὶς, ἡγούμενος πρότερον τῆς μονῆς τῶν Ἀκοιμήτων; Ἐπιτρέπεταί μοι νὰ φρονῶ, συμπεραίνων ἐκ τοῦ εἰς ἑκάτερον αὐτῶν ἀστίχου, ὅτι ὁ τῇ 17 νοεμβρίου ἐστὶν ὁ Α':

ὁ Γεννάδιος εὗρε τὴν Ἑδὲμ στέφος,
φανεὶς νοητὴν πρὸς παλαίστραν γενάδας·

ὁ δὲ συνεορταζόμενος αὐτῷ ἐστιν ὁ Μάξιμος Γ', περὶ οὗ τὸ ἀστιχον:

Μάξιμος ὠδίνησε, καὶ τεκὼν τέκνα
πράξεις ἀγνὰς, ἄπεισιν ἁγνὸς ἐκ βίου.

γράφουσιν, ἐξεβλήθη δὲ τοῦ θρόνου δι' αἰτίαν ἄγνωστον ἡμῖν. Ἄγνωστον ἔτι μένει καὶ τὸ ἔτος τοῦ θανάτου αὐτοῦ.

Ἐπ' αὐτοῦ συνῆλθεν ἐν τῷ ναῷ τῆς Παμμακαρίστου ἐν Κωνσταντινουπόλει τοπικὴ σύνοδος, οἰκουμενικὴν ἑαυτὴν ἀποκαλέσασα, προσκληθεῖσα μὲν, ὡς ἔοικεν, ὑπὸ τοῦ Μαξίμου, συνελθοῦσα δὲ μᾶλις ἐπὶ Συμεών, ἥτις ἀπεκήρυξε τὸ ἔργον τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ συνόδου καὶ ἐτύπωσε τὴν ἀκολουθίαν τὴν γενομένην ἐπὶ τοῖς ἀπὸ τοῦ λατινικοῦ σχίσματος εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν ἐπιστρέφουσιν[739].

1486—1489. 466. ΝΗΦΩΝ Β' τὸ ά

Ἐν τῇ παραλύσει ταύτῃ τῶν πραγμάτων, ὁ μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Νήφων ἐξελέγη πατριάρχης, διοικήσας τὴν Ἐκκλησίαν ἔτη τρία σχεδὸν, καὶ παυθεὶς διότι ἐραδιουργήθη ὑπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀμηρούτζη, γνωσθέντος μάλιστα ὅτι πρὸς σωτηρίαν τοῦ μεγάλου πλούτου τοῦ Συμεών, ὅπως μὴ δημευθῇ, ὁ Νήφων ἀτρόνως παρέστησεν ὡς πλησιέστατον ὄντα συγγενῆ τοῦ Συμεὼν ἕνα τῶν ἀπωτέρω συγγενῶν ἐκείνου.

Ὁ πατριάρχης Νήφων Β' ἦν ἐκ Πελοποννήσου[740], Μανουὴλ καὶ Μαρίας υἱός· ἐκαλεῖτο κατὰ κόσμον Νικόλαος· ἐδιδάχθη τὰ στοιχεῖα τῆς ἐκπαιδεύσεως ὑπὸ διδασκάλους ἐναρέτους καὶ παρά τινι ἱερομονάχῳ Ἰωσὴφ, μεθ' οὗ ἀπῆλθεν εἰς Ἐπίδαυρον, ὅπου προσῆλθεν ἐναρέτῳ τινὶ μοναχῷ Ἀντωνίῳ καλουμένῳ, ἧδη τοῦ Ἰωσὴφ ἀναχωρήσαντος·

739. Βλέπε ταύτην ἐν τῷ τοῦ Λαμπέου «Τόμῳ Ἀγάπης», σελ. 678, ἀφ' οὗ μετετυπώθη ὑπὸ Ράλλη καὶ Ποτλῆ, ἐν Ε' τόμῳ τοῦ Συντάγματος τῶν Κανόνων, σελ. 143—147. Ἀνάγνωθι ταύτην καὶ ἐν τόμῳ Β' τῶν ἐκδοθέντων ὑπ' ἐμοῦ «Κανονικῶν Διατάξεων», σελ. 65 κ. ἑξ.

740. Κυριωτέρα πηγὴ ἐν βίῳ Νήφωνός ἐστιν ὁ ἐκτενὴς αὐτοῦ βίος ὁ ἐν τῇ 6' ἐκδόσει τοῦ «Νέου Ἐκλογίου» ἀναγινωσκόμενος.

ὑπὸ τὸν Ἀντώνιον ἐνεδύθη τὸ μοναχικὸν ῥᾶσον, μετωνομάσθη δὲ Νήφων, ἀσχολούμενος εἰς τὴν μεταγραφὴν χειρογράφων, διότι ἦν καλλιγράφος. Ἀποθανόντος τοῦ Ἀντωνίου, ἦλθεν ὁ Νήφων εἰς τὸ κάστρον τῆς Νάξου, ὅπου πρὸ μικροῦ ἐξ Ἁγίου Ὄρους ἀφίκετο ἐνάρετός τις καὶ σοφὸς διδάσκαλος, ὀνόματι Ζαχαρίας. Ἕνεκα τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ συνόδου ἡ Ἐκκλησία τότε διετέλει τεταραγμένη, πολλοὶ δὲ ἐνάρετοι καὶ λόγιοι μοναχοὶ περιήρχοντο κηρύττοντες καὶ στηρίζοντες εἰς τὸ πάτριον δόγμα τοὺς ὀρθοδόξους τῆς Ἀνατολῆς· ὁ Νήφων μετὰ τοῦ Ζαχαρίου μετέβησαν εἰς Ἀσκάλωνα κατὰ τῆς φλωρεντιανῆς συνόδου κηρύττοντες, εἶτα δὲ εἰς Κρόιαν παρὰ τῷ αὐθέντῃ Σκενδέρβεῃ, ὅστις ἀμφοτέρους ἐτίμησε, κρατήσας παρ' αὐτῷ τὸν Ζαχαρίαν ὡς πνευματικόν. Μικρὸν μετὰ τὴν ἅλωσιν, μετέβησαν μὲν ἀμφότεροι εἰς τὴν ἐν Ἀχρίδι μονὴν τῆς Θεοτόκου, ἀλλ' ὁ μὲν Ζαχαρίας ἐχειροτονήθη ἀρχιεπίσκοπος Ἀχριδῶν, τὸν θανόντα Νικόλαον Ἀχριδῶν διαδεξάμενος, ὁ δὲ Νήφων ἀνεχώρησεν εἰς τὴν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει μονὴν τοῦ Βατοπεδίου, εἶτα δὲ εἰς τὴν τοῦ Παντοκράτορος, ἀκολούθως εἰς τὴν Λαύραν, ὕστερον εἰς τὴν τοῦ Διονυσίου, ἐν ᾗ ἐχειροτονήθη διάκονος καὶ ἱερεύς, αἰτήσει τῶν μοναχῶν αὐτῆς. Ἡ φήμη τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ καὶ παιδείας διεδόθη εἰς Θεσσαλονίκην, καὶ, τοῦ μητροπολίτου Θεσσαλονίκης Παρθενίου θανόντος, ἐπίσκοποι καὶ προύχοντες ἐξελέξαντο τὸν Νήφωνα μητροπολίτην Θεσσαλονίκης, ὅπου κηρύττων τὸν θεῖον λόγον ἐστήριζεν ἐν ταῖς τότε δυσπραγίαις τοὺς πάντας εἰς τὴν τοῦ Χριστοῦ πίστιν. Προσκληθεὶς εἰς Κωνσταντινούπολιν μέλος τῆς ἱερᾶς συνόδου, πιθανῶς ὑπὸ Συμεὼν τὸ δεύτερον κοσμοῦντος τὸν θρόνον, συνήντησε τῷ διδασκάλῳ αὐτοῦ Ζωσιμᾷ Ἀχριδῶν, ὃν ἐκήδευσεν, ἐν τῇ πόλει ταύτῃ τοῦ μακαρίου τυχόντα τέλους. Ἐκλεγεὶς πατριάρχης ἐξηκολούθει καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸ κήρυγμα τοῦ θείου λόγου, «ἐποίει διδαχὰς ἐπ' ἄμβωνος λογίως καὶ θαυμασίως». Ἀπομακρυνθεὶς τῆς

πατριαρχείας ἦλθεν εἰς τὸ πρὸ τῆς Σωζοπόλεως μοναστήριον τοῦ Τιμίου Προδρόμου, διετίαν ἐν αὐτῷ μονάσας [741].

Ἐπ' αὐτοῦ ᾠκοδομήθη ἐν τῷ χωρίῳ Παλαιομύλῳ, κατὰ τὴν ἐπαρχίαν Ἰωαννίνων ὁ ναὸς τῆς Θεοτόκου Χρυσοβίτζας, ἧς εἰκών τις θαυματουργὸς εὑρέθη πρὸ μικροῦ [742].

1489—1491. 162. ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ Α' τὸ Β'.

Ἐπειδὴ αἱ μεταξὺ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ κράτους σχέσεις ἐψυχράνθησαν ἕνεκα τῆς ἐν τῷ ζητήματι τῆς περιουσίας τοῦ Συμεὼν διαγωγῆς τοῦ Νηρῶνος, οἱ ἀρχιερεῖς καὶ κληρικοὶ ἐνόμισαν ὅτι τὸ πρόσωπον τὸ τὴν εὔνοιαν τῶν ἀρχόντων κτησάμενον ἦν ὁ ἐν τῇ μονῇ τῆς Κοσινίτζας μονάζων Διονύσιος Α', καὶ τοῦτον ἐξελέξαντο τὸ δεύτερον, καίπερ ὑπέργηρον ὄντα. Τὸν θρόνον ἔτη δύο καὶ μῆνας ἓξ κοσμήσας, ἀνεχώρησεν αὖθις εἰς τὴν μονὴν ταύτην, ἣν καὶ ἐκαλλώπισε διὰ διαφόρων οἰκοδομῶν.

Κατὰ τὴν δευτέραν αὐτοῦ πατριαρχείαν ἔδειξε ζῆλον ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας· «τὰ εἰσοδήματα ἦσαν εἰς τὰ χέρια του, διότι ἦτον ἐνάρετος, καλογερικός, νηστείαν πολλὴν καὶ ἀγρυπνίαν εἶχε, πεζὸς ἐπερπάτιε καὶ ἄλογον ποτὲ δὲν ἐκαβαλίκευσε»· «καὶ ἦτο μεγάλη εἰρήνη καὶ ὁμόνοια εἰς τὴν τοῦ Χριστοῦ μεγάλην Ἐκκλησίαν· ἦτον δὲ τέλειος εἰς τὴν ἀρετήν· ἔγιναν δὲ εἰς τὸν καιρὸν τῆς πατριαρχείας αὐτοῦ σεισμοὶ μεγάλοι καὶ φοβεροί· καὶ ὑπήγενεν ἀπὸ ἐκκλησίας εἰς ἐκκλησίαν, καὶ ἔκαμνε λιτανείας καὶ δεήσεις» [743].

---

741. Δωρόθεος Μονεμβασίας· Μαλαξός. Ἠδέως ἀναγινώσκονται καὶ ὅσα γράφει καὶ ὁ Κ. Σάθας ἐν Νεοελλ. Φιλολογίᾳ· σελ. 97—100

742. Ἡ εἴδησις παρὰ Π. Ἀραβαντινῷ· Χρονογραφία τῆς Ἠπείρου κλπ. τόμ. Β', σελ. 22 καὶ 237. Μέτρα ὅσα ἔγραφα ἐν «Φιλίστορι ἀποσημειώμασιν»· «Ἐκκλησ. Ἀληθείας» τόμ. Ε', σελ. 33—34.

743. Αἱ λέξεις εἰσὶ τοῦ Δωροθέου καὶ τοῦ Μαλαξοῦ.

Τοῦ πατριάρχου Διονυσίου Α' γράμμα δοθὲν εἰς Μεθόδιον μητροπολίτην Βερροίας τῷ 1490, ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ, σώζεται ἐν τῇ μονῇ τοῦ Βατοπεδίου[744]. Πρᾶξις δὲ δοθεῖσα τῷ μητροπολίτῃ Λαρίσσης Βησσαρίωνι τῷ 1490 ἐξεδόθη πρὸ τετραετίας ἐν Ἀθήναις, μηνύουσα, καθὼς πάντα τὰ τοιαῦτα ἔγγραφα, τὴν ἐκλογὴν τοῦ μητροπολίτου, μετατεθέντος ἀπὸ τῆς ἐπισκοπῆς Δημητριάδος[745].

Ἡ ὀρθόδοξος ἀνατολικὴ Ἐκκλησία καθηγίασε τὴν μνήμην τοῦ Διονυσίου Α', ἀγομένην ἐν τῇ μονῇ τῆς Κοσινίτζας, ἐν ᾗ καὶ τὸ λείψανον αὐτοῦ εὑρηται. Ὁ εἰς αὐτὸν κανὼν, ἐπιγραφόμενος ἔργον Χρυσάνθου, διωρθώθη κατ' ἐντολὴν τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου Ε' ὑπὸ τοῦ πεπαιδευμένου ἱερομονάχου Ἱλαρίωνος Σιναΐτου τοῦ Κρητὸς τῷ 1819 [746].

1491—1497. 167. ΜΑΞΙΜΟΣ Δ'.

Μανασσῆς ὀνόματι, καὶ πρώην μοναχὸς ἁγιορείτης, εἶτα δὲ μητροπολίτης Σερρῶν, ἐκλεγεὶς πατριάρχης, μετωνομάσθη Μάξιμος· διῴκησε τὴν Ἐκκλησίαν ἓξ ἔτη, καὶ περιπεσὼν εἰς σκάνδαλα πρός τινα μοναχὸν Γαβριὴλ, ἠναγκάσθη ἵνα παραιτήσηται τὴν ἀρχήν· ἄλλως καὶ πολλὰ κατ' αὐτοῦ διεδίδοντο· «εὐγῆκε κακὸν ὄνομα κατ' αὐτοῦ, καὶ ὕβριζαν αὐτὸν οἱ χριστιανοί, ἱερωμένοι καὶ λαϊκοί· καὶ δικαίως ἢ ἀδίκως ἦτον ὅπου τὸν ὕβριζαν, καὶ τὰς κατηγορίας, ὅπου

---

744. Langlois, Mont Athos· σελ. 42.

745. Ἐξεδόθη ὑπὸ Ἰ. Σακκελίωνος ἐν τόμῳ Β' Δελτίου τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογ. Ἑταιρίας τῆς Ἑλλάδος· σελ. 48—20, ἡμερομηνίαν δὲ φέρον Η' ἐνδικτιῶνος 4490, ἐξεδόθη κατὰ τοὺς ὀκτὼ πρώτους μῆνας τοῦ ἔτους τούτου, καθὼς καὶ τὸ πρὸς τὸν Βερροίας Μεθόδιον.

746. Ἐξεδόθη ἡ Ἀκολουθία τῷ 1819 ἐκ τοῦ πατριαρχικοῦ τυπογραφείου, ἐν Κωνσταντινουπόλει, τὰ δ' ἐν αὐτῇ περὶ τοῦ ὀνόματος Εἰκοσιφοινίσσης καὶ Κοσινίτζας κινοῦσι γέλωτα.

τοῦ ἔλεγαν, αὐτὸς ἠξεύρει δι' αὐτάς, καὶ αὐτὸς ἔχει νὰ δώσῃ λόγον ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως»[747].

Ὁ πατριάρχης Μάξιμος ἀνεχώρησεν εἰς Ἅγιον Ὄρος, ὅπου ἀπεβίωσε, ταφεὶς ἐν τῇ μονῇ τοῦ Βατοπεδίου[748].

1497—1498. 166. **ΝΗΦΩΝ Β' τὸ δ'.**

Προσεκλήθη τὸ δεύτερον ὁ Νήφων, ἀλλὰ μετὰ πατριαρχείαν ἐνὸς ἔτους ἠναγκάσθη ν' ἀποσυρθῇ, διότι ἡ Ἐκκλησία ἦν τεταραγμένη· ἰδέαν τινὰ τῆς τότε ἐλεεινότητος χορηγοῦσιν ἡμῖν ὀλίγαι τοῦ Μαλαξοῦ λέξεις· «καὶ ἔγιναν σκάνδαλα μεγάλα καὶ πολλά, ἀπὸ τὸν Μάξιμον τὸν πρώην πατριάρχην, καὶ ἀπὸ ἄλλους ἀρχιερεῖς, *καὶ εὔγαλαν αὐτὸν δευτέραν φορὰν ἐκ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου μετὰ μεγάλης συγχύσεως καὶ ταραχῆς καὶ ἄλλων πολλῶν κακῶν*». Παραιτησάμενος τὸν θρόνον ἀπῆλθεν εἰς Ἀδριανούπολιν, ἐκεῖ δὲ κατῴκει ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Στεφάνου. Ῥάδουλος ὁ τῆς Βλαχίας ἡγεμών, ἐκ φήμης γινώσκων τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ καὶ σοφίαν, ἐπεσκέψατο αὐτὸν κατὰ τὴν εἰς Ἀδριανούπολιν ἄφιξιν αὐτοῦ καὶ παραλαβών, ἀδείᾳ τοῦ σουλτάνου Βαϊαζὶδ Β', εἰς Βλαχίαν, λαμπρὸν εὗρεν ἐν αὐτῷ διδάσκαλον ἀρετῆς καὶ κήρυκα τῶν καθηκόντων τοῦ χριστιανοῦ[749].

Ὁ πατριάρχης Νήφων ἀπέστειλε Θεόφιλον τὸν τοῦ Πατριαρχείου νοτάριον εἰς Αἴγυπτον, ὅπως ἐπὶ τόπου λάβῃ πληροφορίας περὶ τοῦ θαύματος τοῦ γενομένου ὑπὸ τοῦ περιπύστου τότε πατριάρχου τῆς Ἀλεξανδρείας Ἰωακείμ,

747. Μαλαξός· Δωρόθεος· Μελέτιος· Κύριλλος Λαυριώτης.

748. Μαυρογορδάτειος Βιβλιοθήκη, τόμ. Α', σελ. 422.

749. Φωτεινοῦ, Ἱστορία τῆς Λαχίας· τόμ. Β', ἐν Βιέννῃ, 1848, σελ. 62—66, ἔνθα λέγει καὶ περὶ τῆς ἐν τῷ κατέναντι τῆς Σωζοπόλεως νησίῳ διαμονῆς τοῦ Νήφωνος.

ὡς ἐν τοῖς στόμασι τῶν πολλῶν ἐφέρετο[750]. Εἰσὶ δ' ἐκδεδομέναι καὶ ἐπιστολαὶ τοῦ Νήφωνος[751].

1498—1502; 168. **ΙΩΑΚΕΙΜ Α' τὸ α'.**

Εἶδεν ὁ εὐμενὴς ἀναγνώστης τὸ δηλωτικὸν τῆς ἀπορίας σύμβολον, ἀλλ' εἶδε τοῦτο καὶ κατὰ τὴν χρονολογίαν τινῶν ἐκ τῶν πρὸ τοῦ Ἰωακείμ Α' πατριαρχῶν ἵνα παρασυνάπτηται, μέλλει δὲ ἵνα ἴδῃ καὶ κατὰ τὰς μετὰ ταῦτα. Οἱ ὑπ' ὄψιν χρονογράφοι βέβαιον οὐδὲν λέγουσι περὶ τῶν ἐτῶν τῆς πατριαρχείας τοῦ Ἰωακείμ· ἀναφέρουσιν δ' τε Μαλαξὸς καὶ ὁ Δωρόθεος Μονεμβασίας ὅτι ἦν μητροπολίτης Δράμας, νέος τὴν ἡλικίαν, ἐνάρετος τὸν βίον, ταπεινὸς τὸ φρόνημα, «χρήσιμος καὶ καλὸς, καὶ ἤθελάν τον ὁ κόσμος ὅλος». Ἀνάστημα Διονυσίου τοῦ ἀπὸ Φιλιππουπόλεως, ὑπ' αὐτὸν ἐμόρφωσεν ἑαυτὸν ὁ Ἰωακείμ καλὸν μοναχόν· ὁ δὲ Κύριλλος Λαυριώτης γράφει ὅτι ὅτε ἀνῆλθε τὸν θρόνον ἦν τριακοντούτης,

> χρηστὸς ἐπιεικέστατος, ἁπλοῦς, διδακτικός τε,
> παραδεισος κηπεύσιμος, πλήρης ὢν τῶν χαρίτων[752].

Τάττω τὴν εἰς τὸν θρόνον ἀνάβασιν τοῦ Ἰωακείμ τῷ 1498, πίστιν παρέχων εἰς γράμμα τι τῆς ἐν Σέρραις μο-

750. Νικοδήμου Ἁγιορείτου, Ἀσματικὴ ἀκολουθία τῶν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει δαλαμψάντων πατέρων· ἐν Ἑρμουπόλει, 1847, σελ. 99, ὅπου προδήλως ἐσφάλη ὁ τὴν ἀκολουθίαν μεταγράψας ἐν τῷ γράφειν ἔτος τῆς ὑπὸ Νήφωνος ἀποστολῆς τοῦ Θεοφίλου ,αφϛ'· γραπτέον ,αυϛ'.

751. Πρὸς ἐπανόρθωσιν τῆς χρονολογίας ὡρμήθην ἐκ τῶν τοῦ Κ. Σάθα, ἐν πρλγμ. Γ' τόμου τῆς Μεσαιων. Βιβλιοθήκης, σελ. κζ': «Τοῦ Νήφωνος Β', ὃν ὁ Μαθᾶς σημειοῖ πατριαρχεύοντα 1488—1490, δημοσιεύονται ἐπιστολαὶ ὑπὸ Ραϋνάλδου, χρονολογούμεναι τῷ 1491—1492, ἀπριλίου 5».

752. Κυρίλλου Λαυριώτου Χρονικὸν «Ἀθήναιον»· τόμ. ϛ', σελ. 25, στιχ. 274—275.

νῆς τοῦ τιμίου Προδρόμου, χρονολογίαν φέρον τὸν αὔγουστον τῆς Γ' ἰνδικτιῶνος τοῦ 7007 ἀπὸ κτίσεως κόσμου[753]. Εἴτε τὴν ἰνδικτιῶνα διορθώσωμεν, εἴτε τὸ ἀπὸ κοσμογονίας ἔτος, ὁ Ἰωακεὶμ φαίνεται κοσμιῶν τὸν θρόνον ἀπὸ τοῦ αὐγούστου 1499 μέχρι τοῦ αὐγούστου 1500, καὶ δὴ καὶ περιοδεύων εἰς Σέρρας μετὰ πέντε ἀρχιερέων καὶ τῶν κληρικῶν τῆς Μ. Ἐκκλησίας, καὶ ἐκδιδοὺς ἀποράσεις καὶ ἔγγραφα ἐπικυρωτικά. Ἐὰν ὑποτεθῇ νῦν ὅτι τῷ 1500 ἦν ἐν Κωνσταντινουπόλει, γινώσκομεν ὅμως ὅτι μετὰ τὴν ἐπάνοδον αὐτοῦ, τοὐλάχιστον τῷ 1500, ἀπεφάσισε ἵνα μεταβῇ εἰς Ἰβηρίαν. Γνωστὸν ὅτι «ὑπῆγεν εἰς τὴν Ἰβηρίαν καὶ ἔφερεν βίον πολύν»· διὰ δὲ τὴν περιοδείαν ταύτην ὁρίζω τοὐλάχιστον ἓν ἔτος, διότι «ἠβουλήθη νὰ ὑπάγῃ διὰ νὰ δώσῃ εὐχὴν καὶ εὐλογίαν πρὸς τοὺς αὐθέντας τοῦ τόπου ἐκείνου καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ». Ἐπανελθὼν περιέπεσεν εἰς τὰς ῥαδιουργίας μητροπολίτου τινὸς τῆς Συληβρίας, ἀνδρὸς λυμεῶνος, οὗ τὰς ἐπηρείας διέφυγεν, ἀλλὰ διὰ μεγάλων θυσιῶν· οὐδέποτε δὲ τοιαῦται περιπλοκαὶ καὶ ἐπάνοδος εἰς γαληναίαν κατάστασιν ταραχθεῖσαν γίνονται ἐντὸς ἑνὸς, ἢ δύο, ἢ πέντε μηνῶν. Ἀπαλλαγεὶς καὶ τοῦ τοιούτου ἐφιάλτου ὁ λαμπρὸς Ἰωακεὶμ ὑπέπεσεν εἰς τὴν δυσμένειαν τῆς ἀρχῆς, διὰ τὴν ἀβουλίαν τῶν κατοίκων τοῦ Χρυσοκεράμου (Κουσγουντζοῦκι), προαστείου ἐν τῇ ἀνατολικῇ παραλίᾳ τοῦ Βοσπόρου.

Ἐντεῦθεν εἰκάζω—*ἢ μέχρι Κυριλλου Λουκάρεως πατριαρχικὴ χρονολογία μου ἐστὶ τὸ πλεῖστον εἰκασία*—ὅτι τοῦ Ἰωακεὶμ Α' τοῦ ἀπὸ Δράμας ἡ πατριαρχεία περὶ τὸ 1498 ἀρξαμένη, παρετάθη τοὐλάχιστον εἰς ἔτη τέσσαρα, μέχρι τοῦ 1502, ὅτε κατεβιβάσθη ἀπὸ τοῦ θρόνου. Τετρακτῇ σχεδὸν πατριαρχείαν ἐνόμισα ταύτην καὶ ἄλλοτε[754].

753. Ἀνάγνωθι τὸ ἔγγραφον ἐν τέλει τοῦ μετὰ χεῖρας βιβλίου.

754. Ἀθήναιον· τόμ. ς', σελ. 30.

Ἐπ' αὐτοῦ Νήφων ὁ πρώην πατριάρχης, ἐν Βλαχίᾳ διαμένων καὶ τὴν ἐκεῖσε ἐκκλησίαν διατάττων, συνέστησε τὰς ἐπισκοπὰς Ῥιμνίκου καὶ Μπουζαίου, χειροτονήσας εἰς αὐτὰς ἐπισκόπους[755].

1502. **166. ΝΗΦΩΝ Β' τὸ γ'.**

Τὸν εἰς Βλαχίαν διαμένοντα Νήφωνα Β' τὸ τρίτον ἐξελέξατο ἡ σύνοδος· ἀλλ' ὁ ἱερὸς ἀνὴρ οὐ μόνον ἠρνήσατο ἵν' ἀναλάβῃ καὶ πάλιν τὸ τοιοῦτο βάρος, ἀλλὰ καὶ τοὺς κομίζοντας τὸ τῆς ἐκλογῆς ἄγγελμα κληρικοὺς ἀπέστειλεν ὅθεν ἦλθον «καὶ καμίαν φιλοτιμίαν δὲν ἔκαμε πρὸς αὐτούς. Ἐλθόντες δὲ οἱ κληρικοὶ εἰς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν ἀνήγγειλαν τὰ περὶ τοῦ κυροῦ Νήφωνος, ὅτι τελείως δὲν προσδέχεται τοῦτο, οὐδὲ θέλει νὰ ἀκούσῃ περὶ τοῦ πατριαρχείου». Σύνοδος συνελθοῦσα πρὸς ἐκλογὴν πατριάρχου δεχονοήσασα διελύθη χωρὶς ἀποτελέσματος· ἄλλη τότε συνῆλθεν, αὕτη δ' ὡμοφώνησε[756].

Πρέπει ἵνα γραφῇ ἐνταῦθα ὅτι κατὰ τὴν ἐν Βλαχίᾳ διαμονὴν ὁ Νήφων μὴ θελήσας ἵν' ἀναγνωρίσῃ καὶ εὐλογήσῃ παράνομόν τινα γάμον, ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν, καὶ ἦλθεν εἰς Μακεδονίαν, κρύττων ἰδίως ἐν Πελαγωνείᾳ, καθόσον γινώσκομεν, τὸν θεῖον λόγον, εἶτα δὲ κατελθὼν εἰς Ἅγιον Ὄρος ἐν τῇ μονῇ τοῦ Διονυσίου, ἐμόνασεν ἄχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, συμβάντος μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1504—1508[757].

755. Φωτεινοῦ Ἱστορία τῆς Δακίας· τόμ. Β', σελ. 66. Τὰ δὲ ἐν σελίδι 62 γραφόμενα περὶ τῆς αἰτίας τῆς προκαλεσάσης τὴν πτῶσιν τοῦ Νήφωνος, τὸ δεύτερον, φαίνονταί μοι ἀστεῖα.

756. Δανείζομαι συνήθως τὰ ῥήματα τοῦ Δωροθέου καὶ Μαλαξοῦ, ὡς μᾶλλον ἐκφραστικά.

757. Φωτεινοῦ Ἱστορία. Νέον Ἐκλόγιον. Εἰκάζω τὸ ἔτος τοῦ θανάτου συνδυάζων τὰ γραφόμενα αὐτῶν.

Τὸ λείψανον τοῦ πατριάρχου Νήφωνος θησαυρίζει ἡ ἐν Ἁγίῳ Ὄρει μονὴ τοῦ Διονυσίου, πλὴν τῆς κεφαλῆς καὶ τῆς δεξιᾶς χειρὸς φυλαττομένων ἐν τῷ ναῷ τῆς μονῆς Κούρτε δὲ Ἀρτζεσι τῆς Βλαχίας, εἰς ἣν ἀποκομίσας ἀφιέρωσεν αὐτὰ τῷ 1518 ὁ ἡγεμὼν Νιάγος Βασσαράβας[758]. Εἰκόνα καὶ ναὸν αὐτοῦ βλέπει τις ἐν τῇ ἐν Ἁγίῳ Ὄρει μονῇ τοῦ Διονυσίου.

Τὸν βίον τοῦ Νήφωνος Β' ἔγραψεν ἐν ἀρχαιζούσῃ φράσει Γαβριὴλ ἱερομόναχος καὶ πρῶτος τοῦ Ἁγίου Ὄρους μαθητὴς χρηματίσας τοῦ μακαρίου πατριάρχου[759].

Ἡ ὀρθόδοξος ἀνατολικὴ Ἐκκλησία γεραίρει τὴν μνήμην τοῦ ἱεροῦ Νήφωνος τὴν 11 αὐγούστου· τὴν κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ἱερὰν ἀκολουθίαν ἔγραψεν ὁ ἰατρὸς Ἰωάννης Κομνηνός, ὁ μετὰ ταῦτα κληθεὶς Ἱερόθεος καὶ μητροπολίτης Δρύστρας γενόμενος·

ὥστε τὴν χρονολογίαν 1502—1503 ὁ ἀναγνώστης δύναται 'να θεωρήσῃ χρονικὸν διάστημα σχεδὸν χηρείας τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου.

1503—1504. 169. ΠΑΧΩΜΙΟΣ Α' τὸ α'.

Ἡ δευτέρα σύνοδος ὁμοφωνήσασα πατριάρχην ἐξελέξατο τὸν μητροπολίτην τῶν ἐν Μακεδονίᾳ Ζιχνῶν Παχώμιον, ὃν μετεπέμψατο εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἐκράτησε τῶν οἰάκων τῆς Ἐκκλησίας ὁ Παχώμιος κατὰ μὲν τοὺς χρονογράφους οὐδ' ὅλον ἓν ἔτος· ἀλλ' ὡς φρονῶ καὶ πλέον ἑνός, ἴσως ἐπὶ δύο ἔτη. Τότε ἡ Ἐκκλησία ἦν τεταραγμένη, οἱ δὲ φίλοι τοῦ λαμπροῦ Ἰωακεὶμ θέλοντες 'να ἐπιβραβεύσωσιν αὐτῇ τὴν εἰρήνην καὶ τὴν δόξαν, θυσίαν ἄλλην ἀσυνέτως ὑποστάντες χρηματικήν, ἀλλ' εἰς βάρος

758. Φωτεινοῦ, τόμ. Β', σελ 83.
759. Μ. Ι. Γεδεών, Ὁ Ἄθως, σελ. 209.

ἐπιγράψαντες τοῦ κοινοῦ ταμείου, ἐπέτυχον τῆς πτώσεως τοῦ καλοῦ Παχωμίου Α'. Οὕτω δὲ διὰ τὰς ἀτασθαλίας τοῦ κλήρου καὶ λαοῦ, τὰ τῆς Μ. Ἐκκλησίας οἰκονομικὰ εἰς χείρονα μεθ' ἡμέραν περιήρχοντο κατάστασιν, ἣν ἐπὶ μικρὸν ἐβελτίωσε διὰ τοῦ ἐξ Ἰβηρίας κομισθέντος πλούτου ὁ Ἰωακεὶμ Α'[760].

Τοῦ λόγου γινομένου περὶ τοῦ Παχωμίου Α', δέον 'να μὴ παραδράμῃ ὁ ἀναγνώστης ὅτι οἱ μητροπολῖται Κιέβου καὶ Μόσχας ἐν Ῥωσσίᾳ ἐλαμβάνοντο ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε κληρικῶν, ὑπὸ τῶν ῥώσσων ἀρχιερέων χειροτονούμενοι, οἱ δ' ἀπὸ Γενναδίου Σχολαρίου οἰκουμενικοὶ πατριάρχαι μόνον τὰς πρὸς χειροτονίαν κανονικὰς ἐκδόσεις ἀπέλυον. Δύο ῥώσσων ἐπισκόπων σύνοδοι τῷ 1503 ἐμερίμνησαν τῆς καθαρότητος τῶν ἠθῶν τοῦ κλήρου, ὁρίσασαι ὅπως τὰ μοναστήρια τῶν ἀνδρῶν ὦσι κεχωρισμένα τῶν γυναικείων, διατάξασαι 'ν' ἀπαγορευθῇ εἰς τοὺς χηρεύοντας ἐγγάμους ἱερεῖς ἡ τέλεσις τοῦ μυστηρίου τῆς εὐχαριστίας, καὶ προστασίαν ἐπιδειξάμεναι τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας κατὰ τῶν ἁρπακτικῶν τάσεων τῶν τῆς Λιθουανίας ἡγεμόνων, ἀνηκόντων εἰς τὸ λατινικὸν δόγμα[761].

1504—1505; 168. ΙΩΑΚΕΙΜ Α' τὸ δ'.

Τὸ δεύτερον ἐκλεγεὶς ὁ Ἰωακεὶμ ἐκόσμησε τὸν θρόνον ἔτος ἕν, ὡς οἱ χρονογράφοι λέγουσι. Θελήσας 'να βελτιώσῃ τὴν οἰκονομικὴν κατάστασιν τοῦ πατριαρχικοῦ ταμείου ἀπῆλθεν εἰς Μολδαυΐαν, ἀλλ' ὁ ἡγεμὼν ψυχρῶς αὐτῷ προσηνέχθη, οὐδ' ἠξίωσε τὸν ἱερὸν ἄνδρα περιποιήσεως, ἀρχολίπαρον, καὶ δι' αὐτὸ ἐπιζήμιον τῇ Ἐκκλησίᾳ νομίσας. Μεγαλοπρεπὴς χαρακτὴρ ὢν ὁ Ἰωακεὶμ ἀνεχώρησε τε-

760. Μαλαξός· Δωρόθεος· Κύριλλος Λαυριώτης.
764. Βαλλιάνου Ἱστορία ρωσσ. Ἐκκλησίας· σελ. 91, 104, 105.

θλιμμένος ἐκ Μολδαυίας, καὶ ἐπιστρέφων εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀπεβίωσεν εἰς Δολόβιστον (ἴσως Δρύστραν)[762].

1305—1314; **169. ΠΑΧΩΜΙΟΣ Α', τὸ Β'**

κληθεὶς εἰς τὸν θρόνον, διῴκησε τὴν Ἐκκλησίαν ἐπέκεινα τῶν ὀκτὼ ἐτῶν. Φήμη διεδίδετο ὅτι ὁ Παχώμιος ἐθηλητηριάσθη ὑπὸ τοῦ ὑπηρέτου αὐτοῦ Θεοδούλου ἐν Σηλυβρίᾳ, κατὰ τὴν ἐκ Μολδαυίας καὶ Βλαχίας ἐπάνοδον, εἰς ἃς μετέβη καὶ εἰσέπραξε συνδρομὰς ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας, διότι τότε τὸ Πατριαρχεῖον διετηρεῖτο διὰ συνδρομῶν τοιούτων. Οἱ συνοδεύοντες αὐτῷ κληρικοὶ μετήνεγκον ἐφ' ἁμάξης εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ἀπεβίωσε, ταφεὶς ἐν τῷ ναῷ τῆς Παμμακαρίστου[763].

Κατὰ τὴν δευτέραν αὐτοῦ πατριαρχείαν, καθήρεσε τὸν ἐμπαίκτην τῶν ἀποστολικῶν παραδόσεων καὶ παπολάτρην Ψευδομονεμβασίας Ἀρσένιον τὸν Ἀποστόλην κατὰ ἰούνιον τοῦ 1309. Κατὰ δὲ τὸ 1313 ἢ 1314 ἐχορήγησε τῷ τῆς Βλαχίας ἡγεμόνι Νιάγῳ τὴν κανονικὴν ἄδειαν ἵνα μετατεθῇ ἡ μητροπολιτικὴ ἕδρα ἀπὸ τοῦ Κούρτε δ' Ἄρτζες εἰς Τυργόβιστον, τοῦ μητροπολιτικοῦ θρόνου τῆς Οὐγκροβλαχίας χηρεύοντος, ἀφ' οὗ χρόνου μετέβη ὁ πατριάρχης Νήφων ἐκεῖ[764].

Τοῦ πατριάρχου Παχωμίου Α' γνωστά εἰσι δύο γράμματα, ἐκδεδομένα μὲν τῷ 1305, ἐπικυροῦντα δὲ τὰ ἐκκλησιαστικὰ προνόμια τῆς ἐν Πάτμῳ μονῆς Ἰωάννου τοῦ

762. Μαλαξός· Δωρόθεος Μονεμβασίας.

763. Μαλαξός· Κύριλλος Λαυριώτης.

764. Φωτεινοῦ, Ἱστορία τῆς Δακίας, τόμ. Β', σελ. 81. Τότε μετὰ χηρείαν μακρὰν ἐχειροτονήθη Οὐγκροβλαχίας ὁ Μακάριος. Ἰδὲ καὶ Σάθα πρλγ. τόμου Γ' Μεσαιων. Βιβλιοθήκης, σελ. κζ', κατὰ Kogalitchan· Histoire de la Dacie· Βερολίνον, 1854, σελ. 118.

Θεολόγου[765]· ὁμοίως δὲ καὶ ἕτερον περὶ τοῦ ἐν Καλλιουπόλει ναοῦ τοῦ ἁγίου Δημητρίου[766]. Ἓν αὐτοῦ γράμμα γινώσκω ἐκδεδομένον, τὴν καθαίρεσιν Ἀρσενίου τοῦ Ψευδομονεμβασίας[767].

Ἐπὶ τοῦ Παχωμίου Α', τῷ 1308, οἱ ἀδελφοὶ καλόγηροι Νεκτάριος καὶ Θεοφάνης οἱ Ψαρᾶδες, κτίτορες τῆς μονῆς τοῦ ἁγίου Ἰωάννου εἰς Λυκοτρίχιον, ἔκτισαν τὸ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου εἰς τὴν νῆσον τῶν Ἰωαννίνων, πλησίον τοῦ προϋπάρχοντος μοναστηρίου τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος[768].

1314—1320. **170. ΘΕΟΛΗΠΤΟΣ Α'**

Ὅτι Θεόληπτος ὁ μητροπολίτης Ἰωαννίνων ἦν ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1316 ἐγράφη ποτέ[769]· γινώσκομεν δ' ὅτι ἦν πατριάρχης τῷ 1318[771]. Ἀκριβῶς ἀδύνατον ἵνα ὁρίσωμεν τὸν χρόνον τῆς ἐκλογῆς, κείμενον ἴσως μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1314—1316. Ὁ Μαλαξὸς γράφει ὀκτὼ καὶ ἥμισυ τὰ ἔτη τῆς πατριαρχείας αὐτοῦ, θανόντος τὸ πρῶτον ἔτος τῆς εἰς τὸν θρόνον ἀναβάσεως τοῦ σουλτάνου Σουλεϊμάν[771].

Ἀνάστημα τοῦ Παχωμίου Α' γενόμενος ὁ Θεόληπτος, ἐχειροτονήθη μητροπολίτης Ἰωαννίνων, εὑρεθεὶς δ' ἐν τῇ πρωτευούσῃ κατὰ τὸν θάνατον τοῦ γέροντος αὐτοῦ, προέ-

765. Φλωρίδου, ἀπαρίθμησις ἐγγράφων Πάτμου· «Πανδώρας» τόμ. Κ', σελ. 47.

766. Παράρτ. ΙΖ' τόμου φιλολ. Συλλόγου· σελ. 405.

767. Turcogræcia· σελ. 449—450.

768. Π. Ἀραβαντινοῦ, Χρονογραφία Ἠπείρου, τόμ. Β', σελ. 222.

769. Αὐτόθι, 222.

770. Σάθα, Μεσαιων. Βιβλ. σελ. κζ', προλεγ.

771. Turcogr σελ. 453· «καὶ ἐξαίφνης ὁ πατριάρχης ἀπέθανεν· ἦτον δὲ ὅταν ἔλαβε τὴν βασιλείαν ὁ σουλτὰν Σουλεϊμάνης»· Μελέτιος· ὁ Κύριλλος Λαυριώτης λέγει τὸν Θεόληπτον «σεβάσμιον τὴν θέαν».

λαβε τὴν κανονικὴν ἐκλογὴν, ἐπιτυχὼν παρὰ τοῦ ἐν Ἀδριανουπόλει διαμένοντος σουλτάνου Σελὶμ ἵνα λάβῃ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ τὸ σουλτανικὸν βεράτιον· ἐλθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν διῴκησε μὲν ἐπὶ πολὺ, κατηγορήθη δ' ἐσχάτως ἐπὶ τῇ μὴ καθαρότητι τοῦ ἰδιωτικοῦ αὐτοῦ βίου. Προὔχοντες, κληρικοὶ καὶ λαὸς ἐθορυβήθησαν, προέβαινον δ' εἰς ἐκζήτησιν σουλτανικῆς ἀδείας πρὸς σύγκλησιν συνόδου δικασούσης τὸν κατηγορούμενον, ὅτε ἡ θεία Πρόνοια, κηδομένη τῆς εἰρήνης τῆς Ἐκκλησίας, ἦρεν αὐτὸν ἐκ μέσου· ὁ Θεόληπτος ἀπέθανε πρὶν δικασθῇ, καὶ ἐτάφη ἐν τῷ ναῷ τῆς Παμμακαρίστου, παρὰ τὸν τάφον τοῦ Παχωμίου.

Ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Θεολήπτου ἀρίκετο τῷ **1518** εἰς Ῥωσσίαν ὁ ἐξ Ἄρτης μοναχὸς Μάξιμος, οὗ τὴν «ῥωτιστικὴν» ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ ταύτῃ «ἐνέργειαν» ὁμολογοῦσιν οἱ ῥῶσσοι[772]. Φαίνεται ὅτι πρὸς διόρθωσιν τῆς οἰκονομικῆς τοῦ Πατριαρχείου καταστάσεως ὁ Θεόληπτος περιῆλθε τῷ **1518** τὴν Βλαχίαν, διότι γινώσκομεν ὅτι κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο μετὰ τῶν μητροπολιτῶν Σερρῶν, Βάρνης καὶ Βιζύης (προσκληθέντων ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος Νιάγου) καὶ τοῦ ἐπισκόπου Ἑλενοπόλεως ἐτέλεσε τὰ ἐγκαίνια τοῦ ναοῦ τοῦ Κοῦρτε δ' Ἄρτζες[773].

4520;—1522. **171. ΙΕΡΕΜΙΑΣ Α' τὸ α'.**

Διάδοχος τοῦ Θεολήπτου Α' ἐξελέγη ὁ μητροπολίτης Σοφίας Ἱερεμίας, ἐξ Ἰωαννίνων, γεννηθεὶς ἐν τῷ χωρίῳ Ζίτζᾳ, «καλογηρικὸς καὶ ἄνθρωπος φρόνιμος»[774], χειροτονηθεὶς ὑπὸ τοῦ Θεολήπτου μητροπολίτης Σοφίας[775], «πλὴν

772. Βλέπε τὰς ῥωσσικὰς πηγὰς παρὰ Μ. Παρανίκᾳ, ἐν Σχεδάσματι. σελ. 177—179, κατὰ μετάφρασιν Ἰωάννου Παρασταντινοπούλου.

773. Φωτεινοῦ Ἱστορία Δακίας· Β', σελ. 82.

774. Ἡ χρῖσις τοῦ Δωροθέου Μονεμβασίας.

775. Μαλαξοῦ ἱστορία· βλ. σελ. 464 τῆς Turcograeciae.

Ο ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΙΕΡΕΜΙΑΣ Α' Ο ΑΠΟ ΣΟΦΙΑΣ

(τοιχογραφία τῆς ἐν Ἄθῳ Μονῆς Σταυρονικήτα)

ἀγράμματος, καὶ ἄπειρος παιδεύσεως» κατὰ τὸν Δωρόθεον. Θελήσας ἵνα μεταβῇ πρὸς προσκύνησιν τῶν Ἁγίων Τόπων εἰς Ἱεροσόλυμα ἐβράδυνε ἵνα ἐπανέλθῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν, «ὅτι οἱ καιροὶ ἐναντιώθησαν—λέγει ὁ Δωρόθεος· —λοιπὸν οἱ θεοκάπηλοι κληρικοὶ εὗγαλαν νόμου κεφάλαιον, ὅτι ὅποιος ἀρχιερεὺς λείπει ἀπὸ τὴν ἐπαρχίαν του ἓξη μῆνες, νὰ κάμνουν ἄλλον, καὶ συναθροίζονται, καὶ εὑρίσκουν ἕνα μητροπολίτην Σωζοπόλεως Ἰωαννίκιον ὀνόματι, καὶ ἔκαμάν τον πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως».

Ἡ κατὰ τῶν ἀνωτέρων ὑπαλλήλων τοῦ Πατριαρχείου μομφὴ τοῦ Δωροθέου Μονεμβασίας ἐστὶν ἄδικος· τῷ 1520 ὁ πατριάρχης Ἱερεμίας ἦν ἐν Κύπρῳ «μηνὶ δεκεμβρίῳ 26, τῆς αὐτῆς ἐγχρονίας, εἰς τὴν ἁγίαν Ἐγκλείστραν μετὰ καὶ συντρόφους 15, καὶ ἔμειναν ἡμέρας 17, καὶ μετὰ ταῦτα ἐπῆγεν εἰς Πάφῳ, καὶ ἀπέμεινεν ἄλλας ἡμέρας 27, καὶ ἐμίσευσε, καὶ ἔπειγεν εἰς τὸ Ταμίαθην . . . . . καὶ ἔστρεψε πάλιν εἰς τὴν Κύπρον, εἰς τὴν Ἀμογουστὸν (=Famagostam) καὶ ἀπόμεινεν ἡμέρας»[776]. Ὥστε, τὴν 9 φεβρουαρίου ἀνεχώρησεν εἰς Αἴγυπτον, καὶ τίς οἶδε μετὰ πόσας ἡμέρας ἐπανῆλθεν εἰς Κύπρον. Τῷ 1523 «μηνὶ δεκεμβρίῳ εἰς τὰς 26 τῆς ἄνωθι ἐγχρονίας ἦλθεν εἰς Κύπρον» ὁ Ἱερεμίας[777]. Τί ἐζήτει περιφερόμενος ἔξω τῶν ὁρίων τῆς ἑαυτοῦ δικαιοδοσίας ὁ πατριάρχης, κἂν δὶς ὑποτεθῇ, κἂν ἅπαξ τῷ 1520 τὴν Κύπρον ἐπισκεπτόμενος; Οὐδὲ ἠγνόει ὁ Ἱερεμίας ὅτι, κατὰ κανόνα τινὰ συνοδικὸν[778], ὅταν ἀρχιερεύς τις ὑπὲρ τὸ ἐξάμηνον ἐν ἑτέροις διατρίβῃ τόποις, μήτε βασιλικῷ προστάγματι κατεχόμενος, μήτε ταῖς λειτουργίαις τοῦ οἰκείου πατριάρχου ὑπηρετούμενος,

---

776. Montfaucon, Bibliotheca Coisliniana· σελ. 429.

777. Αὐτόθι· σελ. 408. Σάθα προλεγ. Γ' τόμου Μεσαιων. Βιβλιοθ. σελ. κζ'.

778. Κανὼν Ις' τῆς πρωτοδευτέρας Συνόδου.

μήτε μὴν ὑπὸ νόσου ἀκινησίαν ἐμποιούσης παντελῆ συνεχόμενος, ὁ τοιοῦτος τῆς ἐπισκοπικῆς ἀξίας τε καὶ τιμῆς ἀπαλλοτριωθήσεται.

1522—1523 ἢ 24 172. ΙΩΑΝΝΙΚΙΟΣ Α'.

Παυθέντος τοῦ Ἱερεμίου Α', πατριάρχης ἐξελέγη ὁ μητροπολίτης Σωζοπόλεως Ἰωαννίκιος, ὃν ὁ λαὸς καὶ οἱ προὔχοντες τοῦ γένους ἀπέστεργον, οὐδ' ἤθελον 'ν' ἀναγνωρίσωσι. Τοῦτον ὁ Ἱερεμίας, ἐν Ἱερουσαλὴμ μένων καὶ τὴν εἴδησιν τῆς ἐπιβάσεως μαθών, καθῄρεσε, συλλειτουργήσας τοῖς παρεπιδημήσασιν αὐτόθι πατριάρχαις Ἀλεξανδρείας καὶ Ἀντιοχείας, ἅμα τε καὶ τῷ Ἱεροσολύμων. Μεθ' ὃ ἐκίνησεν· ἀφίκετο δ' εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου μετ' ἀγαλλιάσεως ὁ λαὸς ὑπεδέξατο αὐτὸν, μείναντα μικρὸν ἐν τῷ ναῷ τῆς Χρυσοπηγῆς ἐν Γαλατᾷ. Προὔχοντες καὶ λαὸς ἀνηνέχθησαν τῷ μεγαλοπρεπεῖ σουλτάνῳ Σουλεϊμὰν, ὅστις ἐδικαίωσε τοὺς τῷ δημοφιλήτῳ πατριάρχῃ προσκειμένους, οἵτινες ἄλλως ἦσαν ἀδύνατοι 'να πράξωσί τι, διότι ὁ Ἰωαννίκιος χειροτονήτας ἀρχιερεῖς ἐσχημάτισε σύνοδον πειθήνιον αὐτῷ.

Σύνοδος, αἰτήσει τοῦ λαοῦ, βουλῇ δὲ τῆς κοσμικῆς ἀρχῆς συνελθοῦσα, καθῄρεσε τὸν Ἰωαννίκιον, ὅστις ἀνεχώρησεν εἰς τὸ κατέναντι τῆς Σωζοπόλεως νησίον, καὶ ἐμόνασεν ἐν τῇ αὐτόθι μονῇ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου, ὅπου θανὼν ἐτάφη[779].

1523 ἢ 24—1537. 171. ΙΕΡΕΜΙΑΣ Α', τὸ 6'.

Περὶ τὰς ἀρχὰς ἢ περὶ τὰ μέσα τοῦ 1523 ἐκλεγεὶς ὁ

779. Μαλαξός· Δωρόθεος Μυτιληναίος· ἀμφότερα καταφέρονται κατὰ τοῦ Ἰωαννικίου.

Ἱερεμίας τὸ δεύτερον διῴκησε, κατά τι σημείωμα[780], μέχρις ὀκτωβρίου τοῦ 1537, ὅτε συνεπείᾳ τινὸς ἐπεισοδίου, περὶ οὗ βλέπε τὸν Μαλαξὸν[781], ἐπέτυχε 'να προκαλέσῃ ὁρισμὸν τοῦ ἀειμνήστου σουλτάνου Σουλεϊμὰν ἐπικυροῦντα τὸ μέγα προνόμιον ἡμῶν, τοῦ θρησκεύειν ἐλευθέρως ἄνευ ἐπηρεασμοῦ.

Κατὰ τὴν δευτέραν αὐτοῦ πατριαρχείαν, ὁ Ἱερεμίας εἰς νέον ἐνεπλάκη πειρασμὸν, τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἀχριδῶν Προχώρου θελήσαντος διὰ τῆς κοσμικῆς ἀρχῆς 'ν' ἀποσπάσῃ τὴν ἐπισκοπὴν Σερβίων[782] ἀπὸ τοῦ Θεσσαλονίκης καὶ, συνεπῶς, ἀπὸ τῆς κυριαρχίας τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, καὶ 'να ὑποτάξῃ τῇ ἀρχιεπισκοπῇ ἑαυτοῦ. Ῥήτρας ἐκδοθείσης ὑπὸ τοῦ ἁρμοδίου νομοδιδασκάλου, ἐστηρίχθησαν αἱ περὶ τῶν ὁρίων τῆς τοῦ πατριάρχου δικαιοδοσίας ἀρχαῖαι διατάξεις καὶ προνομίαι. Φαίνεται δ' ὁ Ἱερεμίας εἰσαγαγὼν τὴν τοῦ ἐμβατοικίου συνήθειαν πρὸς ὑλι-

780. Παρὰ Κ. Σάθᾳ· ἔνθ' ἀνωτ. βασιζομένῳ ἐπὶ τῆς μαρτυρίας τοῦ Κουπέρου, καθ' ὃν ὁ Διονύσιος Β' ἐγκαθιδρύθη πατριάρχης τῇ 17 ἀπριλίου 1737.

781. Turcogr. σελ. 156—163. Τὰς συγκινητικωτάτας παρὰ Μαλαξῷ σκηνὰς ἔλαβον ἀντικείμενον δημοσίας διαλέξεως, ἣν ὑπὸ τίτλον «Ξενάκης» ἐξέδωκα ἐν τόμῳ Γ' τῆς ἐν Ἀθήναις ἐκδιδομένης «Ἑβδομάδος».

782. Κατὰ Μελέτιον Ἀθηνῶν, τὴν τῶν Σερβίων ἐπισκοπὴν εἰζήτει ὁ Πρόχωρος· ὁ Μαλαξὸς λέγει Βέρροιαν. Ἀναφέρεται μὲν κατὰ τὸν ΙΑ' αἰῶνα καὶ ἡ Βέρροια καὶ τὰ Σέρβια ὅτι ἦσαν ἐπισκοπαὶ τοῦ Θεσσαλονίκης· Ράλλη καὶ Ποτλῆ Σύνταγμα Κανόνων, τόμ. Ε', σελ. 474 καὶ 478· ἀλλ' ἀπὸ Ἀνδρονίκου Παλαιολόγου τοῦ γέροντος ἦν ἤδη μητρόπολις ἡ Βέροια κατέχουσα τὴν λ' θέσιν τοῦ Συνταγματίου τῶν μητροπολιτῶν· Ράλλη καὶ Ποτλῆ αὐτ. σελ 492. Καὶ σημειοῦται μὲν αὐτόθι ὅτι «ἡ Βέρροια ἐπισκοπὴ οὖσα τῆς ἀγωτάτης ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχρίδος εἰς λ' θρόνων κατήχθη», ἀλλ' ὁ Μαλαξὸς περὶ τοῦ Ις' αἰῶνος λαλῶν ὁρίζει: «ΤΑ Βέρροια, ΤΑ ὁποῖα ΕΙΝΑΙ ἐπισκοπὴ τῆς μητροπόλεως Θεσσαλονίκης»· ἄλλως δὲ, γράφων οὐδετέρως ΤΑ, προδήλως ἔσφαλται, ἀντὶ Σερβίων γράψας Βέρροιαν.

κὴν εὐμάρειαν τοῦ Πατριαρχείου, καίτοι κατηγορεῖται παρὰ Δωροθέῳ Μονεμβασίας, ὅτι «ἔπερνεν ἀπὸ τοὺς ἀρχιερεῖς, ὁποῦ ἐγίνοντο, δῶρα, καὶ αὐτὸς ἄνοιξε θύραν εἰς τὰ σιμωνιακά».

Τῆς δευτέρας τοῦ Ἱερεμίου πατριαρχείας ἀποφάσεις εἰσί μοι γνωσταὶ δύο εἰς τὴν ἐν Λέσβῳ μονὴν τοῦ Λειμῶνος ἀναφερόμεναι[783], ὧν ἐξεδόθη μία, χρονολογουμένη τὸν ἰούνιον τοῦ **1527**[784].

1537. **173. ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ Β', τὸ δ.**

Τῇ 17 ἀπριλίου 1537 ἐξελέγη, καθιδρυθεὶς τῇ 18, πατριάρχης ὁ μητροπολίτης Νικομηδείας Διονύσιος, γεννηθεὶς μὲν ἐν Γαλατᾷ Κωνσταντινουπόλεως, ἀνάστημα δὲ χρηματίσας τοῦ πατριάρχου Θεολήπτου τοῦ ἀπὸ Ἰωαννίνων, ὑφ' οὗ ἐχειροτονήθη. Εὐνοούμενος ὢν τῶν ἐν Γαλατᾷ πλουσίων, ἀνεβιβάσθη συνεργίᾳ τούτων ἐπὶ τὸν πατριαρχικὸν θρόνον. Πειθόμενοι τῇ παρὰ Κουπέρῳ σημειώσει, γινώσκοντες δὲ ἔγγραφον ἐκδοθὲν ὑπὸ τοῦ Ἱερεμίου Α' τὸν σεπτέμβριον τοῦ 1537, πρέπει ἵνα ἐκτείνωμεν τὴν πατριαρχείαν τοῦ Διονυσίου Β' ἀπὸ ἀπριλίου 1537 μέχρι τοῦ φθινοπώρου τοῦ αὐτοῦ ἔτους. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἀγνωῶ τίνας ἐξέδωκε γραφὰς ὁ Διονύσιος[785].

---

783. Μαυρογορδάτειος Βιβλιοθήκη· τόμ. Α', σελ. 7—9.

784. Αὐτόθι, σελ. 8. Τὸ ἕτερον τῶν τοῦ Ἱερεμίου γραμμάτων ἀπελύθη τῷ 1530.

785. Παρὰ Langlois ἀναφέρεται τὸν σεπτέμβριον τοῦ 1537 ἀπολελυμένον περὶ τῆς ἐν Ἄθῳ μονῆς τοῦ Παντοκράτορος σιγίλλιον· Mont Athos, σελ. 66. Ἡ χρονολογία τῶν πατριαρχῶν ἀπὸ τοῦ 1521—1565 δεῖται τῆς συνδρόμου μελέτης λογίων καὶ εὖ φρονούντων ὁμογενῶν.

1537—1545. **172. ΙΕΡΕΜΙΑΣ Α', τὸ γ'.**

Συμβιβάσαι θέλων τὰς παρὰ διαφόροις χρονολογίας, δέχομαι τρίτην τοῦ Ἱερεμίου πατριαρχείαν μέχρι τοῦ **1544** ἢ **1545**, ὅτε ἀπέθανεν ὁ μακάριος ἱεράρχης ἐν Τορνόβῳ τῆς Βουλγαρίας, ἐν τῇ ἐπανόδῳ ἀπὸ Μολδαυίας καὶ Βλαχίας, ὅπου μετέβη πρὸς ἄθροισιν συνδρομῶν ὑπὲρ τῆς βελτιώσεως τῶν οἰκονομικῶν ταῦ Πατριαρχείου. Μικρὸν πρὸ τοῦ θανάτου παρῃτήσατο τὴν ἱερωσύνην, καὶ μεγαλόσχημος μοναχὸς γενόμενος ὠνομάσθη Ἰωάννης. Ἐτάφη ἐν Τορνόβῳ[786].

Τέσσαρες τοῦ Ἱερεμίου Α' πράξεις εἰσί μοι γνωσταί: ἡ μὲν ἀναφέρεται εἴς τινα δωρεὰν κτημάτων αὐτοῦ, κειμένων εἰς Χάσκοι τῆς Κωνσταντινουπόλεως περὶ τὸ ἁγίασμα τῆς ὁσίας Παρασκευῆς, συμπεριλαμβανομένου καὶ τούτου, ἅτινα δωρεῖται τῷ Πατριαρχείῳ· ἡ δὲ ἀνάγεται εἰς ἐπικύρωσιν τῶν περὶ τῆς ἐν Λέσβῳ γυναικείας μονῆς Μυρσινιωτίσσης διατάξεων τοῦ κτίτορος αὐτῆς Ἰγνατίου[787], ἐκδοθεῖσα τῷ 1540. Ἡ πρώτη ἀπολυθεῖσα τὸν ὀκτώβριον τοῦ 1539 ἐξεδόθη πρὸ πενταετίας ὑπ' ἐμοῦ[788]. Τὴν

---

786. Ταῦτα κατὰ Μαλαξόν· παρὰ Δωροθέῳ γράφεται, κατὰ λάθος, ὅτι ἀπεδήμησεν εἰς τὴν Φράντζαν. Φαίνεται δ' ὅτι μεταβὰς εἰς Πελοπόννησον ὁ Ἱερεμίας ἦλθεν εἰς Ἅγιον Ὄρος, ἔγραψε τὴν Ὑποτύπωσιν αὐτοῦ πρὸς τοὺς μοναχοὺς τῆς μονῆς Σταυρονικήτα, καὶ κατόπιν ἀνῆλθεν εἰς Βλαχίαν, ἐπιστρέφων δ' ἀπέθανεν· ἐγένοντο ἐν ἐνὶ, ἐν δυσὶν ἢ πλείοσιν ἔτεσι ταῦτα; ἀγνωῶ. Σημειωτέον δ' ὅτι κατά τινα τῶν περιοδειῶν αὐτοῦ, πυρκαϊᾶς ἐκραγείσης ἐν ᾗ διέμενεν οἰκίᾳ, κατὰ τὴν Μονεμβασίας, *ἐκάησεν ἡ κατοῦτά του, καὶ ὁ σάκκος ὁ θαυμαστὸς τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας*, **καὶ ἄλλοι ὁρισμοὶ τῆς Ἐκκλησίας**· νόει τὰ αὐτοκρατορικὰ χάτια καὶ μπεράτια.

787. Μαυροχορδ. Βιβλιοθ. τόμ. Α', σελ. 9.

788. Μ. Ι. Γεδεών, Χρονικὰ τοῦ Πατριαρχ. Οἴκου καὶ τοῦ Ναοῦ· σελ. 435—436.

τρίτην πρᾶξιν ἐγνώρισεν ἡμῖν ὁ σεβαστὸς φίλος Ἰωάννης Βελούδης· καθ' ἣν, τὸν ἰούλιον τοῦ 1544, ὁ Ἱερεμίας καθήρεσε καὶ ἀφώρισε τὸν ἐν Βενετίᾳ ταραξίαν καὶ κλέπτην ἱερέα τῶν ὀρθοδόξων Νικόλαον Τριζέντην, προσελθόντα καὶ τῷ πάπᾳ, καὶ πολλὰ τοὺς ἐν Βενετίᾳ ὀρθοδόξους ῥαδιουργήσαντα[789].

Ὁ πατριάρχης Ἱερεμίας μικρὸν πρὸ τοῦ θανάτου συνετέλεσε τὴν ἐπισκευὴν καὶ εὕρυνσιν τῆς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει μονῆς τοῦ Σταυρονικήτα[790]. Ἐν αὐτῇ δὲ σώζεται ἡ εἰκὼν αὐτοῦ, ἧς ἀντίγραφον ἐκδίδοται ἐν τῷ μετὰ χεῖρας βιβλίῳ[791].

Ἐπὶ Ἱερεμίου καὶ κατ' ἐντολὴν αὐτοῦ, συνέταξεν ὁ Μ. χαρτοφύλαξ τῆς Μ. Ἐκκλησίας Μανουὴλ Ξανθινὸς πραγματείαν περὶ συνοικεσίων[792]. Ἄγνωστον τὸ ἔτος, καθ' ὃ ὁ Ἱερεμίας περιώδευεν ἐν Πελοποννήσῳ, διότι ἀορίστως ἀναφέρεται ὅτι ἐπεσκέψατο τὴν Βερνικόβην[793]. Ἐπ' αὐτοῦ ἤκμασαν ἄνδρες ἐπιφανεῖς ἐπὶ ἁγιότητι βίου, ἱδρύσαντες καὶ μονὰς, ἄχρι σήμερον ὑπαρχούσας, ὡς Θεοφάνης ὁ ἐν Ὀλύμπῳ, Νικάνωρ ὁ τὴν μονὴν Ζάβορδας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Γρεβενῶν ἱδρύσας, Θεοφάνης καὶ Νεκτάριος οἱ Ψαρᾶδες ἢ Ἀψαρᾶδες, ἱδρύσαντες τὴν ἐν Μετεώροις τῆς ἐπαρχίας Σταγῶν μονὴν τοῦ Βαρλαὰμ, Γεράσιμος ὁ ἐν Κεφαλληνίᾳ καὶ ἄλλοι[794].

1545—1555. **173. ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ Β', τὸ 6'.**

Γνωσθέντος ἐν Κωνσταντινουπόλει τοῦ θανάτου τοῦ Ἱερεμίου, συνῆλθε μὲν ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ πατριάρχου Ἱεροσολύμων Γερμανοῦ σύνοδος, ἀποφασίσασα κατὰ τῆς λίαν προχωρησάσης, ὡς ἔοικε, συμωνίας, καὶ περὶ τῆς ἐκλογῆς τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου: ἵνα γίνηται μετὰ πρόσκλησιν καὶ διὰ ψήφου πάντων τῶν ἐν τῇ πρωτευούσῃ τοῦ Κράτους ἀρχιερέων, ἐφ' ᾧ καὶ τὸ ἀπαιτούμενον ἐξεδόθη χάττιον[795]. ἀλλ' ἐνῷ ἦν ἔτι νωπὴ ἡ μελάνη, κληρικοὶ καὶ ἄρχοντες ἐξελέξαντο τὸν Διονύσιον τὸ δεύτερον· κατὰ τοὺς χρονογράφους τὸ πρῶτον· ἀλλ' εἶπον ἄνω τὸν λόγον, δι' ὃν δέχομαι τὴν παροῦσαν πατριαρχείαν τοῦ Διονυσίου δευτέραν· ἐπειδὴ δ' ἐν τῇ Turcogræcia βλέπω γράμμα τοῦ Διονυσίου χρονολογούμενον ἀπὸ μαΐου τῆς ΙΒ' ἰνδικτιῶνος, ἡ δ' ἰνδικτιὼν αὕτη συμπίπτει ἀπὸ σεπτεμβρίου 1553—

---

789. Βελούδου· Ἀποκία ἐν Βενετίᾳ· σελ. 38.

790. Μ. Ι. Γεδεών, ὁ Ἄθως· σελ. 190. Ἡ δ' Ὑποτύπωσις ἢ διαθήκη, ὡς ἄλλοι καλοῦσιν, εὑρισκομένη ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς μονῆς ταύτης ἐγράφη πρὸ τοῦ 1546· βλ. Langlois Mont Athos· σελ. 74, ὃς ἐν σελίδι 66 ἀναγράφει καὶ σιγίλλιον τοῦ Ἱερεμίου, χορηγοῦν εἰς τὴν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει μονὴν τοῦ Παντοκράτορος τὰ σταυροπηγιακὰ δίκαια. Ἀπέλυσε δὲ τὸ γράμμα κατὰ σεπτέμβριον τοῦ 1537.

791. Ἐξεδόθη μετὰ χρωμάτων ὑπὸ Σπ. Π. Λάμπρου, ἐν Δελτίῳ Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογ. Ἑταιρίας· τόμῳ Α', παρασυναρθέντων καὶ λόγων ὀλίγων ἀπὸ σελ. 121—122.

792. Μ Ι. Γεδεών, Φιλίστωρ ἀποτεμαχίσματα, ἐν «Ἐκκλ.Ἀλήθεια», τόμῳ Ε', σελ. 36 – 37. Ζαβίρα, Θέατρον· σελ. 382. Σάθα Φιλολογ. σελ. 415, ὅπου κακῶς γράφεται Ξανθός. Πρβλ. Fabricii Biblioth. Græca· Harles. τόμ. Ζ' σελ. 638. Lamii Deliciæ Eruditorum; 1740 Β', σελ. 268.

793. Ἀκολουθία τοῦ ὁσίου Δαβὶδ τοῦ ἐν Εὐβοίᾳ· Ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1818· σελ. 31 κ. ἑξ.

794. Ταῦτα κατὰ τὰς Ἀκολουθίας· περὶ Ἀψαράδων βλ. Σάθα Φιλολ. σελ. 169. Ἀψαράδων οἰκογένεια καὶ κατὰ τὰ τέλη τοῦ Ις' αἰῶνος ἐσώζετο. Ἴδε Μαξίμου τοῦ Μαργουνίου «πίστις εἰς τὸ χρυσόβουλλον τοῦ Σταύρου Ἀψαρᾶ»· ἐξεδόθη ὑπὸ Α. Π. Κεραμέως ἐν τόμῳ ΙΖ' τοῦ περιοδικοῦ τοῦ ἑλλ. φιλολ. Συλλόγου· σελ. 69 – 70.

795. Μελαξός· Διορθώσεις Μνημοβασίας· Μελετίου Ἀθηνῶν τόμ. Γ', σελ. 370. Τὰ περὶ τῆς συνόδου ταύτης ἀσαφῆ· πιθανῶς αὕτη συνῆλθε μετὰ τὴν πρώτην πατριαρχείαν τοῦ Διονυσίου, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν παρὰ Μελετίῳ Ἀθηνῶν.

σεπτεμβρίου 1554, ἀναγκάζομαι ἵνα δεχθῶ τὴν πατριαρχείαν αὐτοῦ μέχρι τῶν μέσων τοῦ 1554 παρατεινομένην· καὶ πάλιν ἴσως ἀδιόρθωτός ἐστιν ἡ ὄπθεν ὁριζομένη νῦν χρονολογία[796]. Ὁ πατριάρχης Διονύσιος ἀπεβίωσε τὸ 1554 πιθανῶς, καὶ ἐτάφη ἐν Χάλκῃ, ἐν τῇ μονῇ τῆς Θεοτόκου Καμαριωτίσσης, ἣν αὐτὸς ἐπεσκεύασεν[797].

Ἐπὶ τῆς πατριαρχείας ταύτης τοῦ Διονυσίου Β' συνωκίσθη ἡ τέως ἔρημος Σάμος, ἐκδόντος τοῦ πατριάρχου τὰς ἐπὶ τούτῳ ἐγκυκλίους ἐπιστολάς, μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1550—1553[798]· ὁ Διονύσιος Β' ἐξέδωκε γράμμα σιγιλλιῶδες περὶ τῆς μονῆς τοῦ Προδρόμου τῆς ἐπὶ τῆς ἀπέναντι τῆς Σωζοπόλεως νησίδος κειμένης[799], καὶ ἕτερον, συνιστῶν κατὰ μάϊον τοῦ 1554 τὸν ἐκ Καισαρείας Στέφανον, πειρασμοῖς ἐν τῷ βίῳ περιπεσόντα, περιερχόμενον δὲ πρὸς συλλογὴν ἐλεημοσυνῶν[800]. Τρίτον γράμμα αὐτοῦ ἐπικυροῦν τοὺς ὑπὸ Ἰγνατίου Μεθύμνης ὀργανισμοὺς τῶν ἱδρυθεισῶν ὑπ' αὐτοῦ μονῶν, ἀπολελυμένων τῷ 1546, ἐξεδόθη πρὸ πενταετίας[801], καὶ ἐπιστολὴν αὐτοῦ πρὸς Μιχαὴλ Ἑρμόδωρον τὸν Λήσταρχον καλοῦσαν εἰς διδασκα-

796. Ἐντεῦθεν, διορθωτέα τὰ περὶ τοῦ πατριάρχου Ἰωάσαφ Β' τοῦ Μεγαλοπρεποῦς ἐν «Ἡμερολογίῳ Ἀνατολῆς» τοῦ 1883 ἐκδιδόντα μοι. Τοῦ βίου τούτου πρὸ τριετίας ἐπιχειρήσας ἰδίᾳ ἐκδόσει, διώρθωσα τὴν χρονολογίαν· ἀτυχῶς ἀσυμπλήρωτον μένει τὸ βιβλίον, μήπω μοι σταλέντων ἐγγράφων τινῶν. Προκειμένου περὶ χρονολογιῶν, ὁμολογῶ ὅτι πολλαὶ διάνοιαι καὶ χεῖρες πρέπει ἵνα συνδράμωσιν εἰς ἀναστήλωσιν τῆς ἀκριβοῦς πατριαρχικῆς χρονογραφίας, τουλάχιστον μέχρι τοῦ 1600.

797. Ἡ εἴδησις παρὰ Μαλαξῷ. Turcogr. σελ. 467. Σκ. Δ. Βυζαντίου, Κωνσταντινούπολις· τόμ. Β', σελ. 307.

798. Ἐμμ. Κρητικίδου, Πραγματεία περὶ τῆς ἐρημώσεως καὶ τοῦ συνοικισμοῦ τῆς Σάμου· Ἑρμούπολις· 1870· σελ. 47.

799. Σημείωσις ἐγγράφου Ἰ. Σακκελίωνος.

800. Turcogr. σελ. 552—553.

801. Μαυρογορδάτειος Βιβλιοθήκη· τόμ. Α', σελ. 40—42.

λίαν ἐν τῇ πατριαρχικῇ Ἀκαδημίᾳ ἐξέδωκεν ὁ ἀείμνηστος ἀρχιεπίσκοπος Ζακύνθου Νικόλαος Κατραμῆς[802]. Ἀπὸ γράμματος δὲ Μητροφάνους μητροπολίτου Καισαρείας μανθάνομεν ὅτι περιῴδευσεν ὁ Διονύσιος τὴν Πελοπόνησον, ἀφικόμενος καὶ εἰς Ναύπλιον καὶ ἀπονείμας τὸ ὀφφίκιον τοῦ νοταρίου εἰς τὸν ἱερέα Ἰωάννην Γαβαλᾶν, ἐπὶ ζημίᾳ τοῦ τετιμημένου τοιούτῳ τινὶ ὀφφικίῳ Ἰωάννου Ζυγομαλᾶ[803].

«Ὁ πατριάρχης Διονύσιος ἔκτισε μέσα εἰς τὸ Πατριαρχεῖον, τὸ μέρος τῆς δύσεως, κελλία τέσσαρα ἀπάνω καὶ ἀποκάτω εἰς αὐτὰ ἔκαμεν ἄλλα τέσσαρα· καὶ πλησίον τούτων ἔκαμεν ἀχούριον ἕνα μεγάλον καὶ καλόν· ἔκαμε δὲ καὶ δύο ἀναλόγια, ὅπου κανοναρχοῦν, εἰς τὸν δεξιὸν χορόν, καὶ εἰς τὸν ἀριστερόν, καὶ ἄλλα τινὰ σκεύη»[804].

Ἐπὶ τῆς πατριαρχείας τοῦ Διονυσίου ταύτης ἡ λουθηρανὴ μεταρρύθμισις προόδους ἐν τῇ Δύσει ποιουμένη καὶ κατὰ τῆς παπικῆς ὑπερφροσύνης κηρύττουσα εἵλκυσε τὴν προσοχὴν τῶν ἡμετέρων· εἰκάζω δ' ὅτι πρὸς ἐξέτασιν τῶν καινῶν αὐτῆς διδαχῶν ἀπέστειλεν ὁ Διονύσιος τὸν Καισαρείας Μητροφάνην, διελθόντα τὴν Βενετίαν, μετὰ τὴν εἰς Κέρκυραν ἄφιξιν, «περὶ τὸ 1549, ὅπου ἀπεστάλη πρὸς τὸ διευθετῆσαι τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα»[805], θέλων δὲ ἵνα διορθώσῃ τὰ τῆς ἐν Βενετίᾳ ὀρθοδόξου ἀποικίαις ἐγκατέστησεν ἱερέα τὸν καθηγούμενον Τριζέντην· φαίνεται δ' ὅτι παρέπεισε καὶ τὸν Διονύσιον, ὅστις τὸν ὀκτώβριον τοῦ 1550 ἠὐχαρίστησε τῇ τῶν ὀρθοδόξων ἀποικίᾳ «ὡς καλῶς καὶ φιλοτίμως ὑποδεχθεῖσαν τὸν Καισαρείας Μητροφάνην»[806]. Ὁ ἀρχιερεὺς οὗτος μετέβη κατόπιν εἰς Ῥώμην, ἔχων γράμ-

802. Κατραμῆ Νικολάου, Ἀνάλεκτα Ζακύνθου· σελ. 245.

803. Turcogr. σελ. 288.

804. Μαλαξῷ, παρὰ Turcogr. σελ. 108.

805. Βελούδου, Ἀποικία· σελ. 61.

806. Αὐτόθι, σελ. 63.

ματα συστατικὰ τῆς ἐνετικῆς ἀρχῆς καὶ — ἀφελέστατα γράφει Δωρόθεος ὁ Μονεμβασίας — «ὑπῆγεν εἰς τὸν πάπαν, καὶ ἔκαμεν εἴ τι ὁ Θεὸς δὲν ἤθελεν· καὶ ἔστερξέ τον, καὶ εἶπε πῶς ὁ Διονύσιος τὸν ἔστειλε . . . καὶ ἔδωσέ του εὐεργεσίας καὶ γραφάς, καὶ ἦλθεν ὀπίσω, καὶ ἔμαθόν το οἱ ρωμαῖοι, καὶ εἶχάν τον ὡς διάβολον»[807]· ὁ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὀρθόδοξος πληθυσμὸς συνεταράχθη, ὁ πατριάρχης Διονύσιος ἠρνήθη, ὁ Μητροφάνης Καισαρείας καθηρέθη, ὁ δὲ ἀτυχὴς Διονύσιος ἐγγράφως ὑπέσχετο ὅτι, ἐὰν μὴ ἐντὸς ὡρισμένου χρόνου παρητεῖτο, ἦν παρητημένος καὶ αὐτοκαθαίρετος, ἡ δὲ σύνοδος ἠδύνατο ἵνα ἐκλέξῃ ἕτερον. Ὁ χρόνος παρῆλθεν· οἱ ὀρθόδοξοι δυσηρεστοῦντο· Θεοφάνης δ' ὁ Ἐλεαβοῦλκος ἐκήρυττε κατὰ τῶν τοιούτων ἀφροσυνῶν[808]· τοῦτο βεβαίως μετὰ τὸ 1534. Ἀποθανόντος τοῦ Διονυσίου, πρὸ τούτου δ' ἐκσφενδονισθέντος τοῦ Θεοφάνους εἰς τὴν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει μονὴν τῶν Ἰβήρων, ἔπαυσαν τὰ σκάνδαλα, ἅτινα εἰς τοσοῦτον ἀχρειότητος καὶ ἀσεβείας ἐξήρθησαν, ὥστε καὶ παράφρων ἄνθρωπος εὑρέθη ἐπιτεθεὶς διὰ μαχαίρας τῷ πατριάρχῃ, κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Μεταμορφώσεως, ἄγνωστον τίνος ἕτους· ὁ παράφρων κατεδικάσθη εἰς θάνατον, ἀλλ' ἡ ἀνεξικακία τοῦ πατριάρχου Διονυσίου ἔσωσε τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τῆς ποινῆς.

1555—1565. 174. **ΙΩΑΣΑΦ Β'.**

Ἐξελέγη πατριάρχης ὁ μητροπολίτης Ἀδριανουπόλεως Ἰωάσαφ Β', ὃν ὁ Μελέτιος Ἀθηνῶν ὠνόμασεν, ἂν μὴ ἀπα-

807. Ἀνάγνωθι προχείρως τὸ τεμάχιον παρὰ Κ. Σάθᾳ· Βιογραφ. σχεδίασμα περὶ τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου Β', ἐν Ἀθήναις, 1870, σελ. 6.

808. Αἱ πληροφορίαι πᾶσαι περὶ τῶν παραχῶν τούτων κεῖνται παρὰ Δωροθέῳ Μονεμβασίας· περὶ δὲ Θεοφάνους Ἐλεαβοῦλκου τοῦ Νοταρᾶ, βλ. τὰ ἐμὰ Χρονικὰ τῆς πατριαρχ. Ἀκαδημίας· σελ. 45—50.

τῶμαι, πρῶτος, ἄνδρα μεγαλοπρεπῆ, οἱ δὲ κατόπιν ἐπίτομοι πατριαρχικοὶ κατάλογοι ἀπένειμαν ὡς διακριτικὸν ἐπώνυμον τὸ ὄνομα τοῦτο, πρέπον αὐτῷ, καθὼς ἐκ τῶν παρὰ τοῖς χρονογράφοις ἀναγινωσκομένων κρίνομεν[809]. Ἐγεννήθη ἐν χωρίῳ Κρᾶψι τῆς ἐπαρχίας Ἰωαννίνων, ἐσπούδασε δὲ πρῶτον μὲν ἐν τῇ ἐν Ἰωαννίνοις σχολῇ τοῦ Φιλανθρωπινοῦ[810], κατόπιν δὲ ὑπὸ Ἰωάννην Ζυγομαλᾶν ἐν Ναυπλίῳ. Πεπαιδευμένος, εἰδήμων τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, «τάξιν καλογερικῆς πᾶσῶς δὲν εἶχε», κατὰ τὴν λέξιν τοῦ Δωροθέου Μονεμβασίας· ἐγίνωσκε δὲ καὶ τὴν ἀραβικήν, περσικὴν καὶ τουρκικήν· προήχθη πιθανῶς εἰς τὴν μητρόπολιν Ἀδριανουπόλεως ὑπὸ τοῦ συμπολίτου αὐτῷ Ἱερεμίου Α'. Προστίθημι δ' ὅτι ὁ Ἰωάσαφ ἦν πλούσιος, πολὺν θησαυρῶν εὑρών, ὡς ὁ Μονεμβασίας λέγει. Ταπεινώσας τὴν ὀργὴν καὶ τὴν ἀτασθαλίαν τῶν κληρικῶν, ὀφικιούχων δηλαδὴ τοῦ Πατριαρχείου, παρώξυνεν αὐτοὺς καθ' ἑαυτοῦ, καὶ συγκαλέσας σύνοδον πρὸς διευθέτησιν τῶν πραγμάτων τῆς Ἐκκλησίας εἶδεν ἑαυτὸν ὑπόδικον πρὸ αὐτῆς· αὕτη καθήρησε τὸν Ἰωάσαφ κατὰ ἰανουάριον τοῦ 1565, ἐκ πεντήκοντα μὲν καὶ ἑνὸς ἐπισκόπων καὶ μητροπολιτῶν ἀποτελουμένη, πρόεδρον δ' ὡς φαίνεται σχοῦσα τὸν Ἀχριδῶν Παΐσιον[811]. Ἐξωρίσθη μετὰ τὴν παῦσιν ὁ Ἰωάσαφ εἰς Ἅγιον Ὄρος, ἀλλ' ἠθωώθη, ὡς εἰκάζω, καὶ μετ' οὐ πο-

809. Εἰς ἓν ἐμῶν βιβλίων μου, φέρον τὸν τίτλον «Πατριαρχικοὶ Πίνακες· ὁ πατριάρχης Ἰωάσαφ Β' ὁ Μεγαλοτρεπής 1555—1565», ἀναγράφονται αἱ πηγαί. Ἴδε καὶ ἐν «Ἡμερολογίῳ τῆς Ἀνατολῆς» τοῦ 1883, σελ. 242—265.

810. Ἰωάννου Λαμπρίδου, Περὶ τῶν ἐν Ἠπείρῳ ἀγαθοεργημάτων· μέρος Α', ἐν Ἀθήναις, 1880, σελ. 43.

811. Ἡ καθαίρεσις ἐξεδόθη ἐν τῇ Turcogræcia· ἀπὸ σελ. 479—474. Τὸ δεύτερον ἐξέδωκα καὶ ταύτην καὶ τὰ σχετικὰ περὶ Ἰωάσαφ ἔγγραφα καὶ τὰς περὶ αὐτοῦ μαρτυρίας ἐν τῷ χωρὶς ἐκδοθέντι Βίῳ Ἰωάσαφ.

λὺ ἔτυχε τοῦ μακαρίου τέλους ὁ λαμπρὸς πατριάρχης ἐν Ἀδριανουπόλει.

Παραπέμπων εἰς τὸν ἐκδιδομένον ὑπ' ἐμοῦ βίον τοῦ Ἰωάσαφ τὰς σπουδαιοτέρας αὐτοῦ πράξεις ἀριθμῶ ἐνταῦθα.

Πασῶν δὲ σπουδαιοτάτη τυγχάνει ἡ φροντὶς περὶ τῆς διορθώσεως τῶν οἰκονομικῶν τῆς Μ. Ἐκκλησίας, ἧς ἐτήσιόν τινα χορηγίαν προβᾶσαν μέχρι τετρακισχιλίων φλωρίων καὶ πλέον, οὐ πρὸ μικροῦ δ' ἐλαττωθεῖσαν, ὡς νομίζω, κατεβίβασεν εἰς δύο χιλιάδας φλωρίων, τῆς κοσμικῆς ἀρχῆς ἀείποτ' ἐπινευούσης εἰς ὁμόθυμον καὶ συντεταγμένην ἐνέργειαν λαοῦ καὶ κλήρου, τὰς δ' αἰτήσεις τῶν πιστῶν αὐτῆς ὑπηκόων ἱκανοποιούσης[812]· διορθώσας τὴν οἰκονομικὴν καχεξίαν ὁ Ἰωάσαφ, ἐξ ἰδίων δὲ δωρησάμενος χίλια φλωρία τῇ Μ. Ἐκκλησίᾳ, κατέστησε τὴν πρώτην ἐν τοῖς κάτω χρόνοις οἰκονομικὴν ἐπιτροπήν, ἣν ἀπήρτιζον ὁ ἐν Γαλατᾷ Ἀντώνιος Κατακουζηνός, ὁ Μωζάλος Γαβρᾶς, ὁ Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος καὶ ὁ ἐκ Μικρασίας Καρατζᾶς· εἰσήγαγε τάξιν ἐν τοῖς καταστίχοις καὶ τοῖς λογαριασμοῖς αὐτῆς· ὑπήγαγεν αὐτῇ πάντα τὰ εἰσοδήματα τοῦ Πατριαρχείου, καὶ διορίαν ἔταξεν αὐτῇ ἐτησίαν[813]. Ἐταπείνωσε τὴν ὀρρῦν καὶ τὴν ἄτακτον καὶ αὐθαίρετον ἰσχὺν τῶν ἀνωτέρων ὑπαλλήλων (κληρικῶν) τῆς πατριαρχικῆς αὐλῆς, ἀφ' ὧν, ὡς τεκμαίρομαι, ἀφῄρεσε τὴν εἰς τὰ οἰκονομικὰ ταῦτα δικαιοδοσίαν· ἤθροισεν ἐκ Ῥωσσίας πλουσίας συνδρομάς[814]· ἐκρήμνισε τὸν ξύλινον τοῦ Πατριαρχείου

812. Αὐτόθι· ἴδὲ κατ' ἔκτασιν τὰ περὶ τῆς οἰκονομικῆς διαχειρίσεως τοῦ Πατριαρχείου ἐν Βίῳ Ἰωάσαφ.

813. Βλέπε τὰ περὶ τῆς διαχειρίσεως ταύτης ἔγγραφα τοῦ Ἰωάσαφ ἀπὸ σελ. 437—440 τῶν Χρονικῶν πατρ. Οἴκου καὶ Ναοῦ.

814. Αὐτόθι· σελ. 448· βλ. καὶ σημείωσιν τῶν ἐπὶ Ἰωάσαφ δωρηθέντων τῷ πατριαρχικῷ ναῷ σκευῶν ἐν σελίσιν 60 - 61 τοῦ τῷ παρόντι συνεκδομένου βιβλίου μου: «Ἐκκλησίαι τῶν ὀρθοδόξων ἐν Κωνσταντινουπόλει».

(ἐν Παμμακαρίστῳ) περίβολον, ἀνεγείρας πλινθόκτιστον· ᾠκοδόμησεν ἐντὸς αὐτοῦ «δύο παλάτια εὐμορφώτατα, μεγάλα», φοῦρνον καὶ μύλον.

Δύο κανονικαὶ διατάξεις εἰσί μοι γνωσταί· ἡ μὲν «περὶ δύο παιδίων ὅπου νὰ δεχθῇ τινὰς ἀπὸ τὸ ἅγιον βάπτισμα, ἐὰν ἔρχωνται εἰς γάμον, καὶ ἄλλα τινὰ ἀναγκαῖα περὶ τοῦ θείου βαπτίσματος»· ἡ δὲ «περὶ τοῦ εὐλογηθέντος τρεῖς γυναῖκας καὶ ἡ μία ἐξ αὐτῶν νὰ εὑρεθῇ παράνομος· ἂν δύναται νὰ ἐπάρῃ ἄλλην»[815]· ἀμφότεραι συνταχθεῖσαι τῷ 1560· ἐξ ἀναφέρονται εἰς μοναστηριακὰ δίκαια: ἡ μέν, ἐπικυροῦσα καὶ προηγούμενον γράμμα Διονυσίου πατριάρχου τοῦ ἀπὸ Νικομηδείας, εἰς τὸν ἐν τῇ νήσῳ Κῷ ναὸν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Ἐλεημονητρίας[816], ἐκδοθεῖσα τῷ 1557· δύο εἰς τὴν μονὴν τοῦ Θεολόγου τὴν ἐν Πάτμῳ, ὧν ἡ μὲν ἐπικυροῖ τὰ ἐκκλησιαστικὰ αὐτῆς προνόμια, ἡ δὲ δίδωσιν εἰς τὸν ἡγούμενον τὴν ἄδειαν τοῦ καθιεροῦν θείους ναούς, καὶ φέρειν ἐπιγονάτιον[817], ἐκδεδομέναι τῷ 1561 καὶ 1564· τετάρτη ἀφορᾷ εἰς τὴν μονὴν τοῦ Προδρόμου τὴν ἐπὶ τῆς ἀπέναντι τῆς Σωζοπόλεως νησίδος· πέμπτη δ' ἀνατρέπει τὰ περὶ τοῦ ἐν Καλλιουπόλει ναοῦ τοῦ ἁγίου Δημητρίου ἀποφασισθέντα ὑπὸ τῶν πατριαρχῶν Παχωμίου Α', Θεολήπτου Α' καὶ Ἱερεμίου Α'[818] καὶ τέλος ἡ ἕκτη σιγίλλιόν

815. Κανονικαὶ Διατάξεις τῶν πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως· σελ. 31—33. Ἐξέδωκα δὲ τὰς δύο διαταξεις ταύτας πρῶτος ὁ σεβασμ. μητροπολίτης Ἀμασείας κ. Ἄνθιμος Ἀλεξούδης (τῷ τότε Βελεγράδων), ἐν τόμῳ Δ' «Ἐκκλησιαστικῆς Ἀληθείας», σελ. 527—528. Βλ. σχετικὴν περὶ τούτων διάλεξιν ἐν Β' τόμῳ τῶν Κανονικῶν Διατάξεων· σελ. 70.

816. Ἐξεδόθη ὑπὸ Ἀθ. Π. Κεραμέως ἐν τόμῳ Δ' τῆς «Ἐκκλησιαστικῆς Ἀληθείας», σελ. 399—400.

817. Φιλαρέτου Ἀπαρίθμ. ἐγγράφων Πάτμου· «Πανδώρας» τόμ. Κ', σελ. 47. Τὰ δὲ περὶ τῶν ἐγγράφων τῆς πρὸ τῆς Σωζοπόλεως μονῆς ἔχω ἀπὸ σημειώσεως τοῦ κ. Ἰ. Σακκελίωνος.

818. Παράρτ. ΙΖ' τόμου φιλολογ. Συλλόγου· σελ. 405.

ἐστιν ἀναγνωρίζον σταυροπήγιον τῷ 1563 τὴν ἐκ βάθρων ἀνεγερθεῖσαν ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου Βονδίτζης Γαβριὴλ μονὴν τῆς Θεοτόκου Βλοχοῦ[819]. Τῶν ἐξ τούτων ἀποφάσεων ἐξεδόθησαν ἡ πρώτη καὶ ἡ ἑτέρα τῶν περὶ Πάτμου[820], ὡς καὶ αἱ κανονικαὶ διατάξεις. Μίαν ἀναφερομένην εἰς ἐνοριακὰ δίκαια γινώσκω, τὴν χειροτονίαν τοῦ ἱερέως Ἀθανασίου, ὡς πρώτου μετὰ τὸν νέον συνοικισμὸν ἐπισκόπου τῆς Σάμου, ὑποκειμένης τότε τῇ μητροπόλει Ῥόδου[821].

Σπουδαιοτάτη δ' ἀπόφασις τοῦ Ἰωάσαφ ἦν ἡ εἰς Γερμανίαν ἀποστολὴ τοῦ θεσσαλονικέως ἱεροδιακόνου Δημητρίου πρὸς πληροφορίαν τῆς νέας διδασκαλίας τῶν διαμαρτυρομένων, μείνασα χωρὶς ἀποτελέσματος.

Ὁ πατριάρχης Ἰωάσαφ ἐδείχθη προστάτης τῶν γραμμάτων, ἐπαινούμενος διὰ τοῦτο ὑπὸ τοῦ σοφοῦ ζακυνθίου Μιχαὴλ Ἑρμοδώρου Ληστάρχου.

Ἐξ ὧν ἐν τῇ καθαιρέσει αὐτοῦ ἀναγινώσκομεν, ὁ Ἰωάσαφ ἐπεσκέψατο τὴν Θρᾴκην, τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου· ὡς λ.χ. τὴν Μέθυμναν· τὴν Θεσσαλονίκην, ἴσως ἐπὶ συναθροίσει προαιρετικῶν ἐράνων ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας· μετέβη δὲ καὶ εἰς Βλαχίαν.

Ὁ Ἰωάσαφ κατεῖχε τὰ ῥιπίδια τοῦ ναοῦ τοῦ Προδρόμου τῆς Πέτρας, ἅτινα μετὰ τὴν παῦσιν αὐτοῦ περιῆλθον εἰς τὸν πατριαρχικὸν θεῖον ναὸν ἐξ ἀγορᾶς[822].

Πρὸς τὸν Ἰωάσαφ ἀπευθύνονται δύο ἐπιστολαί· ἡ τοῦ Δημητρίου γραμματέως τῆς ἡγεμονίας Μολδαυίας, τῷ

819. Κ. Ν. Σάθα· Σχεδίασμα περὶ Ἱερεμίου Β', σελ. 136, ὑποσημ.

820. Ἡ τοῦ ἔτους 1561, ἐν τόμῳ Θ' «Ἐκκλησ. Κήρυκος»· σελ. 432—433.

821. Κρητικίδου Πραγματεία περὶ τῆς ἐρημώσεως καὶ τοῦ συνοικισμοῦ τῆς Σάμου· σελ. 28

822. Μ. Ι. Γεδεών Ἐκκλησίαι τῶν ὀρθοδόξων ἐν Κωνσταντινουπόλει· σελ. 61.

1560, καὶ ἡ τοῦ Φιλίππου Μελάγχθονος τῷ 1559[823]. Μία δὲ συγχαίρουσα πατριάρχῃ ἄρτι ἐκλεγέντι ἀναφέρεται ἢ εἰς τὸν Διονύσιον Β', ἢ εἰς τὸν Ἰωάσαφ, πεμπομένη ὑπὸ Νικολάου ἱερέως καὶ πρωτοπαπᾶ Ναυπλίου[824]. Δύο ἐξεδόθησαν ἐπιστολαὶ τοῦ Ἰωάσαφ πρὸς τὸν Ἰωάννην Ζυγομαλᾶν, ὧν τὴν μὲν ἔπεμψε μητροπολίτης ὢν Ἀδριανουπόλεως, τὴν δὲ μετὰ τὴν ἀπὸ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου παραίτησιν[825].

Ἐπὶ τοῦ Ἰωάσαφ, Νικόλαος ἱερεὺς ὁ Μαλαξὸς συνέταξε τὸν Νομοκάνονα αὐτοῦ· Ζαχαρίας δ' ἱερεὺς ὁ Σκορδύλιος τὸ νομικὸν αὐτοῦ σύνταγμα περὶ τῶν βαθμῶν τῆς συγγενείας καὶ περὶ τῶν νηστειῶν τοῦ ἐνιαυτοῦ[826].

1565—1572. 175. **ΜΗΤΡΟΦΑΝΗΣ Γ', τὸ α'.**

Τὸν ἰανουάριον τοῦ 1565 ἐξελέγη πατριάρχης ὁ μητροπολίτης Καισαρείας Μητροφάνης[827], ἐπηρείᾳ τῶν Κατακουζηνῶν Ἀντωνίου καὶ Μιχαήλ, καὶ παρητήσατο τὸν θρόνον τῇ 4 μαΐου 1572. Ὁ πατριάρχης Μητροφάνης ἐν Χάσκοι τῆς Κωνσταντινουπόλεως γεννηθείς, ἐκ πατρὸς βουλγάρου, κεραμιδεμπόρου τὸ ἐπάγγελμα, κατὰ κόσμον ἐκαλεῖτο Μιχαήλ. Ἐπιθυμῶν ἵνα χειροτονηθῇ εὗρισκε τὸν Ἱερεμίαν ἀνθιστάμενον, δι' ὃ μεταβὰς εἰς Ἅγιον Ὄρος, ἐγένετο μοναχὸς τῆς μονῆς Λαύρας, ἐκεῖ δὲ χειροτονηθεὶς διάκονος καὶ ἱερεὺς ἀπεστάλη εἰς Κωνσταντινούπολιν, πρὸς ἄθροισιν ἐλεημοσυνῶν ὑπὲρ τῆς μονῆς ταύτης· μεσιτείᾳ

823. Turcogr. σελ. 248—249 καὶ 559.

824. Αὐτόθι· σελ. 250—252.

825. Αὐτόθι· σελ. 290—294 καὶ 335—336.

826. Μ. Ι. Γεδεών «Αἱ παρ' ἡμῖν συλλογαὶ τῶν ἱερῶν Κανόνων κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους»· «Ἐκκλησ. Ἀληθείας» τόμ. Η', σελ. 7.

827. Αἱ περὶ Μητροφάνους πηγαὶ σποράδην παρὰ Κ. Ν. Σάθᾳ· Βιογρ. σχεδίασμα περὶ Ἱερεμίου Β'. Ἴδε προσεχέως σελ. η' καὶ μέ—μζ'.

πατρικῶν φίλων ἰσχυόντων, ὁ Ἱερεμίας διώρισεν αὐτὸν προεστῶτα τοῦ ἐν Χάσκιοϊ ναοῦ τῆς ἁγίας Παρασκευῆς, ὁ δὲ φίλος αὐτοῦ Διονύσιος Β', πατριάρχης γενόμενος, διώρισεν ἱερέα τοῦ πατριαρχικοῦ ναοῦ, καὶ εἶτα ἐχειροτόνησε μητροπολίτην Καισαρείας, ἀπέστειλεν εἰς Κέρκυραν καὶ Βενετίαν, ὡς εἶδεν ἀνωτέρω (σελ. 509) ὁ ἀναγνώστης, ἀλλ' ἕνεκα τῆς ἀσυνέτου διαγωγῆς, ἣν ἐπεδείξατο κατὰ τὴν ἐν Ῥώμῃ διαμονὴν αὐτοῦ, καθήρεσεν ὁ Διονύσιος, δοὺς εἰς αὐτὸν ἐξαρχικῶς τὴν Παροναξίαν· βραδύτερον, μετὰ τὸ 1551, συγχωρήσας ἐπανήγαγεν εἰς τὴν μητρόπολιν Καισαρείας, ὡς εἰκάζω, διέμεινεν ὅμως ὁ Μητροφάνης εἰς τὴν ἐν Χάλκῃ μονὴν τῆς ἁγίας Τριάδος, ἣν ἀνῳκοδόμησε συνοικίσας ἐν αὐτῇ καὶ μοναχούς, καὶ ἐπλούτισε δι' ἀξιολόγου βιβλιοθήκης[828]. Μετὰ τὴν ἀπὸ τοῦ θρόνου καὶ τῆς ἀρχιερωσύνης παραίτησιν, ἐπηρεία πάλιν τοῦ Κατακουζηνοῦ Μιχαὴλ, ἐδόθησαν αὐτῷ πρὸς ζωάρκειαν αἱ μητροπόλεις Χίου καὶ Λαρίσσης, ἀλλὰ τὴν μὲν Λάρισσαν ἐξεχώρησεν εἰς ἕτερον, ἀντὶ χιλίων φλωρίων, ἐκράτησε δὲ τὴν Χίον, χορηγήτας ἔγγραφον ὁμολογίαν ὅτι οὐδέποτε ζητήσει τὸν πατριαρχικὸν θρόνον· ὃν ὅμως μετ' οὐ πολὺ ζητῶν ἐξωρίσθη εἰς Ἅγιον Ὄρος, ἀδείᾳ τῆς κοσμικῆς ἀρχῆς, ὁπόθεν ἐπέστρεψε, τοῦ ἐχθρικῶς αὐτῷ διακειμένου Κατακουζηνοῦ τὴν προτέραν ἰσχὺν ἀπολέσαντος.

Ὁ πατριάρχης Μητροφάνης Γ' ἦν εὐπαίδευτος καὶ φίλος τῶν γραμμάτων, φίλα δὲ τοῖς παπικοῖς φρονῶν ἀλλὰ καὶ τοῖς διαμαρτυρομένοις ἐπαινεῖται παρὰ τῶν ἑτεροδόξων[829]. Ἐπ' αὐτοῦ ἐγένοντο δωρεαί τινες εἰς τὸν πατριαρ-

828. Κωνσταντινιὰς παλαιά τε καὶ νεωτέρα· ἤτοι περιγραφὴ Κωνσταντινουπόλεως κλπ. ἔκδ. Β', σελ. 218. Σκ. Δ. Βυζαντίου Κωνσταντινούπολις· τόμ. Β', σελ. 302.

829. Turcogr. σελ. 242. Σοβαρὸν καὶ περιπαητικὸν λέγει τὸν Μη-

χικὸν ναόν[830]. Ἀτυχῶς ὁ Μητροφάνης σπανίως ἔμενεν ἐν τῷ κατὰ τὴν Παμμακάριστον πατριαρχείῳ, διαμένων ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ ἐν Χάσκιοϊ, κατὰ τὸν Δωρόθεον[831].

Μεταξὺ τῶν μεριμνῶν αὐτοῦ ἀξιέπαινος ἦν ἡ πρὸς βελτίωσιν τῶν οἰκονομικῶν τοῦ Πατριαρχείου, δι' ἃ μετέβη εἰς Μολδαυίαν[832]· ἐγνώσθη δ' ἐσχάτως ὅτι τῷ 1370, ἢ μικρὸν πρὸ τούτου τοῦ ἔτους, ἐπεσκέψατο καὶ τὴν Μακεδονίαν[833]. Τῶν δ' ἐμοὶ γνωστῶν πράξεων αὐτοῦ κατὰ τὴν πρώτην ταύτην πατριαρχείαν, μία μὲν ἀφορᾷ εἰς τοὺς ἐν Κρήτῃ χριστιανοὺς κακοποιήσαντάς τινας ἑβραίους, ἐπιτιμητική, κατὰ ἰούλιον τοῦ 1368[834]· δύο εἰς ἐνοριακὰ δίκαια, ἡ μὲν τῷ 1366, ὁρίζουσα ὅπως ὁ μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Ἰωάσαφ ὁ Ἀργυρόπουλος ἔχῃ ὡς ἐξαρχίαν τὸ Μελένικον καὶ τὸ Περιθεώριον[835], ἡ δὲ, ἄγνωστον πότε, χορηγοῦσα ἐξαρχικῶς εἰς τὸν πρωτοιερέα καὶ σακελλάριον Καφᾶ Ἰωάννην τὰ χωρία Σουγδαία καὶ Φουλλα[836]· δέκα πράξεις ἀναφέρονται εἰς μοναστηριακὰ δίκαια: τρία ἔγγραφα εἰς τὴν μονὴν τοῦ Προδρόμου τὴν ἐπὶ τῆς ἀπέναντι τῆς Σωζοπόλεως νησίδος· δύο εἰς τὴν ἐν Δράμᾳ μονὴν τῆς Κοσινίτζας, τὸν μάρτιον τοῦ 1367 καὶ τὸν ἰούνιον τοῦ 1370 ἐκδεδομένα[837]· ἓν, ὡσαύτως ἐκδεδομένον, περὶ

τροφάνην ὁ Στέφανος Γερλάχιος, καὶ μὴ πολέμιον τοῖς διαμαρτυρομένοις, πιθανὸν δὲ ἵνα ἑνώσῃ τὴν δυτικὴν μετὰ τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας.

830. Μ. Ι. Γεδεών Ἐκκλησίαι τῶν ὀρθοδόξων· σελ. 61.

831. Τὸ τεμάχιον παρὰ Σάθᾳ· Σχεδίασμα· σελ. 9.

832. Μ. Ι. Γεδεών Χρονικὰ πατριαρχ. Οἴκου καὶ Ναοῦ· σελ. 149.

833. Παράρτ. ΙΖ' τόμου φιλολογ. Συλλόγου· σελ. 21, στήλη 6'.

834. Turcogr. σελ. 284. Κανον. Διατάξεις· Β', σελ. 70—71.

835. Ἐξεδόθη ὑπὸ Ἀθ. Π. Κεραμέως, ἐν τόμῳ Δ' τῆς «Ἐκκλησ. Ἀληθείας»· σελ. 401.

836. Ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ, ἐν τόμῳ Β' τῶν Πρακτικῶν τῆς ς' συνόδου τοῦ Ῥωσσικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Συνεδρίου· σελ. 478—479.

837. Ἐξεδόθησαν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ, ἐν Παραρτ. ΙΖ' τόμου τοῦ ἑλλην. φιλολ. Συλλόγου· σελ. 20—22.

τοῦ ἐν Καλλιουπόλει ναοῦ τοῦ ἁγίου Δημητρίου, ἀπολυθὲν τῷ 1567 κατὰ μάϊον[838]· ἐν, ἀπὸ τοῦ ὀκτωβρίου τοῦ 1566 χρονολογούμενον, κηρύττον σταυροπήγιον τὴν οἰκοδομηθεῖσαν, τότε σχεδὸν, ἐν Σάμῳ μονὴν τῆς Παναγίας τοῦ Βροντᾶ[839]· ἐν βεβαιωτικὸν τῶν ὁρίων καὶ τόπων τῆς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει μονῆς Σίμωνος Πέτρας[840]· ἐν περὶ τῶν ἱερέων τοῦ ἐν Ὑψωμαθείοις ναοῦ τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου, ὅπως ἐν ταῖς ἱερουργίαις καὶ συναξισιν οἱ πρεσβύτεροι προηγῶνται τῶν νεωτέρων[841]· καὶ ἓν περὶ τοῦ ἐν Παρεναξίᾳ ναοῦ τῆς Πρωτοθρόνου[842]. Αἱ τρεῖς πρῶται καὶ αἱ τέσσαρες τελευταῖαι πράξεις εἰσὶ τέως ἀνέκδοτοι[843].

1572—1579. 176. **ΙΕΡΕΜΙΑΣ Β΄, τὸ α΄.** *

Τῇ 3 μαΐου 1572, κατὰ τὸν Μαλαξὸν[844], πατριάρχης

838. Ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἐν τῷ αὐτῷ Παραρτ. σελ. 103—106.

839. Κρητικίδου, Περίβασις εἰς τὰς μονὰς καὶ τὰ μετόχια τῆς Σάμου· ἔκδ. Β΄, σελ. 97.

840. Σάθα, Σχεδίασμα περὶ Ἱερεμίου Β΄· σελ. 137, ὑποσημ.

841. Ἐν κώδηκι ὑπ' ἀριθμὸν 11 τῆς βιβλιοθήκης τοῦ ἐνταῦθα ἑλλην. φιλολογ. Συλλόγου.

842. Σάθα, Μεσαιων. Βιβλιοθ. τόμ. Γ΄, σελ. 548.

843. Ἐπειδὴ παρὰ Σάθᾳ κεῖται περίληψις τῶν ἐν τῇ «Νομικῇ Συναγωγῇ» τοῦ Δοσιθέου πατριαρχικῶν ἐγγράφων, διὰ τοῦτο, ἀπὸ τοῦ Ἱερεμίου Β΄ μέχρι τοῦ τέλους τοῦ ΙΖ΄ αἰῶνος ποιοῦμαι μνείαν μόνον τῶν κυριωτέρων ἐγγράφων ἑκάστου πατριάρχου, 1) κανονικῶν διατάξεων 2) μοναστηριακῶν γραμμάτων 3) τῶν ἀφορώντων εἰς ἐνοριακὰ δίκαια. Ἐν ἑτέρᾳ τόμῳ τῶν «Πατριαρχικῶν Πινάκων», περὶ ὧν ἤδη σημείωσιν ἐν σελίδι 470—474 τοῦ μετὰ χεῖρας συγγράμματος, γίνεται περὶ πάντων λεπτομερὴς λόγος.

844. Αἱ πηγαὶ παρὰ Σάθᾳ, ἐν Βιογραφ. σχεδιάσματι περὶ Ἱερεμίου Β΄· καὶ συμφώνως ταύταις γράφω. Πιστεύων δὲ τὸν Μαλαξὸν ἀξιόπιστον ἐξετάμην τὴν παρ' ἐκείνῳ χρονολογίαν τῆς ἐκλογῆς τοῦ Ἱερεμίου, προσδοκῶν τὴν ἀνεύρεσιν ἐγγράφου τινὸς, βεβαιοῦντος τὴν ἐν Turcogræcia,

ἐξελέγη ὑπὸ εἴκοσι καὶ ἐπέκεινα ἀρχιερέων ὁ μητροπολίτης Λαρίσσης Ἱερεμίας ὁ Τρανὸς, διοικήσας μέχρι τῆς 29 νοεμβρίου 1579, ὅτε παυθεὶς καθῃρέθη[845].

Ὁ πατριάρχης Ἱερεμίας ἐγεννήθη ἐν Ἀγχιάλῳ τῷ 1536, ἔσχε δὲ διδασκάλους Ἱερόθεον, Ἀρσένιον καὶ Δαμασκηνὸν καὶ Ματθαῖον τὸν Κρῆτα, ὧν οἱ τρεῖς πρῶτοι μαθηταὶ γενόμενοι τοῦ Θεοφάνους Ἐλεαβούλκου ἐχειροτονήθησαν ἀκολούθως μητροπολῖται ὁ μὲν Μονεμβασίας, ὁ δὲ Τορνόβου καὶ ὁ τρίτος Λιτῆς καὶ Ῥενδίνης, ὃς εἶτα ἐγένετο Ναυπάκτου καὶ Ἄρτης. Πεπαιδευμένος ἄνθρωπος καὶ σώφρων, κατὰ τὸν Δωρόθεον, ὁ Ἱερεμίας « ἦτο σπουδαῖος, πλὴν χοντρῆς φύσεως καὶ ἀπαίδευτος ἀπὸ καλογερικὴν τάξιν καὶ πρᾶξιν ἀνθρωπίνην, καὶ τούτην τὴν συνήθειαν εἶχεν, ὅτι ποτὲ καλὴν βουλὴν δὲν ἤκουε τινὸς, ἀλλὰ μήτε ἄνθρωπον ὑποκείμενον ἤκουε, καὶ διὰ τοῦτο ἐκρέμνισε καὶ αὐτὸς καὶ ἡ Ἐκκλησία εἰς τὰς ἡμέρας του». Φίλος τῶν γραμμάτων, ἠκροᾶτο τῶν γραμματικῶν καὶ φιλοσοφικῶν μαθημάτων ἐν τῇ πατριαρχικῇ Ἀκαδημίᾳ, καὶ καθ' ἑκάστην ἀναγινώσκων ἐν ὥραις σχολῆς καὶ τὰ συγγράμματα τῶν ἁγίων Πατέρων μελετῶν, ἐκήρυττε τὸν θεῖον λόγον ἐπ' ἐκκλησίας. Χάριν τῆς τῶν οἰκονομικῶν τοῦ Πατριαρχείου βελτιώσεως περιῆλθέ τινας ἐπαρχίας τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου, σπουδάζων

σελ. 240 καὶ χρονολογίαν τὸν σεπτέμβριον τοῦ 1571, ὡς ἔτος, καθ' ὃ ἐπατριάρχει ὁ Μητροφάνης· ἕως τότε ἐπιτραπήτω μοι 'να νομίζω ὅτι ἡ χρονολογία 1571 ἐγράφη κατὰ λάθος, ἀντὶ 1572. Μὴ παραδράμωμεν ὅτι ἐν σελ. 287 σημειοῦται πατριάρχης ὁ Μητροφάνης τὸν φεβρουάριον τοῦ 1579 καὶ ἰνδικτιῶν Β΄, ἐνῷ ἰνδικτιῶν ὀγδόη ἄρχεται ἀπὸ σεπτεμβρίου τοῦ 1579· ὥστε ἀκριβωτέον τὸ λάθος, ᾧ δῆλον νομίζω καὶ τὸ ἐν σελίδι 240 τῆς Turcogræciæ.

845. Παρὰ Σάθᾳ ἐν Σχεδιάσματι, σελ. 448—452 ἐκδέδοται: Ἀθώωσις ἐννόμως τῆς παρὰ κανόνας γενομένης καθαιρέσεως τοῦ οἰκουμενικοῦ δεσπότου ἡμῶν κὺρ Ἱερεμίου.

ἅμα ἐκ τοῦ συνεγγὺς τὰς πνευματικὰς ἀνάγκας τῶν ὀρθοδόξων. Τῷ 1574 περιερχόμενος τὴν Πελοπόνησον κατέλιπεν ἐπίτροπον ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸν ἐπίσκοπον Ῥενδίνης· τῷ 1578, ἐπισκεψάμενος τὴν Πελοπόνησον καὶ Στερεὰν Ἑλλάδα κατέστησεν ἐπίτροπον τὸν μητροπολίτην Βερροίας Μητροφάνην· τῷ 1573 περιήρχετο τὴν Δράμαν[846].

Φιλόκαλος ὢν ὁ Ἱερεμίας ἐπεχείρησεν ἐπισκευαῖς τισι τοῦ πατριαρχικοῦ οἴκου, καὶ κατεσκεύασεν ἄμβωνα καὶ θρόνον ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναῷ, καὶ σκεύη ἀργυρᾶ καὶ ἄμφια[847].

Κυριώτεραι τῶν πράξεων τῆς πρώτης αὐτοῦ πατριαρχείας, αἱ γνωσταὶ ἡμῖν, εἰσί: τρεῖς μὲν ἀφορῶσαι εἰς δωρεὰς γενομένας εἴς τε τὸ Πατριαρχεῖον καὶ τὸν ἐν αὐτῷ ναόν[848]· μία προτρέπουσα τῷ 1577 τὸν Γαβριὴλ Σεβῆρον ’να μεταβῇ εἰς Βενετίαν, ὅπου μετέστησεν ὁ Ἱερεμίας τὴν ἕδραν τοῦ μητροπολίτου Φιλαδελφείας, ἧς ἦν ὁ Γαβριὴλ μητροπολίτης[849]· μία τῷ 1579 κηρύττουσα σταυροπήγιον τὸν ἐν Βενετίᾳ ναὸν τοῦ ἁγίου Γεωργίου τῶν ὀρθοδόξων[850]· ἑπτὰ ἀναφέρονται εἰς μοναστηριακὰ δίκαια, πᾶσαι ἐκδεδομέναι· ἡ πρώτη ἐπικυροῖ τὴν διαθήκην τοῦ ὁσίου Θεοφάνους Ἀψαρᾶ, κτίτορος τῆς ἐν Μετεώροις μονῆς τοῦ Βαρ-

846. Turcogr. σελ. 487 καὶ 502. Κατραμῆ, Ἀνάλεκτα Ζακύνθου· σελ. 484. Παράρτ. ΙΖ΄ τόμου φιλολογ. Συλλόγου σελ. 22, στήλη β΄.

847. Μ. Ι. Γεδεὼν Χρονικὰ Οἴκου καὶ ναοῦ· σελ. 54–58, 63 καὶ 408.

848. Αὐτόθι· σελ. 444—443 καὶ 447. Τὸ δεύτερον τῶν ἐγγράφων ἀχρονολόγητον· εἰκάζων δ’ ἀναφέρω εἰς τὴν πρώτην αὐτοῦ πατριαρχείαν, καθ’ ἣν ἐκαλλώπισε τὸν ναόν.

849. Βελούδου Ἀποικία ἐν Βενετίᾳ· σελ. 66. Ταύτην ἐξέδωκεν ὁ Λάμπρος ἐν τῷ βιβλίῳ αὐτοῦ: Gabrieli Severi et aliorum Graecorum epistolae· σελ. 112.

850. Βελούδου Χρυσόβουλλα καὶ Γράμματα πατριαρχῶν περὶ τῆς ἐν Βενετίᾳ ἀποικίας· 1873, σελ. 1—4. Ἴδε καὶ Ἀποικίαν ἐν Βενετίᾳ· σελ. 67.

λαάμ[851]· ἡ δευτέρα, τὸν νοέμβριον τοῦ 1573 συντεταγμένη, ἐπιβραβεύει τὸ ἀδούλωτον εἰς τὴν ἐν Δράμᾳ μονὴν Κοσινίτζας[852]· τρίτη, τὸν ἀπρίλιον ἀπολελυμένη τοῦ 1574, ἀνακηρύττει σταυροπήγιον τὸν ἐν Μόλῳ τῆς Ζακύνθου ναὸν τοῦ ἁγίου Νικολάου[853]· τετάρτη δ’ ἀπολυθεῖσα τὸν ἰούλιον τοῦ 1575 βεβαιοῖ τὰ ἐπὶ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Σινᾶ δίκαια τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου τῶν Ἱεροσολύμων, ἅπερ ἐβεβαίωσε, κατὰ τὴν δευτέραν πάντως αὐτοῦ πατριαρχείαν, καὶ Διονύσιος ὁ Β΄[854]· ἡ πέμπτη, κατὰ ἰούλιον τοῦ 1577, ἀναφέρεται εἰς ἔριδας μεταξὺ τῶν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει μονῶν Ἐσφιγμένου καὶ Χιλανδαρίου[855]· ἕκτη, τὸν αὔγουστον τοῦ 1578, ἐπικυροῖ τὴν ὑπὸ τῆς ἐν Λέσβῳ μονῆς τοῦ Λειμῶνος διοίκησιν τοῦ αὐτόθι μοναδρίου τοῦ ἁγίου Γεωργίου τοῦ Παρασιγίου[856]. Πιθανῶς δὲ ταύτῃ σύγχρονός ἐστιν ἡ ἐν τοῖς ἀρχείοις σωζομένη τῆς ἐν Ἄθῳ μονῆς Φιλοθέου, ἀφορῶσα εἰς ἔριδας μεταξὺ ταύτης καὶ τῆς Λαύρας[857]. Γινώσκομεν δὲ καὶ τὴν κατὰ σιμωνιακῶν ἀπόφασιν, ἣν ἐξήνεγκε σύνοδος ὑπὸ τὴν προεδρείαν αὐτοῦ συνελθοῦσα τῷ 1572 καὶ συγκειμένη ἐκ τῶν μητροπολιτῶν Ἡρακλείας, Νικαίας, Νικομηδείας, Χαλκηδόνος, Θεσσαλονίκης, Προύσης, Ἀμασείας, Μονεμβασίας, Βερροίας,

851. Σάθα Σχεδίασμα· σελ. 137, ὑποσημ.

852. Παράρτ. ΙΖ΄ τόμου φιλολογ. Συλλόγου· σελ. 22—23, ἔνθα ἐξεδόθη.

853. Κατραμῆ, Ἀνάλεκτα Ζακύνθου· σελ. 482—485, καθ’ ἃς ἐκτείνεται τὸ γράμμα, ἐκ Πατρῶν ἀπολελυμένον

854. Π. Νικλέους Τὸ κανονικὸν δίκαιον τοῦ Ἱεροσολύμων ἐπὶ τοῦ Σινᾶ· σελ. 4—10.

855. Ἐξεδόθη ὑπ’ ἐμοῦ ἐν «Ἐκκλησ. Ἀληθείᾳ» τόμ. Η΄, σελ. 393.

856. Ἐξεδόθη ὑπὸ Α. Η. Κεραμέως ἐν τόμῳ Α΄ Μαυρογορδ. Βιβλιοθήκης· σελ. 420.

857. Langlois· Mont Athos· σελ. 44.

Παλαιῶν Πατρῶν, Σερρῶν, Λαρίσσης, Ἰωαννίνων, Μελενίκου, Δήμνου, Βιζύης, Λαζίας καὶ Ἰσχανίου καὶ τῶν ἐπισκόπων Ῥαιδεστοῦ, Μυριοφύτου, Μετρῶν καὶ Τυρολλώης, ἀποφανθεῖσα καὶ κατὰ τοῦ ἐμβατοικίου καὶ ἀποκηρύξασα τοῦτο. Ταῦτα κατὰ Μαλαξὸν, ὅστις ἀναφέρει καὶ προηγουμένην σύνοδον, αὐτὴν, ὡς ἔοικεν, ἐκείνην, ἥτις καθήρεσε τὸν Ἰωάσαφ Β', καὶ ἥτις ἐπέτρεψε τὸ ἐμβατοίκιον, κατακρίνασα μόνον τὴν σιμωνίαν.

Ἐπὶ τῆς πρώτης ταύτης τοῦ Ἱερεμίου πατριαρχείας αἱ σχέσεις τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας πρὸς τὰς ἐν Εὐρώπῃ χριστιανικὰς κοινότητας τῶν διαμαρτυρομένων προέβαινον θερμαὶ κατὰ τὸ φαινόμενον, ναυαγήσασαι ὅμως ἕνεκεν ἐλλείψεως εἰλικρινείας ἐκ μέρους ἐκείνων[858]. Ἀποτέλεσμα διὰ τὴν ἡμετέραν Ἐκκλησίαν ἔσχον αὗται τὴν κήρυξιν ἀναφανδοῦ πολέμου καθ' ἡμῶν ἐκ μέρους τῆς Ῥωμάνας Ἐκκλησίας, ἧς τῶν διδασκαλιῶν ἡ τελευταία καταδίκη, γνωστὴ δ' ἡμῖν, ἐγένετο ἐν συνόδῳ τοπικῇ τῷ 1484, ἐπὶ Συμεὼν τοῦ Τραπεζουντίου[859].

Ἐπὶ τῆς πατριαρχείας ταύτης συνετελέσθη, καὶ ἰδίως ἀπὸ τοῦ 1572, ἡ ἀποκατάστασις τῆς ὀρθοδόξου λατρείας ἐν Κύπρῳ, περιελθούσῃ κατὰ θείαν μοῖραν ἀπὸ τῆς ξενικῆς κατακτήσεως εἰς τὴν κυριαρχίαν τῶν σουλτάνων,

858. Βλ. ὅσα γράφει ὁ Κ. Σάθας, ὅστις καὶ ἐπιστολῶν πρὸς τὸν Ἱερεμίαν ὑπὸ τῶν κορυφαίων τῆς διαμαρτυρήσεως σταλείσας ἐκδίδωσι τεμάχια. Ἀνάγνωθι τὴν ἀλληλογραφίαν προχείρως ἐν τόμῳ Α' τῆς Συμβολικῆς τοῦ ὑφηγητοῦ τοῦ Ἀθήνῃσι πανεπιστημίου κ. Ἰω. Μεσολωρᾶ.

859. Ναθαναὴλ Χύχα Ἐγχειρίδιον περὶ τοῦ πρωτείου τοῦ πάπα· ἐκδίδεται ὑπὸ Ἀνδρ. Δημητρακοπούλου. Λειψίᾳ, 1869. Ὁ Ὅρος τῆς συνόδου ἐξεδόθη φέρων καὶ τὰς ὑπογραφὰς τοῦ τε Συμεὼν καὶ 17 μητροπολιτῶν ἐν σελ. θ'—ιγ' τοῦ φυλλαδίου τούτου. Ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ Ὅρου τούτου ἐγράφησαν τὰ ἐν σελίδι 488, στίχῳ 3—9 τῶν «Πατριαρχικῶν Πινάκων».

προστατῶν γενομένων τῆς πίστεως τῶν πατέρων ἡμῶν. Ἴσως δὲ πρῶτος ὀρθόδοξος ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου, μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς φραγκοκρατίας, ἐγένετο ὁ Τιμόθεος[860].

1579—1580. 175. **ΜΗΤΡΟΦΑΝΗΣ Γ', τὸ δ',**

τῇ 29 νοεμβρίου τοῦ 1579 ἐκλεγείς, διῴκησε τὴν Ἐκκλησίαν χρόνον ὀλίγον, διότι ἀπεβίωσε τῇ 9 αὐγούστου 1580, ἑξηκοντούτης.

Τῶν ὀλίγων ἡμῖν γνωστῶν πράξεων τῆς δευτέρας αὐτοῦ πατριαρχείας μία μὲν ἀφορᾷ εἰς δωρεὰν γενομένην ὑπὸ Πέτρου τοῦ τῆς Μολδαυίας ἡγεμόνος εἰς τὸν πατριαρχικὸν ναόν[861]· μία ὑπάρχει γνωστὴ κανονικὴ διάταξις αὐτοῦ ἐπιτρέπουσα τὸ συνέρχεσθαι τοὺς ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ καὶ ἑνὸς ἀναδεχθέντας ἀπὸ τῆς ἱερᾶς κολυμβήθρας εἰς γάμου κοινωνίαν[862]· μία ὁρίζει ὅπως ὁ ταβουλάριος (τῆς μητροπόλεως ἴσως Ναυπλίου) γαμβρὸς δ' ἐπ' ἀδελφῇ τοῦ πρωτονοταρίου τῆς Μ. Ἐκκλησίας Θεοδοσίου Ζυγομαλᾶ Μιχαὴλ ὁ Παυλιώτης ἔχῃ τὸ τοιοῦτον ὀρφίκιον[863]· μία ἀναφέρεται εἰς χρηματικάς τινας διαφορὰς τοῦ μητροπολίτου Ναυπλίου[864].

Ἐπιστολὴ τοῦ Μητροφάνους, Καισαρείας μητροπολίτου διατελοῦντος, πεμφθεῖσα πρὸς τὸν πατριάρχην Διονύσιον Β' ἐξ Ἀγκῶνος, τῇ 12 μαΐου (1550;) ἐξεδόθη ὑπὸ Κρουσίου, ὡς καὶ ἀναφορὰ τῶν ἐν Χίῳ ὀρθοδόξων, οἷς ἔγραψε περὶ χειροτονίας νέου μητροπολίτου τῷ 1580,

860. Φιλίππου Γεωργίου, Εἰδήσεις ἱστορικαὶ περὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου· σελ. 66—72.

861. Μ. Ι. Γεδεών Χρονικὰ πατριαρχ. Οἴκου καὶ Ναοῦ· σελ. 147.

862. Μ. Ι. Γεδεών Κανονικαὶ διατάξεις· τόμ. Α', σελ. 34, σημ. ιβ' καὶ τόμ. Β' ἐν συμπληρώματι.

863. Turcogr. σελ. 282.

864. Αὐτόθ· σελ. 285—286.

καθὼς καὶ μία ἐπιστολὴ τοῦ ἰατροῦ Ἰωάννου Κορεσίου, χρονολογουμένη τῇ 15 σεπτεμβρίου 1571[865]. Ταύταις προσετέθησαν, ἐσχάτως ἐκδοθεῖσαι, δύο τοῦ αὐτοῦ Κορέσῃ, κατὰ τὸν αὐτὸν περίπου καιρὸν γραφεῖσαι[866].

Σημειωτέον ἐνταῦθα ὅτι τῷ 1579 ἱδρύθη ἡ ἐν τῇ ἐπισκοπῇ Βελλᾶς μονὴ Σπηλαιώτισσας[867].

1580—1584. 176. ΙΕΡΕΜΙΑΣ Β΄. τὸ Ϛ΄.

Σύνοδος ἐν Κωνσταντινουπόλει συνελθοῦσα μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μητροφάνους, ἀπήλλαξε τὸν Ἱερεμίαν ἀπὸ τῆς καθαιρέσεως καὶ ἐξελέξατο αὐτὸν τὸ δεύτερον· ἀλλὰ ῥαδιουργούμενος ὑπὸ τῶν φίλων καὶ προστατῶν τοῦ τε Παχωμίου Καισαρείας καὶ τοῦ Θεολήπτου Φιλιππουπόλεως, ἐπαύθη περὶ τὰ μέσα μαρτίου 1584, καὶ ἐξωρίσθη εἰς Ῥόδον.

Κυριώτεραι πράξεις τῆς δευτέρας αὐτοῦ πατριαρχείας εἰσὶ γνωσταί· αἱ κουρότητα εἰ οὐχί τε ἕτερον προδιδοῦσαι περὶ τῆς μητροπόλεως Λαρίσσης, ἣν ἡμφισβήτουν τρεῖς πρώην τε καὶ ἐνεργείᾳ μητροπολῖται, Δανιὴλ, Ἰωάσαφ καὶ Παχώμιος[868]· μία δὲ κανονικὴ διάταξις γενομένη τῷ 1583 ἐπιτρέπει τὸ συζεύγνυσθαι τοὺς ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἀναδόχου βαπτισθέντας[869]. Τὰ πλεῖστα τῶν παρὰ Σάθᾳ κειμένων ἐγγράφων καί τινα τῶν ἐν τῇ Turcograecia στεροῦνται χρονολογίας, διὸ καὶ παραλείπω ταῦτα οὐδεμίαν ἄλλως ἀξίαν ἔχοντα. Δύο γράμματα κατὰ μάϊον τοῦ 1581 ἀνα-

865. Turcogr. σελ. 288—289, 283 – 285 καὶ 239—240.

866. Περιοδικὸν φιλολογ. Συλλόγου· τόμ. ΙΖ΄, σελ. 60—61.

867. Λαμπρίδου, περὶ τῶν ἐν Ἠπείρῳ ἀγαθοεργημάτων· μέρος Α΄, σελ. 38.

868. Σάθα Σχεδίασμα· σελ. 147—148 καὶ 159—160.

869. Μ. Ι. Γεδεὼν Κανονικαὶ Διαταξεις· Α΄, σελ. 33.

φέρονται εἰς τὴν τότε πυρποληθεῖσαν ἱερὰν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει μονὴν τῆς Σίμωνος Πέτρας[870].

Ἐπὶ τῆς δευτέρας πατριαρχείας τοῦ Ἱερεμίου Β΄, τῷ 1583 ἡ ἐν Πόλᾳ τῆς Ἰστρίας ἀποικία τῶν ὀρθοδόξων γραικῶν, ἀρκετὰς οἰκογενείας ἀριθμοῦσα, κυπρίων ἰδίως, ἤγειρεν ὀρθόδοξον ναόν[871].

Ἐνῷ δ΄ αἱ σχέσεις αὐτοῦ πρὸς τοὺς διαμαρτυρομένους ἐξηκολούθουν, οἱ ἰησουῖται καὶ αἱ ἀπὸ Ῥώμης ποικίλαι προπαγάνδαι τὴν ἡμετέραν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν ὀρθόδοξον ρωσσικὴν ἀναιδῶς ἐπηρέαζον· ἰησουῖται ἐγκατεστάθησαν ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1583[872]. Ἐπὶ τῆς διορθώσεως τοῦ (γρηγοριανοῦ) ἡμερολογίου ὁ Ἱερεμίας ἀντέστη, ἐκδοὺς ἴδιον Τόμον[873] τῇ 20 νοεμβρίου 1583.

Ὁ πατριάρχης Ἱερεμίας ἐδωρήσατο κατὰ αὔγουστον τοῦ 1584 τῷ πάπᾳ τῆς Ῥώμης Γρηγορίῳ ΙΓ΄ δάκτυλον τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου καὶ χεῖρα τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου τοῦ ἐν τῇ Κρίσει, πέμψας καὶ ἐπιστολὴν, ἐκδοθεῖσαν ὑπὸ Ἀνδρονίκου Δημητρακοπούλου, ἀποδοκιμάζουσαν τὰς διδασκαλίας τῶν διαμαρτυρομένων καὶ μὴ δεχομένην τὴν διόρθωσιν τοῦ ἡμερολογίου[874]. Τὴν χρονολογίαν διώρθωσεν εἰς 1584 ὁ ἐκδότης αὐτῆς.

870. Langlois, Mont Athos· σελ. 64.

871. Βελκόβου, Ἀποικία ἐν Βενετίᾳ· σελ. 42.

872. Legrand, Relation de l' establissement des PP. de la compagnie de Jesus en Levant. Παρίσιοι, 1869, ὅπου ἱκαναὶ περιέχονται πληροφορίαι.

873. Ἀνάγνωθι προχείρως ἐν Α΄ τόμῳ Κανονικῶν Διατάξεων· σελ. 34—38, καὶ παρὰ Σάθᾳ, ἐν Σχεδιάσματι.

874. Δημητρακοπούλου, Ἐπανορθώσεις Σάθα· ἐν «Ἡμέρᾳ» Τεργέστης· ἔτος ΙΖ΄, ἀριθμ. 874, ἐν ἐπιφυλλίδι.

1584—1585. 177. ΠΑΧΩΜΙΟΣ Β'.

Ἀπὸ τῶν μέσων μαρτίου, διότι τῇ 20 τοῦ μηνὸς τούτου τοῦ ἔτους 1584 ἦν πατριάρχης[875], ἐδράξατο τοῦ θρόνου Παχώμιος ὁ μητροπολίτης Καισαρείας, καὶ καθηρέθη τῇ 26 ἢ 27 φεβρουαρίου 1585 ὑπὸ συνόδου δεκατριῶν ἀρχιεπισκόπων καὶ μητροπολιτῶν, ὧν ἐξῆρχον οἱ πατριάρχαι Σίλβεστρος Ἀλεξανδρείας καὶ Ἰωακεὶμ Ἀντιοχείας καὶ ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἀχριδῶν Γαβριήλ. Τὴν ἐκλογὴν τοῦ Πατέστου Παχωμίου, κοσμικῇ γενομένην ἐπηρείᾳ, ἀπέστεργον οἱ ἀρχιερεῖς, εὐθὺς δ' ἐξ ἀρχῆς αὐτοί τε πολέμιοι ἐδείχθησαν καὶ ἡ μερὶς τοῦ Θεολήπτου Φιλιππουπόλεως, μεθ' ἧς ἑνωθέντες οἱ φίλα τῷ Ἱερεμίᾳ φρονοῦντες ὑπέσχοντο τῷ Θεολήπτῳ τὸν θρόνον, εἰ κατώρθου 'ν' ἀπομακρύνῃ τὸν Παχώμιον ἀπὸ τῶν πραγμάτων, ὡνιον λαβόντα τὴν πατριαρχικὴν ἀξίαν. Εἰς τὰς ἀκαταστασίας ἐκείνας ἀσύνετον ἦγε μέρος ὁ ἱεροδιάκονος Νικηφόρος, ἐνεργῶν ἴσως ὑπὲρ ἑαυτοῦ, ἴσως ἐντολῇ τοῦ Ἱερεμίου. Καὶ ὅμως οὐχὶ τυχατός τις ἦν ὁ Παχώμιος, Πατέστος ἐπωνυμούμενος[876], διδάσκαλος, ὡς λέγει Κύριλλος ὁ Λαυριώτης[877], ἐν τοῖς μαθηματικοῖς καὶ τῇ φιλοσοφίᾳ γενόμενος τοῦ σουλτάνου Μεχμὲτ Γ'. Λέσβιος τὴν πατρίδα, ὑπῆρξεν ἐφημέριος τοῦ Πατριαρχείου, μὴ εὐνοούμενος ὑπὸ τοῦ Ἱερεμίου Β', ὅστις ψηφίσας τὸν ἄνδρα κανονικῶς μητροπολίτην Καισαρείας ἠρνήθη 'να χειροτονήσῃ αὐτὸς τὸν πρωτόθρονον τῶν ἑαυτοῦ μητροπολιτῶν. Ἐκλεγεὶς ὁ Παχώμιος ἐξώρισε τὸν Ἱερεμίαν εἰς Ῥόδον, οὐ μετὰ πολὺ δὲ μὴ ἐπαρκῶς ἔχων εἰς ἃς ἀνέλαβε χρηματικὰς ὑποχρεώσεις ἐπαύθη, καὶ καθηρέθη, ἀφοῦ μάλιστα, τὸν θρόνον ἀνελθών, ἔδωκεν ἔγγραφον εἰς τὸν Φιλιππουπόλεως Θεόληπτον ὑπόσχεσιν 'ν' ἀπομακρυνθῇ μὲν ἀπὸ τῶν πραγμάτων, 'να λάβῃ δὲ τὴν Φιλιππούπολιν, τοῦ Θεολήπτου γενομένου πατριάρχου. Ὁ λαὸς ἠγέρθη κατ' αὐτοῦ, συνδαυλίζοντος τὴν πυρὰν αὐτοῦ τοῦ Μονεμβασίας Ἱεροθέου, ἐνῷ οἱ προέχοντες ἐν τῇ συνόδῳ μητροπολῖται Κυζίκου καὶ Χαλκηδόνος ὑπεστήριζον τὸν Παχώμιον Β'. Ἓν ἔτος ἀπὸ τῆς καθαιρέσεως ἡ Ἐκκλησία ἀπήλλαξε τὸν Πατέστον τῆς ποινῆς, ἐν δὲ συνελεύσει συγκροτηθείσῃ πρὸς διόρθωσιν τῶν οἰκονομικῶν τοῦ Πατριαρχείου, ἐνεκρίθη 'να σταλῇ πρὸς εἰσπραξιν ἐλεημοσυνῶν ὁ Παχώμιος εἰς Αἴγυπτον καὶ Κύπρον, ἀλλ' ἠθέτησε τὴν ἀπόφασιν, καὶ σκανδάλων αἴτιος γενόμενος ἐξωρίσθη εἰς Βλαχίαν[878].

Ἐπὶ τοῦ Παχωμίου ἐγένετο δωρεά τις εἰς τὸν πατριαρχικὸν ναόν[879]· αὐτὸς δὲ θέλων 'να καταργήσῃ τὰς εἰς πατριαρχικοὺς ὑπαλλήλους διδομένας ἐξαρχίας, προήγαγε τὴν Σάμον εἰς ἀρχιεπισκοπήν, ἄγνωστον ἐν τίνι καιρῷ γενομένην ἐξαρχίαν τοῦ πατριάρχου[880].

---

875. Παρὰ Σάθᾳ, Σχεδ. σελ· ογ', κατὰ ἔκθεσιν τοῦ πρεσβευτοῦ τῆς Γαλλίας Γερμινῆ πρὸς Ἔρρικον Γ'.

876. Ἐν χειρογράφῳ τῆς βιβλιοθήκης τῆς ἐν Λέσβῳ μονῆς τοῦ Λειμῶνος, χειρόγραφός τις σημείωσις, κατὰ τὸν Ις' αἰῶνα γραφεῖσα, ἀναφέρει τὸ ὄνομα Μάρκου τινὸς Παταίστου· Μαυρογορδ. Βιβλιοθήκης τόμ. Α', σελ. 82.

877. Ἀθήναιον· τόμ. ς', σελ. 31, στίχ. 482—484.

878. Αἱ αἰτήσεις αὗται περὶ Παχωμίου γράφονται κατὰ τὰ ἐν τῷ ἐγγράφῳ τῆς καθαιρέσεως, ἤτις καθὼς πάντα τὰ τοιαύτης φύσεως ἔγγραφα λίαν ἐστὶν ἐξωγκωμένη. Ἡ καθαίρεσις παρὰ Κ. Σάθᾳ, ἐν Σχεδιάσματι· σελ. 136—142.

879. Α. Π. Κεραμέως σημείωσις ἐν «Ἐκκλ. Ἀληθείᾳ», τόμ. Δ', σελ. 385.

880. Ἡ αἴτησις κεῖται ἐν τῷ περὶ Σάμου εὐεργετηρίῳ γράμματι τοῦ πατριάρχου Θεολήπτου· ἴδ. σημ. 882.

ὁ μητροπολίτης Φιλιππουπόλεως, ἀνεψιὸς ἐξ ἀδελφῆς ὢν τοῦ πατριάρχου Μητροφάνους Γ', ἐξελέγη πατριάρχης τῇ 27 φεβρουαρίου 1585 ὑπὸ τῆς συνόδου τῆς καθαιρεσάσης τὸν Παχώμιον. Σεβάσμιος τὴν θέαν καὶ μεγαλοπρεπὴς τὸ παράστημα, εἰδήμων τῆς τουρκικῆς, ἠνοεῖτο ὑπὸ τοῦ Ἱερεμίου Β', ὑποσχομένου τούτῳ πᾶσαν σύμπραξιν ὑπὲρ τῆς ἐκλογῆς ὡς πατριάρχου, εἰ κατώρθου 'ν' ἀποδιώξῃ τὸν Πατέστον. Νικηφόρος ἱεροδιάκονος ὁ τοῦ Ἱερεμίου φίλος ἐτάραξε τὴν τοῦ Θεολήπτου πατριαρχείαν, ἐνῷ καὶ οἱ φίλοι τοῦ Ἱερεμίου συνώμνυον ἐναντίον αὐτοῦ, μήτε ἤθελον 'να συνεργασθῶσιν ἐν κρισίμοις περιστάσεσιν· ὁ Θεόληπτος προσήνεγκε τὴν μητρόπολιν τῆς Χίου εἰς τὸν Ἱερεμίαν, ζητοῦντα αὐτήν, ἀλλὰ τὰ πράγματα τοσοῦτον ἦσαν τεταραγμένα, ὥστε καὶ δεύτερον ἀπῃτεῖτο 'να πέσῃ θῦμα τῆς ἀκαταστασίας ἐκείνης· ὁ Θεόληπτος ἐπαύθη ἐνῷ περιήρχετο τὴν Βλαχίαν, ἴσως πρὸς ἄθροισιν συνδρομῶν· μετ' οὐ πολὺ δ' ἔτυχε συγγνώμης, καὶ συνοδικῶς ἐνεκρίθη 'να μεταβῇ πρὸς εἴσπραξιν προαιρετικῶν ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας ἐράνων εἰς Ἰβηρίαν, ὅπου ἀπῆλθεν· αὐτόθι δὲ προήγαγεν, ἐπιθυμίᾳ τοῦ βασιλέως αὐτῆς, εἰς μητρόπολιν τὴν ἐπισκοπὴν Φασιανῆς· ἐκεῖθεν μετέβη εἰς Μολδαυΐαν, ὅπου συνήντησε τῷ Ἱερεμίᾳ, ἐπανερχομένῳ ἐκ Ῥωσσίας, « καὶ ἐριλιώθησαν, ὡς λέγει Δωρόθεος ὁ Μονεμβασίας, καὶ ἐμνημόνευσεν ὁ Θεόληπτος τὸν Ἱερεμίαν, καὶ ἔδωκέ του ἐξουσίαν νὰ γράφῃ γραφὰς καὶ νὰ ἐπιβλέπῃ κρίσεις, καὶ νὰ γράφῃ Ἱερεμίας ἐλέῳ Θεοῦ, καὶ νὰ ὑπογράφῃ ». Εἰκάζω ὅτι κανονικὴν ἀπὸ τοῦ θρόνου παραίτησιν ἕως τότε ὁ Θεόληπτος ἠρνεῖτο 'να χορηγήσῃ.

Συνεπείᾳ τῶν ἀτοσθαλιῶν τοῦ ἀσυνέτου Νικηφόρου, καὶ τῆς ἀντεθνικῆς διαγωγῆς τῶν τοῦ Ἱερεμίου φίλων, καὶ τῶν ἀπερισκεψιῶν τοῦ Θεολήπτου, τὸ χρέος τοῦ Πατριαρχείου ὑπερέβη πᾶσαν διάνοιαν. Ὁ ἀτυχὴς Θεόληπτος ἦν ὁ τελευταῖος τῶν ἐν τῇ Παμμακαρίστῳ διαμεινάντων πατριαρχῶν[881].

Πέντε τοῦ Θεολήπτου πράξεις εἰσί μοι γνωσταί: τὸ σιγίλλιον ὑπὲρ τῆς πρὸ τῆς Σωζοπόλεως μονῆς τοῦ τιμίου Προδρόμου· ἡ ἀνασύστασις τῆς πατριαρχικῆς ἐξαρχίας Σάμου μετὰ καὶ τῶν νήσων Ἀστυπαλαίας, Ἰκαρίας καὶ Ψαρρῶν, χορηγηθείσης εἰς τὸν πρωταποστολάριον τῆς Μ. Ἐκκλησίας Κωνσταντῖνον[882]· συστατικὰ δύο τὸ μὲν Μιχαὴλ τοῦ ἐκ Λοιδωρικίου, τὸ δὲ τοῦ λογοθέτου τῆς Μ. Ἐκκλησίας Γεωργίου· συστατικὸν τρίτον τοῦ Γαβριὴλ Ἀγριδῶν τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων (μαρτίῳ, 1585) ἀπερχομένου εἰς Γερμανίαν ἐπὶ ζητήσει συνδρομῶν πρὸς ἐλάφρυνσιν τοῦ χρέους τῆς ἀρχιεπισκοπῆς ταύτης· καὶ σιγίλλιον κηρύττον τὴν ἐν Λέσβῳ μονὴν τοῦ Λειμῶνος σταυροπηγιακήν[883].

---

881. Λί περὶ Θεολήπτου εἰδήσεις γράφονται κατὰ τὴν τοῦ Δωροθέου μαρτυρίαν· τὸ δὲ τῆς ἐκλογῆς ὑπόμνημα κεῖται παρὰ Σάθᾳ· Σχεδίασμα περὶ Ἱερεμίου, σελ. 142—144. Ἀδικεῖ δυστυχῶς ὁ Κ. Σάθας τὴν μνήμην τοῦ Θεολήπτου, ὃν ὀνομάζει δυσφήμως ὀνόμασιν, ἐνῷ ἐκδίδωσιν ἐν σελίδι 134—135 ἐπιστολὴν τοῦ Μαργουνίου πρὸς Θεόληπτον· εἰρήσθω δ' ὅτι τὸ ὑπ' αὐτὴν φερόμενον ἔτος 1591 ἐγράφη κατὰ λάθος. Μέτιθι Θεολήπτου πρὸς Ἱερεμίαν ἐπιτιμητικὴν ἐπιστολήν, παρὰ Σάθᾳ, ἐν Σχεδιάσματι· σελ. 152—156 φωτίζουσαν χαρακτῆρα.

882. Τὸ γράμμα παρὰ Σάθᾳ, ἐν Σχεδιάσματι· σελ. 205—208. Μελέτιος ὁ Ἀθηνῶν μιμνήσκεται τῆς πρίξεως τοῦ Θεολήπτου ταύτης· Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας τόμ. Γ', σελ. 403.

883. Σάθα Σχεδίασμα· σελ. οέ, ὑποσημ. Τὸ δὲ περὶ τοῦ λογοθέτου Γεωργίου ἐξεδόθη ὑπὸ Α. Π. Καραμέως, μνείαν ποιουμένου καὶ τοῦ περὶ Λειμῶνος σιγιλλίου, ἐν «Ἐκκλησ. Ἀληθείᾳ», τόμ. Δ', σελ. 385.

Ὑποβολαῖς παραβόλοις Ἱεροθέου τοῦ Μονεμβασίας, ἐδράξατο τῆς διακήτεως, ἐξ ὀνόματος τοῦ Ἱερεμίου, Νικηφόρος ὁ ἱεροδιάκονος, ὡς τοποτηρητής, ἐπιτυχὼν τῆς ἀνακλήσεως τοῦ πάτρωνος αὐτοῦ, ζημιώσας δὲ τὴν Ἐκκλησίαν χρηματικῶς εἰς βαθμὸν ἀσυγχώρητον[884].

Ἐπὶ τῆς τοῦ Νικηφόρου τοποτηρητείας, ἀρέντες τὴν Παμμακάριστον, κατηγάγομεν τὸν πατριαρχικὸν οἶκον εἰς τὸν ναὸν τῆς Θεοτόκου τοῦ Βλὰχ-Σεραγίου[885].

Φαίνεται ὅτι, πάντων ὁμοφωνησάντων ὑπὲρ τῆς τὸ τρίτον ἀποκαταστάσεως τοῦ Ἱερεμίου, ἡ ἔρις ἐγίνετο τοὐντεῦθεν περὶ τοποτηρητείας. Χειρόγραφον εὐμενῶς ὑπὸ τοῦ σεβαστοῦ ἐπισκόπου Μυριοφύτου Γρηγορίου Φωτεινοῦ κοινοποιηθέν μοι γράφει· «**Νικηφόρος ἱεροδιάκονος σοφὸς, καὶ διδάσκαλος, κατὰ προτροπὴν τοῦ Ἱερεμίου, χρόνους** (γραπτ. μῆνας) **γ', καὶ ἐξεβλήθη. —Διονύσιος, ἱεροδιάκονος καὶ αὐτὸς, σοφὸς διδάσκαλος, καὶ εὔγαλε τὸν Νικηφόρον, καὶ ἐκάθισεν εἰς τὸ πατριαρχεῖον ἡμέρας ε', καὶ ἐξεβλήθη**».

---

884. Δωρόθεος Μονεμβασίας.

885. M. I. Γεδεὼν Χρονικὰ Οἴκου καὶ Ναοῦ σελ. 69 κ. ἑξ. ὅπου βλέπε καὶ τὰς πηγὰς, καθ' ἃς, ἰδίως ἐπὶ τῇ βάσει κριτικῆς σημειώσεως τοῦ σεβασμ. ἀρχιεπισκόπου Κερκύρας Εὐσταθίου Βουλισμᾶ, ἡ μετάθεσις τοῦ πατριαρχείου ἀπὸ τῆς Παμμακαρίστου εἰς Βλὰχ-Σεράγιον ἐγίνετο περὶ τὸ ἔαρ τοῦ ἔτους 1586.

κατὰ τὸ αὐτὸ χειρόγραφον, *χρόνον ἕνα*· ὅπερ συγχέει τὴν χρονολογίαν. Εὐτύχημα δ' ὅτι ὁ πατριάρχης

1586—1593. 176. ΙΕΡΕΜΙΑΣ Β', τὸ γ'

δραξάμενος τῶν οἰάκων ἔθηκε πέρας εἰς τὴν ἀθλιότητα ταύτην, ἐνῷ καλπάζουσα προέβαινεν ἡ ἀποσύνθεσις· ὁ Ἱερεμίας Β' διῴκησε τὴν Ἐκκλησίαν ἄχρι (φθινοπώρου πιθανῶς) τοῦ ἔτους 1595, ὅτε ἀπέθανεν. Ἐπιχειρήσας περιοδίαν εἰς Ῥωσσίαν καὶ Μολδαυΐαν κατέλιπεν ἐπίτροπον αὐτοῦ τὸν ἀδόκιμον ἤδη φανέντα Νικηφόρον, ὅστις «ἔκαμε τόσαις ἀκαταστασίαις καὶ ἔξοδαις ἄμετραις, καὶ παράλογαις, καὶ ἐμίσησάν τον μικροὶ καὶ μεγάλοι», καθὼς γράφει ὁ Δωρόθεος, οὗτινος ἀποχωριζόμεθα μετὰ λύπης ἐνταῦθα.

Κυριώτερον καὶ μέγα γεγονὸς τῆς τρίτης τοῦ Ἱερεμίου πατριαρχείας ὑπῆρξεν ἡ καθίδρυσις τσῦ ῥωσσικοῦ πατριαρχείου τῆς Μόσχας, τὸν ἰανουάριον τοῦ 1589, ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ἱερεμίου, μεταβάντος εἰς Ῥωσσίαν μετὰ τῶν μητροπολιτῶν Ἱεροθέου Μονεμβασίας καὶ Ἀρσενίου Ἐλασσῶνος, ἐπὶ συλλογῇ προαιρετικῶν ἐράνων ὑπὲρ τῆς Μ. Ἐκκλησίας. Ἐν συνόδῳ συνελθούσῃ ἐν Μόσχᾳ συγχρόνως ὡρίσθη ὅτι ὁ νέος πατριάρχης ἔσται τρίτος τῇ τάξει: μετὰ τὸν Ἀλεξανδρείας, ἐνεκρίθη δὲ τότε ὅτι τέσσαρες ἔσονται ἐν Ῥωσσίᾳ μητροπολῖται, ἓξ ἀρχιεπίσκοποι καὶ ὀκτὼ ἐπίσκοποι. Τῇ 12 φεβρουαρίου 1593 σύνοδος ἐν τῷ ναῷ τῆς Θεοτόκου Παραμυθίας (ὡς νομίζω τῷ τοῦ Βλὰχ-Σεραγίου) συνελθοῦσα ἐκύρωσε τὴν περὶ τῆς ἀνακηρύξεως τοῦ ῥωσσικοῦ πατριαρχείου μονομερῆ πρᾶξιν τοῦ Ἱερεμίου, τάξασα τὸν πατριάρχην Μόσχας καὶ πάσης Ῥωσσίας πέμπτον

τῇ τάξει: μετὰ τὸν Ἱεροσολύμων, ὁρισθεὶς δὲ καί τινα περὶ καταστάσεως ἐκκλησιῶν καὶ περὶ παιδείας, καὶ τὸ γρηγοριανὸν ἡμερολόγιον κατακρίνασα. Τῆς μεγάλης συνόδου ταύτης ἐξῆρχον Ἱερεμίας ὁ Κωνσταντινουπόλεως, Μελέτιος ὁ τῆς Ἀλεξανδρείας, Ἰωακεὶμ ὁ τῆς Ἀντιοχείας καὶ Σωφρόνιος ὁ τῶν Ἱεροσολύμων, εἰ καὶ τῷ 1592 ἡ μήτηρ Ἐκκλησία Κωνσταντινουπόλεως ἔπεμψε διὰ τοῦ μητροπολίτου Τορνόβου Διονυσίου Ῥάλλη, γόνου βυζαντινῶν οἰκογενειῶν ἐπιφανεστάτων, συνοδεύοντος αὐτὸν τοῦ μητροπολίτου Γρεβενῶν Καλλιστράτου, πρᾶξιν ὑπογεγραμμένην ὑπὸ τῶν πατριαρχῶν Ἱερεμίου, Ἰωακεὶμ καὶ Σωφρονίου, 42 μητροπολιτῶν, ἀρχιεπισκόπων 19 καὶ ἐπισκόπων 20, κυροῦσαν τὸ πατριαρχεῖον, τάττουσαν δὲ τὸν Μόσχας πέμπτον. Κατὰ τὴν διὰ Κιέβου διέλευσιν αὐτοῦ ὁ Ἱερεμίας καθήρεσε τὸν μητροπολίτην Ὀνησιφόρον καθὸ ὄϊγαμον, κατέκρινε δὲ πολλὰς ἀκανονίστους πράξεις. Ἐντεῦθεν ἱκανοὶ δυσηρεστήθησαν, οἱ ἡσυχῖται ἐκήρυττον κατὰ τῆς ὀρθοδοξίας, καὶ ἡ οὐνία προεχώρει ἀνὰ τὴν Πολωνίαν, οὗ ἕνεκεν ἀπὸ τοῦ 1595 ὁ Ἱερεμίας ἔπεμψεν ἔξαρχον αὐτόθι τὸν ἀρχιμανδρίτην Νικηφόρον, ὁ δὲ Μελέτιος Ἀλεξανδρείας τὸν διάσημον Κύριλλον Λούκαριν[886].

Ἐκ τῶν λαπῶν πράξεων τῆς τρίτης πατριαρχείας τοῦ Ἱερεμίου Β' σημειῶ: τὴν καταδίκην τοῦ γρηγοριανοῦ ἡμερολογίου κοινοποιηθεῖσαν καὶ τοῖς ἐν Βενετίᾳ ὀρθοδόξοις ἐν ἰδίαις δύο ἐπιστολαῖς[887]· δύο κανονικὰς διατάξεις: τὴν μὲν

886. Σάθα Σχεδίασμα· σελ. 35—98. Καραζίνου, Ἱστορία τῆς ρωσσικῆς αὐτοκρατορίας· μετάφρ. Κ. Κρασᾶ, τόμ. Γ', σελ. 404—414. Βαλλιάνου Ἱστορία ρωσσικῆς Ἐκκλησίας· σελ. 143—158 καὶ 359 κ. ἑξ.

887. Βελούδου Χρυσόβουλλα καὶ Γράμματα πατριαρχῶν· σελ. 6—17. Τὴν πρὸς τοὺς ἐφόρους τοῦ ἐν Βενετίᾳ ναοῦ γραφεῖσαν τῇ 6 ἰουλίου τοῦ

πρὸς τὸν μητροπολίτην Ναυπάκτου ἀπείργουσαν τὸ τὰς γυναῖκας ἐν ἀνδρώοις μοναστηρίοις εἰσέρχεσθαι καὶ τἀνάπαλιν[888], τὴν δὲ ὁρίζουσαν ἵνα ὁ Μέγας Ῥήτωρ τοὐντεῦθεν ἔχῃ τὴν τάξιν μετὰ τὸν Μ. Χαρτοφύλακα[889]· δέκα καὶ τέσσαρας ἀναφερομένας εἰς μοναστηριακὰ δίκαια: μίαν εἰς τὴν ἐν Βίλνᾳ μονὴν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἣν ἐκήρυξε σταυροπηγιακήν[890]· τρεῖς εἰς τὴν ἐν Ἄθῳ μονὴν Σίμωνος Πέτρας, κατὰ μάρτιον τοῦ 1590 καὶ ὀκτώβριον τοῦ 1591, περὶ τῶν κτημάτων τῆς μονῆς ταύτης καὶ τρίτην κατὰ σεπτέμβριον τοῦ 1591 περὶ μετοχίου τῆς αὐτῆς, ἐκδοθεῖσαν ταύτην μόνην ἐκ τῶν τριῶν[891]· μίαν περὶ τῆς ἐν Χίῳ μονῆς τῶν Δευχῶν, τῷ 1586, καὶ ταύτην ἐκδεδομένην[892]· μίαν κατ' ἀπρίλιον τοῦ 1591 περὶ τῆς ἐν Πάτραις μονῆς τοῦ Γηροκομείου ὅπως ἡ μονὴ ἐνοριακὴ, ἐκδοθεῖσαν καὶ ταύτην[893]· μίαν ὁρίζουσαν ὅπως ὁ μητροπολίτης Τραπεζοῦντος ἔχῃ ἄδειαν εἰσέρχεσθαι ἀκωλύτως εἰς τὴν μονὴν Σουμελᾶ· ἐκδεδομένην καὶ ταύτην ἅμα τῇ κατωτέρω περὶ τοῦ ἐν Ἄρτῃ μετοχίου τῆς Παρηγορίτισσας[894]· μίαν περὶ τοῦ ἐν Πάρῳ μονυδρίου τῆς Ἐξωχωριναῖς γενομένου κατόπι μετοχίου τῆς ἐν Πάτμῳ μονῆς Ἰωάννου τοῦ Θεολό-

1588 ἐξέδωκα ἐν τόμῳ Α' τῶν Κανονικῶν Διατάξεων, σελ. 38—40, ἔνθα βλέπε περὶ ἄλλων αὐτῆς ἐκδόσεων τὴν σημείωσιν.

888. Σάθα Σχεδίασμα· σελ. 479—480. Μετετυπώθη ἐν τόμῳ Β' Κανονικῶν Διατάξεων, σελ. 72—73.

889. Μ. Ι. Γεδεών Κανονικαὶ Διατάξεις· Α', σελ. 41—42.

890. Βαλλιάνου Ἱστορία ρωσσ. Ἐκκλησίας· σελ. 453.

891. Langlois Mont Athos· σελ. 61. Τὸ τρίτον γράμμα παρὰ Σάθᾳ· Σχεδίασμα· σελ. 484—487.

892. Καρίδα, Τοπογραφία Χίου· ἐν Χίῳ, 1866, σελ. 58—61.

893. Σάθα Σχεδίασμα· σελ. 468—470.

894. Αὐτόθ· σελ. 475—476 καὶ 487—488.

γου[895]· καὶ πέντε τέλος ἀναφερομένας εἰς τὴν ἐπὶ τῆς νησίδος τῆς πρὸ τῆς Σωζοπόλεως ἐν Εὐξείνῳ μονὴν τοῦ Προδρόμου[896]· τρεῖς δὲ τέλος σημειῶ εἰς ἑνοριακὰ δίκαια ἀναφερομένας: πρώτην περὶ τοῦ τὸν μητροπολίτην Παλαιῶν Πατρῶν Νεκτάριον ἔχειν κατ' ἐπίδοσιν τὴν ἐπισκοπὴν Κερνίτζης· δευτέραν ὁρίζουσαν ὅπως ὁ ἐν Χίῳ ναὸς τοῦ ἁγίου Βασιλείου τῶν Πετροκοκκίνων ᾖ μητροπολιτικὸς ναός· τρίτην ἑνοῦσαν τὰς δύο ἐπισκοπάς, Πολυρρήγγους καὶ Δαμαλῶν καὶ Πεδιάδος, τῷ 1591: καὶ τὰς τρεῖς ἐκδεδομένας[897].

Προνοῶν ὁ Ἱερεμίας τῆς βελτιώσεως τῶν οἰκονομικῶν τοῦ Πατριαρχείου ἔπεμψεν εἰς Ῥούμελην καὶ Πελοπόνησον ἐξάρχους ἐπὶ συλλογῇ συνδρομῶν τῷ 1595 τὸν μητροπολίτην Ἰωαννίνων Ματθαῖον καὶ τὸν μέγαν λογοθέτην Ἱέρακα[898].

Ἐπὶ τῆς τρίτης αὐτοῦ πατριαρχείας ἐθεμελιώθη ἡ ἐν Ἠπείρῳ μονὴ τῆς Εὐαγγελιστρίας (τοῦ Σώσινου) τῷ 1592, μετὰ σχολείου διατηρηθέντος ἄχρι τοῦ 1718, ἥτις ἴσως τότε ἐκτρύχθη σταυροπηγιακή[899].

Κατὰ τὴν πατριαρχείαν ταύτην πιθανῶς, Μάξιμος ὁ Μαργούνιος καὶ Χριστοφόρος Καμπάνας ὁ ἐπικληθεὶς Κανονάρχης συνέταξαν Συλλογὰς τῶν ἱερῶν Κανόνων[900].

---

893. Φλωρίδου Ἀπαρίθμ. ἐγγράφων Πάτμου «Πανδώρας» τόμ. Κ', σελ. 47.

896. Τῆς σημειώσεως τοῦ κ. Σακκελίωνος μὴ σημειούστης ἔτος ἐκδόσεως τῶν περὶ τῆς μονῆς ταύτης σιγιλλίων, ἠναγκάσθην ἵνα τάξω πάντα εἰς τὸν περὶ τῆς τρίτης πατριαρχείας τοῦ Ἱερεμίου λόγον.

897. Σάθα Σχεδίασμα· σελ. 176—178, 193—196 καὶ 171—172.

898. Αὐτόθι· σελ. 194, 199 κ. ἑξ.

899. Λαμπρίδου Περὶ τῶν ἐν Ἠπείρῳ ἀγαθοεργημάτων· μέρος Α', σελ. 72.

900. Μ. Ι. Γεδεών ἐν «Ἐκκλησ. Ἀληθείᾳ»· τόμ. Π', σελ. 7.

Ο ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΙΕΡΕΜΙΑΣ Β'

(εἰκὼν παρὰ Κρουσίῳ)

Μ. Ι. ΓΕΔΕΩΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧ. ΠΙΝΑΚΕΣ

Ὁ Ἱερεμίας ἐπέτυχε τῆς ἀδείας τῆς ἀρχῆς ὅπως ἡ νενομισμένη τῆς Ἐκκλησίας δασμοφορία ἐλαττωθῇ κατὰ τὸ ἥμισυ σχεδόν· ἔστι δέ μοι γνωστὴ καὶ δωρεά τις εἰς τὸν πατριαρχικὸν ναὸν[901] γενομένη τῇ 5 μαΐου 1590.

Ἀξία μνείας ἡ πρᾶξις τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης Συνόδου, τῆς συνελθούσης ἐν μηνὶ μαΐῳ τοῦ ἔτους 1593 εἰς σύστασιν ἐκκλησιαστικήν, ὑπὸ τὴν προεδρείαν μὲν τῶν πατριαρχῶν Ἱερεμίου Κωνσταντινουπόλεως καὶ Μελετίου Ἀλεξανδρείας, ἀποτελουμένη δ' ἐκ 40 ἀρχιερέων ἐν ἐνεργείᾳ καὶ ἑνὸς πρώην μητροπολίτου (Μελενίκου Ἀναστασίου)[902].

Πρὸς Ἱερεμίαν ἐπιστέλλονται γνωσταί μοι ἐπιστολαὶ 23 μὲν Μαξίμου τοῦ Μαργουνίου, 16 δὲ Μελετίου τοῦ Πηγᾶ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας, ἐκδοθεῖσαι αἱ τελευταῖαι ὑπὸ Ἰ. Σακκελίωνος ἅμα καὶ θρήνῳ (τοῦ Μελετίου) ἐπὶ τῷ τοῦ Ἱερεμίου θανάτῳ[903], καὶ 13 τοῦ Γαβριὴλ Σεβήρου μητροπολίτου Μονεμβασίας ὡς καὶ μία Ἀνδρέου τοῦ Λονδανοῦ, ἐκδεδομέναι καὶ αἱ 14 ὑπὸ Λαμίου[904], πλὴν τῶν ἐν τῇ Turcogræcia πολλῶν· τῶν δὲ τοῦ Μαργουνίου πρὸς Ἱερεμίαν

---

901. Μ. Ι. Γεδεών Χρονικὰ Οἴκου καὶ Ναοῦ· σελ. 151.

902. Μαυρογορδάτειος Βιβλιοθήκη. Ἀνέκδοτα ἑλληνικὰ συγγραμμάτια, ἔγγραφά τε καὶ ἄλλα κείμενα ἐκ τῶν ἐν αὐτῇ ἀναγραφομένων χειρογράφων· ὑπὸ Α. Κεραμέως· σελ. 73—75.

903. Δελτίον Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογ. Ἑταιρείας, τόμ. Α', 1883, σελ. 31—69, μεθ' ἃς ἕπεται σημειωτικὸν γράμμα τοῦ παπᾶ Ἰωάσαφ ἐκδεδομένον ὑπὸ Ἱερεμίου· πρόσθες δὲ ὅτι Μαξίμου τοῦ Μαργουνίου μίαν ἐπιστολὴν πρὸς Ἱερεμίαν ἐκ Κρήτης ἐπιστελλομένην τῷ 1583 ἐξέδωκεν ὁ Α. Π. Κεραμεὺς ἐν τόμῳ ΙΖ' ἑλλ. φιλ. Συλλόγου, σελ. 66—68.

904. Gabrieli Severi et aliorum Epistolæ· σελ. 69, 79, 88, 89, 107, 108, 115, 117, 102, 104, 113, 116, 111. Fabricii Gr. Harles, τόμ. ΙΑ', σελ. 638, κ. ἑξ. αἱ πλεῖσται ἀχρονολόγητοι, αἱ δὲ λοιπαὶ χρονολογοῦνται τῷ 1583, 1586, 1590, 1594.

ἐπιστολῶν μία μὲν προετάχθη τῆς ἐν ἔτει 1590 ἐκδόσεως τῆς τοῦ ἁγίου Ἰωάννου Κλίμακος, μίαν δ' ἐξέδωκεν ὁ Νικόδημος Μεταξᾶς ἐν Ἐπιστολικοῖς Τύποις Κορυδαλλέως, ἐν Λονδίνῳ τῷ 1625, ἐπιγραφομένην «περὶ τοῦ τίνα τρόπον ἐν τοῖς οὖσι παρακεχώρηται τὰ κακά· ὡς ἐν εἴδει ἐπιστολῆς»· καὶ εἴκοσι καὶ μίαν ὁ Κ. Σάθας ἐν Βιογραφικῷ σχεδιάσματι περὶ Ἱερεμίου Β'[905].

Ἡ προσωπογραφία τοῦ ἀειμνήστου πατριάρχου, φέροντος τὸ τότε τῷ κλήρῳ τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας σύνηθες σκιάδιον, ἐξεδόθη ἐν τῇ Turcograecia· ἀλλ' ὅμως ἀντίτυπά τινα στεροῦνται τῆς εἰκόνος.

1595. **179. ΜΑΤΘΑΙΟΣ Β', τὸ α'.**

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἱερεμίου Β', τὸν θρόνον ἀνῆλθεν ὁ μητροπολίτης Ἰωαννίνων Ματθαῖος ὡς δ' εἰκάζομεν ἐξ ἐγγράφων ἐκείνης τῆς ἐποχῆς πρὸ τοῦ συνεχθῆναι πάντας τοὺς ἀρχιερεῖς ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ. Τὸν ἀοίδιμον Ματθαῖον «προσεκτικώτατον» ἐκάλεσεν ἐν ἐξαρχικῷ γράμματι αὐτὸς ὁ Ἱερεμίας, ὅτε ἀπέστειλεν εἰς Ῥούμελην καὶ Πελοπόνησον πρὸς συνάθροισιν συνδρομῶν ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας, ᾧ ἐχορήγησεν ἄδειαν τοῦ παύειν ἐπιτροπικῶς τοὺς ἀπειθοῦντας τῇ αἰτήσει ταύτῃ τῆς Ἐκκλησίας ἀρχιερεῖς καὶ χειροτονεῖν ἑτέρους[906]. Πρὶν τὸν διάδοχον τοῦ Ματθαίου Γαβριὴλ γράφων ὁ Μελέτιος Ἀλεξανδρείας ἐπαινεῖ αὐτὸν τὸν Ματθαῖον «οἴκοθεν διακριθέντα, καὶ τηλικούτου θρόνου ἀναχωρήσαντα»[907].

---

905. Σάθα Σχεδ. σελ. 99—134.
906. Αὐτόθι σελ. 194, 201.
907. Περιδικὸν ἑλλην. φιλολ. Συλλόγου· τόμ. Α', σελ. 222—223.

Ὁ πατριάρχης Ματθαῖος Β' διώκησε τὴν Ἐκκλησίαν, κατὰ μὲν τὴν παρὰ τῷ ἐπισκόπῳ Μυριοφύτου Γρηγορίῳ Φωτεινῷ σημείωσιν, ἡμέρας κ', εἴκοσι δηλαδὴ[908], κατὰ δὲ τοὺς πατριαρχικοὺς τοῦ Ματθαίου Κιγάλα καὶ τοῦ Φιλίππου Κυπρίου καταλόγους, ἡμέρας 17 καὶ κατὰ τὴν παρὰ Βανδουρίῳ σημείωσιν 19, καὶ ἀπεσύρθη μονάσων τὸ τῆς ζωῆς ὑπόλοιπον εἰς Ἅγιον Ὄρος[909], ἀφ' οὗ μετακληθεὶς ἐκράτησε καὶ δεύτερον τῶν τῆς Ἐκκλησίας οἰάκων.

1596. **180. ΓΑΒΡΙΗΛ Α'.**

Ἀπεκδεχόμενος κύρωσιν τῆς ἐμῆς γνώμης, εἰσάγω σήμερον ἐνταῦθα τὴν εἰκασίαν, ὅτι περὶ τὰ τέλη τοῦ 1595 θανόντος τοῦ Ἱερεμίου Β', ἐδράξατο τῆς ἱερᾶς ἀρχῆς ὁ μητροπολίτης Ἰωαννίνων Ματθαῖος· ἀγνοῶ πόσον ἔμεινεν ὁ πατριαρχικὸς οἰκουμενικὸς θρόνος χηρεύων, διότι γνωστὸν μὲν ἡμῖν ἔγγραφον τοῦ Γαβριὴλ Α' φέρει χρονολογίαν ἀπρίλιον τοῦ 1596, συγχαρητικὴ δ' ἐπιστολὴ Μελετίου πατριάρχου τῆς Ἀλεξανδρείας ἁπαντῶντος εἰς τὴν εἰρηνικὴν τοῦ Γαβριὴλ, ἐγράφη περὶ τὰ τέλη ἰουνίου τοῦ ἔτους τούτου[910]. Εἰκάζω ὅτι τοῦ Γαβριὴλ ἡ πατριαρχεία ἐκτείνεται κατὰ τοὺς ἓξ πρώτους μῆνας τοῦ 1596 ἤγουν μέχρι τ.ῶ ἰουλίου, διότι πάντες οἱ ἐπίτομοι πατριαρχικοὶ καταλογοι γράφουσι πενταμήνον τὴν πατριαρχείαν αὐτοῦ, πλὴν τοῦ παρὰ τῷ σεβ. Γρηγορίῳ Φωτεινῷ,

---

908. Οὕτως ἡ σημείωσις· ὁ κ. Κεραμεὺς ἀνέγνω η', ἀντὶ κ'.
909. Bandurii Imperium Orientale, ἐκδ. τοῦ 1729, σελ. 484, 492, 695.
910. Φιλολ. Συλλόγου τόμ. Α', σελ. 223. Ἐπιστολὴν τοῦ Μελετίου Πηγᾶ ὑπισχνουμένου ἵνα ἔλθῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐξέδωκεν ὁ Α. Π. Κεραμεὺς ἐν τόμ. ΙΖ' φιλολ. Συλλόγου, σελ. 74.

γράροντος ἑπτάμηνον. Βραχὺν χρόνον διοικήσας ἀπεβίωσεν ὁ Γαβριήλ.

Τὸν ἱερὸν ἄνδρα Μελέτιος Ἀλεξανδρείας ὁ Πηγᾶς οὕτως ἐπαινεῖ, πρὸς αὐτὸν τοῦτον γράφων καὶ συνιστῶν ἵνα ἐκριζώσῃ τὰ σκάνδαλα, ἵνα παύσῃ τὴν ἄκριτον κρίσιν τῶν ὑποθέσεων, καὶ τὰς ἀδοκίμους χειροτονίας, ἵνα τιμήσῃ τοὺς γνησίως φιλοσοφήσαντας, τοὺς πεπαιδευμένους καὶ τοὺς ἄλλως διδάξαι δυναμένους: «ἀλλὰ τί δήποτε ἐπέξειμι τὰ καθ' ἕκαστον; Εὖ οἶδας αὐτὸς τὸ τοῦ κόσμου εὐδιόρθωτον· εὖ ἐπίστασαι τὸν τρόπον τῆς διορθώσεως, τὰ πράγματά τε καὶ τὰ πρόσωπα τὰ διορθώσεως δεόμενα. Τοῦτό σου μόνον ὑπομνήσομεν τὴν εὐλάβειαν, οὐχ ὡς ἀγνοοῦσαν, ἀλλὰ τὰ φίλων ἡμεῖς πράττοντες, ὅτι *μεγάλων ἕνεκεν πραγμάτων ἡ τοῦ Θεοῦ πρόνοια, τῆς κατ' ἐρημίαν ἀσκήσεως ἀποστήσασά σε, πρῶτον τῷ παναγιωτάτῳ θρόνῳ τῆς Θεσσαλονίκης, νῦν δὲ τῷ ὑψηλοτάτῳ τῆς βασιλευούσης ἐπέστησε. Μεγάλα παρὰ σοῦ προσδοκῶμεν ἅπαντες, μάλιστα δ' οἱ σοῦ τὴν παιδείαν καὶ σύνεσιν καὶ φιλοκαγαθίαν καὶ τὸ μισοπόνηρον εἰδότες ἡμεῖς, οἳ καὶ μεγάλα ὑπισχνούμεθα τῷ κοινῷ, μὴ ψευσθῶμεν τῶν ἐλπίδων*».

Ἕν γράμμα γινώσκω τοῦ Γαβριὴλ ἐκδεδομένον, τὸ ὑποβάλλον τὸ ἐν Λέσβῳ μονύδριον τοῦ ἁγίου Γεωργίου τοῦ Παρασιγίου τῇ αὐτόσε ἱερᾷ μονῇ τοῦ Λειμῶνος, ἀπολελυμένον κατὰ ἀπρίλιον τοῦ 1596[911].

1596—1597. **181. ΘΕΟΦΑΝΗΣ Α'.**

Θανόντος τοῦ Γαβριὴλ, ἡ συναχθεῖσα σύνοδος πρὸς ἐκλογὴν πατριάρχου προσήνεγκε τὸν θρόνον εἰς τὸν πατριάρχην Ἀλεξανδρείας Μελέτιον Πηγᾶν· οὗτος δ' ἔγραψε

911. Μαυρογορδ. Βιβλιοθήκη, τόμ. Α'. σελ. 120.

τοῖς τότε θρυλουμένοις ἐπ' ἀρετῇ καὶ σοφίᾳ Γαβριὴλ μητροπολίτῃ Μονεμβασίας τῷ Σεβήρῳ καὶ Μαξίμῳ τῷ Μαργουνίῳ Κυθήρων ἐπισκόπῳ παρακαλῶν ὅπως εἰς τούτων δέξηται τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον. Τότε Θεοφάνης Καρύκης, ὁ πρότερον μὲν Φιλιππουπόλεως, εἶτα δ' Ἀθηνῶν μητροπολίτης, ἐλθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐδράξατο τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου, ὡς οὐδενὸς τῶν ἁπάντων ὑποδεέστερος ὤν, καθὰ πρὸς Μελέτιον ἔγραφε τὸν Πηγᾶν, αὐτῷ καὶ μόνῳ ἡδέως ὑπαναχωρῶν, εἴ γε ἤθελε 'ν' ἀναλάβῃ τὴν τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Πρωτοκλήτου διοίκησιν.

Θεοφάνης ὁ ἀπὸ Ἀθηνῶν ἀπεβίωσεν, ὡς ὁ Πηγᾶς γράφει, θάνατον ὑποστὰς ὀξύν, αἴφνης «ὥστε πρὶν τεθνᾶναι ἢ ἀκουσθῆναι νοσῶν», τῇ πρωΐᾳ τοῦ μεγάλου σαββάτου, 26 μαρτίου 1597. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τοὺς καταλόγους Κιγάλα, Φιλίππου καὶ τὸν παρὰ Βανδουρίῳ ἐποίμανεν ὁπωσδήποτε τὴν Ἐκκλησίαν μῆνας ἑπτά, πρέπει 'να ὁρίσωμεν τὴν ἐκλογὴν αὐτοῦ κατὰ τὰ τέλη αὐγούστου ἢ τὰς ἀρχὰς σεπτεμβρίου τοῦ 1396[912].

Ἓν ἐγγραφον τοῦ Θεοφάνους ἐστὶν ἐκδεδομένον[913]. Τὸν ἄνθρωπον τοῦτον, φίλον ὄντα Μαξίμου τοῦ Μαργουνίου, ἐπαινεῖ ὁ σοφὸς οὗτος τῶν Κυθήρων ἐπίσκοπος[914].

912. Σοφοκλέους Κ. Οἰκονόμου ἐπιστολὴ περὶ Θεοφάνους Καρύκη πρὸς τὸν Ἰ. Σακκελίωνα, παρασυναφθεῖσα τῷ τοῦ Κ. Σάθα Σχεδιάσματι· σελ. 209—218. Βλέπε Εὐσταθίου Βουλισμᾶ, τοῦ νῦν ἀρχιεπισκόπου Κερκύρας διατριβὴν περὶ Θεοφάνους Καρύκη, ἐν τόμῳ Δ' «Ἐκκλησιαστ. Ἀληθείας» σελ. 336—338.

913. Σάθα Σχεδίασμα· σελ. 202—204.

914. Μίαν ἐπιστολὴν τοῦ Μαργουνίου πρὸς τὸν Θεοφάνη Καρύκην καὶ τεμάχιά τινα ἐξ ἑτέρων ἴδε παρὰ Σάθᾳ· Σχεδίασμα. σελ. 211, 212, 213, 216. Ὁ κ. Καραμιὺς ἐξέδωκεν ἑτέραν ἐν σελ. 69 τοῦ ΙΖ' τόμου τοῦ φιλ. Συλλόγου φέρουσαν ἡμερομηνίαν ,αϛ' = 1506!! βεβαίως πρὶν γεννηθῇ καὶ ὁ πατὴρ τοῦ Καρύκη. Ἐξέδωκε δὲ καὶ ὁ κ. Μ. Παρανίκας δύο ἐν

1597—1599. 182. ΜΕΛΕΤΙΟΣ ΠΗΓΑΣ ΤΟΠΟΤΗΡΗΤΗΣ.

Ἡ σύνοδος εὐθὺς ἐνήργησε τὴν ἔκδοσιν τῆς σουλτανικῆς ἀδείας, ἣν ὁ Μελέτιος Ἀλεξανδρείας ὁ Πηγᾶς σεβόμενος ἦλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ ἀνέλαβε τὰς ἡνίας τοῦ θρόνου, ἀλλ' ὑπεγράφετο μόνον «ἐπιτηρητὴς τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου», οὐχὶ δὲ πατριάρχης. Σημείωσίς τις κειμένη παρ' ἐμοί, γραφεῖσα ὑπ' ἀνδρὸς λογίου πολλὰς ἐρευνήσαντος ἐντύπους καὶ χειρογράφους βίβλους[915], ἐκτείνει τὴν τοῦ Μελετίου τοποτηρητείαν ἀπὸ τοῦ ἀπριλίου τοῦ 1597 μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 1599. Ἡ παρὰ Γρηγορίῳ Φωτεινῷ σημείωσις εἰς ἓν ἔτος καὶ μῆνας ἕξ, ἤτοι μέχρι τέλους τοῦ 1598. Οἱ λοιποὶ καταλογοι εἰς ἓν ἔτος.

Τῆς τοῦ Μελετίου Πηγᾶ τοποτηρητείας εἰσὶ γνωσταί μοι τέσσαρες πράξεις· αἱ τρεῖς ἀφορῶσιν εἰς τὴν ἐν Πάτμῳ μονὴν τοῦ Θεολόγου· τῷ 1597 (ἰανουάριος, γρπτ. 1598) περὶ τῶν προνομίων τῆς μονῆς[916], τῷ αὐτῷ ἔτει, περὶ τοῦ μὴ στασιάζειν τοὺς μοναχούς, καὶ τῷ 1598, περὶ τοῦ καθιεροῦν θείους ναοὺς τὸν ἡγούμενον αὐτῆς[917]· ἡ τετάρτη

σελ. 316 καὶ 492 τοῦ Α' τόμου τῆς ἐλλοτε ἐνταῦθα ἐκδιδομένης «Σαββατιαίας Ἐπιθεωρήσεως». Ἀλλ' ἡ ἔκδοσις τῶν ἐπιστολῶν ἐκείνων μὴ μετὰ τῆς προσηκούσης ἐπιμελείας γενομένη, κατ' ἐπιείκειαν μόνον δύναται ἵνα λεχθῇ ὑπ' ὄμεν.

915. Σημείωσις τοῦ μακαρίτου χατζῆ Γεωργίου Κωνσταντινίδου ἐν ἀντιτύπῳ τῆς «Ὀρθοδόξου Ἑλλάδος» τοῦ Δημητρακοπούλου εὑρισκομένῳ παρ' ἐμοί.

916. Ἐξεδόθη ἐν Εὐαγγ. Κήρυκος τόμ. Θ', σελ. 133—139.

917. Φλωρίδου Ἀπαρθέν. ἐγγράφων Πάτμου, ἐν «Πανδώρᾳ», τόμ. Κ', σελ. 47—48.

ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐν τῇ νήσῳ Πριγκήπῳ σταυροπηγιακὴν μονὴν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ[918].

Μετὰ τὰ μέσα τοῦ 1597 ἀφικόμενος ὁ Μελέτιος εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔλιπε τὸν ναὸν τοῦ Βλὰχ-Σεραγίου, καὶ ἐγκατέστησε τὸ Πατριαρχεῖον ἐν Ξυλοπόρτῃ, ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Δημητρίου, ὅστις ἔσωζε μέχρις ἐκείνου τοῦ καιροῦ τὸν τροῦλλον καὶ τὰς διὰ ψηφίδων εἰκόνας[919], ἀπαλλάξας αὐτὸν τῶν βαρυτάτων αὐτοῦ χρεῶν.

1599—1602. 179. ΜΑΤΘΑΙΟΣ Β', τὸ Β'.

Τοῦ ἀειμνήστου Μελετίου τοῦ Πηγᾶ ἀποχωρήσαντος, προσεκλήθη τὸ δεύτερον ὁ πρώην πατριάρχης Ματθαῖος, κοσμήσας τὸν θρόνον ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 1599 μέχρι τοῦ μαρτίου τοῦ 1602, ὅτε παραιτησάμενος ἀπῆλθεν εἰς Ἅγιον Ὄρος, καὶ μοναχὸς γενόμενος ἐγκατεβίωσεν ἐκεῖ[920].

Τοῦ Ματθαίου Β' γινώσκω κανονικὴν πρᾶξιν ἐκδεδομένην, δι' ἧς ἐκανόνισε τὴν ὁσίαν Φιλοθέην τὴν ἐξ Ἀθηνῶν, διατάξας ὅπως ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ἄγηται ἡ μνήμη αὐτῆς[921].

---

918. Κωνσταντινὰς, ἐκδ. 6', σελ. 229. Σκ. Δ. Βυζαντίου «Κωνσταντινούπολις», τόμ. Β', σελ. 314. Βλ. καὶ τὴν ὑπὸ Ἡλιοῦ Τανταλίδου συνταχθεῖσαν Ἔκθεσιν τῆς Ἐπιτροπῆς περὶ τῆς ἀνιγέρσεως τοῦ κατὰ τὴν Πρίγκηπον ναοῦ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ. Κων/πολις 1870.

919. Μ. Ἰ. Γεδεών Χρονικὰ Οἴκου καὶ Ναοῦ, σελ. 83—85 καὶ 487.

920. Καταλογοι Κυγάλα, Φιλίππου καὶ Βανδουρίου. Λέγω ἐγκατεβίωσε, διότι νομίζω ὅτι τρίτη πατριαρχεία τοῦ Ματθαίου, καὶ αὕτη εἰκοσαήμερος, γράφεται κατὰ λάθος. Ἴσως ἰγὼ σφάλλω.

921. Σοφοκλέους Οἰκονόμου. Περὶ τῆς ἁγίας Ὄλγας. Ἀθήνησι, 1867· σελ. 26, σημ. Ἐξεδόθη δ' ὑπ' αὐτοῦ τῷ 1866 ἐν «Ἐφημερίδι Φιλομαθοῦς», ἀριθμ. 593. Ἡ ὁσία Φιλοθέη ἑορτάζεται τῇ 19 φεβρουαρίου, ταύτῃ δ' ἐπιστολὴν πρὸς Ἰάκωβα τὸν μέγαν λογοθέτην ἐξέδωκεν ὁ Κ. Σάθας ἐν Νεοελλ. Φιλολ. σελ. 194.

γνωστὸν ὅ'ὅτι πρῶτος ὁ Ματθαῖος Β' ἐγκατέλιπε τῷ 1600 τὸν ἐν Ξυλοπόρτῃ πατριαρχικὸν οἶκον καὶ ναὸν καὶ ἐγκατεστάθη ἐν τῷ ἐν Φαναρίῳ ναῷ τοῦ ἁγίου Γεωργίου, τέως ὄντι γυναικείῳ μοναστηρίῳ, κατὰ τὴν παράδοσιν[922].

Ἐπὶ τοῦ Ματθαίου τούτου, εἰ οὐχὶ ἐπὶ Ῥαφαὴλ τοῦ διαδόχου αὐτοῦ, οἱ ἐν Λιβόρνῳ γραικοὶ ὀρθόδοξοι, κυρίως ἑπτανήσιοι, κρῆτες, χῖοι καὶ κύπριοι, πολυάριθμοι γενόμενοι ἤγειραν ναὸν ἐπ' ὀνόματι τοῦ Εὐαγγελισμοῦ σεμνυνόμενον[923].

Μία πρᾶξις τοῦ Ματθαίου Β' ἀναφέρεται εἰς μοναστηριακὰ δίκαια· τὸ σιγίλλιον περὶ τοῦ ἐν Κουζγουντζουκίῳ τοῦ Βοσπόρου μοναστηρίου τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος ἀπολελυμένον τῇ 24 ἰουλίου 1604[924], καὶ μία εἰς ἐνοριακά, χορηγήσασα τὴν πατριαρχικὴν ἐξαρχίαν τῶν νήσων Ἀμοργοῦ, Καλύμνου καὶ Σερίφου, ἄγνωστον ἀπὸ τίνων ἐπισκοπῶν καὶ μητροπόλεων ἀποσπασθεισῶν, τῷ πρωτοκανονάρχῃ τῆς Μ. Ἐκκλησίας Μιχαήλ[925]. Ἐξεδόθη δὲ καὶ ἡ κατὰ μῆνα ἰούνιον τοῦ 1600 γενομένη ὑπὸ Ματθαίου ἐπικύρωσις τῆς καθαιρέσεως τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κύπρου Ἀθανασίου, οὗ διάδοχος ἐξελέγη ὁ Βενιαμίν[926].

1602—1603. 183. **ΝΕΟΦΥΤΟΣ Β', τὸ α'.**

Ὁ μητροπολίτης Ἀθηνῶν Νεόφυτος ἐκλήθη εἰς διανοχὴν τοῦ Ματθαίου Β', κατὰ μάρτιον τοῦ 1602, διότι τὸ

922. Μ. Ι. Γεδεὼν Χρονικὰ Οἴκου καὶ Ναοῦ· σελ. 74, 75.

923. Νικολάου Κατραμῆ Φιλολ. Ἀνάλεκτα Ζακύνθου· σελ. 302—303.

924. Σάθα Μεσαιων. Βιβλιοθ. τόμ. Γ', σελ. 550.

925. Μ. Ι. Γεδεών, Μνημεῖα τοῦ χριστιανισμοῦ ἐν ταῖς Καλύδναις νήσοις· «Ἐκκλησιαστ. Ἀλήθεια»· τόμ. Δ', σελ. 450.

926. Φιλίππου Γεωργίου Ἱδρύσεις περὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου, σελ. 80—83.

ὑπόμνημα τῆς ἐκλογῆς Σαμουὴλ τοῦ μητροπολίτου τῶν Ἀθηνῶν χρονολογεῖται τῇ 3 ἀπριλίου 1602, ἕτερον δ' ἔγγραφόν ἐστιν ἀρχαιότερον. Φαίνεται ὅτι ἐπατριάρχει μέχρι τῶν μέσων τοῦ 1603.

Ἑπτὰ ὑπομνήματα ἀρχιερατικῶν ἐκλογῶν γινώσκομεν ἐπὶ τῆς πατριαρχείας αὐτοῦ γενόμενα[927], καὶ ἔγγραφον, ἐκδεδομένον μὲν κατὰ φεβρουάριον τοῦ 1602, ἐπικυροῦν δὲ τὴν πρᾶξιν τοῦ Ματθαίου Β' περὶ τῆς εἰς τὸν πρωτοκανονάρχον Μιχαὴλ φιλοτιμήσεως τῆς ἐξαρχίας Ἀμοργοῦ, Καλύμνου καὶ Σερίφου, δημοσιευθὲν ὑπ' ἐμοῦ[928].

1603—1607. 184. **ΡΑΦΑΗΛ Β'.**

Καθ' ἃ ἔγραψα καὶ ἄλλοτε, ἐν ἀρχαῖς τοῦ 1603 ἐξελέγη πατριάρχης ὁ μητροπολίτης Μεθύμνης Ῥαφαὴλ Β', ὅστις τῷ 1596 διετέλει μέλος τῆς συνόδου τοῦ πατριάρχου Γαβριὴλ Α' τοῦ ἀπὸ Θεσσαλονίκης[929]. Εἰκάζω ὅτι ἡ πατριαρχεία αὐτοῦ παρετάθη μέχρι τέλους τοῦ 1607[930], διότι κατὰ ἀπρίλιον τοῦ ἐπιόντος ἔτους εὑρίσκομεν γράμμα ἐκδεδομένον ὑπὸ Νεοφύτου Β' τὸ δεύτερον κοσμοῦντος τὸν θρόνον[931]. Τὴν πατριαρχείαν τοῦ Ῥαφαὴλ ἐτάραξεν ὁ ἀρ-

927. Μ. Δ. Χαμουδοπούλου «Πότε τὸ Πατριαρχεῖον ἐγκατέστη ἐν Φαναρίῳ»· «Ἐκκλησ. Ἀλήθ.» τόμ. Β', σελ. 779—784, ὅπου ἐξεδόθησαν καὶ τινα ἀρχιερατικῶν ἐκλογῶν καὶ καθαιρέσεων ὑπομνήματα.

928. Μ. Ι. Γεδεὼν ἐν «Ἐκκλησ. Ἀλήθεια»· τόμ. Δ', σελ. 450.

929. Μ. Ἰ. Γεδεὼν Χρονικὰ Οἴκου καὶ Ναοῦ· σελ. 84, χειρόγρ. ΧΞΑ' τῆς ἐν Πάτμῳ βιβλιοθήκης. Κεραμέως· ἐν τόμῳ Α' Μαυρογορδ. Βιβλιοθήκης· σελ. 420.

930. Οἱ πατριαρχικοὶ κατάλογοι γράφουσι πέντε καὶ ἐπέκεινα τὰ ἔτη τῆς πατριαρχείας αὐτοῦ.

931. Μελετίου Ἐκκλησ. Ἱστ. Γ', 403—404. Τὸν δὲ δεκέμβριον τοῦ 1607 γινώσκομεν ὑπόμνημα ἐκλογῆς τοῦ ἐπισκόπου Κασανδρείας Δαμασκηνοῦ. Μεσαιων. Βιβλιοθ. Γ', σελ. 555.

χολίπαρος Ἰωάσαρ ὁ μητροπολίτης Σερρῶν, ὑποσχόμενος πολλα χρήματα πρὸς ἁρπαγὴν τῆς ἱερᾶς ἀρχῆς, ὅθεν καθηρέθη. Ὁ πατριάρχης Ῥαφαὴλ ἀπεσύρθη, καὶ ἀνεκλήθη πάλιν ὁ Νεόφυτος Β΄.

Τοῦ πατριάρχου Ῥαφαὴλ εἰσιν εἰς ἐμὲ γνωσταὶ ἑπτὰ ἀποφάσεις: ἡ καθαίρεσις τοῦ Σερρῶν Ἰωάσαφ[932] κατὰ μάρτιον τοῦ 1606 γενομένη· ἡ ἐκλογὴ τοῦ (πρώτου ἴσως) τιτουλαρίου ἐπισκόπου Μυρέων Ματθαίου, κατὰ μάρτιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους[933]· ἡ ἀπόφασις ὅπως ὁ τοῦ ἁγίου Νικολάου ναὸς ὁ ἐν Τσαγκλίῳ τῆς Ἐρέσου διοικῆται ὑπὸ τῆς ἐν Πάτμῳ μονῆς τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου[934]· ἡ κατὰ ἰανουάριον τοῦ 1605 ἀφιέρωσις τριῶν ἐν Νάξῳ μοναστηρίων εἰς τὴν Μ. Ἐκκλησίαν[935]· καὶ ἡ συνοδικὴ ἀπόφασις ὅπως, ἐγερθέντος νέου πατριαρχικοῦ οἴκου, οἱ εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐρχόμενοι ἀρχιερεῖς οἰκῶσιν ἐν τοῖς περὶ αὐτὸν οἰκοδομηθεῖσι κελλίοις[936]. Τὸ τρίτον καὶ τέταρτόν εἰσιν ἀνέκδοτα.

Δύο ἀποφάσεις, ἀναιρούσας ἀλλήλας, ἔμαθον ἐσχάτως, ὑπὸ Ῥαφαὴλ ἐκδεδομένας· διὰ τῆς πρώτης βεβαιώσας ὡς ἐνοριακὰ τῇ μητροπόλει τῆς Ἀγκύρας τὰ χωρία Οἰνούπολιν, Τιλκισαρὶ καὶ Ντόσια, διὰ τῆς δευτέρας ἀπέσπασεν αὐτὰ ἀπὸ τῆς μητροπόλεως ταύτης[937].

---

932. Ἐφημερίδος «Ἀνατολή» ἐκδιδομένης ὑπὸ Μ. Ι. Γεδεών σελ. 42 τοῦ μόνου τόμου αὐτῆς τῷ 1877. Ὑπογράφουσι τὸ ἔγγραφον τῆς καθαιρέσεως 36 ἐπίσκοποι καὶ μητροπολῖται.

933. Μ. Ι. Γεδεών Κανονικαὶ Διατάξεις· τόμ. Α΄, σελ. 42 – 43.

934. Φλωρίδου, ἔγγρ. Πάτμου· «Πανδώρας» τόμ. Κ΄, σελ. 48.

935. Μ. Ι. Γεδεών Χρονικὰ Οἴκου καὶ Ναοῦ· σελ. 490·

936. Αὐτόθι σελ. 489 – 490. Ἐξεδόθη τὸ πρῶτον ὑπὸ Μελετίου Ἀθηνῶν. Ἐκκλ. Ἱστορ. τόμ. Γ΄. σελ. 429 – 430.

937. Γράμμα Νεοφύτου Β΄ ἐν Κώδηκι τῆς βιβλιοθήκης τοῦ ἑλλην. φιλολ. Συλλόγου, ὑπ' ἀριθμὸν 11.

1607—1612. 183. ΝΕΟΦΥΤΟΣ Β΄ τὸ Β΄.

Εἴπερ ἐκλήθη τὸ τρίτον ὁ Ματθαῖος, εἰ διέμεινεν ἐπὶ τοῦ θρόνου δέκα καὶ ἑπτὰ ἡμέρας, ὡς οἱ ἐπίτομοι πατριαρχικοὶ κατάλογοι λέγουσιν, ἀδυνατῶ ἵνα εἴπω· διὸ τάττω, μετὰ τὸν Ῥαφαὴλ, τὸν Νεόφυτον Β΄, κληθέντα τὸ δεύτερον ἐπὶ τὴν οἰκουμενικὴν περιωπὴν, διοικήσαντα δὲ μέχρι μέσων τοῦ ἔτους 1612[938]. Πρὸς τὸν Νεόφυτον ἐπιστολὴ συγχαρητικὴ τοῦ πατριάρχου τῆς Ἀλεξανδρείας Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως ἐσώθη, χρονολογουμένη «σκιροφοριῶνος εἰκάδι 1608»[939]. Ὁ πατριάρχης Νεόφυτος ἐξεβλήθη τοῦ θρόνου μετὰ πεντατετῆ πατριαρχείαν, καταδικασθεὶς ὑπὸ τῆς κοσμικῆς ἀρχῆς εἰς ἐξορίαν ἐν Ῥόδῳ, κατόπι δίκης, ἣν ἐκίνησαν κατ' αὐτοῦ κλῆρος καὶ λαὸς ἐπὶ σπατάλῃ τοῦ κοινοῦ χρήματος, ὅπερ ἐξώδευε πλουτίζων τοὺς ἀνεψιούς[940]. Ἴσως ἀπέθανεν ἐν Ῥόδῳ.

Τρεῖς τῆς δευτέρας πατριαρχείας ταύτης τοῦ Νεοφύτου πράξεις ἐκδεδομένας γινώσκω· τὴν περὶ τῶν οἰκονομικῶν τοῦ Πατριαρχείου[941]· τὴν περί τινων γαμικῶν κερα-

---

938. Ἐν σελίδι 66 τοῦ ὑπ' ἀριθμὸν 1 κώδηκος τοῦ Πατριαρχ. Ἀρχειοφυλακείου βλέπω γράμμα τοῦ Τιμοθέου, τῷ 6120 κατὰ ἰανουάριον = 1612. ἀλλ' ἡ παρ' αὐτῷ σημειουμένη Ἰνδικτιὼν ΙΔ΄ ὁρίζουσα τὴν χρονολογίαν, ὅτιλον οὖν τὸ 6124 = 1613 διορθοῖ τὸ περὶ τὴν γραφὴν τοῦ ἔτους σφάλμα. Ἐπειδὴ περὶ τῆς ἐκλογῆς τοῦ Τιμοθέου προηγήθη πρόσκλησις τοῦ Λουκάρεως καὶ ἀποδοχὴ τοῦ θρόνου παρ' αὐτοῦ, σκάνδαλα δ' ἐκίνδυνον οἱ τέσσαρες ἀρχιερεῖς, περὶ ὧν ἴδε τὴν σελίδα 547, τάττω τὴν μὲν χρονολογίαν αὐτῶν κατὰ τοὺς τελευταίους μῆνας τοῦ 1612, τὴν δὲ ἐξορίαν τοῦ Νεοφύτου κατὰ τοὺς μέσους μῆνας τοῦ ἔτους τούτου.

939. Κώδηξ ἐπιστολῶν καὶ λόγων Λουκάρεως· ἐν χειρογρ. τῆς βιβλιοθήκης τοῦ ἐνταῦθα Ἀγιοταφικοῦ Μετοχίου.

940. Σελὶς 414 χειρογράφου τῆς βιβλιοθήκης τοῦ ἐνταῦθα Ἑλλ. Φιλολ. Συλλόγου, ὑπ' ἀριθμὸν 11.

941. Κατὰ ἀπρίλιον τοῦ 1607, ὡς κεῖται παρὰ Μελετίῳ Ἀθηνῶν·

λαίων[942], καὶ τὴν περὶ τῶν νήσων Ἀστυπαλαίας καὶ Καλύμνου, ὅπως ὑπόκεινται τοὐντεῦθεν, οἷα καὶ πρότερον, τῇ ἐπισκοπῇ Λέρνης[943]. Τῶν λοιπῶν ἀποφάσεων αὐτοῦ σημειῶ πέντε μὲν ἀναφερομένας εἰς ἐνοριακὰ ὅρια, ὀκτὼ δὲ τὰς κυριωτέρας εἰς μοναστηριακά· αἱ πρῶται μὲν εἰσίν: ἡ ὑπαγωγὴ τῆς ἐπισκοπῆς Πολυφέγγους εἰς τὴν μητρόπολιν τῆς Κορίνθου[944]· ἡ κατὰ μάϊον τοῦ 1608, ὅτι τὰ χωρία Πράβιον καὶ Λίκισιάνη ἀνήκουσι τῇ μητροπόλει Φιλίππων· ἡ ἀπὸ 12 ὀκτωβρίου 1609, ὅτι ἡ χώρα Κλιτονιάβιστας ἀνήκει τῇ ἐπισκοπῇ Βελλᾶς· ἡ κατὰ σεπτέμβριον τοῦ 1610, ὅτι τὰ χωρία Οἰνούπολις, Τίλκισάρι καὶ Ντόσια ἀνήκουσιν εἰς τὴν μητρόπολιν Ἀγκύρας· ἡ κατὰ οὔνιον τοῦ 1611 ἀποκατάστασις τῆς πατριαρχικῆς ἐξαρχίας Ἰναίου, κακῶς ἕως τότε κατεχομένης ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Ἀμασείας· αἱ δεύτεραι ὅ' ἀναφέρονται: ἡ πρώτη, κατὰ σεπτέμβριον τοῦ 1608, εἰς τὰς ἐν Λέσβῳ μονὰς Μυρτιδιωτίσσης καὶ Ταξιαρχῶν Λειμώνος· ἡ δευτέρα, κατὰ φεβρουάριον τοῦ 1609, εἰς τὴν ἐν Λίνῳ μονὴν τῆς Σκα-

---

Ἐκκλησ. Ἱστορία; τόμ. Γ', σελ. 403—404, ὅπου κακῶς ἐτυπώθη Ἰνδικτιῶνος ια', ἀντὶ ε'.= 1607. Διὰ τῆς πράξεως ταύτης ἐρρίφθη εἰς ἕκαστον ἐπίσκοπον καὶ μητροπολίτην νέος τοῦ πατριαρχικοῦ συνόλου χρέος, ὁρισθείσης πικνῆς ἀργίας καὶ καθαιρέσεως τῷ μὴ συμμορφουμένῳ τῇ ἀποφάσει ταύτῃ.

942. Παρὰ Ῥάλλῃ καὶ Ποτλῇ, ἐν τόμῳ Ε' Συντάγματος, καὶ παρὰ Κομνηνῷ Ὑψηλάντῃ· Τὰ μετὰ τὴν ἅλωσιν· σελ. 124—127. Ἐξεδόθη τὸ τρίτον ὑπ' ἐμοῦ ἐν τόμῳ Β' Κανονικῶν Διατάξεων, ἀπολελυμένη κατὰ μᾶϊον τοῦ 1611.

943. Ἐξεδόθη ὑπ' ἐμοῦ ἐν «Ἐκκλησιαστ. Ἀληθείᾳ», τόμ. Δ', σελ. 450—454.

944. Μιμνήσκεται τῆς πράξεως ταύτης ὁ Μελέτιος Γ', σελ. 404, καὶ περὶ αὐτοῦ Δοσίθεος ὁ Ἱεροσολύμων, σημειῶν ὅτι ἡ μὲν ἐπισκοπὴ κατηργήθη, τὰ δὲ χωρία, τὰ συνεστῶντα ταύτην, ὑπήχθησαν τῇ μητροπόλει Κορίνθου. Δοσιθέου περὶ τῶν ἐν Ἱερουσ. πατριαρχ. σελ. 1169.

λωτῆς· ἡ τρίτη, κατὰ μάϊον τοῦ αὐτοῦ ἔτους, εἰς τὴν ἐν τῇ ἐπισκοπῇ Ταλαντίου μονὴν τῆς Μεταμορφώσεως· ἡ τετάρτη, κατὰ ὀκτώβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους, κηρύττει σταυροπηγιακὴν τὴν ἐν τῇ ἐπισκοπῇ Βελλᾶς μονὴν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ· ἡ πέμπτη, τὸν ἀπρίλιον τοῦ 1640, ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐν Ἑλλάδι μονὴν τοῦ ὁσίου Λουκᾶ τοῦ Στειριώτου· ἡ ἕκτη, κατὰ ἰανουάριον τοῦ 1642, εἰς τὴν ἐν Ἀνδρούσῃ μονὴν τῆς Θεοτόκου τοῦ Βουλκάνου· ἡ ἑβδόμη περὶ τοῦ ἐν Ναυπλίᾳ μετοχίου τῆς Ἐλευσύνης ὅτι ἀνήκει εἰς τὴν αὐτόθι τότε συσταθεῖσαν μονὴν τῆς ἁγίας Τριάδος, καὶ ἡ ὀγδόη εἰς τὴν πρὸ τῆς Σωζοπόλεως μονὴν τοῦ Προδρόμου[945].

1612. 185. ΚΥΡΙΛΛΟΣ Α' τὸ α'.

Ἐκβληθέντος τοῦ Νεοφύτου, κλῆρος καὶ λαὸς ἐζήτησαν ἀπὸ τῆς κοσμικῆς ἀρχῆς τὸν διορισμὸν τοῦ πατριάρχου τῆς Ἀλεξανδρείας τοῦ πρωνύμου Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως «εἰς ἐπιστασίαν τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου», καὶ διάταγμα βασιλικὸν ὠνόματεν αὐτὸν, κατὰ τὰ μέσα τοῦ 1612. Ἀλλὰ τέσσαρες τῶν μητροπολιτῶν, ὁ Παλαιῶν Πατρῶν Τιμόθεος, ὁ Θεσσαλονίκης Παΐσιος, ὁ Λαρίσσης Τιμόθεος καὶ ὁ πρώην Μεσημβρίας Γερμανὸς ἤγειραν πόλεμον κατὰ τοῦ ἐπιφανοῦς πατριάρχου, ἐξώδευσαν χρήματα, ὑπέσχοντο δὲ δασμοφορίαν τῇ Ἐκκλησίᾳ ὀγκωδεστάτην, ὀκτακισχιλίων κατ' ἔτος γροσίων, ἂν μὴ ἀπατῶμαι, ὅπως ἀποθήσωσι μὲν τὸν Λούκαριν, εἰς ὃ' ἐξ αὐτῶν ἐπιβῇ τοῦ θρόνου. Ὁ ἀείμνηστος πατριάρχης μὴ στέρξας τὰς τοιαύ-

---

945. Ὅπου εὑρίσκεται ὁ ἀναγνώστης βλέπει παραπέμπειν, ἐκεῖ δῆλον ἔστω ὅτι τὴν ὕλην ἀρύομαι ἀπό τε τῶν πατριαρχικῶν κωδήκων, τῆς τοῦ Δοσιθέου Νομικῆς Συναγωγῆς, τῶν κωδήκων τοῦ Κριτίου καὶ τοῦ ὑπ' ἀριθμὸν 41 χειρογράφου κώδικος τῆς ἑλλ. φιλολογ. Συλλόγου.

τας ὑλικὰς ὑποχρεώσεις, εὗρε φρονιμώτερον ἵνα παραιτήσηται τὴν ἀρχήν, καὶ ἀπῆλθεν εἰς Ἀλεξάνδρειαν, πολὺ πιθανῶς πρὶν συνταχθῇ καὶ τὸ νενομισμένον τῆς ἐκλογῆς ὑπόμνημα[946].

Ὁ πατριάρχης Κύριλλος Λούκαρις, ἐκ Δυρραχίου καταγόμενος, ἐγεννήθη ἐν Ἡρακλείῳ Κρήτης τῇ 1 νοεμβρίου 1572, ἐκ γονέων ἀποχειροβιώτων, τὴν καταγωγὴν ἑλκόντων ἐξ ἐπιφανῶν οἰκογενειῶν. Κατὰ κόσμον Κωνσταντῖνος καλούμενος, ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ περικλεοῦς αὐτοῦ θείου Μελετίου Πηγᾶ, ἐσπούδασεν ἀπὸ τοῦ 1587—1593 ἐν Βενετίᾳ καὶ Παταυίῳ τὴν φιλοσοφίαν καὶ θεολογίαν, τὴν ἰταλικὴν καὶ λατινικήν, καταρτισθεὶς πρὶν δεόντως καὶ εἰς τὴν ἑλληνικὴν ὑπὸ τὸν ἐν Κρήτῃ διδάσκοντα διαπρεπέστατον κληρικὸν Μελέτιον Βλαστόν· ἐπισκεψάμενος τὴν Ὁλλανδίαν καὶ Γερμανίαν, ἐπανῆλθε πολλὰς μὲν ἔχων γνώσεις, ἀλλὰ καὶ μεγάλων ὀνείρων πλήρη τὴν κεφαλήν, καὶ τὴν καρδίαν τοῖς διαμαρτυρομένοις συμπαθοῦσαν· καὶ μετὰ τὸ 1595 ἐχειροτονήθη διάκονος καὶ ἱερεὺς ὑπὸ τοῦ θείου αὐτοῦ Μελετίου· ἐστάλη εἰς Πολωνίαν· ἠγωνίσθη κατὰ τῶν οὐνιτῶν ἐκεῖ καὶ κατὰ τῶν ἰησουϊτῶν, ἄσπονδον διεξάγας πόλεμον κατὰ τῆς παπικῆς τυραννίας· διεκρίθη ἐν Ἀνατολῇ ὡς ἱεροκῆρυξ καὶ ἐν Βίλνᾳ τῆς Ῥωσσίας ὡς διδάσκαλος· καὶ, θανόντος Μελετίου τοῦ Πηγᾶ τῇ 13 σεπτεμβρίου 1603, Κύριλλος ὁ Λούκαρις ἐξελέγη πατριάρχης Ἀλεξανδρείας. Ἐκλήθη, καθὼς νομίζω, περὶ τὰ μέσα τοῦ 1612 εἰς τὸν οἰκουμενικὸν πατριαρχικὸν θρόνον, ἐφ' οὗ ἄγνωστον εἴπερ ἔμεινε πλέον τοῦ μηνός[947].

946. Κώδηξ 11 φιλολ. Συλλόγου, σελ. 444.

947. Πλεῖστα λέγων ἐν τῇ περὶ Λουκάρεως ἱστορικῇ μου σημειώσει, παραπέμπω προχείρως σήμερον εἰς τὴν Ὀρθόδοξον Ἑλλάδα τοῦ Δη-

1612—1621. **186. ΤΙΜΟΘΕΟΣ Β'.**

Ἐκ τῶν τεσσάρων στασιαστῶν ἀνῆλθε τὸν θρόνον ὁ μητροπολίτης Παλαιῶν Πατρῶν Τιμόθεος, ἐν Πανόρμῳ μὲν τῆς Κυζίκου γεννηθείς, λεγόμενος δ' ὑπὸ Μελετίου Ἀθηνῶν ἄνθρωπος εὐλαβὴς περὶ τὰ θεῖα καὶ σεμνός, ἐνῷ γινώσκομεν ὅτι κατεδίωξεν ἕως θανάτου τὸν Λούκαριν· ὁ Τιμόθεος μετέβη καὶ ἐπισκέψατο τὴν Πάνορμον μετὰ τῶν μητροπολιτῶν Ἀνθίμου Κορίνθου καὶ Διονυσίου Λακεδαιμονίας[948]. Ἀπιβίωσεν ἐν Κωνσταντινουπόλει, δηλητηριασθείς, ὡς γράφει Δοσίθεος ὁ Ἱεροσολύμων, κατὰ μάρτιον, τῇ Μ. τετάρτῃ τοῦ 1621, καὶ ἐτάφη ἐν τῇ μονῇ τῆς Θεοτόκου Καμαριωτίσσης ἐν Χάλκῃ[949].

Ὁ πατριάρχης Τιμόθεος ἀνήγειρε μείζονα τὸν ἐν Φαναρίῳ πατριαρχικὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Γεωργίου[950]. Τῶν δ' ἐπ' αὐτοῦ πράξεων μία μέν ἐστιν ἐκδεδομένη[951], αἱ δὲ λοιπαί, ὡς νομίζω, ἀνέκδοτοι· κυριώτεραι τούτων—διότι τουντεῦθεν αἱ κυριώτεραι σημειοῦνται πράξεις ἑκάστου πατριάρχου—εἰσίν: ἡ κατὰ σεπτέμβριον 1614, περὶ τῆς ἐν Αἰγίνῃ μονῆς τῆς Κοιμήσεως· ἡ ἀπὸ 11 μαΐου 1616, περὶ τῆς

μητρακοπούλου, σελ. 447, τὸ Θέατρον τοῦ Ζαβίρα, σελ. 398 καὶ τὴν ἐλλιπεστάτην μετάφρασιν τοῦ βίου τοῦ Λουκάρεως ὑπὸ Μάρκου Ρενιέρη. Πρωτίστως δ' ὅτι τὴν χρονολογίαν τοῦ θανάτου τοῦ μακαρίου Μελετίου Πηγᾶ ἐκ κώδηκος ἀλεξανδρινοῦ μεταγράψας ἐπεβωκέ μοι πρὸ πολλοῦ ὁ μακαρίτης μητροπολίτης Πενταπόλεως Νεῖλος.

948. Ἡ εἴδησις εὑρῆται ἐν περιέργῳ πατριαρχικῇ διατάξει τοῦ Λουκάρεως.

949. Δοσιθέου σελ. 1170. Μελετίου Γ', σελ. 430. Σκ. Δ. Βυζαντίου Κωνσταντινουπόλεως τόμ. Β', σελ. 307. «Τιμόθεον τὸν ἄριστον ἐν πᾶσι τοῖς πρακτέοις» στιχουργεῖ καὶ Κύριλλος ὁ Λαυριώτης· στίχ. 586.

950. Μ. Ι. Γεδεών Χρονικὰ Οἴκου καὶ Ναοῦ· σελ. 85.

951. Μ. Ι. Γεδεών σημειώσεις περὶ τῆς ἐν Μυκονάτῳ οἰκογενείας τῶν Λασκάρεων· «Ἐκκλησ. Ἀλήθεια» τόμ. Γ', σελ. 202.

ἐν Ἄνδρῳ μονῆς τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς· ἡ κατὰ δεκέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἕνωσις τῆς ἐρημωθείσης μητροπόλεως Φιλίππων τῇ μητροπόλει Δράμας· ἡ ἀπὸ 12 ἰουλίου 1614, περί τινων ἰδιοκτησιῶν ἐν Σέρραις τῆς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει μονῆς Σταυρονικήτα, καὶ ἡ ἀπὸ 6 δεκεμβρίου 1616 κηρύττουσα σταυροπηγιακὴν τὴν ἐν Ἄθῳ μονὴν τοῦ Διονυσίου[932]. Ἄνευ ὑποδείξεως χρόνου ἀναγέρεται ἡ ἀπόφασις περὶ δύο μονῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Χαλκηδόνος, τῆς τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου τοῦ Πρωτοκλήτου «τοῦ κειμένου ἐν τῇ νήσῳ ἀντικρὺ τοῦ Νικητιάτου», καὶ τῆς μονῆς τῆς Θεοτόκου ἐν τῷ Ἀκρίτᾳ (Τοῦζλα), ἃς ἁρπαγείσας πρότερον ὑπὸ τῶν μητροπολιτῶν Χαλκηδόνος ἐκήρυξε σταυροπηγιακάς.

Ἐπὶ τοῦ Τιμοθέου σύνοδος ἐν Κωνσταντινουπόλει συναθροισθεῖσα, προκαθημένων τῶν πατριαρχῶν τούτου τε τοῦ Τιμοθέου, Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, Εὐθυμίου Ἀντιοχείας καὶ Σωφρονίου Ἱεροσολύμων, καθῄρεσε Λαυρέντιον τὸν τοῦ Σιναίου ὄρους ἀρχιεπίσκοπον διότι πρῶτος ἐπὶ κεφαλῆς, ἀρχιεπίσκοπος ὤν, ἐτόλμησε φέρειν μίτραν ἐν ταῖς ἱερουργίαις, ὡς νομίζω δὲ καὶ διότι τὰς ἱερουργίας ταύτας ἐπετέλει ἐν ἱερῷ ναῷ, κειμένῳ ἐν ἀλλοτρίᾳ ἐκκλησιαστικῇ ἐνορίᾳ, δῆλον οὖν εἰς τὸν πατριάρχην Ἀλεξανδρείας ὑπαγομένῃ[933].

1621—1623. 85. **ΚΥΡΙΛΛΟΣ Α' τὸ 6'.**

Κληθεὶς τὸ δεύτερον ὑπὸ τῆς συνόδου Κύριλλος ὁ Λούκαρις ἐπέβη τοῦ θρόνου, καὶ κατὰ μάρτιον τοῦ 1621 ἐξέδωκε καί τι ἔγγραφον· ἀλλὰ τὸ τῆς ἐκλογῆς ὑπόμνημα ἐγένετο τῇ 4 νεμβρίου 1621[934]. Καταδιωχθεὶς ὑπὸ τῶν

952. Langlois Mont Athos· σελ. 67.

953. Μελετίου Γ', σελ. 130. Νικολάου Κανισίου λόγων τοῦ Ἱεροσολύμων ἐπὶ τοῦ ὄρους Σινᾶ· σελ. 11—18.

954. Μεταγραφὲν ὑπ' ἐμοῦ ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθμὸν 224 κώδηκος τῆς βι-

ἰησουιτῶν ἐπαύθη, ἤδη δ' ὁ πόλεμος ἄσπονδος ἐκηρύχθη ὑπ' αὐτῶν κατὰ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἥτις εἶδε τὸν Λούκαριν ἀποσυρόμενον, ἐπὶ μικρόν, εὐτυχῶς, ἀπὸ τῶν πραγμάτων τῇ 17 μαΐου 1623[935].

Κυριώτεραι πράξεις τῆς δευτέρας τοῦ Λουκάρεως πατριαρχείας εἰσίν: ἡ καθαγίασις τῆς μνήμης τοῦ ὁσίου Γερασίμου τοῦ ἐν Κεφαλληνίᾳ[936], κατὰ ἰούλιον τοῦ 1622· αἱ διαγνώσεις ὅτι ἡ μὲν ἐπισκοπὴ Κασσανδρείας ὑπάγεται τῇ μητροπόλει Θεσσαλονίκης, ἡ δὲ Δημητζάνα ἀνήκει τῇ τῆς Λακεδαιμονίας, ἀμφότεραι κατὰ δεκέμβριον τοῦ 1620 (γρπτ. 1621) γενόμεναι· ἡ ἀπὸ 25 φεβρουαρίου 1622, ὅτι τὰ χωρία Πυργίον καὶ Βολισσὸς ἐν Χίῳ εἰσιν ἐξαρχία πατριαρχική, ἅτινα κατὰ μάρτιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐχορήγησε τῷ «ἄρχοντι» Μιχαὴλ Καβάκῳ· ἡ κατὰ μάρτιον τοῦ 1622, ὅτι αἱ ἐπισκοπαὶ Κορώνης καὶ Σαρσοκορώνης ἔσονται συνηνωμέναι τῇ μητροπόλει Παλαιῶν Πατρῶν, κατὰ παλαιὰ χρυσόβουλλα· καὶ ἡ σύγχρονος αὐτῇ, κηρύττουσα σταυροπήγιον τὴν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Γάνου καὶ Χώρας ἱδρυθεῖσαν μονὴν τοῦ ἁγίου Γεωργίου τοῦ Ἀγριδιανοῦ. Ἐξε-

βλιοθήκης τοῦ ἐνταῦθα Ἀγιοταφ. Μετοχίου, ἐστάλη πρὸς τὸν ἀρχιμ. Ἀνδρόνικον Δημητρακόπουλον, ἐκδόντα τοῦτο ἐν σελίδι 39—40 τῶν εἰς τὴν Φιλολογίαν τοῦ Κ. Σάθα Προλεγομένων αὐτοῦ καὶ Διορθώσεων.

935. Ἡ χρονολογία κατὰ Κομνηνὸν Ὑπελάντην· σελ. 131. Ἐπειδή, κατὰ τοὺς χρονογράφους, ὁ Γρηγόριος ὁ ἀπὸ Ἀμασείας ἔμεινε πατριάρχης ἡμέρας σχεδὸν τεσσαράκοντα, γνώσκομεν ὅτι ἀπὸ τοῦ ὑπ' ἀριθμὸν 4 κώδηκος τοῦ πατριαρχικοῦ Ἀρχειοφυλακείου ὅτι καθῃρέθη τῇ 26 ἰουνίου 1623, οὐδεμίαν δυσκολίαν ἔχομεν ν' ἀποδεξώμεθα τὴν χρονολογίαν ταύτην ὡς ὀρθῶς ἔχουσαν.

936. Συνεκδίδονται τῇ Ἀκολουθίᾳ τοῦ ὁσίου Γερασίμου, φέρουσα τὰς ὑπογραφὰς τῶν πατριαρχῶν Λουκάρεως, Ἰωακεὶμ Ἀντιοχείας καὶ Θεοφάνους Ἱεροσολύμων, ἑπτὰ δ' ἀρχιερέων, μετὰ τῆς παρατηρήσεως «καὶ ἄλλοι πλεῖστοι».

δόθησαν δὲ καὶ δύο ἄλλα ἔγγραφα τῆς πατριαρχίας ταύτης[957].

Γνωστόν ἐστιν ἐπίσης γράμμα περί τινος μετοχίου τῆς μονῆς Βατοπεδίου ὡς καί τις ἔκκλησις πρὸς τοὺς ὀρθοδόξους ἐπὶ τῇ ἀνοικοδομήσει τῆς πυρποληθείσης ἐν Ἄθῳ μονῆς Σίμωνος Πέτρας[958].

1623. 187. ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Δ'.

Ἐπηρείᾳ τῶν ἰησουιτῶν, ἀντὶ τοῦ Λουκαρέως, ἐπιβαίνει τοῦ θρόνου Γρηγόριος ὁ μητροπολίτης Ἀμασείας, ὃν ὠνόμασαν τῷ τότε Στραβοαμασείας, ἀνειδίζοντες τοῦ δυστυχοῦς τὸ μονόρθαλμον· ἀλλ' ἦν, φαίνεται, καὶ ταῖς κακοδοξίαις τῶν τοῦ Λογόλα προσκλίνων. Εἶχε βοηθοὺς εἰς τὴν ἁρπαγὴν τῆς ἀρχῆς καθηρημένους τινὰς ἀρχιερεῖς, ὧν γινώσκομεν τὸν πρώην Ἀχριδῶν Μητροφάνην καὶ τὸν πρώην Σερρῶν Ἰωάσαφ. Μείνας ἐπὶ τοῦ θρόνου ἀπὸ τῆς 17 μαΐου 1623 μέχρι τῆς 18 ἰουνίου, ἤτοι τριάκοντα τρεῖς ἡμέρας, καθηρέθη ὑπὸ τῆς συνόδου τῆς ἐκλεξαμένης τὸν διάδοχον αὐτοῦ, καὶ ἐξωρίσθη εἰς Ῥόδον, ἱκανοποιουμένων οὕτω τῶν δικαίων καὶ τῶν θεσμῶν τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας[959].

1623. 188. ΑΝΘΙΜΟΣ Β'.

Τῇ 18 ἰουνίου 1623 ἐξελέγη πατριάρχης ὁ μητροπολίτης Ἀδριανουπόλεως Ἄνθιμος, κωνσταντινουπολίτης τὴν

957. Μ. Δ. Χαμουδοπούλου ἐν «Ἐκκλ. Ἀληθείᾳ» τόμ. Γ', σελ. 451—453.

958. Langlois Mont Athos· σελ. 42,64.

959. Κομνηνὸς Ὑψηλάντης· Μελέτιος Ἀθηνῶν· Ἀνθίμου Ἱεροσολύμων. Ἡ παρὰ Μελετίῳ χρονολογία συγκεχυμένη· ἡ παρὰ Ἀνθίμῳ ἐκτείνει τὴν τοῦ Γρηγορίου πατριαρχείαν ἐπὶ τρεῖς μῆνας, ὡς καὶ ὁ Μελέτιος. Τῇ 19 ἰουνίου 1623 ἐξελέγη ὁ ἐν τῷ θρόνῳ τῆς Ἀδριανουπόλεως διάδοχος τοῦ Ἀνθίμου Παρθένιος.

πατρίδα, εὐγενοῦς καὶ πλουσίας οἰκογενείας γόνος, συνεργείᾳ μὲν ἰησουιτικῇ τὴν ἀρχὴν λαβών, ἀλλὰ ταῖς παραδόσεσι τῆς Ἐκκλησίας αὐτοῦ προσκείμενος. Κοσμήσας τὸν θρόνον μέχρις ὀκτωβρίου τοῦ 1623 παρητήσατο, καὶ ἀπελθὼν ἐμόνασεν ἐν τῇ μονῇ τῆς Λαύρας ἐν Ἁγίῳ Ὄρει, ἧς εἰς διάκοσμον συνετέλεσεν· αὐτόσε δ' ἀπέθανε τῷ 1628[960].

Ὁ πατριάρχης Ἄνθιμος ἥνωσεν εἰς μίαν τὰς μητροπόλεις Φιλίππων καὶ Δράμας, ἐπικυρῶν τὴν πρᾶξιν τοῦ Τιμοθέου, καὶ τὰς μητροπόλεις Μηθύμνης καὶ Σωζοπόλεως.

Ἡ εἰκὼν τοῦ πατριάρχου Ἀνθίμου σώζεται ἔξω τοῦ καθολικοῦ ναοῦ τῆς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει μονῆς Λαύρας, ἀντίγραφον δ' αὐτῆς κοσμεῖ τὴν μεγάλην αἴθουσαν τοῦ πατριαρχικοῦ οἴκου.

1623—1630. 185. ΚΥΡΙΛΛΟΣ Α' τὸ γ'.

Τρίτον ὁ Λούκαρις ἀναβὰς τὸν θρόνον διῴκησε μέχρι μαΐου τοῦ 1630, ὅτε σκανδάλου πρόξενος ἐγένετο τῇ Ἐκκλησίᾳ ὁ μητροπολίτης Χαλκηδόνος Ἰσαάκ.

Αἱ πατριαρχεῖαι τοῦ Λουκάρεως πληροῦνται συνεπειῶν τοῦ κατὰ τῆς Ἀνατολικῆς πολέμου τῆς δυτικῆς Ἐκκλησίας, ἥτις διὰ τῶν ἰησουιτῶν ἐτάραξεν αὐτὴν πρὸ πάντων ἐπὶ τῆς τρίτης ταύτης πατριαρχείας, μισαδέλφως καταδιωξάντων μέχρις ἀφαντώσεως τὴν ὑπὸ Λουκάρεως συστηθεῖσαν τῷ 1627 πατριαρχικὴν τυπογραφίαν, ἀφ' ἧς εἶχε σκοπὸν ὁ κλεινὸς πατριάρχης 'ν' ἀπολύῃ βιβλία τὰς πλάνας τῆς ρωμάνας Ἐκκλησίας ἀποδοκιμάζοντα καὶ

960. Δοσίθεος· Μελέτιος· Κύριλλος Λουκιώτης. Μ. Ι. Γεδεών «Ἀνέκδοτα σημειώματα περὶ τῶν πατριαρχῶν Ἀνθίμου Β', Διονυσίου Γ' καὶ Ἱερεμίου Γ'» ἐν «Ἐκκλησ. Ἀληθείᾳ» τόμῳ Β', σελ. 602—603 Περὶ δὲ τῶν ἐν Λαύρᾳ γενομένων ὑπὸ τοῦ Ἀνθίμου κτισμάτων βλ. Μ. Ι. Γεδεών Ἄθωνα· σελ. 459.

ταύτας γνωρίζοντα τοῖς ὀρθοδόξοις. Εὐτυχῶς ἡ κυβέρνησις τοῦ σουλτάνου Ἀμουράτη Δ' ἔγνω τὸ δίκαιον ποῦ κεῖται, καὶ νομοδιδάσκαλος μουσουλμάνος ἐξέδωκε φετφᾶν ὑπὲρ ἡμῶν. Ἀλλ' ἐξεδόθη τῷ 1628 ἐν Γενεύῃ Ὁμολογία τις πίστεως, ὡς δῆθεν τῶν γραικῶν, βεβαίως ὑπὸ τῶν διαμαρτυρομένων, ἂν μὴ ὑπὸ παπικοῦ τινός, συνταχθεῖσα, ψευδωνύμως ὡς ἔργον ἐπιγραφεῖσα τοῦ Λουκάρεως· ἐνῷ δ' ὁ πατριάρχης ἐπώπα, μὴ θελων ἵνα λυπήσῃ τὰς διαμαρτυρομένας κυβερνήσεις τῆς Ἑσπερίας, ὧν τῆς συμπράξεως εἶχεν ἀνάγκην ἐν τῷ κατὰ τῶν παπιστῶν ἀγῶνι, οἱ ἰησουῖται κατώρθωσαν ἵνα ἐνσπείρωσι μεταξὺ τῶν ὀρθοδόξων δυσπιστίαν πρὸς τὸ ὀρθόδοξον τῶν φρονημάτων τοῦ Λουκάρεως, ἅτινα ἐγίνωσκεν ἡ Ἀνατολικὴ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, σεβομένη αὐτόν, καὶ τρὶς καὶ τετράκις εἰσέπειτα πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως ἀναδείξασα. Οἱ τοῦ Λοϋόλα ἐξεδιώχθησαν ἀπὸ τῆς ὀρθοδοξούσης Ἀνατολῆς, ἀλλ' οὐδαμῶς ἀπέστησαν τῆς κατὰ τοῦ Λουκάρεως ἔχθρας καὶ καταδιώξεως, ὅστις εὗρε πολεμίους ἐν αὐτοῖς τοῖς σπλάγχνοις τῆς ἑαυτοῦ Ἐκκλησίας.

Κυριώτεραι τῶν πράξεων αὐτοῦ, πλὴν τῶν ἀναφερομένων εἰς μονὰς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει[961], εἰσὶν ἡ κατὰ ἰούνιον τοῦ 1623 διάγνωσις, ὅτι ἡ Κασσάνδρειά ἐστιν οὐχὶ ἀρχιεπισκοπή, ἀλλ' ἐπισκοπὴ τῇ μητροπόλει Θεσσαλονίκης ὑποκειμένη· ἡ κατὰ μάϊον τοῦ 1625 ἐπικύρωσις σιγιλλίου τοῦ πατριάρχου Πελευκτου περὶ τῆς ἐν Δημητζάνῃ μονῆς τοῦ Φιλοσόφου· τὸ κατὰ ἰούλιον τοῦ 1626 σιγίλλιον περὶ τῆς ἐν Κέῳ μονῆς τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος· τὸ σύγχρονον αὐτῷ περὶ τοῦ ἐν Κυζίκῳ μονυδρίου τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου· τὸ κατὰ ἀπρίλιον τοῦ 1628 σιγίλλιον περὶ τῆς ἐν Βλα-

961. Langlois Mont Athos· σελ. 61 περὶ τῆς Ξηροποτάμου· 64 περὶ τῆς Σίμωνος Πέτρας· 67 περὶ τῆς μονῆς τοῦ Διονυσίου.

χίᾳ μονῆς τῆς Θεοτόκου, κτισθείσης ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος Μύρωνος Μογίλα· τὸ κατὰ σεπτέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους σιγίλλιον περὶ τῆς ἐν Δράμᾳ μονῆς Κοσινίτζας[962]· δύο γράμματα ἀφορῶντα (1624) εἰς τὴν ἐν Πάτμῳ μονήν, τὸ μὲν περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν αὐτῆς προνομιῶν, τὸ δὲ περὶ τῆς εἰς αὐτὴν προσηλώσεως τοῦ ἐν Πάρῳ μονυδρίου τῆς Ἐξωχωριανῆς[963]· τὸ κατὰ ὀκτώβριον τοῦ 1628 κηρύττον σταυροπήγιον τὸν ἐν τῇ ἐπισκοπῇ Λιτζᾶς καὶ Ἀγράφων ναὸν τῆς Μεταμορφώσεως· τὸ κατὰ ἰανουάριον τοῦ 1629 ὅτι τὸ χωρίον Ἅγιος Στέφανος παρὰ τὴν Κωνσταντινούπολίν ἐστι σταυροπήγιον· τὸ κατὰ ἰανουάριον τοῦ 1630 σιγίλλιον περὶ τοῦ ἐν Σκοπέλῳ μονυδρίου τοῦ ἁγίου Μιχαὴλ Συνάδων.

Ὁ πατριάρχης Κύριλλος Λούκαρις προήγαγεν εἰς ἀρχιεπισκοπὰς τὴν ἐπισκοπὴν Σάμου[964], καὶ τέως τὴν ἐπισκοπὴν Ζακύνθου καὶ Κεφαλληνίας[965], ὑποκειμένας τὴν μὲν τῇ μητροπόλει Σάμου, τὴν δὲ τῇ μητροπόλει Κορίνθου.

1630. 189. ΙΣΑΑΚ.

Ἰδοὺ τί γράφει Δοσίθεος ὁ Ἱεροσολύμων· «Ἐπιτηδεύσας δὲ ὁ Χαλκηδόνος Ἰσαὰκ πατριαρχεῦσαι, *ἐκωλύθη ἐνδυθῆναι καθέδριον* ἐν τῇ διωρισμένῃ ἡμέρᾳ, διὰ τὸ ἐμπρησθῆναι τὸ ἐν Διπλοκιονίῳ βασιλικὸν παλάτιον, ὅθεν

962. Παράρτ. ΙΖ' τόμου φιλολ. Συλλόγου· σελ. 16.

963. Φλωρίδου Ἀπαρίθμ. ἐγγράφων Πάτμου· «Πανδώρας» τόμ. Κ', σελ. 48.

964. Κρητικίδου Πραγματεία περὶ τῆς ἑνώσεως καὶ τοῦ συνοικισμοῦ τῆς Σάμου· σελ. 23 - 24.

965. Σάθα. βίος Νικηφόρου Μεταξᾶ, τοῦ μετὰ τὴν εἰς ἐπισκοπὴν ἀναχώρησιν πρώτου Ζακύνθου καὶ Κεφαλληνίας ἀρχιεπισκόπου· Νεοελλ. Φιλολ. σελ. 274 - 287 Ὡς ἔτι σελ. 280.

γίνεται κατασκευὴ, καὶ ἐξορίζεται εἰς Οὐγγρίαν· **καὶ ἔμεινεν αὖθις τὸ τρίτον ὁ Κύριλλος**»[966]. Ὥστε ὁ Δοσίθεος ἀριθμεῖ τὸν Ἰσαὰκ ἐν τοῖς πατριάρχαις, ἀρσῦ καὶ ἡμέρα τῆς καθέδρας ὡρίσθη μάλιστα. Τὸν μάϊον τοῦ 1630 ὁ Λούκαρις, συγκαλέσας σύνοδον ἐπισκόπων καὶ μητροπολιτῶν 26 καὶ ἀνωτέρων ὀρθοδόξων 17, καθήρεσε τὸν Ἰσαὰκ καὶ τὸν αὐτῷ συνεργασθέντα πρὸς τὴν τοῦ θρόνου καταλήψιν Ἐφέσου Σίλβεστρον. Ἀλλὰ, τίς οἶδε πόσας ἡμέρας μετὰ τὴν καθαίρεσιν, αὐτὸς ὁ Λούκαρις ἀποκατέστησε τὸν Ἰσαὰκ μητροπολίτην Καισαρείας, τῇ 8 ἰουνίου 1630, μακρύνας οὕτως ἀπὸ τῆς πρωτευούσης ἄνθρωπον ἐπικίνδυνον[967].

1630—1634. **185. ΚΥΡΙΛΛΟΣ Α' τὸ δ'.**

Ἀπὸ τοῦ μαΐου τοῦ 1630 τῶν ἡνιῶν ὀραξάμενος ὁ Λούκαρις διεξῆγε τὸν ὑπὲρ τῶν δικαίων τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν, καταδιωκομένης ὑπὸ τῶν ἰησουϊτῶν, ἀγῶνα. Τῶν πράξεων τῆς τὸ τέταρτον πατριαρχείας αὐτοῦ ταύτης σημειῶ δύο μὲν εἰς μοναστηριακὰ δίκαια, μίαν δ' εἰς ἐνοριακὰ ἀναφερομένας· εἰς τὰς πρώτας ἀριθμῶ τὴν κατὰ ἰούλιον τοῦ 1630, περὶ τῆς ἐν τοῖς ἐρίοις Ἀρδαμερίου καὶ Γαλατίστης σταυροπηγιακῆς μονῆς τῆς ἁγίας Ἀναστασίας, καὶ τὸ ἀπὸ τοῦ 1632, περί τινων ἐξωκλησίων ἐν Λήμνῳ, ἀνηκόντων εἰς τὴν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει μονὴν Λαύρας· ὡς καὶ τὰς παρὰ τῷ Langlois ἀναφερομένας[968]· ἡ δ' εἰς ἐνοριακὰ ἀνα-

966. Δοσιθέου σελ. 1170.

967. Κώδηξ 1 πατριαρχ. Ἀρχειοφυλακείου, σελ. 262—623. Δοσιθέου Νομικὴ Συναγωγή.

968. Langlois σελ. 40, κατὰ δεκέμβριον 1633 περὶ τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ Τσαοὺς μοναστηρίου—σελ. 67, περὶ διαφορᾶς μεταξὺ τῶν μονῶν ἁγίου Παύλου καὶ Διονυσίου ἐν Ἁγίῳ Ὄρει κατὰ τὸ 1630—σελ. 74·

γομένη, ἐστὶν ἡ προβιβάζουσα κατὰ φεβρουάριον τοῦ 1632 τὴν ἐπισκοπὴν Ζακύνθου καὶ Κεφαλληνίας εἰς ἀρχιεπισκοπήν, ἐκδιδομένη πρὸ πολλοῦ[969].

Εἰκάζω ὅτι, πρὸ μικροῦ εὑρεθείσης ἐν Πριγκήπῳ τῆς εἰκόνος τοῦ ἁγίου Γεωργίου τοῦ Κωδωνᾶ, ἐκτίσθη περὶ τὸ 1628 ὑπὸ τοῦ μοναχοῦ Ἡσαΐου ἡ μονὴ καὶ ὁ ναὸς αὐτῆς[970].

Ὁ πατριάρχης Κύριλλος Λούκαρις ἐκανόνισε τοὺς ἐν Κρήτῃ κοιμηθέντας ἐννενήκοντα ἐννέα ὁσίους πατέρας μετὰ καὶ τοῦ προεστῶτος αὐτῶν Ἰωάννου, μετέθηκε δὲ τὴν μνήμην αὐτῶν ἀπὸ τῆς 6 εἰς τὴν 7 ὀκτωβρίου, διὰ πατριαρχικοῦ καὶ συνοδικοῦ γράμματος[971], ἀπολελυμένου τῇ 29 ἀπριλίου 1632.

Ἡ πολιτεία τῶν ἰησουϊτῶν ἐτάραττε τὰς συνειδήσεις τῶν ὀρθοδόξων, γραικῶν καὶ ῥώσσων· πρὸς τοὺς τελευταίους, ἐρωτήσαντας Θεοφάνη τὸν Ἱεροσολύμων, ἀπήντησεν οὗτος ἀνακρύττων τὸ τῶν ὀρονημάτων τοῦ Λουκάρεως ὀρθοδοξότατον[972]. Ὁ ἀείμνηστος Λούκαρις συνειργάσθη τῷ Θεο-

κατὰ αἱρεσιαρχῶν τοῦ 1633 ἐπικυρωτικὸν ἐγγράφων τῆς ἐν Ἄθῳ μονῆς Σταυρονικήτα.

969. Παπὰ Σάθᾳ· Νεοελλ. Φιλολ. σελ. 282—284.

970. Κανὼν παρακλητικὸς τοῦ ἁγίου Γεωργίου τοῦ Κωδωνᾶ· καὶ περὶ τῆς εὑρέσεως τῆς εἰκόνος αὐτοῦ κατὰ τὴν νῆσον Πρίγκηπον· ἐν Ἀθήναις (sic). 1884, σελ. 47—48, ἐν καὶ ἐν σελ. 46 ὁ γράφων ἐπιλανθάνεται ἑαυτοῦ.

971. Ἀκολουθία τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Ἐρημίτου τοῦ συνασκήσαντος ἐν τῇ νήσῳ Κρήτῃ μετά τινων ἄλλων συνασκητῶν αὐτοῦ ἐννενήκοντα ἐννέα. Συντεθεῖσα παρὰ Γεωργίου Βελημᾶ κλπ. δαπάνῃ τοῦ προηγουμένου τῆς μονῆς Γδερνέτου κυρίου Ἰωάσαφ Καπεταννάκη Γαβαλᾶ. Ἐνετίησι, 1787· σελ. 43· ἀπὸ δὲ τῆς σελ. 5—9 ἐκτείνεται τὸ πατριαρχικὸν γράμμα, φέρον τὰς ὑπογραφὰς εἴκοσιν ἑνὸς μητροπολιτῶν, ὧν μεταξὺ καὶ Κυρίλλου ὁ Βερροίας.

972. Μελετίου Ἀθηνῶν Ἐκκλησ. Ἱστ. Γ', σελ. 447.

φάνει πρὸς ἀπόκρουσιν τῶν ἀπὸ δύσεως κινδύνων κατὰ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἀδελφοθέου[973].

Γνῶσιν τῆς τότε παρ' ἡμῖν καταστάσεως χρηγεῖ ἡ πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Σουηκίας Γουσταῦον Ἀδόλφον ἐπιστολὴ τοῦ Λουκάρεως[974].

; ;—; 190. ΚΥΡΙΛΛΟΣ Β' τὸ α'.

Τὴν τετάρτην ταύτην τοῦ Λουκάρεως πατριαρχείαν διέσπασεν ὁ μητροπολίτης Βερροίας Κύριλλος ὁ Κονταρῆς, ἄνθρωπος, ὡς φαίνεται, πεπαιδευμένος, ἀλλ' ἀπηνέστατος τοῦ Κυρίλλου Λ' διώκτης, σπουδάστας ἐν τῇ κατὰ Γαλατᾶν ἰησουϊτικῇ σχολῇ. Παρὰ Κ. Σάθᾳ φέρεται ὡς πατριάρχης τὸν φεβρουάριον τοῦ 1628, παρὰ Λ. Πετρίδῃ τῷ 1630, ἀλλὰ παρὰ Μελετίῳ Ἀθηνῶν τῇ 5—12 ὀκτωβρίου 1632[975]. Καὶ ἀληθὲς μὲν ὅτι πρέπει 'ν' ἀποδειξώμεθα τὴν παράδοσιν ὅτι ἠναγκάσθη ὁ Λούκαρις τὸν μὲν τῷ Κονταρῇ συνεργήσαντα Ζαχαρίαν Ἀμασείας 'να ἐξορίσῃ, τὸν δὲ Κονταρῆν 'να διορίσῃ πάλιν μητροπολίτην Βερροίας, ἀλλ' ἐν τῷ Α' πατριαρχικῷ κώδηκι εὑρίσκω κατὰ ἰούνιον

973. Κρινηνοῦ Τὰ μετὰ τὴν ἅλωσιν· σελ. 437, ὅπου μεταγράφει τὸν ἀείμνηστον Δοσίθεον, ἐκ σελ. 1188.

974. Χρονολογεῖται ἀπὸ 4 Ἰουλίου 1632. Βιλκοῦσου Χρυσόβουλλα καὶ γράμματα πατριαρχῶν· σελ. 27—30. Βλέπε δ' ἐν τῇ πολυτιμήτῳ ταύτῃ ἐκδόσει τοῦ σοφοῦ φίλου ἐπιστολὴν τῆς ἐν Βενετίᾳ γραικικῆς ὀρθοδόξου κοινότητος, ἀπὸ 4 Ἰουλίου 1623· σελ. 93—96, καὶ ἀπὸ σελ. 18—22 γράμμα αὐτοῦ λατινιστὶ γεγραμμένον περὶ τοῦ ὑπὸ Θεοφάνους Ξενάκη καθαιρεθέντος ἐν Βενετίᾳ ἱερέως Μάρκου Γλυκῆ· τὸ γράμμα καὶ ἀπὸ ἰανουαρίου τοῦ 1623

975. Μελετίου Ἀθηνῶν Γ', σελ. 417. Κ. Σάθα Μεσαιων Βιβλ. θ τόμ. Γ', σελ 566, ἀναφερομένου σιγιλλίου τινος ἀπὸ 15 φεβρουαρίου 1628 (;;) περὶ τῆς ἐν Φιλιππουπόλει μονῆς Βατζκόβου. Ἀθ. Πετρίδου περὶ Βουλκάνου· «Παρνασσὸς» Ἀθηνῶν, τόμ. Γ', σελ. 1029—1030.

καὶ ἰούλιον τοῦ 1633 μέλος τῆς συνόδου καὶ τὸν Κονταρῆν, καὶ τὸν ἀπὸ τῆς ἐξορίας (εὐθὺς ἀρά γε;) ἐπανελθόντα ἢ μὴ ἐξορισθέντα Ἀμασείας Ζαχαρίαν, νομίζω δ' ὅτι ὁ Λούκαρις ἦν ἀδύνατον 'να κρατῇ παρ' ἑαυτῷ συνοδικὸν τὸν τόσον ἐπικίνδυνον ἀντίπαλον καὶ τὸν ἐκείνῳ συνεργήσαντα Ζαχαρίαν. Ὁ χρόνος ὁ τἄδηλα ῥύων ἀνακαλύψει ποτὲ τὴν ἀλήθειαν, ἀρκεῖ μόνον οἱ ἐκδιδόντες πατριαρχικὰ γράμματα 'ν' ἀναγινώσκωσι τὰς χρονολογίας ὀρθῶς.

1634. 191. ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ Γ' τὸ α'.

Τοῦ Λουκάρεως ἀναχωρήσαντος εἰς Ῥόδον, ἐξελέγη πατριάρχης ὁ μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Ἀθανάσιος τὸν μάρτιον τοῦ 1634, βεβαίως δὲ πρὸ τῆς 16 τοῦ μηνὸς τούτου, διότι κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ἐψηφίσθη μητροπολίτης Θεσσαλονίκης ὁ ἱερομόναχος καὶ οἰκονόμος τῆς μητροπόλεως ταύτης Δαμασκηνός. Ὁ πατριάρχης Ἀθανάσιος, τὸ ἐπώνυμον Πατελλάριος, ἐγεννήθη ἐν Ῥεθύμνῃ τῆς Κρήτης, ἐκάρη μοναχὸς ἐν τῷ αὐτόθι Σιναϊτικῷ Μετοχίῳ, ἦν δ' ἀνὴρ πεπαιδευμένος, εἰδήμων τῆς ἑλληνικῆς καὶ τῆς λατινικῆς γλώσσης, κῆρυξ τοῦ θείου λόγου, φιλόσοφος, φιλολόγος καὶ ποιητής· ἀπελάμβανε τὴν εὔνοιαν τοῦ μεγάλου ναυάρχου Τζαφὲρ πασᾶ. Νομίζω ὅτι κατασπασθεὶς ἀπὸ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου μετέβη εἰς Ἅγιον Ὄρος, ὅπου ἀγοράσας τὸ παλαιὸν μονύδριον τοῦ Ξύστρου, μικρὸν κελλίον ὄν, ἀνήγειρεν αὐτὸ εὐρυχωρότατον, τούτου δ' ἕνεκεν ἀπεκλήθη Σεράγιον[976].

976. Μελέτιος Ἀθηνῶν Δοσίθεος Δημητρίου Προκοπίου Ἀπαρίθμησις λογίων Γραικῶν, παρὰ Φαβρικίῳ, ἐν Ἑλλ. Βιβλιοθήκῃ, τόμῳ Γ' τῆς ἐκδόσεως Ἁμβούργου, καὶ παρὰ Σάθᾳ, ἐν τόμῳ Γ' τῆς Μεσαιων. Βιβλιοθήκης· Δημητρακοπούλου Ἐπανορθώσεις σφαλμάτων Σάθα· ἐπιστολὴ «Ἡμέρας», ἀριθ. 874. Μ. Ι. Γεδεὼν Ὁ Ἄθως· σελ. 168.

1634—1635. 185. **ΚΥΡΙΛΛΟΣ Α' τὸ ε'.**

Εἰς τὴν ὀδυνηρὰν ἐκείνην κατάστασιν τῆς Ἐκκλησίας, ἀρχολίπαροι καὶ ἄπονοι αὐτῆς υἱοὶ ἐνόουν ἵνα μὴ ἀρῶσι τὸν πατριάρχην Κύριλλον Λ' ἥσυχον, μόλις δὲ καὶ κατὰ τὴν πέμπτην αὐτοῦ ταύτην πατριαρχείαν ἐν ἔτος, ἢ μᾶλλον δέκα μῆνας κοσμήσας τὸν θρόνον ἐξεβλήθη διὰ τοῦ Κονταρῆ. Ἀδυνατῶ ἵνα ἐννοήσω πῶς ἡ Ἐκκλησία, ἡ μετὰ τὴν ἐν Γενεύῃ ἐκδοθεῖσαν Ὁμολογίαν βεβαιωθεῖσα περὶ τῶν ὀρθοδόξων τοῦ Λουκάρεως φρονημάτων, ἐπέτρεπε ν' ἀπωθῆται ὑπ' ἀνθρώπων, ὧν οὐδαμῶς ἠγνόει βέβαια τὰς συμπαθείας πρὸς τὴν παρὰ τὸν Τίβεριν ἁγίαν ἕδραν[977]. Οὕτως ἐδράξατο τοῦ θρόνου πάλιν ὁ

1635—1636. 190. **ΚΥΡΙΛΛΟΣ Β', τὸ 6'.**

κρατήσας τῶν οἰάκων μῆνας δέκα ἕξ. Ὑπεγράφετο ὁ ἄνθρωπος οὗτος πάντοτε οὐχὶ «Κύριλλος ἐλέῳ Θεοῦ, ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως» κλπ. ἀλλὰ συνήθως «Κύριλλος ὁ ἐκ Βερροίας ἐλέῳ Θεοῦ» κλπ. ἢ «ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἐλέῳ Θεοῦ Κύριλλος ὁ ἐκ Βερροίας». Μισαδέλφως καταδιώκων τοὺς τῷ Λουκάρει προσκειμένους, αἴτιος αὐτὸς ἦν τῆς ἀξιοθρηνήτου καταστάσεως τῆς Ἐκκλησίας. Ἐκ τῶν πράξεων τῆς πατριαρχείας αὐτοῦ σημειῶ τὴν ἀνακήρυξιν ὡς σταυροπηγιακῆς τῆς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Παλαιῶν Πατρῶν μονῆς τῆς Θεοτόκου Χρυσοποδαριωτίσσης κατὰ ὀκτώβριον τοῦ 1635, καὶ τὴν περὶ τῆς μονῆς τοῦ

977. Φρονῶ ὅτι τὸ παρὰ Δημητρακοπούλῳ κείμενον («Ἡμέρας» ἀριθ. 874) ἀφοριστικὸν κατὰ τοῦ Πατελλαρίου γράμμα μᾶλλον εἰς τὸν Λούκαριν ἀνήκει, οὐχὶ δ' εἰς τὸν Κονταρῆν, διότι κατὰ Μελέτιον καὶ Δοσίθεον, παυθέντος τοῦ Πατελλαρίου ἐξηλέγη ὁ Λούκαρις, τοῦθ' ὅπερ μαρτυροῦσι καὶ τὰ πατριαρχικὰ γράμματα. Ἅτινα διέσωσεν ὁ Δοσίθεος ἐν τῇ Νομικῇ Συναγωγῇ.

Βουλκάνου[978], πρᾶξιν περί τινος μετοχίου τῆς ἐν Ἄθῳ μονῆς τῶν Ἰβήρων[979], καὶ σιγίλλιον περὶ τῆς ἐν Φιλιππουπόλει μονῆς Βατζκόβου.

1636—1637 192. **ΝΕΟΦΥΤΟΣ Γ'.**

Οἱ φίλοι τοῦ Λουκάρεως ἐπιτυχόντες τῆς πτώσεως τοῦ πατριάρχου Κυρίλλου τοῦ Κονταρῆ, καθαιρεθέντος διὰ τὴν πλεονεξίαν αὐτοῦ καὶ ἐξορισθέντος εἰς Ῥόδον, ἀνεβίβασαν ἐν τῶν ἀναστημάτων τοῦ πάτρωνος αὐτῶν, τὸν ἀγαθὸν καὶ σεβάσμιον διὰ τὸ φιλήσυχον αὐτοῦ μητροπολίτην Ἡρακλείας Νεόφυτον, κοσμήσαντα τὸν θρόνον ἄχρις ἀπριλίου 1637. Ὁ πατριάρχης Νεόφυτος, αἰδοῖ τῇ πρὸς τὸν γέροντα Λούκαριν, οὐ μόνον ἐπέτυχε τῆς ἀπὸ τῆς ἐξορίας ἀνακλήσεως ἐκείνου, ἀλλὰ καὶ, ἐλθόντος εἰς Κωνσταντινούπολιν, παρεχώρησεν εἰς τὸν πολύτλαν τὸν θρόνον, ἀπελθὼν δ' εἰς τὴν ἐν Χίῳ Νέαν Μονὴν ἐγκατεβίωσεν αὐτόθι· διότι, ὡς φαίνεται, ἦν μοναχὸς αὐτῆς πρότερον, ἴσως δὲ καὶ γόνος τῆς Χίου· ἔζη ἐν τῇ μονῇ ταύτῃ μέχρι τοῦ 1647 ἔτους[980].

Τῷ (1635 ἢ) 1636 (Δ' ἰνδικτ.) συστηθείσης ἐν Σάμῳ τῆς μονῆς τοῦ προφήτου Ἠλιοῦ, ὁ Νεόφυτος (εἰ μὴ ὁ Κύριλλος Κονταρῆς ἐν τῇ δευτέρᾳ αὐτοῦ πατριαρχείᾳ) ἐξέδωκε τὸ νενομισμένον σιγίλλιον[981]. Γνωσταί

978. Ν. Πετρῆ, περὶ Ἰθώμης καὶ Μεσσήνης· «Παρνασσὸς» Ἀθηνῶν· τόμ. Β', σελ. 133, ὀρθότερον τῶν ὑπὸ Ἀθανασίου Πετρίδου γεγραμμένων.

979. Τὸ σιγίλλιον ἀπελύθη τῇ 17 ἰουνίου 1635. Langlois, Mont Athos· σελ. 40.

980. Γρηγορίου Φωτεινοῦ (νῦν ἐπισκόπου Μυριοφύτου) Τὰ Νεαμονήσια ἐν Χίῳ, 1865, σελ. 300.

981. Ἐμμ. Κρητικίδου Περίβασις εἰς τὰς μονὰς καὶ μετόχια Σάμου· σελ. 16 καὶ 33.

μοι δ' εἰσὶ δύο μὲν ἀποφάσεις, ἀναφερόμεναι εἰς ἐνοριακὰ δίκαια, ἡ μὲν ἀπολυθεῖσα κατὰ σεμπτέβριον τοῦ 1636 καὶ διατάττουσα ὅπως ὦσιν ὑποκείμενα τῇ μητροπόλει Ἀγχιάλου τὰ χωρία Τσαλίκαβακ, Σιμέντοβον, καὶ Κλινοβὸν, κακῶς ὑπὸ τοῦ Πρεσλάβας ἕως τότε κατεχόμενα, ἡ δὲ ἀχρονολόγητος, προσαρτῶσα τῇ μητροπόλει Χαλδείας τὰ χωρία Γαρασάρεως, ἤτοι τὰ ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα χρόνοις συνιστῶντα τὴν ἐπισκοπὴν Νικοπόλεως (Καρα-ισάρ)· ἀχρονολόγητός ἐστιν ἀπόφασις ἀναφερομένη εἰς τὴν ἐν Φιλιππουπόλει Μονὴν Βατζκόβου καὶ κυροῦσα τὰ σταυροπηγιακὰ αὐτῆς δίκαια.

1637—1638 185. **ΚΥΡΙΛΛΟΣ Α΄ τὸ ς΄.**

καὶ τελευταῖον καλεῖται τὸν ἀπρίλιον τοῦ 1637 πατριάρχης νέας Ῥώμης, ἐπὶ φρυαγμῷ τῶν μισοδέλφων τῆς παλαιᾶς μισσιοναρίων, οἵτινες ἰδόντες αὐτὸν καὶ πάλιν ἐπανελθόντα, γινώσκοντες δ' ὅτι, καθὼς εἶπεν ἄλλος πρὸ ἐμοῦ, «μόνον οἱ νεκροὶ δὲν ἐπανέρχονται», καὶ συκοφαντίας ἔπλασαν κατ' αὐτοῦ, καὶ λαοὺς καὶ ἰσχυροὺς καὶ ἄρχοντας διήγειραν ἐναντίον ἑνὸς τῶν ἡρωικωτέρων τῆς ὀρθοδοξίας ὑπερμάχων, ὅστις τῆς εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν ἀροσιώσεως καὶ τῆς ἀμύνης ὑπὲρ τῆς πνευματικῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἐκκλησίας αὐτοῦ ἔπιπτεν ἐξαίσιον καὶ μέγα καλλιέρημα τῇ 27 ἰουνίου 1638, καὶ ἡ ἱστορία, καθὰ παρατηρεῖ μετ' ἄλγους ψυχῆς ἐπὶ τοῖς συμβάμασι τούτοις ὁ Κ. Σάθας, ὡς πρὸ αὐτοῦ ὁ πολυμαθέστατος νομοδιδάσκαλος Μάρκος Ῥενιέρης, «ἡ ἱστορία πρὸς αἶσχος τοῦ καθολικισμοῦ, ἀπεμνημόνευε καὶ τῆς τιμῆς (τοῦ τετιμημένου), ἣν ἐδαπάνησεν ἡ ρωμαϊκὴ αὐλή, ἣν ὁ μὲν Rycaut εἰς 5.000 κορώνας ἀριθμεῖ, ὁ δὲ Σαγρέδος εἰς 40000 σκούδων». Χεῖρες εὐσεβῶν ἁλιέων εὗρουσαι τὸ σῶμα τοῦ ἱεροῦ

πατριάρχου ἔθαψαν αὐτὸ μετ' εὐλαβείας, ἀλλ' ἡ μισαδελφία καὶ μανικὴ διαγωγὴ τῶν ἰησουϊτῶν (λέγουσιν) ἐξέθαψε τὸ πτῶμα καὶ ἔρριψεν αὖθις εἰς τὴν θάλασσαν, ἥτις συμπαθοῦσα τῷ θαυμασιωτάτῳ τῆς ὀρθοδοξίας ὑπερμάχῳ ἐξέβρασεν αὐτὸ παρὰ τὴν νῆσον Χάλκην, ὅπου τὰ λείψανα ἔκειντο ἐπὶ διάστημα πλέον τοῦ ἔτους· μεθ' ὃ Παρθένιος οἰκουμενικὸς πατριάρχης ὁ ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως ἀνεκόμισεν εἰς τὸν πατριαρχικὸν ναὸν, καὶ κηδείας ὁσίας ἀξιώσας αὐτὰ διέσωσε τὸ κρανίον μόνον ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ βήματος τοῦ ναοῦ τῆς ἐν Χάλκῃ μονῆς τῆς Θεοτόκου Καμαριωτίσσης[982]. Τὴν εἰκόνα τοῦ κλεινοῦ πατριάρχου βλέπει τις προχείρως ἐν τῷ τοῦ 1870 «Ἑλληνικῷ Ἡμερολογίῳ» τοῦ Μαρίνου Παπαδοπούλου Βρετοῦ.

Τῆς τελευταίας ταύτης πατριαρχείας γινώσκομεν μίαν πρᾶξιν τεως ἀνέκδοτον, τὴν κατα ἰανουάριον τοῦ 1638 κηρυττουσαν σταυροπήγιον τὴν ἐν Ναυπλίῳ ἐκκλησίαν καὶ χώραν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, καὶ μίαν ἐκδεδομένην[983], ἣν ἀπέλυσε τῇ 22 σεπτεμβρίου 1637, καὶ δι' ἧς μετατίθησιν εἰς τὴν μητρόπολιν Φιλαδελφείας καὶ τὴν προεδρείαν τῆς ἐν Βενετίᾳ γραικικῆς ὀρθοδόξου κοινοτητος τὸν ἐπισκοπον Κυθήρων Ἀθανάσιον Βαλεριανόν. Σημειωτέα δ' ἐστὶν ἡ πρᾶξις, δι' ἧς, τῇ 7 σεπτεμβρίου 1637, χειρίζει μητροπολίτην Συνάδων τὸν

---

982 Σάθα Φιλολ. σελ. 246. Αἱ λοιπαὶ πληροφορίαι παρὰ Δοσιθέῳ. Μικρὰ πηγῶν ἐν τῇ περὶ Λουκάρεως ἰδίᾳ συγγραφῇ μου γενήσεται καὶ λόγος ἐκτενέστατος, περὶ τοῦ κλεινοῦ πατριάρχου, οὗ τὴν ἐτησίαν μνήμην ἔργον εὐγνωμοσύνης, νομίζω, πράττουσα ἔπρεπε 'να γεραίρῃ ἡ καθολικὴ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία.

983 Βελούδου, Χρυσόβουλλα καὶ γράμματα· σελ. 23—31. Συνοδικὴ· δι τινα πρᾶξιν περὶ τῆς μητροπόλεως Πατρῶν, ἂν μὴ ἀπατῶμαι, ἀνέγνων ἐν τῷ τοῦ 1869 «Ἀττικῷ Ἡμερολογίῳ».

πρώην Χειμάρας Ματθαῖον «διὰ τὸ μὴ ἀποσβεθῆναι τέλεον τὸ ὄνομα τῆς ἐπαρχίας αὐτῆς»· τούτου χάριν καὶ κατὰ μάϊον τοῦ 1629 ἐχειροτόνησε *μητροπολίτην* Σεβαστείας, ἥτις «ἐρημωται πρὸ πολλῶν τῶν χρόνων, καὶ ἔκτοτε ἁμοιρεῖ ἰδίου μητροπολίτου . . . ἵνα μὴ τέλεον τὸ ὄνομα ταύτης σβεσθῇ»[984]· ἀλλὰ τηρῶν καὶ σεβόμενος τοὺς ἱεροὺς κανόνας ἔπραξε καὶ ποτε ἀνάξιόν τι τῆς πρὸς αὐτοὺς εὐλαβείας αὐτοῦ, καθαιρέσας ἄνευ συνοδικῆς διαγνώμης τῇ 22 μαρτίου 1633 τὸν μητροπολίτην Δρύστρας Ἰωακεὶμ, ἰδίᾳ δὲ χειρὶ γράψας ἐν τῷ κώδηκι τὴν καθαίρεσιν, στερουμένην, ὡς εἰκός, ὑπογραφῶν[985].

Ὀκτὼ γνωσταί μοι τοῦ Λουκάρεως ἀποφάσεις περὶ μοναστηριακῶν δικαίων εἰσὶν ἐστερημέναι χρονολογίας: δύο περὶ τῆς ἐν Φιλιππουπόλει μονῆς τοῦ Βατζκόβου· καὶ ἀνὰ μία: περὶ τῆς ἐν Θεσσαλονίκῃ τῶν Βλατέων, περὶ τῆς Πάρῳ τῶν ἁγίων Μηνᾶ, Βίκτωρος καὶ Βικεντίου, περὶ τῆς ἐν Σωζοπόλει μονῆς τῆς ἁγίας Ἀναστασίας τῆς Φαρμακολυτρίας, περὶ τῆς ἐν Καλαβρύτοις τῶν Ταξιαρχῶν, περὶ τῆς ἐν Βερροίᾳ τοῦ Τιμίου Προδρόμου, καὶ περὶ τῆς ἐν Σύμῃ τοῦ Ταξιάρχου· ἄνευ χρονολογίας σημειοῦται πρᾶξις ἀναφερομένη εἰς ἐνοριακὰ δίκαια, ὅτι δηλ. τὰ χωρία Γαρασάρεως ἀνήκουσι τῇ μητροπόλει Χαλδείας.

Ὁ ἀείμνηστος Λούκαρις ὁ κατὰ τῶν ἀπὸ Ῥώμης

984. Σελ. 184 τοῦ ὑπ' ἀριθμὸν 1 Κώδηκος, ἀποκειμένου ἐν τῷ Γραμματοφυλακείῳ τοῦ Οἰκουμ. Πατριαρχείου. Τῷ 1628, ὀκτωβρίου 8, ψηφίζει Συνόδων τὸν Μελέτιον, θανόντος τοῦ πέως Συνάδων Λογγίνου, «διὰ τὸ μὴ τῆς ἐπαρχίας ταύτης τὸ ὄνομα τέλεον σβεσθῆναι». Κατὰ μάϊον τοῦ 1629, ψηφίζει Σεβαστείας τὸν Ἰωσήφ, ὡς ἐν σελ. 204 Κώδηκος 1 φαίνεται· τῇ δὲ 7 αὐγούστου 1637, θανόντος τοῦ Σιδῆς Ἰακώβου, ὡς ἐν σελ. 315 Κδκ. 1, ψηφίζει τὸν Καλλίνικον.

985. Καθαίρεσις τοῦ Δρυστρας ἐν Κώδηκι 1, σελ. 245.

ἐπηρεασμῶν τοσοῦτον λαμπρῶς ἀγωνισάμενος οὐδέποτ' ἐδείχθη μισῶν τοὺς ἐν τῇ Ἀνατολῇ καθολικούς, τὸν ἰούλιον δὲ τοῦ 1628, κατ' αἴτησιν τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβευτοῦ τῆς ἐνετικῆς δημοκρατίας Σεβαστιανοῦ Βενέρεως, παρεχώρησε τοῖς ἐν Μήλῳ καθολικοῖς γραικοῖς τὸν ναὸν τῶν ἁγίων Ἀναργύρων ὅπως ἐν αὐτῷ τελῶσι τὰ τῆς λατρείας αὐτῶν[986].

Σπουδαιοτάτην εὐκαιρίαν πρὸς ἐπέκτασιν τῆς πνευματικῆς τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου δικαιοδοσίας ἐν Ἰνδίαις ἀπώλεσεν ὁ Λούκαρις, ὃν ἡ καταδίωξις τῶν τοῦ Λογόλα ἐστέρει χρόνου, πρὸς σκέψιν καὶ ἐνέργειαν γενναίων ἀποφάσεων ἀπαιτουμένου· οὔτε ἠδυνήθη 'ν' ἀποστείλῃ διδασκάλους καὶ κήρυκας εἰς Ἰνδίας, ὅπου πλήθη χριστιανῶν, ὡς ἐβεβαίουν αὐτὸν, ὁμοφρονοῦντα τῇ διδασκαλίᾳ τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας ὑπῆρχον ὑπὸ τῶν παπικῶν ἐπηρεαζόμενα[987]. Συνεπείᾳ δὲ τῶν τότε στάσεων τῶν φατριαρχῶν οὐδ' ἡ ἀπαιτουμένη τάξις ὑπῆρχεν ἐν τῷ Πατριαρχείῳ. Οὕτω λ. χ. ὁ τοῦ Πατριαρχείου παλαιὸς κώδηξ, ἐξ οὗ παραλαβὼν τὰς διατάξεις τοῦ θεμελιωτοῦ τῆς ἐν Δημητζάνῃ μονῆς τοῦ Φιλοσόφου ἐπεκύρωσεν ἢ μᾶλλον ἀνεκαίνισεν αὐτὸ τὸ σιγίλλιον τοῦ πατριάρχου Πολυεύκτου 964—ἴδε σελ. 307 τοῦ μετὰ χεῖρας βιβλίου) κατὰ μάϊον τοῦ 1624 ὁ Λούκαρις, ματαίως ἐζήτειτο μετά τινα ἔτη[988].

Ὁ πατριάρχης Κύριλλος ὁ Λούκαρις ἦν ὁ πρῶτος εἰσαγαγὼν ἐν τοῖς πατριαρχικοῖς ἐγγράφοις, ἰδίως ἀπὸ τοῦ ἔτους 1628 ὁριστικῶς, τὴν ἀπὸ Χριστοῦ γεννή-

986. Ἐξεδόθη ὑπ' ἐμοῦ τὸ συνοδικὸν ἔγγραφον ἐν Θ' τόμῳ τῆς «Ἐκκλησιαστ. Ἀληθείας», σελ. 176, δεικνύον τὴν ἀνεξιθρησκείαν τοῦ μακαρίου πατριάρχου.

987. Δοσιθέου Δωδεκάβιβλος, σελ. 1174.

988. Αὐτόθι σελ. 1169.

σεως χρονολογίαν, λιπὼν τῆς ἀπὸ κτίσεως κόσμου. Μεριμνῶν δὲ τῆς ὀρθῆς τοῦ γένους ἡμῶν ἐκπαιδεύσεως ἐγκατέστησε σχολάρχην τῆς μεγαλωνύμου πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας τὸν ἐπὶ πολυμαθείᾳ ῥηιζόμενον ἑρμηνευτὴν τῶν ἀριστοτελικῶν συγγραμμάτων Θεόφιλον Κορυδαλλέα[989].

Πρὸς τὸν Λούκαριν ἐπιστελλομένη διεσώθη, καὶ τρὶς, ἂν μὴ ἀπατῶμαι, ἐξεδόθη συγχαρητικὴ τοῦ Καρυδαλλέως ἐπιστολὴ ἐκ Ζακύνθου, γεγραμμένη τῇ 7 ἀπριλίου 1621, ἣν ἀναφέρω πρὸς κύρωσιν τῆς διορθώσεως, ἣν ἐπὶ τῆς χρονολογίας ποιοῦμαι τῶν τοῦ Λουκάρεως πατριαρχείων, πρώτης μὲν ταττομένης τῆς τοῦ 1612, δευτέρας δὲ τῆς τοῦ 1621, ὅτε κατέλαβε τὸν θρόνον ἀπὸ τοῦ μαρτίου, εἰ καὶ τὸ τῆς ἐκλογῆς ὑπομνημα συνετάχθη τῇ 1 νοεμβρίου 1621. Ἰδοὺ τὰ γραφόμενα τοῦ Κορυδαλλέως: « Ἀλλ' ἡ μέλλουσα ταύτην τελεταρχικὴ τοῦ Πνεύματος χάρις ἐπὶ τὴν ἀκροτάτην ἐνιδρῦσαι περιωπὴν πολὺ πρότερον ἐπὶ τὴν ἀκρώρειαν τῶν ἀρετῶν προεβίβασεν, ὡς εἶναί σοι τὸ ἀξίωμα, μὴ μόνον θεαρχικῆς ἐλλάμψεως ὄφρον, ἀλλὰ καὶ αἷς κατεκόσμησεν ἀρεταῖς καταλληλον . . . καὶ πάντων πάσαις χερσὶ καὶ γνώμαις ὑπερῃρθῆναί σε τῷ ἀξιώματι θείας ἔστιν ἄντικρυς μοίρας προηγουσης ἤδη ἐφ' οἷς καὶ κατέπεμψε λειτουργήμασι· **τὸ δὲ ὃις ἦδη** ἵνα καὶ μᾶλλον ἐπισφραγίσηται τὸ ὑπερέχον τῆς ἀρετῆς, καὶ μηδὲν ἀθέατον εἴη ταῖς ἀνατατικαῖς πρὸς Θεὸν ἀκτῖσι τῆς ὑμετέρας συνέσεως· οἷον γὰρ ἄλλον ἐπὶ γῆς ἥλιον, τοῦ πρώτου τῆς δικαιοσύνης ἡλίου ἀπείκασμα, ἐστήριξε μὲν ῥᾴσασα ἐπὶ τὴν πρώτην τοῦ φαεσφόρου κύκλου περιωπὴν, τὴν μεσάτην παραγγείλασα τῶν ἄλλων φωστήρων πορείαν. Ἀλλ' ἐπὶ μεσημβρίαν ἀπο-

989. Μ. Γεδεών Χρονικὰ Πατριαρχ. Ἀκαδημίας σελ. 75, 79.

κλίνας τὰς κυαναίων ἀνδρῶν πόλεις καὶ χώρας κατηύγαζες· νυνὶ δὲ ἀπὸ τῆς ἐαρινῆς ἀνίσχων ἰσημερίας, τὸ καλὸν ἡμῖν ἀνέτειλας ἔαρ, ὃ ψυχὰς πιστῶν καταθάλπει, μονονουχὶ πεπηγυίας τῷ ψύχει τῆς πρὸς τὰ καλὰ διαθέσεως· ἔαρ, ὃ καθηδύνει τοὺς θείου οἴκου ποθοῦντας εὐπρέπειαν· ὃ ποικίλλει καταστέφον τὸν λειμῶνα τῆς Ἐκκλησίας μυρίοις ὅσοις εὐώδεσι τῶν ἀρετῶν ἄνθεσιν. Πρῶτος ἐπὶ τὸν ἡμέτερον ἦδη τροπικὸν, ἢ τό γ' ἀληθέστερον εἰπεῖν, μετέβης, κἂν ἀρθῆναι δοκῇς· ἔνθα κατα κυρυφὴν μᾶλλον, οὐδὲ πλαγίως ἔτι καὶ ἀνειμένως ἐποπτεύων, τοῦ πνευματικοῦ θέρους ἡμῖν ἐκτελεῖς τοὺς καρπούς· ὅσον μὲν σηπεδωνώδες ἐμπαθοῦς ὕλης ἀναξηραίνων· ὅσον δ' αὐστηρὸν καὶ ἀντέχον, μαλάττεις, ἀεὶ καταῤῥῶν ταῖς ἀκτῖσι τῶν θείων λογίων, καὶ εἰς ἀποθήκην ἀπεργαζόμενος ὥριον. Ταῦτά τοι καὶ προκαλεῖταί σοι τὴν εὐλογίαν τῶν παριόντων, καὶ πάντας ᾄδειν ἐγείρει τῆς θεοσέπτου ψυχῆς σου τὰ προτερήματα »[990].

1638—1639. 189. ΚΥΡΙΛΛΟΣ Β' τὸ γ'.

Μετὰ τὴν ἀλγεινὴν καταστροφὴν τοῦ κατὰ τὸν μακάριον Λούκαριν δράματος ἦν ἐπόμενον 'ν' ἀναβῇ τὸν θρόνον ὁ Κύριλλος Κονταρῆς, διαμείνας ἐπ' αὐτοῦ

990. Τοῦ σοφωτάτου κυρίου Θεοφίλου τοῦ Κορυδαλλέως Περὶ ἐπιστολικῶν τύπων. Λονδῖνον, 1625, σελ. 60—62. Ἓν τινι τῶν ἐν τῇ β Ω οὐλίκῃ μου τεινῶν τῆς ἐκδόσεως ταύτης ἀντιτύπων, φέροντι χειροτυπους σημειώσεις καὶ διορθώσεις, χείρ τις ἔγραψεν ὅτι ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἐστάλη τῇ 7 ἀπριλίου 1621· ἀλλὰ καὶ τοῦ αὐτοῦ ἔτους κατὰ μαΐστιον ἔστιν ἐκδεδομένον γράμμα τοῦ Λουκάρεως (Κδ. 1 σελ. 98—99) περί τινος ἰδιωτικῆς ὑποθέσεως τοῦ Σκουλῆ Ἰωάννου Κομνηνοῦ ἐν Δρυϊνουπόλει.

μέχρι τῶν μέσων που τοῦ 1639, ὅτε, κατ' αἴτησιν τοῦ γένους, εὐλαβουμένου τὸν Λούκαριν, κατασπασθεὶς τοῦ θρόνου ἐξωρίσθη εἰς Καρθαγένην· ἐκεῖ δ' οἰκτρῶς ἀπέθανε, τῆς ἀνταποδόσεως τυχὼν τὸν εἰς τὸν θεῖον Λούκαριν ὑπ' αὐτοῦ πεπραγμένων. Ἡ ἀθλία κατάστασις, εἰς ἣν αὐτὸς ἔλαβε μέρος πρώτιστον, ἔσχεν ἤδη τὰς ἀξιοθρηνήτους αὐτῆς συνεπείας. Εἰ δ' ὁ Λούκαρις ἐφάνη δείξας ὅτι οὐδεμίαν τῶν κακοδοξιῶν τῆς δυτικῆς Ἐκκλησίας ἠνωμένης τε καὶ μὴ ἠνείχετο, Κύριλλος ὁ Κονταρῆς ἔδειξε πρώην τε καὶ νῦν διὰ συνελεύσεως ἀρχιερέων μεγάλης ὅτι ἡ Ἀνατολικὴ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία οὔτε τὰς τῶν διαμαρτυρομένων ἀνέχεται καινοτομίας[991].

Ἐκ τῶν ἀποφάσεων τῆς τρίτης τοῦ Κονταρῆ πατριαρχείας ἀναφέρω μίαν μὲν κανονικὴν διάταξιν γενομένην τῷ 1639, ὅπως μηδεὶς τῶν ἀρχιερέων ἐπιδημῇ ἐν Κωνσταντινουπόλει χωρὶς συνοδικῆς προσκλήσεως ἢ τις καὶ ἐξεδόθη[992]· δύο δ' ἀνεκδότους· τὴν μὲν κατὰ μάϊον τοῦ 1639, ἀναφερομένην εἰς τὴν ἀνασύστασιν τῆς μητροπόλεως Προϊλάβου (Πραΐλας) καὶ Ἰσμαηλίου, « πρὸ χρόνων ἀμνημονεύτων ἐρημωθείσης », τὴν δὲ κατὰ ἰούλιον τοῦ 1638, σιγίλλιον οὖσαν περὶ τῆς ἐν Μονεμβασίᾳ μονῆς τῆς Παναγίας.

Ὁ πατριάρχης Κύριλλος ὁ ἐκ Βερροίας κατεδίωξε πολὺ κατὰ τὴν πατριαρχείαν ταύτην τοὺς φίλους τοῦ Λουκάρεως, ὧν ἐπιφανέστατος ἐπ' ἀρετῇ ἦν Εὐγένιος Γιαννούλης ὁ Αἰτωλός, γράψας καὶ Ἀκολουθίαν εἰς τὴν ἱερὰν ἐκείνου μνήμην[993].

991. Μελέτιος Ἀθηνῶν, Γ', σελ. 449.

992. M. I. Γεδεών Κανονικαὶ Διατάξεις· τόμ. Α', σελ. 43—44.

993. Γορδίου, Βίος Εὐγενίου Γιαννούλη τοῦ Αἰτωλοῦ· παρὰ Κ. Σάθᾳ, Μεσαιων. βιβλιοθ. τόμ. Γ'. σελ. 443 καὶ ἑξ.

1639 - 1644. 193. ΠΑΡΘΕΝΙΟΣ Α'.

Ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ 1639 μέχρι τῶν μέσων τοῦ 1644, μίαν ὅλην πενταετίαν ἐκόσμησε τὸν θρόνον ὁ πατριάρχης Παρθένιος Α', ὁ Γέρων ἐπικληθείς, ὃν ὁ Λαυριώτης Κύριλλος θεῖον ποιμενάρχην καὶ πανσέβαστον ὀνομάζει καὶ κλέος ἱεροπόλων, εἰ καὶ συγχέει τούτῳ τὸν Παρθένιον Β[994]. Ἠπειρώτης τὴν πατρίδα καὶ πιθανῶς ἐξ Ἰωαννίνων, ἐχρημάτισε μητροπολίτης Ναυπάκτου καὶ κατόπιν Ἰωαννίνων, ὅπου δῆθεν, κατὰ τὴν ἐξενεχθεῖσαν ἐναντίον αὐτοῦ καθαίρεσιν, οὐ καλῶς διῴκησεν, ἐνσπείρας διγονοιῶν ἀφορμάς, ἢ μᾶλλον μὴ ἐνώσας τὰ διεστῶτα. Φιλογρήματος φανείς, ὡς ἐλέγετο, κατὰ τὴν πατριαρχείαν αὐτοῦ, παρέλυσε τὸ ἔργον τῆς ὑπ' αὐτοῦ συστηθείσης οἰκονομικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Πατριαρχείου, ὅπερ οἰκτείρων ἀπεκάλει « ὀσπήτιον διαβόλου ἀναθεματισμένον ». Καθαιρεθεὶς τὸν σεπτέμβριον τοῦ 1644 ἐξωρίσθη ὑπὸ τοῦ διαδόχου αὐτοῦ Παρθενίου Β' εἰς Κύπρον, ἀφ' ἧς ἀναχωρήσας μετά τινα χρόνον ἦλθεν εἰς Χίον, ὅπου ἀπέθανε δηλητηριασθεὶς ὡς λέγεται πρὸ τῶν μέσων τοῦ ἔτους 1646[995].

Τῶν ἀποφάσεων τῆς πατριαρχείας αὐτοῦ σημειῶ πρώτην μὲν τὴν φιλαδέλφῳ διαθέσει ἐπίδοσιν κατὰ αὔγουστον τοῦ 1639 τῆς μητροπόλεως Θεσσαλονίκης εἰς τὸν ἄλλοτε μητροπολίτην αὐτῆς εἶτα δὲ πατριάρχην Ἀθανάσιον Γ' τὸν Πατελλάριον, ἔχοντα καὶ τὴν ἐν τῇ

994. Χρονικὸν Κυρίλλου Λαυριώτου, ἐν ς' τόμῳ « Ἀθηναίου », σελ. 38.

995. Μελετίου Ἐκκλ. Ἱστ. τόμ. Γ', σελ. 449. Ἀνωνύμου Κατάλ. πατριαρχικὸς παρὰ Βανδουρίῳ. — Τεμάχια δὲ τῆς καθαιρέσεως τοῦ Παρθενίου Α' ἐξέδωκεν ὁ Μ. Δ. Χαμουδόπουλος ἐν τόμ. Γ' τῆς « Ἐκκλησιαστ. Ἀληθείας », σελ. 35.

πόλει ταύτῃ μονὴν τῶν Βλατέων· ἑπτὰ ἀναφερομένας εἰς μοναστηριακὰ δίκαια: τὴν κατὰ ἀπρίλιον τοῦ 1640 περὶ τῆς ἐν Ἄνδρῳ σταυροπηγιακῆς μονῆς τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς· τὴν ἀπὸ 28 μαΐου τοῦ αὐτοῦ ἔτους περὶ τῆς ἐν τῇ ἐπισκοπῇ Χειμάρρας καὶ Δελβίνου σταυροπηγιακῆς μονῆς τῆς Θεοτόκου Κάμενας· τὴν κατα τὸ 1641 κηρύττουσαν σταυροπηγιακὴν τὴν τότε συσταθεῖσαν ἐν Μήλῳ μονὴν τῆς ἁγίας Μαρίνης· τὴν ἀπὸ νοεμβρίου 1643 περὶ τῆς ἐν Ἰσμαηλίῳ τῆς Βλαχίας μονῆς τῆς Θεοτόκου (οὔσης μετοχίου τοῦ Παναγίου Τάφου)· καὶ τρεῖς ἀχρονολογήτους: τὴν περὶ τῆς ἐν Θεσσαλονίκῃ μονῆς τῶν Βλατέων· τὴν περὶ τῆς ἐν Χίῳ μονῆς τῶν ἁγίων Μηνᾶ, Βίκτωρος καὶ Βικεντίου· καὶ τὴν περὶ τῆς αὐτόσε Νέας Μονῆς· καὶ τρεῖς ἀναφερομένας εἰς ἐνοριακὰ δίκαια: τὴν μὲν ἄνευ χρονολογίας, ἐνοῦσαν τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Δημητζάνης τῇ μητροπόλει Λακεδαιμονίας· τὴν δὲ κατὰ ἰανουάριον τοῦ 1644, ἀνασυνιστῶσαν τὴν μητρόπολιν Μυρέων προσαρτηθεισῶν αὐτῇ τῶν τέως πατριαρχικῶν ἐξαρχιῶν Ἀτταλείας, Ἀλλάγιας, Καστελλορίζου, Λιβυσίου καὶ τῶν πέριξ· τρίτην, τὴν ἐνοῦσαν τὰ Μοσχονήσια τῇ μητροπόλει Μιτυλήνης, εἰ καὶ περὶ ταύτης ἐνδοιάζω· διότι ἐν ἐγγράφῳ μὲν πατριαρχικῷ τοῦ 1768 λέγεται ὅτι ἡ ἐξάρτησις τούτων ἀπὸ τῆς Μιτυλήνης ἐγένετο πρὸ ἑκατὸν που ἐτῶν (1766—100=1666), ἀλλ' ἐν νεωτέροις γράφεται ὅτι τὴν περὶ Μοσχονησίων ἀπόφασιν ἐξέδωκεν ὁ πατριάρχης Παρθένιος ὁ Γέρων. Ὁ χρόνος λύσει τ' ἀμφιβαλλόμενα. Ἐκδεδομένα δὲ γινώσκω ἓν μὲν σιγίλλιον περὶ τῆς ἐν Πελοποννήσῳ μονῆς τοῦ Μ. Σπηλαίου, κατὰ δεκέμβριον τοῦ 1639[996], μίαν κανονικὴν διάταξιν,

996. Προσκυνητάριον τοῦ Μ. Σπηλαίου· σελ. 92—94. Πιθάνως ὅτι ἡ περιώνυμος αὕτη μονὴ ἐκάη τῇ 4 σεπτεμβρίου 1640. Αὐτόθι, σελ. 32.

χορηγοῦσαν προνόμιά τινα τῷ ἐν Βενετίᾳ προεστῶτι μητροπολίτῃ Φιλαδελφίας Ἀθανασίῳ Βαλεριανῷ[997], καὶ μίαν ἐπιστολὴν ἀπὸ 12 μαρτίου 1643 πρὸς τὸν ἐπιχειρήσαντα τότε τῇ τῶν Ἐκκλησιῶν ἑνώσει βασιλέα τῆς Γαλλίας Λουδοβίκον ΙΔ'[998].

Ὁ πατριάρχης Παρθένιος ὁ Γέρων, αἰτήσει τοῦ ἡγεμόνος Μολδαυίας Βασιλείου παραπεισθέντος ὑπὸ τῶν Σιναϊτῶν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἄδειαν ὅπως ἱερουργῶσιν ἐν τῇ ἐνορίᾳ τοῦ Ἀλεξανδρείας[999].

Ἐπὶ τοῦ Παρθενίου τοπικὴ σύνοδος ἐν Ἰασίῳ συνελθοῦσα, τῷ 1642, παρόντων ἐξάρχων τοῦ πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως ὡς καὶ τοῦ περικλεοῦς μητροπολίτου Κιέβου Πέτρου Μογίλα, κατέκρινε τὰ καλβινικὰ κεφάλαια, τὰ ψευδεπιγράφως ἀποδιδόμενα τότε τῷ Λουκάρει· «οὐκ ἀνεθεμάτισαν δὲ οἱ συνοδικοὶ ρητῶς τὸν Λούκαριν, ἐπειδὴ οὐδέποτε ἤκουσαν αὐτοῦ εἰπόντος τι ἢ συγγραψαμένου κατὰ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως. Εἶτα τὴν Ὁμολογίαν τὴν συντεθεῖσαν ὑπὸ Πέτρου τοῦ Μογίλα δοκιμάσασα καὶ διορθώσασα ἡ σύνοδος ἐβεβαίωσε»[1000].

997. Μ. Ι. Γεδεών Κανονικαὶ Διατάξεις· τόμ. Α'. σελ. 44—47. Προεξεδόθη ὑπὸ Ἰω. Βελούδου· Χρυσόβουλλα καὶ γράμματα, σελ. 32—35.

998. Ἀθανασίου ῥήτορος τοῦ Βυζαντίου Ἀντιπατελλάδος· ἐν Παρισίοις, 1655. Ἡ ἐπιστολὴ κεῖται ἐν τέλει τοῦ βιβλίου τούτου· ὁ Παρθένιος ἐξετίθει ἐν αὐτῇ τὰς καιρικὰς δυσχερείας, ὧν ἕνεκεν ἦν ἀνέφικτος ἡ ἕνωσις.

999. Π. Νασκλέους. Τὸ κανονικὸν δίκαιον κλ. σελ. 16.

1000 Δοσιθέου Δωδεκάβιβλος· σελ. 1171. Τότε δὲ Θεοφάνης ὁ πατριάρχης Ἱεροσολύμων ἔψτσεν ἅγιον Μῦρον ἐν τῇ ἐν Ἰασίῳ μονῇ τῶν Τριῶν ἱεραρχῶν, τοῦ εὐσεβοῦς ἡγεμόνος Βασιλείου δόντος τὰ ἔξοδα (150'00 γρ.=90000 καὶ πλέον φράγκων)· βλ. Κυρίλλου Ἀθανασάκη ἀρχιμ. Περὶ Θεοφάνους· τόμ. ΙΒ' τοῦ περιοδικοῦ «Σωτῆρος», σελ. 273.

Τῆς οἰκονομικῆς τοῦ Πατριαρχείου θέσεως ἀνιάτου παρ' ἡμέραν ἀποβαινούσης ἕνεκα τῶν προηγηθεισῶν ἐπαλλήλων ἀλλαγῶν καὶ πτώσεων τῶν πατριαρχῶν, Βασίλειος ὁ τῆς Μολδαυίας ἡγεμὼν ἐπλήρωσε τὸ ὑπέρογκον τοῦ Πατριαρχείου χρέος, λαβὼν τὸ παραχωρηθὲν αὐτῷ, συνοδικῇ ἐγκρίσει, κατὰ μάιον τοῦ 1641 καὶ μέχρι τοῦ χρόνου τούτου ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναῷ φυλαττόμενον λείψανον τῆς ὁσίας Παρασκευῆς τῆς νέας[1001], καὶ ἐπιτροπὴ πάλιν οἰκονομικὴ συνεστήθη, ἀλλ' ἡ κατάστασις οὐδαμῶς ἐβελτιώθη.

1644—1645 **194. ΠΑΡΘΕΝΙΟΣ Β' τὸ ά.**

Τῇ 27 σεπτεμβρίου 1644[1002] πατριάρχης ἐξελέγη Παρθένιος ὁ μητροπολίτης Ἀδριανουπόλεως, ὁ πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τοῦ πρώην Νέος ἐπικληθείς. Χίος ἴσως τὴν πατρίδα, ἐξελέγη μητροπολίτης μὲν Ἀγχιάλου πιθανῶς ἐπὶ Τιμοθέου Β', τῇ δὲ 19 ἰουνίου 1623 μητροπολίτης Ἀδριανουπόλεως, διαδεξάμενος τὸν Ἄνθιμον, ἐκλεγέντα πατριάρχην. Ἀλαζὼν, καὶ ὀξὺς τὸν χαρακτῆρα, ἀπεστρέφετο, κατὰ τὸν Μελέτιον Ἀθηνῶν, τὰς μακρὰς ἀκολουθίας, τοῦθ' ὅπερ προύκάλεσε

1001. Μ. Ι. Γεδεών, Χρονικὰ τοῦ πατριαρχικοῦ Οἴκου καὶ τοῦ Ναοῦ· σελ. 201—203.

1002. Σημείωσις Σοφοκλέους Οἰκονόμου, σταλεῖσα πρὸς ἐμέ, λη-φθεῖσα δὲ ἀπὸ χειρογράφου τοῦ Μελετίου Συρίγου. Περιεῖχον δ' ὅτι ὁ ἡμιμαθὴς συντάκτης τῆς Μαυροκορδατείου Βιβλιοθήκης, ὑπ' ὄψιν ἔχων χειρόγραφον τῶν λόγων τοῦ Μελετίου Συρίγου, εὗρεν ἐν αὐτῷ χρόνον ἐκλογῆς τοῦ Παρθενίου τὴν 8 σεπτεμβρίου 1643(!), ὅπως κυρώσῃ τὰ κατ' αὐτὸν ἀκριβέστατα πάρια μάρμαρα τοῦ Δημαρῆ· βλ. Δελτίον τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρίας τῆς Ἑλλάδος· τόμ. Β', σελ. 445. Ἐγὼ προσέσχον εἰς τὴν σημείωσιν τοῦ μακαρίτου Οἰκονόμου.

τὴν καθαίρεσιν καὶ τὴν ἐξορίαν αὐτοῦ, μόλις δέκα μῆνας διοικήσαντος τὸν θρόνον· πλεονέκτης χαρακτηριζόμενος παρὰ τῷ αὐτῷ Μελετίῳ Ἀθηνῶν, «δραστήριος καὶ τυραννικός, τὰ τῶν ἱερέων ἐμβατοίκια ηὔξησε· μόλον τοῦτο οὐδένα τῶν ἀρχιερέων ἔξωσεν ἀπὸ τὴν ἐπαρχίαν του»[1003]. Οἱ σύγχρονοι ἀπένειμαν εἰς αὐτὸν τὰ διακριτικὰ ἐπωνύμια Ὀξὺς (τουρκιστὶ δὲ καὶ Κεσκὶν) καὶ Γελιάβ[1004]. Διῴκησε τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον μέχρι τῆς 16 νοεμβρίου 1646, ὅτε καθηρέθη καὶ ἐξωρίσθη ἄγνωστον που. Εἰρήσθω δ' ὅτι τῇ 7 μαρτίου 1646 οἱ συνοδικοὶ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ κληρικοὶ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ἐχορήγησαν αὐτῷ ἔγγραφον ὁμολογίαν ἀφοσιώσεως, ἐπιβαλόντες ἑαυτοῖς τὴν ὑποστήριξιν τοῦ Παρθενίου κατὰ τῶν ἐναντίων αὐτοῦ.[1005]

Τοῦ Παρθενίου Ὀξέος γνωστὸς ἐστιν ὁ ἀπὸ 12 δεκεμβρίου 1644 συνοδικὸς Τόμος, ἀποφηνάμενος καθαίρεσιν πάντας ἀρχιερέως, μὴ διδόντος τὰ ὑπὸ τοῦ πατριαρχείου ριπτόμενα κατ' ἔτος εἰς τοὺς ἀρχιερεῖς δοσίματα καὶ ζητείας[1006], ᾧ μετὰ ἐν ἔτος ἠκολούθησε δεύτερος.

Ὁ Παρθένιος συνέστησε κατ' αὔγουστον τοῦ 1646 τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Σύρου διὰ συνοδικοῦ Τόμου, ἐκ-

1003. Μελετίου Ἐκκλ. Ἱστορία· τόμ. Γ', σελ. 449. Λαυριώτου Χρονικὸν ἐν «Ἀθηναίῳ»· τόμ. ς' σελ. 38, ἔνθα πολλὰ καταφλυαρεῖ τοῦ Παρθενίου. Μ. Δ. Χαμουδοπούλου ἐν «Ἐκκλησιαστ. Ἀληθείᾳ» τόμ. Γ', σελ. 34. Σκ. Δ. Βυζαντίου, Κωνσταντινούπολις· τόμ. Β', σελ. 534.

1004. Δοσιθέου Δωδεκάβιβλος· σελ. 1192.

1005. Τὸ ἔγγραφον τοῦτο ἐξέδωκα ἐν τῷ τῶν κκ. Γιανναράκη καὶ Ραπτοπούλου «Οἰκογενειακῷ Ἡμερολογίῳ τοῦ 1890», πληρέστερον τοῦ παρὰ Μ. Χαμουδοπούλῳ κειμένου· «Ἐκκλ. Ἀληθείας» Γ'. σελ. 34.

1006. Μελετίου Ἐκκλ. Ἱστ. τόμ. Γ', σελ. 450.

δοθέντος ὑπ' ἐμοῦ[1007]· ὥρισε καὶ οὗτος ὅπως τὰ χωρία Γαρασάρεως ἀνήκωσι τῇ μητροπόλει Χαλδείας· καὶ ἀνήρεσε τὰ δίκαια τὰ χορηγηθέντα τοῖς ἐν Αἰγύπτῳ σιναΐταις ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Παρθενίου Α[1008].

Κατὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ ταύτην πατριαρχείαν ὁ Παρθένιος ἐπείσθη ὑπὸ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀγγλικῆς πρεσβείας ἵνα διαδῷ παρὰ τοῖς ὀρθοδόξοις τὴν ὑπὸ τοῦ Μαξίμου Καλλιπολίτου μεταφρασθεῖσαν εἰς τὴν ἁπλῆν διάλεκτον Καινὴν Διαθήκην, ἐκδοθεῖσαν ἐν Γενεύῃ τῷ 1638· ἀλλ' ἡ πρὸς διάδοσιν αὐτῆς προθυμία τοῦ Παρθενίου, ἀπατηθέντος ὑπὸ τῶν ἀλλοτρίων, εὗρε παρ' ἡμῖν ἐνταῦθα ἀντίδρασιν, ἣν ἀνερρίπιζεν ὁ διάσημος ἱεροκῆρυξ Μελέτιος Συρίγος[1009].

1646—1648. 195. **ΙΩΑΝΝΙΚΙΟΣ Β' τὸ ά.**

Τῇ 16 νοεμβρίου 1646 ἐξελέγη πατριάρχης ὁ μητροπολίτης Ἡρακλείας Ἰωαννίκιος Λίνδιος, καὶ διοικήσας τὴν Ἐκκλησίαν ἐν ἔτος ἐπαύθη κατὰ ὀκτώβριον τοῦ 1648, καὶ ἀνεχώρησεν ἄγνωστον ποῦ. Ὁ Ἀνώνυμος τοῦ Βανδουρίου γράφει, ὅτι μετὰ τὴν ἀπὸ τοῦ θρόνου παῦσιν «ἔρυγε, καὶ ἐκρύβη»[1010]. Ὁ πατριάρχης Ἰωαννίκιος ἐγεννήθη πιθανῶς ἐν Ῥόδῳ, γνωστὸν μοι δ' ἐστίν, ὅτι κατ' ἀπρίλιον μὲν τοῦ 1624 ἐχειροτονήθη ὑπὸ τοῦ

1007. Ἐξεδόθη ὑπ' ἐμοῦ ἐν τῇ «Ἐκκλ. Ἀληθείᾳ» τόμ. Δ', σελ. 451. Βλέπε τοῦτο καὶ ἐν τῷ βιβλίῳ μου «Ἔγγραφοι λίθοι καὶ κεράμια» ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1890.

1008. Π. Νεοκλέους Τὸ κανονικὸν δίκαιον κτλ. σελ. 16.

1009. Ζαβίρα Θεατρον, σελ. 446.

1010. Bandurii Imperium Orientale ἐκδ. τοῦ 1729, σελ. 695. Ὁ Κύριλλος Λαυριώτης στίχῳ 739 λέγει ὅτι ὁ Ἰωαννίκιος μετὰ τὴν παραίτησιν ἡσύχαζεν ἐν τῇ Μονῇ τῆς Λαύρας ἐν Ἁγίῳ Ὄρει.

Λευκάρεως μητροπολίτης Γάνου καὶ Χώρας, κατὰ δὲ τὸ 1636, καθαιρεθέντος ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Νεοφύτου τοῦ μητροπολίτου Ἡρακλείας Ἱερεμίου, ὁ Ἰωαννίκιος προεβιβάσθη εἰς τὴν μητρόπολιν Ἡρακλείας[1011].

Τῆς πρώτης πατριαρχείας Ἰωαννικίου τοῦ Β' εἰσὶν ἐκδεδομέναι δύο κανονικαὶ διατάξεις· ἡ μὲν, κατὰ δεκεμβριον μῆνα τοῦ 1646, καθαιροῦσα τὸν ἀρχιεπίσκοπον Σινᾶ Ἰωάσαφ, λειτουργοῦντα ἐν Αἰγύπτῳ ἀκανονίστως,[1012] ἡ δὲ ἀπὸ 30 δεκεμβρίου 1647 περὶ τιμωρίας τῶν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀνευ ἀδείας πατριαρχικῆς ἐρχομένων ἀρχιερέων[1013].

Ἐξ κατὰ τὴν πατριαρχείαν ταύτην ἀποφάσεις τοῦ Ἰωαννικίου περὶ μοναστηριακῶν δικαίων εἰσί μοι γνωσταὶ· ἡ περὶ τῆς ἐν Θεσσαλονίκῃ μονῆς τῶν Βλατέων· ἡ περὶ τῆς ἐν Ἀθήναις γυναικείας μονῆς τῶν ἁγίων Ἀναργύρων, ἀμφότεραι ἀχρονολόγητοι[1014], ἴσως ἐν τῇ πρώτῃ ταύτῃ πατριαρχείᾳ ἐκδοθεῖσαι, ἴσως ἐν ταῖς μετὰ ταῦτα· τρίτη, ἡ ἀπὸ 17 ἀπριλίου 1647 περὶ τῆς ἐν Δρυϊνουπόλει σταυροπηγιακῆς μονῆς τῆς Σπηλαιωτίσσης μετὰ τοῦ χωρίου Σαρακινίστας· τετάρτη, ἡ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἀναδείξασα σταυροπήγιον τὸ ἐν Γανοχώροις μονύδριον τοῦ ἁγίου Γεωργίου τὸ πλησίον τοῦ ποταμοῦ· πέμπτη, ἡ κατὰ ἰούνιον τοῦ 1647 περὶ ἑνώσεως τῶν ἐν Πάτραις μονῶν ἁγίου Κωνσταντίνου

1011. Ταῦτα γράφονται κατὰ τοὺς Κώδηκας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

1012. Ἐξεδόθη ὑπὸ Π. Νεοκλέους, ἐνθ' ἀνωτ. σελ. 19—22.

1013. Μ. Ι. Γεδεών Κανονικαὶ Διατάξεις τόμ. Α'. σελ. 47—50.

1014. Ὅπου βλέπει ὁ ἀναγνώστης τὰς λέξεις «περὶ τῆς ἐν . . . . μονῆς» ὑπονοεῖται ὅτι τὸ ἔγγραφον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἀνακήρυξιν τῆς μονῆς ὡς σταυροπηγιακῆς, ἢ τὴν ἐξασφάλισιν τῶν σταυροπηγιακῶν αὐτῆς δικαίων.

καὶ Παναγίας Ὁμπλοῦ· καὶ ἕκτη, ἡ χρηγοῦσα σταυροπηγιακὰ δίκαια εἰς τὴν ἐν Ἰσμαηλίῳ μονὴν τοῦ ἁγίου Νικολάου, μετόχιον οὖσαν τῆς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει μονῆς τοῦ Καρακάλλου[1015]. ὁ Ἰωαννίκιος ἀπέλυσεν, ἄγνωστον πότε, γράμμα περὶ τοῦ ἐν Χίῳ ναοῦ τῆς ἁγίας Κυριακῆς, ἀνήκοντος εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν Μαυροκορδάτων. Εἰσὶν ὡσαύτως γνωσταὶ δύο ἀποφάσεις περὶ ἐνοριακῶν δικαίων: ἡ μέν, ἀπὸ 12 δεκεμβρίου 1646, ἀποκαθιστῶσα τὴν μητρόπολιν Μαρωνείαν, καὶ συνενοῦσα ταύτῃ τὰς νήσους Θάσον καὶ Σαμοθράκην· ἡ δέ, κατὰ ἰούνιον τοῦ 1647, ὑποτάττουσα πάλιν τῇ μητροπόλει Μονεμβασίας τὴν ἐπισκοπὴν Πλάτζας, ἄλλοτε μὲν οὖσαν ἀρχιεπισκοπήν, εἶτα δὲ γενομένην πατριαρχικὴν ἐξαρχίαν.

1648—1651. 191. ΠΑΡΘΕΝΙΟΣ Β' τὸ β'.

Ἐκλεγεὶς τὸ δεύτερον ὁ Παρθένιος Ὀξὺς τῇ 28 ὀκτωβρίου 1648 διῴκησε τὴν Ἐκκλησίαν ἔτη δύο, μῆνας ἓξ καί τινας ἡμέρας. Ἐν τῇ δευτέρᾳ αὐτοῦ πατριαρχείᾳ ὁ Παρθένιος πολλὰ παρέσχε πράγματα τοῖς ἁγιοταφίταις, καταγγείλας εἰς τὰς κυβερνήσεις τουρκικὴν καὶ ρωσσικὴν τὸν πατριάρχην Ἱεροσολύμων Παΐσιον, περιερχόμενον τὴν Ῥωσσίαν πρὸς συλλογὴν ἐράνων ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ τοῦ Παναγίου Τάφου· ἀλλὰ τὸν Παΐσιον ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ἐκλογῆς αὐτοῦ, ἐν ἀρχαῖς τοῦ 1646, κατεδίωξεν ὁ Παρθένιος, θέλων 'ν' ἀ-

1015. Langlois. Mont Athos· σελ. 52. Ἐν ἐγγράφῳ δὲ τοῦ πατριάρχου Ἀνθίμου Γ' τοῦ Βλαχᾶ (1823) περὶ τῆς ἐν Κίῳ μονῆς τοῦ ἁγίου Γεωργίου τῆς Πηγῆς εὑρίσκω ὅτι ὁ πατριάρχης Ἰωαννίκιος ἀνέδειξε ταύτην σταυροπηγιακήν. Ἀγνοῶ, ἂν πρέπῃ 'ν' ἀποδῶμεν τὴν ἀπόφασιν εἰς τὸν Α' ἢ τὸν Β' τοῦτον Ἰωαννίκιον.

ναδείξῃ πατριάρχην τῆς Ἁγίας Πόλεως τὸν μητροπολίτην Βερροίας Ἰωαννίκιον, καὶ μόλις, τῇ μεσιτείᾳ τοῦ τῆς Μολδαβίας ἡγεμόνος Βασιλείου, ἀνεγνώρισε, πέμψας μάλιστα εἰς Ἰάσιον τὸν μητροπολίτην Λαρίσσης Γρηγόριον μεθ' ἑτέρων ἀρχιερέων πρὸς τέλεσιν τῆς χειροτονίας. Ταῦτα κατὰ τὸν Δοσίθεον, ὅστις γράφει: «ἐπειδὴ δὲ οἱ ἁγιοταφῖται πυρποληθεῖσαν τὴν τοῦ ἑαυτῶν Μετοχίου ἐκκλησίαν ἀνεκαίνισαν ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ θαυματουργὸν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου μετέφερον εἰς αὐτήν, ἤδη πλῆθους λαοῦ ἀθροιζομένου εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὀργισθεὶς ὁ Παρθένιος κλείει τὴν ἐκκλησίαν. Ἔπειτα καὶ τοῖς ἡγεμόσι τῆς Βλαχοβογδανίας ἐπιβουλεύει ταπεινῶσαι ζητῶν»[1016]. Τοῦ Δοσιθέου μαρτυροῦντος, γινώσκομεν ὅτι ὁ θάνατος τοῦ δυστυχοῦς Παρθενίου ἐπῆλθε τῇ 10 μαΐου 1651, συνεργείᾳ τῶν ἡγεμόνων Βλαχίας καὶ Μολδαβίας «πρόφασιν ἐχόντων» τὴν πρὸς τὸν ἅγιον Τάφον ὕβριν, ὡς ὁ Δοσίθεος αὐτὸς γράφει. Ὁ νεκρὸς τοῦ Παρθενίου ἐτάφη ἐν τῷ ναῷ τῆς Θεοτόκου Καμαριωτίσσης ἐν Χάλκῃ[1017].

Τῆς δευτέρας ταύτης πατριαρχείας τοῦ Παρθενίου Ὀξέος ἐστὶν ἐκδεδομένον σιγίλλιον περὶ τοῦ ἐν Χίῳ ναοῦ τῶν Μαυροκορδάτων,[1018] τῇ 6 δεκεμβρίου 1648.

1016. Δοσιθέου Δωδεκάβιβλος· σελ. 1192. Τὸν Παρθένιον ὁ Κ. Σάθας γράφει ἀνελθόντα ἐπὶ τὸν θρόνον τὸ πρῶτον μὲν τῷ 1644, τὸ τρίτον δὲ τῷ 1647 κατὰ νοέμβριον· Μεσαιων. Βιβλ. σελ. 577, 581. Ἀλλ' αἱ χρονολογικαὶ σημειώσεις αὐταὶ εἰσὶν ἐσφαλμέναι, προερχόμεναι ἐκ παραδρομῆς τοῦ γραφέως τῆς «Νομικῆς Συναγωγῆς». Οὕτως αὐτόθι σημειοῦται σιγίλλιον τοῦ Παρθενίου τῷ 1647 περὶ τοῦ ἐν Γανοχώροις μοναδρίου τοῦ ἁγίου Γεωργίου· ἀλλ' ἐν τῷ κώδικι 1 τοῦ Οἰκουμ. Πατριαρχείου, σελ. 413, τὸ σιγίλλιον τοῦτο ἐπιγράφεται εἰς τὸν Ἰωαννίκιον.

1017. Σκ. Δ. Βυζαντίου «Κωνσταντινούπολις», τόμ. Β', σελ. 307.

1018. Ἐξεδόθη ὑπὸ Μ. Δ. Χαμουδοπούλου ἐν τόμῳ Γ' «Ἑλλ. Ἀληθείας» σελ. 37—38.

1651—1652. **195. ΙΩΑΝΝΙΚΙΟΣ Β' τὸ β'.**

Ὁ Ἰωαννίκιος Β' λιπὼν, προσκλήσει τοῦ κλήρου, τὸν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει ἡσύχιον βίον, κοσμεῖ τὸ δεύτερον τὸν θρόνον ἔτος ἓν καὶ ἡμέρας δεκατρεῖς, κατὰ τὸν Κομνηνὸν Ὑψηλάντην, μεθ' ὃ

« αἴφνης ἀφανὴς γέγονε κρυφίως ἀποδράσας,
ἀπελθὼν γὰρ ἡσύχασεν ἀγνώριστος τοῖς πᾶσι »[1019]

Τῆς δευτέρας τοῦ Ἰωαννικίου πατριαρχείας εἰσὶν ἐκδεδομέναι δύο κανονικαὶ διατάξεις· ἡ μὲν, περὶ τῶν προνομίων τοῦ μητροπολίτου Φιλαδελφείας Ἀθανασίου Βαλεριανοῦ, ἡ δὲ περὶ τῶν ὁρίων τῆς κανονικῆς σχέσεως τῶν ἐν Κύπρῳ μητροπολιτῶν πρὸς τὸν ἀρχιεπίσκοπον αὐτῶν[1020]. Γνωσταὶ δ' εἰσὶν ἀποράσεις τρεῖς μὲν περὶ ἐνοριακῶν δικαίων: ἡ κατ' αὔγουστον τοῦ 1651 ἑνοῦσα τῇ μητροπόλει Ηισσιδείας τὰ Μῦρα, τὴν Σίδην, καὶ τὴν Ἀττάλειαν, καὶ μετ' οὐ πολὺ ἄλλη τις, ἡ δεχομένη τὴν ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Μονεμβασίας Σωφρονίου γενομένην εἰς τὸν πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως παραχώρησιν τῆς τέως ἐπισκοπῆς Πλάτζας, ἀποκατασταθείσης πατριαρχικῆς ἐξαρχίας, καὶ τρίτη ἡ κατὰ τὸ 1650 ἀναγνωρίζουσα ὅτι τὰ χωρία Γαρασάρεως ἀνήκουσι τῇ μητροπόλει Χαλδείας. Μίαν ἀπόφασιν ὡσαύτως γινώσκω ἀναφερομένην εἰς μοναστηριακὰ ἢ

1019. Κυρίλλου Λαυριώτου στ. 752—753. Τὸ αὐτὸ λέγει καὶ ὁ παρὰ Bandurii ἀνώνυμος.

1020. Μ. Ι. Γεδεών Κανονικαὶ Διατάξεις τόμ. Α', σελ. 50—54, Β', σελ. 384—389. Προεξεδόθησαν δὲ ἡ μὲν περὶ τοῦ Βαλεριανοῦ ὑπὸ Βελούδου, Χρυσόβουλλα κτλ. σελ. 36—42, ἡ δὲ περὶ τῶν Κυπρίων ὑπὸ Φιλίππου Γεωργίου ἐν ταῖς Ἱστορικαῖς Εἰδήσεσι περὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου, σελ. 88—93.

ἐν μέρει καὶ εἰς ἐνοριακὰ δίκαια, δι' ἧς ἐπεκύρωσε τὰς συμφωνίας μεταξὺ τῆς μονῆς Λαύρας ἐν Ἁγίῳ Ὄρει καὶ τοῦ μητροπολίτου τῶν ὀρθοδόξων Ἀδριανουπόλεως, δι' ὧν ὑπεχρεώθησαν οἱ ἱερομόναχοι, οἱ μένοντες ἐν τῷ μετοχίῳ τοῦ ἁγίου Στεφάνου τῷ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἵνα μνημονεύωσι τοῦ ὀνόματος τοῦ μητροπολίτου, λαμβάνοντος ἀπὸ τοῦ μετοχίου ἐμβατοίκιον 70 γροσίων κατ' ἔτος, ἕκαστος δὲ παρέχῃ εἰς αὐτὸν ἐτησίως ἀνὰ 600 ἄσπρα. Τῷ 1650 ἀνεκήρυξε σταυροπηγιακὴν τὴν ἐν Χίῳ μονὴν τοῦ ἁγίου Νικολάου Διαμαντάρη. Τῇ 7 ἰουλίου 1651 ἐπεκύρωσε τὸ κοινοβιακὸν πολίτευμα τῆς ἐν Ἀθήναις γυναικείας μονῆς τῶν ἁγίων Ἀναργύρων[1021]. Παραλείπω τόσον ἐν τῷ περὶ Ἰωαννικίου, ὅσον καὶ ἐν τῷ περὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ λόγῳ τὰς πολλὰς ἀποράσεις περὶ βελτιώσεως τῆς οἰκονομικῆς ἀθλιότητος τοῦ Πατριαρχείου.

1652. **196. ΚΥΡΙΛΛΟΣ Γ' τὸ α'.**

Τῇ 5 μαΐου 1652, κατὰ τὸν Δοσίθεον Ἱεροσολύμων, μᾶλλον δὲ τῇ 25, ἐὰν ὑπολογίσωμεν τὴν πατριαρχείαν τοῦ Ἰωαννικίου παραταθεῖσαν ἔτος ἓν καὶ ἡμέρας δεκατρεῖς, (11 μαΐου 1651—24 μαΐου 1652), ἀνῆλθε τὸν θρόνον κοσμικοῖς ἄρχουσι χρώμενος ὁ μητροπολίτης Τορνόβου Κύριλλος Σπανὸς, ὀκτὼ μόνον ἡμέρας ἐπὶ τοῦ θρόνου μείνας, ἢ κατὰ τὸν Ἀνώνυμον τοῦ Βανδουρίου καὶ τὸν Μελέτιον Ἀθηνῶν εἴκοσι.— Κατὰ τὸ ἔγγραφον τῆς συνοδικῆς τοῦ Κυρίλλου καθαιρέσεως, ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἐγεννήθη ἐν Ξάνθῃ· ἐγένετο τὸ πρῶτον μητροπολίτης Κορίνθου, καὶ καθαιρεθεὶς ὑπὸ Λου-

1021. Ἐξεδόθη ὑπὸ Δ. Γρ. Καμπούρογλου· Μνημεῖα ἱστορίας τῶν Ἀθηναίων τόμ. Α', ἐν Ἀθήναις, 1889, σελ. 46—48.

κάρεως, ἀνέλαβε πάλιν τὴν μητρόπολιν τὸν Ἰούλιον τοῦ 1635, ἀπὸ δὲ ταύτης μετετέθη εἰς Φιλιππούπολιν κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1637, μετ' οὐ πολὺ δὲ παυθεὶς ἐπανέλαβε πιθανῶς τὴν ἐπαρχίαν ταύτην, καὶ κατὰ τὸν μάρτιον τοῦ 1650 μετετέθη εἰς τὴν μητρόπολιν Τορνόβου· φαίνεται δὲ ὅτι παρ' ὀλίγον ἐπεδράττετο καὶ τῆς μητροπόλεως Χαλκηδόνος, ἀλλ' ἔμεινε μητροπολίτης Τορνόβου, καὶ ἀπ' αὐτοῦ ἐπήδησεν ἐπὶ τὸν πατριαρχικὸν θρόνον· οὐδεὶς ὅμως τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀρχιερέων ἀνεγνώρισεν αὐτὸν, καίπερ βιάζοντα πρὸς τοῦτο αὐτούς. Εἰκάζω ὅτι ὄργανον οὗτοι μεταχειρισθέντες τὸν Πατελλάριον ἔξωσαν τὸν Κύριλλον, καθαιρεθέντα κατόπιν ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Παισίου.

1652. **191. ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ Γ' τὸ β'.**

Ὁ γνωστὸς ἡμῖν Πατελλάριος ἀνέβη τὸν θρόνον, διὰ τῶν μέσων, ἅπερ καὶ διετέθει καὶ Κύριλλος ὁ Σπανός· ἐπ' αὐτοῦ δὲ μείνας ἡμέρας μόνον δεκαπέντε, κατὰ τὸν παρὰ Βανδουρίῳ Ἀνώνυμον κατάλογον καὶ τὸν Μελέτιον, παρῃτήσατο τὸν θρόνον[1022] κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1652, καὶ ἀπῆλθεν εἰς Ῥωσσίαν, ὅπου διήνυσε τὰς τελευταίας ἡμέρας ἐν τῇ πόλει Λούδνῃ, ἐν ᾗ σώζεται καὶ τὸ λείψανον αὐτοῦ[1023].

Προσωπογραφίαν τοῦ Ἀθανασίου Πατελλαρίου βλέπει τις ἐν τῇ ἐν Ἁγίῳ Ὄρει σκήτῃ τοῦ Σεραγίου· ἀν-

1022. Ἡ παραίτησις αὐτοῦ κεῖται παρὰ Κομνηνῷ Ὑψηλάντῃ, ἐν σελ. 153.

1023. Ἀλεξάνδρου Λασκάρεως ἀρχιμανδρίτου Ἐπίτομος Ἐκκλησ. Ἱστορία· ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1863· τεῦχος Β', σελ. 189. Θ. Βαλλιάνου Ἱστορία ῥωσσικῆς Ἐκκλησίας, σελ. 220, ὅπου καλεῖ τοῦτον ἀντὶ Πατελλαρίου Χαρτουλάριον.

τίγραφον ταύτης κοσμεῖ τὴν μεγάλην αἴθουσαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

1652—1653. **197. ΠΑΙΣΙΟΣ Α' τὸ α'.**

Ὁ μητροπολίτης Λαρίσσης Παΐσιος ἐκλεγεὶς πατριάρχης τὸν Ἰούλιον τοῦ 1652, ἀπεσύρθη τὸν Ἰούλιον τοῦ 1653, καὶ ἀπῆλθεν ὅπως ἡσύχως βιώσῃ ἐν τῇ νήσῳ Χάλκῃ, κατὰ τὸν Κύριλλον· κατὰ τὸν Ἀνώνυμον « ἔφυγε καὶ ἐκρύβη »[1024].

Τῆς πατριαρχείας ταύτης τοῦ Παισίου γινώσκω μόνον ἓν ἔγγραφον ἐκδεδομένον, τὸ περὶ διαφορῶν μεταξὺ τῶν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει μονῶν Ἐσφιγμένου καὶ Χιλανδαρίου[1025]· γνωσταὶ μοι δ' εἰσὶ τρεῖς μὲν ἀποφάσεις περὶ μοναστηριακῶν δικαίων, ὧν ἀγνοοῦμεν τὴν χρονολογίαν: ἡ περὶ τῆς ἐν Βερροίᾳ μονῆς τοῦ τιμίου Προδρόμου· ἡ περὶ τῆς ἐν Ἐλασσῶνι μονῆς Ὀλυμπιωτίσσης· καὶ ἡ περὶ τοῦ μετοχίου Φιλιατρῶν τοῦ ἀνήκοντος τῇ ἐν Ὠλένῃ μονῇ Σκαφιδιᾶς· καὶ δύο περὶ ἐνοριακῶν δικαίων, ἀπολελυμέναι τῷ 1652: τούτων ἡ μία βεβαιοῖ τὰ σταυροπηγιακὰ δίκαια τῶν ἐν Βιθυνίᾳ χωρίων Ἐλεγμῶν καὶ Τριγλίας, ἡ δὲ συνενοῖ τῇ μητροπόλει Βάρνης τὴν πατριαρχικὴν ἐξαρχίαν Καβάρναν.

Κατὰ τὴν πατριαρχείαν ταύτην τοῦ Παισίου συνετελέσθη ἐν Ῥωσσίᾳ ἡ ἐκ τῆς ἑλληνικῆς ὑπὸ τοῦ ἱερο-

1024. Κακῶς ὁ Κ. Σάθας γράφει τετάρτην τὴν πατριαρχείαν ταύτην τοῦ Παισίου· τὸ ὑπόμνημα τῆς ἐκλογῆς αὐτοῦ, κείμενον ἐν σελ. 249 τῆς «Νομικῆς Συναγωγῆς» καὶ χρονολογούμενον ἀπὸ ἰουλίου 1652, λέγει ῥητῶς ὅτι ἐκλέγεται ὁ *μητροπολίτης Λαρίσσης Παΐσιος*, οὐχὶ δ' ὅτι ἐκλέγεται τὸ δεύτερον! πολλῷ μᾶλλον τὸ τέταρτον!!

1025. Ἐξεδόθη ὑπ' ἐμοῦ ἐν « Ἐκκλ. Ἀληθείᾳ », τόμ. Η', σελ. 393, μεταγραφὲν ἀπὸ κώδηκος τῆς μονῆς Ἐσφιγμένου, ἐν ᾧ κατὰ λάθος κεῖται Ἰνδικτιὼν Α', ἀντὶ ς'.

μονάχου Ἐπιφανίου Σλαβενέτσκη μετάφρασις τῶν ἱερῶν κανόνων τῶν ἁγίων Συνόδων, ὁ δὲ Ἀρσένιος Σουχανὼφ ἐπέστρεψεν ἐκ τῆς ἀνὰ τὰς ἐκκλησίας τῆς Ἀνατολῆς περιοδείας αὐτοῦ, πλήρης γνώσεων ἀφορωσῶν εἰς τὸ τελετουργικὸν τῆς ὀρθοδόξου κατ' ἀνατολὴν Ἐκκλησίας[1026].

1653—1654. 195. ΙΩΑΝΝΙΚΙΟΣ Β τὸ γ'.

Ἀπὸ τοῦ ἰουλίου 1653 μέχρι τῆς 17 μαρτίου 1654, ὅτε παρητήσατο τὸν θρόνον, διῴκησεν ὁ Ἰωαννίκιος· τὴν παραίτησιν αὐτοῦ ἐδικαιολόγει ἕνεκα γήρως καὶ τῆς τῶν καιρῶν χαλεπότητος, ἐπέβαλλε δ' ἑαυτῷ ποινὴν ἀφορισμοῦ ἂν γνωσιμαχήσας ποτε ζητήσῃ τὸν θρόνον· ἀλλ' ἐγνωσιμάχει μετὰ βραχύ, καὶ ἐπανῆλθε διοικῶν.

Τρεῖς πράξεις τοῦ Ἰωαννικίου Β' κατὰ τὴν πατριαρχείαν αὐτοῦ ταύτην ἀπολελυμένας γινώσκω, δύο μὲν περὶ μοναστηριακῶν δικαίων, μίαν δὲ περὶ ἐνοριακοῦ· αἱ πρῶται ἀφορῶσιν εἰς τὴν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Φαναρίου καὶ Νεοχωρίου μονὴν Μπεζίλαν (νοέμβρ. 1653), καὶ εἰς τὸ ἐν Ἀδριανουπόλει μετόχιον τοῦ ἁγίου Στεφάνου, χορηγηθὲν τῇ ἐν Ἁγίῳ Ὄρει μονῇ τῆς Λαύρας ὑπὸ Νεορύτου Ἀδριανουπόλεως (δεκεμβρ. 1653)· ἡ τρίτη ὁρίζει ὅτι τὸ χωρίον Δαδία ἀνήκει τῇ μητροπόλει Διδυμοτείχου, ἔστι δ' ἀχρονολόγητος.

1654. 196. ΚΥΡΙΛΛΟΣ Γ τὸ β'.

ὁ Σπανὸς ἐβράξατο τοῦ θρόνου περὶ τὰ μέσα μαρτίου τοῦ 1654, δεκατέσσαρας ἡμέρας διαμείνας ἐπ' αὐτοῦ·

1026. Βαλλιάνου Ἱστ. ῥωσ. Ἐκκλησίας, σελ. 220—221.

ἐν ἀρχαῖς ἀπριλίου καθαιρεθεὶς ὑπὸ τοῦ κανονικῶς ἐκλεγεντος πατριάρχου Παισίου ἐξωρίσθη εἰς Κύπρον[1027].

1654—1655. 196 ΠΑΙΣΙΟΣ Α' τὸ β'

κληθεὶς εἰς διοίκησιν τοῦ θρόνου ἐκόσμησεν αὐτὸν ἀπὸ τῶν ἀρχῶν ἀπριλίου 1654 μέχρι τῶν ἀρχῶν μαρτίου 1655, ὅτε ἀπεσύρθη, λαβὼν παρὰ τῆς συνόδου τῶν ἀρχιερέων τῇ 8 αὐγούστου 1655 προεδρικῶς τὴν μητρόπολιν Κυζίκου, ἣν ἀφεὶς ἀκολούθως ἔλαβε τὴν Ἔφεσον.

Τῆς τελευταίας τοῦ Παισίου πατριαρχείας ταύτης γινώσκω δύο ἀποφάσεις περὶ ἐνοριακῶν δικαίων· ἡ μὲν κατὰ σεπτέμβριον τοῦ 1654 προβιβάζει τὴν ἐν Πελοποννήσῳ ἐπισκοπὴν Κερνίκης εἰς ἀρχιεπισκοπήν, ἡ δὲ συνενοῖ τῇ μητροπόλει Ἐφέσου τὴν πατριαρχικὴν ἐξαρχίαν Φιλαδελφείας.

Τοῦ Παισίου ἐστὶν ἐκδεδομένη τρὶς ἐν μιᾷ τετραετίᾳ, καθόσον γινώσκω, ἡ πρὸς τὸν πατριάρχην Ῥωσσίας Νίκωνα ἐπιστολή, ἡ λύουσα ζητήματά τινα ὑπ' ἐκείνου προβληθέντα[1028].

1027. Ταῦτα κατὰ τὴν ἐν τῇ «Νομικῇ Συναγωγῇ» καθαίρεσιν τοῦ Κυρίλλου· ἐκ τοῦ χειρογράφου τούτου ἀρυόμεθα καὶ τὰς περὶ τῆς τρίτης τοῦ Ἰωαννικίου πατριαρχείας εἰδήσεις.

1028. Ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ ἀρχιμ. Γερμανοῦ Ἀφθονίδου ἐν τέλει τῆς Περὶ βασκολικίων πραγματείας, ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1876· δεύτερον ὑπὸ τοῦ ἐν Πετρουπόλει πολυμαθοῦς καθηγητοῦ Ἰω. Τρωΐτσκη· καὶ τρίτον ὑπὸ Ἀ. Π. Κεραμέως ὡς ἀνέκδοτος ἐν Ἀνεκδότων Συμμεικτῶν Α' τεύχει. Κατὰ τὸν Δαπόντε (Ἐξήγησις τῆς θείας λειτουργίας, ἐν Βιέννῃ, τόμ. Α', σελ. 125) τὰς λύσεις συνέταξε τῷ 1655 ὁ ἱεροκῆρυξ Μελέτιος Συρίγος.

Ἡ εἰκὼν τοῦ Παϊσίου σώζεται ἐν Μόσχᾳ[1029]. Μνεία δ' αὐτοῦ γίνεται παρὰ R. Simon[1030].

1655—1656. 195. ΙΩΑΝΝΙΚΙΟΣ Β' τὸ δ'

καὶ τελευταῖον διῴκησεν ἀπὸ τοῦ μαρτίου 1655 μέχρι 26 ἰουλίου 1656, ὅτε κατανοήσας ὅτι ἀνίκανός ἐστι πρὸς διοίκησιν, κορυφωθείσης ἤδη τῆς οἰκονομικῆς ἀθλιότητος τοῦ Πατριαρχείου, ἀπεσύρθη καὶ ἄκων, ἔλαβε δὲ προεδρικῶς τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Τζίας καὶ Θερμίων. Ἀπεβίωσε πρὸ τοῦ ἔτους 1660, ὡς εἰκάζω[1031].

Τέσσαρες τῆς πατριαρχείας ταύτης ἀποφάσεις περὶ ἐνοριακῶν δικαίων εἰσί μοι γνωσταί: ἡ κατὰ ἰούνιον τοῦ 1655 περὶ τῆς μητροπόλεως Δέρκων, προσαρτηθεισῶν αὐτῇ τῶν Θεραπείων καὶ τοῦ Βουγιουκ-δερέ· σύγχρονος, ἡ ὑποτάξασα τῇ μητροπόλει Ἀθηνῶν τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Ταλαντίου καὶ Διαυλίας· ἡ κατὰ ἰούλιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἑνώσασα τὰς μητροπόλεις Νευροκόπου καὶ Ζιχνῶν εἰς μίαν· καὶ ἡ κατὰ σεπτέμβριον τοῦ 1655 συνενώσασα τῇ μητροπόλει Πισιδείας τὰ Τύανα τῆς μητροπόλεως Ἰκονίου· δύο δὲ γινώσκομεν ἀναφερομένας εἰς μοναστηριακὰ δίκαια: τὴν κατὰ ἀπρίλιον τοῦ 1655, ὅτε ὁ μητροπολίτης Κρήτης Νεόφυτος

1029. Sabas, Sacristie patriarchale dite synodale de Moscou ἐν Μόσχᾳ. 1859, σελ. 89.

1030. R. Simon, La creance de l' Eglise Grecque touchant la Transsubstantiation· ἐν Παρισίοις, 1672, σελ. 362, ἔνθα γράφοντι τὰ τοῦ λογιδιακόνου τῆς Νεοθουμβιλάνης Batiou.

1031. Κώδηξ 1 πατριαρχ. Γραμματοφυλακείου· σελ. 410. Ἴσως ἀπεβίωσεν ἐν Σίφνῳ· βλ. Καρόλου Γκιών Ἱστορίαν τῆς νήσου Σίφνου· ἐν Σύρῳ, 1876, σελ. λϐ', ὅπου λέγει ὅτι ὁ Ἰωαννίκιος ἐγεννήθη ἐν Σίφνῳ. Ἀλλ' ἐν ἐγγράφῳ τῆς τοῦ Δοσιθέου «Νομικῆς Συναγωγῆς» γράφεται Λίνδιος.

ἐδωρήσατο τῷ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ ὡς ἐξαρχίαν ἑπτὰ μονὰς καὶ πέντε χωρία ἐν Κρήτῃ· καὶ τὴν κατὰ δεκέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους περὶ τῆς ἐν Γανοχώροις σταυροπηγιακῆς μονῆς τοῦ ἁγίου Γεωργίου.

Ὁ πατριάρχης Ἰωαννίκιος Β' ἦν ἀνεξίθρησκος, ὡς φαίνεται ἐξ ἐπιστολῆς αὐτοῦ, συνιστώσης τοῖς μητροπολίταις Τραπεζοῦντος, Ἀμασείας, καὶ Νεοκαισαρείας δυτικούς τινας ἱερεῖς καὶ αἰτουμένης ὅπως χορηγηθῇ πρὸς ἐπιτέλεσιν τῶν ἱερουργιῶν αὐτῶν «τόπος προσευχῆς καὶ λειτουργίας . . . . . ἢ εἰς ἐρημοκλήσιον, ἐν ᾧ οὐ ψάλλουσιν οἱ ἐγχώριοι, ἢ εἰς ἓν μέρος τῶν ἐκκλησιῶν, μετὰ τὸ ἐκτελέσαι ὑμᾶς τὴν ἀκολουθίαν»[1032].

Ὁ Ἰωαννίκιος ἔπεμψε τῷ 1656 πρὸς τὸν τσάρον Ἀλέξιον Μιχαήλοβιτς τὴν κεφαλὴν τοῦ ἁγίου μάρτυρος Ἀγαθονίκου, ὡς καὶ μέρος τοῦ κρανίου τοῦ ἁγίου Θεοδώρου τοῦ Στρατηλάτου[1033].

Ἐπ' αὐτοῦ δὲ περιήρχετο τὸ δεύτερον τοὺς πατριαρχικοὺς θρόνους τῆς Ἀνατολῆς ὁ ῥῶσσος Σουχανὼφ, ὅστις ἐπιστρέψας εἰς Ῥωσσίαν ἐκόμισε μεθ' ἑαυτοῦ 700 περίπου ἑλληνικὰ χειρόγραφα, δωρηθέντα ὑπὸ πατριαρχῶν, μοναχῶν καὶ κληρικῶν[1034].

1656—1657. 196. ΠΑΡΘΕΝΙΟΣ Γ'.

Τῇ 26 ἰουλίου 1656 ἐξελέγη πατριάρχης ὁ μητροπολίτης Χίου Παρθένιος, ὅστις διῴκησε μόλις ὀκτὼ

1032. Ἐξεδόθη ἡ ἐπιστολὴ ὑπὸ André Leval ἐν Α' τόμῳ τῆς ἐν Παρισίοις Revue d' histoire diplomatique· σελ. 455—456.

1033. Sabas, Sacristie κλ. σελ. 8, ἔνθα γράφει ἔτος τὸ 1657, ὅπερ διωρθωσα· ἐκτὸς ἂν δεχθῶμεν ὅτι τὰ ἱερὰ ταῦτα λείψανα ἀπέστειλε μετὰ τὴν ἀπὸ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου ἀπομάκρυνσιν αὐτοῦ.

1034. Βαλλιάνου Ἱστ. ῥωσσ. Ἐκκλησίας· σελ. 227—228.

μῆνας, διότι ὁ θάνατος αὐτοῦ ἐπῆλθε τῇ 24 μαρτίου 1657. Ὁ μακάριος πατριάρχης Παρθένιος Γ' ὁμολογεῖται «ἀνὴρ εὐλαβὴς καὶ τὸν τρόπον καλός[1035]»· ἐχειροτονήθη μητροπολίτης Χίου τὸν νοέμβριον τοῦ 1639. Ὁ νεκρὸς τοῦ μακαρίου Παρθενίου ἐτάφη ἐν τῷ ναῷ τῆς Θεοτόκου Καμαριωτίσσης ἐν Χάλκῃ[1036].

Τῷ 1656 Παρθένιος ὁ Γ' ἐκύρωσε τὰ σταυροπηγιακὰ δίκαια τῆς ἐν Τριγλίᾳ μονῆς τῶν ἁγίων Πατέρων Μηδικίου.

1657. 199. **ΓΑΒΡΙΗΛ Γ'.**

Κατὰ τὸν παρὰ Βανδουρίῳ ἀνώνυμον κατάλογον «τὸ Πατριαρχεῖον ἔμεινεν ἔρημον ἡμέρας τριάντα», ἤτοι μέχρι τῶν μέσων ἀπριλίου τοῦ 1657, ὅτε, κοσμικοῖς ἄρχουσι χρησάμενος, ἐπέβη τοῦ θρόνου ὁ μητροπολίτης Γάνου καὶ Χώρας Γαβριὴλ, ἄνθρωπος ἀμαθής, ὃν οἱ ἀρχιερεῖς ἠρνήθησαν 'ν' ἀναγνωρίσωσι, προφάσει δῆθεν ὅτι κακῶς ἀνέγνω κατά τινα γάμον τὰς εὐχάς, καὶ, δώδεκα μετὰ τὴν ἐπίβασιν ἡμέρας, ἀπεμάκρυναν αὐτόν, κηρύξαντες ἄκυρον καθὸ παρὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας γενόμενον τὸν διορισμὸν αὐτοῦ. Ὁ Γαβριὴλ οἰκονόμος ὢν τῆς μητροπόλεως Γάνου καὶ Χώρας ἐξελέγη μητροπολίτης αὐτῆς τῇ 23 μαρτίου 1648, τοιοῦτος διατελέσας μέχρι μέσων ἀπριλίου 1657· ἔμεινεν ἐπὶ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου μέχρι τέλους ἀπριλίου τοῦ 1657, εἶτα δὲ ἐδόθη προεδρικῶς εἰς αὐτὸν ὑπὸ τῆς συνόδου ἡ μητρόπολις Προύσης· ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, ἧς ἐποίμαινε τοὺς ὀρθοδόξους, ἔτυχε τοῦ μακαρίου τέλους[1037] τῇ 3 δεκεμβρίου 1659.

1035. Μελετίου Ἱστ. Γ', 466. Κυρίλλου Χρονικὸν, στίχ. 791.

1036. Σχ. Δ. Βυζαντίου «Κωνσταντινούπολις», τόμ. Β', σελ. 307.

1037. Δοσιθέου Δωδεκάβιβλος· σελ. 1172. Ἀνώνυμος Bandurii.

1657. 200. **ΘΕΟΦΑΝΗΣ Β'.**

Ἐξ ἀκοῆς ἔχω, ὅτι κατὰ τὸ ἔτος 1657 ὁ μητροπολίτης Μελενίκου Θεοφάνης, βλέπων τὰς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀταξίας ταύτας, καὶ ποθῶν 'να διορθώσῃ τὰ πράγματα τῆς Ἐκκλησίας, ἦλθεν εἰς τὴν πρωτεύουσαν καὶ ἐπέβη τοῦ θρόνου, κρατήσας αὐτοῦ τρεῖς μόνον ἡμέρας, καὶ τὰ ἐπίχειρα λαβὼν τῆς ἀσεβείας αὐτοῦ[1038]. Οὐδεὶς τῶν χρονογράφων μιμνήσκεται τοῦ Θεοφάνους τούτου, χειροτονηθέντος μητροπολίτου Μελενίκου κατὰ νοέμβριον τοῦ 1653, μετὰ τὴν παραίτησιν τοῦ τέως Μελενίκου καὶ θείου αὐτοῦ Θεοφάνους. Εὑρίσκων ἐν σελ. 222 τῆς «Νομικῆς Συναγωγῆς» τὴν καθαίρεσιν τοῦ νεωτέρου τούτου Θεοφάνους «διὰ τὰς ἐπιβουλὰς καὶ ἐπαναστάσεις, ἃς ἐπραγματεύσατο κατὰ τῆς Ἐκκλησίας . . . . . καὶ ζημίας καὶ φθορὰς ἀφορήτους προεξένησεν αὐτῇ», εἰκάζω ὅτι ἐπέβη τοῦ θρόνου ὃν τρόπον καὶ ὁ Χαλκηδόνος Ἰσαὰκ (βλ. σελ. 555 τοῦ μετὰ χεῖρας συγγράμματος). Καθῃρέθη βραδύτερον, τὸν ἀπρίλιον τοῦ 1659.

1657—1662. 201 **ΠΑΡΘΕΝΙΟΣ Δ' τὸ α'.**

Τῇ 1 μαΐου 1657 ἐξελέγη πατριάρχης ὁ μητροπολίτης Προύσης Παρθένιος, χειροτονηθεὶς ἀρχιερεὺς μόλις πρὸ δύο καὶ ἡμίσεως ἐτῶν, κατὰ ἰανουάριον τοῦ 1655. Διῴκησε τὴν Ἐκκλησίαν μέχρις ἰουνίου 1662, ὅτε παραιτηθεὶς ἔλαβε πάλιν προεδρικῶς τὴν μητρόπολιν Προύσης. Ἐπεκαλεῖτο δὲ Μογιλάλος καὶ τουρκικώτερον χουμχούμης.

1038. Ἐκ προφορικῆς ἀνακοινώσεως Ἐλ. Ταπεινοῦ διηγόρου.

Τοῦ Παρθενίου Μογιλάλου κατὰ τὴν πρώτην ταύτην πατριαρχείαν γινώσκομεν ἀποφάσεις ὀκτώ, ὧν μία μὲν κανονικὴ διάταξις, ἡ ἀπὸ 11 αὐγούστου 1658, ὁρίζουσα ὅπως οἱ ποινῇ ὑποβαλλόμενοι ἀρχιερεῖς συγχωρῶνται οὐχὶ ὑπὸ μόνου τοῦ πατριάρχου, ἀλλὰ καὶ τῇ συναινέσει τῆς συνόδου· πέντε ἀναφερομένας εἰς μοναστηριακὰ δίκαια: τὴν κατὰ ἰούλιον τοῦ 1657 περὶ τοῦ ἐν Ἀδριανουπόλει μετοχίου τῆς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει μονῆς Λαύρας· τὴν κατὰ μάϊον τοῦ 1658 περὶ τῆς ἐν Τριγλίᾳ μονῆς Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου Πελεκητῆς· τὴν κατὰ μάϊον 1660 χορηγοῦσαν σταυροπηγιακὰ δίκαια τῷ ἐν τῷ προαστείῳ Φλωρίων ἁγιάσματι[1039]· τὴν κατὰ ἰανουάριον 1661 περὶ τῆς ἐν Δράμᾳ μονῆς Κοσινίτζας[1040]· καὶ τὴν περὶ τῆς ἐν Αἴνῳ μονῆς τῆς Θεοτόκου Σκαλωτῆς, ἧς ἄγνωστος ἡ χρονολογία· δύο τέλος ἀναφέρονται εἰς ἐνοριακὰ δίκαια: ἡ μέν, κατὰ δεκέμβριον τοῦ 1659, ἀποραίνεται ὅτι ἡ ἐπισκοπὴ Ἀγαθοπόλεως ὑπόκειται τῇ τῆς Ἀδριανουπόλεως μητροπόλει· ἡ δέ, κατὰ ἰανουάριον τοῦ 1660, ὅτι ἡ Χαλδεία ἐστὶν ἐπισκοπὴ τῆς μητροπόλεως Τραπεζοῦντος.

Ἐπὶ τοῦ Παρθενίου Δ', εἰ οὐχὶ μικρῷ πρὸ αὐτοῦ, ἡ Ἀνατ. Ἐκκλησία ἤρξατο ἑορταίᾳ τὴν μνήμην τοῦ ἁγίου βασιλέως Ἰωάννου Βατάτζη τοῦ Ἐλεήμονος[1041].

1662—1665. 202. **ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ Γ'.**

Ὁ κατάλογος τοῦ ἀνωνύμου παρὰ Βανδουρίῳ καὶ ὁ Μελέτιος Ἀθηνῶν γράφουσιν ὅτι τῇ 29 ἰουνίου 1662,

1039. Ἐξεδόθη ὑπ' ἐμοῦ· Ἐγγραφοι λίθοι καὶ κεράμια· σελ. 61—71.

1040. Παράρτ. ΙΖ' τόμου τοῦ ἑλλ. φιλολ. Συλλόγου, σελ. 16.

1041. Ἀκολουθία ἀσματικὴ Ἰωάννου Βατάτζη τοῦ Ἐλεήμονος· ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1872· σελ. 52—53.

ἡμέρᾳ κυριακῇ, πατριάρχης ἐξελέγη ὁ μητροπολίτης Λαρίσσης Διονύσιος ὁ Βάρδαλις ἢ Σπανός, ἐπαύθη δὲ τῇ 21 ὀκτωβρίου 1665, κατὰ τὸν Μελέτιον[1042].

Ὁ Διονύσιος ἐγεννήθη ἐν Ἄνδρῳ, καταγόμενος ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Βαρδάλεων[1043], ἔχων πατέρα καὶ ἀδελφὸν τραπεζίτας ἐν Κωνσταντινουπόλει, παρὰ τοῖς μεγιστάσιν ἰσχύοντας· ἐχειροτονήθη μητροπολίτης Λαρίσσης τὸν ἰούλιον τοῦ 1652. Μετὰ τὴν ἀπὸ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου παραίτησιν, ὁ Διονύσιος Γ' Βάρδαλις ἔλαβε προεδρικῶς τὴν μητρόπολιν Θεσσαλονίκης, ἣν ἐκόσμει μέχρι τοῦ 1670, εἶτα δὲ μετέβη εἰς Ἱεροσόλυμα, ὅπου τῇ Μ. Πέμπτῃ τοῦ ἔτους 1670 μετὰ τοῦ πρώην Ἱεροσολύμων Νεκταρίου κατεσκεύασαν ἅγιον Μύρον· ἀριέρωσε δ' εἰς τὸ κοινὸν τοῦ παναγίου Τάφου 1000 γρόσια, ἐφ' ὅρῳ ἵνα δαπανᾶται ὁ τόκος αὐτῶν εἰς κατασκευὴν ἄρτων λευκῶν καὶ καθαρῶν, διανεμομένων κατὰ πᾶν σάββατον τοῖς ἁγιοταφίταις πατράσιν[1044]. Ἐκεῖθεν ἀπῆλθεν εἰς τὴν Μονὴν Λαύρας, ἐν Ἁγίῳ Ὄρει, ἐν ᾗ ζήσας πολλὰ ἔτη, καὶ ἐξ ἰδίων χρημάτων ἀνεγείρας ἐν αὐτῇ τε καὶ τοῖς πέριξ αὐτῆς οἰκο-

1042. Μελετίου Ἱστορ. Γ', σελ. 467.

1043 Μαθᾶ Κατάλογος πατριαρχῶν· ἔκδ. Α', σελ. 217. Ὑπόμνημα περὶ τοῦ πατριάρχου Διονυσίου, ἐν κώδηκι τῆς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει μονῆς Λαύρας Βιογραφικὸν σημείωμα περὶ Διονυσίου, ἐκδοθὲν ὑπ' ἐμοῦ ἐν τῇ «Ἐκκλ. Ἀληθείᾳ», τόμ. Β', σελ. 603—606. Τὸ ἐπώνυμον Βάρδαλις (Βαρδαλῆς) εὑρηται παρὰ Φιλῇ (Carmina, ἔκδ. Miller, τόμ. Α', σελ. 73, τόμ. Β', σελ. 150) καὶ ἀρχαιότερον κατὰ τὸν ΙΑ' αἰῶνα· κατὰ δὲ τὸν ΙΔ' αἰῶνα γινώσκομεν τὸν ὀρφανοτρόφον Λέοντα Βαρδαλῆν· βλ. Ν. Β. Χρυσανθίδου Ἔκθεσιν τῆς εἰς Ἅγιον Ὄρος ἀποστολῆς· ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1881, ἐν ἀναγραφῇ ἐπιστολῶν Μαξίμου τοῦ Πλανούδη.

1044. Γρηγ. Παλαμᾶ Ἱεροσολυμιάς· σελ. φλζ'.

δομὰς, ἀπεβίωσε πιθανῶς τῷ 1690—93, ἴσως δὲ καὶ μετὰ ταῦτα[1045].

Νομίζω ὅτι ἅπαξ ὁ Διονύσιος ἀνῆλθε τὸν θρόνον· τῆς πατριαρχείας αὐτοῦ γινώσκω μίαν μὲν κανονικὴν διάταξιν περὶ τετάρτου γάμου γυναικὸς, ἧς ὁ πρῶτος ἐκηρύχθη διὰ τὸ ἄνηβον ἄκυρος[1046]· τρεῖς ἀποφάσεις ἀναγομένας εἰς ἐνοριακὰ δίκαια: ἡ μὲν τούτων, ἀχρονολόγητος, συνενοῖ τῇ ἐπισκοπῇ Χειμάρας τὰ σταυροπηγιακὰ χωρία Δίβραις καὶ Μεσοπόταμον· ἡ δευτέρα, κατὰ δεκέμβριον τοῦ 1663, συγχωνεύει τῇ μητροπόλει Φιλίππων καὶ Δράμας τὰς ἀμελητείσας μητροπόλεις Ζιχνῶν καὶ Νευροκόπου· καὶ ἡ τρίτη, κατὰ σεπτέμβριον τοῦ 1664, διδωσι τὸ Τομάροβον τῇ μητροπόλει Προϊλάβου· πρὸς τούτοις τῷ μὲν 1663 ἀνεγνώρισε μετόχιον τῆς μονῆς Σινᾶ τὸ ἐν Σάμῳ μονύδριον τοῦ ἁγίου Γεωργίου, μετά τινα δὲ καιρὸν ἐπεκύρωσε τὴν ὑπὸ Λοτζᾶ Βασιλείου ἀφιέρωσιν τοῦ ἐν Ἀτταλείᾳ ναοῦ τῶν ἁγίων Θεοδώρων μετὰ τῆς περιοχῆς αὐτοῦ εἰς τὸν ἅγιον Τάφον.

Τῷ 1663 ὁ Διονύσιος Γ' μετὰ τῶν πατριαρχῶν Ἀλεξανδρείας Παισίου, Ἀντιοχείας Μακαρίου, καὶ Ἱεροσολύμων Νεκταρίου ἐξέδωκε τόμον, ἐπιλύοντα ζητήματά τινα προβληθέντα ὑπὸ τοῦ κλήρου τῆς ρωσσικῆς Ἐκκλησίας[1047].

Ἡ εἰκὼν τοῦ πατριάρχου Διονυσίου Βαρδάλεως σώζεται ἔξωθεν τοῦ καθολικοῦ ναοῦ τῆς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει μονῆς Λαύρας· ἀντίγραφον αὐτῆς κοσμεῖ τὴν μεγάλην αἴθουσαν τῶν τελετῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

1045. Μ. Ι. Γεδεών, βιογραφ. ὑπομνήματα περὶ τῶν πατριαρχῶν Ἀνθίμου Β', Διονυσίου Γ', καὶ Ἱερεμίου Γ'. «Ἐκκλ. Ἀλήθεια» Β', σελ. 606 καὶ 608.

1046. Μ. Ι. Γεδεών Κανονικαὶ Διατάξεις· τόμ. Α', σελ. 55—56.

1047. Μ. Ι. Γεδεών, αὐτόθι σελ. 341—368.

Βιογραφικὸν περὶ τοῦ Διονυσίου ἀποσημείωμα κεῖται ἐν κώδηκι τῆς μονῆς Λαύρας, ἐκδοθὲν ὑπ' ἐμοῦ[1048].

1665—1667 201. ΠΑΡΘΕΝΙΟΣ Δ' τὸ 6'.

Φαίνεται ὅτι ὁ Παρθένιος ἀφεὶς τὴν μητρόπολιν τῆς Προύσης ἀπῆλθεν εἰς Βλαχίαν, διότι ἀπὸ ταύτης ἀναχωρήσας ἦλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ τῇ 21 ὀκτωβρίου 1665 ἐβράξατο τοῦ θρόνου· διέμεινεν ὅμως ἐπ' αὐτοῦ δύο σχεδὸν ἔτη, μέχρι τῶν πρώτων ἡμερῶν τοῦ σεπτεμβρίου 1667, ὅτε ἀπεσύρθη καὶ δεύτερον, ἢ μᾶλλον ἐπαύθη, καὶ ἐξωρίσθη εἰς Τένεδον· ἐκεῖθεν ἀνακληθέντι μετά τινας μῆνας ἐδόθη αὐτῷ πρὸς ζωάρκειαν ἡ μητρόπολις Προϊλάβου προεδρικῶς· μετ' αὐτὴν ἔλαβε τὴν μητρόπολιν Τορνόβου[1049].

Τῆς δευτέρας ταύτης πατριαρχείας τοῦ Παρθενίου Μογιλάλου γινώσκω μίαν μὲν κανονικὴν διάταξιν, κατὰ μάϊον τοῦ 1667, περὶ τῆς μερίδος τῆς Θεοτόκου ἐν τῇ ἱερᾷ προσκομιδῇ[1050], μίαν δὲ εἰς ἐνοριακὰ δίκαια ἀναφερομένην, δι' ἧς ἥνωσε τὰς μητροπόλεις Καφᾶ καὶ Φούλων τῇ τῆς Ἀμασείας, καὶ δύο περὶ μοναστηριακῶν δικαίων, ὧν ἡ μὲν κηρύττει σταυροπηγιακὴν τὴν ἐν Ἁγίῳ Εὐστρατίῳ τῆς ἐπαρχίας Λήμνου μονὴν τῆς Μεταμορφώσεως, καὶ ἔστιν ἀχρονολόγητος, ἡ δὲ τῷ 1666 προσαρτᾷ τῇ μονῇ Τετάρνης ὡς μετόχιον τὸ ἐν τῷ χωρίῳ Δραγομέστῳ τῆς ἐπαρχίας Ναυπάκτου μονύδριον τῆς Θεοτόκου. Ἐκδεδομένη δ' ἐστὶν ἡ πρᾶξις,

1048. «Ἐκκλ. Ἀλήθειας» Β', σελ. 608. Τὸ ὑπόμνημα τῆς ἐκλογῆς τοῦ Διονυσίου ἐξέδωκεν ὁ κ. Μ. Δ. Χαμουδόπουλος ἐν τῷ αὐτῷ Β' τόμῳ τῆς «Ἐκκλ. Ἀληθείας», σελ. 697—698.

1049. Ἀνώνυμος παρὰ Banduri. Μελέτιος Ἀθηνῶν.

1050. Μ. Ι. Γεδεών Κανονικαὶ Διατάξεις· τόμ. Α', σελ. 56—58.

δι' ἧς συνιστᾷ τοῖς ὀρθοδόξοις Πάρου καὶ Νάξου κατὰ ἰούνιον τοῦ 1667 τὸν τότε χειροτονηθέντα μητροπολίτην Παροναξίας Θεοφάνην[1051].

1667. **203. ΚΛΗΜΗΣ.**

Τῇ 9 σεπτεμβρίου, ἡμέρᾳ δευτέρᾳ, κατὰ τὸν Ἀνώνυμον τοῦ Βανδουρίου, ἐπήδησεν ἐπὶ τοῦ θρόνου Κλήμης ὁ μητροπολίτης Ἰκονίου, ὃν οὐδεὶς τῶν ἀρχιερέων ἠθέλησε 'ν' ἀναγνωρίσῃ· ἀνενεχθέντες δ' εἰς τὴν κοσμικὴν ἀρχὴν ἔτυχον τῆς εὐμενοῦς αὐτῆς συγκαταθέσεως ὅπως ἀποστῇ ἀπὸ τῶν πραγμάτων. Οὕτω τὸ Πατριαρχεῖον ἔμενεν ἀδιοίκητον, ὁ δὲ θρόνος χηρεύων ἀπὸ τῶν μέσων σεπτεμβρίου 1667 μέχρι 5 ἰανουαρίου 1668, ἤτοι τρεῖς μῆνας καὶ ἡμέρας εἴκοσιν[1052].

Ὁ Κλήμης καθῃρέθη κατὰ σεπτέμβριον τοῦ 1635, ἀλλ' ἦν ἀναλαβών, ὡς φαίνεται, πάλιν τὴν προτέραν ἐπαρχίαν. Μετὰ τὴν ἀπὸ τῆς πατριαρχείας παθσιν ἐξωρίσθη ἄγνωστον ποῦ.

1668—1671 **204. ΜΕΘΟΔΙΟΣ Γ'.**

Τῇ 5 ἰανουαρίου 1668 ἐξελέγη πατριάρχης ὁ μητροπολίτης Ἡρακλείας Μεθόδιος Μορώνης, ὅστις ἐποίμανε τὴν Ἐκκλησίαν μέχρι μαρτίου τοῦ 1671. Ὁ πατριάρχης Μεθόδιος ὁ Μορώνης ἦν τὴν πατρίδα κρής, ἐκ Κυδωνίας· ἐχρημάτισε προϊστάμενος τοῦ ἐν Γαλατᾷ

1051. Βελούδου Χρυσόβουλλα καὶ γράμματα· σελ. 84—90. Μικρὰ δὲ σιγιλλίου τοῦ Παρθενίου Δ' περὶ τῆς ἐν Δράμᾳ μονῆς Κοσινίτζας γίνεται ἐν σελ. 16 Παραρτήματος τοῦ ΙΖ' τόμου τοῦ ἑλλ. φιλολογικοῦ Συλλόγου.

1052. Ἀνώνυμος. Bandurii.

τῆς Κωνσταντινουπόλεως ναοῦ τῆς Θεοτόκου Χρυσοπηγῆς, καὶ ἐξελέγη τῇ 17 δεκεμβρίου 1646 μητροπολίτης Ἡρακλείας, ἀντὶ τοῦ εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ἀνελθόντος Ἰωαννικίου· μετὰ τὴν ἀπὸ τοῦ πατριαρχ. θρόνου παραίτησιν ἀπεσύρθη εἰς τὴν ἐν Χίῳ Νέαν Μονήν, ὅπου φαίνεται ὅτι παρέμεινεν ἐπ' ὀλίγον, διότι τῷ 1671 μετέβη εἰς Ζάκυνθον, καὶ ἐκεῖθεν εἰς Βενετίαν, ἧς ἡ ὀρθόδοξος κοινότης ἐξελέξατο αὐτὸν ἀρχιερατικῶς προϊστάμενον τῷ 1677, προέστη δὲ ταύτης μέχρι τοῦ 1679, ὅτε ἀπέθανε[1053].

Τοῦ πατριάρχου Μεθοδίου γνωσταί εἰσι τρεῖς κανονικαὶ διατάξεις περὶ τῶν σιναιτῶν[1054], κατὰ ἰούλιον τοῦ 1668, κατὰ δεκέμβριον τοῦ 1670, καὶ κατὰ ἰανουάριον τοῦ 1671, καὶ τρεῖς ἀποφάσεις περὶ μοναστηριακῶν δικαίων: δύο μὲν ἀχρονολόγητοι, περὶ τῶν σταυροπηγιακῶν μονῶν Μηνᾶ, Βίκτωρος καὶ Βικεντίου ἐν Χίῳ, καὶ ἁγίου Γεωργίου Μόρμορη ἐν Κυδωνίᾳ Κρήτης, μία δὲ ἀπολυθεῖσα κατὰ φεβρουάριον τοῦ 1671 καὶ προσαρτῶσα τῇ ἐν Ἁγίῳ Ὄρει μονῇ τοῦ Ξηροποτάμου τὴν παρὰ τὸ Ἄσιον μονὴν τῆς Ἁγίας Τριάδος[1055]. Ἐκδεδομένη δ' ἔστι τύποις ἐπιστολὴ περὶ τῶν ὁρίων τῶν μητροπόλεων Τραπεζοῦντος καὶ Θεοδοσιουπόλεως[1056].

Ἐπὶ τοῦ Μεθοδίου, τῷ 1668, κατὰ νοέμβριον, ὁ

1053. Κατάλογος ἀνωνύμου παρὰ Bandurii, ἐν ᾧ φέρεται ὅτι ὁ Μεθόδιος μετὰ τὴν ἀπὸ τῶν πραγμάτων ἀπομάκρυνσιν ἀπεσύρθη εἰς τὴν Νέαν Μονήν. Βελούδου Ἀποικία ἐν Βενετίᾳ· σελ. 75—76. Μελέτιος Ἀθηνῶν.

1054. Νεοκλέους Κανονικὸν δίκαιον κτλ. σελ. 36—39, 44—54.

1055. Langlois, Mont Athos· σελ. 48.

1056. Π. Γριτσοπουλλίδου Φυγάδες· σελ. 140—141. Ἡ ἐπιστολὴ ἀπελύθη τῷ 1670.

δι' ἧς συνιστᾷ τοῖς ὀρθοδόξοις Πάρου καὶ Νάξου κατὰ ἰούνιον τοῦ 1667 τὸν τότε χειροτονηθέντα μητροπολίτην Παροναξίας Θεοφάνην[1051].

1667. **203. ΚΛΗΜΗΣ.**

Τῇ 9 σεπτεμβρίου, ἡμέρᾳ δευτέρᾳ, κατὰ τὸν Ἀνώνυμον τοῦ Βανδουρίου, ἐπήδησεν ἐπὶ τοῦ θρόνου Κλήμης ὁ μητροπολίτης Ἰκονίου, ὃν οὐδεὶς τῶν ἀρχιερέων ἠθέλησε 'ν' ἀναγνωρίσῃ· ἀνενεχθέντες δ' εἰς τὴν κοσμικὴν ἀρχὴν ἔτυχον τῆς εὐμενοῦς αὐτῆς συγκαταθέσεως ὅπως ἀποστῇ ἀπὸ τῶν πραγμάτων. Οὕτω τὸ Πατριαρχεῖον ἔμενεν ἀδιοίκητον, ὁ δὲ θρόνος χηρεύων ἀπὸ τῶν μέσων σεπτεμβρίου 1667 μέχρι 5 ἰανουαρίου 1668, ἤτοι τρεῖς μῆνας καὶ ἡμέρας εἴκοσιν[1052].

Ὁ Κλήμης καθῃρέθη κατὰ σεπτέμβριον τοῦ 1655, ἀλλ' ἦν ἀναλαβών, ὡς φαίνεται, πάλιν τὴν προτέραν ἐπαρχίαν. Μετὰ τὴν ἀπὸ τῆς πατριαρχείας παῦσιν ἐξωρίσθη ἄγνωστον ποῦ.

1668—1671 **204. ΜΕΘΟΔΙΟΣ Γ'.**

Τῇ 5 ἰανουαρίου 1668 ἐξελέγη πατριάρχης ὁ μητροπολίτης Ἡρακλείας Μεθόδιος Μορώνης, ὅστις ἐποίμανε τὴν Ἐκκλησίαν μέχρι μαρτίου τοῦ 1671. Ὁ πατριάρχης Μεθόδιος ὁ Μορώνης ἦν τὴν πατρίδα κρής, ἐκ Κυδωνίας· ἐχρημάτισε προϊστάμενος τοῦ ἐν Γαλατᾷ

1051. Βελούδου Χρυσόβουλλα καὶ γράμματα· σελ. 84—90. Μνεία δὲ σιγιλλίου τοῦ Παρθενίου Δ' περὶ τῆς ἐν Δράμᾳ μονῆς Κοσινίτζας γίνεται ἐν σελ. 16 Παραρτήματος τοῦ ΙΖ' τόμου τοῦ ἑλλ. φιλολογικοῦ Συλλόγου.

1052. Ἀνώνυμος. Bandurii.

τῆς Κωνσταντινουπόλεως ναοῦ τῆς Θεοτόκου Χρυσοπηγῆς, καὶ ἐξελέγη τῇ 17 δεκεμβρίου 1646 μητροπολίτης Ἡρακλείας, ἀντὶ τοῦ εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ἀνελθόντος Ἰωαννικίου· μετὰ τὴν ἀπὸ τοῦ πατριαρχ. θρόνου παραίτησιν ἀπεσύρθη εἰς τὴν ἐν Χίῳ Νέαν Μονήν, ὅπου φαίνεται ὅτι παρέμεινεν ἐπ' ὀλίγον, διότι τῷ 1671 μετέβη εἰς Ζάκυνθον, καὶ ἐκεῖθεν εἰς Βενετίαν, ἧς ἡ ὀρθόδοξος κοινότης ἐξελέξατο αὐτὸν ἀρχιερατικῶς προϊστάμενον τῷ 1677, προέστη δὲ ταύτης μέχρι τοῦ 1679, ὅτε ἀπέθανε[1053].

Τοῦ πατριάρχου Μεθοδίου γνωσταί εἰσι τρεῖς κανονικαὶ διατάξεις περὶ τῶν σιναιτῶν[1054], κατὰ ἰούλιον τοῦ 1668, κατὰ δεκέμβριον τοῦ 1670, καὶ κατὰ ἰανουάριον τοῦ 1671, καὶ τρεῖς ἀποφάσεις περὶ μοναστηριακῶν δικαίων: δύο μὲν ἀχρονολόγητοι, περὶ τῶν σταυροπηγιακῶν μονῶν Μηνᾶ, Βίκτωρος καὶ Βικεντίου ἐν Χίῳ, καὶ ἁγίου Γεωργίου Μόρμορη ἐν Κυδωνίᾳ Κρήτης, μία δὲ ἀπολυθεῖσα κατὰ φεβρουάριον τοῦ 1671 καὶ προσαρτῶσα τῇ ἐν Ἁγίῳ Ὄρει μονῇ τοῦ Ξηροποτάμου τὴν παρὰ τὸ Ἰάσιον μονὴν τῆς Ἁγίας Τριάδος[1055]. Ἐκδεδομένη δ' ἔστι τύποις ἐπιστολὴ περὶ τῶν ὁρίων τῶν μητροπόλεων Τραπεζοῦντος καὶ Θεοδοσιουπόλεως[1056].

Ἐπὶ τοῦ Μεθοδίου, τῷ 1668, κατὰ νοέμβριον, ὁ

1053. Κατάλογος ἀνωνύμου παρὰ Bandurii, ἐν ᾧ φέρεται ὅτι ὁ Μεθόδιος μετὰ τὴν ἀπὸ τῶν πραγμάτων ἀπομάκρυνσιν ἀπεσύρθη εἰς τὴν Νέαν Μονήν. Βελούδου Ἀποικία ἐν Βενετίᾳ· σελ. 75—76. Μελέτιος Ἀθηνῶν.

1054. Νεοκλέους Κανονικὸν δίκαιον κτλ. σελ. 36—39, 44—54.

1055. Langlois, Mont Athos· σελ. 48.

1056. Π. Γριαναφυλλίδου Φυγάδες· σελ. 140—141. Ἡ ἐπιστολὴ ἀπελύθη τῷ 1670.

ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου Νικηφόρος συγκαλέσας σύνοδον τοπικὴν ἐκ τῶν μητροπολιτῶν Πάφου, Κυρηνείας, καὶ Νεμεσοῦ, καὶ πολλῶν ἱερέων κατεδίκασε τας ἑτεροδιδασκαλίας τῶν καλβινιστῶν[1057].

Τὸν ἀπρίλιον τοῦ 1669 ἐξεδόθη τὸ πρῶτον σιγίλλιον ἀφορῶν εἰς παγίωσιν ἑλληνικῆς ὀρθοδόξου σχολῆς· αὕτη δ' ἦν ἡ σχολὴ τῆς Ἄρτης[1058].

1671. **201. ΠΑΡΘΕΝΙΟΣ Α΄ τὸ γ΄**

κατέλαβε τὸν θρόνον ἐλθὼν ἐξ Ἀδριανουπόλεως, ὅπου διέμενεν, ἀφεὶς, ὡς φαίνεται, τὴν διοίκησιν τῆς μητροπόλεως Τορνόβου. Ἔμεινεν ἐπὶ τοῦ θρόνου ἀπὸ τοῦ μαρτίου τοῦ 1671 μέχρις ὀκτωβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ὅτε ἐξωρίσθη ἄγνωστον ποῦ, ὁραπετεύσας δὲ συνελήφθη καὶ ἐστάλη ὑπερόριος εἰς Κύπρον[1059].

1057. Φιλίππου Γεωργίου Εἰδήσεις περὶ τῆς Ἐκκλησίας Κύπρου σελ. 94· σημείωσις αὐτόθι ἕως σελ. 98.

1058. Μ. Ι. Γεδεών, Σχολεῖα καὶ βιβλία κατὰ τὸν ΙΖ΄ αἰῶνα· ἐν Η΄ τόμῳ «Ἐκκλησ. Ἀληθείας», σελ. 304—305.

1059. Ἀνώνυμος παρὰ Banduril. Ἐν τῷ ἐμῷ συγγράμματι τῷ φέροντι τίτλον «Ἔγγραφοι λόγοι καὶ κεφάλαια» ἐξέδωκα ἐν σελ. 73—75 σιγίλλιον τοῦ πατριάρχου Παρθενίου, χορηγοῦν σταυροπηγιακὰ δίκαια τῷ παρὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν χωρίῳ Ἁγίῳ Στεφάνῳ, μεταγραφὲν ἀπὸ σελίδος 431 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1 κώδηκος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου· ἕνεκα σφάλματος τῶν ἀντιγραφέων σημειοῦται ἔτος ἐκδόσεως τοῦ σιγιλλίου τὸ 1669 καὶ παρ' αὐτῷ ἰνδικτιῶν ΙΓ΄, ἀλλ' ἡ ΙΒ΄ ἰνδικτιῶν συμπίπτει ἀπὸ τοῦ σεπτεμβρίου τοῦ 1658 μέχρι τοῦ αὐτοῦ μηνὸς τοῦ 1659, διὸ καὶ διώρθωσα οὕτω· μὴ ὄντος ὅμως καθαρῶς γεγραμμένου τοῦ ἔτους ἐν τῷ κώδηκι, τῆς δὲ ἰνδικτιῶνος ἐσφαλμένως γραφείσης, τάττω ἐν ὑποσημειώσει τὴν πληροφορίαν περὶ τοῦ σιγιλλίου τούτου, ὅπερ προδήλως ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ Παρθενίου ἢ κατὰ τὴν πρώτην, ἢ κατὰ τὴν δευτέραν αὐτοῦ πατριαρχείαν, οὐχὶ δὲ κατὰ τὴν τρίτην, διότι μεταξὺ τῶν ὑπογραφομένων ἀρχιερέων πρῶτός ἐστιν ὁ μητροπολίτης Ἡρακλείας Μεθόδιος, ὁ ἀπὸ τοῦ 1668 πατριάρχης.

Εἰκάζω ὅτι κατὰ τὴν πατριαρχείαν ταύτην ὁ Παρθένιος ἐπέτυχε τῆς ἐκδόσεως διαταγῆς, δι' ἧς ἡ τουρκικὴ κυβέρνησις ἐκώλυσε τοὺς τότε συνηθεστάτους γάμους ὀθωμανῶν μετ' ὀρθοδόξων ἑλληνίδων[1060].

1671—1673. **205. ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ Α΄ τὸ ά.**

Κατὰ ὀκτώβριον τοῦ 1671 πατριάρχης ἐξελέγη Διονύσιος ὁ Μουσελίμης ὁ Κομνηνός, μητροπολίτης Λαρίσσης, κοσμήσας τὸν θρόνον μέχρι τῆς 25 τοῦ ἰουλίου τοῦ 1673, ὅτε ἐπαύθη. Ὁ πατριάρχης Διονύσιος, ἐξ ἐπιφανοῦς οἰκογενείας ὁρμώμενος, ἐγεννήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐσπούδασεν ἐν τῇ πατριαρχικῇ ἀκαδημίᾳ, ἐχρημάτισεν ὑπάλληλος τοῦ οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἀπὸ λαϊκοῦ δ' ἐψηφίσθη μητροπολίτης Λαρίσσης τῇ 9 αὐγούστου 1662. Ἐκλεγεὶς τὸν ὀκτώβριον τοῦ 1671 πατριάρχης ἐπελάβετο τῶν οἰάκων τῇ 8 νοεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους· ὁ Διονύσιος ἦν ἀνὴρ πεπαιδευμένος, συγγενεῖς ἔχων ἰσχύοντας παρὰ τῇ τουρκικῇ κυβερνήσει, καθηρέθη δὲ, μετὰ διετῆ διοίκησιν, ὡς «ἐν λόγοις βαρὺς, ἐν ἔργοις ἀτίθασσος, ἐν λήψεσιν ἄτεγκτος, ἐν ἀναλώμασι καὶ δαπάναις ἀλόγιστος»[1061], καὶ μετὰ τὴν ἀπὸ τῆς πατριαρχείας παῦσιν ἔλαβε προεδρικῶς τὴν μητρόπολιν Φιλιππουπόλεως.

1060. Rycaut, Etat des Églises κτλ. σελ. 314—316, ὅπου κατὰ λάθος τίθεται ἔτος 1672. Hammer Geschichte des Osman. Reiches· Πέστη, 1810, τόμ. ς΄, σελ. 284.

1061. Αἱ πηγαί, ἃς ὑπ' ὄψιν ἔχω, κατ' ἔκτασιν ἀναφέρονται ἐν

Ἐκ τῶν ἀποφάσεων τῆς πρώτης ταύτης πατριαρχείας τοῦ Διονυσίου εἰσὶ τύποις ἐκδεδομέναι 1) ἡ πρὸς τοὺς καλβινιστὰς ἀπόκρισις περὶ τῶν δογμάτων τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, ὑπὸ χρονολογίαν 1672 κατὰ ἰανουάριον[1062], 2) γράμμα πρὸς τὸν Φιλαδελφείας Μελέτιον Χορτάκην, ἀπὸ δεκεμβρίου 1671, ἐπικυροῦν τὰ προνόμια τοῦ Φιλαδελφείας[1063], 3) γράμμα ἀπὸ τοῦ ὀκτωβρίου 1672 ὁρίζον τὰς ἐτησίους εἰς τὸν ἐν Κ/πόλει πατριαρχ. ναὸν χορηγηθησομένας ποσότητας εἰς ἔλαιον, χρήματα καὶ κηρὸν ὑπό τινων ἐν Κρήτῃ καὶ Μολδαβίᾳ μονῶν καὶ χωρίων[1064], 4) σιγίλλιον ἐπικυροῦν (δεκεμβρ. 1672) τὰ σταυροπηγιακὰ δίκαια τῆς ἐν Κύπρῳ μονῆς τοῦ Κύκκου[1065]. Γνωσταί μοι δ' εἰσὶν αἱ ἑξῆς ἀποφάσεις, ἀναφερόμεναι εἰς μοναστηριακὰ δίκαια: ἡ κατὰ

τῇ ὑπὸ τὰ πιεστήρια οὔσῃ ἱστορικῇ μου διατριβῇ περὶ τοῦ πατριάρχου Διονυσίου Δ' τοῦ Μουσελίμη. Ἐκ τῶν ἡμετέρων, κάλλιον ἔγραψεν ὁ ἀείμνηστος Ζαβίρας· Ἑλλ. Θέατρον, σελ. 258—262. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν ὁρισμὸν τῶν χρονολογιῶν τῆς ἀναρρήσεως καὶ παύσεως αὐτοῦ κατὰ τὰς πέντε τοῦ ἀνδρὸς πατριαρχείας ἀκολουθῶ τῇ ἀφηγήσει τοῦ παρὰ Bandurii ἀνωνύμου, καὶ κυρίως τοῖς ἀποσπάσμασιν ἐκ τῶν «Ἐφημερίδων» τοῦ μεγάλου λογοθέτου Ἰωάννου Καρυοφύλλη· ἐξέδωκε δὲ ταῦτα ὁ κ. Ματθαῖος Παρανίκας μετὰ παρατηρήσεων ἰδίων ἐν τόμῳ ΙΑ' τοῦ περιοδικοῦ τοῦ ἑλλ. φιλολ. Συλλόγου, σελ. 26—32. Ἐὰν δὲ συστέλλωνται ἐνταῦθα τὰ ὅρια τῆς βιογραφίας τοῦ Διονυσίου Δ' τοῦ Μουσελίμη, τοῦτο γίνεται διότι ἐκτενέστατον περὶ αὐτοῦ ποιοῦμαι λόγον ἐν τῇ ἰδίᾳ βιογραφικῇ διατριβῇ, ἣς ἐμνήσθην ἀνωτέρω.

1062. Ἐξεδόθη ὑπὸ Ἰ. Σακκελίωνος ἐν τῇ «Ἐκκλησ. Ἀληθείᾳ», τόμ. Α', σελ. 88—91, προεκδεδομένη σύντα.

1063. Βελούδου, Χρυσόβουλλα καὶ γράμματα σελ. 43—46.

1064. Μ. Ι. Γεδεών, Χρονικὰ πατριαρχ. Ναοῦ· σελ. 112—115.

1065. Περιγραφὴ τῆς ἱερᾶς καὶ σεβασμίας βασιλικῆς μονῆς . . . . . κτλ. τοῦ Κύκκου, νῦν τρίτον ἐκδοθεῖσα· Ἐνετίησι· 1817, σελ. 86—89. Προεξεδόθη ἐν Διδασκαλίᾳ προχείρῳ κτλ. σελ. 24—32.

Ἰούλιον τοῦ 1672, δι' ἧς ἐπικυροῖ τὴν ὑπὸ τοῦ Παναγιώτου Νικουσίου γενομένην δωρεὰν εἰς τὴν μονὴν τοῦ Σινᾶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐξαγορασθέντων ἐν Κρήτῃ ναῶν τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Ματθαίου ἐν Χάνδακι καὶ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων ἐν Ἀρκαδίᾳ· ἡ κατὰ ἰούνιον τοῦ 1673, ἐπικυροῦσα τὴν εἰς τὸν Ἅγιον Τάφον δωρεὰν τοῦ ἐν Ἀτταλείᾳ ναοῦ τῶν ἁγίων Θεοδώρων· μία ἀχρονολόγητος, ἡ κυροῦσα τὰ σταυροπηγιακὰ δίκαια τῆς ἐν Χίῳ Νέας Μονῆς· καὶ δύο, ἀπολυθεῖσαι τῷ 1673 πιθανῶς, περὶ τῆς μονῆς τοῦ Θεολόγου ἐν Πάτμῳ, ὧν ἡ μὲν κυροῖ τὰ δίκαια αὐτῆς, ἡ δὲ ἐπιτάττει τῷ μητροπολίτῃ Κῶ ὅπως μὴ ζητῇ τι παρὰ τῶν εἰς τὴν νῆσον ταύτην ἀποστελλομένων ὑπὸ τῆς μονῆς πατέρων[1066]. Ὁ πατριάρχης Διονύσιος προσήρτησε τῇ μητροπόλει Δέρκων τὸ χωρίον Ἅγιον Στέφανον.

Ἐπὶ τοῦ Διονυσίου, τῷ 1672, Δοσίθεος ὁ πατριάρχης Ἱεροσολύμων ἀθροίσας ἐν τῇ ἁγίᾳ Πόλει σύνοδον κατεδίκασε τὰς καλβινικὰς ἑτεροδιδασκαλίας[1067].

1673—1675. **206. ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ Β'.**

Ἀπομακρυνθέντος ἀπὸ τῶν πραγμάτων τοῦ Μουσελίμη, διὰ ραδιουργιῶν τῆς ἀλαζόνος συζύγου τοῦ Μ. διερμηνέως Παναγιώτου Νικουσίου[1068], πατριάρχης

1066. Σακκελίωνος σημείωσις ἐν τόμῳ Θ' «Εὐαγγελ. Κήρυκος», σελ. 131. Φλωρίδου Ἀναγραφὴ ἐπισήμων ἐγγράφων Πάτμου· «Παν-δώρας» τόμ. Κ', σελ. 89.

1067. Μελετίου Ἐκκλ. Ἱστορ. Γ', 469.

1068. Rycaut, État present de l' Église Grecque κτλ. traduite de l' anglois par M. De Rosemond, σελ. 110. Ταῦτα δὲ μετέφρασε καὶ Ζαβίρας· Θέατρον, σελ. 259. Αἱ σχετικαὶ μαρτυρίαι τοῦ Rycaut καὶ τοῦ Lequien εὑρηνται ἐν τῇ περὶ Διονυσίου Δ' διατριβῇ μου.

ἐξελέγη ὁ ὑπ᾽ αὐτῆς εὐνοούμενος μητροπολίτης Τορνόβου Γεράσιμος, τῇ 25 ἰουλίου 1673, ἐπιλαβόμενος τῶν οἰάκων τῆς Ἐκκλησίας τῇ 14 αὐγούστου τοῦ αὐτοῦ ἔτους· διοικήσας δὲ μέχρι τέλους τοῦ ἔτους 1674 ἐπαύθη, καὶ ἔλαβεν ἀκολούθως πρὸς ζωάρκειαν προεδρικῶς τὴν μητρόπολιν Χίου, ἀπὸ δὲ τοῦ 1677 τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Ἄνδρου, καὶ ἀπὸ τοῦ 1684 τὴν μητρόπολιν Παροναξίας.

1675—1676. **201. ΠΑΡΘΕΝΙΟΣ Δ΄ τὸ δ΄.**

Τῇ 1 ἰανουαρίου τοῦ 1675 ἐδράξατο τοῦ θρόνου τὸ τέταρτον ὁ πατριάρχης Παρθένιος ὁ Δ΄ ἐλθὼν ἐξ Ἀδριανουπόλεως, καὶ ἐπελάβετο τῶν οἰάκων τῇ 22 μαρτίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, διοικήσας μέχρι τῆς 24 ὀκτωβρίου 1676, ὅτε ἐπαύθη καὶ περιωρίσθη, λαβὼν ἀκολούθως πρὸς ζωάρκειαν τὴν μητρόπολιν Ἀγχιάλου[1069].

Τῆς τοῦ Παρθενίου πατριαρχείας ταύτης γινώσκομεν ἀποφάσεις περὶ μοναστηριακῶν δικαίων ἑπτά: κατὰ μάϊον τοῦ 1675, περὶ τῆς ἐν Μήλῳ μονῆς τοῦ Χρυσούλα· σύγχρονον, περὶ τοῦ ἐν Ἱεραπέτρα τῆς Κρήτης μετοχίου τοῦ Ταξιάρχου, ἐπικυροῦσαν τὴν εἰς τὴν μονὴν τοῦ Σινᾶ ἀφιέρωσιν· σύγχρονον, τὴν ἐπικυροῦσαν τὰ σταυροπηγιακὰ δίκαια τῆς ἐν Ἄθῳ μονῆς τῶν Ἰβήρων· κατὰ ἰούνιον τοῦ 1675, κυροῦσαν τὰ αὐτὰ δίκαια τῆς ἐν Τριγλίᾳ μονῆς Μηδικίου· κατὰ ἰούλιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους, περὶ τῆς ἐν Χίῳ μονῆς τοῦ ἁγίου Γεωργίου· κατὰ ἀπρίλιον τοῦ 1676 περὶ τῶν ἐν Κρήτῃ σταυροπηγιακῶν μονῶν τοῦ Ἐσταυρωμένου Βόσακος καὶ τοῦ μετοχίου αὐτῆς Σωτῆρος Χριστοῦ Χαλέπα· καὶ κατὰ ἰούνιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους περὶ τῶν σταυροπηγιακῶν δικαίων τῆς μονῆς Τετάρτης καὶ τοῦ μετοχίου αὐτῆς· τῷ 1675 ἐκήρυξε σταυροπηγιακὴν τὴν ἐν Κρήτῃ κατὰ τὴν ἐπισκοπὴν Ἱεραπέτρας μονὴν τῶν Ταξιαρχῶν μετὰ τῶν παρεκκλησίων καὶ τῶν δύο ἐνοριῶν αὐτῆς. Γινώσκομεν καὶ μίαν πρᾶξιν ἀναφερομένην εἰς ἐνοριακὰ δίκαια, δι᾽ ἧς ὑπέταξε πάλιν τῇ μητροπόλει Τραπεζοῦντος τὴν ἐπισκοπὴν Χαλδείας, οὐ πρὸ πολλοῦ προαχθεῖσαν εἰς ἀρχιεπισκοπήν. Ἐκδεδομένη δ᾽ ἐστὶ τύποις μία κανονικὴ διάταξις, ὅπως οἱ εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐρχόμενοι ἀρχιερεῖς ἐμφανίζωνται τῷ πατριάρχῃ καὶ τοῖς συνοδικοῖς[1070].

Τῷ 1675 ὁ Παρθένιος ἐξέδωκε σιγίλλιον διατάττον τὰ κατὰ τὴν ἐν Ἰωαννίνοις σχολὴν τοῦ Γκιούμα[1071].

1676—1679. **205. ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ Δ΄ τὸ 6΄.**

Ἀπὸ τῆς 24 ὀκτωβρίου 1676 μέχρι τῆς 2 αὐγούστου 1679 διήρκεσεν ἡ δευτέρα πατριαρχεία τοῦ Διονυσίου Μουσελίμη, οὗ ἡ εἰς τὸν θρόνον κανονικὴ ἀνάρρησις ἐγένετο τῇ 20 νοεμβρίου 1676. Ὁ παρὰ Βανδουρίῳ ἀνώνυμος ὁρίζει ἡμέραν τῆς ἐκ δευτέρου ἐκλογῆς τοῦ Διονυσίου «τῇ 29 ἰουλίου, ἡμέρᾳ κυριακῇ», ἡμέραν δὲ παύσεως τὴν 30 ἰουλίου 1679. Μετὰ τὴν ἀπὸ τῆς πατριαρχείας ἀπομάκρυνσιν ἔλαβε πάλιν προεδρικῶς τὴν μητρόπολιν Φιλιππουπόλεως.

Τῆς δευτέρας πατριαρχείας τοῦ Διονυσίου γινώσκω ἐκδεδομένα τέσσαρα γράμματα περὶ μοναστηριακῶν δικαίων: τὸ κατὰ μάρτιον τοῦ 1677, δι᾽ οὗ κηρύττεται

1069. Ἀνώνυμος παρὰ τῷ Banduriі. Μελέτιος. Καρυοφύλλης.

1070. Μ. Ι. Γεδεών, Κανον. διατάξεις· Β΄, 390—391.

1071. Ι. Λαμπρίδου, περὶ τῶν ἐν Ἠπείρῳ ἀγαθοεργημάτων· μέρος Α΄, σελ. 80.

σταυροπηγιακὸν τὸ ἐν τῷ ἀρσανᾷ τῆς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει ρωσσικῆς μονῆς τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος ἀνεγερθὲν ὑπὸ Χριστοφόρου ἐπισκόπου Ἱερισσοῦ μοναστήριον τῆς τοῦ Σωτῆρος Ἀναστάσεως[1072]· τὸ κατὰ ἰούλιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους, δι' οὗ ἀφαιρεῖ ἀπὸ τῆς ἐν Χάλκῃ μονῆς τῆς Καμαριωτίσσης τὸν ἐν Ἐπιβάταις ναὸν τῆς ὁσίας Παρασκευῆς, καὶ ἀποκαθίστησιν αὐτὸν ἐνοριακὸν τῆς μητροπόλεως Σηλυβρίας[1073]· τὰ κατὰ ἰούνιον τοῦ 1678 δύο σιγίλλια περὶ τῶν ἐν Ἀθήναις μονῶν Καισαριανῆς καὶ Πεντέλης[1074]. Ἐκδεδομένον ἐστὶν ὡσαύτως τὸ κατὰ νοέμβριον τοῦ 1676 ἀπολυθὲν σιγίλλιον περὶ τῆς ἐν Ἀθήναις γυναικείας μονῆς τῶν ἁγίων Ἀναργύρων[1075].

Γνωσταί εἰσιν ὡσαύτως ἕνδεκα ἀποφάσεις ἀναφερόμεναι εἰς μοναστηριακὰ δίκαια: ἡ κατὰ ὀκτώβριον τοῦ 1676, ἐπικυροῦσα τὴν ὑπὸ Στεφάνου βοεβόδα δωρεὰν εἰς τὸν Πανάγιον Τάφον τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἐγερθείσης μονῆς τῶν Ταξιαρχῶν κατὰ τὴν τοποθεσίαν Κάσσινον ἐν Μολδαβίᾳ: ἡ κατὰ νοέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους, περὶ τῆς ἐν τῇ ἐπισκοπῇ Σερβίων γυναικείας μονῆς τῶν ἁγίων Θεοδώρων· ἡ κατὰ φεβρουάριον τοῦ 1677 περὶ τῆς ἐν Βλαχίᾳ μονῆς Μαρτζινάλη· ἡ κατὰ μάρτιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους, περὶ τῆς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Φαναρίου καὶ Νεοχωρίου μονῆς Κουμαριανῶν· ἡ κατὰ μάϊον τοῦ αὐτοῦ ἔτους, περὶ τῆς ἐν Γλαρέντζᾳ μονῆς τῆς Παναγίας· ἡ κατὰ νοέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους, περὶ τῆς ἐν Βουκου-

1072. Acta praesertim Graeca Rossici in monte Athos monasterii. Kiefov, 1873, σελ. 214—220.

1073. Παράρτημα ΙΖ' τόμου ἑλλ. φιλολ. Συλλόγου· σελ. 71—72.

1074. Ἐξεδόθησαν ὑπὸ Κ. Σάθα ἐν τῷ Ἀττικῷ Ἡμερολογίῳ 1871· τὸ δὲ περὶ τῆς Καισαριανῆς ἐξεδόθη δεύτερον ὑπὸ Γ. Λαμπάκη ἐν «Παρνασσῷ» Ἀθηνῶν, τόμ. Ε', σελ. 650—652.

1075. Ἐξεδόθη καὶ τοῦτο ἐν τῷ αὐτῷ Ἡμερολογίῳ ὑπὸ Κ. Σάθα

σεστίῳ μονῆς τῶν ἁγίων Ἀποστόλων· ἡ κατὰ ἰανουάριον τοῦ 1678, περὶ τῆς ἐν Χίῳ μονῆς τῶν ἁγίων Μηνᾶ, Βικτῶρος καὶ Βικεντίου· ἡ κατὰ σεπτέμβριον τοῦ 1678, περὶ τῆς ἐν Προικονήσῳ μονῆς τοῦ ἁγίου Ἑρμολάου· ἡ κατὰ νοέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους, περὶ τοῦ ἐν Ἴμβρῳ μετοχίου τῆς ἐν Ἄθῳ μονῆς τοῦ Κουτλουμουσίου· ἄνευ δὲ χρονολογίας εἰσὶ γνωσταί μοι δύο, αἱ κυροῦσαι τὰ σταυροπηγιακὰ δίκαια τῆς ἐν Βερροίᾳ μονῆς τοῦ τιμίου Προδρόμου, καὶ τῆς ἐν Χίῳ Νέας Μονῆς. Μία πρᾶξις γινώσκεται ἀναφερομένη εἰς ἐνοριακὰ δίκαια· ἡ κατὰ ἰούλιον τοῦ 1678 ἕνωσις τῶν μητροπόλεων Γοτθίας καὶ Καφᾶ. Ὁ χρονογράφος Κομνηνὸς Ὑπσηλάντης διεσωσεν ἡμῖν καὶ μίαν κανονικὴν διάταξιν, ἀπολελυμένην μὲν τῷ 1679, χορηγοῦσαν δὲ εἰς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου Παΐσιον τὸ δίκαιον τοῦ φέρειν μίτραν ἐν ταῖς ἱεραῖς τελεταῖς[1076].

Ὁ πατριάρχης Διονύσιος Δ' ἀφιέρωσε κατὰ ἰούλιον τοῦ 1678 εἰς τὴν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει μονὴν τῶν Ἰβήρων τὴν ἰδίαν αὐτοῦ βιβλιοθήκην, ἐξασφαλίσας, ὡς ἐνόμιζε, διὰ συνοδικοῦ γράμματος τὴν ἀσινῆ φύλαξιν αὐτῆς[1077].

Ἐπὶ τῆς πατριαρχείας ταύτης ἀνηγέρθη τῷ 1677 ὁ ναὸς τῆς ἐν Λονδίνῳ ἑλληνικῆς ὀρθοδόξου ἀποικίας[1078].

1076. Ἀνάγνωθι ταύτην ἐν τοῖς μετὰ τὴν ἅλωσιν τοῦ Κομνηνοῦ· σελ. 176—177.

1077. Ἐξεδόθη ὑπ' ἐμοῦ, μεταγραφὲν ἀπὸ τοῦ πρωτοτύπου σωζομένου ἐν τῇ μονῇ ταύτῃ, ἐν τόμῳ Δ' τῆς «Ἐκκλ. Ἀληθείας», σελ. 480—481· βλ. αὐτόθι διατριβήν μου: Λόγιοι καὶ βιβλιοθῆκαι τῆς ἐν Ἄθῳ μονῆς τῶν Ἰβήρων.

1078. Εὐθυμίου Καστόρχη περὶ τῆς ἐν Λονδίνῳ ἀρχαίας ἑλλην. ἐκκλησίας, ἐν Ἀττικῷ Ἡμερολογίῳ τοῦ 1884, σελ. 31!.

Ἀπὸ τῆς 29 ἰουλίου 1679 τοῦ Διονυσίου «ὄντος κεκρυμμένου», ἐδράξατο τοῦ θρόνου τῇ 2 αὐγούστου ὁ ἐπίσκοπος Ῥαιδεστοῦ Ἀθανάσιος, ὅστις ἔμεινεν ἐπὶ τοῦ θρόνου μέχρι τῆς 10 τοῦ αὐτοῦ μηνός, διότι οὐδεὶς τῶν ἀρχιερέων ἀνεγνώρισεν αὐτόν, ἐξορισθέντα τῇ 13 αὐγούστου, ἄγνωστον ποῦ[1079].

1079. Ἐφημερίδες Καρυοφύλλη· Ἀνώνυμος παρὰ Bandurii κατάλογος. Μελέτιος Ἀθηνῶν. Περὶ τοῦ Ἀθανασίου εὑρίσκομεν ἐν ἐγγράφῳ πατριαρχικῷ («Νομ. Συναγωγή») ὅτι τῷ 1663 προσῆλθον εἰς τὸ πατριαρχεῖον «οἱ ἐντιμότατοι κληρικοὶ Ῥαιδεστοῦ καὶ Πανίου, μετὰ τῶν ἐγκρίτων ἀρχόντων καὶ γερόντων, καταβῶντες αὐτοῦ καὶ λέγοντες ὡς πλεονεκτεῖ εἰς τὰ συνοικέσια, καὶ ζητεῖ πλείονα τῶν νενομισμένων, καὶ βιάζει τοὺς χριστιανούς, ἀπαιτῶν ἐλεημοσύνας καὶ προθέσεις ἀπειλητικῶς καὶ ὑναστικῶς .... καὶ ἔχων ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ μόνος τὰ τῆς Ἐκκλησίας ἀριερώματα ποιεῖ ὡς βούλεται». Ὁ πατριάρχης Διονύσιος Γ' καὶ ἡ σύνοδος αὐτοῦ ἀπεφάνισαν «τὸν μὲν θεοφιλέστατον ἐπίσκοπον λαμβάνειν εἰς τὸ πρῶτον συνοικέσιον ἄσπρα 200, εἰς τὸ δεύτερον 400, εἰς τὸ τρίτον 600, καὶ τὸ δικαίωμα τῆς φαμηλίας αὐτοῦ ἄσπρα 30 μόνον ἐν παντὶ συνοικεσίῳ πρώτῳ, καὶ δευτέρῳ, καὶ τρίτῳ, καὶ οὐδὲν ἄλλο, καὶ μηδεμίαν ἄδειαν ζητεῖν βιαίως καὶ δυναστικῶς ἢ προθέσεις, ἢ ἄλλην ἐλεημοσύνην, ἢ ἐν λειψάνοις, ἢ ἐν μνημοσύνοις, ἢ ἐν γάμοις, ἀλλὰ ἐκεῖνα μόνα λαμβάνειν, ὅσα οἱ χριστιανοὶ δίδοῦσιν αὐτοπροαιρέτως αὐτῷ ..... κατὰ δὲ τὴν ἐλευσομένην ἑορτὴν τῆς κοιμήσεως τῆς ὑπεραγίας μου Θεοτόκου ἔχειν ἄδειαν τοὺς ἄρχοντας καὶ κληρικοὺς τῆς πολιτείας ταύτης ἀποκαθιστᾶν ἐπιτρόπους, οὓς ἂν αὐτοὶ ἐκλέξουσι, μετ' εἰδήσεως αὐτοῦ τοῦ ἐπισκόπου αὐτῶν, ἐπὶ τῷ παρακατέχειν τὰ σκεύη καὶ ἱερὰ ἄμφια τῆς ἐκκλησίας, καὶ λαμβάνειν καὶ συνάγειν τὰ παρὰ τῶν χριστιανῶν ἀφιερούμενα καὶ διδόμενα διὰ μνημόσυνον καὶ ψυχικὴν σωτηρίαν, καὶ διδόναι λογαριασμὸν κατ' ἔτος τοῖς ἐγκρίτοις, καὶ πάλιν ἀποκαθιστᾶν ἄλλους, παρόντος καὶ τοῦ ἐπισκόπου ἐν πᾶσι καὶ βεβαιοῦντος ταῦτα ..... καὶ οὕτω στερξάντων καὶ τῶν δύο

Τῇ 10 αὐγούστου 1679 ἐξελέγη πατριάρχης ὁ μητροπολίτης Λαρίσσης Ἰάκωβος, χῖος τὴν πατρίδα, οὗ ἡ νενομισμένη εἰς τὸν θρόνον ἀνάρρησις ἐγένετο τῇ 14 ἢ τῇ 15 αὐγούστου τοῦ αὐτοῦ ἔτους. Ἡ πατριαρχεία τοῦ Ἰακώβου παρετάθη μέχρι τῆς 31 αὐγούστου 1683, ὅτε παυθεὶς ἔλαβε προεδρικῶς πρὸς ζωάρκειαν τὴν μητρόπολιν Χίου[1080].

Τῶν ἀποφάσεων τῆς πρώτης τοῦ Ἰακώβου πατριαρχείας εἰσὶν ἐκδεδομέναι τύποις: ἡ ἀπὸ ἀπριλίου 1680 πρᾶξις τῆς ἐκλογῆς καὶ χειροτονίας τοῦ μητροπολίτου Φιλαδελφείας καὶ προέδρου Βενετίας Γερασίμου Βλάχου[1081], καὶ δύο κανονικαὶ διατάξεις: ἡ μὲν κατὰ αὔγουστον τοῦ 1681 διατάττουσα Ῥαλήτζαν τινα 'ν' ἀπελευθερώσῃ τὴν «σκλάβαν» αὐτῆς Ἄνναν, ἡ δὲ ἀπολυθεῖσα τῷ 1683 καὶ ἐπιτρέπουσα τέταρτον γάμον εἰς ἄνδρα, οὗ ὁ πρῶτος ἐκηρύχθη διὰ τὸ ἄνηβον τῆς γυναικὸς ἄκυρος.[1082] Δύο πράξεις αὐτοῦ ἀναφέρονται εἰς ἐνοριακὰ δίκαια· ἡ τῷ 1680 ἕνωσις τῆς πατριαρχ. ἐξαρχίας Ἰνέου τῇ μητροπόλει Νεοκαισαρείας, καὶ ἡ τῷ 1682 συγχώνευσις τῶν μητροπόλεων Βιζύης καὶ Μηδείας εἰς μίαν· ἴσως ἐν τῇ πρώτῃ ταύτῃ πατριαρχείᾳ αὐτοῦ ὁ Ἰάκωβος ἐπεκύρωσε τὴν πρᾶξιν τοῦ Διονυσίου Δ' περὶ προσαρτήσεως τοῦ χωρίου Ἁγίου Στεφάνου τῇ μητροπόλει Δέρκων, ἐφ' ὅρῳ τοῦ παρέχειν τινὶ τῶν

μερῶν τὴν ἡμετέραν ταύτην ἀπόφασιν, ἐγράφη τὸ παρὸν ἐν τῇ πατριαρχικῇ αὐλῇ».

1080. Ἡ πληροφορία περὶ Χίου παρὰ Bandurii.

1081. Βελούδου, Χρυσόβουλλα καὶ γράμματα· σελ. 47—52.

1082. Μ. Ι. Γεδεών Κανονικαὶ διατάξεις· τόμ. Α', σελ. 58—60.

λαϊκῶν ὀφφικιάλων τοῦ Πατριαρχείου 25 γρόσια κατ' ἔτος.

1683 – 1684. 205. ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ Δ' τὸ γ'.

Ἡ τρίτη τοῦ Διονυσίου πατριαρχεία διήρκεσεν ἀπὸ τῆς 31 αὐγούστου 1683 μέχρι τῆς 10 μαρτίου 1684, ὅτε ἀπεσύρθη, καὶ ἀπῆλθεν εἰς Ἀδριανούπολιν· μετὰ ἓν ἔτος ἐδόθη αὐτῷ προεδρικῶς πρὸ ζωάρκειαν ἡ μητρόπολις Χαλκηδόνος. Κατὰ τὸν ἀνώνυμον τοῦ Βανδουρίου, ὁ Μουσελίμης πρὸ τῆς τὸ τρίτον προσκλήσεως αὐτοῦ διέμενεν ἐν Βλαχίᾳ.

1684—1685. 201. ΠΑΡΘΕΝΙΟΣ Δ' τὸ έ.

Τῇ 10 μαρτίου 1684 ἐκλεγεὶς τὸ πέμπτον ἐν Ἀδριανουπόλει ὁ Μογιλάλος Παρθένιος ἦλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐνεθρονίσθη τῇ 12 ἰουλίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους· ἀλλ' εὗρεν ἀντίδρασιν ἐκ μέρους τῶν ἀρχιερέων, καὶ ἠναγκάσθη ἵνα δῷ παραίτησιν ἀπὸ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου τῇ 24 μαρτίου 1685, λαβὼν προεδρικῶς πρὸς ζωάρκειαν τὴν μητρόπολιν Βιδύνης[1083].

Δύο γινώσκω τῆς τελευταίας ταύτης τοῦ Μογιλάλου πατριαρχείας ἀποράσεις, ἀμφοτέρας τῷ 1684 γενομένας: διὰ τῆς μὲν ἐπικυροῖ τὴν εἰς τὴν μητρόπολιν Νεοκαισαρείας προσάρτησιν τῆς ἐξαρχίας Ἰνέου, διὰ δὲ τῆς δευτέρας κηρύττει σταυροπηγιακὴν τὴν ἐν Πάρῳ μονὴν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου. Ἴσως δὲ κατὰ τὴν πατριαρχείαν ταύτην ἐκύρωσε τὰ σταυροπηγιακὰ δίκαια καὶ τῆς ἐν Λίνῳ μονῆς τῆς Θεοτόκου Σκαλωτῆς.

1083. Ἀνώνυμος παρὰ Bandurii. Μελέτιος. Καρυοφύλλης.

1685—1686. 208. ΙΑΚΩΒΟΣ τὸ β'.

Τῆς πατριαρχικῆς περιωπῆς ἐδράξατο τὸ δεύτερον ὁ Ἰάκωβος τῇ 24 μαρτίου 1685, τῇ δὲ 18 ἀπριλίου (Μ. Σαββάτῳ) τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐγένετο ἡ νενομισμένη ἐγκαθίδρυσις αὐτοῦ, διοικήσαντος τὴν Ἐκκλησίαν μέχρι τῆς 7 ἀπριλίου 1686, ὡς νομίζω.

Τῆς πατριαρχείας ταύτης τοῦ Ἰακώβου γινώσκω τύποις ἐκδεδομένα δύο γράμματα κατὰ φεβρουάριον τοῦ 1686, ἐπικυροῦντα τὴν ἐπὶ τῆς μονῆς Σινᾶ δικαιοδοσίαν τοῦ Ἱεροσολύμων, καταδικάζοντα δὲ τὸν Σιναίου Ἀνανίαν, ὅτι μίτραν ἐπὶ κεφαλῆς ἔφερεν ἱερουργῶν καὶ πατριαρχικὰ ἄμφια περιεβάλλετο[1084].

Λέγεται ὅτι ἐπὶ Ἰακώβου ἡ Ἐκκλησία Κων/πόλεως ἀπέλυσε φρικτὸν ἐπιτίμιον κατὰ τῶν ἐν Ἀθήναις ὀρθοδόξων, ἀσεβῶς πρὸς τὸ Πατριαρχεῖον προσενεχθέντων[1085]· οὗτοι μετὰ τριετίαν ἐξητήσαντο συγγνώμην, ἣν τὸ Πατριαρχεῖον ἀπένειμεν αὐτοῖς[1086].

1686 -1687. 205. ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ Δ' τὸ δ'

ἀνῆλθε τὸν θρόνον τῇ 7 ἀπριλίου τοῦ 1686, ἐγκαθιδρυθεὶς τῇ 7 μαΐου, καὶ διῴκησεν, ὡς εἰκάζω, μέχρι

1084. Π. Νεοκλέους Κανονικὸν δίκαιον κτλ. σελ. 67 — 72 — 77. Προδήλως ἐσφαλμένη ἡ παρὰ Νεοκλεῖ χρονολογία 1687.

1085. Διονυσίου Σουσμελῆ, Κατάστασις συνοπτικὴ Ἀθηνῶν κτλ. Ἀθῆναι, 1842, σελ. 59 – 63.

1086. Ἐπαμ. Σταματιάδου, οἱ Καταλᾶνοι ἐν Ἀνατολῇ· Ἀθῆναι, 1870, σελ. 273—278. Γρ. Δ. Καμπούρογλου, Μνημεῖα ἱστορίας τῶν Ἀθηναίων· τόμ. Α', σελ. 34—36.

τῆς 17 ὀκτωβρίου τοῦ ἔτους 1687, ὅτε ἠναγκάσθη 'ν' ἀποσυρθῇ καὶ μεταβῇ εἰς Βλαχίαν, παρὰ τῷ λίαν αὐτὸν ἀγαπῶντι ἡγεμόνι Βασσαράβᾳ Βραγκοβάνῳ.

Ἐπὶ τῆς πατριαρχείας αὐτοῦ ταύτης ἐκύρωσε διὰ γράμματος, τῇ 26 σεπτεμβρίου 1687, τὴν τάξιν, ἣν εἰσήγαγον ἐν τῇ ἐν Ἁγίῳ Ὄρει σκήτῃ τῆς Ἁγίας Ἄννης οἱ μοναχοὶ αὐτῆς[1087]. Δύο δὲ γράμματα τοῦ Διονυσίου πρὸς τὸν Φιλαδελφείας Μελέτιον Τυπάλδον τὸ μὲν ἀπὸ αὐγούστου, τὸ δὲ ἀπὸ ὀκτωβρίου 1687 εἰσὶ τύποις ἐκδεδομένα[1088], ὡς καὶ τὸ ἀπὸ ὀκτωβρίου τοῦ ἔτους 1686, δι' οὗ ἀνεγνώρισε μετόχιον τῆς μονῆς Σινᾶ τὸν ἐν Βαλατᾷ ἐν Κων/πόλει ναὸν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου[1089].

1687—1688. 208. ΙΑΚΩΒΟΣ τὸ γ'

καὶ τελευταῖον ἀνῆλθε τὸν θρόνον τῇ 17 ὀκτωβρίου 1687, διοικήσας μέχρι τῆς 3 μαρτίου 1688, ὅτε παρῃτήσατο τὴν ἀρχήν, καὶ μετέβη εἰς Μολδαβίαν· ἐκεῖ δ' ἀπεβίωσε, κατὰ μάρτιον τοῦ 1690, κληροδοτήσας εἰς τὸν ἐν Κων/πόλει πατριαρχ. ναὸν ἱερά τινα ἄμφια καὶ σκεύη πολυτίμητα, καθὼς καὶ 500 γρόσια, ὅπως χρησιμοποιηθῶσιν ἐν κατασκευῇ Ἁγίου Μύρου[1090].

Ἴσως ἐν τῇ τρίτῃ αὐτοῦ πατριαρχείᾳ ὁ Ἰάκωβος ἀπέλυσε σιγίλλιον ἀναγορεῦον τὴν ἐν Κύθνῳ μονὴν τοῦ Προδρόμου σταυροπηγιακήν[1091].

1087. Langlois, Mont Athos· σελ. 71.

1088. Θελούσιου, Χρυσόβουλλα καὶ γράμματα· τεῦ. 53—61.

1089. Μ. Γεδεών «Ἐκκλησίαι ὀρθοδόξων» σελ. 90—98.

1090. Μ. Γεδεών, Χρονικὸ πατριαρχ. Ναοῦ· σελ. 171—175.

1091. Κ. Βάλληνδα, Κυθνιακά· ἐν Σύρῳ, 1882, σελ. 41.

1688. 209. ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ Β' τὸ ά.

Ἀρχιερεῖς καὶ πρόκριτοι τοῦ λαοῦ συναχθέντες ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ ἐπιφανοῦς Μανωλάκη τοῦ ἐκ Καστορίας ἐξελέξαντο πατριάρχην τῇ 3 μαρτίου 1688 τὸν μητροπολίτην Προύσης Καλλίνικον τὸν Ἀκαρνᾶνα, καὶ ἐνίδρυσαν αὐτὸν ἐπὶ τοῦ θρόνου τῇ 4 μαρτίου, Κυριακῇ τῆς Ὀρθοδοξίας· διῴκησε τὴν Ἐκκλησίαν ἐννέα σχεδὸν μῆνας, μέχρι τῆς 27 νοεμβρίου. Ὁ πατριάρχης Καλλίνικος ἐγεννήθη ἐν τῇ κώμῃ Καστανεᾷ τῶν Ἀγράφων, ἐγένετο δὲ μαθητὴς τοῦ μέγα κλέος ἐπ' ἀρετῇ καὶ παιδείᾳ ἀραμένου Εὐγενίου Γιαννούλη τοῦ Αἰτωλοῦ. Κατὰ τὴν πατριαρχείαν αὐτοῦ ταύτην ὁ Καλλίνικος Ἀκαρνὰν παύσας τὸν μητροπολίτην Ἀδριανουπόλεως Νεόφυτον, καὶ προβιβάσας εἰς Ἀδριανούπολιν τὸν Χαλκηδόνα Κλήμεντα, εὗρεν ἐν τῷ Νεοφύτῳ πολέμιον ἐπικίνδυνον, καὶ ἠναγκάσθη 'ν' ἀποσυρθῇ ἀπὸ τοῦ θρόνου, εἰ καὶ ἠγωνίζετο 'ν' ἀποδείξῃ τὸ ἀκανόνιστον τῆς ἐπιπηδήσεως τοῦ διαδόχου[1092].

Τρία ἔγγραφα τῆς τοῦ Καλλινίκου πατριαρχείας ταύτης ἐκδεδομένα γινώσκω: ἓν ἀπὸ ὀκτωβρίου 1688, κυροῦν τὰ ἐπὶ τοῦ Σινᾶ δίκαια τοῦ πατριαρ. θρόνου τῶν Ἱεροσολύμων[1093], καὶ δύο, χρονολογούμενα μὲν ἀπὸ τοῦ

1092. Ἐνδιαφέρουσης, σὺν Θεῷ, μετ' οὐ πολύ, βιογραφικῆς ἱστορικῆς ἰδίας συμειώσεως περὶ τοῦ πατριάρχου Καλλινίκου Β' τοῦ Ἀκαρνᾶνος, ὁ ἀναγνώστης ἐν αὐτῇ δύναται 'να ἴδῃ πόσας καὶ τίνας ἐμελέτησα πηγάς. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον, καὶ ἐπειδὴ ἐν τῷ Α' καὶ Β' τόμῳ τῶν ἐμῶν «Κανονικῶν διατάξεων» ὑπάρχει πλήρης ἀναγραφὴ τῶν τοιούτου εἴδους ἐγγράφων, ἐπιστολῶν, κτλ. τῶν ἐκδοθεισῶν ἐπὶ Καλλινίκου, δευτέρα τις ἀναγραφὴ ἐνταῦθα καὶ δευτέρα περίληψις ἐγγράφων ἤθελεν ἀποβῇ ὀχληρά.

1093. Π. Νεοκλέους Κανον. δίκαιον κλπ. σελ. 78—87.

νοεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, προταττόμενα δὲ τοῦ κώδηκος τῶν εἰς τὸν πατριαρχ. ἐν Κ/πόλει ναὸν γενομένων ἀφιερωμάτων καὶ δωρεῶν[1094]· γνωστὸν δ' ἐστὶ καὶ σιγίλλιον ἐπικυροῦν τὰ προνόμια τῆς ἐν Πάτμῳ μονῆς τοῦ Θεολόγου[1095].

1688—1689. **210. ΝΕΟΦΥΤΟΣ Δ'.**

Ἐπιβὰς τοῦ θρόνου Νεόφυτος ὁ πρώην Ἀδριανουπόλεως, τῇ 27 νοεμβρίου 1688, διῴκησε μῆνας πέντε. Ὁ Νεόφυτος ἦν ἐκ τῶν διακρινομένων ἐπὶ παιδείᾳ καὶ ἀρετῇ ἀρχιερέων τῶν κατ' αὐτὸν χρόνων· πιθανῶς ἐξελέγη μητροπολίτης Ἀδριανουπόλεως τῷ 1653· ἐπιμελείᾳ αὐτοῦ ἀνηγέρθη εὐρύτερος ὁ καθεδρικὸς ναὸς τῆς πόλεως ταύτης, πεσὼν ἕνεκα πολλῆς χιόνος τοῦ ἔτους 1638, ὡς ἔν τινι σημειώματι τοῦ Δοσιθέου Ἱεροσολύμων φέρεται: τῷ 1678 «ἐζωγραφίσθη ἡ ἐκκλησία τῆς μητροπόλεως, (ὁηλδ. Ἀδριανουπόλεως), καὶ ἐγένετο καὶ τὸ φάτνωμα, ἤγουν τὸ ταβάνι τοῦ νάρθηκος τῆς αὐτῆς . . . μόνα δὲ τὰ ἄσπρα τοῦ νακάση διὰ τὸν νάρθηκα ἔδωσεν ὁ μητροπολίτης[1096]». Ἐν Ἀδριανουπόλει διατελῶν ὁ Νεόφυτος διετήρει ἀλληλογραφίαν μετὰ πατριαρχῶν καὶ ἀρχιερέων, ἔγραψε δὲ πρὸς αὐτὸν οἰκειότατα καὶ ὁ τσάρος Ἀλέξιος Μιχαήλοβιτς[1097].

Μία τοῦ Νεοφύτου πρᾶξίς ἐστί μοι γνωστή· τὸ κατὰ

1094. Μ. Γεδεών Χρονικὰ πατριαρχ. Ναοῦ· σελ. 161—168.

1095. Φλωρίδου Ἀναγραφὴ ἐγγράφων· «Πανδώρα», Κ', σελ. 90.

1096. Τὰς περὶ τούτου σημειώσεις ἐκ κώδηκος ἀδριανοπολιτικοῦ μεταγράψας ἐπέδωκέ μοι ὁ πρώην μὲν Ἀδριανουπόλεως, νῦν δὲ Πελαγωνείας μητροπολίτης σεβασμ. κ. Νεόφυτος.

1097. Κ. Ν. Σάθα Μεσαιων. Βιβλιοθήκη· τόμ. Γ', σελ. 515: κατάλογος ἐπιστολῶν Νεοφύτου, ὧν εὐχῆς ἦν ἔργον ἡ ἔκδοσις.

φεβρουάριον 1689 σιγίλλιον, δι' οὗ κηρύττεται σταυροπηγιακὴ ἡ ἐν Ἰωαννίνοις μονὴ τῶν Πατέρων.

1689—1693. **209. ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ Β' ΤΟ Β'.**

Κατὰ μάρτιον ἢ ἀπρίλιον τοῦ 1689 ἡ σύνοδος, μὴ θέλουσα τὸν Νεόφυτον, ἐπανήγαγεν εἰς τὰ πράγματα τὸν Καλλίνικον Β', ὅστις διῴκησεν, ὡς νομίζω, τὴν Ἐκκλησίαν ἔτη τρία καὶ πλέον, ἴσως ἕως τέλους τοῦ 1693.

Κατὰ τὴν πατριαρχείαν αὐτοῦ ταύτην ἀπέλυσε δύο γράμματα περὶ τῶν σιναιτῶν, ἐπιβεβαιῶν τὰ δίκαια τοῦ θρόνου τῶν Ἱεροσολύμων, ἅτινα εἰσὶν ἐκδεδομένα τύποις[1098]· ἐξεδόθη ὡσαύτως ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Φιλαδελφείας Μελέτιον Τυπάλδον[1099], ὡς καὶ τὸ περὶ τῆς ἐν Κων/πόλει πατριαρχικῆς ἀκαδημίας σιγίλλιον[1100]. Γινώσκω δὲ καὶ τινα πρᾶξιν τοῦ Καλλινίκου τῷ 1689, δι' ἧς κυροῖ τὰ σταυροπηγιακὰ δίκαια τῶν ἐν Κίῳ μονῶν ἁγίου Γεωργίου τῆς Πηγῆς (ἀνδρῶας), καὶ Ὁδηγητρίας (γυναικείας).

Ἡ χρονολογία τῆς δευτέρας τοῦ Καλλινίκου πατριαρχείας ἐστὶν ἀσαφεστάτη, οὐδὲ δύναται 'ν' ἀκριβωθῇ τό γε νῦν, ὡς νομίζω. Γινώσκομεν ὅτι διετέλει πατριάρχης τὸν ἀπρίλιον τοῦ 1693, καὶ ὅτι μετ' αὐτὸν ἐγένετο ἐγκρατὴς τοῦ θρόνου ὁ

1098. Τούτων τὸ μὲν ἀπελύθη κατὰ σεπτέμβριον τοῦ 1689, τὸ δὲ κατὰ ἰανουάριον τοῦ 1691· βλ. ταῦτα ἐν Κανον. δικαίῳ κλπ. Π. Νεοκλέους· σελ. 88—95—106.

1099. Πελοποῦδου, Χρυσόβουλλα καὶ γράμματα· σελ. 62—65. Ἔστι δ' ἀπολελυμένη ἡ ἐπιστολὴ κατὰ σεπτέμβριον τοῦ 1692.

1100. Κομνηνοῦ Ὑψηλάντου· σελ. 208—210· ἰούλ. τοῦ 1691.

διοικήσας ἑπτὰ μῆνας μόνον ἐν μέσῳ ἀντιδράσεων, ἔχων ὁ' ὑποστηρίκτας καὶ συμβούλους τέσσαρας μητροπολίτας: τὸν Ἡρακλείας Νεόφυτον, τὸν Χαλκηδόνος Γαβριήλ, τὸν Δέρκων Νικόδημον, καὶ τὸν Γάνου καὶ Χώρας, πρὸς τούτοις δὲ καὶ τὸν ἡγεμόνα Βραγκοβάνον. Κατὰ τὰ τέλη τοῦ 1693, ἢ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1694, ὁ Διονύσιος ἠναγκάσθη 'ν' ἀποσυρθῇ, καὶ μετέβη εἰς Βλαχίαν, ζήσας ἐν Βουκουρεστίῳ, ὅπου ἀπεβίωσε τῇ 23 σεπτεμβρίου 1696, καὶ ἐτάφη ἐν τῇ μονῇ τοῦ Ῥάδουλβοδα, κληροδοτήσας εἰς τὸν ἐν Κων/πόλει πατριαρχ. ναὸν ἱερὰ ἅμφια πολλὰ καὶ σκεύη πολυτίμητα[1101].

Εἰκάζω ὅτι ὁ Διονύσιος ἐξέδωκε κατὰ τὴν πατριαρχείαν αὐτοῦ ταύτην τὸ σιγίλλιον, δι' οὗ διέταξε τὰ τοῦ ἐν Ἀδριανουπόλει σιναϊτικοῦ μετοχίου μετὰ τῆς ἐν αὐτῷ ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Ὀρφανοῦ.

Ἡ εἰκὼν τοῦ Διονυσίου Δ' σώζεται ἐν τῷ ναΐσκῳ τῆς Πορταϊτίσσης ἐν τῇ ἐν Ἄθῳ μονῇ τῶν Ἰβήρων. Βιογραφίαν αὐτοῦ ἔγραψε Γεράσιμος ὁ Κακαβέλας, ἐγκώμιον ὁ Ἠλίας Μηνιάτης. Nointel ὁ τότε τῆς Γαλλίας πρεσβευτὴς ἐπῄνεσε τὸν λαμπρὸν πατριάρχην, ὃν τόσῳ κατεδίωξεν ἡ καινοφανὴς φαναριωτικὴ ἀριστοκρατία. Πληρεστέρα σημείωσις τῶν περὶ Διονυσίου γραψάντων εὑρηται ἐν τῇ περὶ αὐτοῦ ἰδίᾳ μου ἱστορικῇ βιογραφικῇ πραγματείᾳ.

1101. Αἱ πληροφορίαι παρὰ Καισαρίῳ Δαπόντε: Χρονογράφος, παρὰ Σάθᾳ, Μεταιων. βιβλιοθήκη, τόμ. Γ'. Μ. Ι. Γεδεών Χρονικὰ πατριαρχ. Ναοῦ σελ. 169.

Ἀποχωρήσαντος τοῦ Διονυσίου Μουσελίμου τέλεον ἀπὸ τῆς σκηνῆς, ὁ Καλλίνικος Β' διῴκησεν ἐν ἡσυχίᾳ (σχετικῇ ἐννοεῖται) τὴν Ἐκκλησίαν ἔτη ἐννέα, μέχρι τῆς 8 αὐγούστου τοῦ ἔτους 1702, ὅτε ἀπεβίωσεν· ἐτάφη δὲ ἐν τῇ ἐν Χάλκῃ μονῇ τῆς Θεοτόκου Καμαριωτίσσης[1102].

Κανονικαὶ διατάξεις ἐν γένει τοῦ Καλλινίκου Ἀκαρνᾶνος εἰσιν ἐκδεδομέναι τύποις ἐν ὅλῳ εἴκοσιν, ὧν κυριώτεραί εἰσιν: ἡ περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πατριαρχικῶν θρόνων, ἡ περὶ στολισμοῦ γυναικῶν, ἡ περὶ προικοδοσιῶν ἐν τῇ κοινότητι τῶν Ἰωαννίνων, ἡ κατὰ τοῦ παρ' ἐνορίαν ἐκκλησιασμοῦ, ἡ ἀπαγορεύουσα τὸ μεταδιδόναι τῶν ἁγράντων μυστηρίων λατίνῳ ἢ διαμαρτυρομένῳ καὶ τὸ κηδεύεσθαι τούτους ὑπ' ὀρθοδόξων ἱερέων, ἡ ἐπιτρέπουσα εἰς ἱερέα παραπεσόντα καὶ καθαιρεθέντα τὸν γάμον, ἡ ἀπόκρισις εἰς περιέργους τινὰς ἐρωτήσεις τοῦ μητροπολίτου Χριστιανουπόλεως, ἡ ἀκύρωσις τῆς διαθήκης τοῦ Πωγωνιανῆς Μαλαχίου, ἡ ἐπιτρέπουσα οἰκοδομεῖν τὴν μικρὰν ἐκκλησίαν εἰς εὐρυχωροτέραν, ἡ περὶ μετουσιώσεως, ἡ ἀπαγόρευσις τοῦ γίνεσθαι τοὺς ἀρραβῶνας ἄνευ εἰδήσεως τοῦ κατὰ τόπον ἀρχιερέως[1103]. ἀνέκδοτοι δὲ μένουσιν, ἐφ' ὅσον ἐμοὶ γνωστόν, τρεῖς διατάξεις: ἡ ἀπὸ μαρτίου 1692, ὅπως ὁ μητροπολίτης

1102. Ἀδήλου σημείωσις περὶ τοῦ θανάτου Καλλινίκου Β' τοῦ Ἀκαρνᾶνος, ἐκδοθεῖσα ὑπ' ἐμοῦ ἐν «Ἐκκλησ. Ἀληθείᾳ», τόμ. Γ', σελ. 345.

1103. Ἀνάγνωθι Μ. Ι. Γεδεών Κανονικῶν Διατάξεων τὰς σελίδας 61—106 τοῦ Α', καὶ 391—406 τοῦ Β' τόμου.

Μιτυλήνης ἔχῃ τὴν προστασίαν τῶν ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων καὶ τὴν τοῦ αὐτόθι «Ξενοδοχείου . . . . . τοῦ πρὸς θεραπείαν καὶ βοήθειαν τῶν ξένων καὶ τῶν ἄλλως ἔνδειαν ἐχόντων τῆς τοιαύτης περιθάλψεως»· ἡ ἀπὸ ἰουνίου 1693, κατὰ τῶν πιστευόντων ὕπαρξιν «βουλκολάκων» καὶ κατὰ τῆς συνηθείας τῆς ἐντὸς τῶν ναῶν ταφῆς· καὶ ἡ ἀπὸ ὀκτωβρίου 1694, δι' ἧς προεβίβασε τὸ ὀρφίκιον τοῦ πριμοκυρίου εἰς τὴν Β' πεντάδα μετὰ τὸν δικαιοφύλακα καὶ πρὸ τοῦ λογοθέτου. Τύποις ἐξεδόθησαν ὡσαύτως ἓν γράμμα περὶ σιναιτῶν[1104], ἓν σιγίλλιον, ἀπὸ τοῦ 1691, περὶ τῆς ἐν Κύθνῳ μονῆς τοῦ Προδρόμου[1105], καὶ ὁ Τόμος, δι' οὗ κατὰ ἰούλιον τοῦ 1694 προεβίβασεν εἰς ἀρχιεπισκοπὴν τὴν ἐπισκοπὴν Ῥαιδεστοῦ[1106].

Τέσσαρας τοῦ Καλλινίκου γινώσκω πράξεις περὶ δικαίων ἐνοριακῶν· μίαν ἀχρονολόγητον, χορηγοῦσαν τὰ χωρία Γαρασάρεως τῇ μητροπόλει Χαλδείας· τὴν ἀπὸ ὀκτωβρίου 1698, δι' ἧς ἥνωσε τῇ μητροπόλει Τραπεζοῦντος τὴν ἐξαρχίαν Κερασοῦντος μετὰ τῶν περιζ αὐτῆς χωρίων Τριπόλεως καὶ Κοράλλων· τὴν ἀπὸ νοεμβρίου 1699, περὶ τοῦ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ναυπάκτου καὶ Ἄρτης χωρίου Ἀετοῦ, κηρυττομένου σταυροπηγιακοῦ, καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἑτέραν, ἀναγνωρίζουσαν ἐνοριακὸν τῇ μητροπόλει Δέρκων ἀνῆκον τὸ χωρίον Ἅγιον Στέφανον καὶ τὸ παρ' αὐτὸ ἁγίασμα τῆς Παναγίας.

Ἐκ τῶν πολλῶν τοῦ Καλλινίκου ἀποράσεων περὶ μοναστηριακῶν δικαίων ἐνταῦθα σημειῶ μόνον εἴκοσιν,

1104. Νεοκλέους Κανον. δίκαιον κτλ. σελ. 107—111. Τὸ γράμμα ἀπελύθη τῷ 1695.

1105. Βάλληνδα Κυθνιακά· σελ. 39—41.

1106. Παράρτ. ΙΖ' τόμου φιλολ. Συλλόγου· σελ. 84—86.

ὧν τρεῖς εἰσὶν ἀχρονολόγητοι: ἡ κυροῦσα τὰ σταυροπηγιακὰ δίκαια τῆς ἐν Θεσσαλονίκῃ μονῆς τῶν Βλατέων, ἡ κυροῦσα τὰ αὐτὰ τῆς ἐν Χίῳ μονῆς τῶν Μουνδῶν, καὶ ἡ ἀναιροῦσα τὰ τῆς ἐν Χίῳ μονῆς Μηνᾶ, Βίκτωρος, καὶ Βικεντίου· τῷ 1692 κατὰ ἰούνιον ἐπεκύρωσε τὰ δίκαια τῆς ἐν Βερροίᾳ μονῆς τοῦ Προδρόμου· τὸν φεβρουάριον τοῦ 1696 ἀνηγόρευσε σταυροπηγιακὴν τὴν ἐν Σάμῳ μονὴν τῆς τιμίας Ζώνης· τὸν αὔγουστον τοῦ 1698 ἐκύρωσε τὰ δίκαια τῆς παρὰ τὰς Σέρρας μονῆς τοῦ Προδρόμου, διὰ νεωτέρου γράμματος ἀπὸ νοεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ὁρίσας ὅπως οἱ μὲν ἐν αὐτῇ ἱερουργοῦντες μνημονεύωσι τοῦ ὀνόματος τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, οἱ δὲ ἐν τοῖς μετοχίοις αὐτῆς τοῦ κατὰ τόπον ἀρχιερέως· τρεῖς ἀποράσεις κυροῦσι κατὰ τὸ ἔτος 1699 σταυροπηγιακὰ δίκαια μονῶν: κατὰ μάϊον τῆς τοῦ Βερνικόβου μεταξὺ Λοιδωρικίου καὶ Ναυπάκτου, κατὰ ἰούλιον πασῶν τῶν ἐν Πάρῳ καὶ Νάξῳ μονῶν, καὶ κατὰ σεπτέμβριον τῆς ἐν Φιλιππουπόλει τοῦ Βατικόβου· κατὰ τὸ ἔτος 1700 πέντε ἀποράσεις ἐμπεδοῦσι παρόμοια δίκαια: τὸν ἰανουάριον τοῦ 1700 τὰ τῆς μονῆς Μεταμορφώσεως ἐν τῇ ἀρχιεπισκοπῇ Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου· τὸν ἀπρίλιον τὰ τῆς ἐν Σαντορίνῃ γυναικείας μονῆς τοῦ ἁγίου Νικολάου· τὸν μάϊον τὰ τῆς μονῆς Εὐαγγελιστρίας ἐν Θήβαις· σύγχρονος περὶ τῆς μονῆς Ἀμασγοῦ ἐν Κύπρῳ, ὅτι ἀνήκει τῇ μητροπόλει Νεμεσοῦ καὶ Κιτίου· τὸν ἰούλιον τοῦ 1700 τὰ δίκαια τῆς ἐν Δράμᾳ μονῆς Κοσινίτζας· τέσσαρες ἀποράσεις καὶ κατὰ τοῦ 1701 κυροῦσι τοιαῦτα δίκαια: δύο κατὰ ἰανουάριον τὰ τῆς ἁγίας Ἀναστασίας ἐν Θεσσαλονίκῃ, καὶ τὰ τῆς Θεοτόκου Φανερωμένης ἐν Κορίνθῳ· τὸν ἰούνιον τὰ τῆς μονῆς Περιστερεώτα ἐν Τραπεζοῦντι· κατὰ τὸν αὔγουστον τὰ τῆς ἐν Πάτραις μονῆς Ἀναλήψεως. Κατὰ τὸν ἰα-

νουάριον τοῦ 1701 ὁ Καλλίνικος κατέστησεν ἐνοριακὰς πάσας τὰς μονὰς τῆς Χίου πλὴν τῆς Νέας Μονῆς.

Ἐπὶ τῆς τρίτης τοῦ Καλλινίκου πατριαρχείας ἐτάραττε τὴν κοινότητα τῶν Ἰωαννίνων ἡ θεολογικὴ συζήτησις περὶ θείας οὐσίας καὶ θείας ἐνεργείας[1107].

1702—1707. **211. ΓΑΒΡΙΗΛ Γ'.**

Τῇ 30 σεπτεμβρίου 1702 ἐγκαθιδρύθη ἐπὶ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου ὁ μητροπολίτης Χαλκηδόνος Γαβριὴλ, διοικήσας τὴν Ἐκκλησίαν ἔτη πέντε καὶ μῆνας δύο, ἤτοι μέχρι τέλους νοεμβρίου 1707, ὅτε ἀπέθανεν· ὁ νεκρὸς αὐτοῦ ἐτάφη ἐν τῇ ἐν Χάλκῃ μονῇ τῆς Θεοτόκου Καμαριωτίσσης. Ὁ πατριάρχης Γαβριὴλ ἦν τὴν πατρίδα σμυρναῖος, παιδεύσεως δὲ μετέσχε μετρίας, ἀλλ' ὑπὸ συγχρόνων καὶ μικρῷ μεταγενεστέρων ὁμολογεῖται θεοσεβέστατος ἀνήρ, καὶ φρόνιμος, καὶ πρᾶος, καὶ ζήλου πλήρης ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας[1108].

Τοῦ Γαβριὴλ Γ' τύποις εἰσὶν ἐκδεδομέναι, καθόσον γινώσκω, κανονικαὶ διατάξεις ἕνδεκα, ὧν κυριώτεραι, ἡ κατὰ τῆς εἰς τὸ χυδαῖον λεκτικὸν μεταφράσεως τῶν ἁγίων Γραφῶν, ἡ περὶ μεταθέσεως τοῦ κατὰ καιρὸν Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης εἰς τὸν θρόνον Ἱεροσολύμων, αἱ ἀποκρίσεις εἰς τὰς ἐρωτήσεις τοῦ πρώην Ἀ-

1107. Μελετίου Ἐκκλ. Ἱστορ. Γ', 484—485. Παράρτ. ΙΖ' τόμου φιλολ. Συλλόγου. σελ. 4 —Παρὰ Κ. Σάθα. Νεοελλ. φιλολ. σελ. 355, κεῖται σημείωσις εὐμενῶν τινῶν περὶ τοῦ Καλλινίκου κρίσεων ἑσπερίων λογίων, καὶ ἐκ τῶν ἡμετέρων τοῦ Κυρίλλου Λαυριώτου.

1108. Ἐκτενῆ ἀνάλυσιν τῶν πηγῶν, ἐν αἷς γίνεται μνεία τοῦ Γαβριὴλ, εὑρηται ἐν ἰδίᾳ μου ἐκτενεῖ ὡσαύτως ὑπομνήσει βιογραφικῇ περὶ τοῦ κλεινοῦ τούτου πατριάρχου· βλ. νῦν ὅπως προχείρως τὸν παρὰ Βανδουρίῳ ἀνώνυμον, καὶ Βεντότου Συμπλήρωμα Ἱστορίας Μελετίου· σελ 4.

χριδῶν, ὡς καὶ ἡ ἀποδοκιμασία τῆς μὴ φανερᾶς ἐκφωνήσεως τοῦ «Λάβετε, φάγετε» ἐν τῇ θείᾳ μυσταγωγίᾳ[1109]. Ἐξεδόθησαν δ' ὡσαύτως μία μὲν ἀπόφασις, ἀπολυθεῖσα κατὰ αὔγουστον τοῦ 1705, περὶ τῶν σιναϊτῶν[1110]· μία ὑπὸ χρονολογίαν ἰουνίου 1707 περὶ τοῦ ἐν Ῥαδολίβῳ τῆς Δράμας μονυδρίου Βορίσκου· μία ἀπὸ ὀκτωβρίου 1702 συγχωνεύουσα τῇ μητροπόλει Ἡρακλείας τὴν ἐπισκοπὴν Ῥαιδεστοῦ[1111]· μία ἀπὸ τοῦ αὐγούστου 1704 κατὰ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Χαλδείας Φιλοθέου, παρ' ἐνορίαν ἐπεμβαίνοντος εἰς χωρία τοῦ μητροπολίτου Τραπεζοῦντος[1112]· δύο μικρὰ σημειώματα ἀπὸ τοῦ ἀπριλίου 1703 περὶ τῶν γενομένων ἐπὶ τοῦ Γαβριὴλ εἰς τὸν πατριαρχικὸν ναὸν ἀφιερωμάτων καὶ δωρεῶν[1113]· μία ἀπὸ τοῦ ἰουλίου 1704 κανονίζουσα τὴν πανήγυριν τῆς ἁγίας Εὐρημίας εἰς τὴν 11 τοῦ μηνὸς ἰουλίου[1114]· μία κατὰ ἰούνιον τοῦ 1703 κανονίζουσα τὴν ἐτήσιον πανήγυριν τοῦ ἁγίου Διονυσίου ἀρχιεπισκόπου Αἰγίνης, περιγραφομένην ἐν μόναις ταῖς νήσοις Κεφαλληνίᾳ καὶ Ζακύνθῳ[1115]· μία ἐπιστολὴ πρὸς τοὺς ὀρθοδόξους Ἄνδρου τῷ 1706 περὶ τῆς τηρήσεως τοῦ ὀρθοδόξου δόγματος[1116]· καὶ μία ἀπὸ 12 ἰανουαρίου

1109. Μ. Ι. Γεδεών Κανονικαὶ διατάξεις· τόμ. Α', σελ. 106—135, τόμ. Β', 406—417.

1110. Νεοκλέους Κανον. δίκαιον κτλ. σελ. 119—128.

1111. Παράρτ. ΙΖ' τόμου φιλολ. Συλλόγου· σελ. 86—87.

1112. Π. Τριανταφυλλίδου Φυγάδες· σελ. 144—146.

1113. Μ. Ι. Γεδεών Χρονικὰ πατριαρχ. Ναοῦ· σελ. 172—174. Ἐπὶ Γαβριὴλ ἐγένοντο δωρεαί τινες εἰς τὸν πατριαρχικὸν ναόν, ἃς ἀναγνωθι αὐτόθι.

1114. Μ. Ι. Γεδεών, ἔνθ' ἀνωτ. σελ. 179—183.

1115. Ἀκολουθία τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Διονυσίου κτλ. Ἀθήνησι, 1814. σελ. ζ'—ις'. ἐξεδόθη δὲ πλήρης σφαλμάτων.

1116. Α. Μηλιαράκη ὑπομνήματα πεσιγραφικὰ τῶν Κυκλάδων Νήσων κατὰ μέρος· Ἄνδρος· Κέως· ἐν Ἀθήναις, 1880. σελ. 140—147.

1704 ἐπιτρέπουσα τῷ ἱεροκήρυκι Ἠλίᾳ Μηνιάτῃ «τὴν ἐπιστασίαν τοῦ διδασκαλικοῦ ὑπουργήματος[1117]».

Μίαν πρᾶξιν τοῦ Γαβριὴλ γινώσκω περὶ ἐνοριακῶν δικαίων, ἀχρονολόγητον, τὴν ὁριζούσαν ὅτι τὰ χωρία Καροτή, Ἀτζιπόπουλον, Ἐπισκοπή, Κυριάννα, Ἀντάνασο καὶ Περιβόλι εἰσὶν ἐνοριακὰ τῆς ἐν Κρήτῃ ἐπισκοπῆς Ῥεθύμνης· καὶ δώδεκα περὶ μοναστηριακῶν δικαίων: τὴν κυροῦσαν τὰ δίκαια τῆς ἐν Θεσσαλονίκῃ μονῆς τῶν Βλατέων ἀχρνλ.· τὴν κατὰ ἰανουάριον τοῦ 1703, κυροῦσαν τὰ τῆς ἐν Δρυινουπόλει μονῆς Κάμενας· τὴν κατὰ ἀπρίλιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους, κυροῦσαν τὰ αὐτὰ δίκαια τῆς ἐν Χίῳ μονῆς τοῦ Προδρόμου τῶν Μουνδῶν· τὴν κατὰ φεβρουάριον τοῦ 1704, κηρυττουσαν σταυροπηγιακὴν τῆς ἐν Κρήτῃ μονὴν τῆς Θεοτόκου Ἀκρωτηριανῆς· τὴν κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος, ἀποκαθιστῶσαν τοιαύτην καὶ τὴν ἐν Χίῳ μονὴν Μηνᾶ, Βίκτωρος καὶ Βικεντίου· τὴν σύγχρονον ὡσαύτως, δι' ἧς ὑπέταξε τῇ ἐν Ἄνδρῳ μονῇ Ζωοδόχου Πηγῆς τὴν ἐν τῇ αὐτῇ νήσῳ μονὴν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου Ξανεμύτη[1118]· τὴν κατὰ μάρτιον τοῦ 1706, καθιστῶσαν σταυροπηγιακὴν τὴν πρὸ μικροῦ συσταθεῖσαν ἐν Μήλῳ μονὴν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου· τὴν κατὰ μάϊον τοῦ 1707, κυροῦσαν τὰ σταυροπηγιακὰ δίκαια τῆς ἐν Αἴνῳ μονῆς Σκαλωτῆς· τὴν κατὰ τὸν αὐτὸν μῆνα, προβιβάζουσαν εἰς σταυροπηγιακὴν τὴν τέως ἐνοριακὴν ἐν Σκοπέλῳ μονὴν τῶν Ταξιαρχῶν· τὴν κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος, ἀποδοκιμάζουσαν τὸ ἔθος τῶν μητροπολιτῶν Μεθύμνης τοῦ λαμβάνειν τὰ τῇ αὐτόθι μονῇ τοῦ Ταξιάρχου Μανταμάδου ἀφιερώματα εἰς εἴδη τε καὶ κτήματα· τὴν σύγχρονον, περὶ τῆς ἐν Σκοπέλῳ σταυροπη-

1117. «Πανδώρας» τομ. ΙΕ', σελ. 580.

1118. Α. Μηλιαράκη "Ανδρος, Κέως· σελ. 103.

γιακῆς μονῆς τοῦ τιμίου Σταυροῦ· ἀχρονολόγητός ἐστιν ἡ πρᾶξις, δι' ἧς ὑπέταξεν ὡς ἐνοριακὰς τῇ μητροπόλει Ἀθηνῶν τὰς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ μονάς, πλὴν τῆς Πεντέλης.

Εἰς τὸν πατριάρχην Γαβριὴλ ἀφιέρωσε τῷ 1706 ὁ Φραγκίσκος Προσαλέντης τὸν «Λιρετικὸν διδάσκαλον ὑπὸ τοῦ ὀρθοδόξου μαθητοῦ ἐλεγχόμενον»· ἐγκώμια δ' εἰς αὐτὸν ἔγραψαν τῷ μὲν 1703 ὁ Διαμαντὴς Ῥώσιος, τῷ δὲ 1705 Ἀντώνιος ὁ Βυζάντιος[1119].

1707 212 ΝΕΟΦΥΤΟΣ Ε'.

Περὶ τὰ τέλη τοῦ νοεμβρίου 1707, συνελεύσεως ἀρχιερέων καὶ λαικῶν γενομένης ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ ἐξ ἀπορρήτων Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου, ἐξελέγη πατριάρχης ὁ μητροπολίτης Ἡρακλείας Νεόφυτος, πολλὰς τὸ πρότερον ἀπολαύων εὐνοίας παρὰ τῇ κυβερνήσει, καὶ εἰς ἀξιώματα παρ' αὐτῆς ἀρθείς, ὅτε ἐν λαικοῖς ἐτέλει· ἡ ἐκλογὴ αὐτοῦ ὅμως ὡς πατριάρχου, διὰ λόγους ἀγνώστους ἡμῖν, οὐκ ἔτυχε τῆς κυβερνητικῆς ἐπικυρώσεως[1120].

1708—1709. 213. ΚΥΠΡΙΑΝΟΣ ΤΟ Α'.

Ἐν ἀρχαῖς, ὡς εἰκάζω[1121], τοῦ 1708, κλῆρος καὶ

1119. Ἀνάγνωθι τὸ πρῶτον ἐν «Λατίνων θρησκείας ἐλέγχοις», ἐν Ἀμστελοδάμῳ, 1748· τὸ δεύτερον εὑρηται ἐν χειρογράφῳ τῆς ἐν Πάτμῳ βιβλιοθήκης ὑπ' ἀριθ. ΦΟΘ', ἀμφότερα δ' ἐκδίδονται ἐν τῇ περὶ Γαβριὴλ ἰδίᾳ μου διατριβῇ.

1120. Ἀνώνυμος Bandurii. Βεντότου σελ. 5. Κούμα Ἱστορίαι ἀνθρωπίνων πράξεων, τόμ. Ι, σελ. 393.

1121. «καὶ ἔτρεξαν μεταξὺ πολλὰ» γράφει ὁ παρὰ Bandurii ἀ-

λαὸς ἐξελέξαντο πατριάρχην τὸν μητροπολίτην Καισαρείας Καππαδοκίας Κυπριανόν, ἄνδρα αὐστηρὸν τὰ ἤθη καὶ θέλοντα ἵνα ἐπαναγάγῃ τὴν ἀρχαίαν ἐν τῇ περιβολῇ καὶ διαίτῃ τοῦ κλήρου σεμνοπρέπειαν· δι' ὃ ἐπαύθη κατὰ μάϊον τοῦ 1709 καὶ ἐξωρίσθη εἰς Ἅγιον Ὄρος, ὅπου μονάζων ἐν τῇ μονῇ Βατοπεδίου ἐκλήθη καὶ δεύτερον ἐπὶ τὸν θρόνον τῷ 1713.

Τοῦ πατριάρχου Κυπριανοῦ γινώσκω τύποις ἐκδεδομένας δύο ἀποράσεις ἀπὸ τοῦ 1708 κατὰ τοῦ μητροπολίτου Χαλδείας ἐπεμβαίνοντος εἰς τὰ χωρία τοῦ Γκιουρδουνίου καὶ τὴν Κερασοῦντα καὶ τὰ περιξ, ἀνήκοντα πάντα τῇ μητροπόλει Τραπεζοῦντος[1121]· ἐξέδωκα δ' ὡσαύτως ἐν βεβαιωτήριον διαθήκης ἀπὸ τοῦ μαρτίου 1708 χρονολογούμενον[1122], εἰς αὐτὸν δὲ τολμῶ ἵνα ἐπιγράψω τὴν κανονικὴν διάταξιν περὶ τοῦ μὴ λαμπραῖς ἐσθῆσι χρῆσθαι τοὺς ἱερωμένους[1123].

Τρεῖς πράξεις τοῦ Κυπριανοῦ γινώσκω περὶ μοναστηριακῶν δικαίων, καὶ μίαν περὶ ἐνοριακῶν· αὗται δ' εἰσίν: ἡ κατὰ φεβρουάριον τοῦ 1708, περὶ τῆς ἐν Ἠπείρῳ μονῆς τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ Λιτοβιανίστι· ἡ κατὰ ἀπρίλιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ὑπαγαγοῦσα ὡς μετόχιον τῇ μονῇ Δουσίκου τὸ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Φαναρίου καὶ Νεοχωρίου μοναστήριον τοῦ ἁγίου Γεωργίου· ἡ κατὰ ὀκτώβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους, κηρύττουσα σταυροπηγιακὴν τὴν ἐν Μήλῳ μονὴν Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου· καὶ ἡ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ὁρίζουσα ὅπως ὁ μητροπολίτης

νώνυμος, ἐξ οὗ εἰκάζω ὅτι ἐκυκλοφόρησε μηνιαῖον διάστημα τοὐλάχιστον μέχρι τῆς ἐκλογῆς τοῦ Κυπριανοῦ.

1122. Τριανταφυλλίδου Φυγάδες· σελ. 146—151.

1123. Μ. Ι. Γεδεών Κανονικαὶ διατάξεις· Α', σελ. 135—137.

1124. Αὐτόθι, σελ. 421—424 τοῦ Β' τόμου.

Ἄρτης ἔχῃ τὸ δικαίωμα τοῦ χειροτονεῖν τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἐπισκόπους Βονδίτζης, Ἀετοῦ, Ἀχελώου, Ῥηγῶν, καὶ Φωτικῆς, ὧν αἱ ἐπισκοπαὶ ἦσαν τέως ἔρημοι.

1709—1711 **211. ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ Ε'.**

Ἀπὸ μαΐου 1709 μέχρι τῆς 4 δεκεμβρίου 1711 ἐκόσμησε τὸν θρόνον ὁ Ἀθανάσιος Ε', μητροπολίτης τέως τῆς Ἀδριανουπόλεως, ἠναγκάσθη δὲ μετὰ διετῆ διοίκησιν ἵνα ἀποχωρήσῃ διὰ τὴν κατ' αὐτοῦ δυσμένειαν τοῦ λαοῦ, νομιζόντων αὐτὸν νεωτερίζοντα ὀλίγον εἰς τὰς περὶ τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἰδέας. Ὁ ἀνὴρ οὗτος ἦν ἀρχῆς, πεπαιδευμένος, εἰδήμων τῆς ἑλληνικῆς, τῆς ἀραβικῆς, καὶ τῆς λατινικῆς, μουσικώτατος, ἐν δὲ τῇ διοικήσει αὐστηρότατος. Μετὰ τὴν ἀπὸ τοῦ θρόνου παραίτησιν ἀνεχώρησεν εἰς Ἄθων, ἐγκαταβιώσας ἐν τῷ αὐτόθι μοναστηρίῳ Παγῶνι[1125].

Τοῦ Ἀθανασίου Ε' εἰσιν ἐκδεδομέναι τέσσαρες κανονικαὶ διατάξεις, ὧν κυριωτέρα ἡ ἀποδοκιμάζουσα τὴν ἄνευ πατριαρχικῆς ἐκδόσεως χειροτονίαν τοῦ μητροπολίτου Μολδαβίας[1126].

Πρᾶξιν τοῦ Ἀθανασίου γινώσκω μίαν ἀχρονολόγητον, δι' ἧς ἔδωκε τῷ μητροπολίτῃ Χαλδείας τὰ χωρία Γαρασάρεως, ἀνήκοντα τέως τῇ μητροπόλει Νεοκαισαρείας.

1125. Πενταέτου σελ. 5. Κούμα Ἱστορίαι, τόμ. Γ', σελ. 394. Σάθα Φιλολ. σελ. 442—443. Ζαβίρα Θέατρον, σελ. 165 καὶ 175. Δημητρίου Προκοπίου ἀπαριθμήσεις λογίων γραικῶν, ἐν τόμῳ ΙΑ' Bibliothecae graecae τοῦ Φαβρικίου. Δαπόντε Κατάλογος ἐπισήμων γραικῶν παρὰ Σάθᾳ, Βιβλιοθ. τόμ. Γ', σελ. 72.

1126. Μ. Ι. Γεδεών Κανονικαὶ διατάξεις· τόμ. Α', σελ. 137—146, τόμ. Β', 417—421.

1711—1713 215. ΚΥΡΙΛΛΟΣ Δ'.

Ἀπὸ τῆς 4 δεκεμβρίου 1711 μέχρι τέλους ὀκτωβρίου 1713 ἐκόσμησε τὸν θρόνον ὁ Κύριλλος Δ', πρότερον μητροπολίτης Κυζίκου· μετὰ τὴν παῦσιν αὐτοῦ ἔζησεν ὀλίγον, ὡς φαίνεται, νοσήσας δ' ἀπεβίωσε γέρων ὤν. Ὁ ἀνὴρ οὗτος ἦν πεπαιδευμένος, ἀξιοπρεπής, εἰδήμων τῶν θείων Γραφῶν· φαίνεται ὅτι προήχθη εἰς τὴν μητρόπολιν Κυζίκου πρὸ τοῦ 1686. Ἐγεννήθη ἐν Λέσβῳ, εἶχε δὲ δύο ἀδελφάς, ὧν ἡ Σωσάννη ἐγένετο σύζυγος τοῦ ἅγα Μανωλάκη, διερμηνέως τῆς Ὁλλανδικῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβείας[1127].

Τοῦ πατριάρχου Κυρίλλου δύο πράξεις ἐξεδόθησαν: ἡ ἀπὸ ἰουνίου 1712 καθαίρεσις τοῦ Φιλαδελφείας Μελετίου Τυπάλδου[1128], καὶ ἡ πρὸς ἀσφάλειαν καὶ σύστασιν τῶν μοναστηριακῶν ἀφιερωμάτων, ἣν ἐξέδωκε διαμένων ἐν Ἰασίῳ· διότι, πατριάρχης διατελῶν «ἀπῆλθεν εἰς τὸ Γιάσι χάριν ἐλεημοσύνης» τῷ 1712 ὡς φαίνεται[1129]· εἰσὶ δὲ γνωσταί μοι: μία μὲν πρᾶξις, ἀχρονολόγητος, δι' ἧς ἀπέσπασε τὰ χωρία Ἀτζιπόπουλον, Καροτὴ κτλ. ἀπὸ τῆς ἐπισκοπῆς Ῥεθύμνης, μία κατὰ αὔγουστον τοῦ 1712, χορηγοῦσα σταυροπηγιακὰ δίκαια

1127. Βεντότης. Κύμας. Περὶ τῆς χρονολογίας τῆς ἐκλογῆς καὶ παύσεως τῶν πατριαρχῶν Κυπριανοῦ, Κυρίλλου, Κοσμᾶ, καὶ Ἱερεμίου βλέπε μικρόν τι σημείωμα, μεταγραφὲν ἀπὸ χειρογράφου κώδηκος τῆς ἐν Σμύρνῃ Εὐαγγελικῆς Σχολῆς καὶ ἐκδοθὲν ὑπὸ Α. Π. Κεραμέως, ἐν σελίδι 69 τοῦ ἔτους 1878 τοῦ «Ὁμήρου» τῆς Σμύρνης. Περὶ Κυρίλλου Δ' βλέπε τὰ ἐμὰ «Φαναριωτικὰ Ὑπομνήματα» ἐν σελίδι 328 κ. ἑξ. τόμου Γ' τῆς «Ἐκκλησ. Ἀληθείας».

1128. Βελούδου, Χρυσόβουλλα καὶ γράμματα· σελ. 66—78.

1129. Κομνηνοῦ Ὑψηλάντου· σελ. 288—292.

τῇ ἐν Σαντορήνῃ μονῇ τοῦ προφήτου Ἠλιοῦ, μία ἀπὸ αὐγούστου τοῦ 1713, προβιβάζουσα εἰς σταυροπηγιακὴν τὴν ἐν Κρήτῃ μονὴν τοῦ προφήτου Ἠλιοῦ Ῥούστικα, καὶ δύο κατὰ τὸν αὐτὸν μῆνα τοῦ αὐτοῦ ἔτους, δι' ὧν προσαρτᾶται μὲν ἡ μονὴ Μεγάλη Παναγία τῇ ἐν Κρήτῃ ἐπισκοπῇ Πέτρας, ἀφαιρεῖται δὲ ἀπὸ τῆς μονῆς ταύτης τὸ χωρίον Καινούριον καὶ δίδοται τῇ περὶ ἧς ὁ λόγος ἐπισκοπῇ.

Φαίνεται ὅτι συνεπείᾳ κορυφώσεως καὶ τῶν χρεῶν τοῦ Πατριαρχείου καὶ τῶν ποικίλων ἀπαιτήσεων ἀπεσύρθη ἀπὸ τοῦ θρόνου ὁ Κύριλλος Δ', ὡς ἀπεσύρθη μόλις προβαλὼν ἐπὶ σκηνῆς καὶ ὁ

1713—1714 213. ΚΥΠΡΙΑΝΟΣ, τὸ 6'

κληθεὶς εἰς τὴν διοίκησιν τῶν πραγμάτων τῇ 7 νοεμβρίου 1713, καὶ κοσμήσας τον θρόνον μέχρι τῆς 28 φεβρουαρίου τοῦ 1714, ὅτε ἀποσυρθεὶς εἰς Ἅγιον Ὄρος ἀπεβίωσε μετὰ μικρὸν ἐν τῇ μονῇ τοῦ Βατοπεδίου[1130].

1714—1716 216. ΚΟΣΜΑΣ Γ'

ὁ πρώην Ἀλεξανδρείας μετετέθη εἰς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον κανονικῶς τῇ 7 μαρτίου 1714· ὁ Κοσμᾶς ἐκόσμει τὸν θρόνον μέχρι τῆς 23 μαρτίου τοῦ 1716, ὅτε, μεθ' ὅλην τὴν ἰσχυρὰν ὑποστήριξιν τοῦ μέγα δυναμένου Μανουὴλ Ἰωάννου Ὑψηλάντου, παρητήσατο διὰ τὴν κο-

1130. Μαυρογορδάτειος βιβλιοθήκη· τόμ. Α', σελ. 122. Μ. Ι. Γεδεών Χρονικὰ πατριαρχ. Ναοῦ, σελ. 172, ἔνθα καὶ σημείωσις ὅτι ἀφιέρωσεν εἰς τὸν πατριαρχ. ναὸν 80 γρόσια. Κομνηνός.

ρυφωθεῖσαν οἰκονομικὴν ἀθλιότητα, καὶ ἀπῆλθε πάλιν εἰς Ἀλεξάνδρειαν. Ὁ πατριάρχης Κοσμᾶς ἐγεννήθη ἐν Χρυσοπόλει (Σκούταρι) τῆς Βιθυνίας, ἦν κάτοχος παιδείας ἑλληνικῆς καὶ τῆς ἱερᾶς, ὑπῆρξεν ἀρχιεπίσκοπος Σιναίου, εἶτα δὲ, πιθανῶς ἀπὸ τοῦ 1705—1710, πατριάρχης Ἀλεξανδρείας· τῷ 1717 ἐπανέλαβε πάλιν τὸν θρόνον τῆς αἰγυπτιακῆς μεγαλοπόλεως καὶ ἀπεβίωσε τῷ 1738 κατὰ Κομνηνόν[1131].

Τοῦ πατριάρχου Κοσμᾶ Γ' γινώσκω τρεῖς πράξεις: πρώτην, ἀχρονολόγητον, κυροῦσαν τὰ σταυροπηγιακὰ δίκαια τῆς ἐν Χίῳ Νέας Μονῆς· δευτέραν, τὴν κατὰ τὸ 1714 ἀνακηρύττουσαν σταυροπηγιακὴν τὴν ἐν τῇ Καρπάθῳ μονὴν τοῦ ἁγίου Γεωργίου τῶν Βασσῶν· καὶ τρίτην, τὴν ἀπὸ τοῦ 1715 ἐπικυροῦσαν τὰ προνόμια τῆς ἐν Πάτμῳ μονῆς τοῦ Θεολόγου[1132].

1716—1726. **217. ΙΕΡΕΜΙΑΣ Γ' τὸ ά.**

Τῇ 23 μαρτίου 1716 πατριάρχης ἐξελέγη Ἱερεμίας ὁ μητροπολίτης Καισαρείας Καππαδοκίας, κοσμήσας τὸν θρόνον ἕως τῆς 19 νοεμβρίου 1726. Ὁ ἀοίδιμος Ἱερεμίας ἦν ἀνὴρ εὐπαίδευτος, τὴν πατρίδα πάτμιος, ἐφημέριος πρῶτον χρηματίσας ἐν τῇ νήσῳ Χάλκῃ, εἶτα δὲ μεταβὰς εἰς Καισάρειαν ἴσως παρὰ τῷ Κυπριανῷ, καὶ τοῦτον, ὡς εἰκάζω, διαδεξάμενος ἐν τῇ

1131. Αἱ χρονολογίαι κατὰ Κομνηνὸν Ὑψηλάντην· βλ. Βεντότην, Κούμαν, καὶ Προκοπίου ἀπαρίθμησιν λογίων. Ὁ πατριάρχης Κοσμᾶς ἐχρημάτισε διδάσκαλος τοῦ πανισχύρου ἀρχιγουνάρεως Μανωλάκη Ὑψηλάντου, τοῦ καὶ τὴν ἐν Πάτμῳ σχολὴν εὐεργετήσαντος.

1132. Ι. Σακκελίωνος σημείωμα ἐν «Εὐαγγελικῷ Κήρυκι», τόμ. Θ', σελ. 131.

μητροπόλει ταύτῃ· ἦν φίλος τοῦ τότε μέγα ἰσχύοντος μεγάλου βεζίρου Δαμὰτ Ἀλῆ πασᾶ[1133].

Τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου ἐξεδόθησαν τύποις πέντε κανονικαὶ διατάξεις, ὧν κυριωτέρα ἡ διατάττουσα ὅτι δεῖ δέχεσθαι τοὺς ἀπὸ τῆς αἱρέσεως τοῦ Λουθήρου καὶ τοῦ Καλβίνου προσερχομένους εἰς τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν Μύρῳ μόνον ἁγίῳ χριομένους[1134]· ἀνέκδοτος δ' ἐστὶν ἡ κατακρίνουσα τοὺς φρονοῦντας ὅτι τὰ μυστήρια τὰ ὑπὸ τῶν ἀρνησιθρήσκων ἱερέων τῶν κατόπι μετανοησάντων ἱερουργούμενά εἰσι δεκτά· ἐξεδόθη ὡσαύτως ἡ πρὸς τοὺς ἡγεμόνας Βλαχίας καὶ Μολδαβίας ἐγκύκλιος πρὸς συλλογὴν συνδρομῶν ὑπὲρ ἀνοικοδομήσεως τοῦ πατριαρχικοῦ ναοῦ[1135], καθὼς καὶ ἡ καθαίρεσις τοῦ ἱεροδιδασκάλου καὶ φιλοσόφου Μεθοδίου τοῦ Ἀνθρακίτου[1136].

Πέντε πράξεις τῆς πρώτης τοῦ Ἱερεμίου Γ' πατριαρχείας περὶ ἐνοριακῶν δικαίων εἰσί μοι γνωσταί: ἡ κατὰ δεκέμβριον τοῦ 1718, δι' ἧς συνέστησε τὴν ἀρχιεπι-

---

1133. Ἀνάλυσις τῶν περὶ Ἱερεμίου πηγῶν ἐν ἰδίᾳ μου διατριβῇ· διὸ ἐνταῦθα συστέλλω τὸν λόγον, ἐξ ἀνάγκης καὶ κατὰ καθῆκον ἐκτενῆ γενησόμενον ἄλλοτε περὶ τοῦ μακαρίου πατριάρχου.

1134. Μ. Ι. Γεδεών Κανονικαὶ διατάξεις· τόμ. Α', σελ. 146—148, τόμ. Β', 424—432. Εἰκάζω ὅτι καὶ ἡ διάταξις «διὰ τοὺς ἱεροθησομένους νὰ μὴν χειροτονῶνται ἀγράμματοι» ἀνήκει εἰς τὸν Ἱερεμίαν Α' τόμου σελ. 176—180.

1135. Μ. Ι. Γεδεών Χρονικὰ πατριαρχ. ναοῦ· σελ. 152—154.

1136. Ἐξεδόθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ ἀρχιμανδρίτου Γερμανοῦ Ἀφθονίου ἐν τοῖς μετὰ τὴν ἅλωσιν τοῦ Κομνηνοῦ Ὑψηλάντου, σελ. 310—313· τὸ δεύτερον ὑπ' ἐμοῦ, συμπεπληρωμένη· Ἀνέκδοτος ἐγκύκλιος Ἱερεμίου Γ', ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1872, σελ. 14—17· τὸ τρίτον ὑπὸ τοῦ μακαρίτου μητροπολίτου Σισανίου καὶ Σιατίστης Ἀγαθαγγέλου Στεφανάκη, ἐν σελ. 495—500 τοῦ Β' τόμου τῆς «Ἐκκλ. Ἀληθείας».

σκοπὴν Δημητζάνης, εἰ καὶ φαίνεται μετὰ ἓν ἔτος ἀκυρώσας αὐτὴν καὶ ἑνώσας τῇ μητροπόλει Λακεδαιμονίας· ἡ κατὰ ἰανουάριον τοῦ 1720, δι' ἧς ἥνωσε τῇ αὐτῇ μητροπόλει τὴν ἐξαρχίαν Ἄκοβαν· ἡ σύγχρονος αὐτῇ, δι' ἧς ὑπεβίβασεν εἰς ἐπισκοπὴν, ὑποκειμένην τῇ μητροπόλει Μονεμβασίας, τὴν πρὸ χρόνων ἀναδειχθεῖσαν ἀρχιεπισκοπὴν Ῥέοντος· ἡ κατὰ τὸ 1724, δι' ἧς ἥνωσε τῇ ἐπισκοπῇ Πέτρας (Κρήτης) τὸ χωρίον Καινούριον· καὶ ἡ κατὰ ἰανουάριον τοῦ 1725, δι' ἧς ἀποφαίνεται ὅτι τὰ χωρία Πέρα-Χώρα καὶ Μπίσα εἰσὶν ἐνοριακὰ τῆς μητροπόλεως Κορίνθου. Γινώσκω δ' ἐπίσης πράξεις περὶ μοναστηριακῶν δικαίων δέκα καὶ πέντε: τὴν ἀπὸ τοῦ μαΐου τοῦ 1716, περὶ τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἀθηνῶν μονῶν ὅτι εἰσὶν ἐνοριακαί, πλὴν τῆς Πεντέλης· τὴν κατὰ ἰούνιον τοῦ 1717, κυροῦσαν τὰ σταυροπηγιακὰ δίκαια τῆς ἐν Ἄνδρῳ μονῆς Ζωοδόχου Πηγῆς· τὴν κατὰ αὔγουστον τοῦ 1718, δι' ἧς δωρεῖται τῷ πατριαρχικῷ θρόνῳ Ἀλεξανδρείας τὸν ἐν Γραντίστε τῆς Βλαχίας ναὸν τοῦ ἁγίου Νικολάου Τζερνίκα, τέως εἰς τὸν πατριαρχ. οἰκουμενικὸν θρόνον ἀνήκοντα· δύο κατὰ τὸ 1720, ἄνευ ἐνδείξεως τοῦ μηνός: τὴν κυροῦσαν τὰ δίκαια τῆς ἐν Καλαβρύτοις μονῆς τῶν Ταξιαρχῶν, καὶ τὴν καθιστῶσαν σταυροπηγιακὴν τὴν ἐν Χερρονήσῳ Κρήτης μονὴν τῆς Θεοτόκου Καρδιωτίσσης· τὴν κατὰ ἰούλιον 1723, ἑνοῦσαν τῇ μονῇ Ἀρκαδίου τὴν ἐν Μεσσαρᾷ Κρήτης μονὴν τοῦ ἁγίου Γεωργίου Φαλάνδρα· τὴν κατὰ μάϊον τοῦ 1725, ἀναδεικνύουσαν σταυροπηγιακὴν τὴν ἐν Σάμῳ μονὴν τοῦ προφήτου Ἡλιού[1137]· τὴν κατὰ αὔγουστον τοῦ αὐτοῦ ἔτους, κυροῦσαν τὰ σταυροπηγιακὰ δίκαια τῆς μονῆς Βατζκόβου·

1137. Κρητικίδου Περίβασις εἰς τὰς μονὰς Σάμου· σελ. 33.

τὰς ἐν ἔτεσι 1719, 1720, καὶ 1721 τρεῖς πράξεις, κυρούσας τὰ προνόμια τῆς ἐν Πάτμῳ μονῆς τοῦ Θεολόγου[1138], καὶ τέσσαρας ἀχρονολογήτους: τὰς ἀναδεικνυούσας σταυροπηγιακὰς τὴν ἐν Σάμῳ μονὴν τῆς Θεοτόκου Βροντᾶ, καὶ τὴν ἐν τῷ χωρίῳ Σκαμνέλι μονὴν τῆς ὁσίας Παρασκευῆς· τὴν κυροῦσαν τὰ δίκαια τῆς ἐν Θεσσαλονίκῃ μονῆς τῆς ἁγίας Ἀναστασίας· καὶ τὴν βεβαιοῦσαν τὰ δίκαια τῆς μονῆς Σινᾶ ἐπὶ τοῦ ἐν Χάνδακι τῆς Κρήτης ναοῦ τοῦ ἀποστόλου Ματθαίου. Τῷ 1717 ὁ Ἱερεμίας ἀπέλυσε γράμμα, διατάττον ἵνα τὰς ὑπὲρ τοῦ Ἁγίου Τάφου συναγομένας διὰ κιβωτίων ἐν διαφόροις ναοῖς συνδρομὰς μὴ διαθέτωσιν αἱ ἐπιτροπαὶ τῶν ναῶν τούτων διὰ σκοποὺς ἄλλους· ὁ Ἱερεμίας ἀπέλυσε καὶ σιγίλλιον περὶ τῆς ἐν Σιατίστῃ σχολῆς.

Ἐπὶ τῆς πρώτης τοῦ Ἱερεμίου πατριαρχείας, συντελεσθείσης τῆς ἀνοικοδομῆς τῆς ἐν τῇ νήσῳ Πρώτῃ μονῆς τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, οἱ δαπανήσαντες ἐπ' αὐτῇ παρεχώρησαν τῇ 10 μαΐου 1724 τὴν μονὴν εἰς τοὺς ἐπιτρόπους τοῦ ἐν Γαλατᾷ ναοῦ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου.

Ὁ πατριάρχης Ἱερεμίας ἐπεκύρωσε τὴν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Πέτρου τοῦ Μεγάλου σύστασιν τῆς ἁγιωτάτης ρωσσικῆς διοικούσης συνόδου, καταργηθέντος τοῦ ὑπὸ Ἱερεμίου Β' ἐγκριθέντος πατριαρχείου τῆς Μόσχας. Ἀπήντησε δὲ τὰ δέοντα πρὸς τοὺς ἐν τῇ Μ. Βρεττανίᾳ κληρικοὺς, σαφηνίζων τὰ δόγματα τῆς ὀρθοδόξου ἀνατολ. Ἐκκλησίας.[1139] Ἡ ἐπικυροῦσα τὴν τῆς διοικούσης ρωσσικῆς συνόδου σύστασιν ἐπιστολὴ φέρει

1138. Φλωρίδου Ἀναγραφὴ «Πανδώρας» Κ', σελ. 91.

1139. Τὰ τοῦ εὐσεβεστάτου βασιλέως καὶ τῶν ἁγιωτάτων πατριαρχῶν γράμματα περὶ τῆς συστάσεως τῆς ἁγιωτάτης Συνόδου, μετ' ἐκθέσεως τῆς ὀρθοδόξου πίστεως τῆς Ἀνατολ. καθολικῆς Ἐκκλησίας· ἐν Πετρουπόλει, 1840, σελίδες 48.

χρονολογίαν 23 σεπτεμβρίου 1723, συμφώνως δὲ τῷ Ἱερεμίᾳ ἀπέστειλαν τῷ Μ. Πέτρῳ ὁμοιοτύπους ἐγκρίσεις οἱ λοιποὶ πατριάρχαι, κρατύνοντες οὕτω τὴν μεταξὺ τῶν σλαβικῶν καὶ τῶν κατ' ἀνατολὰς ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ἀδελφικὴν ἀγάπην καὶ τὸν ἄρρηκτον ἐν ἁγίῳ Πνεύματι σύνδεσμον.

Ἐπὶ τῆς πατριαρχείας ταύτης τοῦ Ἱερεμίου ἤρξαντο συνιστώμεναι κοινότητες ὀρθοδόξων ἑλλήνων ἐν Λιβόρνῳ, καὶ Τεργέστῃ, καὶ Πέστῃ, καὶ Βιέννῃ, καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Αὐστρίας [1140].

Ὁ πατριάρχης Ἱερεμίας ἤθροισε τῷ 1722 σύνοδον ἐκ δώδεκα μητροπολιτῶν, προισταμένου τούτου τε καὶ τῶν πατριαρχῶν Ἀντιοχείας, καὶ Ἱεροσολύμων, καὶ κατέκρινε τὰς πλάνας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ῥώμης[1141].

Τῷ 1720 ἀνηγέρθη ὁ ἐν Φαναρίῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως πατριαρχικὸς ναὸς μετὰ τρούλλου, πεσόντος διὰ τὴν ἄτεχνον κατασκευήν, ὅθεν ἐπετέθη τῷ ναῷ ξύλινος ὄροφος[1142].

Ὁ χρονογράφος Κομνηνὸς ἀφηγεῖται ὅτι ὁ Ἱερεμίας ἐζήτησε ἵνα καθορίσῃ τὰς ἡμέρας τῆς νηστείας τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, ἀλλ' εὗρεν ἀντίστασιν παρὰ τῷ χύδην λαῷ[1143]. ὁ ἱστοριογράφος Κούμας ἐπιγράφει τὴν ἐν λόγῳ ἀπόφασιν εἰς ἕτερον πατριάρχην.

Ἐπὶ τοῦ Ἱερεμίου, τῷ 1720, Ῥαφαὴλ ὁ ἐπίσκοπος Δρυϊνουπόλεως ἀφιέρωσεν εἰς τὴν μονὴν τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ Μονοδενδρίου τῆς Ἠπείρου τὴν ἔτι σωζομένην χεῖρα τοῦ ἁγίου Σώζοντος[1144].

1140. Βελούδου, Ἀποικία ἐν Βενετίᾳ· σελ. 87.

1141. Βεντότη Προσθήκη εἰς τὴν Ἐκκλ. Ἱστορίαν Μελετίου· τόμ. Δ', σελ. 59—60.

1142. Μ. Γεδεὼν Χρονικὰ τοῦ πατριαρχικοῦ Ναοῦ· σελ. 87—89.

1143. Κομνηνοῦ Ὑψηλάντου· σελ. 308.

1144. Λαμπρίδου Ζαγοριακά· σελ. 39.

Κατὰ τὴν ὑπ' ὄψιν ἡμῶν χρονικὴν περίοδον, ἡ κατάστασις τῶν οἰκονομικῶν τοῦ Πατριαρχείου κατέβη εἰς τὸ ναθὶρ αὐτῆς, οὔτε ἦν δυνατὸν ἵνα ἐξοφληθῶσι τὰ παλαιὰ χρέη καὶ ἵνα ᾖ ἔγκαιρον τὸ πατριαρχικὸν ταμεῖον εἰς καταβολὴν ἐτησίων χορηγιῶν ὧδε κἀκεῖσε· ὥστε ὁ ἀείμνηστος Ἱερεμίας ἠναγκάσθη ἵνα ζήσῃ ἐν μεγίστῃ πενιχρότητι, κρατήσας ἀντὶ τῶν πολλῶν ἱερέων τῆς πατριαρχικῆς αὐλῆς δύο μόνον πρεσβυτέρους, καὶ δύο διακόνους, «ἀμοιβαδὸν καθ' ἑβδομάδα ἱερουργοῦντας»· πολλάκις δὲ καὶ ἐναχθεὶς δικαστικῶς, καὶ περιορισθεὶς, ἐν τέλει κατώρθωσε ν' ἀποσβέσῃ μέρος τοῦ χρέους κατ' ἀποκοπήν, ᾧ μὲν ἥμισυ, ᾧ δὲ τὸ τρίτον ἀποτίσας· τότε, πρὸς ἐλάφρυνσιν τοῦ πατριαρχικοῦ ταμείου, ἐπεφόρτισεν εἰς τὰς πλείστας τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου τὸ χρέος[1145]· καὶ ἐν τούτοις ὁ λαμπρὸς πατριάρχης διηνεκῶς ἐραδιουργεῖτο, καὶ πάντοτε ἐσώζετο, πεσὼν τέλος θῦμα τῆς ἀλαζόνος ἀνευλαβείας τοῦ ἡγεμόνος Μολδαβίας Γρηγορίου Γκίκα[1146].

1726. **218. ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ Γ'.**

Τῇ 19 νοεμβρίου 1726 πατριάρχης ἐξελέγη ὁ μητροπολίτης Ἡρακλείας Καλλίνικος, ὅστις, μαθὼν τὴν ἀπροσδόκητον ἐκλογὴν αὐτοῦ, ἀπόπληκτος ἐγένετο διὰ τὴν χαρὰν ὅτι τέλος περιεβάλλετο καὶ αὐτὸς τὸν ἐξ ἀκανθῶν στέφανον. Ὁ Καλλίνικος ἐγεννήθη ἐν Νάξῳ, μαθητὴς γενόμενος, ὡς νομίζω, τῆς πατριαρχικῆς ἀκαδημίας, ἧς καὶ σχολάρχης ἐχρημάτισεν ἐν ἀρχαῖς τοῦ

1145. Σεργίου Μακραίου σημείωσις παρὰ Κ. Σάθᾳ· Μεσαιων. Βιβλιοθήκῃ· τόμ. Γ', σελ. 404.

1146. Κομνηνοῦ Ὑψηλάντου· σελ. 323, 324.

ΙΗ' αἰῶνος· μητροπολίτης Ἡρακλείας διετέλεσεν ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ 1716 μέχρι τῆς 19 νοεμβρίου τοῦ 1726, ὅτε, συνεργίᾳ Γερασίμου τοῦ μητροπολίτου Νικαίας, ἐξελέγη πατριάρχης. Ἦν ἀνὴρ πολυμαθής, εἰδήμων τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, ἱεροκῆρυξ καὶ φιλόσοφος, καὶ γνώστης τῶν Ἁγίων Γραφῶν[1147].

1726—1733. **219. ΠΑΙΣΙΟΣ Β' τὸ α'.**

Τὴν ἐπιοῦσαν τῆς ἐκλογῆς καὶ τοῦ θανάτου τοῦ Καλλινίκου Γ', ἤτοι τὴν 20 νοεμβρίου 1726, ἐξελέγη πατριάρχης ὁ μητροπολίτης Νικομηδείας Παΐσιος ὁ Κομουρτζόγλους, νέος τὴν ἡλικίαν, τὴν πατρίδα καισαρεύς, κοσμήσας τὸν θρόνον ἓξ ἔτη πλήρη, ἴσως δὲ καὶ μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 1733. Ὁ πατριάρχης Παΐσιος ἐγνωρίζετο πᾶ-

---

1147. Βλ. περὶ Καλλινίκου ἐν τοῖς ἐμοῖς Χρονικοῖς τῆς Πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας· σελ. 136. Τὴν ἡμέραν τῆς ἐκλογῆς διώρθωσα ἀπὸ τῶν τοῦ Βεντότη γραφομένων καὶ τῶν τοῦ Κομνηνοῦ, ὧν ὁ πρῶτος ὁρίζει τὴν ἐκλογὴν τοῦ Παϊσίου τῇ 20 νοεμβρίου 1726 «καὶ εἰδὼς ἀναβιβάζεται ὁ Παΐσιος, ἀλλ' ἐπειδὴ τῇ ἄλλῃ ἡμέρᾳ ἦτον ἡ ἑορτὴ τῶν Εἰσοδίων, ἔγινεν ἡ μετάθεσις τῇ β'. ἐν ᾗ Χρύσανθος ὁ Γλύμων (πιθανῶς σφάλμα τῶν ἀντιγραφέων ἀντὶ Ἱεροσολύμων) λόγον πανηγυρικὸν ἐξεφώνησεν· ὁ δὲ Κομνηνὸς γράφει ὅτι «εἰς τὸ σπίτι τοῦ Ἡρακλείας Καλλινίκου τὸ ἔξω τῆς πύλης τοῦ Φαναρίου νύκτωρ καὶ κρυφῇ συναχθέντες ἐκλέγουσι τὸν οἰκουμενικὸν πατριάρχην Ἡρακλείας· ἡμέρᾳ δὲ ἄρτι διαγελώσῃ, τὸν εὗρον νεκρόν· ὅθεν φοβηθέντες μήπου λάβῃ εἴδησιν ὁ Ἱερεμίας καὶ τοὺς παιδεύσῃ, μηνύουσι τῷ Μεγάλῃ κληγιᾷ, ὅτι ἐξελίξαντο ὃν πέμπουσι τῇ ὑψηλότητί του Νικομηδείας Παΐσιον». Σημείωσις δέ τις περὶ τοῦ χρέους τοῦ πατριαρχικοῦ ταμείου, γενομένη μὲν κατὰ διαταγὴν τοῦ Παϊσίου, σωζομένη δὲ ἐν τῷ ἀρχαιοτέρῳ κώδηκι τοῦ ταμείου τούτου, φέρει χρονολογίαν ἐκλογῆς τὴν 21 νοεμβρίου 1726· ἀλλ' ὡς γνωστὸν ἡ ἐγκαθέδρυσις πάντοτε οἰκουμενικοῦ πατριάρχου ἐπὶ τοῦ θρόνου ἐγίνετο μετὰ τὴν πρὸς τὸν μέγαν βεζίρην ἐπίσκεψιν.

σιν ὡς ἀνὴρ ἐπιεικὴς, δυστυχῶς διὰ τὸν πρὸς τὴν ἀρχὴν ἔρωτα τοῖς πᾶσι τὰ πάντα γινόμενος, ἐν μὲν τῇ πρώτῃ πατριαρχείᾳ ζητήσας 'ν' ἀνυψώσῃ τὸ γόητρον τοῦ ἀρχιερατικοῦ ἀξιώματος, ἐφ' ᾧ προὐκάλεσε καὶ τὴν ἔκδοσιν βερατίων διὰ τοὺς ἀρχιερεῖς, ἀλλὰ παραμελήσας τὰς ἐπαγγελίας τοῦ αὐστηροῦ μοναχικοῦ βίου, ἀφεὶς 'να διάγωσιν οἱ ἀρχιερεῖς δίκην κοσμικῶν, μηδόλως τηρήσας τὴν μεγαλοπρέπειαν τῶν μεγάλων δεσποτικῶν ἑορτῶν, μηδὲ τιμωρήσας τοὺς παραβάτας τῶν ἐκκλησιαστικῶν διατάξεων: ἐν δὲ ταῖς μετὰ ταῦτα πατριαρχείαις φιλοχρήματος φανεὶς καὶ τυραννικὸς, κολακεύσας τοὺς ἰσχύοντας φαναριώτας, καὶ καταδιώξας τοὺς οὐ φιλίως αὐτῷ προσκειμένους ἀρχιερεῖς. Παυθεὶς ἐν ἀρχαῖς ἴσως τοῦ 1733 ἐξωρίσθη εἰς Κύπρον[1148].

Οἱ χρονογράφοι Βεντότης καὶ Κούμας μιμνήσκονται καλῶν τινῶν πράξεων τῆς πρώτης τοῦ Παϊσίου Β' πατριαρχείας· 1) τῆς συνόδου τῆς συνελθούσης ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ τῶν λατινικῶν καινοτομιῶν· 2) τοῦ συνοδικοῦ τόμου περὶ τῆς εἰς τὸ ἀξίωμα τῆς ἀρχιερωσύνης προβιβάσεως τῶν πεπαιδευμένων καὶ σεμνὸν βίον ἐπιδειξαμένων κληρικῶν· ὁ Παΐσιος ἐμερίμνησε τῆς διασώσεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν μουσικῆς, συστήσας εἶδός τι σχολῆς ἐπὶ τούτῳ[1149]· ὡσαύτως ἐκδεδομένον ἐστὶν ἐν μὲν γράμμα τοῦ Παϊσίου χρονολογούμενον τῷ 1727 περὶ τῆς ἐπ' αὐτοῦ γενομένης ἀνοικοδομῆς τοῦ ναΐσκου τῆς ἐν Κων/πόλει Ζωοδόχου Πηγῆς, μία δὲ ἔκδοσις (ἀπὸ 15 μαρτίου 1728) πρὸς χειροτο-

---

1148. Αἱ περὶ Παϊσίου πληροφορίαι παρὰ Βεντότῃ, Κούμᾳ, καὶ Κομνηνῷ Ὑψηλάντῃ.

1149. Βλ. τὸ περὶ τῆς σχολῆς ταύτης ἄρθρον μου ἐν «Ἐκκλησ. Ἀληθείᾳ», τόμ. Η', σελ. 35—36.

νίαν τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κεφαλληνίας Σωφρονίου Ῥουμαντζᾶ[1150].

Δέκα καὶ τέσσαρες πράξεις εἰσί μοι γνωσταὶ τοῦ Παϊσίου, ὧν τέσσαρες ἀναφέρονται εἰς ἐνοριακὰ δίκαια, ἓξ δ' εἰς μοναστηριακά: τῷ 1727 ὥρισεν ὅπως ὦσιν ἐνοριακὰ τῆς ἐπισκοπῆς Ἔλους τὰ χωρία Μπιζάνι, Ἀπιδέα, Γούβαις, καὶ Νιάτα, ὡς ἐνέχυρόν ποτε δοθέντα ὑπὸ τοῦ Ἔλους Ἰωακεὶμ τῷ κυριάρχῃ αὐτοῦ μητροπολίτῃ Μονεμβασίας Γερασίμῳ[1151]· τρεῖς πράξεις περὶ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεώς εἰσιν ἀναιρετικαὶ ἀλλήλων: τὸν ἰούνιον τοῦ 1728 κυρώσας τὴν ἐπὶ τοῦ Ἱερεμίου γενομένην ἕνωσιν τοῦ χωρίου Καινουρίου μετὰ τῆς ἐπισκοπῆς Πέτρας ἐν Κρήτῃ, μετὰ διετίαν, αἰτήσει τῶν κατοίκων, ἀνέδειξεν αὐτὸ σταυροπηγιακὸν, ἐλεύθερον· ἀλλὰ μετὰ ἓν ἔτος, τῷ 1731, ἥνωσε πάλιν αὐτὸ τῇ ἐπισκοπῇ Πέτρας, ἀναιρῶν τὴν ἐξ ἀπάτης, ὡς ἔλεγε, ληφθεῖσαν προτέραν ἀπόφασιν· αἱ δὲ περὶ μοναστηριακῶν δικαίων εἰσίν: ἡ κατὰ ἰανουάριον τοῦ 1727 καὶ σεπτέμβριον τοῦ 1729, κυροῦσαι τὴν ὑπὸ τῶν χίων παραχώρησιν τῆς ἐν τῇ νήσῳ Πρώτῃ μονῆς τῆς Μεταμορφώσεως εἰς τὴν ἐν Ἄνδρῳ μονὴν τῆς Παναχράντου, ἀναλαβοῦσαν τὰ ἐπὶ τῇ οἰκοδομῇ ἐκείνης γενόμενα χρέη· ἡ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἀναδείξασα σταυροπηγια-

1150. Τὸ γράμμα ἐξέδωκα ἐν τῷ βιβλίῳ τῷ φέροντι τίτλον «Εὐγενίου ἡ Ζωοδόχος Πηγή»· σελ. 225—228, τὴν δὲ ἔκδοσιν πρὸς χειροτονίαν ἐν τόμῳ Α' Κανον. Διατάξεων, σελ. 414—415.

1151. Βλ. Ἀνέκδοτον ἐγκύκλιον Ἱερεμίου Γ', νῦν πρῶτον ἐκδιδόντος Μανουὴλ Ι. Γεδεών· ἐν Κωνσταντινουπόλει 1872, σελ. 20. Ἐπανορθῶ καὶ πάλιν τὸ σφάλμα, εἰς ὃ ὑπέπεσα, ἀποδοὺς εἰς τὸν Ἱερεμίαν Γ' ἐγκύκλιον ἐκδοθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Παϊσίου, καίπερ φθὰς διώρθωσα τοῦτο πρὸ δεκαετίας ἔτι. Δελτίον Ἑταιρίας Μεσαιωνικῶν ἐρευνῶν· σελ. 88, σημείωσις γ'.

κὴν τὴν ἐν Σικίνῳ μονὴν τῆς Θεοτόκου Χρυσοπηγῆς, τότε συστηθεῖσαν· ἡ κατὰ ἰούνιον τοῦ 1728, χορηγοῦσα σταυροπηγιακὰ δίκαια τῇ ἐν τῇ ἐπισκοπῇ Βουθροντοῦ καὶ Γλυκέως μονῇ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου· ἡ κατὰ σεπτέμβριον τοῦ 1730, κυροῦσα τὰ σταυροπηγιακὰ δίκαια τῆς ἐν Χερρονήσῳ (Κρήτης) μονῆς τῆς Θεοτόκου· ἡ τῷ 1730, καθιστῶσα σταυροπηγιακὴν τὴν ἐν Θεσσαλίᾳ μονὴν τῆς Θεοτόκου Κορώνης (Κρυερᾶς Βρύσεως)· ἡ τῷ 1731, κρατύνουσα τὰ σταυροπηγιακὰ δίκαια τῆς ἐν Χίῳ Νέας Μονῆς· ἡ τῷ 1732, κυροῦσα τὰ αὐτὰ δίκαια τῆς ἐν Πελοποννήσῳ κατὰ τὴν ἐπισκοπὴν Ὠλένης μονῆς τῆς Θεοτόκου Χρυσοπηγῆς· —ἔστι δὲ γνωστὸν ὅτι ὁ Παΐσιος ἐπεκύρωσε τὰ καταστατικὰ τῆς ἐν Τρικκάλοις τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς ἐν Μονεμβασίᾳ σχολῆς[1152].

Ὁ Παΐσιος ἐκλεγεὶς εὗρε τὸ ἐπὶ Ἱερεμίου Γ' ἐπί τε ἀναδείξει καὶ συστάσει αὐτοῦ χρέος τοῦ Πατριαρχείου 100769 γρόσια, σχεδὸν 400000 φράγκων[1153]· τὰ δ' ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ἀνῆλθον εἰς γρόσια 36400.

1733. **217. ΙΕΡΕΜΙΑΣ Γ' τὸ 6'.**

Παυθέντος τοῦ Παϊσίου Β', ἀνεδείχθη πατριάρχης ἐκ δευτέρου Ἱερεμίας ὁ Γ', πρό τινος ἐπανελθὼν ἐκ Σινᾶ, μόλις ἑπτὰ νῦν μῆνας κοσμήσας τὸν θρόνον, ἴσως μέχρις ἰουλίου 1733, ὅτε ἀποπληξίᾳ πληγεὶς ἐπαύθη καὶ ἐξωρίσθη εἰς Ἅγιον Ὄρος, ἐπιζήσας μι-

1152. Βλ. τὸ ἄρθρον μου «Σχολεῖα καὶ βιβλία κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα» ἐν τόμῳ Η' τῆς «Ἐκκλ. Ἀληθείας», καὶ ἰδίᾳ τὰς σελίδας 319—320· αὐτόθι καὶ περὶ τῆς σχολῆς τῆς Σιατίστης, ἣν ὁ Ἱερεμίας Γ' ὠχύρωσε πατριαρχικῷ σιγιλλίῳ.

1153. «Ἐκκλ. Ἀληθείας» τόμ. Γ', σελ. 148.

κρὸν μετὰ τὴν παῦσιν ἐν τῇ μονῇ τῆς Λαύρας[1154], ἔνθα καὶ ἐτάφη, ἀποθανὼν τῷ 1735.

Μία κανονικὴ διάταξις περὶ διαιτήσεως κληρονομικῶν δικαίων ἐστιν ἐκδεδομένη, χρονολογίαν φέρουσα μηνὸς ἰουνίου τοῦ 1733 ἔτους[1155]. Ἴσως δὲ κατὰ τὴν πατριαρχείαν αὐτοῦ ταύτην ὁ Ἱερεμίας ἐκύρωσε τὰ προνόμια τῆς τοῦ Γηρομερίου μονῆς, σταυροπηγιακῆς οὔσης καὶ συνιστώσης πατριαρχικὴν ἐξαρχίαν σὺν τοῖς χωρίοις αὐτῆς.

Ἡ εἰκὼν τοῦ Ἱερεμίου Γ' σώζεται ἔξωθεν τοῦ καθολικοῦ ναοῦ τῆς ἐν Ἄθῳ μονῆς Λαύρας, ἀντίγραφον δ' αὐτῆς κοσμεῖ τὴν μεγάλην αἴθουσαν τοῦ πατριαρχ. οἴκου Κων)πόλεως. Ἐν τῷ κώδηκι τῆς μονῆς ταύτης εὕρηται βιογραφικὸν ἀποσημείωμα περὶ αὐτοῦ[1156].

1733—1734. 220. ΣΕΡΑΦΕΙΜ Α'.

Ἀπομακρυνθέντος τοῦ δημοφιλήτου πατριάρχου Ἱερεμίου Γ', ἀνῆλθε τὸν θρόνον ὁ μητροπολίτης Νικομηδείας Σεραφείμ. Γεννηθεὶς ἐν Καστανεᾷ τῶν Ἀγράφων, ἦν λόγιος ἀνήρ, χρηματίσας προηγουμένως μητροπολίτης Δρύστρας, εἶτα δὲ, πιθανῶς ἀπὸ τοῦ ἔτους 1726, Νικομηδείας, γνωριζόμενος ὡς εἰδήμων τῆς γλώσσης, ζηλωτὴς τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως, καὶ ἱεροκῆρυξ. Οἱ σύγχρονοι κατηγόρουν αὐτοῦ πολλὴν ὑποκρισίαν, ὁ δὲ λαὸς ἀπεδοκίμαζε τὴν ἐκλογήν,

1154. Ἀνέκδοτον σημείωμα περὶ Ἱερεμίου Γ', ἐκδοθὲν ὑπ' ἐμοῦ ἐν τῇ «Ἐκκλ. Ἀληθείᾳ», τόμ. Β', σελ. 608—609.

1155. Μ. Γεδεὼν Κανονικαὶ Διατάξεις· τόμ. Α', σελ. 214—218.

1156. Βλ. προχείρως Κομνηνόν, Κούμαν, καὶ Βεντότην, καὶ τὴν σημείωσιν 1154.

σθεν τῇ 1 ἰανουαρίου 1734 μετὰ τὴν λειτουργίαν ἐπετέθη κατ' αὐτοῦ εἷς τῶν τοῦ ὄχλου. Φαίνεται ὅτι διῴκησε τὴν Ἐκκλησίαν μέχρι τοῦ μηνὸς ἰουνίου τοῦ 1734, ὅτε παυθεὶς ἐξωρίσθη εἰς Λῆμνον, ἐκεῖθεν δὲ μετέβη εἰς Ἅγιον Ὄρος, ὅπου ἀπέθανεν· ὁ Σεραφείμ, μητροπολίτης Νικομηδείας διατελῶν, ἐκληροδότησε ποσόν τι χρηματικὸν εἰς τὰς ἐν Ἄθῳ μονὰς καὶ σκήτας[1157].

Τοῦ Σεραφείμ ἐστὶν ἐκδεδομένη πρᾶξις ἀνακηρύττουσα τὴν ἁγιότητα τοῦ μακαρίου Μάρκου ἀρχιεπισκόπου Ἐφέσου τοῦ Εὐγενικοῦ[1158], φέρουσα δὲ χρονολογίαν τὸν μῆνα φεβρουάριον τοῦ 1734. Γνωστόν μοι δ' ἔστιν ὅτι κατὰ νοέμβριον τοῦ 1733 ἐπεκύρωσε τὴν εἰς τὴν μονὴν τῶν Ταξιαρχῶν τῆς Πωγωνιανῆς ἀφιέρωσιν τοῦ ἐν Βουκουρεστίῳ πανδοχείου καὶ τινων προσοδοφόρων οἰκοδομῶν ἐγερθεισῶν ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου Σταυροπόλεως Ἰωαννικίου· ἐκύρωσεν ἄγνωστον ἐν τίνι ἔτει τὰ σταυροπηγιακὰ δίκαια τῆς ἐν Χίῳ Νέας Μονῆς· καὶ ἀπεφήνατο ὅτι τὸ μετόχιον ἁγίου Νικολάου Κομίτισσα ἀνήκει εἰς τὴν μονὴν τῶν Ἰβήρων, καὶ οὐχὶ εἰς τὴν τοῦ Βατοπεδίου[1159]· κατὰ φεβρουάριον δὲ τοῦ 1734 ἔδωκεν εἰς τὸν μητροπολίτην Κορίνθου Παρθένιον (ἀλλὰ

1157. Μέτιθι τὰς αὐτὰς πηγάς. Ἀπόσπασμα δὲ τῆς διαθήκης αὐτοῦ, ἐπικυρωθείσης ἢ ὑπὸ τοῦ Ἱερεμίου ἢ ὑπὸ τοῦ Παϊσίου, περιέχεται ἐν ἐπικυρωτικῷ πατριαρχικῷ γράμματι, σωζομένῳ ἐν ταῖς σελίσι 331—333 τοῦ κώδηκος τοῦ Κριτίου, ὅπερ ὅρα ἐν τέλει τοῦ μετὰ χεῖρας βιβλίου.

1158. Ὁ Ἀντίπαπας, ἤτοι ἀγῶνες ὑπερθαύμαστοι κτλ. τοῦ ἐν ἁγίοις Μάρκου τοῦ Εὐγενικοῦ· ὑπὸ Ἀθανασίου τοῦ Παρίου κτλ. Ἐν ἔτει 1785 σελ. 177—186. Ἀκολουθία τοῦ ἐν ἁγίοις κτλ. Μάρκου τοῦ Εὐγενικοῦ ... ποιηθεῖσα ὑπὸ Νικοδήμου Ἁγιορείτου, ἐπιθεωρηθεῖσα δὲ ὑπὸ Ν. Λογάδου· Ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1834, σελ. 21—29.

1159. Langlois, Mont Athos, σελ. 40.

μόνον εἰς αὐτὸν προσωπικῶς) τὰ ἄλλοτε εἰς τὴν μητρόπολιν Ἀθηνῶν ὑπαγόμενα χωρία Πέρα-Χώρα, καὶ Μπίσα, ἐφ' ὅρῳ τοῦ διδόναι τὸν Παρθένιον κατ' ἔτος εἰς τὸ Πατριαρχεῖον ἑξακισχίλια ἄσπρα.

1734—1740. 221. **ΝΕΟΦΥΤΟΣ ΣΤ' τὸ ά.**

Ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ 1734 πατριάρχης ἐκλεγεὶς ὁ μητροπολίτης Καισαρείας Καππαδοκίας Νεόφυτος ἐκόσμησε τὸν θρόνον μέχρι τοῦ σεπτεμβρίου τοῦ 1740. Ὁ πατριάρχης Νεόφυτος ἐγεννήθη ἐν Πάτμῳ· ἄνθρωπος ἀμαθής· ἴσως προεβιβάσθη εἰς τὴν μητρόπολιν Καισαρείας τῷ 1716 ὑπὸ τοῦ συμπολίτου αὐτῷ Ἱερεμίου Γ'. Τῷ 1728 ἀνῳκοδόμησεν ἐκ βάθρων τὴν ἐν Καισαρείᾳ μονὴν τοῦ Προδρόμου[1160].

Τοῦ Νεοφύτου κανονικαὶ διατάξεις ἀπολελυμέναι κατὰ τὴν πατριαρχείαν ταύτην ἐξεδόθησαν τέσσαρες, ὧν αἱ τρεῖς περὶ προικοδοσιῶν, ἀναιροῦσαι καὶ πάλιν ἐπιτρέπουσαι τὴν περὶ ταύτας συνήθειαν[1161], χρονολογούμεναι δ' αἱ μὲν κατὰ τὸ 1736, ἡ δὲ κατὰ ἀπρίλιον τοῦ 1737.

Τοῦ Νεοφύτου γινώσκω κατὰ τὴν πατριαρχείαν ταύτην ἑπτὰ πράξεις περὶ μοναστηριακῶν δικαίων: τὴν κατὰ δεκέμβριον τοῦ 1734, παραχωροῦσαν εἰς τὴν ἐν Κων/πόλει χιακὴν ἀποικίαν τὸν ἐν Γαλατᾷ ναὸν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου· τὴν κατὰ τὸ 1735, κυροῦσαν τὰ σταυροπηγιακὰ δίκαια τῆς ἐν τῇ Χαλκιδικῇ μονῆς τῆς ἁγίας

1160. Α. Μ. Λεβίδου Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία Καππαδοκίας· τόμ. Α', ἐν Ἀθήναις, 1885, σελ. 182.

1161. Μ. Ι. Γεδεών Κανονικαὶ Διατάξεις· τόμ. Α', σελ. 218—222, τόμ. Β', σελ. 78—81, καὶ 437—452.

Ἀναστασίας τῆς Φαρμακολυτρίας καὶ τῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ ναῶν αὐτῆς· τὴν κατὰ ἰανουάριον τοῦ 1738, κυροῦσαν τὰ σταυροπηγιακὰ δίκαια τῆς ἐν Χίῳ Νέας Μονῆς· τὴν κατὰ μάϊον τοῦ 1739, ἀναγνωρίζουσαν μετόχιον τῆς μονῆς Σινᾶ τὸ ἐν Σάμῳ μονύδριον τοῦ ἁγίου Γεωργίου· τὴν ἀπὸ μαΐου τοῦ 1740, κηρύττουσαν σταυροπηγιακὴν τὴν ἐν Κερνίτζῃ κατὰ τὸ Διακοπτὸ γυναικείαν μονὴν τῆς Παναγίας· τὴν ἀπὸ αὐγούστου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, χορηγοῦσαν δίκαια σταυροπηγίου τῇ ἐν Φουρνᾷ τῶν Ἀγράφων ἱδρυθείσῃ τότε μονῇ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς· καὶ τὴν κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος προάγουσαν εἰς σταυροπηγιακὴν τὴν ἐν Ἄνδρῳ τέως ἐνοριακὴν μονὴν τοῦ ἁγίου Νικολάου [1162]. Τύποις δ' ἐκδεδομένας γινώσκω ἑτέρας δύο: τὴν κατὰ ἰούνιον τοῦ 1738 περὶ ναΐσκου τινὸς ἐν Νέῳ Καρλοβασίῳ τῆς Σάμου, καὶ τὴν κατὰ τὸ 1740 ἀναλαμβάνουσαν ὑπὸ τὴν ἐγγυτέραν κηδεμονίαν τῆς Ἐκκλησίας τὸν ἐν Ἐγρι-καπὶ Κων/πόλεως ναὸν τῆς Θεοτόκου[1163].

1740—1743. 219. **ΠΑΪΣΙΟΣ Β' τὸ β'**

ἐκλήθη πατριάρχης τῇ 7 ἢ 8 αὐγούστου 1740 καὶ διῴκησε μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ μαΐου τοῦ 1743, ὅτε παυθεὶς ἀνεχώρησεν εἰς Ἰάσιον, μετά τινα περιορισμὸν βραχὺν ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Κατὰ τὴν πατριαρχείαν αὐτοῦ ταύτην ὁ Παΐσιος ἐξέδωκε μίαν κανονικὴν διάταξιν περί τινος διαθήκης[1164]. γνωσταὶ δ' εἰσὶ δεκατέσσαρες πράξεις αὐτοῦ, ὧν δύο μὲν

1162. Α. Μηλιαράκη Ἄνδρος, Κέως· σελ. 98.

1163 Σταματιάδου Ἐπετηρὶς τῆς Ἡγεμονίας Σάμου· ἐν Σάμῳ 1875, σελ. 125—127. Ἡ Ζωοδόχος Πηγή· σελ. 284—288.

1164. Κανον. Διατάξεις· τόμ. Α', σελ. 222—229.

ἀναφέρονται εἰς ἐνοριακὰ δίκαια, αἱ ἑξῆς: ἡ ἀπὸ φεβρουαρίου τοῦ 1742, ἀποφαινομένη ὅτι τὰ χωρία Γαρασάρεως ἀνήκουσι τῇ μητροπόλει Νεοκαισαρείας καὶ οὐχὶ τῇ τῆς Χαλδείας, καὶ ἡ ἀπὸ ὀκτωβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, δι' ἧς προσήρτησε τῇ μητροπόλει Σμύρνης τὴν τέως πατριαρχικὴν ἐξαρχίαν Μοσχονησίων· δώδεκα δὲ εἰς μοναστηριακά, αἱ ἑξῆς: ἡ κατὰ σεπτέμβριον τοῦ 1740, καθιστῶσα σταυροπηγιακὴν τὴν ἐν Κορίνθῳ μονὴν τοῦ ἁγίου Γεωργίου τοῦ Φονέως· ἡ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος, δι' ἧς ἀνεγνώρισε τοῖς ἡγουμένοις τῶν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει μονῶν τὸ δίκαιον τοῦ προχειρίζειν ἀναγνώστας ἕκαστον εἰς τὴν ἑαυτοῦ μονήν [1165]· ἡ κατὰ φεβρουάριον τοῦ 1741, δι' ἧς ἀνεγνώρισε τὸν ἐν Ἀδριανουπόλει ναὸν τοῦ ἁγίου Στεφάνου ἀνήκοντα τῇ ἐν Ἄθῳ μονῇ τῆς Λαύρας ἐπὶ τῷ ὄρῳ τοῦ μνημονεύειν τοὺς ἐν αὐτῷ ἱερεῖς τοῦ ὀνόματος τοῦ μητροπολίτου τοῦ τόπου, καὶ παρέχειν αὐτῷ 70 μὲν γρόσια τὸν ναὸν κατ' ἔτος, ἀνὰ 600 δὲ ἄσπρα ἕκαστον τῶν ἐν αὐτῷ ἱερομονάχων· ἡ κατὰ μάρτιον τοῦ 1741, δι' ἧς ἐπεκύρωσε τὰ σταυροπηγιακὰ δίκαια τῆς μονῆς τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου [1166]· ἡ κατὰ τὸν αὐτὸν μῆνα τοῦ αὐτοῦ ἔτους, χορηγοῦσα σταυροπηγιακὰ δίκαια τῇ ἐν τῷ χωρίῳ Χρύσαφα τῆς Βρεσθένης μονῇ τοῦ Προδρόμου Σιντζιάρη· ἡ κατὰ φεβρουάριον τοῦ 1742, ὑπαγαγοῦσα τῇ μητροπόλει Παλαιῶν Πατρῶν τὴν μονὴν τῆς Παναγίας Ἐλεούσης, ἣν αὐτὸς ὁ Παΐσιος, ὡς νομίζω, συνήνωσε πρότερον τῇ μονῇ Βλαχέρνης· ἡ κατὰ ἰούλιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἐπιβεβαιοῦσα τὰ σταυροπηγιακὰ δίκαια τῆς μονῆς Μπατσκόβου· ἡ κατὰ δεκέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἐπικυ-

1165. Langlois Mont Athos, σελ. 35.

1166. Προσκυνητάριον τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου· σελ. 94—97.

ροῦσα προηγούμενον τοῦ Παϊσίου γράμμα, σταυροπηγιακὴν ἀποφαινόμενον τὴν ἐν Καλαμάτᾳ τῆς Πελοποννήσου μονὴν τῆς Θεοτόκου Χρυσοπηγῆς· ἡ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος κυροῦσα τὰ δίκαια τῆς ἐν Βερροίᾳ σταυροπηγιακῆς μονῆς τοῦ τιμίου Προδρόμου· ἡ κατὰ ἰανουάριον τοῦ 1743, σταυροπηγιακὴν κηρύττουσα τὴν ἐν Μπλάτενᾳ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Φαναρίου μονὴν τῆς ἁγίας Τριάδος, πρὸ χρόνων ἀφανισθεῖσαν, καὶ τότε ἀνοικοδομηθεῖσαν· ἡ κατὰ φεβρουάριον τοῦ 1743, κυροῦσα τὰ σταυροπηγιακὰ δίκαια τῆς ἐν Μετεώροις μονῆς τοῦ ἁγίου Στεφάνου· καὶ ἡ κατὰ μάϊον τοῦ αὐτοῦ ἔτους, κηρύττουσα καὶ ἐκ δευτέρου σταυροπηγιακὴν τὴν ἐν Κορίνθῳ μονὴν τοῦ ἁγίου Γεωργίου τοῦ Φονέως.

Κατὰ τὸ ἔτος 1741, αἰτήσει Γερασίμου μητροπολίτου Ἡρακλείας, ἐξεδόθη φιρμάνιον τοῦ σουλτάνου Μαχμούτ τοῦ Α', καθορίζον «νὰ μὴν γίνεται τις πατριάρχης, ἂν δὲν ἐρωτηθῇ ἡ κατάστασίς του καὶ δὲν δώσουν καλὴν μαρτυρίαν διὰ τὸν βίον καὶ διαγωγήν του οἱ πέντε ἀρχιερεῖς, ὁ Ἡρακλείας, ὁ Κυζίκου, ὁ Νικομηδείας, ὁ Νικαίας, καὶ ὁ Χαλκηδόνος», οἵτινες συνεπῶς ἔπρεπε 'να λαμβάνωσι μέρος ἐν τῇ ἐκλογῇ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου [1167].

Κατὰ τὴν πατριαρχείαν ἴσως ταύτην τοῦ Παϊσίου, διαταγῇ τῆς τότε κυβερνήσεως, εἰς ἣν τὸ οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον ἀνεγνώριζε δικαίωμα τοιοῦτο, οἱ ὀρθόδοξοι Χαλεπίου ὑπετάγησαν εἰς τὴν πνευματικὴν κυριαρχίαν τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου, ἐξωσθέντος τοῦ λατινόφρονος μητροπολίτου Χαλεπίου Γερασίμου [1168].

1167. Κομνηνοῦ Ὑψηλάντου· σελ. 350. Συνεπῶς ἐπὶ Παϊσίου ἐνισχύθη ἡ ἐπιρροὴ καὶ ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει διαμονὴ τῶν ἐγκρίτων λεγομένων ἀρχιερέων.

1168. Κωδηξ Κριτίου· σελ. 36—37.

μητρόπολιν Σμύρνης ὑποταγὴν τῆς ἐξαρχίας Μοσχονησίων· ἡ κατὰ ὀκτώβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἀναγαγοῦσα τὸν θρόνον τῆς μητροπόλεως Δέρκων εἰς ὄγδοον, δηλδ. μετὰ τὸν Χαλκηδόνος καὶ πρὸ τοῦ Θεσσαλονίκης· καὶ ἡ κατὰ ἰούλιον τοῦ 1747, δι' ἧς ἀπεφήνατο τὴν ἐπισκοπὴν Δημητζάνης ὑποκειμένην τῇ μητροπόλει Λακεδαιμονίας καὶ διώρισεν ἐπίσκοπον τὸν Καρυουπόλεως Ἀνανίαν, ἐπὶ τῷ ὅρῳ ὅπως ἡ ἐπισκοπὴ συγχωνευθῇ τῇ μητροπόλει μετὰ τὴν ἀποβίωσιν τοῦ Ἀνανίου· ἡ κατὰ ἰούνιον τοῦ 1744, δι' ἧς ἀνήρεσε τὰ σταυροπηγιακὰ δίκαια πασῶν τῶν ἐν Κρήτῃ μονῶν, ὑποτάξας αὐτὰς ὡς ἐνοριακὰς εἰς τὴν μητρόπολιν Κρήτης, πενομένην ὡς ἐκ τῶν καιρικῶν περιστάσεων· ἡ ἀπὸ 8 νοεμβρίου 1744, δι' ἧς ἐκύρωσε τὰ παλαιὰ προνόμια τῆς ἐν Ἁγ. Ὄρει μονῆς Λαύρας[1174]· ἡ ἀπὸ 7 μαΐου 1745, δι' ἧς ἐκύρωσε τὴν ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν Καλλιαρχῶν Νικολάου, καὶ Πέτρου, καὶ τοῦ ἱερομονάχου Ἰγνατίου, τῶν ἐκ Μυκόνου, ἀφιέρωσιν εἰς τὸν πατριαρχικὸν ἐν Κων/πόλει ναὸν τῆς ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ οἰκογενειακῆς μονῆς τῆς Θεοτόκου Τουρλιανῆς, ἐπὶ τῷ ὅρῳ τοῦ λαβεῖν τὸν ναὸν κατοχὴν τῆς μονῆς ταύτης μετὰ τὸν θάνατον αὐτῶν· ἡ κατὰ δεκέμβριον τοῦ 1745, δι' ἧς ἐκήρυξε σταυροπηγιακὴν τὴν ἐν Στεμνίτζῃ τῆς Δημητζάνης μονὴν τοῦ ἁγίου Δημητρίου, ἀνήκουσαν εἰς τὴν οἰκογένειαν Παλαμήδη· ἡ κατὰ τὸ 1746, δι' ἧς ἐκύρωσε τὰ σταυροπηγιακὰ δίκαια τῆς ἐν Χίῳ μονῆς τῶν Μουνδῶν· ἡ κατὰ μάϊον τοῦ 1747, προσαρτήσασα τῇ ἐν Ἄθῳ μονῇ τῶν Ἰβήρων τὴν ἐν Κορωνοφωλιᾷ μονὴν τῆς Κοιμήσεως, κοινῇ συμφωνίᾳ τῶν ἐγχωρίων· ἡ σύγχρονος, δι' ἧς προήγαγεν εἰς σταυροπηγιακὴν τὴν παρὰ τὸ χωρίον Φιλιατρῶν μονὴν τῆς

1174. Langlois, Mont Athos· σελ. 35.

Θεοτόκου· ἑτέρα σύγχρονος ὁμοίως προβιβάσασα τὴν ἐν Ὑδρᾳ τέως ἐνοριακὴν μονὴν τῆς Φανερωμένης· ἡ κατὰ ἰούλιον τοῦ 1747, ὡσαύτως προβιβάσασα τὴν ἐν Κερνίκῃ τέως ἐνοριακὴν μονὴν τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου· ἡ κατὰ ὀκτώβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους, δι' ἧς ἐκύρωσε τὰ σταυροπηγιακὰ δίκαια τῆς ἐν Κρήτῃ μονῆς Γκουβερνέτου· καὶ ἡ κατὰ μάϊον τοῦ 1748, δι' ἧς ἐκύρωσε τὰ σταυροπηγιακὰ δίκαια τῆς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Παλαιῶν Πατρῶν μονῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ἐπὶ τῶν μετοχίων αὐτῆς ἁγίου Ἀντωνίου καὶ Ταξιάρχου.

Κατὰ τὴν πατριαρχείαν τοῦ Παϊσίου ταύτην ὁ ἀρχιμανδρίτης Ἰάκωβος Μήλιος τῇ 11 μαΐου 1744 συνέστησε τὸ παρεκκλήσιον τῆς ἐν Βρατισλαυίᾳ γραικικῆς ὀρθοδόξου κοινότητος[1175].

Κατὰ τὸ 1744 ἢ 1745 ἡ Ἐκκλησία πληροφορηθεῖσα τὴν ἐν Γαλατᾷ Κων/πόλεως σύστασιν μασονικῆς λέσχης ἐξέδωκεν ἐπὶ τούτῳ συνοδικὸν γράμμα, ὅπερ ἀποδοκίμαζε τὴν ἑταιρίαν ταύτην, ὡς ἀνέγνων ἐν ἁγιορειτικῷ χειρογράφῳ.

Ἐπὶ τοῦ Παϊσίου ἔλαβε σύστασιν, δαπάναις Παντολέοντος Σεβαστοπούλου, τὸ ἐν Σμύρνῃ νοσοκομεῖον τῆς γραικικῆς ὀρθοδόξου κοινότητος[1176].

1748—1751. 222. ΚΥΡΙΛΛΟΣ Ε' τὸ α'

Μετὰ τὴν παραίτησιν τοῦ Παϊσίου ἐξελέγη πατριάρχης ὁ μητροπολίτης Νικομηδείας Κύριλλος ὁ Καράκαλος, ὅστις διῴκησε τὴν Ἐκκλησίαν μέχρι μαΐου τοῦ

1175. Μαυροκορδάτου Ψόγος νικοτιανῆς· σελ. 22. Ζαβίρα Ἑλλ. Θέατρον· σελ. 377.

1176. «Χρυσαλλὶς» Ἀθηνῶν, τόμ. Δ', σελ. 108.

1751, ὡς συμπεραίνει τις ἐκ τῶν λεγομένων τοῦ Βεντότη καὶ τοῦ Μακραίου[1177].

Ὁ πατριάρχης Κύριλλος ἐγεννήθη ἐν Ναυπλίῳ, ἠκροάσατο δὲ τῶν μαθημάτων ἐν τῇ σχολῇ τῆς ἐν Δημητζάνῃ μονῆς τοῦ Φιλοσόφου,[1178] καθὼς καὶ ἐν τῇ τῆς Πάτμου, ἀφ' ἧς ἐδιώχθη διὰ τὴν ἀνοίκειον αὐτοῦ διαγωγήν. Ὑπηρετήσας ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ, ἐχειροτονήθη μητροπολίτης Μελενίκου, ἄγνωστον πότε, καὶ τῷ 1745 προεβιβάσθη εἰς τὴν μητρόπολιν Νικομηδείας. Ὑπουλος τὸν χαρακτῆρα, ἀρχολίπαρος εἰς ἄκρον ἐτάραξε τὴν Ἐκκλησίαν Κωνσταντινουπόλεως, συνεννοηθεὶς μετὰ τοῦ ἀγύρτου Αὐξεντίου. Παυθεὶς ἀπὸ τοῦ θρόνου ἀπεσύρθη εἰς Χάλκην, ἀπολαμβάνων ἀρκετὸν ἀπὸ τοῦ πατριαρχικοῦ ταμείου σιτηρέσιον[1179].

Τοῦ πατριάρχου Κυρίλλου ἐστὶν ἐκδεδομένη μία κακονικὴ διάταξις περὶ λύσεως γάμου ἕνεκα μανίας[1180]. Γνωσταὶ εἰσὶν ὀκτὼ πράξεις, ὧν μία ἀναφέρεται εἰς τὰς σχέσεις τῶν Ἐκκλησιῶν Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς, δι' αὐτῆς δὲ ἐπιπλήττει, τῷ 1749, τοὺς ὀρθοδόξους Σίφνου καὶ Μυκόνου, νομίζοντας ὅτι οὐδεμία

1177. Βεντότης, σελ. 87, § 11 «ὁ Κύριλλος προσωπεῖον εὐλαβείας καὶ πεπλασμένην ἁγιότητα ἔχων. . . . . ὡς τύραννος ἐβιοῖκει διὰ δύο ἔτη καὶ μῆνας ὀκτώ». Μακραῖος παρὰ Σάθᾳ· Μεσαιων. Βιβλ. Γ', σελ. 216, «διετέλεσεν οὖν ἔτη δύο καὶ μῆνας ὀκτώ».

1178. Εὐθυμίου Καστόρχη Περὶ τῆς ἐν Δημητσάνῃ σχολῆς κτλ. σελ. 43.

1179. Αἱ πληροφορίαι παρὰ Βεντότῃ, Κούμᾳ, Μακραίῳ, καὶ Κομνηνῷ Ὑψηλάντῃ· τὰ δὲ μὴ παρ' αὐτοῖς ἀναφερόμενα πληροφορεῖ ἡ ἐν τοῖς πατριαρχικοῖς κώδηξι σωζομένη καθαίρεσις αὐτοῦ. Βλέπε τὸ ἄρθρον μου «Ἑτεροδιδασκαλίαι ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Κωνσταντινουπόλεως» ἐν τόμ. Γ' «Ἐκκλησ. Ἀληθείας», σελ. 774—780.

1180. Κανον. Διατάξεις· τόμ. Α', σελ. 245—251.

ὑπάρχει διαφορὰ μεταξὺ ἀνατολικῶν καὶ δυτικῶν[1181]. τρεῖς ἀναφέρονται εἰς ἐνοριακὰ δίκαια: ἡ κατὰ φεβρουάριον τοῦ 1749, δι' ἧς ἤνωσε τῇ μητροπόλει Χριστιανουπόλεως τὴν πατριαρχικὴν ἐξαρχίαν Ὑδροπολιτζᾶν μετὰ μετὰ τῶν παρ' αὐτῇ δύο τζιφλικίων καὶ τριῶν μοναστηρίων, ἐφ' ὅρῳ τοῦ διδόναι τὸν μητροπολίτην εἰς τὸν ἄρχοντα τῶν ἐκκλησιῶν Μάρκον (ἔχοντα τέως τὴν ἐξαρχίαν) 60 γρόσια κατ' ἔτος· ἡ κατὰ ἰανουάριον τοῦ 1750, δι' ἧς παραχωρεῖ τὰ χωρία Γαρασάρεως τῷ μητροπολίτῃ Χαλδείας· καὶ ἡ κατὰ φεβρουάριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους, δι' ἧς ἐκύρωσε τὰς συμφωνίας τῶν μητροπολιτῶν Ἐφέσου καὶ Σμύρνης περὶ ἀμοιβαίας ἀνταλλαγῆς τῶν χωρίων Μενεμένης καὶ Νέας Φωκαίας πρὸς τὸν Σμύρνης καὶ τῶν Μοσχονησίων πρὸς τὸν Ἐφέσου· καὶ τέσσαρες εἰς μοναστηριακά: ἡ κατὰ μάϊον τοῦ 1749, δι' ἧς ἐκύρωσε τὰ σταυροπηγιακὰ δίκαια τῆς ἐν Καλαβρύτοις μονῆς τῶν Ταξιαρχῶν· ἡ κατὰ ἰούνιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους, δι' ἧς ἀνέδειξε σταυροπηγιακὴν τὴν ἐν Λοιδωρικίῳ μονὴν τῆς Θεοτόκου Ἀμπελακιωτίσσης· ἡ κατ' αὔγουστον τοῦ 1750, δι' ἧς ἐπεκύρωσε τὰ σταυροπηγιακὰ δίκαια τῆς ἐν Βερροίᾳ μονῆς τοῦ Προδρόμου· καὶ ἀχρονολόγητός τις, κυρώσασα τὰ τοιαῦτα δίκαια τῆς μονῆς Βατζκόβου. Εἰρήσθω ὅτι τῷ 1749 ὁ Κύριλλος ἐπεκαλέσατο τὰς συνδρομὰς τῶν ὀρθοδόξων ὑπὲρ τοῦ πενομένου πατριαρχικοῦ ταμείου, δι' ἐγκυκλίου, ἥτις ἐστὶν ἐκδεδομένη τύποις[1182].

Ἐπὶ τοῦ Κυρίλλου ἴσως, εἰ οὐχὶ ἐπὶ τοῦ διαδόχου αὐτοῦ Παϊσίου, ἐπυρπολήθη ἡ ἐν Κύπρῳ μονὴ τοῦ

1181. Ἀπόσπασμα τούτου τοῦ γράμματος ἐξέδωκα ἐν τόμῳ Ι' «Ἐκκλ. Ἀληθείας», σελ. 140.

1182. «Ἀλήθεια» Κωνστ/πόλεως· σελ. 118—119.

Κύκκου, τῷ 1751· δυστυχῶς ἐν τῇ πυρκαϊᾷ ταύτῃ κατεστράφη καὶ ἡ βιβλιοθήκη αὐτῆς[1183].

1751—1752. 219. ΠΑΙΣΙΟΣ Β' τὸ δ'.

Ἡ τελευταία αὕτη πατριαρχεία τοῦ Παϊσίου διήρκεσεν ἀπὸ τοῦ μαΐου τοῦ 1751 ἔτους ἕως 7 σεπτεμβρίου 1752, ὅτε παυθεὶς ἕνεκα στάσεως τοῦ σύρφακος ὄχλου, πρὸς ὃν ἐσυκοφάντει τὸν Παΐσιον ὁ φίλος τοῦ Κυρίλλου ἀγύρτης Αὐξέντιος, ἀπῆλθεν ἐρησυχάσων εἰς Χάλκην, ὅπου ἀπέθανε τὸν ὀκτώβριον τοῦ 1756, καὶ ἐτάφη ἐν τῇ μονῇ τῆς Θεοτόκου Καμαριωτίσης[1184].

Ἐπὶ τοῦ Παϊσίου, τὴν Ἐκκλησίαν Κωνσταντινουπόλεως ἐτάραττεν ἡ διδασκαλία τοῦ ἀγύρτου Αὐξεντίου, κηρύττοντος ἀναβαπτισμὸν πάντων τῶν εἰς τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν προσερχομένων, ἀπ' ἐναντίας τῇ συνηθείᾳ τῆς Ἐκκλησίας, ἥτις καὶ τοὺς ἀπὸ τῶν Ἀρμενίων αὐτῇ προσερχομένους, καὶ τοὺς ἀπὸ τῆς αἱρέσεως Λουθήρου καὶ Καλβίνου προσιόντας ἐδέχετο Μύρῳ μόνον ἁγίῳ χριομένους[1185].

1752—1757. 222. ΚΥΡΙΛΛΟΣ Ε' τὸ 6'.

Ἀπὸ τῆς 7 σεπτεμβρίου 1752 μέχρι τῆς 16 ἰανουαρίου 1757 διῴκησε τὴν Ἐκκλησίαν ὁ Κύριλλος Ε', παυθεὶς δὲ ἐξωρίσθη εἰς τὸ Σινᾶ, ὁπόθεν λαβὼν ἄδειαν ἦλ-

1183. Διδασκαλία πρόχειρος τῆς χριστιανικῆς πίστεως· σελ. 24.

1184. Σκ. Δ. Βυζαντίου Κωνσταντινούπολις, τόμ. Β', σελ. 307.

1185. Βλ. σχετικὰς πατριαρχικὰς πράξεις ἐν τόμ. Α' Κανονικῶν Διατάξεων, σελ. 118 καὶ 256. Εἰρήσθω δ' ἐνταῦθα ὅτι ἐν συστατικῷ γράμματι, δοθέντι τῷ 1734, κατὰ μῆνα μάϊον, εἰς τὸν ἀρχιμανδρίτην

θεν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἀνεχώρησεν εἰς Ἅγιον Ὄρος, ἔνθα ἡσύχασε, κατὰ τὸ φαινόμενον, ἐν τῇ σκήτῃ τῆς ἁγίας Ἄννης· διότι κατεδίωξε τὸν κλεινὸν Εὐγένιον τὸν Βούλγαριν καὶ συνετέλεσε τὴν παρακμὴν τῆς Ἀθωνιάδος ἀκαδημίας[1186]. Ἀποθανὼν ἐτάφη ἔξωθεν τοῦ κυριακοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Ἄννης.

Δύο κανονικαὶ διατάξεις τῆς δευτέρας τοῦ Κυρίλλου πατριαρχείας εἰσὶν ἐκδεδομέναι περὶ ἀναβαπτισμοῦ, ὧν ἡ δευτέρα ἐγένετο τῷ 1756 βίᾳ καὶ συνεπείᾳ στάσεως τοῦ σύρφακος ὄχλου[1187]. Ἐξεδόθη δ' ὡσαύτως καὶ τὸ ἀπὸ τοῦ 1752 σιγίλλιον, ἀποφαινόμενον ὅτι τὸ ἐν Καλαμαρίᾳ (τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου) μετόχιον τοῦ ἁγίου Νικολάου τὸ καλούμενον Βαμβρὸν ἐστὶ κτῆμα τῆς ρωσσικῆς μονῆς τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος[1188].

τοῦ εἰκουμεν. θρόνου Ἀθανάσιον Δωρόσταμον ἐπὶ συλλογῇ χρημάτων πρὸς ἀπολύτρωσιν αἰχμαλώτων, ἐπιγράφεται πατριάρχης ὁ Παΐσιος, ὁ δὲ ἐκδότης αὐτὸ Elssner (Neuste Beschreibung derer griechischen Christen in der Türkay aus Erzelung Athanas. Dorostamus. Berlin 1737) γράφει τὸν Παΐσιον τοῦτον Γ'. Ἀλλὰ τῷ 1734 κατὰ μάϊον ἐφ' ὅσον γινώσκομεν, ἦν πατριάρχης Νεόφυτος ΣΤ'.

1186. Ἀνάγνωθι τὴν πρὸς τὸν Κύριλλον ἐπιστολὴν Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως ἐν τόμ. Α' τῶν ὑπὸ Γεωργίου Αἰνιᾶνος ἐκδοθέντων αὐτοῦ συγγραμμάτων· σελ. 54—64. Ματαίως πειρᾶται Σέργιος ὁ Μακραῖος ἵνα περιάψῃ τι νόητρον εἰς τὸν ἀρχολίπαρον Κύριλλον. Ὁ Βεντότης ὁ Κούμας, καὶ ὁ Κομνηνὸς Ὑψηλάντης κακὴν γράφουσι τὴν εἰκόνα τοῦ ἀνδρώπου.

1187. Βλ. τὴν νεωτέραν, ἥτις καὶ « Ὄρος » ἐπιγράφεται, ἐν Α' τόμῳ Κανον. Διατάξεων, σελ. 252—254, τὴν δὲ ἀρχαιοτέραν ἐν τόμ. Γ' τοῦ ἑλλ. φιλ. Συλλόγου, σελ. 33—35, ἀπολελυμένην τὸν ἰανουάριον τοῦ 1754. Ταύτην ἐξέδωκεν ὁ κ. Ματθαῖος Παρανίκας, ὅστις, ὡς σύνηθες αὐτῷ, ἄνευ μελέτης τῶν πηγῶν, διαστρέφει τὰ ἄλλως διεστραμμένα τοῦ Κυρίλλου φρονήματα.

1188. Acta praesertim Graeca Rossici in monte Athos monasterii, σελ. 222—232.

Τῆς πατριαρχείας ταύτης τοῦ Κυρίλλου γινώσκω δέκα ὀκτὼ πράξεις, ὧν τρεῖς μὲν ἀναφέρονται εἰς ἐνοριακὰ δίκαια: ἡ ἀπὸ ἰουνίου τοῦ 1754, δι' ἧς συνέστησε τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Ζαρνάτας καὶ Ἀκόβων, ἐπὶ τῷ ὅρῳ τοῦ διδόναι κατ' ἔτος τὸν ἀρχιεπίσκοπον γρόσια 50 μὲν τῷ Δράκῳ Σούτζῳ ἔχοντι τέως ὡς ἐξαρχίαν τὴν πρώτην, 80 δὲ τῷ Κριτίᾳ τέως ἔχοντι τὴν τῶν Ἀκόβων· ἡ κατὰ μάρτιον τοῦ 1755, ἀποκαθιστῶσα τὴν ἐξαρχίαν τῶν ἐν Χίῳ χωρίων Πυργίου καὶ Βολισσοῦ· καὶ σύγχρονός τις, δι' ἧς ἀπεφήνατο ὅτι οἱ μητροπολῖται Ἄρτης ἔχουσι δικαίωμα χειροτονεῖν τοὺς ὑπ' αὐτοὺς ἐπισκόπους Βονδίτζης, Ἀετοῦ, Ἀγελώου, Ῥηγῶν, καὶ Φωτικῆς· καὶ δεκαπέντε εἰς μοναστηριακὰ δίκαια: ἡ κατὰ μάρτιον τοῦ 1753, δι' ἧς ἀνέδειξε σταυροπηγιακὴν τὴν ἐν Ὀλύμπῳ μονὴν τῆς Ἁγίας Τριάδος· ἡ κατὰ ἀπρίλιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους, δι' ἧς ἀνέδειξε τοιαύτην τὴν ἐν τῇ ἀκατοικήτῳ νήσῳ Πιπέρι μονὴν τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς· ἡ κατὰ τὸν αὐτὸν μῆνα τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ὑποτάξασα τῇ μητροπόλει Κρήτης τὴν μονὴν Γκουβερνέτου· ἑτέρα, κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος, δι' ἧς παρεχώρει τὴν ἐν Πριγκήπῳ σταυροπηγιακὴν μονὴν τοῦ Χριστοῦ, ἐνοριακὴν οὖσαν, εἰς τὴν ἐποπτείαν καὶ διοίκησιν τῆς συντεχνίας τῶν *μπεζιρζίδων*, οἵτινες ἐπλούτισαν αὐτὴν διὰ κτημάτων· ἡ κατὰ ἰούλιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἐμπεδοῦσα τὴν ἐν τῇ σκήτῃ τῆς ἁγίας Ἄννης τάξιν[1189]· ἑτέρα, κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος, δι' ἧς ἀνεκήρυξε σταυροπηγιακὴν τὴν παρὰ τὴν νῆσον Ἀλατᾶ κατὰ τὴν χώραν Τρίκερι μονὴν τῆς Μεταμορφώσεως· ἡ κατὰ νοέμβριον τοῦ 1754, σταυροπηγιακὴν ἀναδεικνύουσα τὴν ἐν Πάτραις μονὴν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ· ἡ κατὰ ἰανουάριον τοῦ 1755, ἀναδεικνύουσα τοιαύτην

1189. Langlois Mont Athos· σελ. 71.

τὴν ἐν Κέῳ μονὴν τῆς ἁγίας Ἄννης· ἡ κατὰ μάρτιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους, προβιβάζουσα εἰς σταυροπήγιον τὸ ἐν Ἄρτῃ μονύδριον τοῦ ἁγίου Νικολάου τοῦ Σπηλαίου· ἡ κατὰ μάϊον τοῦ αὐτοῦ ἔτους, κυροῦσα τὰ σταυροπηγιακὰ δίκαια τῆς ἐν Πάτραις μονῆς τῆς Θεοτόκου Χρυσοποδαριωτίσσης· ἡ κατὰ σεπτέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους, κυροῦσα τὰ σταυροπηγιακὰ δίκαια τῆς ἐν Χίῳ μονῆς τῶν Μουνδῶν· ἑτέρα ἐν τῷ αὐτῷ ἔτει, σταυροπηγιακὴν ἀναδεικνύουσα τὴν ἐν Πάτραις μονὴν τῆς Κοιμήσεως· ἑτέρα, κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος 1755, δι' ἧς καθίστησι σταυροπηγιακὴν τὴν ἐν Σάμῳ μονὴν τῆς Θεοτόκου Βροντᾶ· ἡ κατὰ μάρτιον τοῦ 1756, κυροῦσα τὰ σταυροπηγιακὰ δίκαια τῆς ἐν Χίῳ μονῆς τῶν ἁγίων Ἀναργύρων· καὶ ἡ κατὰ ὀκτώβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους, δι' ἧς ἐκύρωσε τὴν εἰς τὴν μονὴν τῶν Ἰβήρων προσάρτησιν τοῦ ἐν Κορωνοφωλιᾷ μετοχίου.

Κατὰ τὴν πατριαρχείαν ταύτην τοῦ Κυρίλλου Ε' συνεστήθησαν τὰ γραικικὰ νοσοκομεῖα, τὸ τῆς Ἀδριανουπόλεως τῷ 1752, δαπάνῃ Δημητρίου Ἰωσὴφ τοῦ ἐξ Ἀργυροκάστρου, καὶ τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἔξωθεν τῶν ἑπτὰ Πύργων, δαπάνῃ τῆς συντεχνίας τῶν *μπακάλιδων*, τῷ 1753 ἐγερθέν[1190].

Τοῦ πατριάρχου Κυρίλλου Ε' προσωπογραφία σώζεται ἔξωθεν τοῦ κυριακοῦ τῆς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει σκήτης τῆς ἁγίας Ἄννης· ἀντίγραφον αὐτῆς κοσμεῖ τὴν μεγάλην αἴθουσαν τῶν τελετῶν τοῦ οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

1190. Εὐγενίου Ζωοδόχος Πηγή· σελ. 140. Ἱστορικὴ ἀφήγησις τῆς ἐν Γελδιριμίῳ Ἀδριανουπόλεως ἀνέγερσις (sic) νοσοκομείου τῶν ὀρθοδόξων. Κωνσταντινούπολις 1879, σελ. 3.

1757. 283. ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ Δ'.

Μετὰ τὴν ἔξωσιν τοῦ Κυρίλλου Ε' πατριάρχης ἐξελέγη, τῇ 16 ἴσως ἰανουαρίου 1757, ὁ μητροπολίτης πρώην Προϊλάβου Καλλίνικος, ὅστις διῴκησε τὴν Ἐκκλησίαν μέχρι τῆς 27 ἰουλίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ὅτε ἐπαύθη, διότι ὁ σύρφαξ ὄχλος ὁ τῷ Κυρίλλῳ προσκείμενος ὡς καὶ οἱ ὑπὸ τοῦ Κυρίλλου διορισθέντες Ἐπίτροποι τοῦ Κοινοῦ, ἄνθρωποι βάναυσοι, κατὰ τὸν Κομνηνὸν Ὑψηλάντην, κατεδίωκον τὸν Καλλίνικον.

Ἐγεννήθη οὗτος ἐν Ζαγορᾷ τῆς Θεσσαλίας· ἐσπούδασεν ἐν τῇ αὐτόθι σχολῇ ὑπὸ τὸν διδάσκαλον Ῥαφαὴλ μοναχόν· εἰσελθὼν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ἐχρημάτισε πρωτοσύγκελλος τοῦ οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου· ἐχειροτονήθη μητροπολίτης Προϊλάβου κατὰ τὰ τέλη σεπτεμβρίου τοῦ 1743, καὶ παραιτησάμενος τὸν θρόνον τοῦτον (τῆς Βραΐλας), κατὰ ὀκτώβριον τοῦ 1748, ἰδιώτευεν ἐν Κωνσταντινουπόλει· ὁ Καλλίνικος μετεῖχε τῆς θύραθεν καὶ τῆς ἔσω παιδείας, ἦν δὲ δοκιμώτατος στιχουργός· εἶχε βιβλιοθήκην καλὴν, ἣν ἐδωρήσατο τῇ ἐν Ζαγορᾷ μονῇ τοῦ Προδρόμου, ἐν ᾗ ἵδρυτο καὶ ἡ παιδεύσασα τὸν Καλλίνικον σχολή. Μετὰ τὴν ἀπὸ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου παῦσιν καθαιρεθεὶς ἐξωρίσθη εἰς τὸ Σινᾶ, κατὰ δὲ τὸ 1762 συνοδικῶς ἀθωωθεὶς ἔλαβε τὴν ἄδειαν 'να διαμείνῃ ἐν Ζαγορᾷ παρὰ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ μητροπολίτῃ Δημητριάδος, λαμβάνων πρὸς ζωάρκειαν τὰς εἰς τὸ πατριαρχικὸν ταμεῖον κατ' ἔτος διδομένας ἐπιχορηγήσεις τῶν ἀρχιεπισκόπων Δημητριάδος (750 γρόσια) καὶ Κασσανδρείας (300). Ἀπεβίωσεν ὁ Καλλίνικος τῷ 1792 ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ, ὑπέργηρως[1191].

1191. Βλ. τὰ γραφόμενα τοῦ Βεντότη, τοῦ Κούμα, τοῦ Σεργίου

Τοῦ πατριάρχου Καλλινίκου μία κανονικὴ διάταξις ἐστὶν ἐκδεδομένη τύποις[1192], ἡ κατὰ τῆς χειροτονίας τιτουλαρίων ἐπισκόπων. Γνωσταὶ δέ μοι εἰσὶ τρεῖς πράξεις, ὧν μία περὶ ἐνοριακῶν δικαίων· ἡ κατὰ μάϊον τοῦ 1757 προβιβάζουσα τὴν ἐπισκοπὴν Δημητριάδος εἰς ἀρχιεπισκοπὴν, δύο δὲ περὶ σταυροπηγιακῶν· ἡ κατὰ ἀπρίλιον καθιστῶσα σταυροπηγιακὴν τὴν ἐν Πειραιεῖ συγχρόνως σχεδὸν ἀνεγερθεῖσαν μονὴν τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνος, καὶ ἡ κατὰ μάϊον, ἀναδεικνύουσα σταυροπηγιακὴν τὴν ἐν Κορώνῃ μονὴν τῆς Θεοτόκου Χρυσοκελλαρίας.

1757—1761. 224. ΣΕΡΑΦΕΙΜ Β'.

Ἀπὸ τῆς 27 ἰουλίου 1757 μέχρι τῆς 25 μαρτίου 1761 διηύθυνε τὴν Ἐκκλησίαν ὁ Σεραφεὶμ Β', ἀπὸ τῆς μητροπόλεως Φιλιππουπόλεως προβιβασθείς. Ὁ ἀνὴρ ἐγεννήθη ἐν Χαονίᾳ τῆς Ἠπείρου, ὑπῆρχε διάκονος τῆς

Μακραίου, καὶ τοῦ Μαθᾶ ἐν Καταλόγῳ πατριαρχῶν. Ἀνάγνωθι καὶ ὅσα ἔγραψεν ἐν τῇ «Ἐκκλησ. Ἀληθείᾳ», τόμ. Γ', σελ. 618—620, ὁ τότε μὲν ἐν Γερμανίᾳ περιφερόμενος, νῦν δὲ τοὺς ὀρθοδόξους ποιμαίνων τῆς Ἀγχιάλου πανιερ. κ. Βασίλειος Γεωργιάδης, ὅστις ἐν οἷς γράφει περὶ Κυρίλλου καὶ Καλλινίκου παρεξηγεῖ μὲν τὸν εὐνόητον Δαπόντε, καίπερ ἔχων δ' ὑπ' ὄψιν τὸν Κούμαν, ὡς ἀψευδῶς μαρτυρεῖ (ἐνθ' ἀνωτ. σελ. 619, στήλῃ β', σημειώσεως στίχῳ 23, 27, καὶ 30), λέγει ἀγνοῶ πόθεν ἔχει μαθὼν τὴν εἴδησιν ὁ Μαθᾶς, ὅτι παρὰ Καλλινίκου ἐγένετο ἀπόπειρα πρὸς καθορισμὸν τῶν ἡμερῶν τῆς νηστείας τῶν ἁγίων Ἀποστόλων. Δυστυχῶς ὁ Κούμας ἀναφέρει τοῦτο ἐν σελ. 400 τοῦ Γ' τόμου τῆς Ἱστορίας αὐτοῦ, καὶ εἰς τὴν σελίδα ταύτην παραπέμπει ἡμᾶς ὁ μητροπολίτης Ἀγχιάλου! Ἀλλὰ τὸ «νᾶφε καὶ μέμνασ' ἀπιστεῖν» ἐπιβάλλει, νομίζω, πρώτιστα πάντων τὸ ἀπιστεῖν τινα εἰς τὴν ἰδίαν σοφίαν.

1192. Μ. Ι. Γεδεών Κανον. Διατάξεις· τόμ. Β', σελ. 452—455.

μητροπόλεως Δρύστρας περὶ τὸ 1731—32, ἀγνοῶ δὲ πότε ἐξελέγη μητροπολίτης Φιλιππουπόλεως· ἦν φίλος τῶν γραμμάτων, ἀλλὰ, δυστυχῶς, ἦσσων χρημάτων. Ἀπομακρυνθεὶς ἀπὸ τῶν πραγμάτων ἀπεσύρθη εἰς Ἅγιον Ὄρος καὶ ἡσύχαζεν ἐν τῷ κελλίῳ τοῦ Σεραγίου, λαβὼν ἐπὶ Σαμουὴλ τὴν ἄδειαν ὅπως μείνῃ κατὰ τὸ θέρος ἐν τῇ παρὰ τὰς Σέρρας μονῇ τοῦ Προδρόμου· κατὰ δὲ τὸ 1771 ἀπῆλθεν εἰς Ῥωσσίαν, πολλῆς ἀπολαύων περιποιήσεως παρὰ τῆς αὐτοκρατείρας Ἐλισάβετ· παρέτεινε, νομίζω, τὸ ζῆν ἐπέκεινα τοῦ 1776[1193].

Τοῦ Σεραφεὶμ εἰσὶν ἐκδεδομέναι κανονικαὶ διατάξεις τρεῖς, ὧν ἡ μὲν μία ἐπιτάττει τοῖς ὀρθοδόξοις ἵνα βαπτίζωσιν ἐν τοῖς ναοῖς τὰ νήπια· ἡ δὲ δευτέρα καθορίζει τὴν πανηγυρικὴν ἐπιτέλεσιν τῆς ἑορτῆς τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Ἀνδρέου τοῦ Πρωτοκλήτου[1194]· τύποις ὡσαύτως ἐξεδόθησαν δύο πατριαρχικὰ γράμματα περὶ τῆς πατριαρχικῆς ἀκαδημίας, ἀπολυθέντα τὸ μὲν τὸν ἰανουάριον τοῦ 1759, τὸ δὲ τὸν φεβρουάριον τοῦ 1760, καταδεικνύοντα τὴν πρὸς τὴν σχολὴν ταύτην ἀγάπην καὶ στοργὴν τοῦ Σεραφεὶμ[1195].

1193. Βλ. περὶ τοῦ πατριάρχου Σεραφεὶμ τὴν διατριβήν μου ἐν Γ' τόμῳ «Ἐκκ. Ἀληθείας», σελ. 54—61, αὐτόθι δὲ φέρονται αἱ πηγαί, ἀφ' ὧν ἀρύεταί τις τὰς περὶ Σεραφεὶμ εἰδήσεις. Ἐν «Ἱστοριογεωγραφικῇ περιγραφῇ τῆς ἐπαρχίας Φιλιππουπόλεως» ὑπὸ Γεωργίου Τζουκαλᾶ τοῦ Ζακυνθίου (ἐν Βιέννῃ 185) εὑρίσκω γραφόμενον ἐν σελ. 83 ὅτι τῷ 1754 διωρίσθη Φιλιππουπόλεως· ἀλλ' εἰς τὰς σημειώσεις ταύτας ὀλίγην παρέχω σημασίαν, βλέπων ἄλλως τε καταταττόμενον ἐν τοῖς πατριάρχαις Κωνσταντινουπόλεως μετὰ τὸ 1754 καὶ Σαμουὴλ τινα ἄλλοτε μητροπολίτην Φιλιππουπόλεως!!

1194. Μ. Ι. Γεδεὼν Κανον. Διατάξεις· τόμ. Α', σελ. 255—256· τόμ. Β', σελ. 456—459.

1195. Τούτων τὸ ἀρχαιότερον ἐξεδόθη ὑπὸ Μ. Δ. Χαμουδοπούλου ἐν «Ἀληθείᾳ» Κωνσταντινουπόλεως, σελ. 236—238 μετὰ καταλόγου τῶν ἐπὶ τοῦ Σεραφεὶμ γενομένων ὑπὲρ τῆς σχολῆς ταύτης συνδρομῶν· τὸ δὲ νεώτερον διεσώθη παρὰ Κομνηνῷ Ὑψηλάντῃ· σελ. 382—386.

Τοῦ πατριάρχου Σεραφεὶμ εἰσί μοι γνωσταὶ πράξεις εἴκοσιν, ὧν τρεῖς ἀναφέρονται εἰς ἐνοριακὰ δίκαια : ἡ κατὰ νοέμβριον τοῦ 1757 προσάρτησις τῆς μητροπόλεως Χαλεπίου εἰς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον, ἀποσπασθείσης ἀπὸ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου τῆς Ἀντιοχείας· ἡ κατὰ δεκέμβριον τοῦ 1760 ἀφαίρεσις τῶν Μοσχονησίων ἀπὸ τῆς μητροπόλεως Ἐφέσου, συνενωθέντων τῇ μητροπόλει Μιτυλήνης· καὶ ἡ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος εἰς ἀρχιεπισκοπὴν προαγωγὴ τῆς Ἀγαθοπόλεως, ἀποσπασθείσης ἀπὸ τῆς Ἀδριανοπόλεως[1196]· καὶ δεκαεπτὰ εἰς μοναστηριακά : ἡ κατὰ φεβρουάριον τοῦ 1759, δι' ἧς κυροῖ τὰ σταυροπηγιακὰ δίκαια τῆς ἐν Λοιδωρικίῳ μονῆς τῆς Θεοτόκου Βερνικοβιτίσσης· ἡ κατὰ τὸν ἀπρίλιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους, δι' ἧς καθίστησι σταυροπηγιακὴν τὴν ἐν Δρυϊνοπόλει μονὴν τῆς Κοιμήσεως· ἡ κατὰ ἰούνιον τοῦ 1759, ἀναδεικνύουσα τοιαύτην τὴν ἐν τῇ αὐτῇ ἐπαρχίᾳ μονὴν τῆς Θεοτόκου τοῦ Δρυάνου· ἡ κατ' αὔγουστον τοῦ αὐτοῦ ἔτους, κρατύνουσα τὰ σταυροπηγιακὰ δίκαια τῆς μονῆς τῆς Θεοτόκου Γερομηρίου μετὰ τῶν ὑποκειμένων αὐτῇ χωρίων· ἡ κατὰ ὀκτώβριον, δι' ἧς ἀνακηρύττει σταυροπηγιακὸν τὸν ναὸν τῆς Θεοτόκου ἐν Κοντοχῶρι τῆς νήσου Σαντορίνης, ἀνεγερθέντα συγχρόνως ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Παλαιῶν Πατρῶν Γερασίμου τοῦ ἐκ τῆς νήσου ταύτης· ἡ κατὰ δεκέμβριον, καθιστῶσα σταυροπηγιακὴν τὴν ἐν τῇ Σαλαμῖνι μονὴν τῆς Θεοτόκου Νεοφανείσης (Φανερωμένης), συγχρόνως συσταθεῖσαν ὑπὸ Λεοντίου

1196. Τῆς πράξεως μιμνήσκεται καὶ ὁ Κομνηνός· σελ. 385.

μοναχοῦ Μεγαρέως· μία κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος, ἐπικυροῦσα τὴν ὑπὸ Ζαχαρίου Γεράρδου ἀφιέρωσιν τοῦ ἐν Σικίνῳ ναοῦ τῆς Θεοσκεπάστου εἰς τὴν ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ μονὴν τῆς Χρυσοπηγῆς· ἡ κατὰ ἀπρίλιον τοῦ 1760, κρατύνουσα τὰ σταυροπηγιακὰ δίκαια τῆς ἐν τῇ νήσῳ Σύμῃ μονῆς τοῦ Ταξιάρχου· ἡ κατὰ ἰούλιον τοῦ 1760, δι' ἧς κηρύττεται σταυροπηγιακὴ ἡ ἐν Πριγκήπῳ μονὴ τοῦ ἁγίου Γεωργίου τοῦ Κουδουνᾶ, ἀνοικοδομηθεῖσα μετὰ τὸ 1751· ἡ κατὰ αὔγουστον τοῦ 1760, ἀναγορεύουσα σταυροπηγιακὴν τὴν ἐν Θήβαις μονὴν τῆς Θεοτόκου Μακαριωτίσσης· ἡ κατὰ σεπτέμβριον τοῦ 1760, κυροῦσα τὰ σταυροπηγιακὰ δίκαια τῆς ἐν Κύπρῳ μονῆς Μαχαιρᾶδος· ἡ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐπικυροῦσα τὰ τοιαῦτα δίκαια τῆς παρὰ τὴν νῆσον Ἀλατᾶ μονῆς τῆς Μεταμορφώσεως· ἡ ἀπὸ ὀκτωβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, δι' ἧς ἐπικυροῖ τὴν προσάρτησιν τοῦ Κουδουνᾶ τῇ ἐν Ἄθῳ μονῇ τῆς Λαύρας· καὶ ἡ κατὰ μάρτιον τοῦ 1761, κηρύττουσα σταυροπηγιακὴν τὴν ἐν Σερβίοις μονὴν τῆς ἁγίας Τριάδος· ἐκδεδομένον δ' ἐστὶ τύποις τὸ κατὰ αὔγουστον τοῦ 1760 σιγίλλιον, δι' οὗ κρατύνονται τὰ σταυροπηγιακὰ δίκαια τῆς ἐν Κύπρῳ μονῆς τοῦ Κύκκου[1197]· ἄνευ γνώσεως τοῦ ἔτους καὶ τοῦ μηνὸς φέρεται ἡ πληροφορία ὅτι ἐξέδωκε σιγίλλιον περὶ τοῦ ἐν τῇ νήσῳ Πάρῳ κατὰ τὸ χωρίον Κεφάλου μοναδρίου τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου ὅτι οἰκογενειακόν ἐστι τῶν Μαυρογενῶν. Φαίνεται δ' ὅτι ἐπὶ τοῦ Σεραφεὶμ ἐξεδόθη (τῷ 1757) σιγίλλιον, καθορίζον ὅπως αἱ ἐν τῷ τμήματι Κουρέντων τῆς μητροπόλεως Ἰωαν-

1197. Περιγραφὴ τῆς σεβασμίας καὶ βασιλικῆς Μονῆς τοῦ Κύκκου· ἔκδοσις Γ'. Ἐνετίησι· 1817, σελ. 90—96. Τὸ ἔγγραφον φέρει κατὰ λάθος χρονολογίαν 1763.

νίνων μοναί, ὧν τὰ χρέη ἐπλήρωσαν τότε οἱ Ἰωαννῖται, συνεισφέρωσιν ἐτησίως πρὸς συντήρησιν τῆς τοῦ Γκιούμα σχολῆς[1198].

Ἐπὶ τοῦ Σεραφεὶμ, τῷ 1759, κοινῇ συνεργείᾳ τῶν λογάδων τοῦ γένους κληρικῶν καὶ λαϊκῶν, ἐξεδόθη χάττιον τοῦ σουλτάνου Μουσταφᾶ Γ', διατάττον ὅπως πᾶς νέος πατριάρχης ἐξ ἰδίων καταβάλλῃ τὰ ἔξοδα τῆς πατριαρχείας, ἅτινα ὑπολογίζονται εἰς 120,000 φράγκων τῆς σήμερον· οὕτως ἡ Ἐκκλησία, εὐνοίᾳ τῶν σουλτάνων, ἔμενεν ἀνεπηρέαστος ἐν ταῖς πατριαρχικαῖς ἐκλογαῖς[1199].

Πολλὴν φροντίδα κατέβαλεν ὁ Σεραφεὶμ περὶ τῆς εὐπρεπείας τῶν θείων σκηνωμάτων καὶ τοῦ κηρύγματος τοῦ θείου λόγου[1200].

Ἐπὶ τῆς πατριαρχείας αὐτοῦ (ἴσως 1757—1758) τέλεον ἀποσυνετέθη ἡ ἐν Μινόρκᾳ τῶν Βαλεαρίδων νήσων ὀρθόδοξος ἑλληνικὴ ἀποικία[1201].

Τοῦ πατριάρχου Σεραφεὶμ ἡ προσωπογραφία σώζεται ἐν τῇ ἐν Ἄθῳ σκήτῃ τοῦ Σεραγίου, ἀφ' ἧς ληφθὲν ἀντίγραφον κοσμεῖ τὴν αἴθουσαν τῶν τελετῶν τοῦ οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου[1202].

1198. Ι. Λαμπρίδου Περὶ τῶν ἐν Ἠπείρῳ ἀγαθοεργημάτων· Μέρος Α', σελ. 74.

1199. Κομνηνοῦ Ὑψηλάντου· σελ. 379—380.

1200. Βουλγάρεως ἐπιστολὴ πρὸς τὸν πατριάρχην Σεραφεὶμ, ἐκδοθεῖσα ὑπ' ἐμοῦ ἐν «Ἐκκλησ. Ἀληθείᾳ»· τόμ. Γ', σελ. 61—62.

1201. Εὐγ. Βουλγάρεως ἐπιστολὴ πρὸς τὸν ἰατρὸν Ἰωάννην Ρίζον Μανὲ, ἐκδοθεῖσα ὑπ' ἐμοῦ μετὰ σημειώσεων ἐν τόμῳ Γ' «Ἐκκλησ. Ἀληθείας». Ἴδε τὴν σελίδα 164. Τοῦ αὐτοῦ Εὐγενίου Ἐπιστολὴ πρὸς Κλαίρκιον περὶ τῶν μετὰ τὸ σχίσμα ἁγίων τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας· σελ. 55.

1202. Ἐν τῇ ἐν Ἄθῳ σκήτῃ τοῦ Σεραγίου, ἐπὶ τῆς θύρας τοῦ ἐν

1761—1763 225 ΙΩΑΝΝΙΚΙΟΣ Γ'.

Διεδέξατο τὸν Σεραφεὶμ, τῇ 26 μαρτίου 1761, ὁ μητροπολίτης Χαλκηδόνος Ἰωαννίκιος ὁ Καρατζᾶς, καὶ διῴκησε τὴν Ἐκκλησίαν μέχρι τῆς 21 μαΐου 1763.

αὐτῇ παλαιοῦ παρεκκλησίου τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου, ἀναγέγραπται τὸ ἑξῆς ἐπίγραμμα, ὅπερ ἐξ Ἁγίου Ὄρους ἐπέστειλέ μοι ὁ παναγ. πατριάρχης πρ. Κωνσταντινουπόλεως Ἰωακεὶμ ὁ ἀπὸ Θεσσαλονίκης·

Σεραφεὶμ ὁ πατριάρχης πρὶν ὢν τῆς Κωνσταντίνου
ὁ διάδοχος τοῦ Στάχυ χριστοκήρυκος ἐκείνου,
ὅστις Στάχυς παρ' Ἀνδρέου ἐπίσκοπος τοῦ Βυζαντίου
ἐχειροτονήθη πρῶτος ἅγιος παρὰ ἁγίου·
ὅθεν κ' οἰκουμεναρχοῦσα ἡ αὐτοῦ παναγιότης
πρώτη κ' ὑστερνὴ γιορτάζει· «ὦ, τί θεῖα φρονιμότης,»
μὲ μεγάλην παρρησίαν μ' ὅλην της τὴν νεολαίαν
μὲ διεήν της λειτουργίαν τὸν πρωτόκλητον Ἀνδρέαν.
Οὗτος λέγ' ὁ πατριάρχης Χαονεὺς ὁ Ἠπειρώτης.
τῆς ἐν Θράκῃ τοῦ Φιλίππου ἀρχιθύτης ὢν ἐν πρώτοις,
ἀποβὰς ἤδη ἐντίμως ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖον,
ἐδῶ ἦλθεν εἰς τὸ Ὄρος καὶ ἠγόρασε κελλεῖον
βατοπεδινόν, τὸ πρῶτον τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου,
δι' οἰκείαν ἡσυχίαν, μέχρι τελευτῆς τοῦ βίου.
Ἀλλ' ἐκ βάθρων πάλιν κτίσας τόσον εὔμορφον, ὡς βλέπεις,
τεχνικὸν, στερεωμένον, «ὁ Θεός μου νὰ τὸ σκέπῃς»,
ἀρχιτέκτονος τελοῦντος τοῦ ἀξίου Παχωμίου
στὴν οἰκοδομὴν τὴν τούτου ἐρημίτου τοῦ ἐκ Χίου,
ἤλλαξεν εἰς τοῦ Ἀνδρέου τ' ὄνομα τὴν ἐκκλησίαν,
καὶ Ἀντώνιον τὸν μέγαν ἑορτάζων κατ' ἀξίαν·
τῶν ὁποίων ταῖς πρεσβείαις νᾶχῃ βοηθὸν τὸ θεῖον
εἰς ἀπόλαυσιν τῶν τῆδε καὶ καλῶν τῶν αἰωνίων.

Α. Ψ. Ξ. Η. ἔτει· ἐν μηνὶ Μαρτίῳ Α'.

πρόσθες ὅτι κατὰ παραδρομὴν ἀνέγραψα κτίτορα τοῦ Σεραγίου τὸν Α' Σεραφείμ· Μ. Γεδεὼν Ἄθως· σελ. 168. Ἐπὶ τῆς πατριαρχείας τοῦ Σεραφεὶμ καὶ κυρίως ἀπὸ τοῦ 1759 καὶ 1760 συνεστήθησαν αἱ

ὅτε ἐπαύθη καὶ ἐξωρίσθη εἰς Ἅγιον Ὄρος. Ὁ πατριάρχης Ἰωαννίκιος ἦν βυζάντιος, ἐκ τῆς ἐπιφανοῦς οἰκογενείας τῶν Καρατζάδων, οὗ ὁ ἀδελφὸς Σκαρλάτος Καρατζᾶς ὁ ἰατρὸς ἦν α' διερμηνεὺς τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ὁλλανδικῆς πρεσβείας· ἐχρημάτισε δευτερεύων διάκονος τοῦ πατριάρχου Παϊσίου, καὶ μετὰ ταῦτα πρωτοσύγκελλος, εἶτα δὲ προεστὼς τοῦ ναοῦ τοῦ Ἐγρικαπίου, ὃν ἐδύθισεν εἰς πολλὰ χρέη, παυθεὶς διὰ τοῦτο ἀπὸ τῆς θέσεως ταύτης ὑπὸ τῶν ἐπιτρόπων τοῦ ναοῦ. Τῷ 1739 ἐχειροτονήθη ἀρχιεπίσκοπος Ἰπεκίου, πλὴν πολλὰ σπαταλήσας καὶ κατάχρεως ὢν ἐπώλησε τὴν ἀρχιεπισκοπὴν εἰς ἕτερον τῷ 1746, καὶ αὐτὸς ἦλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν· μετὰ ἓν ἔτος ὁ πατριάρχης Παΐσιος προεβίβασεν αὐτὸν εἰς τὴν μητρόπολιν Χαλκηδόνος. Ὁ πατριάρχης Ἰωαννίκιος ἦν ἄνθρωπος σπάταλος, ἀλλὰ μεγαλοπρεπὴς τὸν χαρακτῆρα, καὶ τὸ ἦθος χαρίεις. Λυτρωθεὶς ἀπὸ τῆς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει ἐξορίας ἐπανῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ συνοδικῶς ἔλαβε τὴν ἄδειαν ἵνα κατοικήσῃ εἰς τὴν ἐν Χάλκῃ μονὴν τοῦ ἁγίου Γεωργίου τοῦ Κρημνοῦ, ἣν εἶχε λαβὼν εἰς τὴν κατοχὴν αὐτοῦ κατὰ ὀκτώβριον τοῦ 1764, ἐν αὐτῇ δ' ἀπεβίωσε καὶ ἐτάφη τῷ 1793, ὑπερενενηκοντούτης[1203].

ἐν Ἁγίῳ Ὄρει σκῆται ἡ ῥωσσικὴ τοῦ προφήτου Ἠλιοῦ (ὑπὸ τὴν μονὴν τοῦ Παντοκράτορος) καὶ ἡ Νέα Σκήτη (ὑπὸ τὴν μονὴν τοῦ ἁγίου Παύλου). Συγχρόνως ὁ τῆς Μολδαβίας ἡγεμὼν Ἰωάννης Καλλιμάχης προσήρτησε τῇ ῥωσσικῇ μονῇ τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει ναὸν τοῦ ἁγίου Νικολάου Μπογδὰν σεραΐ. Ὁ Ἄθως, σελ. 184, 189. Langlois Mont Athos, σελ. 83.

1203. Αἱ πληροφορίαι πᾶσαι παρὰ Βεντότῃ, Μαχραίῳ, Κούμᾳ, κυρίως δὲ παρὰ Κομνηνῷ Ὑψηλάντῃ. Σκ. Βυζαντίου Κωνσταντινουπόλεως, τόμ. Β', σελ. 309.

Τοῦ πατριάρχου Ἰωαννικίου εἰσὶν ἐκδεδομέναι δύο κανονικαὶ διατάξεις[1204]· γινώσκω δὲ ὀκτὼ πράξεις αὐτοῦ, ὧν δύο μὲν ἀναφέρονται εἰς ἐνοριακὰ δίκαια: ἡ κατὰ σεπτέμβριον τοῦ 1761 σύστασις τῶν ἀρχιεπισκοπῶν τῆς Νυσσάβας, καὶ τῆς Περκόφτσας πρὸς ἀνακουφισμὸν τῶν χρεῶν αὐτῶν· καὶ ἡ κατὰ ἰούνιον τοῦ 1762, ἀνασύστασις τῆς ἀπὸ πολλοῦ ἠρημωμένης ἐπισκοπῆς Ποντοηρακλείας· ἓξ δὲ εἰς μοναστηριακά: ἡ κατὰ μάϊον τοῦ 1761, δι' ἧς ἐπέβαλε τάξιν εἰς τοὺς ἀτάκτως φερομένους καλογήρους τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ῥόδου μοναστηρίων, καὶ ἰδίως τοῦ ἐν Σύμῃ Ῥουκουνιώτου, σφετεριζομένους δικαιώματα μητροπολίτου· ἡ κατὰ αὔγουστον τοῦ 1761, κυροῦσα τὰ δίκαια τῆς μονῆς τῶν Ἰβήρων ἐπὶ τοῦ ἐν Μελενίκῳ μετοχίου Ῥοζηνοῦ· ἡ κατὰ νοέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους, δι' ἧς ἀναγορεύει σταυροπηγιακὰς τὰς μονὰς Θεοτόκου Πορταϊτίσσης ἐν Ἀστυπαλαίᾳ (γυναικείαν), καὶ ἁγίου Γεωργίου ἐν Καστελλορίζῳ (ἀνδρῴαν)· ἡ κατὰ δεκέμβριον 1761, ἐπικυροῦσα τὰ σταυροπηγιακὰ δίκαια καὶ τὰ παλαιὰ ἔγγραφα τῆς ἐν Χίῳ Νέας Μονῆς· ἡ κατὰ μάϊον τοῦ 1762, δι' ἧς κηρύττει σταυροπηγιακὴν τὴν ἐν Ὀλύμπῳ μονὴν τῆς ἁγίας Τριάδος· καὶ ἡ κατὰ ἰούλιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἐμπεδοῦσα τὰ σταυροπηγιακὰ δίκαια τῆς παρὰ τὰς Σέρρας μονῆς τοῦ τιμίου Προδρόμου καὶ τῶν ἔσω καὶ ἔξω τῆς πόλεως μετοχίων αὐτῆς.

Ἐπὶ τοῦ Ἰωαννικίου, τῷ 1762, κατὰ τὸν Κομνηνόν, ἱδρύθη, προστασίᾳ τοῦ διαβοήτου Γεωργίου Σταυράκη, ἐν Γαλατᾷ τῆς Κων/πόλεως τὸ ἐθνικὸν νοσοκο-

1204. Μ. Ι. Γεδεών Κανον. Διατάξεις, τόμ. Α', σελ. 256, τόμ. Β', σελ. 459—463.

μεῖον, πρὸς νοσηλείαν ἰδίως τῶν ὀρθοδόξων ναυτῶν[1205], τὸ λεγόμενον κοινῶς « Ὀσπιτάλιον τῶν γκεμιτζίων ».

Τῆς ἐν Βενετίᾳ γραικικῆς ὀρθοδόξου κοινότητος ταραττομένης διὰ τὴν ἀκανόνιστον χειροτονίαν τοῦ Φιλαδελφείας Γρηγορίου τοῦ Φατσέα, ὁ Ἰωαννίκιος καθήρεσε κατὰ σεπτέμβριον 1762 τοῦτόν τε καὶ τοὺς ἄνευ πατριαρχικῆς ἀδείας χειροτονήσαντας αὐτὸν ἀρχιερεῖς Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου Σωφρόνιον καὶ Λευκάδος Χρύσανθον[1206].

1763—1768. 226. ΣΑΜΟΥΗΛ τὸ α'.

Τῇ 24 μαΐου 1763 ἐξελέγη πατριάρχης Σαμουὴλ ὁ Χαντζερῆς μητροπολίτης Δέρκων, καὶ ἔμεινεν ἐπὶ τοῦ θρόνου μέχρι τῆς 5 νοεμβρίου 1768, ὅτε παυθεὶς ἐξωρίσθη εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος, διαμείνας ἐν τῇ μονῇ τῆς Λαύρας, ὁπόθεν μετ' ὀλίγα ἔτη διὰ σουλτανικῆς ἀδείας ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἰδιωτεύων. Ὁ πατριάρχης Σαμουὴλ ἦν βυζάντιος, ἐξ ἐπιφανοῦς καὶ αὐτὸς οἰκογενείας, υἱὸς τοῦ Μπασᾶ Γεαννάκη· γεννηθεὶς τῷ 1700 ἐν Κων/πόλει, Σκαρλάτος κατὰ κόσμον λεγόμενος, ἐσπούδασεν ἐν τῇ πατριαρχικῇ ἀκαδημίᾳ τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ τὴν φιλοσοφίαν, χειροτονηθεὶς δὲ διάκονος διωρίσθη ἀρχιδιάκονος τοῦ πατριάρχου Παισίου, καὶ κατὰ δεκέμβριον τοῦ 1731 ἐχειροτονήθη

1205. Κομνηνοῦ σελ. 392. Βλέπε καὶ ὅσα ἔγραψεν ὁ Κ. Σάθας ἐν τόμῳ Κ' «Πανδώρας» περὶ τοῦ ἐν Γαλατᾷ νοσοκομείου, καὶ τοῦ πρώτου αὐτοῦ ἱδρυτοῦ Γεωργίου Σταυράκη.

1206. Βελούδου, Ἀποικία ἐν Βενετίᾳ· σελ. 92. Le Bret, Acta Ecclesiae Graecae, annorum MDCCLXII et LXIII κτλ. Ἐν Στουτγάρδῃ, 1764.

μήτροπολίτης Δέρκων. Διετέλεσεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη μέλος τῆς συνόδου καὶ ἀντέστη κατὰ τοῦ Κυρίλλου εἰς τὸ ζήτημα τοῦ ἀναβαπτισμοῦ. Τυραννικὸς τὸ ἦθος καὶ ἀλαζών, ὅσον καὶ ἐκδικητικός, οὐκ ἀσυνήθως ἐφάνη κατὰ χώραν τιθέμενος τοὺς ἱεροὺς κανόνας. Ἐδείχθη προστάτης τῶν γραμμάτων, εἰργάσθη δὲ πρὸς ἀνόρθωσιν τῆς οἰκονομικῆς πίστεως τοῦ Πατριαρχείου[1207].

Κανονικαὶ διατάξεις τοῦ πατριάρχου Σαμουὴλ εἰσὶ τύποις ἐκδεδομέναι δύο : ἡ κατὰ προικοδοσιῶν, καὶ ὁ Τόμος ὁ ἐπιτρέπων ἵνα λαμβάνωσι δύο ἀδελφοὶ δύο πρώτας ἐξαδέλφας[1208].

Ἐκ τῶν ἐπὶ τῆς πατριαρχείας τοῦ Σαμουὴλ πράξεων ἀναγράφω ἐνταῦθα τὰς κυριωτέρας, καὶ ἰδίᾳ τὰς ἀφορώσας εἰς ἐνοριακὰ δίκαια. Τῷ 1763 κατὰ ἰούλιον προήγαγεν εἰς ἀρχιεπισκοπὴν τὴν τέως πατριαρχικὴν ἐξαρχίαν Ὑδροπολιτζᾶς· τὸν αὔγουστον τοῦ αὐτοῦ ἔτους προεβίβασε τὴν ἐπισκοπὴν Ὠλένης εἰς ἀρχιεπισκοπήν· τῇ 5 ἰουνίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ὥρισεν ὅπως τὰ χωρία Σεμεκλὶ, Χατζὸ-ομπασὶ, Σαρίκαγια, καὶ Μπάπασι ἀνήκωσιν, ὡς καὶ ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν, τῇ ἀρχιεπισκοπῇ Φαναρίου καὶ Νεοχωρίου· κατὰ ὀκτώβριον τοῦ

1207. Αἱ πηγαὶ περὶ Σαμουὴλ ἀναγράφονται ἐν τῇ περὶ τούτου ἰδίᾳ μου διατριβῇ. Ἀνάγνωθι δὲ Μαυροκορδάτου Ψόγον νικοτιανῆς, σελ. 32,33 ἐν σημειώσει Νεοφύτου τοῦ Λαχοβίρη, καὶ τὰς ἐπιστολὰς Σαμουὴλ τοῦ Χαντζερῆ, ἃς ἐξέδωκα ἐν τόμῳ Δ' τῆς «Ἐκκλησ. Ἀληθείας». Ἐκ τῶν γραφομένων τοῦ Δαπόντε δείκνυται ὅτι πρὸς μητρὸς ὁ Σαμουὴλ κατήγετο ἐκ τῆς οἰκογενείας Χαντζερῆ. Κ. Ἐρβιτσεάνου Cronicarii Greci, ἐν Βουκουρεστίῳ, 1888, τόμ. Α', σελ, 9*. Ὁ Κούμας ἐν τόμῳ Γ' τῆς Ἱστορίας αὐτοῦ, σελ. 401, ἀπιστεῖ· «ἐκ τοῦ τῶν Φαναριωτῶν γένους, καὶ μάλιστα, ἂν ἦναι ἀληθὲς τὸ ὁποῖον ἤκουσα ποτὲ, Χαντσερῆς».

1208. Μ. Ι. Γεδεὼν Κανον. Διατάξεις· τόμ. Α', σελ. 257—261.

Ο ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΣΑΜΟΥΗΛ Ο ΧΑΝΤΖΕΡΗΣ

(Ἐλαιογραφία ἐν τῷ Οἰκουμ. Πατριαρχείῳ.)

Μ.Ι. ΓΕΔΕΩΝ. ΠΑΤΡΙΑΡΧ. ΠΙΝΑΚΕΣ.

αὐτοῦ ἔτους ἥνωσε τῇ μητροπόλει Ἀθηνῶν τὰ πρὸ τριακονταετίας παραχωρηθέντα τῇ τῆς Κορίνθου χωρία Πέρα-Χώρα, Μπίσα, καὶ Σουπάκι[1209], εἰ καὶ κατὰ νοέμβριον τοῦ 1766, ἀναιρῶν ἐν μέρει τὴν πρώτην ἀπόφασιν, ἔδωκε πάλιν τὰ μὲν δύο πρῶτα τῇ τῆς Κορίνθου, τὸ δὲ χωρίον Μάζενα καὶ τὸ μοναστήριον τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τῇ τῶν Ἀθηνῶν· τῇ 13 σεπτεμβρίου 1764 κατέστησε σταυροπηγιακὴν τὴν ἐν Ὕδρᾳ μονὴν τῆς Θεοτόκου, κατὰ τὸ αὐτὸ δὲ ἔτος ἀνέδειξε τοιαύτην καὶ τὴν ἐν Πριγκήπῳ μονὴν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ· τῇ 21 ἰανουαρίου τοῦ 1766 ἀνασυνέστησε τὴν ἐπὶ πολὺν χρόνον ἕνεκεν ὀλιγανθρωπίας ἔρημον μείνασαν ἐπισκοπὴν Ἐλευθεροπόλεως ἐν Μακεδονίᾳ· τῇ 30 ἰανουαρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, συνέστησε τὴν ἐπισκοπὴν Μοσχονησίων ὑποτάξας τῇ μητροπόλει Σμύρνης[1210]· τὸν σεπτέμβριον τοῦ 1766 ἔτους παρεχώρησεν εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον Ἀντιοχείας τὴν μητρόπολιν Χαλεπίου, ἣν ἀπέλαβεν ὁ πατριάρχης Ἀντιοχείας Φιλήμων πληρώσας τὰ χρέη αὐτῆς· τῇ 24 δὲ σεπτεμβρίου τοῦ 1766 συνεστήθη ἡ ἐπισκοπὴ Καρύστου· κατὰ ὀκτώβριον τοῦ 1766 ἐξέδωκε συνοδικὸν γράμμα, δι' οὗ ὥρισεν ὅτι οἱ ἐν Θεσσαλονίκῃ ναοὶ ἁγίου Ἀθανασίου, Θεοτόκου Λαγουδιανῆς, ἁγίου Νικολάου Ὀρφανοῦ, ἁγίου Ὑπατίου, Ὑπαπαντῆς, καὶ αἱ ἄλλαι μοναστηριακαὶ οὐδαμῶς μετέχουσι τῆς σταυροπηγιακῆς ἀξίας τῶν μονῶν, ἀφ' ὧν ἐξαρτῶνται, ἀλλὰ μνημονεύουσι τοῦ κανονικοῦ ὀνόματος τοῦ μητροπολίτου Θεσσαλονίκης, καὶ πληρώσουσι τὰ

1209. Ἐν ἑτέρῳ γράμματι: Σουσάκι.

1210. Τὸ περὶ τῆς ἑνώσεως ταύτης γράμμα βλέπε ἐν τόμῳ Α' Ἀνάλογ. Σωζομένων Κωνστ. Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων· ἐν Ἀθήναις· 1870, σελ. 413—417.

16 νοεμβρίου 1773. Γεννηθεὶς ἐν Κρήτῃ ἴσως ἐν τέλει τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, ἐχρημάτισεν ἡγούμενος μονῆς τινος ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ· παραιτησάμενος δὲ τὴν ἡγουμενείαν, καὶ εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐλθών, ἐχρημάτισε προεστὼς τοῦ ἐν Ἐδιρνεκαπίῳ ναοῦ τοῦ ἁγίου Γεωργίου· ἐχειροτονήθη κατόπιν ἐπίσκοπος Ἱερισσοῦ καὶ Ἁγίου Ὄρους, ποιμάνας δ' ἐπὶ πολλὰ ἔτη τοὺς ὀρθοδόξους αὐτῆς προήχθη εἰς τὴν μητρόπολιν Θεσσαλονίκης, ἧς τὰ πολλὰ χρέη κατώρθωσε ἵνα ἐξοφλήσῃ. Ἀπομακρυνθεὶς ἀπὸ τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου περιωρίσθη εἰς τὴν ἐν Χάλκῃ μονὴν τῆς Θεοτόκου Καμαριωτίσσης, ἀπὸ δὲ τοῦ 1776 ἔλαβε συνοδικῶς τὴν ἄδειαν ἵνα κατοικήσῃ ἐν τῷ κατὰ τὸ Φανάριον οἴκῳ αὐτοῦ, ἀπέναντι τοῦ Πατριαρχείου. Ἔζη ἔτι τῷ 1785, κατὰ τὸ γῆρας ἀπολέσας τὴν ὅρασιν, περιθαλπόμενος δαπάναις τοῦ πατριαρχικοῦ ταμείου[1216]. Διῴκησεν ὁ Θεοδόσιος ἐν δυσχερέσι περιστάσεσι μετὰ συνέσεως καὶ μετριοπαθείας, διότι ἦν ἁπλοῦς τὸ ἦθος καὶ πρᾷος ἄνθρωπος, καὶ συνετὸς ποιμενάρχης.

Τοῦ Θεοδοσίου Β' εἰσὶ τύποις ἐκδεδομένα μία μὲν κανονικὴ διάταξις περὶ τῆς ἡμέρας τῶν μνημοσύνων[1217], ἓν δὲ γράμμα, δι' οὗ κατὰ μάϊον τοῦ 1769 ἔθηκεν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Μ. Ἐκκλησίας τὴν ἐν Δημητζάνῃ σχολὴν[1218], καὶ τὸ ἀπὸ ὀκτωβρίου 1769 σιγίλλιον περὶ τῆς μονῆς Βουλκάνου[1219].

1216 Αἱ πληροφορίαι παρὰ τοῖς αὐτοῖς καὶ παρὰ Δαπόντε ἐν Ἱστορικῷ καταλόγῳ τῶν ἐπισήμων ρωμαίων. Σημειοῦσθαι μοι δ' ὅτι ὁ Δαπόντες γράφει ὅτι ὁ πατριάρχης Μελέτιος ἀπέθανεν ἐν Τενέδῳ, ὁ δὲ Μακραῖος ὅτι διήνυσε τὸ λοιπὸν τῆς ζωῆς ἐν Μιτυλήνῃ. Νομίζω πιστότερον τὸν Μακραῖον.

1217. Μ. Ι Γεδεὼν Κανον. Διατάξεις· τόμ. Α', σελ. 262. Ἴσως δὲ τοῦτό ἐστι τὸ παρὰ Langlois ὡς σιγίλλιον (κατὰ ἰούλιον 1772) ἀναφερόμενον· σελ. 71.

1773—1774. **226. ΣΑΜΟΥΗΛ τὸ 6'**

μετακληθεὶς εἰς τὸν θρόνον ἄκων καὶ μὴ βουλόμενος τῇ 17 νοεμβρίου 1773, ἠναγκάσθη ἵνα ἀποσυρθῇ τῇ 24 δεκεμβρίου 1774, καὶ ἀπῆλθεν εἰς Χάλκην, ἐν ᾗ ἀπεβίωσε τῇ 10 μαΐου 1775.

Τῆς πατριαρχείας ταύτης τοῦ Σαμουὴλ ἐστὶν ἐκδεδομένη μία κανονικὴ διάταξις περὶ μνημοσύνων[1220]· δύο δὲ πράξεις περὶ ἐνοριακῶν δικαίων εἰσί μοι γνωσταί· ἡ κατὰ ἰούλιον τοῦ 1774, δι' ἧς, αἰτήσει τοῦ Ἐφέσου Μελετίου, συνέστησε τὴν ἐπισκοπὴν Ἡλιουπόλεως καὶ Θυατείρων, καὶ ἡ κατὰ δεκέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους δι' ἧς ἐκύρωσε τὴν ἕνωσιν τοῦ χωρίου Καινούργιο μετὰ τῆς ἐν Κρήτῃ ἐπισκοπῆς Πέτρας.

Προσωπογραφία τοῦ Σαμουὴλ, γενομένη συγχρόνως ἴσως, ἀνάκειται ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν τελετῶν τοῦ Οἰκουμεν. Πατριαρχείου, ταύτης δ' ἀντίτυπον κοσμεῖ τὸ μετὰ χεῖρας σύγγραμμα. Ἑτέραν προσωπογραφίαν ἐξέδωκεν Εὐγένιος ὁ Βούλγαρις ἐν τόμῳ Β' τῶν Ἁπάντων τοῦ ἱεροῦ Θεοδωρήτου Κύρου[1221].

1218. Καστάρχη Περὶ τῆς ἐν Δημητζάνῃ σχολῆς· σελ. 53—56. Τὴν περὶ τῆς πατρίδος καὶ τοῦ ἐπωνύμου τοῦ Θεοδοσίου πληροφορίαν εὗρον ἐν τῷ βιβλίῳ «Χριστοπανηγυρικῷ», ὅπερ ἔγραψεν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ καὶ ἱερ κῆρυξ τῆς Μεγ. Ἐκκλησίας Μακάριος ἱερομόναχος Χριστιανόπουλος ὁ καὶ Μαριδάκης.

1219. «Παρνασσοῦ» τόμ. Γ', σελ. 1031—1033.

1220. Κανον. Διατάξεις, τόμ. Α', σελ. 263.

1221. Ἐν τῇ περὶ Σαμουὴλ ἰδίᾳ μου διατριβῇ μακρὸς γίνεται λόγος περὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ δῆθεν ἐπινοηθεισῶν διατάξεων ἐπὶ διοικήσει

Καθ' ἃ βλέπει ὁ ἀναγνώστης ἐν σελίδι 471 τοῦ μετὰ χεῖρας συγγράμματος, μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῆς Ἱστορίας τῶν Ἐκκλησιῶν ἐκδοθήσεται, Θεοῦ συναιροµένου, τρίτος ἱστορία τῶν πατριαρχῶν τῆς Ιθ' ἑκατονταετηρίδος, ἐν ᾗ µικρὸς γενήσεται λόγος περὶ τοῦ βίου καὶ τῶν πράξεων καὶ τῆς ἐπὶ τῶν πρωθιεραρχῶν τούτων διανοητικῆς τοῦ γένους ἡµῶν κινήσεως. Πᾶσαι τούτων αἱ πράξεις ἀναφέρονται κατὰ τὸ δυνατὸν λεπτοµερῶς καὶ ἰδίᾳ αἱ ἀπὸ τοῦ 1768—1800 ἐν τῷ Α' τόµῳ ὡς καὶ αἱ ἀπὸ τοῦ ἔτους τούτου µέχρις οὗ συµπληρωθῇ ὁ Γ' τόµος ἀπαλλάττουσί µε νῦν ἐκτενῶς ἐν τῷ παρόντι βιβλίῳ λόγου. Τοὐντεῦθεν ἀναφέρονται µόνον αἱ σπουδαιότεραι συνοδικαὶ πράξεις αὐτῶν, ἐν ἐπισηµοτέροις δὲ καὶ ἴσως ἐστὶν ἐκδεδοµένη πρᾶξις τῶν ἐπιλοίπων πατριαρχῶν τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Οἱ ἀσχολητέντες εἰς παροµοίας ἐρεύνας γινώσκουσι πόσον ἐστὶ δυσχερὴς ἡ ζήτησις φυλλαδίων, ἐφηµερίδων καὶ περιοδικῶν, ἐν οἷς ἐξεδόθησαν ἔγγραφα συνοδικὰ τῶν ἀπὸ τοῦ 1800 µέχρι τῶν ἡµερῶν ἡµῶν βιωσάντων πατριαρχῶν. Ἄλλως τε τὸ µετὰ χεῖρας σύγγραµµα περιέχει πᾶν ὅ,τι πρέπει ἵνα γινώσκῃ περὶ τῶν πατριαρχῶν ὁ φιλοµαθὴς λαός.

1774—1780. 229. ΣΠΥΡΙΔΩΝΙΟΣ Β'.

Τῇ 24 δεκεµβρίου 1774 ἐξελέγη διάδοχος τοῦ Σαµουὴλ ὁ πατριάρχης Ἱεροσολύµων Σωφρόνιος, οὗ ἡ

τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως. Ἔγραψα δέ τινα περὶ τοῦ κεφαλαίου τούτου ἐν τῇ «Ἐκκλησ. Ἀληθείᾳ» τόµ. Δ', σελ. 254—258 καὶ 281—285, ἔνθα ἐξέδωκα καὶ τὴν ἀπὸ Ἰουλίου 15 τοῦ 1761 συνοδικὴν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν µητροπολίτην Δρύστρας περὶ τῆς ὑπὸ Σαµουὴλ ἐπινοηθείσης διαιρέσεως τῆς πατριαρχικῆς σφραγῖδος. Αὐτόθι δὲ βλέπε καὶ πατριαρχικὸν γράµµα περὶ τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Κιονιοῦ, ἀχρονολόγητον µέν, ἀλλ' ἐκεῖθεν ἴσως ὑπὸ Σεραφεὶµ Β', ἢ τινος τῶν πρὸ αὐτοῦ πατριαρχῶν.

κανονικὴ εἰς τὸν θρόνον ἀνάρρησις ἐγένετο τῇ ἐπιούσῃ 25. Διῴκησε τὴν Ἐκκλησίαν µέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ. Ἀπεβίωσεν ὁ Σωφρόνιος τῇ 8 ὀκτωβρίου 1780, καὶ ἐτάφη ἐν τῷ ναῷ τῶν Ταξιαρχῶν ἐν Μεγάλῳ Ῥεύµατι. Ἦν ὁ Σωφρόνιος ἔκ τινος χωρίου παρὰ τὴν Δαµασκόν, παιδεύσεως ἱκανῆς µετασχών, καλογηρικὸς τὴν πολιτείαν, µητροπολίτης πρῶτον µὲν Χαλεπίου, µετὰ ταῦτα δὲ Πτολεµαΐδος, ἀπὸ δὲ τοῦ 1771 πατριάρχης Ἱεροσολύµων. Εἰδήµων κατὰ βάθος τῆς ἀραβικῆς καὶ τουρκικῆς ἀπήλαυε τοῦ σεβασµοῦ καὶ τῆς ἀγάπης τῶν κρατούντων[1222].

Τοῦ πατριάρχου Σωφρονίου γινώσκοµεν καὶ µίαν κανονικὴν διάταξιν, ἡ κατὰ κολυβάδων καὶ περὶ τῆς εἰκόνος τῆς Ἁγίας Τριάδος[1223], ἀπολυθεῖσα τῷ 1776, τρία δὲ γράµµατα ἐκδεδοµένα τύποις: τὸ ἀπὸ 15 ἀπριλίου 1776, περὶ τῆς σχολῆς τῆς Νάξου[1224], τεµάχιον γράµµατος ἐπικυροῦντος κατὰ µάρτιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους τὸ περὶ τοῦ ἐν Βουκουρεστίῳ σχολείου χρυσόβουλλον τοῦ ἡγεµόνος Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, καὶ γράµµα παραχωροῦν εἰς τὸν αὐτὸν ἡγεµόνα τῷ 1778 τὴν ἐν τῇ νήσῳ Πρώτῃ µονὴν τῆς Μεταµορφώσεως[1225], καὶ ἐπιστολὴ πρὸς τὸν ἡγεµόνα Μολδαυίας Κωνσταντῖνον Μου-

---

1222. Κοµνηνὸς Ὑψηλάντης, Μακραῖος, Βεντότης (µεµφόµενος τῆς ἀδρανείας τοῦ Σωφρονίου), Κύριλλος Λαυριώτης, Γρηγόριος Παλαµᾶ Ἱεροσολυµίτης, σελ. φπτ'. Ἐν τῇ Ἱστορίᾳ αὐτοῦ ὁ Κούµας, τόµος Γ', σελ. 403, γράφει περὶ τοῦ Σωφρονίου «ἀπὸ τὰ καλὰ, ὅσα ἠλπίζοντο ἐξ αὐτοῦ, δὲν ἔδειξε τίποτε ἄλλο εἰµὴ τὸς ἐπ' ἐκκλησίας διδαχὰς του».

1223. Μ. Ι. Γεδεὼν Κανον. Διατάξεις, τόµ. Α', σελ. 263—264.

1224. Παρνασσὸς Ἀθηνῶν, τόµ. Γ', σελ. 21—23.

1225. Παρὰ Κοµνηνῷ Ὑψηλάντῃ, σελ. 590, καὶ 611—616.

ρούζην, ἐπικαλουμένη κατὰ μάρτιον τοῦ 1780 τὴν ὑπὲρ τοῦ ἐν Σταυροδρομίῳ γραικικοῦ νοσοκομείου συνδρομὴν αὐτοῦ[1226].

Ὁ Σωφρόνιος Β' ἐπεκύρωσε τῷ 1780 τὰ παλαιὰ προνόμια τῆς ἐν Πάτμῳ μονῆς[1227], συνέστησε μουσικὴν σχολὴν τῷ 1776 ἐν τῷ Πατριαρχείῳ[1228], ὥρισε δὲ κατὰ σεπτέμβριον τοῦ 1779 ἵνα γίνωνται τῇ κυριακῇ τῆς Ὀρθοδοξίας, ἐράνῳ κοινῷ τῶν ἐνδημούντων ἀρχιερέων, κόλυβα ὑπὲρ τῶν κεκοιμημένων ἀρχιερέων καὶ πατριαρχῶν διὰ ἐννέα σινίων, οἱ δὲ θνήσκοντες ἵνα καταλείπωσι κληροδότημά τι πρὸς τοῦτο· κατέστησε τῷ 1775 σταυροπηγιακὴν τὴν ἐν Γρεβενοῖς μονὴν τῆς Ζάβορδας· διέταξε τῷ 1777 ὅπως ὁ ἡγούμενος τῆς ἐν τῇ Πάρῳ μονῆς Μηνᾶ, Βίκτωρος καὶ Βικεντίου λαμβάνηται ἐκ τῆς γενεᾶς Δαμία· καὶ κατὰ αὔγουστον τοῦ αὐτοῦ ἔτους ὑπέταξε τῇ μητροπόλει Λακεδαιμονίας τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Δημητζάνης.

1780—1785. 230 ΓΑΒΡΙΗΛ Α'.

Ἀποθανόντος τοῦ Σωφρονίου, πατριάρχης ἐξελέγη τῇ 8 ὀκτωβρίου 1780 ὁ μητροπολίτης Παλαιῶν Πατρῶν Γαβριήλ, ἐλθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν τῇ 11 δεκεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους καὶ διοικήσας τὴν Ἐκκλησίαν μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ. Ἀπεβίωσε τῇ 29 ἰουνίου 1785 καὶ ἐτάφη ἐν τῷ ναῷ τῶν Ταξιαρχῶν ἐν Μεγάλῳ Ῥεύματι. Ὁ πατριάρχης Γαβριὴλ ἦν τὴν πατρίδα Σμυρναῖος· ὑπηρέτησε παρὰ τῷ περιωνύμῳ μη-

1226. Α. Ν. Γούδα Βίοι Παράλληλοι κτλ. τόμ. ΣΤ', σελ. 62—63.
1227. Ι. Σακκελίωνος ἐν «Εὐαγγ. Κήρυκι», τόμ. Θ', σελ. 131.
1228. Κομνηνοῦ, σελ. 555.

τροπολίτῃ Σμύρνης Νεοφύτῳ τῷ ἐκ Λέρου, ὑφ' οὗ, κατὰ τὸν Μακραῖον, ἐχειροτονήθη ἐπίσκοπος Μοσχονησίων, εἶτα προήχθη εἰς τὴν μητρόπολιν Ἰωαννίνων, καὶ ταύτην ἐπὶ βραχὺ διοικήσας μετετέθη τῷ 1769 εἰς τὴν μητρόπολιν Παλαιῶν Πατρῶν. Ἦν ἀνὴρ πρᾷος, ἐπιεικὴς καὶ φιλόπτωχος, ὥστε, κατὰ τὸν Μακραῖον, «οὐδένα παρελύπησεν, ἢ ἀλγοῦντα οὐκ ἐθεράπευσεν» ἐν πενταετεῖ πατριαρχείᾳ[1229].

Τοῦ πατριάρχου Γαβριὴλ ἐξεδόθησαν τρεῖς κανονικαὶ διατάξεις, ὧν κυριωτέρα ἡ ἐπιτρέπουσα τοῖς ἐν Ἰνδίᾳ ὀρθοδόξοις τὸν μετὰ χριστιανῶν ἑτεροδόξων γάμον[1230]· ἐξεδόθησαν δὲ τύποις καὶ ἕνδεκα ἕτεραι αὐτοῦ πράξεις: ἡ ἀπὸ 6 δεκεμβρίου τοῦ 1781 ἔκδοσις πρὸς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Λευκάδος ὅπως μεταθέσῃ εἰς Βενετίαν ἐπ' ὀνόματι μητροπολίτου Φιλαδελφείας τὸν τέως ἀρχιεπίσκοπον Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου Σωφρόνιον[1231]· ἡ κατὰ ἰανουάριον τοῦ 1782 συνοδικὴ πρᾶξις πρὸς τὸν νέον Φιλαδελφείας τοῦτον[1232]· τὸ κατὰ ἀπρίλιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους σιγίλλιον περὶ τῆς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ναυπλίου καὶ Ἄργους μονῆς τοῦ ἁγίου Δημητρίου Ξεροκαστέλλι[1233]· ἡ κατὰ νοέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐπικυροῦσα τὰ ἐπὶ τῆς μονῆς Σινᾶ δίκαια τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου τῶν Ἱεροσολύμων[1234]· τὸ κατὰ δεκέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους σιγίλλιον περὶ τῆς ἑλλην. σχολῆς

1229. Αἱ πηγαὶ παρὰ Κομνηνῷ καὶ κυρίως παρὰ τῷ Μακραίῳ· βλέπε καὶ Κύριλλον Λαυριώτην, στίχ. 1058—1073.
1230. Κανον Διατάξεις, τόμ. Α', σελ. 265—272.
1231. Κ. Ν. Σάθα Μεσαιων. Βιβλιοθ. τόμ Γ', σελ. 327—331.
1232. Βελούδου Χρυσόβουλλα καὶ γράμματα, σελ. 79—84.
1233 «Ἐκκλησ. Ἀληθείας» τόμ. Θ', σελ. 350—351.
1234. Νεοκλέους Κανονικὸν Δίκαιον, σελ. 136—141.

Βοδενῶν[1235]· ἡ κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1783 ἐπικύρωσις τοῦ περὶ τῆς ἐν Δημητζάνῃ σχολῆς σιγιλλίου τοῦ Θεοδοσίου Β'[1236] τὸ κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1784 γράμμα περὶ τῆς σχολῆς τῆς Νάξου[1237]· ἡ περὶ χειροτονίας τοῦ νέου ἀρχιεπισκόπου Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου Ἰωαννικίου Ἀνίνου κατὰ μάϊον τοῦ 1784 ἔκδοσις μετ' ἐπιστολῆς πρὸς τὸν μητροπολίτην Χριστιανουπόλεως Μακάριον[1238]· τὸ κατὰ αὔγουστον τοῦ αὐτοῦ ἔτους σιγίλλιον περὶ τῆς ἐν Σάμῳ σχολῆς[1239]· καὶ τὸ κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1785 γράμμα περὶ τῆς καθαιρέσεως τοῦ Βενεδίκτου Ἀθηνῶν, καὶ τῆς ἀναγνωρίσεως τοῦ διαδόχου αὐτοῦ Ἀθανασίου[1240]. Γνωστὸν δ' ἐστὶν ὅτι ὁ Γαβριὴλ ἐκύρωσε τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ κοινοβιακοῦ πολιτεύματος (κατὰ δεκέμβριον τοῦ 1784) ἐν τῇ ἐν Ἄθῳ μονῇ τοῦ Ξενοφῶντος[1241], ἐπεκύρωσε τὴν εἰς τὴν ἐν Πελοποννήσῳ μονὴν Λαύρας προσάρτησιν τῆς ἐν Πριγκήπῳ μονῆς τοῦ Κουδουνᾶ, καθὼς ἀνεγνώρισε τῷ 1782 καὶ τὴν ὑπὸ τῆς συντεχνίας τῶν μπεζιρτζίδων παραχώρησιν τῆς ἐν Πριγκήπῳ μονῆς τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ εἰς τὴν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει μονὴν τοῦ Ἐσφιγμένου.

1235. «Ἐκκλησ. Ἀληθείας» τόμος Γ', σελ. 120—121.

1236. Καστόρχη Περὶ τῆς ἐν Δημητζάνῃ σχολῆς, σελ. 56 - 60.

1237. Παρνασσοῦ, τόμ. Ι, σελ. 25—27.

1238. Ἐξεδόθησαν ἀμφότερα ἐν «Ἐκκλησ. Ἀληθείᾳ», τόμ. Β', σελ. 254 ὑπὸ Μ. Δ. Χαμουδοπούλου, ἐκδόντος αὐτὰ (σελ. 249—250) καὶ τὰς πρὸς τὸν Γαβριὴλ ἐν Πάτμῳ διαμένοντα προσκλητηρίους ἐπιστολὰς τῶν ἐκλεξαμένων αὐτὸν λογάδων τοῦ γένους.

1239. Ἐπαμεινώνδα Σταματιάδου Ἐπετηρὶς τῆς ἡγεμονίας Σάμου 1873, σελ. 127—130.

1240 Δ. Γρ. Καμπούρογλου Μνημεῖα τῆς Ἱστορίας τῶν Ἀθηναίων· τόμ. Α', σελ. 168—171.

1241. Langlois Mont Athos· σελ. 53.

Ἐπὶ τοῦ Γαβριὴλ ἀνηγέρθη ὁ ἐπ' ὀνόματι τῆς Μεταμορφώσεως ναὸς τῶν ἐν Καλκούτᾳ γραικῶν ὀρθοδόξων[1242], συγχρόνως δ' αὐτῷ ὁ ἐν Βιέννῃ ναὸς τοῦ ἁγίου Γεωργίου τῶν ὀρθοδόξων[1243], καὶ ὁ τῆς ἐν Τεργέστῃ ὁμογενοῦς κοινότητος ἐπ' ὀνόματι τῆς Ἁγίας Τριάδος καὶ τοῦ ἁγίου Νικολάου[1244].

Κατὰ τοὺς χρόνους ἔτι τούτους τὸ Ἅγιον Ὄρος (ἀπὸ τριακονταετίας σχεδὸν) ἐταράττετο διὰ τὰς ἔριδας περὶ κολύβων καὶ μνημοσύνων· θῦμα τούτων πεσὼν ὁ πολὺς Ἀθανάσιος ἱερομόναχος ὁ Πάριος, ὡς ἀθετῶν τὰ ἐν κυριακῇ τελούμενα μνημόσυνα, ἠθωώθη τῷ 1781 ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Γαβριὴλ[1245].

1785—1789 231. ΠΡΟΚΟΠΙΟΣ,

ὁ μητροπολίτης Σμύρνης ἐκλεγεὶς τῇ 29 ἰουνίου 1785, διῴκησε τὴν Ἐκκλησίαν μέχρι τῆς 30 ἀπριλίου 1789, ὅτε ἐπαύθη, καὶ ἐξωρίσθη εἰς τὴν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει μονὴν τῆς Λαύρας. Πελοποννήσιος τὴν πατρίδα, ἐχειροτονήθη μητροπολίτης Γάνου καὶ Χώρας τὸν ὀκτώβριον τοῦ 1749, διαδεξάμενος τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ θανόντα, κατὰ

1242. Ἠλ. Τανταλίδου Ἰνδικὴ ἀλληλογραφία, σελ. ι'.

1243. Καισαροβασιλικὸν προνόμιον χαρισθὲν παρὰ τοῦ κραταιοτάτου Καίσαρος τῶν Ῥωμαίων Ἰωσὴφ τοῦ Δευτέρου εἰς τοὺς ἐν τῇ καθεδρατικῇ πόλει Βιέννῃ πραγματευομένους μὴ Οὐνίτας Ῥωμαίους, τοὺς ὑποκειμένους τῇ ὀθωμανικῇ ἐξουσίᾳ, διὰ τὴν ἐκκλησίαν, ἣν ἔχουν καπέλλαν τοῦ ἁγίου Γεωργίου, ὅπου εὑρίσκεται εἰς τὸ Στάϋερ Χόφ· ἐν Βιέννῃ, αψπγ'.

1244. Διαταγαὶ καὶ συμφωνητικαὶ ῥηθεῖσαι τῇ ἡμῶν ἐκκλησίᾳ ἐν Τριέστι κτλ. Ἐνετίγσιν· 1784.

1245. Ἀθανασίου Πα‍ρίου Ἀντίπαπας κτλ. 1785, σελ. 187—18[illegible].

ἰανουάριον δὲ τοῦ 1770 μετετέθη εἰς Σμύρνην. Σεμνὸς τὸ πολίτευμα, πεπαιδευμένος καὶ φιλομαθής, ἀπήρεσκε τοῖς συγχρόνοις διὰ τὸ ἐλεγκτικὸν καὶ τὸ ὀργίλον αὐτοῦ[1246].

Τοῦ πατριάρχου Προκοπίου μία συνοδικὴ διάταξις ἐστὶν ἐκδεδομένη[1247], ὡς καὶ μία ἐπιστολὴ ἀπὸ δεκεμβρίου 1786 πρὸς τὸν ἐν Δημητζάνῃ διδάσκαλον Ἀγάπιον[1248], καὶ ἓν σιγίλλιον, δι' οὗ κατὰ ἰούλιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους προσήρτησε τῇ μονῇ τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου τὴν ἐν Ἀντιγόνῃ μονὴν τοῦ ἁγίου Γεωργίου Καρίπη[1249].

Ἐκ τῶν πολλῶν τῆς πατριαρχείας αὐτοῦ πράξεων ἀρχομένων ἀπὸ τοῦ αὐγούστου 1785, διότι ὁ Προκόπιος περὶ τὰ τέλη ἰουλίου ἀφίκετο ἐκ Σμύρνης[1250], ἀναφέρω τὴν κατὰ μάρτιον τοῦ 1786 σύστασιν τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Μυρέων περιλαμβανούσης τὸ Λιβύσιον καὶ τὸ Καστελλόριζον καὶ τὴν μονὴν τοῦ ἁγίου Νικολάου· τὴν κατὰ μάρτιον τοῦ 1787 ἕνωσιν τῆς ἐπισκοπῆς Ὠλένης μετὰ τῆς μητροπόλεως Παλαιῶν Πατρῶν[1251]· τὴν κατὰ ἰανουάριον τοῦ 1787 συνένωσιν τῆς ἐν Ἰωαννίνοις σχολῆς τοῦ Γκιούμα μετὰ τῆς αὐτόθι μονῆς τοῦ προφήτου Ἡλιοὺ Ζίτσης· τὴν κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος κύρωσιν τῶν σταυροπηγιακῶν δικαίων τῆς ἐν Κύπρῳ μονῆς τοῦ Κύκκου, ἧς ἐρρύθμισεν ἅμα τὰ κατὰ τὸ πολίτευμα· τὴν

1246. Αἱ πληροφορίαι παρὰ Μακραίῳ καὶ Κυρίλλῳ Λευκιώτῃ.
1247. Κανον. Διατάξεις, τόμ. Α' σελ. 272.
1248. Καστόρχη Περὶ τῆς ἐν Δημητζάνῃ σχολῆς, σελ. 62—64.
1249. Προσκυνητάριον Μεγάλου Σπηλαίου, σελ. 97—99.
1250. Κομνηνοῦ Ὑψηλάντου, σελ. 641.
1251. Ἀμφοτέρων τῶν ἀποράσεων μιμνήσκονται ὁ Κομνηνὸς Ὑψηλάντης, σελ. 643, καὶ 654, καὶ ὁ Μακραῖος· Σάθα Μεσ. Βιβλιοθ. τόμ. Γ', σελ. 351.

κατὰ νοέμβριον τοῦ 1778 κύρωσιν τῶν αὐτῶν δικαίων τῆς ἐν Τριγλίᾳ μονῆς Πελεκητῆς· καὶ τὴν κατὰ μάρτιον τοῦ 1789 προσάρτησιν τῆς ἐν τῇ νήσῳ Ἀφουσίᾳ μονῆς τοῦ ἁγίου Γεωργίου εἰς τὴν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει μονὴν τοῦ Βατοπεδίου.

Ἀρκετὸν σάλον ἐν τῇ πατριαρχείᾳ τοῦ Προκοπίου διήγειρεν ὁ ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος Μολδαβίας Ἀλεξάνδρου Ἰω. Μαυροκορδάτου ἀκανόνιστος διορισμὸς τοῦ ἐπισκόπου Ῥωμάνου Λέοντος ὡς μητροπολίτου Μολδοβλαχίας, ὃν καθήρεσεν ὁ πατριάρχης, δείξας ἄλλως ἔμφρονα ζῆλον καὶ σύνεσιν πολλήν[1252].

Ἐπὶ τοῦ Προκοπίου τὴν πρώτην ἔλαβε σύστασιν ἡ ἐν Ὀδησσῷ ὀρθόδοξος ἑλληνικὴ ἀποικία[1253].

1789—1794. 232 ΝΕΟΦΥΤΟΣ Β' τὸ ά.

Τῇ 1 μαΐου τοῦ 1789 ἐγένετο ἡ εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον μετάθεσις τοῦ μητροπολίτου Μαρωνείας Νεοφύτου, διοικήσαντος τὴν Ἐκκλησίαν μέχρι τῆς 1 μαρτίου 1794, ὅτε ἐπαύθη καὶ ἐξωρίσθη εἰς Ῥόδον, ἐκεῖθεν εἰς Πάτμον καὶ κατόπιν εἰς Ἅγιον Ὄρος. Γεννηθεὶς ὁ Νεόφυτος ἐν Σμύρνῃ ἐδιδάχθη ὑπὸ τὸν Ἱερόθεον Δενδρινὸν ἐν τῇ Εὐαγγελικῇ σχολῇ, ἐχρημάτισε μέγας ἀρχιδιάκονος τοῦ Πατριαρχείου, καὶ κατὰ μάϊον τοῦ 1771 ἐχειροτονήθη μητροπολίτης Μαρωνείας. Ἦν ἄνθρωπος τυραννικός, ῥιλοχρήματος εἰς ἄκρον, οὗ ἕνεκα, κατὰ τὸν Μακραῖον, καθιέρωσε τοὺς παραλόγους ὑποβιβασμοὺς καὶ μεταθέσεις ἐν τῇ ἱεραρχίᾳ « καὶ τὸ ἐπὶ

1252. Ταῦτα κατὰ Μακραῖον, ἐνθ' ἀνωτ. σελ. 344—346.
1253. Πρώτη πεντηκονταετηρὶς τῆς ἐν Ὀδησσῷ Ἑλληνεμπορικῆς σχολῆς, ἐν Ὀδησσῷ, 1871, σελ. 15—16.

τρισὶν ἐπιπηδᾷν καὶ μεταβαίνειν ἐπαρχίαις παρὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας»[1254].

Τοῦ Νεοφύτου ἐξεδόθησαν (ἐκ τῶν πράξεων τῆς πατριαρχείας ταύτης) τρεῖς κανονικαὶ διατάξεις, ὧν κυριωτέρα ἡ κατακρίνουσα τὴν διδασκαλίαν τοῦ πανθεισμοῦ[1255], ἓν γράμμα κατὰ ὀκτώβριον τοῦ 1790 περὶ διαχειρίσεως τῶν οἰκονομικῶν τῆς ἐν Κωνστ/πόλει Ζωοδόχου Πηγῆς[1256], δύο ἐπιστολαὶ ἀπὸ 27 ἰουνίου καὶ ἀπὸ νοεμβρίου τοῦ ἔτους 1792 διατάττουσαι τὸν ἐν Σίφνῳ διδάσκοντα Μισαὴλ ἵνα μεταβῇ εἰς Πάτμον ὡς βοηθὸς τοῦ Δανιὴλ Κεραμέως[1257], καὶ ἓν σιγίλλιον κατὰ ἰανουάριον τοῦ 1792, ἐπικυροῦν τὴν εἰς τὸ Μέγα Σπήλαιον προσάρτησιν τῆς ἐν Ἀντιγόνῃ μονῆς τοῦ ἁγίου Γεωργίου Καρίπη[1258]· κυριωτέρας δ' αὐτοῦ πράξεις ἀναφέρω: τὴν ἀπὸ 11 φεβρουαρίου 1790 ἀποκατάστασιν τῆς μητροπόλεως Ὠλένης, ἀποσπασθείσης ἀπὸ τῆς τῶν Παλαιῶν Πατρῶν· τὴν κατα μάϊον τοῦ 1790 κύρωσιν τῶν σταυροπηγιακῶν δικαίων τῆς μονῆς Μπατζκόβου· τὴν κατὰ ἰούλιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους προσάρτησιν εἰς τὴν μητρόπολιν Πισσιδείας τοῦ Καστελλορίζου καὶ τοῦ Λιβυσίου μετὰ τῶν παρ' αὐτοῖς δύο σταυροπηγιακῶν μονῶν ἁγίου Νικολάου καὶ ἁγίου Γεωργίου γενομένων ἐνοριακῶν· τὴν κατὰ τὸν ἰανουάριον τοῦ 1791 ὑποταγὴν τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Δημητζάννης τῇ μητροπόλει Λακεδαιμονίας· τὴν κατὰ φεβρουάριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους, προ-

1254. Αἱ πηγαὶ παρὰ Μακραίῳ, διότι ἀπὸ τοῦ Νεοφύτου σιγᾷ ὁ Κομνηνός.

1255. Μ. Ι. Γεδεών Κανον. Διατάξεις, τόμ. Α', σελ 273—290.

1256. Εὐγενίου ἡ Ζωοδόχος Πηγή· σελ. 231—234.

1257. Δελτίον Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογ. Ἑταιρίας, σελ. 322—325.

1258. Προσκυνητάριον τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου, σελ. 99—102.

σαρτήσασαν τῇ μητροπόλει Χαλδείας τὰ τέως ὑπὸ τὴν μητρόπολιν Ἰκονίου ὑπαγόμενα χωρία Μπερεκετλὶ καὶ καὶ Μποζ-κὶρ «μαδένια»· τὴν κατὰ μάρτιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐπικύρωσιν τῶν σταυροπηγιακῶν δικαίων τῆς ἐν Θεσσαλονίκῃ μονῆς τῶν Βλατέων καὶ τῶν μετοχίων, κτημάτων καὶ ναῶν αὐτῆς· τὴν κατὰ μάϊον τοῦ αὐτοῦ ἔτους ὁμοίαν πρᾶξιν περὶ τῆς ἐν Σέρραις μονῆς τοῦ Προδρόμου· τὴν ἀπὸ 1 δεκεμβρίου 1791 ἀνασύστασιν τῆς ἐν Κωνστ/πόλει πατριαρχικῆς μουσικῆς σχολῆς· δύο κατὰ τὸν ὀκτώβριον τοῦ 1792 πράξεις, δι' ὧν ὑπεβίβασεν εἰς ἐνοριακὰς τὰς τέως σταυροπηγιακὰς μονὰς Καισαριανῆς ἐν Ἀθήναις καὶ ἁγίου Γεωργίου Κερασιᾶς ἐν Γανοχώροις· τέσσαρας πράξεις κατα ἀπρίλιον τοῦ 1793 κρατυνούσας τὰ σταυροπηγιακὰ δίκαια τῶν ἐν Σάμῳ μονῶν Θεοτόκου Βροντᾶ, Ζωοδόχου Πηγῆς, Τιμίας Ζώνης, καὶ Τιμίου Σταυροῦ· καὶ τὴν κατὰ αὔγουστον 1793, δι' ἧς ἀποσπάσας ἀπὸ τῆς μονῆς Ἐσφιγμένου τὴν ἐν Πριγκήπῳ μονὴν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ ἀνέδειξε σταυροπηγιακὴν καὶ ἔδωκεν εἰς τὴν ἐποπτείαν καὶ διαχείρισιν τοῦ παχαρνίκου Χριστοδούλου Βλαχούτζη. Προστεθείσθω ὅτι ὁ Νεόφυτος τὸν ἰανουάριον τοῦ 1792 ἀνεγνώρισε τὰ ἐπὶ τῆς μητροπόλεως Χαλεπίου δίκαια τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου τῆς Ἀντιοχείας.

1794—1797. 233 ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ Γ'

Ἀπὸ τῆς 3 μαρτίου 1794 ἐκλεγεὶς πατριάρχης ὁ μητροπολίτης Δέρκων Γεράσιμος διῴκησε τὰ πράγματα τῆς Ἐκκλησίας μέχρι 19 ἀπριλίου 1797. Γεννηθεὶς ἐν Κύπρῳ κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ἐσπούδασεν, ἄγνωστον ποῦ, τὴν ἑλληνικήν, ἧς ἐπὶ τῇ γνώσει διεκρίνετο, τιμώμενος καὶ διὰ τὸν ἄμεμπτον αὐ-

τοῦ βίον. Ἐξελέγη μητροπολίτης Βιζύης τῇ 28 φεβρουαρίου 1762, καὶ τῷ 1767 διωρίσθη ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Σαμουὴλ Χαντζερῆ σχολάρχης τῆς πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας, ἧς προέστη ἐπὶ δύο ἔτη· κατὰ φεβρουάριον τοῦ 1783 μετετέθη εἰς τὴν μητρόπολιν Νικομηδείας, τῇ δὲ 26 μαρτίου 1791 εἰς τὴν τῶν Δέρκων. Παραιτησάμενος τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον ἔζησεν ὀλίγον ἔτι ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ ἀπεβίωσεν ἐν Θεραπείοις[1259].

Τοῦ πατριάρχου Γερασίμου τύποις ἐξεδόθησαν τρεῖς κανονικαὶ διατάξεις[1260], ὧν κυριωτέρα ἡ ἀπαγορεύουσα τοῖς πρώην πατριάρχαις κατοικεῖν ἔσω τῶν Δαρδανελλίων· πρὸς δὲ ταύταις ἐξεδόθησαν: ἡ κατὰ ἰούνιον τοῦ 1794 ἐμπεδοῦσα τὴν εἰς τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Κωνσταντινουπόλεως παραχώρησιν τοῦ ναοῦ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, ἀνήκοντος τέως εἰς τὴν μητρόπολιν τῶν Δέρκων, ὁρισθέντος ὅπως αἱ πρόσοδοι τοῦ ναοῦ χρησιμεύωσιν εἰς συντήρησιν τῶν γραικικῶν νοσοκομείων Κωνσταντινουπόλεως[1261]· ἡ κατὰ μάϊον τοῦ 1796 περὶ τῆς συστηθείσης ἐν Αἴνῳ σχολῆς[1262]· τὸ ἀπὸ σεπτεμβρίου 1794 γράμμα, τὸ προάγον τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Δημητριάδος εἰς μητρόπολιν[1263]· καὶ τὸ κατὰ φεβρουάριον τοῦ 1796 περὶ τῆς ἐν Ἀθήναις μονῆς τῶν Ἀσωμάτων Πετράκη[1264].

1259. Μακρίδης. Κοῦμα Ἱστορίαι, τόμ. ΙΒ', σελ. 506. Μ. Ι. Γεδεών Χρονικὰ πατριαρχ. Ἀκαδημίας, σελ. 175—176. Μαθᾶ Κατάλογος πατριαρχῶν.

1260. Μ. Ι. Γεδεών Κανον. Διατάξεις· τόμ. Α', σελ. 291—302.

1261. Εὐγενίου ἡ Ζωοδόχος Πηγή· σελ. 235—241.

1262. Δελτίον Ἱστορ. Ἑταιρίας, τόμ. Β', σελ. 84—87.

1263. Β. Α. Μυστακίδου «Νεωτάτης Ἐκκλησ. Ἱστορίας σελὶς» ἐν Ἡμερολογίῳ Ἀνατολῆς τοῦ 1886, σελ. 175—177.

1264. Καμπούρογλου Μνημεῖα κτλ. τόμ. Α', σελ. 355—360.

Κυριώτεραι πράξεις αὐτοῦ εἰσὶν: ἡ κατὰ ἰούνιον τοῦ 1794 ἀναγνώρισις τῶν δικαίων τοῦ πατριαρχείου Ἀντιοχείας ἐπὶ τῆς μητροπόλεως Χαλεπίου· ἡ κατὰ τὸ 1795 ἐπικύρωσις τῶν ἀρχαίων ἐκκλησιαστικῶν προνομίων τῆς μονῆς Πάτμου[1265]· ἡ κατὰ φεβρουάριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους κύρωσις τῶν σταυροπηγιακῶν δικαίων τῆς ἐν Κύπρῳ μονῆς Μαχαιρᾶδος· καὶ ἡ κατὰ ἰανουάριον τοῦ 1796 ἀνασύστασις τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Δημητζάνης.

1797—1798. 234. ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ε' τὸ α'.

Διάδοχος τοῦ πατριάρχου Γερασίμου ἐξελέγη ὁ μητροπολίτης Σμύρνης Γρηγόριος τῇ 1 μαΐου 1797, ὅστις ἀφίκετο εἰς Κωνσταντινούπολιν τῇ 9 τοῦ μηνὸς τούτου, διοικήσας μέχρι τῆς 19 δεκεμβρίου 1798, ὅτε παυθεὶς ἐξωρίσθη εἰς Ἅγιον Ὄρος. Γεννηθεὶς ἐν Δημητζάνῃ ἐν ἔτει 1743 ἐκ πατρὸς Ἰωάννου Ἀγγελοπούλου καὶ μητρὸς Ἀσημίνας ὠνομάσθη Γεώργιος· ἐσπούδασεν ἐν τῇ πατρίδι ὑπὸ τοὺς ἱερομονάχους Ἀθανάσιον Ῥουσόπουλον καὶ Μελέτιον, καὶ ἀπὸ τοῦ 1763 ἐν Ἀθήναις ὑπὸ τὸν Δημήτριον Βόδαν, ἀπὸ δὲ τοῦ 1767 μεταβὰς εἰς Σμύρνην διήκουσε τῶν μαθημάτων τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς· ἐκάρη μετὰ ταῦτα μοναχὸς ἐν τῇ μονῇ τῶν Στροφάδων, ἐγένετο δὲ ἀρχιδιάκονος καὶ πρωτοσύγκελλος τοῦ μητροπολίτου Σμύρνης Προκοπίου τοῦ κατόπιν οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, καὶ τῇ 1 ἰουλίου 1785 ἐξελέγη μητροπολίτης Σμύρνης. Ὁ Γρηγόριος ἦν αὐστηρὸς περὶ τὴν δίαιταν καὶ περὶ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ καθήκοντος, ὀραστήριος ἐν ταῖς ἐνεργείαις, καὶ ἄκαμπτος

1265. Εὐαγγελικοῦ Κήρυκος, τόμ. Θ', σελ. 131.

ἐν ταῖς ἰδέαις αὐτοῦ, κατὰ τὸν Κούμαν· «ἂν κατὰ δυστυχίαν ἦσαν στραβαί, καμμία συμβουλὴ δὲν ἴσχυε νὰ τοῦ τὰς ἀνατρέψῃ»· κατὰ τὸν Μακραῖον ἦν ταχὺς πρὸς τὸ λέγειν καὶ γράφειν ὅ,τι ἂν ἐπέλθοι. Φιλόκαλος ὅμως ἄνθρωπος ὤν, ἐπεσκεύασε τὸν πατριαρχικὸν οἶκον· ἀλλὰ καὶ συνέστησεν αὖθις τὸ πατριαρχικὸν τυπογραφεῖον· οὐχ ἧττον ἐμερίμνησε περὶ τῶν οἰκονομικῶν τοῦ Πατριαρχείου, καὶ προὐτίθετο 'να προβιβάσῃ πάσας τὰς ἐπισκοπὰς εἰς μητροπόλεις.[1266]

Τῆς πατριαρχείας τοῦ Γρηγορίου ταύτης εἰσὶν ἐκδεδομέναι τύποις ὀκτὼ κανονικαὶ διατάξεις, ὧν αἱ κυριώτεραι περὶ ἀρραβώνων καὶ προικοδοσιῶν[1267]· τῶν δὲ λοιπῶν ἐξεδόθησαν ἓν γράμμα σιγιλλιῶδες ἐπικυροῦν τὴν εἰς τὴν μονὴν τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου προσάρτησιν τοῦ ἁγίου Γεωργίου Καρίπη[1268] ἀπὸ φεβρουαρίου τοῦ 1798, καὶ ἓν ἀπὸ τοῦ μαρτίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους σιγίλλιον περὶ τῆς μονῆς Βουλκάνου[1269]· παραλείπω τὰ ἐκδοθέντα ἐλλιπῶς καὶ χωρὶς προλόγων· ἀναφέρω δὲ τῶν κυριωτέρων αὐτοῦ πράξεων: τὴν κατὰ τὸ 1797 ἐπικύρωσιν τῶν ἀρχαίων ἐκκλησιαστικῶν προνομιῶν τῆς μονῆς Πάτμου· τὴν κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐπικύρωσιν τῶν σταυροπηγιακῶν δικαίων τῆς ἐν Θεσσαλονίκῃ μονῆς τῶν Βλατέων, καὶ τῆς ἐν τῇ Χαλκιδικῇ μονῆς τῆς ἁγίας Ἀναστασίας· τὴν κατὰ δεκέμβριον τοῦ

1266. Κυριωτέρα πηγὴ ἐστὶ τὸ βιβλίον «Τὰ κατὰ τὸν πατριάρχην Γρηγόριον Ε'» ἐν Ἀθήναις, 1865, εἰς 2 τόμους. Περὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ Γρηγορίου κρίνομεν ἀντιβάλλοντες τὰ γραφόμενα τοῦ Κούμα πρὸς τὰς κρίσεις τοῦ Μακραίου.

1267. Κανον. Διατάξεις· τόμ. Α'. σελ. 302—314 καὶ 410—413.

1268. Προσκυνητάριον τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου· σελ. 103.

1269. Παρνασσός· τόμ. Γ', σελ 1033—1037.

αὐτοῦ ἔτους περὶ τοῦ ἐν Λήμνῳ μετοχίου τῆς Τρύγης, ὅτι ἀνήκει τῇ ἐν Ἄθῳ μονῇ τῶν Ἰβήρων, ὅπερ διὰ νέου γράμματος ἀπὸ ἰανουαρίου τοῦ 1790 ἀπεφήνατο μετόχιον τῆς αὐτόθι μονῆς Σίμωνος Πέτρας πωληθὲν εἰς αὐτὴν ὑπὸ τῶν Ἰβηριτῶν· καὶ τὴν κατὰ μάρτιον τοῦ 1798, δι' ἧς προσήρτησεν εἰς τὴν Μ. τοῦ Γ. Σχολὴν τὴν ἐν Πριγκήπῳ μονὴν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ. Τὸν ἰούνιον τοῦ 1797 ἥνωσε τὰς δύο ἀρχιεπισκοπὰς Μήλου καὶ Κιμώλου καὶ Σίφνου καὶ Μυκόνου εἰς μίαν μητρόπολιν τὴν τῆς Σίφνου καὶ Μήλου.

1798—1801. 232. ΝΕΟΦΥΤΟΣ π' τὸ β'

κληθεὶς εἰς τὴν διοίκησιν τῆς Ἐκκλησίας τῇ 19 δεκεμβρίου 1798 καὶ κατὰ τὰ τέλη ἰανουαρίου τοῦ 1799 ἀφικόμενος εἰς Κωνσταντινούπολιν, διῴκησε μέχρι τῆς 17 ἰουνίου 1801, ὅτε παυθεὶς ἐξωρίσθη πάλιν εἰς Ἅγιον Ὄρος.

Τῆς πατριαρχείας τοῦ Νεοφύτου ταύτης ἐξεδόθη μία κανονικὴ διάταξις τὸν ἀπρίλιον τοῦ 1799 ἀναιροῦσα τὸν ἐπὶ Γερασίμου συνοδικὸν Τόμον, τὸν μὴ συγχωροῦντα τοῖς πρώην πατριάρχαις παροικεῖν ἐντὸς τῶν Δαρδανελίων[1270]· τύποις ἐξεδόθησαν ὡσαύτως δύο γράμματα κατ' ἀπρίλιον τοῦ 1799 ἀπολυθέντα περὶ τῆς ἐν Νάξῳ σχολῆς[1271]. Κυριώτεραι δὲ τῶν πράξεων αὐτοῦ εἰσὶν: ἡ κατὰ μάϊον τοῦ 1799 χορήγησις σταυροπηγιακῶν δικαίων εἰς τὴν ἐν Πριγκήπῳ μονὴν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, ὑπαχθεῖσαν καὶ πάλιν εἰς τὴν ἐπο-

1270. Κανον. Διατάξεις· τόμ. Β', σελ. 464—466.

1271. «Παρνασσὸς» Ἀθηνῶν· τόμ. Γ, σελ· 30—31 καὶ 78—81.

SISMANOGLIO

πτείαν τοῦ Χριστοδούλου Βλαχούτζη· ὁ κατὰ σεπτέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους προβιβασμὸς τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου εἰς μητρόπολιν· συγχρόνως δὲ καὶ ὁ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Λευκάδος καὶ Ἁγίας Μαύρας εἰς μητρόπολιν· κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ὁ Νεόφυτος συνέστησε τὴν τῆς Κερκύρας μητρόπολιν « κατὰ τὸν εἰωθότα ἔλεον τῆς Ὑψηλῆς Πόρτας », ὡς λέγει τὸ συνοδικὸν ἔγγραφον, μαρτυροῦν ὅτι ἀπὸ 413 ἐτῶν ἡ Κέρκυρα ἐστερεῖτο ὀρθοδόξου μητροπολίτου· κατὰ τὸν ὀκτώβριον τοῦ 1799 ὁ Νεόφυτος ὥρισεν ὅπως ὦσιν ἀναπόσπαστα κτήματα τῆς μητροπόλεως Λήμνου τὸ ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ τζιφλίκιον Ἐπισκοπὴ καὶ ἡ ἐκκλησία αὐτοῦ· καὶ κατὰ μάϊον μὲν τοῦ 1800 προήγαγε τὴν τέως ἐξαρχίαν Γερομηρίου εἰς ἐπισκοπὴν ὑποκειμένην τῇ μητροπόλει Ἰωαννίνων, κατὰ φεβρουάριον δὲ τοῦ ἐπιόντος 1801 διέγραψε τὰ ὅρια τῆς ἐπαρχίας Δέρκων.

Ἐπὶ τοῦ Νεοφύτου μετὰ πολλὰς ἐν τῇ συνόδῳ συζητήσεις ἐνεκρίθη τέλος ἡ εἰς τὴν ὁμιλουμένην γλῶσσαν μετάφρασις τῶν ἱερῶν Κανόνων, ἐφ' ᾧ ἐξεδόθησαν τὸ «Κανονικὸν» τοῦ Χριστοφόρου καὶ τὸ «Πηδάλιον» τοῦ Νικοδήμου.

Τοῦ πατριάρχου Νεοφύτου Ζ' ἔντονος ἐπιστολὴ κατὰ μάρτιον, ὡς φαίνεται, τοῦ 1794 γραφεῖσα ἐστάλη πρὸς τὸν διάδοχον αὐτοῦ Γεράσιμον καὶ τὴν σύνοδον τῶν ἀρχιερέων ὑπεραπολογουμένη ἑαυτοῦ· τῇ 11 μαρτίου τοῦ ἔτους τούτου ἀπήντησε πρὸς αὐτὸν ὁ Γεράσιμος[1272].

1272. «Σαββατιαία Ἐπιθεώρησις» 1877—1878, ἐν Κωνσταντινουπόλει· σελ. 267—270.

1801—1806. 235. ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ Ε' τὸ ά.

Εἰς διαδοχὴν τοῦ Νεοφύτου ἐκλήθη τῇ 17 ἰουνίου 1801 ὁ μητροπολίτης Νικαίας Καλλίνικος κυβερνήσας τὴν Ἐκκλησίαν μέχρι τῆς 22 σεπτεμβρίου 1806, ὅτε ἠναγκάσθη ἵνα παραιτήσηται τὸν θρόνον ἀποσυρθεὶς εἰς Διπλοκιόνιον. Γεννηθεὶς ἐν Μουδανίοις ὁ Καλλίνικος ἐχρημάτισε ἀρχιδιάκονος τῆς μητροπόλεως Νικομηδείας, τῷ 1779 διωρίσθη ἀρχιδιάκονος τοῦ οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τὸν ὀκτώβριον τοῦ 1780 ἐχειροτονήθη μητροπολίτης Ἀδριανουπόλεως, καὶ τὸν σεπτέμβριον τοῦ 1792 μετετέθη εἰς τὴν μητρόπολιν Νικαίας. Παρὰ τῷ Κομνηνῷ Ὑψηλάντῃ παρίσταται ὡς εὐήθης καὶ ἀμαθὴς ἄνθρωπος, παρὰ τῷ Κούμᾳ ὡς ἀνὴρ μήτε εὐαρεσκείας μήτε δυσαρεσκείας ἀφορμὴν δυνάμενος ἵνα χορηγήσῃ[1273].

Τῆς πατριαρχείας τοῦ Καλλινίκου ταύτης εἰσὶ τύποις ἐκδεδομέναι τρεῖς κανονικαὶ διατάξεις[1274]· κυριώτεραι δὲ πράξεις αὐτοῦ εἰσίν: ἡ κατὰ ἰούνιον τοῦ 1803 συνένωσις τῆς ἄλλοτε ἐξαρχίας Γερομηρίου μετὰ τῆς ἐπισκοπῆς Βελλᾶς εἰς μίαν ἐπισκοπὴν ὑπὸ τὸν Ἰωαννίνων· ἡ κατὰ ἰούλιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους μετὰ τῆς ἐπισκοπῆς Πέτρας ἐν Κρήτῃ ἕνωσις τοῦ χωρίου Καινούργιου, ὅπερ διὰ προγενεστέρου γράμματος ἀποσπάσας ἀνεκήρυξε σταυροπηγιακόν· αἱ κατὰ αὔγουστον τοῦ 1803, δι' ὧν ἐκύρωσε μὲν τὸ εἰς τὴν ρωσσικὴν μονὴν

1273. Κομνηνὸς Ὑψηλάντης· σελ. 618. Κούμα Ἱστορίαι· ΙΒ', σελ. 509.

1274. Κανον. Διατάξεις· τόμ. Β', σελ. 81—95.

τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος εἰσαχθὲν κοινοβιακὸν πολίτευμα, ἀνεγνώρισε δὲ ἡγούμενον αὐτῆς τὸν ἱερομόναχον Σάββαν[1275] ἡ κατὰ ἀπρίλιον τοῦ ἐπιόντος ἔτους 1804 ἕνωσις τῆς ἐν Πελοποννήσῳ ἐξαρχίας Τριπολιτζᾶς μετὰ τῆς ἐπισκοπῆς Ἀμυκλῶν· καὶ ἡ κατὰ ἀπρίλιον τοῦ 1805 ἐπικύρωσις τῆς προσαρτήσεως τῆς ἐν Πριγκήπῳ μονῆς τοῦ Κουδουνᾶ εἰς τὴν ἐν Πελοποννήσῳ μονὴν τῆς Λαύρας.

Ἐν τῇ δευτέρᾳ πατριαρχείᾳ τοῦ Καλλινίκου Ε' ἱδρύθη τὸ ἐν Προύσῃ γραικικὸν νοσοκομεῖον, ὡρισμένον ἰδίᾳ διὰ τοὺς ὑπὸ τῆς παιώλους προσβαλλομένους[1276].

1806—1808. 234. ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ε' τὸ 6'.

Ἐν ἀρχαῖς ὀκτωβρίου τοῦ 1806 κληθεὶς ὁ Γρηγόριος τὸ 6' διῴκησε μέχρι τῆς 10 σεπτεμβρίου 1808, ὅτε ἠναγκάσθη 'να παραιτήσηται τὸν θρόνον καὶ ἀποσυρθῇ εἰς τὴν ἐν Πριγκήπῳ μονὴν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, ὁπόθεν ἀπεστάλη εἰς Ἅγιον Ὄρος ἐξόριστος.

Τῆς δευτέρας τοῦ Γρηγορίου πατριαρχίας εἰσὶν ἐκδεδομέναι τύποις ἓξ κανονικαὶ διατάξεις, ὧν κυριωτέρα ἡ κατὰ τῶν καλυβέδων, οἵτινες ἐπὶ πεντήκοντα ὅλα ἔτη μέχρι τοῦ Γρηγορίου εἰς πολλὰ μέρη διέδιδον τὴν ἑτεροδιδασκαλίαν αὐτῶν[1277]. Κυριωτέραι δὲ κατ' αὐτὴν πράξεις εἰσίν: ἡ κατὰ νοέμβριον τοῦ 1806, αἰτήσει τοῦ μητροπολίτου Ἐφέσου Διονυσίου, σύστασις τῆς ἐπισκοπῆς Κρήνης καὶ Ἀνείων· ὁ κατὰ τὸν αὐτὸν μῆνα ὑπο-

1275. Acta Rossici Monasterii, σελ. 234—240 καὶ 250—251.
1276. Β. Κάνδη Ἡ Προῦσα, ἐν Ἀθήναις 1883, σελ. 140.
1277. Κανον. Διατάξεις τόμ. Β', σελ. 95—126.

βιβασμὸς εἰς ἐνοριακὴν τῆς τέως σταυροπηγιακῆς ἐν Σωζοπόλει μονῆς τῆς ἁγίας Ἀναστασίας τῆς Φαρμακολυτρίας· ἡ κατὰ νοέμβριον τοῦ 1807 ἐπικύρωσις τῆς ἐξαρτήσεως τοῦ ἐν Πριγκήπῳ Κουδουνᾶ ἀπὸ τῆς ἐν Πελοποννήσῳ μονῆς Λαύρας· ὁ κατὰ μάρτιον τοῦ 1808 προβιβασμὸς τῆς ἐν Χαλδείᾳ τέως ἐνοριακῆς μονῆς τοῦ ἁγίου Γεωργίου Γημαιρᾶ εἰς σταυροπηγιακήν· καὶ τὸ κατὰ ἰούνιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους γράμμα τὸ ἐπικυροῦν ὅτι τὸ Μέτζοβον ἐστὶν ἐξαρχία πατριαρχική. Κατὰ ἰανουάριον τοῦ 1807 ὁ Γρηγόριος ἐχώρισε τὰς ἐν Πελοποννήσῳ μονὰς τῆς Λαύρας τῶν Καλαβρύτων καὶ τῆς ἐν Πάτραις τοῦ Φιλοκάλη, διατάξας ὅπως ἑκάστη διοικῆται ὑπὸ ἰδίου ἡγουμένου· εἰρήσθω δ' ὅτι ταύτας αὐτὸς οὗτος ἥνωσε κατὰ τὴν πρώτην πατριαρχείαν αὐτοῦ.

Τὴν πατριαρχείαν ταύτην διακρίνει ὁ μέγας ὑπὲρ διαδόσεως τῆς παιδείας ζῆλος τοῦ Γρηγορίου.

1808—1809. 235. ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ Ε' τὸ β'

διῴκησε τὴν Ἐκκλησίαν ἀπὸ τῆς 10 σεπτεμβρίου 1808 μέχρι τοῦ μαΐου 1809, ὅτε ἐπαύθη. Τὸ ὄνομα τοῦ Καλλινίκου συνεδέθη, κατὰ τὴν πρώτην ἰδίως πατριαρχείαν, μετὰ τῆς παρ' ἡμῖν διαδόσεως τῶν γραμμάτων. Συνετέλεσε δὲ καὶ πρὸς ἀνέγερσιν τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Τάφου πυρποληθέντος ἐπ' αὐτοῦ[1278].

1278. «Παράφρασις τοῦ συνοδικοῦ γράμματος κτλ. ὅπερ ἐξέδωκεν ὁ πατριάρχης Καλλίνικος κτλ. διαγράφων τὴν ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Τάφου πυρκαϊάν, ἐν Κων/πόλει, 1809» (μετὰ μεταφράσεως εἰς τὴν τουρκικὴν δὲ ἑλλην. χαρακτήρων)· ἀπελύθη κατὰ φεβρουάριον 1809.

1809—1813. 236. ΙΕΡΕΜΙΑΣ Δ'.

Κατὰ μάϊον τοῦ 1809 ἐξελέγη πατριάρχης ὁ μητροπολίτης Μιτυλήνης Ἱερεμίας, κοσμήσας τὸν πατριαρχ. θρόνον μέχρι τῆς 3 μαρτίου 1813, ὅτε παρητήσατο. Ὁ Ἱερεμίας ἐγεννήθη ἐν Κρήτῃ· ἦν ἄνθρωπος ἀμαθής, ἀλλὰ φίλος τῶν γραμμάτων καὶ συνετὸς, εἰδήμων κατὰ βάθος τῆς τουρκικῆς γλώσσης· ἐχρημάτισε πρωτοσύγκελλος τοῦ οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἴσως ἐπὶ Σαμουὴλ, ἐξελέγη δὲ μητροπολίτης Χριστιανουπόλεως τὸν φεβρουάριον τοῦ 1772, καὶ μετὰ ἕνδεκα ἀκριβῶς ἔτη προεβιβάσθη εἰς τὴν μητρόπολιν Μιτυλήνης. Μικρὸν μετὰ τὴν ἀπὸ τῆς πατριαρχείας παραίτησιν ἀπεσύρθη εἰς Μιτυλήνην, ὅπου καὶ διήνυσε τὰς τελευταίας αὐτοῦ ἡμέρας. Ἀπεβίωσε τῇ 3 μαρτίου τοῦ 1824 ἐν βαθεῖ γήρατι[1279].

Τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου Δ' εἰσὶν ἐκδεδομέναι ἓξ κανονικαὶ διατάξεις, ὧν σπουδαιότεραι ἡ κατὰ πολυτελείας, καὶ ἡ κατὰ τῆς ἐντὸς τῶν ναῶν ἐνταφιάσεως[1280]. Κυριώτεραι δὲ πράξεις αὐτοῦ εἰσὶν: ἡ προαγωγὴ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Ζαρνάτας εἰς μητρόπολιν, γενομένη τῇ 25 αὐγούστου 1810, καὶ ἡ ἀποκατάστασις τῆς πάλαι πατριαρχικῆς ἐξαρχίας Γερομηρίου κατὰ αὔγουστον τοῦ 1809.

1279. Κούμα ΙΒ' ἐν σελ. 511. Μαθᾶ Κατάλογος πατριαρχῶν. Ἡ ἡμέρα τῆς ἀποβιώσεως αὐτοῦ ὁρίζεται κατὰ πατριαρχικὸν κώδηκα, ἐν ᾧ κεῖται καὶ ἡ διαθήκη τοῦ Ἱερεμίου.

1280. Κανον. Διατάξεις· τόμ. Β', σελ. 126—145.

1813—1818. 237. ΚΥΡΙΛΛΟΣ ΣΤ'.

Τὸν Ἱερεμίαν Δ' διεδέξατο τῇ 4 μαρτίου 1813 ὁ μητροπολίτης Ἀδριανουπόλεως Κύριλλος Σερμπετσόγλους, διοικήσας μέχρι τῆς 13 δεκεμβρίου 1818, ὅτε ὑπέβαλε παραίτησιν καὶ ἀνεχώρησεν εἰς Ἀδριανούπολιν, τὴν πατρίδα αὐτοῦ. Κατὰ κόσμον Κωνσταντῖνος καλούμενος ἐδιδάχθη ἐν τῇ σχολῇ Ἀδριανουπόλεως, διακούσας τὸν κύκλον τῶν μαθημάτων αὐτῆς, ἐχειροτονήθη διάκονος ὑπὸ τοῦ Ἀδριανουπόλεως Καλλινίκου τοῦ κατόπι πατριάρχου, παρ' ᾧ ὑπηρέτησεν ὡς ἀρχιδιάκονος καὶ γραμματεύς· διωρίσθη μετὰ ταῦτα ἀρχιδιάκονος τοῦ Πατριαρχείου, καὶ κατὰ σεπτέμβριον τοῦ 1803 ἐξελέγη μητροπολίτης Ἰκονίου, τὸν ὀκτώβριον δὲ τοῦ 1810 μητροπολίτης Ἀδριανουπόλεως. Ἦν ἀνὴρ φιλόμουσος, προστάτης τῶν λογίων, καὶ ἀσμένως ἀπεδέχετο πᾶσαν πρὸς πρόοδον τοῦ γένους συμβουλήν. Μετὰ τὴν ἐκ Κων/πόλεως ἀναχώρησιν ἔζησεν ἰδιωτεύων ἐν Ἀδριανουπόλει μέχρι τῆς 18 ἀπριλίου 1821, ὅτε ἀπέθανε[1281].

Τοῦ Κυρίλλου ΣΤ' κανονικαὶ διατάξεις εἰσὶ τύποις ἐκδεδομέναι δύο[1282]. Κυριώτεραι δὲ πράξεις αὐτοῦ εἰσίν: ἡ κατὰ τὸ 1815 σύστασις ἐν Κωνστ/πόλει τῆς

1281. Ὁ μακαρίτης Ἠλίας Τανταλίδης ἐν Βίῳ Στεφάνου Καραθεοδωρῆ παρέχεται ἡμῖν εἰδήσεις τινὰς περὶ τοῦ Κυρίλλου καὶ τῆς φιλομουσίας αὐτοῦ. Ὁ Κούμας κρίνει τὸν Κύριλλον ΣΤ' εὐμενέστατα· ΙΒ', σελ. 512—513, ὁ δὲ Μαθᾶς μεταγράφει τὸν Κούμαν· βλέπε καὶ Didot Notes d' une voyage au Levant, σελ. 40.

1282. Κανον. Διατάξεις· τόμ. Β', σελ. 145—152.

μουσικῆς σχολῆς τῆς νέας μεθόδου[1283]· ἡ κατὰ ὀκτώβριον τοῦ 1813 κύρωσις τῶν σταυροπηγιακῶν δικαίων τῆς μονῆς Ὀλυμπιωτίσσης· ἡ κατὰ τὸ 1814 προσάρτησις τῆς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Δαμαλῶν ἐν Πελοποννήσῳ σταυροπηγιακῆς μονῆς τῶν Ταξιαρχῶν εἰς τὸ Σινᾶ· ἡ κατὰ τὸ 1815 κύρωσις τῶν σταυροπηγιακῶν δικαίων τῆς ἐν Βερροίᾳ μονῆς τοῦ Προδρόμου· ἡ κατὰ σεπτέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἀνόρθωσις τῶν σταυροπηγιακῶν δικαίων τῆς ἐν Σωζοπόλει μονῆς τῆς ἁγίας Ἀναστασίας· καὶ ἡ κατὰ τὸν αὐτὸν μῆνα κύρωσις τῶν αὐτῶν δικαίων τῆς μονῆς Κύκκου[1284].

1818—1821. 234 ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ε' ΤΟ Γ'

προσκληθεὶς τῇ 14 δεκεμβρίου 1818 εἰς διοίκησιν τῶν πραγμάτων ἀφίκετο ἐξ Ἁγίου Ὄρους εἰς Κωνσταντινούπολιν τῇ 19 ἰανουαρίου 1819, καὶ ἔμεινεν ἐπὶ τοῦ θρόνου μέχρι τῆς 10 ἀπριλίου 1821, ὅτε ἀπέθανε.

Τῆς πατριαρχείας ταύτης τοῦ Γρηγορίου κανονικαὶ διατάξεις εἰσὶν ἐκδεδομέναι τύποις πέντε, ὧν ἄξιαι λόγου ἡ κατὰ κολυβάδων, καὶ ἡ κατακρίνουσα τὸν μετὰ τὴν χειροτονίαν τολμήσαντα συνάψαι γάμον[1285]. Κυριώτεραι δ' αὐτοῦ πράξεις εἰσίν: ἡ κατὰ ἰούλιον τοῦ 1819 ἀναγόρευσις τοῦ Κωνσταντίνου Οἰκονόμου ὡς γενικοῦ ἱεροκήρυκος τοῦ πατριαρχικοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου· ἡ ἀπὸ μαρτίου τοῦ 1820 φροντὶς περὶ τοῦ πατριαρχικοῦ τυπογραφείου· ἡ σύστασις τοῦ ἐν Κων/πόλει «Κιβωτίου τοῦ ἐλέους»[1286]· ἡ κατὰ μάϊον τοῦ 1819 ὑποβίβασις τῆς ἐν Σωζοπόλει μονῆς εἰς ἐνοριακήν· ἡ κατὰ ἰούνιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους, αἰτήσει τῆς Μαριώρας Ν. Μαυρογένους, προσήλωσις τοῦ ἐν Πάρῳ μονυδρίου τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου τοῦ Κεφάλου σταυροπηγιακοῦ γενομένου εἰς τὴν ἐν Ἄνδρῳ σχολήν, ὑφ' ἧς ν' ἀποστέλληται διδάσκαλος εἰς Πάρον πρὸς διδασκαλίαν τῶν ἐκεῖ παίδων· ἡ καθίδρυσις τῶν ληξιαρχικῶν βιβλίων παρ' ἡμῖν[1287] γενομένη κατὰ ἰανουάριον τοῦ 1820· καὶ ἡ κατὰ ἀπρίλιον τοῦ αὐτοῦ 1820 περί τινος κελλίου ὅτι ἀνήκει τῇ ρωσσικῇ ἐν Ἁγίῳ Ὄρει μονῇ, καὶ οὐχὶ τῇ μονῇ τῆς Λαύρας.[1288]

Ὁ Γρηγόριος Ε' ἀπεδοκίμασεν ἐν τῇ τρίτῃ πατριαρχείᾳ τὴν παρ' ἡμῖν διδασκαλίαν τῶν ἐπιστημῶν ὡς εἰσάγουσαν ἀδιαφορίαν πρὸς τὰ θεῖα[1289].

Γνωστὴ ἐστὶν ἡ προσωπογραφία τοῦ Γρηγορίου Ε' πολλάκις ἐκδοθεῖσα· ἑτέρα δὲ μικρῷ ταύτης διαφέρουσα εὑρηται ἐν τῷ οἰκουμενικῷ Πατριαρχείῳ.

1283. Βλέπε τὰ περὶ τῆς σχολῆς ταύτης συνοδικὰ γράμματα ἐν τῷ «Ἑλληνικῷ Τηλεγράφῳ» τῆς Βιέννης ἔτος 1816, ἀριθ. 3 καὶ 4. Τὴν πρᾶξιν ἐπαινεῖ καὶ ὁ «Λόγιος Ἑρμῆς» τοῦ αὐτοῦ ἔτους, σελ. 11.

1284. Περιγραφὴ τῆς μονῆς Κύκκου· ἔκδ. Γ', σελ. 95—105.

1285. Κανον. Διατάξεις· τόμ. Β', σελ. 152—173.

1286. Βλέπε τὸ φυλλάδιον τὸ φέρον τίτλον: Τοῖς ἁπανταχοῦ εὐσεβοφρονοῦσιν ὁμογενέσιν, ὅσοι τῆς τοῦ γένους δόξης καὶ ὠφελείας ζηλωταὶ τυγχάνουσιν· ἐν Κων/πόλει, 1820· σελ. 26—27, καὶ «Λόγιον Ἑρμῆν» 1819, σελ. 451.

1287. «Ἐκκλ. Ἀληθείας» τόμ. Θ', σελ. 235—236.

1288. Acta Ross. Monast. σελ. 252—270.

1289. Μαθᾶ Κατάλογος πατριαρχῶν· ἔκδ. Α', σελ. 279—280. Βλέπε καὶ Marcellus Episodes Litteraires en Orient, τόμ. Β', σελ. 86—89. «Καλλιόπη» Δ. Σταγειρίτου· ἐν Βιέννῃ, 1819, σελ. 217.

1821—1822. 238. ΕΥΓΕΝΙΟΣ Β'

ὁ μητροπολίτης Πισσιδείας ἐξελέγη πατριάρχης τῇ 10 ἀπριλίου 1821 καὶ διῴκησε μέχρι τῆς 29 ἰουλίου 1822, ὅτε ἀπέθανεν. Ὁ Εὐγένιος πρωτοσύγκελλος ὢν τοῦ οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐξελέγη κατὰ ἰούνιον τοῦ 1814 μητροπολίτης Πισσιδείας. Ἦν ἀνὴρ εἰδήμων τῆς τουρκικῆς γλώσσης, φρονίμως διοικῶν, ἀλλὰ καχεκτικὸς ὑπὸ ἀσθενείας[1290].

1822—1824. 239. ΑΝΘΙΜΟΣ Γ'.

Τῇ 30 ἰουλίου 1822 ἀνεδείχθη πατριάρχης ὁ μητροπολίτης Χαλκηδόνος Ἄνθιμος, διοικήσας μετά τινος δεξιότητος μέχρι τῆς 9 ἰουλίου 1824, ὅτε ἐπαύθη καὶ ἐξωρίσθη εἰς Καισάρειαν, τῇ δὲ 10 ὀκτωβρίου 1830 ἀδείᾳ τῆς ἐξουσίας ἦλθεν εἰς Σμύρνην καὶ ἔζησεν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ μέχρι τοῦ 1842, ὅτε ἀπέθανεν· ἐτάφη ἐν τῷ περιαυλίῳ τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου. Ὁ πατριάρχης Ἄνθιμος γεννηθεὶς ἐν Νάξῳ μετέσχε μετρίας παιδεύσεως· ὑπῆρξε πρωτοσύγκελλος τοῦ οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἐξελέγη κατὰ μάϊον τοῦ 1797 μητροπολίτης Σμύρνης, καὶ κατὰ ὀκτώβριον τοῦ 1821 Χαλκηδόνος[1291].

1290. Αἱ πληροφορίαι παρὰ Κούμᾳ καὶ Μαθᾷ.

1291. Αἱ πηγαὶ ὡσαύτως παρ' αὐτοῖς. Ὁ ψευδώνυμος Μαθᾶς δηλ. ὁ Οἰκονόμος κρίνει δυσμενῶς τὸν Ἄνθιμον, γινώσκων αὐτὸν οὐκ εὐμενῶς διατεθειμένον ἄλλοτε πρὸς τὸν Οἰκονόμον ἀπὸ τῆς καιροῦ τῆς ἐν Σμύρνῃ ἀρχιερατείας αὐτοῦ. Ἀνάγνωθι καὶ τὴν Ἔκθεσιν τοῦ Στεφάνου Οἰκονόμου περὶ τῶν κατὰ τὸ Φιλολογικὸν ἐν Σμύρνῃ σχολεῖον συμβάντων, ἐν Α' τόμῳ Σωζομένων Φιλολογικῶν Κ. Οἰκονόμου, καὶ ἰδίᾳ τὰς σελίδας 473—481.

Τοῦ πατριάρχου Ἀνθίμου τρεῖς κανονικαὶ διατάξεις εἰσὶν ἐκδεδομέναι τύποις[1292]. Δύο δὲ μόνον αὐτοῦ πράξεις γινώσκω κατὰ μάϊον τοῦ 1823 γενομένας, κηρυττούσας ἐλευθέρας ἀπὸ τῆς μητροπόλεως Νικαίας τὰς ἐν Κίῳ μονὰς ἁγίου Γεωργίου τῆς Πηγῆς καὶ Θεοτόκου τῆς Ὁδηγητρίας (γυναικείαν) ἐπὶ τῷ ὄρῳ τοῦ μνημονεύειν τοῦ ὀνόματος τοῦ μητροπολίτου καὶ χορηγεῖν αὐτῷ κατ' ἔτος ἓν χρυσοῦν φλωρίον.

Ἐπὶ τῆς πατριαρχείας αὐτοῦ κατεστράφη ἡ βιβλιοθήκη τῆς ἐν Θεσσαλίᾳ μονῆς Δουσίκου[1293]. Τῇ δὲ 30 ἰανουαρίου 1823 ἀνευρέθη ἐν τῇ νήσῳ Τήνῳ ἡ περιώνυμος εἰκὼν τῆς Εὐαγγελιστρίας[1294].

Ἡ εἰκὼν τοῦ πατριάρχου Ἀνθίμου Γ' σώζεται ἐν τῷ ἐπιτροπικῷ τοῦ ἐν Σμύρνῃ ναοῦ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου[1295].

1821—1826. 240. ΧΡΥΣΑΝΘΟΣ.

Ἀπὸ τῆς 9 ἰουλίου 1824 ἐκλεγεὶς ὁ μητροπολίτης Σερρῶν Χρύσανθος ἔμεινεν ἐπὶ τοῦ θρόνου μέχρι τῆς 25 σεπτεμβρίου 1826, ὅτε παυθεὶς ἐξωρίσθη εἰς Καισάρειαν· μετά τινα δ' ἔτη, ἐπιτραπείσης τῆς εἰς Κων-

1292. Κανον. Διατάξεις· τόμ. Β', σελ. 173, καὶ Α', σελ. 416—418, ἔνθα ὁ ἀείμνηστος Ἄνθιμος, οὐκ οἶδ' ὅπως, ἐπιτρέπει χειροτονίαν ἐπισκόπου ὑπὸ δύο μόνων ἀρχιερέων.

1293. Π. Ἀριβαντινοῦ Χρονογραφία τῆς Ἠπείρου· τόμ. Β, σελ. 46.

1294. Περιγραφὴ τῆς εὑρέσεως τῆς πανσέπτου εἰκόνος τοῦ Εὐαγγελισμοῦ κτλ. καὶ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ Ἱεροῦ ναοῦ τῆς Εὐαγγελιστρίας εἰς τὴν Τῆνον. Ἔκδ. Κ', ἐν Ἑρμουπόλει. 1877, σελ. 8.

1295. «Χρυσαλλὶς» Ἀθηνῶν· τόμ. Δ', σελ. 125. Βλέπε περὶ τοῦ Ἀνθίμου τὸν Didot, Notes d' une voyage κτλ. σελ. 133—134.

σταντινούπολιν καθόδου, κατῴκησεν ἐν τῇ ἐν Πριγκήπῳ μονῇ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, ἐν ᾗ καὶ ἐτάφη ἀποθανὼν τῇ 10 σεπτεμβρίου 1834. Βούλγαρος τὴν καταγωγὴν ὁ Χρύσανθος ἐγεννήθη ἐν Γραμματικόβῳ τῆς Μακεδονίας, ἐσπούδασεν ἐν ταῖς ἀκμαζούσαις σχολαῖς Κοζάνης καὶ Θεσσαλονίκης, ἐξελέγη κατὰ φεβρουάριον 1799 μητροπολίτης Βερροίας, ἀφ' ἧς μετετέθη κατὰ ἰούλιον τοῦ 1811 εἰς Σέρρας. Ἦν ἀνὴρ τυραννικὸς καὶ ἐκδικητικός, ἀλλὰ φιλότιμος καὶ δραστήριος. Κατὰ μάρτιον τοῦ 1825 ὁ Χρύσανθος ὑπεβίβασεν εἰς ἐνοριακὰς τῆς ἐν Κίῳ δύο μονάς.

Ἡ προσωπογραφία τοῦ πατριάρχου Χρυσάνθου εὑρηται ἐν τῷ οἰκουμενικῷ Πατριαρχείῳ[1296].

1826—1830. 241. ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΣ.

Τῇ 25 σεπτεμβρίου 1826 πατριάρχης ἐξελέγη ὁ μητροπολίτης Χαλκηδόνος Ἀγαθάγγελος, κοσμήσας τὸν θρόνον μέχρις ἰουλίου τοῦ 1830, ὅτε παυθεὶς ἐξωρίσθη εἰς Καισάρειαν, ὁπόθεν μετ' ὀλίγον ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ Ἀδριανούπολιν, ἐκεῖ δὲ μικρὸν ἐπιζήσας ἐτελεύτησε. Χρηματίσας ἐν ἀρχαῖς τοῦ αἰῶνος ἱερεὺς τῆς ἐν Μόσχᾳ γραικικῆς κοινότητος ἐχειροτονήθη κατὰ νοέμβριον τοῦ 1813 μητροπολίτης Βελιγραδίου, καὶ κατ' αὔγουστον τοῦ 1825 προήχθη εἰς τὴν Χαλκηδόνα. Ἦν ἀνὴρ πεπαιδευμένος, εἰδήμων τῆς βουλγαρικῆς, τῆς ρωσσικῆς, τῆς γαλλικῆς καὶ τῆς τουρκικῆς γλώσσης, κόσμιος τὰ ἤθη, καὶ αὐστηρὸς εἰς τὸ καθῆκον. Κατηγορεῖτο παρὰ τοῖς συγχρόνοις ἐπὶ φιλοχρηματίᾳ[1297].

Τοῦ πατριάρχου Ἀγαθαγγέλου τύποις ἐξεδόθησαν πέντε κανονικαὶ διατάξεις, ὧν κυριώτεραι εἰσίν: ἡ κατὰ προικοδοσιῶν, καὶ ἡ περὶ ἁγίου Μύρου, ὅτι μόνῳ τῷ οἰκουμενικῷ πατριαρχικῷ θρόνῳ δέδοται προνόμιον ἡ τούτου κατασκευή[1298]. Κυριώτεραι δ' αὐτοῦ πράξεις εἰσί: τὸ κατὰ σεπτέμβριον τοῦ 1827 σιγίλλιον τὸ τακτοποιοῦν τὴν πολιτείαν τῶν μοναζόντων ἐν ταῖς ἐν Χαλδείᾳ μοναῖς Θεοτόκου Γουμερᾷ σταυροπηγιακῇ, ἁγίου Γεωργίου Χουτουρᾷ, ἁγίου Γεωργίου Χαλιναρᾷ, καὶ τῇ γυναικείᾳ τοῦ τιμίου Προδρόμου Γήμερᾳ ἐνοριακαῖς· ἡ κατὰ μάρτιον τοῦ 1828 ἕνωσις τῶν μητροπόλεων Κορυτσᾶς καὶ Πωγωνιανῆς εἰς μίαν· καὶ ἡ κατὰ ὀκτώβριον τοῦ 1829 κύρωσις τῶν σταυροπηγιακῶν δικαίων τῆς ἐν Ἰωαννίνοις μονῆς τῶν Πατέρων.

Ἡ εἰκὼν τοῦ πατριάρχου Ἀγαθαγγέλου σώζεται ἐν τῷ μητροπολιτικῷ οἴκῳ τῆς Ἀδριανουπόλεως[1299].

1830—1834. 242. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ Α'.

Διάδοχος τοῦ Ἀγαθαγγέλου ἐκλήθη τῷ 1830 ὁ ἀρχιεπίσκοπος Σιναίου Κωνσταντιος μείνας ἐπὶ τοῦ θρό-

1296. Βλέπε περὶ Χρυσάνθου τὸν Μαθᾶ, Κωνσταντίου Α' Ἐλάσσ. συγγραφάς· σελ. 64, καὶ Σκ. Βυζαντίου Κωνσταντινούπολιν· τόμ. Β', σελ. 314. Περὶ δὲ τῆς μαθήσεως αὐτοῦ μέτιθι «Πανδώρας» τόμ. ΚΒ', σελ. 532.

1297. Κούμα Ἱστορίαι τόμ. ΙΑ', σελ. 517. Τοῦ Ἀγαθαγγέλου λόγος ἐπιτάφιος εἰς τὸν Ζώην Καπλάνην ἐκφωνηθεὶς τῇ 22 δεκεμβρίου 1806 ἐξεδόθη ἐν τῷ βιβλίῳ: Σπάνια εὐποιΐας ἔργα Ζώη Κωνσταντίνου Καπλάνη, ἐν Μόσχᾳ, 1809, σελ. 52—63.

1298. Κανον. Διατάξεις· τόμ. Α', σελ. 314—328. Β', 175—184.

1299. Ὁ περὶ προσωπογραφιῶν λόγος τοὐντεῦθεν παίεται γινόμενος, ἅτε σχεδὸν πάντων τῶν μετὰ ταῦτα πατριαρχῶν προλαβόντων ἵνα καταλίπωσιν ἡμῖν εἰκόνας τῆς μορφῆς αὐτῶν.

νου μέχρι τῆς 18 αὐγούστου τοῦ 1834, ὅτε παραιτηθεὶς ἔμενεν ἐν τῇ νήσῳ Ἀντιγόνῃ, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Κωνσταντινουπόλει, κοσμῶν τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Σιναίου μέχρι τῆς 5 ἰανουαρίου 1859, ὅτε ἀπεβίωσεν. Ἐτάφη ἐν τῷ ναῷ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, τὸν σεπτέμβριον δὲ τοῦ 1865 ἀνεκομίσθησαν τὰ ὀστᾶ αὐτοῦ εἰς τὴν ἱερὰν μονὴν τοῦ Σινᾶ. Γεννηθεὶς ἐν Κων/πόλει τῷ 1770 κατὰ τὴν συνοικίαν Ξυλοπόρτης ἐδιδάχθη ἐν τῇ στοιχειώδει αὐτῆς σχολῇ καὶ ἐν τῇ πατριαρχικῇ Ἀκαδημίᾳ, καὶ ἀπὸ τοῦ 1789—1793 ἐν τῇ πνευματικῇ Ἀκαδημίᾳ τοῦ Κιέβου· καταταχθεὶς ἐν τοῖς μοναχοῖς τοῦ Σινᾶ τῷ 1795, ἐχειροτονήθη ἀρχιεπίσκοπος τοῦ ὄρους, τηρήσας τὰ καθήκοντα καὶ τὸν τίτλον τοῦτον ἐπὶ 63 ἔτη μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ. Ἦν εἰδήμων τῆς λατινικῆς, τῆς ρωσσικῆς, καὶ τῆς γαλλικῆς, ἐνασχολούμενος καὶ εἰς τὴν βυζαντινὴν ἀρχαιολογίαν[1300].

Τοῦ πατριάρχου Κωνσταντίου Α΄ τύποις ἐξεδόθησαν πέντε κανονικαὶ διατάξεις[1301]. Κυριώτερα δὲ πράξεις αὐτοῦ εἰσίν: ἡ ἐπισκευὴ καὶ διακόσμησις τοῦ πατριαρχικοῦ οἴκου καὶ τοῦ ναοῦ· ἡ φροντὶς περὶ βελτιώσεως τῶν οἰκονομικῶν τοῦ Πατριαρχείου, καὶ περὶ τῆς ἐξοφλήσεως τῶν χρεῶν τοῦ Παναγίου Τάφου[1302]· ἡ ἀνοικοδομὴ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει περιωνύμου ναοῦ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς[1303]· ἡ κατὰ αὔγουστον τοῦ 1831

1300. Κωνσταντίου τοῦ ἀπὸ Σιναίου βιογραφίαν ἀνάγνωθι ἐν τόμῳ Α΄ τῶν Ἁγιορειτῶν αὐτοῦ συγγραφῶν, σελ. 1—33, γραφεῖσαν ὑπὸ Θεοδώρου Μ. Ἀριστοκλέους τοῦ ἐκ Χάλκης.

1301. Κανον. Διατάξεις· τόμ. Β΄, σελ. 184—197.

1302. Διατριβὴ περὶ τῶν ἀληθῶν αἰτίων κτλ. τῶν χρεῶν τοῦ Παναγίου Τάφου· ἐν Μόσκᾳ, 1837, σελ. 7 κ. ἑξ. Ὁ γράφων καταμέμφεται τῆς ἀντιθέτου γνώμης τοῦ πατριάρχου Κωνσταντίου.

1303. Εὐγενίου ἡ Ζωοδόχος Πηγή· σελ. 99—101.

ῥύθμισις τῶν ἐκκλησιαστικῶν τῆς Σερβίας[1304]· ἡ κατὰ ὀκτώβριον τοῦ 1831 ἐπικύρωσις τῶν σταυροπηγιακῶν δικαίων τῶν ἐν Δρυϊνουπόλει δύο μονῶν, τῆς Θεοτόκου Κάμενας, καὶ τῆς Στύλου καὶ Δίβρεως· ἡ κατὰ ἰανουάριον τοῦ 1832 κύρωσις τῶν αὐτῶν δικαίων τῆς ἐν Χίῳ Νέας Μονῆς· ὁ κατὰ μάϊον τοῦ 1832 προβιβασμὸς εἰς σταυροπηγιακὴν τῆς τέως ἐνοριακῆς ἐν Χαλδείᾳ μονῆς Χουτουρᾶ· ἡ κατὰ μάρτιον 1833 κύρωσις τοῦ κοινοβιακοῦ πολιτεύματος ἐν τῇ μονῇ τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος καὶ τῆς ἐκλογῆς τοῦ ἡγουμένου αὐτῆς Γερασίμου[1305]· ἡ κατὰ μάϊον τοῦ 1833 ἐπικύρωσις σιγιλλίου τοῦ πατριάρχου Διονυσίου Δ΄ περὶ τοῦ ἐν Ἀδριανουπόλει σιναϊτικοῦ μετοχίου (βλ. σελ. 610)· τὸ ἀπὸ ὀκτωβρίου 1833 γράμμα, ὁρίζον ὅπως ἡ τόπος διαμονῆς τοῦ μητροπολίτου Καισαρείας Καππαδοκίας ἡ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ μονὴ τοῦ τιμίου Προδρόμου· καὶ ἡ κατὰ μάϊον τοῦ 1834 σύστασις τῆς μητροπόλεως Βελλᾶς καὶ Πωγωνιανῆς ἐκ τῆς τέως ἐπισκοπῆς Βελλᾶς ἀφαιρεθείσης ἀπὸ τοῦ Ἰωαννίνων καὶ τῆς τέως ἀρχιεπισκοπῆς Πωγωνιανῆς, ἡνωμένης πρὶν μετὰ τῆς Κορυτσᾶς.

1304. Κωνστάντιος ὁ Α΄ ἐκύρωσε τὴν ὑπὸ Μιλόσχη ῥύθμισιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν τῆς Σερβίας ἐπὶ τοῖς ἑξῆς ὅροις: ὅπως οἱ ἐπίσκοποι ἐκλέγωνται μεταξὺ τοῦ σερβικοῦ ἱερατείου ὑπὸ τοῦ λαοῦ (ὀρθοδόξου) τῆς Σερβίας, τοῦ οἰκουμ. πατριάρχου παρέχοντος τὴν κανονικὴν ἔκδοσιν· ἐν ἐκλογῇ μητροπολίτου Βελιγραδίου ἵνα δίδωνται τῷ οἰκουμ. πατριάρχῃ 150 φλωρία, ἐν ἐκλογῇ ἐπισκόπου 100, πλὴν τῶν εἰς τὸ Πατριαρχεῖον διδομένων κατ' ἔτος 3000 γροσίων διὰ τὰς ἐπαρχίας Βελιγραδίου καὶ Οὐζίτζης· ἐὰν ἐνωθῶσιν ἄλλαι μητροπόλεις, ἵν' ἀναλάβῃ ἡ Σερβία τὴν ἐξόφλησιν τῶν αὐλικῶν χρεῶν· ἵνα μὴ παύωνται ἐπίσκοποι ἄνευ εἰδήσεως τοῦ πατριάρχου Κων/πόλεως, οὗ ἵνα μνημονεύηται τὸ ὄνομα ἐν τοῖς ναοῖς τοῖς ἐν Σερβίᾳ.

1305. Acta Ross. Monast. σελ. 272—286.

Λαμπρὰ προσωπογραφία τοῦ πατριάρχου Κωνσταντίου Α΄ εὕρηται ἐν τῷ οἰκουμενικῷ Πατριαρχείῳ.

1834—1835. 243. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ Β΄

ὁ μητροπολίτης Τορνόβου ἐξελέγη τῇ 18 αὐγούστου 1834 πατριάρχης, μείνας ἐπὶ τοῦ θρόνου μέχρι τῆς 26 σεπτεμβρίου 1835, ὅτε παυθεὶς ἀπεσύρθη εἰς τὴν ἐν Μεγάλῳ Ῥεύματι οἰκίαν αὐτοῦ, ὅπου ἀπεβίωσεν ἑκατοντούτης σχεδὸν τῇ 17 ἰουνίου 1859. Ἦν ἄνθρωπος ἀνάξιος λόγου.

Ἐπὶ Κωνσταντίου Β΄ κατὰ ἰούλιον τοῦ 1835 ἡ ἐπισκοπὴ Δρυϊνουπόλεως προήχθη εἰς μητρόπολιν[1306].

1841—1840 244 ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΣΤ΄ τὸ α΄.

Ἐξελέγη πατριάρχης τῇ 26 σεπτεμβρίου 1835, καὶ ἐπαύθη τῇ 20 φεβρουαρίου 1840. Ὁ Γρηγόριος ἐγεννήθη ἐν τῷ χωρίῳ Φαναράκι τοῦ Βοσπόρου τῇ 1 μαρτίου 1798 ἐκ πατρὸς Ἀγγέλου Φουρτουνιάδου καὶ μητρὸς Σουλτάνης, ἐδιδάχθη ἐν τῇ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος ἀκμαζούσῃ σχολῇ τῶν Θεραπείων, ἐχειροτονήθη διάκονος τῆς μητροπόλεως Δέρκων τῷ 1815, διωρίσθη μέγας ἀρχιδιάκονος τοῦ Πατριαρχείου τῷ 1824, μετὰ ἓν ἔτος μέγας πρωτοσύγκελλος, καὶ μόλις ἐπὶ τρεῖς ἑβδομάδας ὡς τοιοῦτος ὑπηρετήσας ἐχειροτονήθη κατὰ τὰ τέλη ὀκτωβρίου τοῦ 1825 μη-

1306. Παρὰ Ἀραβαντινῷ, Χρονογρ. Ἠπείρου, τόμ. Β΄, σελ. 18, εὑρίσκομεν ὅτι τῷ 1834 ἐγένετο ὁ προβιβασμὸς τῆς Δρυϊνουπόλεως προσαρτηθείσης αὐτῇ καὶ τῆς ἄλλοτε ἐπισκοπῆς Δελβίνου καὶ Χειμάρρας.

τροπολίτης Πελαγωνείας, ἀφ' ἧς μετετέθη κατ' αὔγουστον τοῦ 1833 εἰς Σέρρας. Μετὰ τὴν ἀπὸ τῆς πατριαρχείας ἀπομάκρυνσιν ἔζη ἰδιωτεύων ἐν Μεγάλῳ Ῥεύματι. Τὸν Γρηγόριον ΣΤ΄ ἐχαρακτήριζε ζῆλος ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας, αὐστηρότης ἐν τοῖς ἤθεσιν, ἀλλ' ἀσύγγνωστος ἐμμονὴ εἰς πᾶσαν αὐτοῦ ἰδέαν.

Τῆς πατριαρχείας τοῦ Γρηγορίου ταύτης εἰσὶν ἐκδεδομέναι κανονικαὶ διατάξεις εἴκοσι καὶ ἐννέα, ὧν κυριώτεραι: ἡ περὶ προικοδοσιῶν, ἡ περὶ συνοικεσίων, ἡ περὶ τῶν τοῦ νομίμου γάμου συστατικῶν, ἡ περὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν ἐν ταῖς μοναῖς ἱερέων, ἡ κατὰ τῆς Καϊρείου τερθρείας, ἡ κατὰ τῶν λατινικῶν καινοτομιῶν, ἡ κατὰ τῶν ἑτεροδιδασκαλιῶν Λουθήρου καὶ Καλβίνου, ἡ κατὰ τῆς ἐντὸς τῶν ἱερῶν ναῶν ἐνταφιάσεως, καὶ ἡ καταδικάζουσα τὴν μετάφρασιν τῶν ἁγίων Γραφῶν εἰς ἁπλοῦν λεκτικὸν ἰδίωμα[1307]. Κυριώτεραι δ' αὐτοῦ πράξεις εἰσίν: ἡ κατὰ τὸ 1836 σύστασις κεντρικῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἐπιτροπῆς ἐν τῷ Πατριαρχείῳ, φροντιζούσης περί τε τοῦ κλήρου καὶ τῆς ὀρθῆς τοῦ γένους παιδεύσεως[1308]· ἡ ἐπισκευὴ τοῦ πατριαρχικοῦ ναοῦ Κων/πόλεως[1309]· καὶ ἡ σύστασις στοιχειώδους τινὸς ἐκκλησιαστικῆς σχολῆς ἐν Φαναρίῳ Κων/πόλεως. Ὁ Γρηγόριος πατριάρχης διατελῶν ἐποίμαινε δι' ἐπιτρόπων καὶ τὴν ἐπαρχίαν Σερρῶν μέ-

1307. Κανον. Διατάξεις· τόμ. Β΄, σελ. 197—344, καὶ Α΄, σελ. 328 καὶ 369.

1308. Εἰδοποίητις περὶ συστάσεως Ἐπιτροπῆς Ἐκκλησιαστικῆς τε καὶ Πνευματικῆς συστηθεῖσα κτλ. παρὰ τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου ΣΤ΄, ἐν Κων/πόλει φωλς΄. Ἐκτείνεται εἰς σελίδας 1—13.

1309. Μ. Γεδεὼν Χρονικὰ πατριαρχ. ναοῦ· σελ. 93—94. Τοῦ αὐτοῦ Ἐκκλησίαι τῶν ὀρθοδόξων ἐν Κων/πόλει· σελ. 58—59.

χρις αὐγούστου τοῦ 1838· τὸν ἀπρίλιον δὲ τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἀποσπάσας τὴν Ἀστυπάλαιαν ἀπὸ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Σίφνου προσέθηκεν εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Λέρνης, προηγουμένως δὲ προεβίβασε τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Πραικονήσου εἰς μητρόπολιν.

1840—1841. 245. ΑΝΘΙΜΟΣ Δ'. τὸ α'.

Διάδοχος τοῦ Γρηγορίου ἐκλήθη ὁ μητροπολίτης Νικομηδείας Ἄνθιμος ὁ Βαμβάκης τῇ 21 φεβρουαρίου 1840, καὶ ἐκυβέρνησε τὴν Ἐκκλησίαν μέχρι τῆς 6 μαΐου 1841, ὅτε ἐπαύθη καὶ ἀπεσύρθη εἰς τὴν ἐν Πριγκήπῳ οἰκίαν αὐτοῦ. Βυζάντιος τὴν πατρίδα, μετέσχε παιδεύσεως ἱκανῆς, κα κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος ἐδίδαξεν ἐν τ κατὰ τὸ Διπλοκιόνιον ἑλληνικῇ σχολῇ· ἐγένετο με ἀ ταῦτα πρωτοσύγκελος τοῦ Πατριαρχείου, ἐχειροτονήθη μητροπολίτης Ἰκονίου κατὰ ὀκτώβριον τοῦ 1825, προήχθη εἰς τὴν μητρόπολιν Λαρίσσης τὸν σεπτέμβριον τοῦ 1835, καὶ κατ' αὔγουστον τοῦ 1837 προεβιβάσθη εἰς Νικομήδειαν. Ὁ πατριάρχης Ἄνθιμος Δ' ἠγαπᾶτο διὰ τὸ μειλίχιον τοῦ ἤθους.

1841—1842. 246. ΑΝΘΙΜΟΣ Ε'

ὁ μητροπολίτης Κυζίκου ἐξελέγη πατριάρχης τῇ 6 μαΐου 1841, προέστη δὲ τῆς Ἐκκλησίας μέχρι τῆς 12 ἰουνίου 1842, ὅτε ἀπέθανεν· ἐτάφη δὲ ἐν τῷ ναῷ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς. Ὁ πατριάρχης Ἄνθιμος ἐγεννήθη ἐν Νεοχωρίῳ τῆς Ῥαιδεστοῦ ἐκ πατρὸς Χρυσάφου καὶ μητρὸς Σουλτάνης, ἐχρημάτισεν ἐν ἀρχαῖς τοῦ αἰῶνος τούτου πρωτοσύγκελλος τῆς μητροπόλεως Δέρκων, ἐχειροτονήθη κατὰ νοέμβριον τοῦ 1815 μητροπολίτης Ἀγαθοπόλεως, ἐξελέγη μητροπολίτης Ἀγχιάλου τὸν ἀπρίλιον τοῦ 1821, καὶ Κυζίκου τὸν ἰούλιον τοῦ 1831. Ἦν ἀνὴρ αὐστηρὸς τὰ ἤθη, καὶ συνετὸς ἐν τῇ διοικήσει.

Ὁ πατριάρχης Ἄνθιμος Ε' προεβίβασε τῇ 1 ἰουνίου 1841 τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Σάμου εἰς μητρόπολιν[1310].

1842—1845. 247. ΓΕΡΜΑΝΟΣ Α' τὸ ά.

Τῇ 12 ἰουνίου 1842 ἐξελέγη πατριάρχης ὁ μητροπολίτης Δέρκων Γερμανός, καὶ διῴκησε μέχρι τῆς 18 ἀπριλίου 1845, ὅτε ἠναγκάσθη 'ν' ἀποσυρθῇ, καὶ μετέβη εἰς τὴν ἐν Βεβεκίῳ τοῦ Βοσπόρου οἰκίαν αὐτοῦ ἰδιωτεύων. Ὁ Γερμανὸς ἐγεννήθη τῷ 1790 ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκ πατρὸς Ἰωάννου καὶ μητρὸς Ἑλένης· ἐχρημάτισε διάκονος καὶ ἱερεὺς τοῦ πατριαρχικοῦ ναοῦ, ἐξελέγη μητροπολίτης Βιδύνης τὸν αὔγουστον τοῦ 1826, μετετέθη εἰς Δράμαν κατὰ μάϊον τοῦ 1831, καὶ κατὰ νοέμβριον τοῦ 1835 εἰς τὴν μητρόπολιν Δέρκων· καίτοι δὲ μετέσχε στοιχειωδεστάτης παιδεύσεως, ἦν φίλος τῶν γραμμάτων, ἱδρύσας τῷ 1844 τὴν ἐν Χάλκῃ Θεολογικὴν Σχολὴν ἐν τῇ ἱερᾷ μονῇ τῆς Ἁγίας Τριάδος[1311]. Διεκρίνετο ὁ Γερμανὸς διὰ τὸν ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ γένους ζῆλον, διὰ τὴν ἀγαθότητα αὐτοῦ, καὶ κατὰ τὴν πρώτην πατριαρχείαν ἐπὶ ἀφιλοκερδείᾳ.

Τῆς πρώτης τοῦ Γερμανοῦ πατριαρχείας εἰσὶν ἐκδε-

1310. Ἐ. Σταματιάδου Ἐπετηρὶς τῆς ἡγεμονίας Σάμου, 1875· σελ. 139—140.

1311. Περίληψιν τοῦ ὑπὸ Σ. Ι. Βουτυρᾶ γραφέντος βίου τοῦ πατριάρχου Γερμανοῦ βλέπε ἐν τῇ β' ἐκδόσει τοῦ πατριαρχικοῦ καταλόγου Μαθᾶ· σελ. 335—337.

δομέναι τρεῖς κανονικαὶ διατάξεις, ὧν κυριωτέρα ἡ ἀναιροῦσα τὰ προηγουμένως ἐκδοθέντα γράμματα κατὰ προικοδοσιῶν[1312].

1845. 248. ΜΕΛΕΤΙΟΣ Γ'

ὁ μητροπολίτης Κυζίκου, ἐπωνυμούμενος Πάγκαλος, ἐξελέγη τῇ 18 ἀπριλίου 1845, καὶ ἐκυβέρνησε τὴν Ἐκκλησίαν μέχρι τῆς 28 νοεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ὅτε ἀπέθανε καὶ ἐτάφη ἐν τῷ ναῷ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς. Γεννηθεὶς ἐν Κέῳ τῶν Κυκλάδων τῷ 1772 ὑπῆρξε μέγας πρωτοσύγκελλος τοῦ Πατριαρχείου, ἐψηφίσθη κατὰ αὔγουστον τοῦ 1828 μητροπολίτης Ἀμασείας, μετετέθη εἰς Θεσσαλονίκην τὸν νοέμβριον τοῦ 1830 καὶ τῷ 1841 κατὰ μάϊον εἰς τὴν μητρόπολιν Κυζίκου. Ἦν ἀνὴρ ἐλεήμων, μεγαλοπρεπὴς καὶ δραστήριος.

Τοῦ Μελετίου ἐστὶν ἐκδεδομένη διάταξις περὶ χειροτονιῶν τιτουλαρίων ἐπισκόπων[1313]. Εἰς τοῦ Μελετίου τὰς ἐνεργείας ἀποδίδει τις τὴν μεταβολὴν τοῦ καλύμματος, ὅπερ φέρουσιν ἐπὶ κεφαλῆς οἱ ἱερεῖς τῶν γρηγοριανῶν Ἀρμενίων[1314]. Ἐπ' αὐτοῦ δ' ἡ ἐπισκοπὴ Λάμπης ἠνώθη τῇ μητροπόλει Κρήτης.

Ὁ Μελέτιος ἐξέδωκε κατὰ μάϊον τοῦ 1845 σιγίλλιον ἀπαγορεῦον μὲν τὴν ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ κατοικίαν ἀρχιερέων καὶ πατριαρχῶν, ἐμπεδοῦν δὲ τὴν τῆς σχολῆς ὕπαρξιν[1315].

1312. Κανον. Διατάξεις· τόμ. Β', σ. 344—353, Α', σελ. 330—359.

1313. Αὐτόθι· τόμ. Β', σελ. 353—358.

1314. Κωνσταντίου Α' Ἐλάσσονες συγγραφαί· σελ. 67. Οὕτω γράφει ὁ βιογράφος τοῦ Κωνσταντίου Θεόδ. Ἀριστοκλῆς· ἡ παράδοσις λέγει ὅλλα.

1315. Πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν γράμμα περὶ τῆς Θεολογικῆς

1845—1848. 249. ΑΝΘΙΜΟΣ ΣΤ τὸ ά.

Μίαν ἑβδομάδα μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μελετίου, τῇ 4 δεκεμβρίου 1845 ἐξελέγη πατριάρχης ὁ μητροπολίτης Ἐφέσου Ἄνθιμος Ἰωαννίδης, προστὰς τοῦ θρόνου μέχρι τῆς 18 ὀκτωβρίου 1848, ὅτε παυθεὶς ἀπεσύρθη εἰς τὸν ἀπράγμονα βίον, ποτὲ μὲν μένων ἐν Κωνσταντινουπόλει, ποτὲ δὲ περιφερόμενος ἐν Ἁγίῳ Ὄρει κατὰ τὰς περιστάσεις. Γεννηθεὶς ἐν τῇ νήσῳ Κουτάλει τῆς Προποντίδος μετέσχε παιδεύσεώς τινος, ἐμόνασεν ἐπί τινα χρόνον ἐν Ἁγίῳ Ὄρει, ἐχρημάτισε πρωτοσύγκελλος τῆς μητροπόλεως Δέρκων, καὶ κατὰ νοέμβριον τοῦ 1829 ἐξελέγη μητροπολίτης Σερρῶν, μετατεθεὶς εἰς Προῦσαν τὸν ἰούνιον τοῦ 1833, καὶ εἰς Ἔφεσον κατὰ ἀπρίλιον τοῦ 1837. Ὁ πατριάρχης Ἄνθιμος ἦν ἄνθρωπος πονηρός, ἐλέγετο δὲ φίλος τοῦ χρυσοῦ εἰς ἄκρον.

Τῶν ἐπ' αὐτοῦ κανονικῶν διατάξεων ἐξεδόθησαν δύο, ὧν ἡ ἑτέρα ἀντικείμενον ἔχει τὴν εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν ἐπιστροφὴν τῶν ἐν Ἀμίδῃ (Δεαρβεκίρ) οὐνιτῶν[1316].

Ἐπὶ τοῦ Ἀνθίμου τοῦ ΣΤ' ἀνασυνεστήθη ἡ ἀρχιεπισκοπὴ Πωγωνιανῆς, χειροτονηθέντος ἀρχιεπισκόπου τοῦ κατόπιν ἀθλίου δραπετίδου Μελετίου (Ἀπόδραμας), ᾧτινι ἡ Ἐκκλησία πρὸς ζωάρκειαν ἐδωρήσατο τὴν μονὴν Μολυβδοσκεπάστου[1317]. Ὁ Ἄνθιμος ἐξέδωκε κατὰ δεκέμβριον τοῦ 1845 κανονισμὸν τῶν ἐν τῇ δικαιοδο-

---

Σχολῆς, καὶ ἔκθεσις τοῦ ὀργανικοῦ κανονισμοῦ αὐτῆς. Ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1845. Σελίδες ἐν ὅλῳ 1—25.

1316. Κανον. Διατάξεις· τόμ. Β', σελ. 358—373.

1317. Παρνασσὸς Ἀθηνῶν τόμ. Γ', σελ. 275.

σία τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου σχολείων[1318], κατὰ δὲ τὸν νοέμβριον τοῦ 1846 κατεδίκασε τὴν ἐν τοῖς ναοῖς εἰσαγωγὴν τῆς τετραφώνου μουσικῆς[1319].

1848—1852. 245. ΑΝΘΙΜΟΣ Δ' τὸ 6'

ἐκλήθη εἰς τὴν διοίκησιν τῶν πραγμάτων τῇ 19 ὀκτωβρίου 1848, καὶ ἐπαύθη τῇ 30 ὀκτωβρίου τοῦ 1852, κατοικήσας ἐν Πριγκήπῳ, ὅπου ἀπεβίωσε τῷ 1878 ἐνενηκοντούτης.

Ἐπὶ τῆς δευτέρας αὐτοῦ πατριαρχείας ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία κανονικῶς ἐχειραφέτησε τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος τῇ 29 ἰουνίου 1850 ἀποκαταστήσασα τὴν ἀπὸ τριακονταετίας διασπασθεῖσαν ἑνότητα[1320]. Μία κανονικὴ τοῦ Ἀνθίμου Δ' διάταξις ἐστὶν ἐκδεδομένη τύποις ἡ περὶ ὅρκου, ἀπολυθεῖσα μὲν τὸν ὀκτώβριον τοῦ 1849, συνιστῶσα δὲ τοῖς ἱερεῦσιν ὡς ὅρκον τὴν ἐν συνειδήσει διαβεβαίωσιν[1321].

1318. Κανονισμὸς τῶν ἀλληλοδιδακτικῶν καὶ ἑλληνικῶν σχολείων τῶν τε ἐν Κων/πόλει, καὶ ἐν ἁπάσαις ταῖς τῷ οἰκουμενικῷ θρόνῳ ὑποκειμέναις ἐπαρχίαις, ᾧ παρασυνάπτεται καὶ γράμμα σιγιλλιῶδες ὑπὸ χρονολογίαν φωμε' μηνὸς δεκεμβρίου· Ἐν Κων/πόλει 1846 σελίδες ἐν ὅλῳ α'—ιδ'. 1—8, καὶ 1—13, πλὴν τῶν ἐν τῷ μέσῳ προλόγων.

1319. Ἐγκύκλιος πατριαρχικὴ καὶ συνοδικὴ ἐπιστολὴ καταργοῦσα τὴν καινοτόμον εἰσαξιν καὶ χρῆσιν τῆς καινοφανοῦς τετραφώνου μουσικῆς ἐν ταῖς ἱεραῖς ἀκολουθίαις κτλ. ἐν Κωνστ/πόλει. 1846. σελ. α'—ι'.

1320. Κώδηξ ἱερὸς περιέχων τὰ πρακτικὰ κτλ. περὶ τῆς, ἐν Ἑλλάδι Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, φων', κατὰ μῆνα Ἰούλιον. Σελίδες 84 πλὴν 9 τῶν προλόγων.

1321. Ἐγκύκλιος ἐπιστολὴ τῆς μιᾶς, ἁγίας, καθολικῆς, καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας πρὸς τοὺς ἁπανταχοῦ ὀρθοδόξους· ἐν Κων/πόλει. 1849. Σελίδες 16.

1852—1853. 247. ΓΕΡΑΝΟΣ Α' τὸ 6'

κληθεὶς εἰς τὰ πράγματα τῇ 1 νοεμβρίου 1852, διῴκησεν ἄχρι τῆς 16 σεπτεμβρίου 1853, ὅτε ἀπέθανε, ταφεὶς ἐν τῷ ναῷ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς.

Τὴν δευτέραν τοῦ Γερμανοῦ πατριαρχείαν τιμᾷ ἡ ἀνέγερσις τοῦ ἔξω τῶν τειχῶν τῆς Κων/πόλεως ἐθνικοῦ ἡμῶν ὀρφανοτροφείου, καὶ ἡ διακόσμησις τοῦ πατριαρχικοῦ ναοῦ.

1853—1855. 249. ΑΝΘΙΜΟΣ ΣΤ' τὸ β'

Ὀκτὼ ἡμέρας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Γερμανοῦ ἐξελέγη πατριάρχης τὸ 6' Ἄνθιμος ὁ ΣΤ', παρατείνας τὴν πατριαρχείαν μέχρι τῆς 21 σεπτεμβρίου τοῦ 1855, ὅτε παυθεὶς ἀπεσύρθη καὶ πάλιν εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον.

1855—1860. 250. ΚΥΡΙΛΛΟΣ ιε'.

Τῇ 21 σεπτεμβρίου 1855 ἀνεδείχθη πατριάρχης ὁ μητροπολίτης Ἀμασείας Κύριλλος, παυθεὶς τῇ 1 ἰουλίου 1860, καὶ ἀποσυρθεὶς εἰς τὴν νῆσον Χάλκην, ἐν ᾗ ἀπέθανεν ὑπερεβδομηκοντούτης τῷ 1872. Ὁ πατριάρχης Κύριλλος παιδείας μὲν μετεῖχε μετρίας, ἦν δὲ ἄνθρωπος ἐστερημένος ἰσχυρᾶς θελήσεως.

Τὸ σπουδαιότερον τῆς πατριαρχείας αὐτοῦ συμβὰν ἐστὶν ἡ συγκάλεσις ἐθνοσυνελεύσεως ἐξ ἀντιπροσώπων τινῶν τῶν ὑπὸ τὸν οἰκουμεν. θρόνον ἐπαρχιῶν πρὸς σύνταξιν κανονισμῶν, καθ' οὓς ἔδει 'να διοικηθῇ τοὐντεῦθεν ἡ Ἐκκλησία· ἀλλ' ἐν τῇ συντάξει τούτων πνεῦμα

καινοπραγίας ἀσυγγνώστου πρυτανεῦσαν ἀνέτρεψε τὸ μέχρι τοῦ χρόνου τούτου καθεστὼς, κατέστρεψε δὲ πολλὰ τῶν προνομίων τῆς Ἐκκλησίας. Ἐντόνως διεμαρτυρήθησαν κατὰ τῆς ἀνατροπῆς ταύτης τὸν ἰούλιον τοῦ 1859 πέντε ἐκ τῶν πρώτων τῇ τάξει μητροπολιτῶν, ἀλλ' οὐδεὶς ἔδωκε προσοχὴν εἰς τὰς σοφὰς αὐτῶν παρατηρήσεις, τοὐναντίον δ' ἀπεπέμφθησαν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ἐνῷ φρικταὶ διεξήγοντο κληρικῶν καὶ λαϊκῶν ἀντεγκλήσεις, βούλγαροι δ' ἀρχιερεῖς, ὑπὸ τὸ Πατριαρχεῖον ἀπὸ τοῦ 1767 ὑποκείμενοι, ἀναφανδὸν ἐστασίαζον κατ' αὐτοῦ. Ἐν περιστάσεσι τοιαύταις ὁ Κύριλλος προσηνέχθη λίαν ἀσυνέτως, ἐνῷ μάλιστα κατὰ τὸ τελευταῖον ἔτος τῆς πατριαρχείας αὐτοῦ ἐψύχρανε καὶ τὰς σχέσεις τοῦ Πατριαρχείου μετὰ τοῦ τῶν Ἱεροσολύμων, καθὸ χειροτονήσας ἀκανονίστως νέον ἀρχιεπίσκοπον Σιναίου[1322].

Δυστυχῶς ἀπὸ τῆς ἐλεεινῆς ταύτης χρονικῆς περιόδου ἤρξατο δημιουργημένη ἀσυνέτως σύγχυσις ἐξουσιῶν τῆς λαϊκῆς καὶ τῆς κληρικῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τάξεως, τέλος ἔχουσα τὴν ἀξιοθρήνητον κατάστασιν τῶν ἡμετέρων πραγμάτων.

1322. Τὰ μὲν περὶ τοῦ Σιναϊτικοῦ ζητήματος ἔγγραφα βλέπε ἐν τῷ βιβλίῳ: Τὰ κατὰ τὴν ἐκλογὴν καὶ χειροτονίαν τοῦ ἀρχιεπισκόπου Σινᾶ ἐπίσημα ἔγγραφα. Ἐν Ἱεροσολύμοις, 1860· τὴν δὲ διαμαρτύρησιν τῶν πέντε μητροπολιτῶν ἤτοι Ἐφέσου Παϊσίου, Ἡρακλείας Παναρέτου, Κυζίκου Ἰωακεὶμ, Νικομηδείας Διονυσίου, καὶ Χαλκηδόνος Γερασίμου ἀνάγνωθι ἐν τῷ φυλλαδίῳ: Ἀνασκευὴ τῆς διαμαρτυρήσεως τῶν πέντε συνοδικῶν· ἐν Κων/πόλει, 1858· (σελίδες 52). Ἔγραψε δὲ τὴν ἀνασκευὴν ὁ τότε μὲν ἱεροδιάκονος, εἶτα δὲ μητροπολίτης Χίου Γρηγόριος.

1860—1863. **251. ΙΩΑΚΕΙΜ Β' τὸ α'.**

Ἡ ἐκλογὴ τοῦ νέου πατριάρχου ἐγένετο τῇ 4 ὀκτωβρίου 1860· ἀνεδείχθη δὲ τοιοῦτος ὁ μητροπολίτης Κυζίκου Ἰωακεὶμ, ἰθύνας τὴν Ἐκκλησίαν μέχρι τῆς 9 ἰουλίου 1863, καὶ μόλις δοὺς παραίτησιν τῇ 18 αὐγούστου τοῦ ἔτους τούτου, μεθ' ὃ ἀνεχώρησεν εἰς Ἀρτάκην, ἐπανελθὼν εἰς Κων/πολιν κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1872. Ὁ πατριάρχης Ἰωακεὶμ ἐγεννήθη ἐν Χίῳ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος, κατὰ κόσμον Ἰωάννης Κοκκώδης καλούμενος· στοιχειώδους μετασχὼν παιδεύσεως, ἐγένετο ἰδιαίτερος γραμματεὺς τοῦ μητροπολίτου Ἰωαννίνων Βενεδίκτου, παρ' ᾧ μένων ἐδιδάσκετο ἐν τῇ ἱερᾷ μητροπόλει ὑπὸ τὸν διδάσκαλον Ἀναστάσιον Σακελλάριον[1323]. Ἐχειροτονήθη ἐπίσκοπος Δρυϊνουπόλεως πιθανῶς τῷ 1828, μετετέθη εἰς τὴν μητρόπολιν Ἰωαννίνων τὸν ἰούλιον τοῦ 1835, παυθεὶς δὲ κατὰ αὔγουστον τοῦ 1838 ἐξωρίσθη εἰς Ἅγιον Ὄρος, καὶ κατὰ αὔγουστον τοῦ 1840 ἀναλαβὼν τὴν μητρόπολιν ταύτην μετετέθη τὸν ἀπρίλιον τοῦ 1845 εἰς Κύζικον. Διοικήσας μετὰ συνέσεως, κατέλιπε μὲν μνήμην ἀρχιερέως πολυπείρου, ἀλλὰ δυστυχῶς ἐδείχθη χρημάτων ἥσσων.

Ὁ πατριάρχης Ἰωακεὶμ Κοκκώδης ἦν ἐναντίος τοῦ διὰ τῶν νέων κανονισμῶν ἐγκαινισθέντος διοικητικοῦ συστήματος. Ἐπ' αὐτοῦ δὲ πολλοὺς ἐπηρεασμοὺς ὑπέστη ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἐκ μέρους τῶν τε Ἰησουϊτῶν καὶ τῶν κατ' αὐτῆς στασιασάντων βουλγάρων ἀρχιερέων, οὓς ὁ Ἰωακεὶμ καθήρεσεν, ἴσως ἐσπευσμένως,

---

1323. Ἰ. Λαμπρίδου περὶ τῶν ἐν Ἠπείρῳ ἀγαθοεργημάτων· σελ. 91, σημείωσις γ'.

ἐνῷ χάριν τοῦ βουλγαρικοῦ λαοῦ προέβαινεν εἰς τινα; παραχωρήσεις.

Κατὰ μάϊον τοῦ 1863 ἀνασυνεστήθη ἡ ἐπισκοπὴ Λάμπης ἐν Κρήτῃ, συγχρόνως δὲ κατηργήθη ἡ ἀρχιεπισκοπὴ Πωγωνιανῆς· τὸν ἰούλιον δὲ τοῦ αὐτοῦ ἔτους συνέστησε τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Ῥοδουπόλεως ἐκ τῶν ἐξαρχιῶν Σουμελᾶ, Βαζελῶν, καὶ Περιστερεώτα, διότι κατὰ τοὺς νέους κανονισμοὺς αἱ πατριαρχικαὶ ἐξαρχίαι ἔδει ἵνα καταργηθῶσι.

1863—1866. 252. ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ Γ'

ὁ μητροπολίτης Ἀμασείας ἐξελέγη τῇ 20 σεπτεμβρίου 1863 πατριάρχης, καὶ ἀφίκετο εἰς Κων/πολιν τῇ 22 ὀκτωβρίου, διοικήσας μέχρι τῆς 4 δεκεμβρίου 1866, ὅτε ἠναγκάσθη ἵνα παραιτηθῇ, καὶ ἀπεσύρθη εἰς τὸν ἐν Πριγκήπῳ οἶκον αὐτοῦ, ἐν ᾧ διέμενεν ἰδιωτεύων μέχρι τῆς 30 μαΐου 1870, ὅτε πρὸς εἰρήνευσιν τῆς ταραττομένης Ἐκκλησίας τῶν Ἀλεξανδρέων ἐξελέγη ὑπὸ τῆς συνόδου τοῦ οἰκουμ. θρόνου πατριάρχης Ἀλεξανδρείας, καὶ διατελεῖ ἀπὸ εἰκοσαετίας κοσμῶν τὸν θρόνον τοῦτον, καὶ τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ σεβασμοῦ τῶν ὀρθοδόξων ἀπολαύων. Ὁ πατριάρχης Σωφρόνιος ἐγεννήθη ἐν Κωνσταν/πόλει ἀρχομένου τοῦ αἰῶνος, ἐχρημάτισεν ἀρχιδιάκονος τοῦ μητροπολίτου Χίου Κοσμᾶ, ἐχειροτονήθη μητροπολίτης Χίου τῇ 29 ἰουνίου 1839, καὶ τῇ 27 σεπτεμβρίου 1855 μετετέθη εἰς Ἀμάσειαν. Ζήλου πλήρης ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ γένους ὁ Σωφρόνιος διεκρίθη διὰ τὴν φιλομουσίαν αὐτοῦ.

Ὁ πατριάρχης Σωφρόνιος προεβίβασε κατὰ μάϊον τοῦ 1865 εἰς μητρόπολιν τὴν τέως ὑπὸ τὸν Τορνόβου ἐπισκοπὴν Τσερβενοῦ· κατὰ ἰούλιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐ-

χειραφέτησε τὰς ἐν ταῖς Ἰονίοις νήσοις ἐκκλησιαστικὰς παροικίας, ἑνωθείσας τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος· εἰργάσθη κατὰ τὸ ἐνὸν πρὸς βελτίωσιν τῶν οἰκονομικῶν τοῦ Πατριαρχείου, καὶ πρὸς πρόοδον τῆς Μ. τοῦ Γ. Σχολῆς· συνέστησε σχολὴν ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς. Ἐν τῷ ζητήματι τῶν βουλγαρικῶν αἰτημάτων οὐδὲν κατώρθωσεν, οὔτε κατὰ τὴν ὑπόθεσιν τῆς ὑπερασπίσεως τῶν δικαιωμάτων τῶν Ἁγίων Τόπων καὶ τῶν ἐν Ἀνατολῇ προσκυνημάτων ἐπὶ τῶν ἐν Ῥουμανίᾳ δημευθέντων ἱερῶν ἀφιερωμάτων· διεμαρτυρήθη δ' ἐντόνως κατὰ τῶν περὶ τὰ ἐκκλησιαστικὰ καινοτομιῶν τοῦ ἡγεμόνος Ῥουμανίας Ἀλεξάνδρου Κούζα[1324].

1867—1871 244. ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΣΤ' τὸ 6'

ἐκλήθη εἰς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον τῇ 10 φεβρουαρίου 1867, κυβερνήσας τὴν Ἐκκλησίαν μέχρι τῆς 10 ἰουνίου 1871, ὅτε παρητήσατο, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὸ κατὰ τὸν Βόσπορον Μέγα Ῥεῦμα, ἐν ᾧ μετὰ δεκαετίαν, τῇ 8 ἰουνίου 1881, ἀπεβίωσε, ταφεὶς ἐν τῷ αὐτόθι ναῷ τῶν Ταξιαρχῶν.

Ὁ πατριάρχης Γρηγόριος λαβὼν παρ' ὀλιγαρίθμου τινὸς συνελεύσεως τὴν ἄδειαν ἵνα διοικήσῃ ἔν τισι χωρὶς ἵνα λάβῃ ὑπ' ὄψιν τοὺς νέους κανονισμοὺς ἔπραξε λάθος ἀνατρέψας θεσμόν, μόλις ἐγκαινισθέντα, καὶ παρέβη πρῶτος τὰς περὶ σχηματισμοῦ συνόδου καὶ συμβουλίου νέας διατάξεις. Περὶ βελτιώσεως τῶν οἰκονομικῶν τοῦ Πατριαρχείου οὐδὲν γενναῖον ἠδυνήθη ἵνα πράξῃ· ἐν τῷ βουλγαρικῷ ζητήματι τὸ πρῶτον μὲν ἐπέμενε ζη-

1324. Ἐκκλησιαστικὴ Μέριμνα περὶ τῶν ἁγίων Ἐκκλησιῶν Βλαχίας καὶ Μολδαυίας κτλ. ἐν Κων/πόλει 1866. Σελίδες 124.

τῶν οἰκουμενικῆς συνόδου συγκάλεσιν, εἶτα δ' ἤρξατό πως ἐπιλανθανόμενος τῆς προτέρας σκέψεως[1325], καὶ, κατὰ μάρτιον τοῦ 1870, ἐκδοθέντος τοῦ πρὸς σύστασιν βουλγαρικῆς ἐξαρχίας ὑψηλοῦ αὐτοκρατορικοῦ φιρμανίου, προέβη εἰς συνήθη τινὰ διαμαρτυρίαν. Κατὰ μάϊον τοῦ 1870 συνῆλθε νέα συνέλευσις πρὸς σύνταξιν νέων κανονισμῶν, οὐδὲν βῆμα σπουδαῖον πρὸς τοῦτο ποιησαμένη. Ὁ Γρηγόριος ἀνερρύθμισε τὴν κεντρικὴν Ἐκκλησιαστικὴν ἐπιτροπήν, ἐπ' αὐτοῦ δ' ἐκλείσθη ἡ μουσικὴ σχολή, καίπερ ἐπὶ βάσεων ἑδραιοτέρων ἱδρυθεῖσα[1326], προλαβοῦσα μόνον ἵνα δημοσιεύσῃ δίτομον ἀξίαν λόγου «Μουσικὴν Βιβλιοθήκην». Προστεθείσθω ὅτι, παρὰ τὰς διατάξεις τῶν κανονισμῶν, ὁ Γρηγόριος ἀνασυνέστησε τὰς ἐξαρχίας Σουμελᾶ, Βαζελῶν, καὶ Περιστερεώτα, καταργήσας τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Ῥοδουπόλεως, ἀφορμὴν δὲ πρὸς τοῦτο ἔχων τὴν ἐλεεινότητα τοῦ ἀρχιεπισκόπου.

Δυστυχῶς, ὁ Γρηγόριος ἀναμιχθεὶς εἰς ἔριδας τῶν τοῦ Σινᾶ μοναχῶν, ἀποκηρυττόντων τὸν ἀρχιεπίσκοπον αὐτῶν, ἐπολιτεύθη ὡς ἀδαὴς τῶν τῆς Ἐκκλησίας θεσμῶν· τῆς δὲ Ἐκκλησίας τῶν Ἀλεξανδρέων ἐκλεξαμένης ὡς ὑπόψηφον πατριάρχην τὸν ἀγιορείτην ἀρχιμανδρίτην Νεῖλον, χειροτονηθέντα μητροπολίτην Πενταπόλεως ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Νικάνορος Ἀλεξανδρείας, ὁ Γρηγόριος, *εἰ καί πως βραδύτερον*—ὅπερ ἦν ἔνοχον—ἤγειρε ζήτημα ἀπολυτηρίου πατριαρχικοῦ, ἐνῷ ὁ Νεῖλος διϊσχυρίζετο ὅτι ἤρκει αὐτῷ τὸ μοναστηριακὸν ἀπολυτήριον, τοῦτον δὲ καθήρεσε καίπερ ἔχοντα συμψήφους καὶ ἀναγνωριζούσας αὐτὸν ὡς ἀρχιερέα τὰς λοιπὰς ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας.

1325. Ἐπιστολιμαῖον ὑπόμνημα τῆς Μ. τοῦ Χ. Ἐκκλησίας περὶ τοῦ βουλγ. ζητήματος. Ἐν Κων/πόλει, 1870.

1326. Κανονισμὸς τῆς πατριαρχικῆς σχολῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς. Ἐν Κων/πόλει 1868, σελίδες 14.

1871—1873. 219. ΑΝΘΙΜΟΣ ΣΤ' τὸ γ'.

Τῇ 5 σεπτεμβρίου 1871 ἐκλεγεὶς τὸ τρίτον ὁ Ἄνθιμος ἐνόμισεν ἱκανὸν ἑαυτὸν εἰς διοίκησιν τῆς Ἐκκλησίας μέχρι τῆς 30 σεπτεμβρίου 1873, ὅτε παραιτησάμενος τὴν ἀρχὴν ἀπεσύρθη εἰς τὸ ἐν τῷ Βοσπόρῳ χωρίον Κανδηλλι, ἐν ᾧ περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους 1878 ἀπεβίωσεν ἐννενηκοντούτης σχεδόν.

Ὁ πατριάρχης Ἄνθιμος παρέβη τὰς περὶ σχηματισμοῦ συνόδου διατάξεις τῶν κανονισμῶν· συνέστησεν ὅμως κεντρικὴν ἐκπαιδευτικὴν Ἐπιτροπὴν ἐν τοῖς Πατριαρχείοις· ἀνεγνώρισε κανονικῶς ἀρχιερέα Πενταπόλεως τὸν ὡς ἱερέα ὑπὸ τοῦ Γρηγορίου καθαιρεθέντα Νεῖλον· εἰργάσθη πρὸς βελτίωσιν τῶν οἰκονομικῶν τοῦ Πατριαρχείου· καὶ μετὰ διετῆ παράβασιν τῶν κανονισμῶν ἐδήλωσε κατὰ αὔγουστον τοῦ 1873, ὅτι τέλος ἀνελάμβανε ἵνα διοικήσῃ ἐπὶ τῇ βάσει αὐτῶν.

Ἡ ἐν τῷ βουλγαρικῷ ζητήματι πορεία Ἀνθίμου τοῦ ΣΤ' ἦν ἄρρων· κατ' ἀρχὰς συγκοινωνήσας τοῖς καθηρημένοις βουλγάροις ἀρχιερεῦσιν, ὡσανεὶ εἶχον τὸ ἐνεργὸν τῆς ἱερατείας, εἶτα κατεδίκασεν αὐτούς, ἀκολούθως δὲ συνεκάλεσε σύνοδον τοπικὴν μεγάλην ἐν Κων/πόλει, ὅπως κηρύξῃ σχισματικοὺς τόν τε κλῆρον καὶ τὸν λαὸν τὸν βουλγαρικόν, μεθ' οὗ πολὺ δὲ κατηγορήθη ὡς συνεννοούμενος μετὰ τρίτων πρὸς διόρθωσιν τῆς δημιουργηθείσης οὕτως ὑπ' αὐτοῦ καταστάσεως.

Ὁ Ἄνθιμος ΣΤ' ἐψύχρανε τὰς σχέσεις τῆς Ἐκκλη-

σίας Κων/πόλεως πρὸς τὰς ἀρκτῴας Ἐκκλησίας καὶ πρὸς τὸ Πατριαρχεῖον Ἀλεξανδρείας.

1873—1878. 251. ΙΩΑΚΕΙΜ Β' τὸ 6'.

Ἀπὸ τῆς 23 νοεμβρίου 1873, ὅτε ἐξελέγη τὸ δεύτερον, ὁ πατριάρχης Ἰωακεὶμ Β' διῴκησε μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἐπελθόντος τῇ 5 αὐγούστου 1878. Ἐτάφη ἐν τῷ ναῷ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς.

Κατὰ τὴν πατριαρχείαν ταύτην ὁ Ἰωακεὶμ, μεθ' ὅλην αὐτοῦ τὴν σύνεσιν, παρέλυσε τὸ κῦρος τῶν κανονισμῶν, ἐνῷ ἐπ' αὐτοῦ παρ' ἡμέραν ἀποσυνετίθετο σχεδὸν ἡ συνελθοῦσα πρὸς σύνταξιν νέων ἐθνοσυνέλευσις, ἡ δὲ οἰκονομικὴ κατάστασις τοῦ Πατριαρχείου κατῆλθεν εἰς τὸ ναΐῤ αὐτῆς· ἐφάνη πρόθυμος ἵνα σκεφθῇ περὶ ἀνεγέρσεως κτιρίου διὰ τὴν Μ. τοῦ Γ. Σχολὴν, περὶ οἰκοδομῆς πατριαρχικοῦ οἴκου, καὶ περὶ ἐγέρσεως ἰδίου καταστήματος φρενοκομείου. Ἐπανώρθωσε τὰς μεταξὺ τῶν ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν τῶν ἐν Ἀνατολῇ καὶ Ἄρκτῳ ἀδελφικὰς σχέσεις· ἐγερθέντος δ' ἐπ' αὐτοῦ ἐν Ἁγίῳ Ὄρει τοῦ ζητήματος τῆς μονῆς τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος, ὁ Ἰωακεὶμ, πρὸς παῦσιν τῆς ἔριδος ἑλλήνων καὶ ῥώσσων μοναχῶν, ἀπεδέξατο τὰς ἀποφάσεις τῆς πλειονοψηφίας, ἣν ἀπετέλουν οἱ πολλὰ ὑπὲρ τῆς μονῆς ἐργασθέντες ῥῶσσοι, καὶ ἐπεκύρωσε τὴν ὑπ' αὐτῶν γενομένην ἐκλογὴν τοῦ Μακαρίου ὡς ἡγουμένου αὐτῆς. Ἐπὶ τοῦ Ἰωακεὶμ Β' ἡ Ἐκκλησία κατήρχετο κατήφορον ἀποσυνθέσεως.

1878—1884 252. ΙΩΑΚΕΙΜ Γ'.

Τῇ 4 ὀκτωβρίου 1878 πατριάρχης ἐξελέγη ὁ μη-

τροπολίτης Θεσσαλονίκης Ἰωακεὶμ, ἰθύνας τὴν Ἐκκλησίαν μέχρι τῆς 30 μαρτίου 1884, ὅτε παραιτησάμενος ἀπεσύρθη ἐν Βογιαδζήκιοι τοῦ Βοσπόρου ἰδιωτεύων. Βυζάντιος τὴν πατρίδα, ἐγεννήθη τῇ 18 ἰανουαρίου τοῦ 1834 ἐκ πατρὸς Δημητρίου καὶ μητρὸς Θεοδώρας, κατὰ κόσμον Χρῆστος καλούμενος· ἐν τῷ κλήρῳ καταταχθεὶς ἐκλήθη Ἰωακεὶμ, ὑπηρέτησεν ὡς διάκονος τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Γεωργίου τῶν ὀρθοδόξων ἐν Βιέννῃ· διωρίσθη ὑπὸ τοῦ προστάτου αὐτοῦ Ἰωακεὶμ τοῦ Β' τῇ 12 νοεμβρίου 1860 δευτερεύων τῶν Πατριαρχείων καὶ τῇ 23 μαρτίου 1863 μέγας πρωτοσύγκελλος, ἀπαλλαγεὶς τῶν καθηκόντων τούτων τῇ 18 ἰουλίου, ἡμέρας τινὰς μετὰ τὴν παῦσιν τοῦ πατριάρχου Ἰωακεὶμ Β'. Ἐξελέγη μητροπολίτης Βάρνης τῇ 10 δεκεμβρίου 1864, καὶ μετετέθη εἰς τὴν μητρόπολιν Θεσσαλονίκης τῇ 9 ἰανουαρίου 1884. Εἰδήμων τῆς τουρκικῆς, τῆς βλαχικῆς καὶ γερμανικῆς, πλουτεῖ εὔροιαν λόγου ἀπαράμιλλον, καὶ ζῆλον μέγαν ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ γένους, διακρινόμενος ἅμα ἐπὶ φιλοκαλίᾳ. Καίπερ δὲ φρονῶν ὅτι «τὸ καθ' ἡμᾶς χάος οὐ διαρρυθμίζεται», δυστυχῶς ἠθέλησε 'ν' ἀναλάβῃ εὐθὺς τὴν ἐξ ὁλοκλήρου διαρρύθμισιν αὐτοῦ.

Ὁ Ἰωακεὶμ Γ' ἐπέτυχε σχετικῆς τινος τῶν οἰκονομικῶν τοῦ Πατριαρχείου βελτιώσεως· ἐν τῷ ζητήματι περὶ τῶν ἐν Ῥουμανίᾳ μοναστηριακῶν κτημάτων οὐδὲν ἐπ' αὐτοῦ εὐκταῖον ἐγένετο· συνέστησεν αὖθις τῷ 1880 τὸ πατριαρχικὸν τυπογραφεῖον καὶ ἔδρυσεν ἀπὸ 1 ὀκτωβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους τὸ πατριαρχικὸν περιοδικὸν «Ἐκκλησιαστικὴν Ἀλήθειαν», ὡς καὶ τὴν πατριαρχικὴν βιβλιοθήκην· συνέστησε τῷ 1879 ἐν Κων/πόλει κεντρικὴν ἱερατικὴν σχολήν· ἐπέτυχε τῆς ὑπὸ τῆς ἀδελφῆς ῥωσσικῆς Ἐκκλησίας ἀφιερώσεως εἰς τὸν οἰκου-

μενικὸν θρόνον τοῦ ἐν Μόσχᾳ μετοχίου τοῦ ἁγίου Σεργίου· καθιέρωσε κατὰ νοέμβριον τοῦ 1881 πατριαρχικὸν ἐπόπτην τῶν ἐν τῇ ἀρχιεπισκοπῇ Κων/πόλεως σχολείων τῶν ὀρθοδόξων· ἐπεσκεύασε καὶ ἐκόσμησεν ἀπὸ τοῦ 1878—1879 τὸν πατριαρχικὸν οἶκον μετὰ πολλῆς φιλοκαλίας· ἐπέτυχε τῆς ἀνεγέρσεως λαμπροῦ κτιρίου διὰ τὴν Μεγάλην τοῦ Γένους Σχολήν· μετέτρεψε τὴν ἐν τῇ νήσῳ Πρώτῃ μονὴν τῆς Μεταμορφώσεως εἰς κληρικὸν Γηροκομεῖον· ἐδείχθη, τέλος, διώκτης τῶν καταχρήσεων αὐστηρότατος· καὶ σκεψάμενος περὶ τῆς ἐκδόσεως ἱστορικοῦ καταλόγου τῶν πατριαρχῶν Κων/πόλεως ἐπεδοκίμασε τὸ ἔργον τοῦ Μ. Ι. Γεδεών, ὃν καὶ διώρισεν ἀρχισυντάκτην τῆς «Ἐκκλησιαστικῆς Ἀληθείας» τῇ 1 μαΐου 1883.

Τὰς ἐκδοθείσας ὑπ' αὐτοῦ κανονικὰς διατάξεις βλέπει τις ἐν τοῖς τρισὶ πρώτοις τόμοις τῆς *Ἐκκλησ. Ἀληθείας*. Κατὰ μάϊον τοῦ 1882 ὁ Ἰωακεὶμ ἐχειραφέτησε τὰς μητροπόλεις Λαρίσσης, Ἄρτης, Δημητριάδος, Φαναριοφερσάλων, καὶ τὰς ἐπισκοπὰς Τρίκκης, Σταγῶν, Θαυμακοῦ, Γαρδικίου καὶ Πλαταμῶνος μετὰ τῶν ἐν αὐταῖς μονῶν, ἑνωθείσας τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος· τῇ 2 μαΐου τοῦ αὐτοῦ ἔτους προεβίβασεν εἰς μητρόπολιν τὴν τέως ὑπὸ τὸν Θεσσαλονίκης ὑποκειμένην ἐπισκοπὴν Σερβίων καὶ Κοζάνης. Τῇ 24 αὐγούστου 1881 συνέστησε τὴν μητρόπολιν Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης ἐκ τῶν καταλειφθέντων ἐν τῷ τουρκικῷ κράτει χωρίων τῆς μητροπόλεως Ἄρτης· καὶ κατὰ ὀκτώβριον τοῦ 1882 τὰς ἀρχιεπισκοπὰς Δισκάτης ἐν Θεσσαλίᾳ, καὶ Νευροκοπίου ἐν Μακεδονίᾳ· συνέστησε κατὰ μάϊον τοῦ 1883, αἰτήσει τοῦ μητροπολίτου Ἐφέσου Ἀγαθαγγέλου, τὴν ἐπισκοπὴν Ἀνέων, χωρισθεῖσαν ἀπὸ τῆς Κρήνης. Τῇ 20 ὀκτωβρίου 1879

ὁ Ἰωακεὶμ ἐχειραφέτησε τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ σερβικοῦ κράτους ἀνακηρυχθέντος εἰς βασίλειον· κατὰ μάρτιον δὲ τοῦ 1880 ἀπέλυσε Τόμον περὶ τῶν ὀρθοδόξων παροικιῶν Ἐρζεγοβίνης, Σβορνικίου καὶ Βόσνης.

Κατὰ τὸ τέταρτον ἔτος τῆς πατριαρχείας αὐτοῦ δημιουργηθέντος ζητήματός τινος περὶ τῶν τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας προνομίων, ὁ Ἰωακεὶμ Γ' διεξήγαγε μετὰ νομοταγοῦς συνέσεως τὸ ζήτημα περὶ αὐτῶν. Τὸ περὶ δίκης ἱερέων σχέδιον τοῦ Ἰωακεὶμ λυπηρὸν ὅτι ἔμεινεν ἀσυζήτητον καὶ ἀκύρωτον διὰ τὴν ἐπενεχθεῖσαν παραίτησιν αὐτοῦ· εἴθε ἵνα μὴ μεταμεληθῶμεν ἡμέραν τινὰ διότι παρεῖδομεν τὴν χρησιμότητα αὐτοῦ.

Περὶ τοῦ κὺρ Ἰωακεὶμ Γ' μερίς τις ὁμογενῶν εὐρύθμως ἔγραψεν ἐπὶ μακρὸν μετὰ δυσμενείας. Ἴσως ὅμως ποτὲ ὑπὸ τῶν πραγμάτων ἀναγκαζόμενοι ὁμολογήσουσι πάντες ὅτι μεθ' ὅλας τὰς ἀνθρωπίνους ἀτελείας ὁ Ἰωακεὶμ Γ' ἐστὶ πολλῶν προγενεστέρων πατριαρχῶν ὁ ἐπιφανέστερος.

Τοῦ παρόντος βιβλίου συντελεσθέντος, ἐκδοθήσεται μετ' οὐ πολὺ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑ, *ἀφορῶν εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, καὶ τὴν ἐκτίμησιν τῆς πορείας τῶν πατριαρχῶν ὡς πρὸς τὰ συμφέροντα τῆς Ἐκκλησίας ταύτης. Ἐν τῷ τέλει τοῦ* ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΟΣ *ἐκδοθήσεται καὶ ἀλφαβητικὸς πίναξ τῶν κυρίων ὀνομάτων, ὡς καὶ τὰ ἐν σελίσι 19, 306, 402, 494 καὶ 633 ἀναφερόμενα ἔγγραφα.*

ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ ΚΑΙ ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ

Ἐν σελίδι 161 ὁ πατριάρχης ΑΡΣΑΚΙΟΣ ἠριθμήθη κατὰ σφάλμα τυπογραφικὸν 36, ἀντὶ 37. Συνεπῶς διορθωτέοι οἱ ἀριθμοί, κατὰ ἕνα αὐξάνοντες. Οὕτως ὁ πατριάρχης ΙΩΑΚΕΙΜ Γ΄ ἐστὶ 254: ΣΝΔ΄ ἀπὸ Ἀνδρέου τοῦ πρωτοκλήτου.

σελίδι 22, στίχῳ 4, ἀντὶ *δεκαοκτώ*, γράφε: εἴκοσι καὶ εἷς.

σελ. 45, στίχῳ 9, ἀντὶ *ὀγδοήκοντα*, διόρθου: ἑβδομήκοντα· ἴδε σελ. 222, σημ. 200.

σελ. 69, στίχῳ 6, σημ. 115. Βλέπε διόρθωσιν ἐν σημειώσει 457.

σελ. 75, ὑποσημ. 133. Διορθωτέον ἐνταῦθα τὸ περὶ Θεοφάνους Καρύκη γραφέν, ἐὰν ὁ εὐμενὴς ἀναγνώστης ὑπ' ὄψιν ἔχῃ τὴν Α΄ ἔκδοσιν τῶν 5 πρώτων τυπγρ. φύλλων τοῦ παρόντος συγγράμματος. Ἐὰν παρατηρήσῃ τὴν σελίδα 539, εὑρίσκει ὅτι καὶ ἐκεῖ διορθώθη ἡ παραδρομή, ληφθεισῶν ὑπ' ὄψιν τῶν ἐπιστολῶν Μελετίου τοῦ Πηγᾶ, ἃς ἐμελέτησεν ὁ σεβασμ. ἀρχιεπίσκοπος Κερκύρας κ. Εὐστάθιος Βουλισμᾶς.

σελ. 97, πρόσθες: Τοῦ μακαρίου Καστήνου τὴν μνήμην ἄγει ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία τῇ 25 ἰανουαρίου.

σελ. 100, στίχῳ 4, τὸ *κτισθέν* διόρθου: κτισθέντι.

σελ. 223, στίχῳ 15, πρόσθες: Δημόφιλον τὸν Βερροίας. στίχῳ 17, ἀντὶ *πέμπτος*, γρ. ἕκτος.

σελ. 236. Παρὰ τῇ λέξει ΚΥΡΙΑΚΟΣ πρόσθες Β΄.

σελ. 236, στιχ. 18, τὸ ἔτος 499 διόρθου 599.

σελ. 238. Παρὰ τῇ λέξει ΣΕΡΓΙΟΣ πρόσθες Α΄.

σελ. 244, στιχ. 6, γρ. *ἀφορῶσαν εἰς . . .*

σελ. 247. Μετὰ τὸν 7 στίχον πρόσθες: Τοῦ μακαρίου Θωμᾶ

Β΄ ποιεῖται μνήμην ἡ ὀρθόδ. Ἐκκλησία τῇ 16 νοεμβρίου.

σελ. 251, ἐν τέλει πρόσθες: Τοῦ πατριάρχου Θεοδώρου Α΄ ἄγει τὴν μνήμην ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησία τῇ 27 δεκεμβρίου· ἑτέλει δὲ ταύτην ἐν ἡμέρᾳ Κυριακῇ, κατὰ τὸν Συναξαριστήν.

σελ. 272. Παρὰ τῇ λέξει ΘΕΟΔΟΤΟΣ πρόσθες Α΄.

σελ. 332. Μετὰ τὸν 20 στίχον πρόσθες: Ἐπ' αὐτοῦ Νίκων ὁ ἐν τῷ Μέλανι Ὄρει τῆς Ἀντιοχείας ἀσκήσας ἔγραψε συλλογὴν τῶν ἱερῶν Κανόνων, καθὰ γράφει ὁ Νικόδημος ἐν τῷ Ἐξομολογηταρίῳ (ἔκδ. Δ΄, σελ. 157, ὑποσημ.) εἰ καὶ τίθησιν ὡς ἔτος τῷ 1060, ὁπότε πρέπει 'ν' ἀναγραφῇ τὸ πρᾶγμα εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Λειχούδη.

σελ. 347, στίχῳ 20, πρόσθες: Τοῦ Νικολάου Γ΄ τὴν μνήμην κτλ. τῇ 16 δεκεμβρίου.

σελ. 351. Μετὰ τὸν 13 στίχον πρόσθες: Τοῦ πατριάρχου Λέοντος Στυππῆ γεραίρει τὴν μνήμην ἡ ὀρθόδ. Ἐκκλησία τῇ 12 νοεμβρίου.

σελ. 359. Παρὰ τῇ λέξει ΘΕΟΔΟΤΟΣ πρόσθες, εἰ βούλει, Β΄. Ἄγνωστον ἂν πρέπῃ 'να γράψωμεν αὐτὸν Θεόδοτον Β΄, ἢ Θεοδόσιον Α΄.

σελ. 360. Ἐν ὑποσημ. 467 τὸν ΜΕ΄ κανόνα διόρθου ΝΕ΄.

σελ. 365. Μετὰ τὸν 9 στίχον πρόσθες, εἰ βούλει, τὰ παρὰ Νικοδήμῳ ἐν Ἐξομολογηταρίῳ (ἔκδ. Δ΄, σελ. 184, σημ. 1) φερόμενα: «ὁ Λουκᾶς Λύων τινὰ ζητήματα μετὰ τῆς περὶ αὐτὸν συνόδου *ἐν χειρογράφοις σωζόμενα*, λέγει, ὅτι ἐκεῖνοι ὁποῦ πέσουν εἰς ἀρσενοκοιτίαν, ἕνας τοῦ ἄλλου τὴν ἀδελφὴν δὲν ἠμπορεῖ 'να λάβῃ εἰς γυναῖκα».

σελ. 412. Τὸ ἐν τῷ 14 στίχῳ ἔτος διόρθου 1313.

σελ. 420. Τὸ παρὰ τῇ λέξει ΙΩΑΝΝΗΣ ἔτος διόρθου 1347.

σελ. 422. Παρὰ τῇ λέξει ΙΣΙΔΩΡΟΣ πρόσθες Α΄.

σελ. 442. Τὸ ἐν 27 στίχῳ ἔτος διόρθου 1382, τὸ δὲ ἐν στίχῳ 13 τῆς 443 σελίδος διόρθου 1386.

σελ. 451. Τὸ δὶς ἐν τῇ σελίδι φερόμενον ὄνομα Τρύφωνος Μανδυλᾶ ἀνάγνωθι Νήφωνος.

σελ. 503. Τὸ ἐν ἀρχῇ τοῦ 2 στίχου: ὀκτωβρίου διορθωτέον ἀπριλίου.

σελ. 505. Ἐν ἀρχῇ, ὁ παρὰ τῇ λέξει ΙΕΡΕΜΙΑΣ ἀριθμὸς διορθωτέος 171.

σελ. 518. Μετὰ τὸν στίχον 11 πρόσθες: τὸν ἰούνιον τοῦ 1571 ὁ Μητροφάνης ἀπεφήνατο ὅπως ὁ μητροπολίτης Ἰωαννίνων ἐξασκῇ τὴν ἐποπτείαν τῆς μονῆς τῆς Θεοτόκου τοῦ Ἀρχιμανδρείου.

σελ. 521. Μετὰ τὸν στίχον 14 πρόσθες: καὶ ἡ ἑβδόμη, ἡ κατὰ ὀκτώβριον τοῦ 1572 κυροῦσα τὰ σταυροπηγιακὰ δίκαια τῆς ἐν Μεσσηνίᾳ μονῆς Βουλκάνου («Παρνασσοῦ» τόμ. Γ', σελ. 1028—1029).

σελ. 522. Μετὰ τὸν 8 στίχον πρόσθ[illegible]: τῷ 1572 κατὰ ἰούνιον ἐκύρωσε τὴν ἕνωσιν τῆς ἐπισκοπῆς Διαυλείας μετὰ τοῦ Ταλαντίου, κατὰ προηγούμενα γράμματα τῶν πατριαρχῶν Μαξίμου (Γ' ἢ Δ';), Νήφωνος Β', Διονυσίου Β', καὶ Μητροφάνους Γ'.

σελ. 536, στίχ. 10. Ἀπὸ τῆς Turcograecia παραληφθεῖσα κοσμεῖ τὸ παρὸν βιβλίον.

σελ. 546. Μετὰ τὸν 3 στίχον, πρόσθες: ἐξεδόθη δ' ὡσαύτως τύποις καὶ τὸ ἀπὸ 10 μαΐου 1611 σιγίλλιον, δι' οὗ ἀνεκήρυξε σταυροπηγιακὴν τὴν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἀθηνῶν μονὴν τοῦ γενεσίου τῆς Θεοτόκου (Καμπούρογλου Μνημεῖα τῆς ἱστορίας τῶν Ἀθηναίων· τόμ. Α', σελ. 132—133).

σελ. 548. Ἡ ἐν στίχῳ 24 χρονολογία τοῦ θανάτου τοῦ Πηγᾶ φέρεται κατα σημείωσιν ἰδιωτικήν. Ἐν Ἐπιστολαρίῳ Κορυδαλλέως (ἐκδ. Νικοδήμου Μεταξᾶ σελ. 98—99) ἀναφέρεται γενόμενος ὁ θάνατος πρὸ τοῦ ἰανουαρίου τοῦ 1602.

σελ. 549—550. Μεταξὺ τῶν τύποις ἐκδεδομένων πράξεων τοῦ Τιμοθέου Β' συναριθμησον τήν τε περὶ καθαιρέσεως

τοῦ Σιναίου Λαυρεντίου (Κανον. Διατάξεων τόμ. Β', σελ. 383) καὶ δύο σιγίλλια (ἀπὸ φεβρουαρίου καὶ ἀπριλίου 1614) περὶ τῆς ἐν Ἀθήναις μονῆς τῆς Ταῶ (Δ. Γρ. Καμπούρογλου Μνημεῖα τῆς ἱστορίας Ἀθηναίων· τόμ. Α', σελ. 186—188, καὶ τόμ. Β', σελ. 49—51).

σελ. 551. Ἡ ἐν 13 στίχῳ λέξις *μάρτιον* διορθωτέα: αὔγουστον, κατὰ τὴν 108 σελίδα τοῦ ὑπ' ἀριθμὸν 1 πατριαρχικοῦ Κώδηκος.

σελ. 552. Ἐν στίχῳ 1 γράφε: πατριαρχείας.

σελ. 553. Ἐν στίχῳ 8 συμπλήρωσον: *ἤνωσε* κατὰ ἰούλιον τοῦ 1623 *εἰς μίαν τὰς μητροπόλεις* κτλ.

σελ. 553. Ἐν στίχῳ 10 πρόσθες μετὰ τὴν λέξιν *Σωζοπόλεως* ταῦτα: τὸν αὔγουστον τοῦ αὐτοῦ ἔτους 1623.

σελ. 554. Ἐν στίχῳ 21 καὶ 22, ἀντὶ τῶν λέξεων *κατὰ τὸν ἰούνιον τοῦ 1625*, ἀνάγνωθι: ἰούλιον τοῦ 1624· ἐν δὲ στίχῳ 24 διόρθου ὡσαυτως τὸ ἔτος 1624.

σελ. 555. Τὸ ἐν τοῖς στίχοις 9—11 περὶ τοῦ Ἁγίου Στεφάνου ἀνήκει εἰς τὴν σελίδα 594, σημ. 1059.

σελ. 555. Αἱ ἐν στίχῳ 15 λέξεις: *τέως ἐπισκοπὴν* ἀπαλειπτέαι. Ἡ ἐν στίχῳ 17 λέξις *Σάμου* διορθωτέα: Ῥόδου.

σελ. 560. Τὴν ἐν τελευταίῳ στίχῳ λέξιν *ὀκτώβριον* διόρθου: σεπτέμβριον. Δυστυχῶς τὸ 35 τυπογραφ. φύλλον ἐξετυπώθη ἐν ἀσθενείᾳ τοῦ συγγραφέως.

σελ. 571. Μετὰ τὸν 2 στίχον πρόσθες: ἓν σιγίλλιον, ἀπολυθὲν κατὰ ἀπριλιον τοῦ 1640 περὶ τῆς ἐν Ἄνδρῳ μονῆς Ἁγίας· (ἐξεδόθη ὑπὸ Β. Α. Μυστακίδου ἐν «Παρνασσῷ», τόμ. Θ', σελ. 292 κ. ἑξ.).

σελ. 586. Παρὰ τῇ λέξει Γαβριὴλ θὲς Β', ἀντὶ Γ'.

σελ. 596. Εἰς τὸ ἥμισυ τοῦ 7 στίχου πρόσθες: 3) ἡ κατὰ δεκέμβριον τοῦ 1671 καθαίρεσις τοῦ Βιζύης Δανιὴλ, (ἐκδοθεῖσα ἐν τόμ. Γ' «Ἐκκλησ. Ἀληθείας», σελ. 420).

σελ. 612. Ἐν τῷ στίχῳ 14 πρόσθες: ὡς καὶ πρᾶξις ἀθωοῦσα

τὸν προκαθηρημένον ἱερέα Νεκτάριον (ἣν ἐξέδωκεν ὁ Σοφοκλῆς Κ. Οἰκονόμος ἐν τόμῳ Α΄ Φιλολογ. Σωζομένων Κ. τοῦ ἐξ Οἰκονόμων, σελ. 419—422).

σελ. 660. Μετὰ τὸν 25 στίχον προσαρτητέον τὴν ἑξῆς ὑποσημείωσιν: Τὸ ἐπὶ τούτῳ συνοδικὸν σημείωμα, μετὰ καὶ τοῦ ὑπομνήματος τῆς ἐκλογῆς νέου ἀρχιεπισκόπου Ἀχριδῶν ἐξεδόθη ὑπὸ Γρηγορίου (κατόπι μητροπολίτου (Χίου) ἐν «Πραγματείᾳ περὶ τῆς δικαιοδοσίας τοῦ Οἰκουμ. Θρόνου ἐπὶ τῶν ἐν Βουλγαρίᾳ ὀρθοδόξων παροικιῶν»· ἐν Κ/πόλει, 1860, σελ. 92—89 καὶ 116—120.

σελ. 666. Μετὰ τὸν 3 στίχον πρόσθες: ἐξεδόθη δὲ καὶ ἐπιστολὴ περί τινος διαφορᾶς τῶν μητροπολιτῶν Δκρραχίου καὶ Βελεγράδων ἀπὸ 5 μαίου 1679. (βλ. Ἀνθίμου Ἀλεξούδη τοῦ φιλοπονωτάτου μητροπολίτου Ἀμασείας « Ἱστορικὴν Περιγραφὴν Βελεγράδων»· ἐν Κερκύρᾳ, 1868, σελ. 71).

Σελὶς 709. Τὰ περὶ τοῦ πατριάρχου Ἰωακεὶμ Γ΄ ἐγράφησαν κατὰ σεπτέμβριον τοῦ 1890.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΥΝΔΟΜΙΤΩΝ

ΣΗΜ. Ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν ἐν Κων/πόλει συνδρομητῶν ἐπῆλθον τοσαῦται μεταβολαὶ ἕνεκεν ἀναχωρήσεως. ἀρνήσεως πληρωμῆς κ:λ. ὥστε μόλις μετὰ τὴν ἀνακάθαρσιν τοῦ καταλόγου αὐτῶν ἐστι δυνατὸν ἵνα καταστρώσωμεν τοιοῦτον ἀκριβῆ, ἐν τῷ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙ ἐκδοθησόμενον.

Ἁγίου Ὄρους.—Καρεῶν: Γεώργιος Χαραλάμπους Ἠπειρώτης (ἐκ Κονίτσης). Εὐλόγιος ἱεροδ. πρώην ἀντιπρόσωπος τῆς ἱερᾶς μονῆς τοῦ Ξηροποτάμου. Νικηφόρος πρώην Ξηροποταμηνός. Ἀπόστολος Ξένος, ζωγράφος. Δημήτριος Χρήστου, σερραῖος. *Αἱ ἱεραὶ βασιλικαὶ καὶ πατριαρχικαὶ μοναί: Ἡ τῆς Μεγίστης Λαύρας.* Προηγούμενος Κοσμᾶς. Ἀλέξανδρος Π. Γ. Εὐμορφόπουλος, μοναχὸς καὶ ἀντιπρόσωπος παρὰ τῇ ἱερᾷ συνάξει. Γαβριὴλ ἱερομ. Λαυριώτης. ἱεροδ. Ἱερόθεος βηματάρης. Ἰωάσαφ μοναχός, Λέριος. Πρόκλος μοναχός. Καλλίνικος μοναχός. Ἰωσὴφ μοναχός. Παΐσιος μοναχὸς, ζωγράφος εἰς ἅγιον Βασίλειον. Παρασκευᾶς Θεοδοσόπουγος.—*Ἡ ἱερὰ μονὴ τοῦ Βατοπεδίου* 5 —*Ἡ ἱερὰ μονὴ τῶν Ἰβήρων* 3. Προηγούμενος Ἄνθιμος Σεραΐος· προηγούμενος Ἰωήλ· προηγούμενος Χρύσανθος· προηγούμενος Γρηγόριος· προηγούμενος Ἀγαθάγγελες· γέρων Κύριλλος Ἰβηρίτης ἐκ Κεφαλληνίας· γέρων Διονύσιος ἐκ Πολυγύρου· γέρων Γεράσιμος Σάμιος· γέρων Μάξιμος βηματάρης. Δομέτιος ἱεροδ. ἐξ Ἡρακλείτσης. Παρθένιος ἱερομόναχος, τυπικάρης. Μεθόδιος ῥάπτης. Γαβριὴλ Ὠρολόγος Βικέντιος Μοναχὸς, ἁγιογράφος, ἐκ Ραψάνης. Προηγούμενος Δαυῒδ. Παχώμιος τοῦ γέροντος Παχωμίου.—*Ἡ ἱερὰ μονὴ τοῦ Χιλανδαρίου.*—*Ἡ ἱερὰ μονὴ τοῦ Διονυσίου.*—*Ἡ ἱερὰ μονὴ τοῦ Κουτλουμουσίου.* — *Ἡ ἱερὰ μονὴ τοῦ Παντοκράτορος.* Γρηγόριος ἱερομόναχος. Διογένης μοναχός.—*Ἡ ἱερὰ μονὴ τοῦ Ζωγράφου* 2.—*Ἡ ἱερὰ μονὴ τοῦ Δοχειαρίου.* Σωφρόνιος γέροντας Προικονήσιος. Ἀλέξανδρος μοναχός. Νεόφυτος μοναχός. Νικάνδρος μοναχὸς Κάσσιος. Παναγιώτης μοναχὸς Προικονήσιος.—*Ἡ ἱερὰ μονὴ Ξενοφῶντος.*—*Ἡ ἱερὰ μονὴ τοῦ Ἁγίου Παύλου* 10.—*Ἡ ἱερὰ μονὴ Σταυρονικήτα*

τα.—*Ἡ ἱερὰ μονὴ Κωνσταμονίτου.* —*Ἡ ἱερὰ βωσσικὴ μονὴ τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος* 20 —Ἡ ἐν τοῖς ὁρίοις τῆς Ἀκύρας ἱερὰ βουμανικὴ σκήτη τοῦ Προδρόμου.

Ἀδριανουπόλεως. —Ὁ σεβασμ. μητροπολίτης Ἀδριανουπόλεως κ. Κύριλλος. Γ. Ι. Λαμπουσιάδης καθηγ. τοῦ Ζαππείου.

Ἀθηνῶν.—Ὁ σεβ μητροπολίτης Ἀθηνῶν κ. Γερμανὸς Καλλιγᾶς.

Ἀλεξανδρείας. —Ἡ Α. Θ. Π. ὁ μακαριώτατος πάπας καὶ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας κ. Σωφρόνιος 10.

Ἀμασείας.—Ὁ σεβ. μητροπολίτης Ἀμασείας κ. Ἄνθιμος Ἀλεξούδης 2.—*Ἀμισοῦ* ἀρχιμ. Γρηγόριος.—Εὐστάθιος Χ. Λαμπρίδης ἱερεύς.—Τριανταφύλλος Κωνσταντινίδης.—*Ἄνω Ἀμισοῦ* παπᾶ Βασίλειος Θωμαΐδης.—*Σέρτιζε* Ἰωάννης ἱερεύς — *Σενάπης* Οἰκονόμος Καλλίνικος, ἀρχιερατ. ἐπίτροπος. Σωφρόνιος ἀρχιμανδρίτης.

Βάρνης.—Οἰκονόμος Κωνστάντιος Σιγηνὸς ἱερεύς.—Εὐστάθιος Νικολάου ἱερεύς Ἰωακεὶμ ἱερομόναχος. Μιχαὴλ Μιχαλόπουλος ἱερεύς. Γρηγόριος ἱερεὺς Ὀνουφριάδης.

Βελεγραδίων.— Ὁ σεβ. μητροπολίτης Βελεγράδων κ. Δωρόθεος 2.

Βενετίας.—Ἀρχιμ Σ. Νικοκάβουρας. Λεωνίδας Μουμούσης ἱερεὺς καὶ Μ. Σακκελάριος. Μάρκος Δ. Ζερβός.

Βιτωλίων.—Ὁ σεβ. μητροπολίτης Πελαγωνείας κ. Νεόφυτος. Δημήτριος Βαφειάδης ἰατρός.

Βουκουρεστίου.—Ὁ σεβ. μητροπολίτης Οὐγροβλαχίας κ. Ἰωσὴφ. Κωνστ Ἐρβιτσεᾶνος καθηγ. τοῦ Πανεπιστημίου.

Γαστουνίου.— Ὁ σεβ. μητροπολίτης Γάνου καὶ Χώρας κ. Πολύκαρπος. Γρηγόριος ἡγούμενος τῆς Ἁγίας Ἄννης. Δογοθέτης Γ. Νικολάου Χωρινός. Σῖμος Λογίζου. Χριστόδουλος Ἰωαννίδης ἰατρός. Ἀριστοτέλης Δ. Δημάκη. Τζανετὴς Βασιλείου. Δημήτριοι Κ. Καμπάκης. Ἀντώνιος Ζαφειράκη ἐξ Δύδημίου.

Γρεβενῶν.—Ὁ σεβ. μητροπολίτης Γρεβενῶν κ. Κλήμης. Ἡγούμενος μονῆς Σπηλαίου Ἰωαννίκιος. Ἡγούμενος μονῆς Κοσκῶ Ζαχαρίας. Ἀνδρέας Μπούσιου. Χρηστούλας Γ. Λαδᾶς. Ἀθανάσιος Ἠλία. Χριστόδουλος Ἀθανασιάδης. Χρῆττος Παπανικολάου.

Δαμασκοῦ.—Ὁ μακαριώτατος πατριάρχης Ἀντιοχείας κ Γεράσιμος 4. Ὁ μητροπολίτης Εἰρηνουπόλεως Σεραφείμ. Ὁ πανιερώτ. μητροπολίτης Ἐμέσης κ. Ἀθανάσιος. Ἀρχιμ. Γρηγόριος ἡγούμενος τοῦ Πελεμεντίου. Ἀρχιμ. Γεράσιμος ἡγούμενος τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Ἀρχιδιάκονος Θεοφάνης Παπαδόπουλος Συγηνός. Δευτερεύων Νικόδημος Βασιλείου. Γεράσιμος ἱεροδ. Μασσάρας. Ῥαφαὴλ Μιχαηλίδης ἱεροδιάκονος.

Δράμας. — Ὁ σεβ. μητροπολίτης Φιλίππων καὶ Δράμας κ. Γερμανὸς Μιχαηλίδης 2.

Δρινουπόλεως. — Ὁ σεβ. μητροπολίτης Δρινουπόλεως κ. Κοσμᾶς 2.—*Ἀργυροκάστρου* Οἰκονόμος Φώτιος ἱερεύς. Ἀρχιμανδρ. Δανιὴλ. Π. Πόγας δικηγόρος.—*Δελβίνου* Ἀρχιμ. Χρύσανθος. Κοκκώνης βυζάντιος, ἀρχιερ. ἐπίτροπος. Εὐάγγελος Δ. Γκιάτης, ἰατρός.

Ἐπιβατῶν. — Φώτιος Κ. Ἀρχιγένης, ἰατρός. Εὐσέβιος Ἀρχιμ. Γιασεμίδης ἱεροκήρυξ.

Ζακύνθου.—Ὁ σεβ. ἀρχιεπίσκοπος Ζακύνθου κ. Διονύσιος Λάτας.

Ἴμβρου.—Ὁ σεβ. μητροπολίτης Ἴμβρου κ. Παΐσιος 3.

Ἰωαννίνων. — Ὁ σεβ. μητρτπολίτης Ἰωαννίνων κ. Γρηγόριος Καλλίδης 2. Ὁ σεβ. μητροπολίτης πρώην Αἴνου κ. Ἄνθιμος Τσᾶτσος 5. Παῦλος Ν. Βλαχλείδης. Κωνσταντῖνος Θωμαΐδης ἱερεύς. Ζωσιμαία Σχολὴ 2. Χαρᾶλ. Ἠγουμενίδης. Λεωνίδας Γεωργίτσης. Γεώργιος Δημ. Τζαβέλλας. Μελίτιος Πανταζίδης. Χρ. Ν. Σακελλαρόπουλος. Σ. Ἀράπης.

Καισαρείας. — Ὁ σεβ. μητροπολίτης Καισαρείας Καππαδοκίας κ. Ἰωάννης 4.

Καστορίας. — Ὁ σεβ. μητροπολίτης Καστορίας κ. Φιλάρετος Βαφείδης δι' ἑαυτὸν καὶ τὸν κλῆρον τῆς ἐπαρχίας 5.

Κερκύρας. — Ὁ σεβ. ἀρχιεπίσκοπος Κερκύρας κ. Εὐστάθιος Βουλισμᾶς δι' ἑαυτὸν καὶ τὸν κλῆρον τῆς ἀρχιεπισκοπῆς 8.

Κεφαλληνίας. — Ἡ ἱερὰ μονὴ Κηπουρίων. Ἡ ἱερὰ μονὴ Σισσίων. Ἡ ἱερὰ μονὴ ἁγίου Γερασίμου. Ἀρχιδιάκονος Ἀνδρέας Καλλιγᾶς. ἱερεὺς Γεράσιμος Χαροκόπος πρωτέκδικος. Ἡ ἀρχιεπισκοπικὴ βιβλιοθήκη. Ἀρχιμ. Θεόκλητος Ἀλιπράντης ἱεροκήρυξ. Χαραλάμπης Ι. Φαρακλὸς ἔμπορος. (Ληξούριον).

Κοζάνης.—Ὁ σεβ. μητροπολίτης Σερβίων καὶ Κοζάνης κ Κωνστάντιος. Οἰκονόμος Ἰωάννης ἱερεὺς Ναουμίδης. Ὁ καθεδρικὸς ναὸς τοῦ ἁγίου Νικολάου. Ἡ ἑλληνικὴ σχολὴ Κοζάνης. Ἡ ἑλλην. σχολὴ Σερβίων. Ἡ ἑλλην. σχολὴ Βελβεδοῦ. Ἡ ἑλλην. σχολὴ Καταφυγίου. Οἱ ἱερεῖς Κοζάνης: Ἀναστάσιος Ζωγράφου. Γεώργιος Σπανδωνῆς. Κωνσταντῖνος Μύρα. Ἡ ἱερὰ μονὴ τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου τοῦ Ζιδανίου. Ἡ ἱερὰ μονὴ τῆς Ἁγ. Τριάδος, τῆς ἐπιλεγομένης Ἴλαργιοῦς.

Κολωνίας. — Ὁ σεβ. μητροπολίτης Κολωνίας κ. Δωρόθεος — *(Σαρκὶ-Καρὰ-Χισὰρ)* Κ. Μαυρίδης. Α. Λαζαρίδης.

Κορυτσᾶς.—Ὁ σεβ. μητροπολίτης Κορυτσᾶς κ. Φιλόθεος 3.

Κρήνης.—Ὁ πανιερ. ἐπίσκοπος Κρήνης κ. Θεόκλητος 2. Ηρακλῆς Παπαστεράνου, γραμματεὺς τοῦ ἁγίου Κρήνης. Ἡ ἐν Κρήνῃ Φιλόμουσος Ἀδελφότης «Ἀθηνᾶ». Γ. Κοκοβιᾶς. Μ. Ι. Βαρβεράκης. Ἰωάννης Κ. Σαρίμβεης.—*Ἁγίας Παρασκευῆς* Γ. Τσακίδης. Α. Ὑψηλάντης. — *Κάτω Παναγίας* Οἰκονόμος παπᾶ Ἰωάννης. Ἀναγνώστης παπᾶ Κωνσταντίνου. Ξ. Πανταζίδης. Ἡρακλῆς Πανταζίδης. Κωνστῆς Η. Πανταζίδης. Ἀντ. Πουλάκης. Ἀριστοτέλης Πιπέρας. Διονύσιος Φωτιάδης. Κωνστ. Δ. Ἐπιτρόπου. Κωνσταντῖνος Ξικάκης. Κωνστῆς Δ. Μπαρμπέρη.

Κυζίκου.—Ὁ σεβ. μητροπολίτης Κυζίκου κ. Νικόδημος 10.

Λέρου. — Ὁ σεβ. μητροπολίτης Λέρου καὶ Καλύμνου κ. Χρύσανθος 5.

Λονδίνου. — Διονύσιος Πλαίσας ἀρχιμ. προϊστάμενος τῆς ἑλλην. ὀρθοδόξου κοινότητος. Ἀγαθάγγελος Μοσχοβάκης. Τριανταφύλλος Κώστα.

Μιτυλήνης.—Ὁ σεβ. μητροπολίτης Μιτυλήνης κ. Κωνσταντῖνος Βαλλιάδης 5. Ἡ ἱερὰ μονὴ Ὑψηλῆς. Ἡ ἱερὰ μονὴ Πιθαρίου.

Μονάχου. —Ἀρχιμ. Δαμασκηνὸς Σπηλιωτόπουλος. Ἀκάκιος Ἀθανασιάδης ἱεροδιάκονος.

Μυριοφύτου.—Ὁ πανιερ. ἐπίσκοπος Μυριοφύτου κ. Γρηγόριος Φωτεινὸς 2. Μανασσῆς Λογοθετίδης. Σταῦρος Κυριακίδης ἰατρός. Δημήτριος Βλασμίδης. Ἰωάννης Θ. Τυριάζογλους. Γεώργιος Κ. Παλτᾶς.

Νεοκαισαρείας.—Ὁ σεβ. μητροπολίτης Νεοκαισαρείας κ. Κωνστάντιος 2.

Παραμυθίας. — Ὁ πανιερ. ἐπίσκοπος Παραμυθίας κ. Ἰωάννης 2. Οἰκονόμος Σωτήριος ἀρχιερ. ἐπίτροπος. — *Πάργας* Ἀρχιμ. Βασίλειος Βασιλᾶς. Κωνσταντῖνος Εὐαγγέλου Βασιλᾶς. Δημήτριος Παναγιωτίδης ἰατρὸς ἐν Παραμυθίᾳ.

Πατρῶν.—Ὁ σεβ. ἀρχιεπίσκοπος Πατρῶν καὶ Ἠλείας κ. Δαμασκηνὸς 5. Ἡ μονὴ Ὀμπλοῦ. Ἡ μονὴ Χρυσοποδαριωτίσσης. Ἡ μονὴ Ἄνω Δίβρης. Ἡ μονὴ Σκαριδιᾶς. Ἡ μονὴ Βλαχερνῶν. Νικόλαος Καμβιώτης, οἰκονόμος. Ἰωάννης Ψιμάδης ἱερεύς. Ἠλίας Βλαχόπουλοθ ἱεροκῆρυξ. Π. Τζαπραζλῆς χαρτοφύλαξ. Δανιὴλ Παναγιωτόπουλος. Μητροφάνης Παναγιωτόπουλος.

Ῥόδου.—Ὁ σεβ μητροπολίτης Ῥόδου κ. Γρηγόριος 3. Ἡγούμενος

Σκιαδίου Ἰγνάτιος.—*Χάλκης* πρωτοπρεσβύτερος Κωνσταντῖνος ἀρχιερατ. ἐπίτροπος. Ἱερεῖς ππ. Καστρῆς. ππ. Κωνσταντῖνος. ππ. Μερκούριος. Ἰωάννης Κ. Λάμπρου.—*Σύμης* πρωτοσύγκελλος Μελέτιος ἀρχιερ. ἐπίτροπος. Ἀρχιμ Ἀγάπιος. Ἡ δημογεροντία Σύμης.

Σερρῶν. —Ὁ σεβ. μητροπολίτης Σερρῶν κ. Κωνσταντῖνος Βαφειάδης. Ἡ ἱερὰ σταυροπηγιακὴ μονὴ τοῦ Τιμίου Προδρόμου. Ἡ ἱερατικὴ Ἀδελφότης. Βασίλειος παπᾶ Χρήστου καθηγητὴς τῶν ἱερῶν.

Στρωμνίτζης.—Ὁ σεβ. μητροπολίτης Στρωμνίτζης κ. Καλλίνικος.

Τενέδου.—Ἀρχιμ. Καλλίνικος. Προηγούμενος Ἐφραὶμ Λαυριώτης Λέσβιος. Εὐστράτιος Γ. Ἀξυπόλυτος. Κυριακὸς Παναγῆς. Ἀναστάσιος Παναγιωτίδης. Χατζῆ Δημήτριος Χ" Μήτρου. Εὐστράτιος Γ. Λάγος. Ν. Κ. Ἐμμανουήλ. Δημήτριος Ι. Κάνδης Ζαφείριος Κονδυλένιες. Ν. Σωτηρίου. Γεώργιος Κονδυλένιος. Δημήτριος Χατζῆ Ἀποστόλου.

Τραπεζοῦντος.—Ὁ σεβ. μητροπολίτης κ. Γαβριὴλ Ἰατρουδάκης 2. Ἱερεὺς Ἰωάννης Λευΐτης οἰκονόμος. Σακκελίων Πρόδρομος. Ἱερεὺς Ἰωάννης Κωφίδης. Ἱερεὺς Δημήτριος Σωτηριάδης πρωτέκδικος.

Φιλαδελφείας. — Ὁ σεβ. μητροπολίτης Φιλαδελφείας κ. Στέφανος.—Ἀρχιμ. Ἰγνάτιος. Ἱερεὺς Ζαχαρίας. Κωνσταντῖνος Κομνηνός. Οἰκονόμος Χρύσανθος ἱερεὺς ἐν Δενιζλῇ. Εὐανθία Εὐαγγελίδου νηπιαγωγός.

Φιλιππουπόλεως.—Ὁ σεβ. μητροπολίτης Φιλιππουπόλεως κ. Φώτιος 5.

Χίου.—Ὁ σεβ. μητροπολίτης Χίου κ. Κωνσταντῖνος. Γ. Ι. Ζολώτας, γυμνασιάρχης. Χαρ. Ἀλιμονάκης καθηγ. Ἰωσὴφ Δ. Κωνσταντινίδης. Βιβλιοθήκη τοῦ Γυμνασίου Χίου.— *Νέας Μονῆς* Ἡ ἱερὰ βασιλικὴ καὶ πατριαρχικὴ Νέα Μονή. Προηγούμενος Κύριλλος. Προηγούμενος Νικηφόρος. παπᾶ Κάλλιστος. Ἄνθιμος Τσαμπαρλῆς, ἱερθδ. Κωνστάντιος Δροσινὸς Ἰωάννης Π. Ἀντωβικ. Ἰωάννης Περ. Πικούλης.

Χάλκης. (Θεολογ. Σχολῆς). — Ἀναστάσιος Ἀντωνιάδης Μάγνης. Γερμανὸς ἱεροδ. Ἀποστολάκης Κρής. Δανιὴλ μοναχὸς Σιναΐτης. Δωρόθεος ἱερομ. Μοσχίδης. Ἠλίας παπᾶ Κωνσταντίνου. Ἰωάννης Ἀδρ. Τεκνόπουλος. Ἰωάννης Α Ἰωακειμίδης. Καλλίνικος ἱεροδ. Διλβέρης. Μιχαὴλ Κωνσταντινίδης Μάγνης. Πολύκαρπος ἱεροδ. Θεολογίδης. Στέφανος Χατζῆ Ἀθανασίου. Σωκράτης Χρυσαφίδης. Στέφανος Γιαούζης

Ἡ ἔκδοσις τοῦ παρόντος συγγράμματος συνετελέσθη ἀπὸ τοῦ σεπτεμβρίου τοῦ 1885—ὀκτωβρίου τοῦ 1890, διὰ δαπάνης μεγίστης πεντακισχιλίων φράγκων. Τὸ βιβλίον ἐκδοθὲν ἐπὶ τῇ ἐλπίδι προθύμου καὶ γενναίας ὑποστηρίξεως ἐκινδύνευε ἵνα μείνῃ ἀσυμπλήρωτον, ἂν μὴ προσέφθανον μετὰ τὸ Ε' τεῦχος ἡγεμονικῶς ὄντως ὑποστηρίζοντες: Η ΑΓΙΩΤΑΤΗ ΔΙΟΙΚΟΥΣΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΠΑΣΩΝ ΤΩΝ ΡΩΣΣΙΩΝ, ἡ ΕΝ ΑΓΙΩ ΟΡΕΙ ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΟΝΟΣ, **καὶ ἡ** ΑΓΙΟΤΑΦΙΚΗ ΑΔΕΛΦΟΤΗΣ. **Σημειῶ κατὰ καθῆκον ἐνταῦθα τοὺς μακαριωτάτους πατριάρχας Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας, τοὺς σεβ. μητροπολίτας Ἀθηνῶν, Ἱερουπόλεως, Γάνου καὶ Χώρας, τοὺς σεβ. ἀρχιεπισκόπους Κερκύρας καὶ Πατρῶν, καὶ τὴν ἱερὰν μονὴν τοῦ ἁγίου Παύλου, πάντας προκαταβαλόντας τὸ ἀντίτιμον τῆς ἐπηγγελμένης συνδρομῆς. Εἰς μεγίστας ὁ συγγραφεὺς ὑποβληθεὶς θυσίας, κύπτει καὶ νῦν ὑπὸ τὸ βάρος χρηματικῶν ὀφειλῶν δυσβαστάκτων.**

ΠΡΟΣΘΗΚΗ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΚΑΤΑΛΟΓΟΝ ΤΩΝ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ.

Κωνσταντινουπόλεως.—Ὁ παναγιώτατος πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως κ. κ. Νεόφυτος Η' ὁ ἀπὸ Νικοπόλεως 1—ὁ σεβασμ. ἀπεσταλμένος τῆς Α. Α. τοῦ πάπα Ρώμης κ. Βυννέτης 2—ὁ μακαριώτατος πατριάρχης τῶν Γρηγοριανῶν Ἀρμενίων κ. κ. Χορὲν Ἀσκιὰν 1—ὁ μακαριώτατος πατριάρχης τῶν καθολικῶν Ἀρμενίων κ. κ. Στέφανος Ἀζαριὰν 1—ὁ σεβασμ. ἔξαρχος τῆς Βουλγαρίας μητροπολίτης Λοφτζοῦ κ. κ. Ἰωσὴφ Γιαφτζὴφ 2—Ἡ Α. Ἐξ. ὁ πρεσβευτὴς τῆς Ρωσσίας κ. Ἀλ. Νελίδωφ 4—Ἡ Α. Ἐξ. ὁ πρεσβευτὴς τῆς Γερμανίας κ. Ῥάδοβιτς 2—Ἡ Α. Ἐξ. ὁ πρεσβευτὴς τῆς Σερβίας κ. Στ. Νοβάκοβιτς 1—ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Ἡγεμονίας τῆς Βουλγαρίας κ. Γ. Βουλκοβατς 3—ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Ἡγεμονίας Σάμου κ. Στέφανος Χρυσίδης βέης 1—Π. Μανσούρωφ Β' διερμηνεὺς τῆς Ρωσσικῆς πρεσβείας 1.

Οἱ σεβασμ. μητροπολῖται—Χαλκηδόνος Ἰωακεὶμ—Μελενίκου Ἀλέξανδρος—Μαρωνείας Χρύσανθος—† Σηλυβρίας Γερμανὸς—Ξάνθης Ἰωακεὶμ—Σκοπέλου Μαθθαῖος—Κορυτζᾶς Φιλόθεος (ἐν ἀντὶ τῶν ἐγγραφέντων τριῶν)—πρώην Ἐρσεκίου Ἰγνάτιος—πρώην Ἀμάσου Διονύσιος—ὁ ἐπίσκοπος Καλλιουπόλεως καὶ Μαδύτων Διορθέως—ὁ ἐπίσκοπος Πλωυανῆς καὶ Βαρδαριωτῶν Ἰωακεὶμ—ὁ ἐπίσκοπος Ἐδεσσηνὸς Γεράσιμος—ὁ Μ. πρωτοσύγκελλος Κωνστάντιος—ὁ ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἀρχιμ. Κωνστ. Ἀλεξανδρίδης—ὁ Μ. ἀρχιδιάκονος Ἰωακεὶμ.

† Κωστάκη πασᾶς Μουσοῦρος—Γαβριὴλ πασᾶς Κρέστοβιτς πρώην γεν. διοικητὴς τῆς Ἀνατολικῆς Ῥωμυλίας—Κ. Καραθεοδωρῆ—Κ. Παντζῆρης βέης—Στ. Μουσοῦρος βέης—Ἀνδρέας Κοπάσης ἐφέντης—Θ. Χωτζόπουλος 6.—Α. Γ. Ζαρίφης 1—Ξ. Σιδερόπουλος—ὁ αἰδεσμ. πρεσβύτερος G. Curtis 2—Αλ. Φωτιάδης—† Ἰω. Γεωργαντόπουλος—Δ. Γαβριηλίδης—Παναγιώτης Παπαδόπουλος—Νικόλαος Σουλιώτης

Πατριαρχείου Ἱερόθεος Καισαρεύς.—ἀρχιμ. Μητροφάνης Κουρπᾶς προϊστάμενος τῆς ἐνορίας Θεοτόκου Καφατιανῆς ἐν Γαλατᾷ 5.— ἀρχιμ. Ἀμβρόσιος Σταυρινὸς ἱεροκήρυξ, οἰκονόμος τοῦ Γραικικοῦ Νοσοκομείου Σμύρνης 2.

Γεώργιος βέης πλήαρχος— Γεδεὼν προηγούμενος τῆς ἐν Λέσβῳ ἱερᾶς μονῆς τοῦ Λειμῶνος — Χαράλαμπος ἐφημέριος Τζιβαλίου — Ἰγνάτιος Σάββα— Δ. Μαλλιάδης;— ἀρχιμ. Γρηγόριος πρωτοσ. Ἀντιγόνης — Ἀναστάσιος ἐφέντης Βαφείδης— ὁ Μ. ἐκκλησιάρχης Καλλίνικος— ὁ Σύγκελλος τῆς Μ. Ἐκκλησίας Ἱερόθεος Μυλωνάδης χῆς— Γεράσιμος Ταντολίδης ἱεροδιάκονος— Χαράλαμπος Ἠλιάδης— Καισάριος ἱερομ. πρωτοσ. Σαρμασικίου — Χαράλ. Σαραφόπουλος— Δημήτριος Χατζῆ Ἐμμανουὴλ — Εὐάγγελος Ἀμαξόπουλος καθηγητὴς τῆς πατριαρχ. Μ. τοῦ Γ. Σχολῆς— παπᾶ Ζαχαρίας πνευματικὸς Κοντοσκαλίου— Περικλῆς Γαβριηλίδης— Ἀναστ. Κυρίλλου— Κ. Ἀνανιάδης— ἀδελφοὶ Λιθεντόπουλοι — Ι. Δ. Σωτηριάδης — Πέτρος Παλαιολόγος— Δημ. Κουκουζέλης— Θ. Βόλτος— Ματθαῖος Δζελέπης— πρωθιερεὺς Σωτῆρος Ταταούλων— ἱερεὺς Ναοῦμ Οἰκονομίδης— Μ. Ι. Κεφάλας 2— Ν. Παπαγιαννόπουλος— Π. Παπαρρούστης— Γενν. Θέμελης ἱεροδιάκονος— Νικηφόρος Ζερβουδάκης ἱεροδιάκονος —ἱερεὺς Σπυρίδων Ἠπειρώτης— ἱερεὺς Κωνσταντῖνος πνευματικὸς Εἰσοδίων— Χρ. Γεωργιάδης— A. Mordtmann ἰατρὸς— ἀρχιμ. Θεόφιλος Λαμπρίδης—Ἰω. Δημητριάδης—Ἀλεξ. Γάγκας— ἱερεὺς Στυλιανὸς Ἁλέμος—Ἐμμ. Καβάδας—Γ. Ρωσσέτος— Κ. Βολωνάκης— Δ. Γεωργιάδης—Ι. Ζήση; δικηγόρος—Βασίλειος Πανακίδης ἐφέντης—ἀρχιμ. Γερμανὸς Θεοτοκᾶς— ἱερεὺς Μιχαὴλ Ψαρὸς χῆς— Ἰω. Γκιὸν— Θαλῆς Ἀντωνιάδης;— Μ. Καραβοκυρὸς 2— Μιχαλάκη ἐφέντης Κοσμίδης— Γ. Π. Βεγλερῆς 2— ἀρχιμ. Ἀγαθάγγελος προεστὼς Διπλοκιονίου — ἱερεὺς Ἡλιοζώης κυζικηνὸς — Καλλίνικος Νικολαΐδης ἱεροδιάκονος— Λευθεράκη πασᾶς Κωνσταντινίδης— Εὐγένιος ἱερεὺς πρώην ἡγούμενος τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς 2— Κ. Ῥαζῆς πρώην γραμματεὺς τῶν Νοσοκομείων — ἱερεὺς Ἰωάννης Εὐμολπίδης— ἱερεὺς Χριστόδουλος Ἀπολλώνιος— ἱερεὺς Δημήτριος Σπυρίδης— Ι. Α. Ἀντωνιάδης — ἱερεὺς ὀρφανοτροφείου Γρηγόριος— ἱερεὺς Ζαχαρίας — Πέτρος Κιμισυρτζόγλους — Κωνσταντῖνος Γλυκὺς — ἀρχιμ. Μακάριος Σκλαβάδης προϊστάμενος Μ. ῥεύματος—ἀρχιμ. Κορνήλιος ἀντιπρόσωπος τῆς ἱερᾶς Μονῆς Σινᾶ—Ἀθανάσιος Χριστόπουλος—Οἱ καθηγηταὶ τοῦ Ῥοβερτείου Γυμνασίου, ἐν Κωνσταντινουπόλει: A. Long—Edwin Grosvenor—Al. van Millingen—Στ. Μαυρόπουλος—Φίλιππος Τριανταφυλλίδης—Μάρκος Βενδεντίζης—Λάζαρος Π. Χερκελετζίδης—Γ. Π. Κόντης—Ν. Εὐθυμιάδης—Θ. Α. Δόκος—Ἐλστρ. Ἀποστολίδης—Ἀλέξανδρος Σιμιτζόγλους—Μ. Α. Γιανάκογλους

—Κωνστ. Δημητριάδης — Μ. Γεωργιάδης—Παναγ. Μ. Νικολόπουλος —Μιχ. Καραγεωργόπουλος — Κωνστ. Παπάζογλους ἀρχιτέκτων —Σ. Σταυρόπουλος—Ἰω. Δ. Φρυδᾶς—Β. Ν. Ἀδαμίδης—Μιλτ. Θεοχάρους—Μιλτιάδης Τριγγαλόπουλος—Σ. Σιμελίδης—Ν. Καρατζᾶς—Α. Σιμελίδης—Δημ. Φρακίδης—Γεώργιος Ἰωαννίδης ὡρολογοποιὸς—Β. Καλιφίδης—Ἀριστ. Ἀρβανίδης φαρμακοποιὸς—Ἐμμ. Φωτιάδης—Ἰω. Δεσποτόπουλος—Β. Παλαμίδης;—Γ. Παπαδόπουλος—Χρ. Μαρκόπουλος—Διαμ. Ι. Μουμτζόγλους—Ἰω. Μοργιάτης—Ἰω. Ἀνδρεάδης—Γ. Πρωγάκης—Σ. Χρυσοχέρης—Ἰω. παπᾶ Εὐγενίου Πρακονήσιος—Ὀδυσσεὺς Φραντζέτης —Ἰω. Ἀποστολίδης—Παναγιώτης Μακρίδης Γ. Δεστούνης—Βασιλάκη βέης Σαρακηνώτης—Σπ. Ἀθανασίου—Δημ. Καραμάνος—Βίκτωρ Τοπούζης—Δ. Γαβριηλίδης—Ἐμμ. Ραπτόπουλος—Φώτιος Ξηρουδάκης—Ἰορδ. Σεφεριάδης;—ἱερεὺς Ἰω. Μητάκος προϊστάμενος ἁγίου Κωνσταντίνου ἐν Ὑψωμαθείοις—ἱερεὺς Σίλβεστρος—Δ. Π. Βαλαβάνης—Β. Γεωργιάδης —Ὀλυμπιόδωρος Κανάρης—Ι. Μ. Συμεωνίδης—Γ. Εὐαγγελίδης—Γ. Ἀναστασιάδης — Βάϊος Σωτηριάδης — ἀρχιμ. Νικόδημος προϊστάμενος Μακρικῳῖ—ἀρχιμ. Ἀγαθάγγελος αὐτόθι—Γ. Οἰκονομίδης σχολάρχης αὐτόθι Α. Σ. Λαζαρίδης ἀρχιμ. Εὐγένιος Σιγάλας—Στυλιανὸς Κοσμίδης ἐφημέριος Μ. Ῥεύματος—Κ. Εὐσταθίου Μεχαγιᾶς—Σ. Ροδοκανάκης—Β. Ζαμβάκας—Γ. Α. Παπαδόπουλος—Π. Μ. Κουτσουμπῆς.

Ἅγιον Ὄρος.— Ἡ Ἱερὰ Μεγίστη βασιλικὴ καὶ πατριαρχικὴ Μονὴ τοῦ Βατοπαιδίου 40.— Ἡ Ἱερὰ ρωσσικὴ Σκήτη τοῦ Προφήτου Ἠλιοῦ 3.— Ἡ Ἱερὰ ρωσσικὴ Σκήτη τοῦ Σεραγίου 2.

Βραΐλας.— Γεώργιος Κ. Μαγγίνας πρωθιερεύς—Γεώργιος Λεκατσᾶς ἱερεύς— Δανιὴλ ἱεροδιάκονος.

Ἱεροσολύμων.— Τὸ Ἱερὸν Κοινὸν τοῦ Παναγίου Τάφου 14 — ὁ Πέτρας Νικηφόρος — ὁ Ἰορδάνου Ἐπιφάνιος — ὁ Λύδδης Γρηγόριος — ὁ Σεβαστείας Κύριλλος — ὁ Πέλλης Σωφρόνιος — ὁ Κυριακουπόλεως Δανιὴλ — ὁ ἀρχιμανδρίτης Παρθένιος — ὁ ἀρχιμανδρίτης Ἐλευθέριος — ὁ ἀρχιμανδρίτης Μόδεστος — ὁ ἀρχιμανδρίτης Δοσίθεος — ὁ ἀρχιμανδρίτης Πολύκαρπος — Ὁ ἀρχιμανδρίτης Δανιὴλ Πασχαλίδης — ὁ ἀρχιμανδρίτης Σέργιος — ὁ ἀρχιμανδρίτης Ἐπιφάνιος — ὁ ἀρχιμανδρίτης Καισάρειος — ὁ ἀρχιμανδρίτης Σαμουὴλ — ὁ ἀρχιμανδρίτης Νικόδημος — ὁ ἀρχιμανδρίτης Βησσαρίων — ὁ ἀρχιμανδρίτης Προκόπιος —ὁ ἀρχιμανδρίτης Ἰωσὴφ — ὁ ἀρχιμανδρίτης Γαβριὴλ — ὁ ἀρχιμανδρίτης Σεραφεὶμ Σκευοφύλαξ— ὁ παρασκευοφύλαξ ἀρχιμανδρίτης Εὐθύμιος— ὁ ἀρχιμανδρίτης Ἱερόθεος — ὁ πρωτοσύγκελλος Ἄνθιμος— ὁ πρωτοσύγκελλος Μακάριος— ὁ ἱερομόναχος Παχώμιος 2— ὁ ἱερομόναχος Γεράσιμος—ὁ ἱερο-

μόναχος Δανιὴλ — ὁ ἱερομόναχος Ἰωακεὶμ — ὁ ἀρχιδιάκονος Βενιαμὶν 3 — ὁ διάκονος Θεόφιλος — ὁ διάκονος Λογγῖνος — ὁ διάκονος Κορνήλιος — ὁ διάκονος Ἀγαθάγγελος — ὁ διάκονος Προκόπιος — ὁ διάκονος Δοσίθεος — ὁ Σάββας Μοναχὸς — ὁ μάξιμος Μοναχὸς — ὁ κ. Γεώργιος Ἀπέργης.

Θεσσαλονίκης.—J. Mordtmann γενικὸς πρόξενος τῆς Γερμανίας ἐν Θεσσαλονίκῃ.

Μόσχας.— Ὁ ἀρχιμανδρίτης Ἀρσένιος Ἀγγελίδης ἀγιοταφίτης ἔξαρχος τοῦ Παναγίου Τάφου ἐν Ρωσσίᾳ 3.

Πετρουπόλεως.— Τὸ Γραφεῖον τῆς ἁγιωτάτης διακυβερνητικῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας 55.—Γουλιέλμος Ρέγελ καθηγητὴς τῆς Ἱστορίας ἐν τῷ Αὐτοκρ. Πανεπιστημίῳ.

Τούλτσης.— Λεωνίδας Ἐλευθεριάδης σχολάρχης τῆς ἑλλην. ὀρθοδόξου κοινότητος.

Τραπεζοῦντος.— Τὸ κανὸν τῆς ἱερᾶς Μονῆς Σουμελᾶ 3. — Ἡγούμενος ἀρχιμανδρίτης Παρθένιος 3. — Προηγούμενος Γρηγόριος 1. — Ἰωάννης Χ. Δεξόπουλος.